חסידות · ברסלב · ספרי הרב מטשערין

ספר פרפראות לחוכמה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר פרפראות לחוכמה

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-פרפראות-לחוכמה/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 6
סימן א 14
סימן ב-אמור וכו' 18
סימן ג-אקרוקתא 19
סימן ד-מאמר אנכי 22
סימן ה-בחצוצרות 34
סימן ו-קרא את יהושע 42
סימן ז-ואלה המשפטים 54
סימן ח-ראיתי מנורת זהב 58
סימן ט-תהומות יכסיומו 61
סימן יו"ד-ואלה המשפטים 64
סימן י"א-אני ה' 70
סימן י"ב-תהלה לדוד 71
סימן יג 77
סימן י"ד-תקעו להמשיך שלום 84
סימן ט"ו-אור הגנוז 86
סימן ט"ז-רבי יוחנן משתעי 95
סימן י"ז 96
סימן י"ח-ר' יונתן משתעי 104
סימן י"ט-מאמר תפלה לחבקוק 109
סימן כ-ט' תיקונין 113
סימן כ"א-עתיקא טמיר וסתים 120
סימן כ"ב 127
סימן כ"ג 139
סימן כ"ד-אמצעותא דעלמא 145
סימן כ"ה-אחוי לן מנא 149
סימן כ"ז-מאמר רציצא 150
סימן כ"ח-בני לן ביתא 151
סימן כ"ט 153
סימן ל-מישרא דסכינא 155
סימן ל"א-אית לן בירא 160
סימן ל"ג 164
סימן ל"ד 165
סימן ל"ו-בקרוב עלי מרעים 167
סימן ל"ז-דרשו ה' ועוזו 173
סימן ל"ח-מרכבות פרעה וחילו 177
סימן מ"ד 179
סימן מ"ז-ואכלתם אכול ושבוע 180
סימן מ"ח-על אשר מעלתם 181
סימן נ'-הצילה וכו' 188
סימן נ"א-אמר רבי עקיבא 189
סימן נ"ב-הניעור בלילה 191
סימן נ"ד-מאמר ויהי מקץ 191
סימן נ"ה-מאמר אבא שאול 194
סימן נ"ו 198
סימן נ"ז 204
סימן נ"ח נ"ט 208
סימן ס 210
סימן ס"א 218
סימן ס"ב 233
סימן ס"ג 236
סימן ס"ד-בא אל פרעה 243
סימן ס"ה 245
סימן ס"ו 250
סימן ס"ז 255
סימן ס"ח-חומר איסור כעס 257
סימן ס"ט-חומר איסור גזילה 257
סימן ע"ב 258
סימן ע"ג-כי תעבור במים 260
סימן ע"ד-רומה על השמים 260
סימן ע"ו-ויהי אחר הדברים 261
סימן ע"ח 262

סימן ע"ט-בטח בה' 262
סימן פ-ה' עוז לעמו יתן 262
סימן פ"ג-מתן בסתר וכו' 263
סימן צ"ו 264
סימן צ"ז 264
סימן ק"א-בקרוב עלי מרעים 264
סימן ק"ד 265
סימן קיא 265
סימן קי"ב-צהר תעשה לתיבה 266
סימן קי"ז 266
סימן קכ"ה 267
סימן קל"ב מעין דנפיק מאתר חד, וסימן קל"ג ואורח צדיקים וכו' 268
סימן קל"ה-כי אקח מועד 268
סימן קל"ו 269
סימן קמ"א-אם יזכה שירגיש 270
סימן קמ"ה-אין אדם מת וכו' 270
סימן קמ"ח-מדת היראה בעצמה 270
סימן קנ"ה-מאמר אריכת אפים 271
סימן קס"ה-ואהבת לרעך וכו' 272
סימן ק"ע 273
סימן קע"ה 273
סימן קע"ז 274
סימן קפ"א-כשמתקשרים בקשר וכו' 275
סימן ק"צ 276
סימן קצ"ז 276
סימן ר"ד-מעלת הצדקה 277
סימן ר"ה-תיקון למקרה לילה 277
סימן ר"ו-תעיתי כשה אובד 277
סימן רי"א 278
סימן רט"ו 278
סימן רכ"א-ע"י שנותנין מעשר 283
סימן רל"ד-סיפורי מעשיות מצדיקים 284
סימן רמ"ב 285
סימן רמ"ג 285
סימן רמ"ו 285
סימן ר"נ-בשעה שהקב"ה זוכר את בניו 286
סימן רנ"א 287
סימן רנ"ו 287
סימן רס"ב 289
סימן רס"ו 289
סימן רע"ז-צדיק כתמר יפרח 289
סימן רע"ח 292
סימן רפ"ב 293
סימן רפ"ג 295
סימן רפ"ה 296
סימן א-חקעו ממשלה 298
סימן ב-ימי חנוכה 310
סימן ד 313
סימן ה 328
סימן ז 341
סימן ח 360
סימן י"ב 379
סימן י"ט 381
סימן ל"א 382
סימן ל"ב-יש צדיקים גנוזים 383
סימן מ 384
סימן מ"ג 385
סימן ס"א 386
סימן ס"ב 387
סימן ס"ו 389
סימן ס"ז-בראשית וכו' 389
סימן ס"ח 393

סימן ע"א 393
סימן ע"ב 394
סימן ע"ה-אחר פורים וכו' 395
סימן ע"ח 396
סימן ע"ט 399
סימן פ"ב-כי תצא 400
סימן צ"ב 400
סימן ק"ח 407
סימן קי"ב-לענין התחזקות כו' 407
סימן קי"ט 407
סימן ק"כ-מענין כוונות וכו' 412

הקדמה

הקדמה

אמר המחבר ראה ראיתי מרחוק כמציץ מן החרכים קצת גודל העמקות הנפלא שיש בדברי רבינו הקדוש בעל לקוטי מוהר"ן זצ"ל גם לפי פשוטן של דברים וכמבואר מזה קצת במקום אחר מה שהזהיר הוא בעצמו ז"ל לעיין ולדקדק מאוד בדבריו כי יש בהן עמקות נפלא:

והנה אנשי רבינו ז"ל בעצמן שזכו לשמוע דברי אלקים חיים מפיו הקדוש בעצמו, ונתקיים בהם מקרא שכתוב (ישעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך, ועל ידי זה זכו ממילא לקבל חידוש וחידוד המוחין בכל פעם, ועל דרך שאמרו רבותינו ז"ל (עירובין י"ג) האי דמחדדנא טפי מחבראי משום זיתיה לר"מ וכו' וכמבואר גם בדבריו ז"ל בכמה מקומות בפרט שגם בעצמן רובם ככולם היו אנשים גדולים ומופלגים מאד בחכמות התורה שבנגלה ושבנסתר וכמפורסם דבר זה בעולם, על כן לא נמצא אחד מהם שישתדל בזה לבאר קצת דבריו ז"ל, כי ידעו בנפשם אשר לבאר מאמר אחד ממאמריו ז"ל ביאור שלם ומספיק, לא יכילם גם המון יריעות ולא יספיק הזמן לזה כלל, כי מאד עמקו מחשבותיו ז"ל עמוק עמוק מי ימצאנו וביאור כל מאמר בשלימות ועד היכן הדברים מגיעים וכל רמיזותיו וסודותיו הקדושים הכלולים בכל מאמר ומאמר, דבר זה נפלא ונשגב מאד ולא יכילם כל רעיון:

ולפי פשוטן של דברים על דרך (שבת ס"ג) אין מקרא יוצא מידי פשוטו דבר זה היה פשוט בעיניהם קצת, עד שלרוחב לבם וגודל השגת דעתם לא עלה על דעתם כלל ההכרח לזה, כי נדמה להם לדבר פשוט ואולי חששו גם כן שלא יטעו המון עם בפרט הקטני דעת ויאמרו, מאחר שתלמידיו ז"ל בעצמן ששמעו המאמרים האלו מפיו הקדוש ביארו דבריו על אופן זה, ממילא בודאי אין שום כוונה אחרת עוד בדבריו ז"ל לבד מהמבואר וזה בודאי דבר זר ומופלג מאד בתכלית הזרות אשר אין להעלותו על הדעת כלל, כי (תהלים כ"ב) מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, ומי יפתח פיו וימלא לבו לומר שזכה לעמוד על תוכן כוונתו ז"ל אפילו רק בדיבור אחד מדבריו ז"ל אפילו רק משיחות חולין שלו, ומכל שכן מהתגלות חידושי תורתו הקדושה שהמשיכם בדרך נפלא ונורא מאוד, וכמבואר קצת מזה במקום אחר ועל כן מחמת עניינים כאלו וכיוצא בהם נמנעו אנשיו ז"ל מלעשו"ת איזה ביאור לדבריו ז"ל והגם שהרבה מהם היו עוסקין לחדש חידושי תורה על פי ההקדמות הנוראות שבמאמריו ז"ל, אבל הכל היה בדרך דרוש וחידוש הנוגע לעבודת ה' אשר זה עיקר תכלית כוונת רבינו זצ"ל וכמבואר במקום אחר ואפילו

מורינו הר"ר נתן ז"ל שעסק בזה הרבה כל ימיו לחדש בתורתו, והפליא לעשו"ת בזה מאד כמפורסם מחיבוריו הקדושים ז"ל בלקוטי הלכות, ובאמת נמצא בתוכם במקומות הרבה גם איזה ביאור קצת לדבריו ז"ל, אבל אין זאת תוכן כוונת חיבוריו ז"ל וכמבואר למעיין בהן:

והנה בעוונותינו הרבים נתמעטו הלבבות בדורות הללו ביותר מגודל הצרות והתלאות והרפתקאות דעדו עלן אך על כל אלה (תהלים צב) ואתם מרום לעולם ה' ולעולם ידו יתברך על העליונה, כי גם עתה נמצא רבים מישראל השותים בצמא את מי הבארות הקדושים הנובעים ממקור מים חיים ונוזלים מן לבנון וכו' אך מעומק המושג ומקוצר המשיג ומרוב טרדת הלבבות, על כן שמעתי דבת רבים האומרים שזו היא אצלם המניעה הגדולה מכולם ללמוד ולהגות בדבריו ז"ל מחמת עומק המושג, כי נדמה להם שקשה לעמוד אפילו על פשוטן של דברים והרבה טענות היה לי עמהם בזה עד שהודו לדברי, כי הסברא הזאת הוא רק מפיתוי היצר כי כבר אמרו רבותינו ז"ל (מגילה ו:) יגעתי ולא מצאתי אל תאמין גם בכלל לימוד תורתינו הקדושה, בפרט בענין החידושי תורה של רבינו אור האורות זצ"ל, אשר המשיכם וגילה אותם באופן כזה אשר הם כוללים באמת מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין כי אפילו החכם הגדול שבגדולי ישראל לא יוכל להתפאר בזה שזכה לעמוד על תוכן כוונת דבריו ז"ל בתכלית השלימות וכן להיפך, שאפילו הקטן שבקטנים אם הוא רק איזה בר אוריין ויש לו איזה ידיעה קצת בלימוד התורה הקדושה באיזה מדרגה שהוא, יוכל לשאוב מים בששון ממעייני הישועה ולרווות צמאונו ולהחיות את נפשו בהם ולא עוד, אלא אף גם יכול להחיות גם נפשו"ת אחרים רבים וגדולים ממנו כאשר ראינו בחוש פעמים הרבה אין מספר אך אף על פי כן אמרתי למלאות קצת שאלתם ולהפיק רצונם בזה וחברתי הקונטרס הקצר הזה לבאר בו קצת מקומות הצריכים ביאור בדבריו ז"ל וכל זה רק לפי עומק פשוטן של דברים בתכלית הפשיטות הגמור כי בודאי אני יודע ומאמין כי הרבה הרבה תעלומות חכמה וסודות נשגבים נוראים יש בכל דיבור ודיבור מדבריו ז"ל, בפרט מה שהיו צריכין להרחיב הביאור ביותר בכל ענין וענין להלכה למעשה לעבודת ה' אך אמרתי וכי משום דלא מצינא למעבד כולה מצוה וכו' גם במקומות הרבה ציינתי קצת ממאמרי רבותינו ז"ל בזוהר הקדוש ובשאר מקומות הנצרכין להבין על ידי זה ביותר קצת כוונת דבריו ז"ל גם בדרך אגב צרפתי לזה באיזה מקומות איזה מאמרי רז"ל בש"ס ומדרשים, אשר על פי הקדמותיו ז"ל הדברים מבוארים כמין חומר ואותיות בולטות ומצטרפות ונקראות מאליהם, כאשר יודה לזה המעיין בעין האמת גם באיזה מקומות הראיתי לדעת איך

שמאמריו אלו הקדושים רומזים על כל סדר ההנהגה של כל הענין שלו גם לאחר הסתלקותו, באופן שמתנהג מאז ועד הנה זה קרוב לשבעים שנה אחר הסתלקותו ז"ל, וגודל נפלאות התיקונים שנעשין על ידי זה ויתר הדברים וכל התועליות שבחיבור הקונטרס הזה יבואר להמעיין בו בפנים וקראתי שם זה הקונטרס פרפראות לחכמה, כי הוא רק כמו פרפראות בעלמא לחכמות תורתו הקדושה של רבינו אור האורות זצ"ל אשר הוא נחל נובע מקור חכמה, וכמבואר במקום אחר מענין זה:

שייך להקדמה של ספר ליקוטי מוהר"ן הקדוש הקשר והחיבור של התורות שלו הוא כעין בנין ואריגה ממש, שבתחלה הוא מחבר ומקשר אלו שני הדברים יחד, ואחר כך הוא מחבר ומקשר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים, וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו' אך על פי רוב חוזר בכל פעם לחזור ולקשר אלו הארבעה דברים יחד, כי בתחילה אין הקשר שלהם יחד רק מזה לזה, דהיינו מהראשון לשני, ומהשני לשלישי, ומשלישי לרביעי, אבל עדיין אין קשר להרביעי בהראשון אבל אחר כך מביא פסוק או מאמר רז"ל או שאר ראיה אחרת שעל ידי זה מקשרם יחד, עד שמחובר בקשר הדק היטב כל אלו הד' דברים יחד, ואחר כך חוזר ומקשר עוד כמה דברים זה לזה, ויחד כולם הוא מקשר להחיבור והקשר הראשון ובתחלה אין קשר לשני החבילות הקדושו"ת האלו, כי אם על ידי איזה קשר שיש בין דבר אחד מהחבילה השניה לדבר אחד מהחבילה הראשונה, אבל אחר כך הוא חוזר לקשרם בראיות ודרכים נפלאים שממשיך קורות לקשר הבנין משלישי שבראשון לרביעי שבשני, ומשם לשני שבשלישי, ואחר כך מחבילה שניה לשלישית גם כן כך, וכן להלן, ואחר כך מקשרם כולם יחד בדרך נפלא וכל זה הענין שמעתי והבנתי מפיו הקדוש למחרת יום כפור תקע"א שקודם הסתלקותו ועדיין צריכים להרחיב הדיבור בזה, ולהביא לזה דוגמא מכמה תורות ומאמרים שבזה הספר הקדוש, כדי שתבין ענין זה היטב ותבין מעט דרכי הספר הקדוש הזה:

אמר המחבר, מתיבת שייך להקדמה עד כאן העתקתי כל זה מגוף כתיבת יד קודש הרב ר' נתן ז"ל בעצמו והמובן מזה כי רצונו היה להרחיב הדיבור בזה כנ"ל, אך לא אסתייע מלתא גם מובן מזה כי רצונו של רבינו הקדוש ז"ל היה גם כן שהעוסקים בלימוד ספריו הקדושים יגדילו ויעמיקו דעתם להבין היטב נפלאות דרכים הנפלאים שיש בכל מאמר ומאמר, ונפלאות הקשר והחיבור שיש בין כל ענין וענין מהעניינים המבוארים בכל מאמר ומאמר, לכן אמרתי למלאות קצת רצונם הקדוש ולבאר קצת בזה ונתחיל לדוגמא ממאמר הראשון אשרי תמימי דרך שהוא מאמר קצר, ומודיע שם בראשונה בכלל כי על ידי התורה נתקבלים כל התפילות והבקשו"ת ונתעלה החן והחשיבות של ישראל

ואחר כך כשמתחיל לבאר הענין בפרטיות, מבאר שם שצריכין לקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר שזה בחינת שמש בחינת חית אך אי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי בחינת מלכות שהוא בחינת נון ומקשר הענין במאמר הכתוב (תהלים ע"ב) לפני שמש ינון שמו אחר כך מבאר שצריכין ליתן כח לבחינת מלכות דקדושה שהוא בחינת היצר טוב להתגבר על מלכות דסטרא אחרא שהוא בחינת היצר הרע, וזה זוכין על ידי עסק התורה בכח נמצא שבכאן מקושר ומחובר ענין עסק התורה לבחינת תיקון כח המלכות דקדושה שהוא בחינת נון אחר כך מבאר שעל ידי בחינה זו נתקשר הנון עם החית ונעשה חן ועל כן נקראת התורה (משלי ה) יעלת חן נמצא שבכאן מקושר כבר ענין מעלת עסק התורה לשני הבחינות הנ"ל היינו הן לבחינת המלכות שהוא בחינת נון, וכן לבחינת אור השכל והחכמה שהוא בחינת חית, שעל שני הבחינות הנ"ל נעשה בחינת חן אחר כך מבאר שעל ידי בחינת החן הנ"ל נעשה בחינת חקיקה ורשימה בלב המתבקש לקבל הבקשה, והחקיקה הנ"ל הוא בחינת תיו, ועל ידי זה נשמעין ונתקבלין כל התפלות והבקשו"ת ומביא על זה הפסוק (קהלת ט) דברי חכמים בנחת נשמעים שבזה מבואר ומקושר כל הנ"ל דברי חכמים דייקא היינו אלו שזוכין לקשר עצמן אל החכמה והשכל וזה בנ'ח'ת', היינו בחינת נו"ן חי"ת תי"ו הנ"ל נשמעים, כי על ידי זה נשמעים דבריו ונתקבל בקשתו אחר כך חוזר לחזק הענין איך שעל ידי השכל זוכין לחן, ועל כן זכה יעקב לחן וכן יוסף ומביא שם פסוק (דברים לג) בכור שורו וכו' אחר כך בביאור מאמר רבה בר בר חנה מבואר שהיצר הרע שהוא היפוך בחינת השכל רוצה להטביע החן והחשיבות גם חוזר ומבאר שם שעיקר הכנעת היצר הרע הוא על ידי עסק התורה ומבאר שם טעם הדבר בביאור נפלא כי בתחלת המאמר הביא על זה רק ראיה מדברי רז"ל ובכאן מבואר טעם הדבר אחר כך בביאור פסוק (תהלים קי"ט) אשרי תמימי, מקשר שם ענין מעלת עסק התורה בכח שזוכין על ידי זה להסתכל על השכל שיש בכל דבר שבזה היה התחלת המאמר כנ"ל ומחמת שאי אפשר להאריך ולסדר בכאן קשר כל מאמר ומאמר בפרטיות, על כן אמרתי לתפוס רק איזה מאמרים ממאמריו ז"ל ולבאר בקצרה בכדי להקל על המעיין ונתפוס לדוגמא מאמר ויהי הם מריקים שקיהם סימן י"ז מבואר שם, שלהכניע ולבטל כסילות השכל הוא על ידי בחינת כתב שנעשה על ידי צדקה, שעל ידה נעשה בחינת אויר הנח והזך כמבואר שם בפנים ואחר כך מביא על זה פסוק זה (ישעיה מב) יכתוב ידו לה' וכו' שבו מבואר איך על ידי בחינת כתב נעשה גרים ובעלי תשובה ואחר כך מביא הפסוק (יחזקאל י"ג) בכתב ישראל לא יכתבו וכו', שבו מבואר שעל ידי הכתב נשלם פגם המזבח נמצא שבכאן דילג הבחינה האמצעית

(שהם הגרים שעל ידם נשלם המזבח והם נעשין על ידי בחינת כתב כנ"ל) ומושך קורה מבחינת הכתב לבחינת תיקון המזבח אחר כך מביא פסוק (קהלת א כ"ח) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, שבו מבואר שעל ידי הכתב נשלם השכל ובכאן דילג שני בחינת האמצעיות (שהם הגרים ותיקון המזבח) ומושך קורה מבחינת הכתב לבחינת תיקון השכל אחר כך מביא מאמר (בתפילת עלינו) לתקן עולם במלכות שדי וכו' שבו מבואר שעל ידי גרים ובעלי תשובה נשלם השכל ודילג בכאן הבחינה האמצעית שהוא בחינת תיקון המזבח אחר כך מביא פסוק (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך וכו', שבו מבואר שעל ידי צדקה נעשין גרים ובעלי תשובה ודילג הבחינה האמצעית שהם בחינת מה שעל ידי צדקה נעשה האויר הנח והזך שעל ידי זה נעשה הבחינת כתב שעל ידי זה נעשין גרים וכו', והמעיין בפנים יבין ביותר וכמו כן במאמר חותם בתוך חותם סי' כ"ב מבואר שם, שעיקר שלימות האמונה היא על ידי הארה משבעה רועים שהם כלליות הקדושה ואי אפשר לבוא להרועים כי אם על ידי עזות דקדושה ולעזות דקדושה זוכין על ידי שמחה היינו על ידי בחינת העדיים של נעשה ונשמע שהם בחינת תורה ותפלה והעיקר על ידי תפלה שהוא בחינת יראה מאמר השלם וכו' עיי"ש שמבאר כל דבר בטעמו ושורשו ומקשר שם כל הענין הלז היטב היטב ואחר כך חוזר לבאר ולחזק הענין ומביא שם שעל כן נקראת האמונה ירושלים, על שם שעיקר בנינה מבחינת יראה מאמר השלם (ודילג בכאן הבחינה האמצעית היינו מה שעל ידי היראה הנ"ל זוכין לשמחה, ועל ידי זה זוכין לעזות דקדושה, ועל ידי זה זוכין להתקרב אל הרועים דקדושה שעל ידי זה זוכין לאמונה), ומושך קורה מבחינת היראה מאמר השלם אל בחינת האמונה אחר כך מביא הפסוק (תהלים י"ט) עדות ה' נאמנה שעל ידי העדיים הנ"ל זוכין לאמונה ודילג גם כן הבחינה האמצעית הנ"ל אחר כך מביא הפסוק (בראשית מ"ט) משם רועה אבן ישראל ומשך קורה מבחינת האבן שהוא בחינת מאמר השלם אל בחינת התקרבות להרועים דקדושה הנ"ל ודילג גם כן הבחינה האמצעית שביניהם כנ"ל אחר כך מביא מאמר (אבות ה) הוי עז כנמר וכו' יהי רצון שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך שבזה מבואר שעל ידי בחינת השגת נעשה ונשמע הנ"ל זוכין לעזות דקדושה (ודילג הבחינה האמצעית שהיא השמחה), ועל ידי עזות דקדושה זוכין לבנין ירושלים שהוא בחינת שלימות האמונה (ודילג הבחינה האמצעית שהוא בחינת ההתקרבות אל הרועים דקדושה) וכמו כן במאמר פתח ר"ש סימן סמ"ך מבואר שם, שיש התבוננות כזה שאי אפשר לבוא לזה כי אם על ידי עשירות, ולבוא לעשירות הזאת הוא על ידי אריכות ימים ומבאר שם הענין ואחר כך מביא הפסוק (תהלים קי"ט) מזקנים אתבונן שעל ידי

אריכות ימים באים להתבוננות, ודילג הבחינה האמצעית שהוא בחינת העשירות כנ"ל וכן אחר כך מבואר שם שבחינת העשירות הזאת באה על ידי אריכת הנשימה, ומביא אחר כך הפסוק ונשמת שדי תבינם, שעל ידי בחינת הנשימה באים להתבוננות, ודילג גם כן הבחינה האמצעית שהוא העשירות אחר כך חוזר לחזק הענין ולבאר שההתבוננות בעצמו בא גם כן על ידי בחינת הנשימה כמבואר שם אחר כך מבואר שם שהתגלות היראה (שעל ידי זה באין לאריכת ימים בחינת זקן) בא על ידי פקידת עקרות ומביא שם אחר כך הפסוק (בראשית כ"א) כי ילדתי בן לזקוניו, שעל ידי לידת יצחק בחינת פקידת עקרות בא זקנה ואריכת ימים ודילג הבחינה האמצעית שהוא בחינת התגלות היראה שבא על ידי פקידת עקרות, שעל ידי היראה הזאת בא אריכת ימים כנ"ל אחר כך בסוף המאמר חזא לחמרא דקא ילדה רמכי רמכי, שעל ידי התעוררות השינה שבא על ידי הסיפורי מעשיות, על ידי זה נמשך עשירות גדול ודילג כל הבחינה האמצעית, היינו מה שעל ידי זה נעשה בחינת להתיר פה אלמים, שעל ידי זה נמשך בחינת פקידת עקרות, בחינת להתיר פה עקרות שעל ידי זה בא התגלות היראה, שעל ידי זה בא אריכת ימים, שעל ידי זה באים לעשירות הנ"ל וכמו כן בליקוטי תנינא סי' חי"ת במאמר תקעו תוכחה (בראשית מ"ט) וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ וכו', מנוחה זה בחינת נבואה וכו' ואת הארץ היינו ארץ ישראל כי על ידי בחינת נבואה נמשך בחינת חידוש העולם שלעתיד שיהיה בבחינת השגחה ונפלאות בחינת ארץ ישראל ודילג כל הבחינות האמצעיות, היינו מה שעל ידי נבואה נתברר ונתתקן בחינת המדמה, שעל ידי זה נתקן האמונה האמתיית דקדושה להאמין בחידוש העולם, שעל ידי זה יהיה גם כן חידוש העולם שלעתיד בבחינת ארץ ישראל וכן אחר כך בביאור המאמר מדברי רז"ל (ברכות נ"ד:) שמבואר שם משכוה שיניה על בחינת הגרים וכו' משה כמה הוה וכו', היינו שעל ידי זה בא בחינת התפשטות הנבואה, ודילג הבחינות האמצעיות, היינו מה שעל ידי התקרבות הגרים נעשין בחינת רעמים, היינו בחינת התגלות הכבוד שעל ידי זה בא התפשטות הנבואה וכן אחר כך שקל נרגא וכו' שפירש על האמונה בחידוש העולם וכן חידוש העולם שלעתיד שכל זה בא על ידי בחי' נבואה ודילג בחי' האמצעיות, היינו מה שעל ידי הנבואה נתברר המדמה שעל ידי זה נתתקן האמונה בחידוש העולם כנ"ל וכן אחר כך בביאור הפסוק (תהלים פ"א) תקעו זה בחי' התגלות הכבוד וכו' בחודש שופר זה בחי' חידוש העולם ובחי' השיר חדש וכו' ודילג כל הבחינות האמצעיות ותנא והדר מפרש איך נמשך על ידי התגלות הכבוד וכו' בחינת חידוש העולם ובחינת השיר חדש וזה (שם) בכסא ליום חגינו היינו מה שעל ידי התגלות הכבוד בא התפשטות הנבואה

שעל ידי זה נתברר המדמה וזוכין לאמונה שזה בחינה בכסא ליום חגינו, ועל ידי זה בא בחינת חידוש העולם ובחינת השיר חדש, וכל זה נמשך על ידי התפלה בבחינת דין בבחינת (שם) חוק לישראל הוא משפט וכו' וכמדומה לי שהשיחה הזאת נאמרה לענין קשר העניינים שבמאמר תקעו תוכחה הנ"ל שנאמר בראש השנה תקע"א ותשלום פירוש הפסוק תקעו וכו' לא נגמר עד למחרת יום הכפורים שאז היה שיחה הנ"ל ועיין ימי מוהרנ"ת מבואר ביותר:

וענין החבילות הקדושו"ת שמקשר דבר בדבר ודבר בדבר וכן להלן, ואחר כך חוזר לקשר כל אלו הדברים בחבילה אחת, ומביא איזה פסוק או מאמר רז"ל שבו מקושרין ונכללין כל אלו הדברים באגודה אחת, ואחר כך הוא חוזר לקשר עוד כמה דברים זה בזה עד שנעשה חבילה שניה ומקשרה לראשונה, וכן עוד להלן, ואחר כך הוא חוזר לקשר כל אלו החבילות יחד זה מובן וידוע ומבואר היטב לכל מעיין בספריו הקדושים ז"ל, כמעט בכל מאמר ומאמר ממאמריו ז"ל, כי כולם הולכים וסובבים על דרך זה אך לא כל החבילות שוות, כי יש חבילה גדולה שכלולה מהרבה ענינים, ויש חבילה בינונית וקטנה ונתפוס לדוגמא קצת כגון מאמר ויהי מקץ זכרון שמבאר תחלה איך שצריכין לשמור את הזכרון הקדוש לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, אחר כך מבאר איך שבחינה זאת הוא בכלליות ובפרטיות, ואיך שצריכין להעמיק מחשבתו ולהגדיל שכלו ובינתו בזה אחר כך מבאר שהגדלת השכל הנ"ל צריך שיהא במדה ובצמצום אחר כך מבאר שאפילו מי שיודע ומבין בזה, אף על פי כן צריך שיהא לו בחינת הסתפקות להסתפק בכל עניני העולם במיעוטו, אף על פי שיודע ומבין היטב כל הרמזים הקדושים וכל הקדושו"ת המלובשים בהם אחר כך מבאר שגם מזה ההסתפקות גופיה צריך להפריש ממנו לצדקה, ומכל העניינים הנ"ל נעשה חבילה אחת ומרומזת כולה בפסוק (תהלים ק"ד) ה' אלקי גדלת מאד וכו' כמבואר שם אחר כך מבאר עוד שאצל המון עם נעשה כל זה ממילא על ידי שינה וציצית ותפילין ותורה וקריאת שמע ותפלה ומשא ומתן ומבאר כל דבר בפרטיות, הרי לך חבילה שניה אחר כך מבאר שכדי לשמור הזכרון הנ"ל צריך לשמור עצמו מרע עין, ומבאר בזה כמה ענינים נפלאים ומביא עליהם פסוקים וראיות נפלאות גם מאמר רז"ל (נדה כ"ד) תניא אבא שאול אומר וכו' ומבארו בדרך נפלא ונורא כמובן למעיין שם הרי לך חבילה שלישית אחר כך מבאר שאפילו מי שהוא טוב עין צריך לשמור עצמו מכח המדמה, ומבאר בענין זה דברים נפלאים איך שזה המדמה השתדלותו לשרות על פי שוני הלכות ומבאר טעמו של דבר וגם מבאר שם שעל ידי זה בא חסרון פרנסה בחינת שבע שנות הרעב, ומביא על זה פסוקים מפרשת מקץ כמבואר

שם והגם כי ענין זה בעצמו הוא חבילה נפלאה ונוראה, אף על פי כן גם החבילה הזאת נכללת ומקושרת בענין זה שהתחיל לבאר כאן איך שצריכין לשמור את עצמו מבחינת המדמה כי על ידי לשון הרע נופלין מבחינת הדעת דקדושה לבחינת כח המדמה שהוא בחינת בהמיות ונופל מאהבת השם יתברך לאהבת הבהמיות ועל ידי זה נפגם הזכרון ונופל לשכחה וכל ענין החבילה הנ"ל הכל קשור ונכלל היטב בפסוק נדמו עמי מבלי דעת וכו' כמבואר שם אחר כך מבאר שלהכניע הכח המדמה הוא על ידי בחינת יד וכו' ומבואר בזה כמה ענינים נפלאים ונוראים ונעשית חבילה נפלאה אחר כך מבאר שכל החבילה הזאת קשורה ומבוארת היטב במאמר הפסוק מי עלה שמים וירד וכו' אחר כך מביא הפסוק ויהי מקץ וכו' ובו כלולים אלו השני חבילות יחד בדרך נפלא וכן אחר כך מביא פסוק (תהלים ע"ז) אזכרה נגינתי וכו' ואי אפשר לבאר כל כך בכתב מפני האריכות וכן אחר כך במאמר אבא שאול סי' נ"ה יש בו כמה וכמה חבילות נפלאות, וכל חבילה כלולה מכמה ענינים, והכל קשור ומחובר ונכלל כאחד יחד בקשר נפלא ונורא וכן אחר כך במאמר וביום הביכורים סי' נ"ו מתחיל לבאר איך שיש לכל אחד מישראל בחינת מלכות ושצריכין ליזהר שלא להשתמש עם המלכות להנאתו ולצרכו רק בשביל השם יתברך בבחינת (עובדיה א) והיתה לה' המלוכה ואז המלכות בבחינת בן חורין ונקראת מרדכי מר דרור וכו' אחר כך מבאר איך שצריכין להמשיך אריכת ימים לתוך המלכות דהיינו שיראה שיוכל להזהיר ולהוכיח אותם האנשים שהם תחת ממשלתו ולזה צריכין דעת ולדעת הזה זוכין על ידי אריכת ימים בעצמו ומבואר שם איך שעיקר אריכת ימים הוא על ידי התורה, ומבאר בזה ענינים נפלאים, והכל הוא קשור ומחובר ונכלל במאמר הכתוב בפרשת המלך (דברים י"ז) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען יאריך ימים על ממלכתו וכו', והחבילה מקושרת ומחוברת היטב לחבילה השניה, שמבאר אחר כך איך שצריכין לגלות הסתרות ולהפכן לדעת, וזה זוכין על ידי שממשיך אריכת ימים לתוך המלכות על ידי עסק התורה כנ"ל, ועל ידי זה בעצמו יוצא חובת התוכחה שמוטל עליו להזהיר ולהוכיח וכל זה קשור ונכלל היטב במאמר הכתוב (אסתר ב) ובכל יום ויום מרדכי מתהלך וכו' כמבואר שם ואחר כך חוזר לבאר עוד כמה ענינים נפלאים ועושה מהם חבילות נפלאות עד שנכנס מזה לענין שבועות ומקוה של שבועות, וענין אכילת מן, ומבאר שם כמה דברים נפלאים ואחר כך נכנס מעניינים הנ"ל לענין בחינת מחלוקת לשם שמים שזה בחינת מצה בחינת עוגה שהוציאו ממצרים וכו' ועל כל ענין וענין ועל כל חבילה וחבילה מביא פסוקים וראיות ויסודות חזקות מאד אחר כך מתחיל לבאר נפלאות בענין איך לבוא למחלוקת לשם שמים, שצריכין לזה

לזכך ולטהר את השמים, ומגלה בזה נוראות נפלאות עין לא ראתה וכו' (ישעיה ס"ד) ונעשה מענין זה בעצמו חבילה נפלאה ונוראה מאד והכל קשור ונכלל ומבואר היטב במאמר הכתוב (איוב כ"ו) ברוחו שמים שפרה וכו' בדרך נפלא ונורא מאד כמובן למעיין שם היטב אחר כך מביא פסוק (במדבר כ"ח) וביום הביכורים ובו כלולים ומקושרים כל החבילות הקדושים הנ"ל יחד בקשר אחד הארכתי קצת לבאר לך, כי הן אלה קצות דרכיו בכל מאמר ומאמר ממאמריו הנפלאים והנוראים מאד ומזה תבין קצת לבאר גם כן מה שכתוב בהקדמה הנדפסת לחלק הראשון, שכל תורה ומאמר ממאמריו ז"ל הוא בנין גדול נפלא ונורא וכו' וכלול מכמה וכמה דברים, ובכל פעם נכנסין ויוצאין מפלטין לפלטין ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין וצריכין לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו וכו', כי כולו קשור ומחובר כאחד בכלליות נפלא ובדרך נפלא ונורא מאד וכל המעיין בעין האמת בדבריו ז"ל אפילו רק בשכל הפשוט יבין גם כן נפלאות עמקות נעימות דבריו הקדושים כי פלא הוא:

סימן א

אות א

בסימן א' אשרי תמימי דרך וכו' (תהלים קי"ט) מחמת שאור השכל גדול מאד אי אפשר לזכות אליו כי אם על ידי בחינת נון שהוא בחינת מלכות וכו' עיין ליקוטי הלכות חו"מ הלכות פקדון ה"ד שפירש דרוצה לומר, כי המלכות הוא בחינת צמצום ומדה לקבל החכמה והמוחין בהדרגה ובמדה כי בלי תיקון בחינת המדה והצמצום שהוא בחינת מלכות אי אפשר לקבל את החכמה והמוחין מחמת רבוי אור וכו'

אות ב

ועיי"ש עוד מה שמאריך לבאר בענין מאמר זה בדברים נפלאים המוכרחים מאד לעבודת ה' וגם שם מבואר, שעיקר החכמה והשכל האמת הוא האמונה שהוא כלל התורה כמו שכתוב (תהלים קי"ט) כל מצוותיך אמונה, היינו שצריכין להתנהג בכל דבר על פי התורה הקדושה וכשמסתכל באיזה דבר, ידע ויאמין באמונה שלימה, שבוודאי יש בזה הדבר שכל גדול, ויכולין להכיר על ידי זה הדבר גדולת הבורא יתברך, ולהתקרב על ידי זה להשם יתברך ואם יזכה לידע ולהבין בזה איזה שכל הנוגע לעבודת השם יתברך מה טוב, ואם לאו יצמצם שכלו ויסמוך על אמונה, עד שיזכה שיזכך גופו כראוי אז יזכה להבין כראוי לו אבל על כל פנים אפילו כל זמן שאינו מבין היטב השכל שיש בכל דבר,

הוא מאמין באמונה שלימה שבאמת יש בו חכמה ושכל גדול, כי (תהלים ק"ד) כולם בחכמה עשית, והכל בשביל להתקרב על ידי זה להשם יתברך ולהכיר אותו יתברך על ידי זה כמו שנאמר (משלי ט"ז) כל פעל ה' למעניהו עיין שם עוד וינעם לך:

אות ג

שם, ונעשה אור הלבנה כאור החמה וכו' רוצה לומר מאחר שמצמצם דעתו ושכלו של עצמו ומשבר כל תאוות גופו ומקבל עליו עול מלכותו יתברך בתמימות גדול ובאמונה שלימה כנ"ל, ומצפה ומייחל בכל עת לזכות על ידי זה הצמצום שהוא בחינת מלכות בחינת לבנה, להשיג על ידי זה הארה אמתיית מהשכל העליון שהוא בחינת שמש, ועל ידי זה בעצמו נעשה בחינת יחוד בין חמה ללבנה, עד שנעשה אור הלבנה כאור החמה, כי בזה הצמצום בעצמו, שהוא בחינת מלכות בחינת לבנה, מאיר בו אור החכמה שהוא בחינת שמש:

אות ד

אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו שביזה את הבכורה וכו', בחינת (משלי י"ח) לא יחפוץ כסיל בתבונה וכו', וזה בחינת מלכות הרשעה בחינת לבנה דסטרא אחרא, שעליה נאמר (ישעיה כ"ד) וחפרה הלבנה ובושה החמה וכו' רוצה לומר, כי כמו שבקדושה יש בחינת חמה ולבנה כנ"ל, כמו כן זה לעומת זה יש בסטרא אחרא גם כן חמה דסטרא אחרא, היינו בחינת השכל של חכמות חיצוניות וכו', ולבנה היא בחינת מה שמסלק כל בחינת חכמה ושכל והולך אחרי תאוות לבו, ועושה מה שלבו חפץ, אפילו דברים שגם לפי פחיתות דעתו ושכלו הפגום לא נכון לעשותם, וכנראה בחוש שבשביל תאוות לבם משליכין כל חכמתם ושכלם ועושים מעשה בהמה ממש וכמו שחמה ולבנה דקדושה מחזקין זה לזה, כי על ידי לבנה בחי' מלכות בחי' צמצום השכל זוכה לקבל מאור השכל ועל ידי זה נעשה אור הלבנה כאור החמה וכנ"ל כן בחמה ולבנה דסטרא אחרא שעל ידי שמסלק שכלו ונמשך אחר חיצוניות ותאוות לבו על ידי זה מתחזק ביותר מהכפירות וחכמות חיצוניות שלו, ועל ידי זה נמשך ביותר אחר תאוות לבו וכן חוזר חלילה וכו':

אות ה

כי היצר טוב נקרא מסכן וחכם וכו' (קהלת ד) כי יודע עניותו ודלותו דלית ליה מגרמיה כלום, כי הגוף וכל תאוותיו וכו' הבל ואפילו שכלו הטבעי הוא הבל ורעות רוח מחמת שמעורב בכחות הגשמיות והגופניות ומצפה ומייחל רק לקבל הארה מחכמה העליונה, שהוא בחי' החיות שיש בכל דבר כדי להתקרב על ידי זה להשם יתברך:

אות ו

וזהו דברי חכמים בנחת נשמעין וכו' עיין קהלת טי"ת גם זה ראיתי חכמה תחת השמש וגדולה היא אלי (רוצה לומר המלכות שהוא בחי' חכמה תתאה כידוע, והוא תחת השמש כי לית לה מגרמה כלום רק (מה) שמקבלת מאור השמש והוא בחינת מאור הקטן אבל כשמקבלת בשלימות מאור החכמה נעשה אור הלבנה כאור החמה כנ"ל ואז הוא גם כן בבחינה גדולה, וזה וגדולה היא אלי דייקא כי הוא בחינת חכמת שלמה כידוע וביומי דשלמה הוה סיהרא באשלמותא כמבואר בזוהר הקדוש ח"ב כט) עיר קטנה וכו' ובא אליה מלך גדול וכו' ומצא בה איש מסכן חכם (היינו היצר הטוב שנקרא מסכן וחכם כנ"ל) ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא (כי זעירין אינון שזוכין לילך רק אחר עצת היצר הטוב), ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה (אך) (קהלת ט) וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים (כי על ידי בחינת (בראשית כ"ה) ויבז עשו את הבכורה שהוא השכל, על ידי זה נופל בחינת החן והחשיבות ואז אין דבריו נשמעים) דברי חכמים בנחת נשמעים וכו' היינו כנ"ל, (וזה שפירש התרגום מילי דצלותא כימיא וכו' מתקבלין קדם מארי עלמא וכו' היינו שנתקבלין התפילות כנ"ל):

אות ז

כי השכל מאיר לו בכל דבר אפילו במקום שהיה אופל וחשך וכו' נראה שמרמז בזה שעיקר מה שעמד יוסף בנסיונו הוא על ידי זה שהיה בו מדת יעקב היינו שהסתכל על השכל שיש בכל דבר וכו' וזה שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ל"ו:) דמות דיוקנו של אביו ראה, כי יעקב הוא בחינת השכל כנ"ל, ועל ידי זה שהסתכל על השכל שיש בכל דבר על ידי זה עמד בנסיונו ועל ידי זה זכה לבכורה וכו':

אות ח

שם, גלא הוא היצר הרע דמטבע לספינתא הוא בחינת החן והחשיבות וכו' כי היצר הרע מסית את האדם לבלי להסתכל על השכל, ועל ידי זה נופל החן והחשיבות בחינת מלכות דקדושה:

אות ט

שם, שהתורה הקדושה מכניע את היצר הרע שרוצה לעשו"ת את האדם משוגע ממש חס ושלום וכו', וכמו שהמשוגעים צריכים להכותם ולשום עליהם שמות כמו כן התורה שעוסקין הוא בחינת מקלות ושמות וכו' ושם מבואר כי מתחלה היצר הרע מתלבש עצמו במצוות כאילו מסית את האדם לעשו"ת מצוה וכו' רוצה לומר כי בעל עבירה הוא משוגע כמאמר רז"ל (סוטה ג) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות

ואם כן איך אפשר שיבוא היצר הרע לאדם פקח בדעתו ולעשותו משוגע פתאום, ועל כן מתלבש עצמו תחלה במצוות ולענייניו הוא כי עיקר התגברות היצר הרע הוא להסית את האדם לבלי להסתכל על השכל שיש בכל דבר וכו' ואז האדם משוגע ממש חס ושלום רק מחמת שכל אחד מישראל נולד בקדושה זו להסתכל על השכל שיש בכל דבר כי כלנו בני יעקב שזכה לזה, ועל כלל ישראל נאמר (שמות ד) בני בכורי ישראל מחמת קדושת השכל שהוא בחינת ראשית בחינת בכורה, וכל הי"ב שבטים הקדושים נתברכו בחן מחמת זה כנ"ל, על כן אי אפשר להיצר הרע להפריד את האדם מן השכל דקדושה עד שמתלבש עצמו במצוות תחלה ואולי יש לומר ששורש דבר זה נמשך מחמת שבקדושה אי אפשר לקבל אור השכל כי אם על ידי בחינת נון שהוא בחינת מלכות בחינת צמצום והסתלקות השכל כנ"ל והסתלקות השכל הזה הוא מצוה באמת, כי על ידי זה דייקא זוכין לקבל מאור השכל וכבר ידוע שעיקר יניקת הסטרא אחרא הוא מבחינת הצמצום, על כן מזה בעצמו יונק היצר הרע שמסית את האדם לבלי להסתכל כלל על השכל ובתחלה מתלבש עצמו במצוות, מאחר שלפעמים יש מצוה באמת לסלק את השכל, בכדי לזכות על ידי זה דייקא לקבל אור השכל כנ"ל והנה מה שצריכין לרפואת משוגעים שני תחבולות, היינו הכאות והשבעות הוא, כי בהשגעון בעצמו יש ב' בחינות א' מה שרוח שטות מהפך את דעתו לומר על רע טוב והב' מה שהוא חפץ בעצמו בדברי שטות ועושה דברי שגעון שאפילו בדעתו הטיפשית הוא מבין שהוא שטות, ואף על פי כן הוא עושה והולך אחרי שרירות לבו המשוגע על כן צריכין להכניע השגעון גם כן בשני מיני תחבולות, כי צריכין להכותו כדי שלא יהיה חפץ על כל פנים בהשגעון ולא יעשה על כל פנים דברים שהוא מבין בעצמו שאין לעשותם, רק מחמת שעדיין יש לו רוח שטות שמהפך ארחות יושר ונדמה לו באמת על רע שהוא טוב וצריכין לעשותו, על זה צריכין השבעות ושמות הקדושים לגרש ממנו הרוח שטות ולא יהפך דעתו חס ושלום וכמו כן לענין היצר הרע שרוצה לעשו"ת את האדם משוגע ממש חס ושלום יש בזה גם כן שני הבחינות הנ"ל, כי בתחלה מהפך את דעתו לומר על רע טוב ומתלבש עצמו במצוות כאילו מסיתו לעשו"ת מצוה, ואחר כך עושה אותו משוגע ממש כל כך עד שחפץ בעצמו בדברי שטות, ועושה דברים כאלו שהוא מבין בדעתו הטיפשית גם כן שהם שגעון ואין לעשותם ועל כן מכניעין אותו על ידי התורה הקדושה שיש בה שני מיני תחבולות הנ"ל, כי יש בה בחינת מקלות ושמות וכו' ועיין מדרש רבה קדושים פסוק כ"ה עץ חיים היא וכו', משל למלך וכו' מה עשה אביו נטל מקל וחקקו ונתן בו קמיע וכו' עיי"ש ותראה מבואר כנ"ל:

אות י
תמימי דרך וכו' בחינת (בראשית כ"ה) יעקב איש תם שהוא בחינת השכל וכו' בכאן מרמז שעיקר שלימות השכל דקדושה שהוא בחינת יעקב הוא דייקא תמימות:

אות יא
ההולכים בתורת ה' כי על ידי שלומד תורה בכח וכו' שמעתי מאבי ז"ל שהוא על דרך שפירש רש"י אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ומבואר יותר בט"ז או"ח סימן מ"ז סק"א על פסוק ולא הלכו בה שהוא ההילוך והטורח בהתורה

אות יב
שם לעיל, אי אפשר לזכות אליו כי אם על ידי בחי' נון וכו', עיין נדרים נד: נון סמך עיין נונא סמא לעינים, היינו להסתכל על השכל וכו' שזוכין על ידי הנון כנ"ל

אות יג
שם, ונעשה חן וזה שנאמר (בראשית מ"ט) בן פורת יוסף פירש רש"י בן חן, בן פורת עלי עין היינו על ידי בחי' ההסתכלות על השכל כנ"ל:

סימן ב-אמור וכו'

אות א

אות ג'
ומי שזוכה לחרב הזה צריך לידע איך ללחום עם החרב שלא יטה אותה לימין או לשמאל וכו' עיין ליקוטי הלכות ח"מ הלכות נחלות ה"ד אות כ' שכתב שם, שגם זה הוא בכלל מה שנראה כאן שצריכין בתפלה להיות קולע אל השערה ולא יחטא ולא יטה לימין או לשמאל, היינו שלא יטעה חס ושלום שהתפלות הם לריק חס ושלום מחמת שזה כמה שצועקין ואינם נושעים, שזה בחינת נוטה לשמאל שעושה מדת רחמיו יתברך כאילו הוא אכזרי חס ושלום וכאילו אין השם יתברך שומע תפלת ישראל וכן אל יטעה לומר מאחר שאי אפשר לפעול בתפלתינו כי אם בחסדו יתברך אם כן למה לנו להרבות בתפלה כלל נסמוך רק על חסדו לבד, שזה בחינת נוטה מן הצד לימין שלא כראוי שסומך רק על חסדו לבד ובאמת שניהם כאחד טובים שצריכים להרבות בתפלה מאד תמיד ולידע שאין שום תפלה מתפלתינו נאבדת חס ושלום וכן צריכין לידע האמת שאין אנו כדאין לפעול בתפלתינו כי אם בחסדו יתברך, ואף על פי כן אנו צריכין לעשו"ת את שלנו להרבות בתפלה תמיד, והשם יתברך יעשה את שלו וימשיך עלינו חסדו יתברך

למענו ויושיענו מהרה, וכמבואר כל זאת בסוף המאמר הנ"ל ומה שנאמר עוד דברים נפלאים בענין זה הנ"ל:

סימן ג-אקרוקתא

אות א

וכד אתפלג ליליא וכו' זוהר ויחי רי"ז: עיין מקדש מלך שם, ועיין בעץ חיים היכל ז' שער ח' שער הקליפות פ"ב שם מבואר כל ענין הצפרים הנ"ל בשלימות ושהם יונקים מדדי המלכות ויניקתם הוא רק בלילה ושהם בחינת מוחין דמלכות דקליפה וכו' (ועיין זוהר לך לך צב: בענין שהיה דוד קם בחצות לילה וכו' דמלכותא דילי' בהא תליא וכו' דהא ליליא דינא דמלכותא הוא וכו' עיין שם ועיין זוהר ויחי רמ"ב: שעל ידי לימוד תורה בלילה אחר חצות כל אינון זינין בישין עאיל לון בנוקבא דתהומא רבא וכו')

אות ב

והתיקון הוא וכו' על ידי שילמוד בלילה תורה שבעל פה וכו' היינו על ידי שילמוד ששה סדרים יתקן השית עיזקאין וכו' וכן אחר כך מבואר שם שיתין בתי היינו שיתין מסכתות וכבר ידוע שאין גמרא על כל השיתין מסכתות מזה נראה שהתחלת התיקון על ידי לימוד ששה סדרי משנה שהם עיקר תורה שבעל פה, שהוא בחי' לילה והוא בחינת (פתח אליהו) מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה רק מחמת שעיקר שלימות לימוד המשנה הוא על ידי גמרא כמאמר רז"ל (בבא מציעא ל"ג) גמרא אין לך מדה טובה הימנה, על כן עיקר השלימות הוא שילמוד המשנה עם פירוש הגמרא בלילה ועיין מה שפירש התרגום על פסוק (איכה ב) קומי רוני בלילה קומי וכו' עסוק במשנה בלילא:

אות ג

שם, אך כשלומד שלא לשמה היינו בשביל שיתקרי רבי הלימוד אין בחשיבות כל כך וכו' (עיין תוספת ברכות דף י"ז ובתוספת תענית ד' ז' שלימוד זה הוא בכלל מה שאמרו רז"ל (פסחים נ:) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ובפרק מקום שנהגו נ:

אמרו שעל זה כתוב (תהלים נ"ז) כי גדול עד שמים חסדך אך אף על פי על כן אינו בחשיבות כל כך כמו הלומד לשמה ממש) וכשלומד בלילה חוט של חסד נמשך עליו (חגיגה י"ב:) ומגין עליו שלא יזיק לו המחשבה הנ"ל לכאורה יש לומר דרוצה לומר שאף על פי שיחשוב המחשבה הנ"ל (שהוא מחשבה של הנאת עולם הזה, שעל ידי זה החסד אינו אלא עד השמים וכמו שפירש בחידושי אגדות בפסחים שם) אף על פי כן

על ידי החוט של חסד שנמשך עליו על ידי לימוד הלילה על ידי זה יועיל הלימוד גם לענין הנ"ל (שהוא ענין נפלא ורוחני בחינת מעל השמים) וכזה מצאתי מפורש במאמר זה בנוסח כתיבת יד וכן יש לדקדק קצת ממה שנאמר אחר כך אתא תנינא בלעה וכו', היינו על ידי שילמוד שלא לשמה יבלע אותה הנחש וכו' אתא פושקנצא ובלעה היינו על ידי שילמוד בלילה מגין עליו מן הנחש ונראה לכאורה דרוצה לומר שאף על פי שלמד שלא לשמה רק בשביל שיתקרי רבי, אף על פי כן מגין עליו מן הנחש על ידי החוט של חסד אך יש לדקדק גם בלא החוט של חסד למה בלעה הנחש את הלימוד שבשביל שיתקרי רבי, מאחר שהוא בכלל שמתוך שלא לשמה בא לשמה ונאמר עליו (תהלים נ"ז) כי גדול עד שמים חסדך ועוד יש לדקדק ממה שסיים בסוף וזהו (תהלים ק"ח) כי גדול מעל שמים חסדך וכו' ומקרא זה דרשוהו רז"ל (פסחים נ:) על הלומד לשמה דווקא על כן נראה לפרש דרוצה לומר, שהחוט של חסד מגין עליו שלא יזיק לו המחשבה הנ"ל, היינו שלא יבא בשעת לימודו לבחינת המחשבה של שלא לשמה וכן מבואר בספר ליקוטי עצות תלמוד תורה אות ז' וזה לשונו: על ידי לימוד גמרא בלילה חוט של חסד נמשך עליו וניצול ממחשבות שלא לשמה וכו', ולפי זה נכון מאד מה שהביא הפסוק (תהלים ק"ח) כי גדול מעל שמים חסדך אך עדיין יש לדקדק שבקפיטיל נ"ז בתהלים נאמר עורה הנבל וכינור אעירה שחר, ופירשו ז"ל (ברכות ג:) שהיה לומד תורה בלילה והוא היה מעורר השחר (שבזה יתכן מאד סמיכת עורה הנבל וכינור לאעירה שחר, כי לימוד תורה בלילה הוא תיקון הנגינה כנ"ל) וסמיך ליה כי גדול עד שמים חסדך שפרשוהו רז"ל על העוסק שלא לשמה כנ"ל וכן בקפיטל ק"ח נאמר עורה הנבל וכינור וכו' ושם נאמר כי גדול מעל שמים חסדך נמצא מובן לכאורה שגם בלימוד הלילה יש חילוק בין הלומד לשמה ממש וכו' על כן נראה לקרב הדבר אל השכל קצת, ובזה מיושב הכל ושני הפירושים הנ"ל יעלו בקנה אחד לפי זה כי כמו שבכלל עבודת ה' יש דברים שהם חובה ומצוה, ויש דברים שאינם חובה ומצוה רק שהם היתר ורשו"ת לעשותן, ויש דברים שהם איסור לעשותן כי הם מבחינת הקליפות הטמאות לגמרי ובחינת רשו"ת והיתר הוא בחינת קליפת נגה שלפעמים נכללת בקדושה ולפעמים בסטרא אחרא ומצוה הוא בחינת הקדושה לגמרי כמו כן יש בחינות כאלו בלימוד התורה, הלימוד לשמה ממש הוא חובה ומצוה והוא תכלית שלימות הקדושה הלימוד שלא לשמה ממש רק לקנטר שלא על מנת לקיים ולעשו"ת כלל, זה מבחינת האיסור וקליפות טמאות לגמרי, ועל זה אמרו (שמות רבה מ) מוטב לו שנהפך שלייתו על פניו ועוד כיוצא, וזה הלימוד שהוא על מנת לעשו"ת ולקיים רק שמכוון להנאתו גם כן קצת בשביל שיתקרי רבי זהו

מבחינת נגה ולפעמים בא על ידי זה לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי שזה בחינת נגה הנכלל בסטרא אחרא חס ושלום, ולפעמים נכללת בקדושה כי בא על ידי זה אחר כך לבחינת הלימוד לשמה ממש, בבחינת שמתוך שלא לשמה בא לשמה ומחמת שאי אפשר להשיג תיכף בהתחלת הלימוד מדריגת בחינת הלימוד לשמה ממש, על כן התירו רז"ל ואמרו (פסחים נ:) לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה היינו מאחר שלומד על מנת לקיים אם כן יודע שעיקר הלימוד צריך להיות רק לשמה לגמרי רק שאי אפשר לו עדיין לזכות לזה בשלימות בתחלת הלימוד, על כן התירו לו לעת עתה ללמוד כך ומתוך שלא לשמה בא לשמה (וכבר האריכו כל המפרשים הרבה בענין זה):

אות ד

ובזה יש לפרש גם כוונת רז"ל, כי הלימוד של תורה שבעל פה בלילה הוא תיקון הנגינה וכו' כמבואר שם אך מאחר שהצפרים דסטרא אחרא הם בחינת מוחין שבמלכות דקליפה שהוא בחינת גאוה וגסות כידוע, אם כן יכולה שתאחז בהלימוד גופא שיהיה שלא לשמה רק מחמת שגם מהלימוד שלא לשמה לגמרי כלל ישראל רחוקין מזה, אך שבתחלה ילמוד בבחינת שלא לשמה בשביל שיתקרי רבי (מחמת כי על ידי הלימוד זוכה לבחינת עשה לך רב כמבואר לקמן, יכולה היא שתאחז שילמוד בשביל שיתקרי רבי), ואחר כך יכול לבוא על ידי זה לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמריאתא תנינא ובלעה, היינו כי הנחש רוצה לבלוע את הלימוד ומסית את האדם ללמוד שלא לשמה לגמרי על ידי שמסיתו מתחלה שילמוד בשביל שיתקרי רבי, שזה בחינת רבה קאמר ליה (ועיין גם בסי' ט"ו כעין זה) אך על ידי שלומד תורה בלילה מושכין עליו חוט של חסד וניצול על ידי זה ממחשבת שלא לשמה לגמרישמגין עליו שלא יזיק לו המחשבה כנ"ל, היינו שלא יבוא על ידי הלימוד שבשביל רבי לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי וממילא כשהחסד מגין עליו מזה אז אדרבא גם הלימוד הזה נכלל בקדושה בבחינת מתוך וכו', ועל כן גם על ידי הלימוד הזה נעשה תיקון הנגינה כנ"ל וזה שנאמר בקפיטיל נ"ז כי גדול עד שמים חסדך, כי גם על ידי הלימוד שבשביל שיתקרי רבי נמשך עליו גם כן חסד (ובפרט כשלומד בלילה שאז החסד מגין עליו שלא יבוא על ידי הלימוד הזה לבחינת לימוד שלא לשמה לגמרי), ואז ממילא אדרבא מתוך שלא לשמה בא לשמה ואז נאמר עליו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות אפטרופוס ה"ג מבואר גם כן שהחוט של חסד מגין עליו שיזכה ללמוד לשמה עיי"ש עוד:

אות ה

שם, צפרדע היינו צפור דעה לשון זה מובא בתנא דבי אליהו ח"א פ"ז, ובכאן כוונתו הצפרים שהם מוחין שבמלכות וכו' וכן מבואר בסידור האריז"ל בסדר הגדה של פסח במכת צפרדע:

סימן ד-מאמר אנכי

אות א

אות ד', וזהו (זכריה י"ב) ה' אחד ושמו זה בחינת אלקים מלכות וכו' אחד גמטריא אהבה היינו הן ה' שהוא רחמים הן שמו שהוא בחינת אלקים בחינת דין הכל לטובתך וכו' לכאורה יש לדקדק, כי הלא רז"ל בפסחים נו"ן דרשו ה' אחד שלעתיד יהיה כולו הטוב והמטיב ושמו אחד בעולם הזה נכתב בי"ה ונקרא בא"ד ולעתיד נקרא גם כן בי"ה אך כשתתבונן תראה כי הכל עולה בקנה אחד על פי מה שפירש רבינו ז"ל במאמר וישב יעקב וכו', שמה שבעולם הזה נכתב בי"ה ונקרא בא"ד הוא מחמת שמעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ורוצה לומר כי השם הוי"ה הוא בחינת חמה ושם אלקים הוא בחינת לבנה בבחינת (תהלים פ"ב) כי שמש ומגן ה' אלקים כמבואר שם וכל זמן שהמלכות דקדושה בגלות שאז הם יונקים מבחינת המלכות הנקרא אלקים כמבואר במאמר זה גם כן אות ב' שזה בחינת פגימתה של לבנה, אז אי אפשר לקרותו יתברך גם בשם הוי"ה שהוא בחינת חמה, כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה (וזה ענין חדש ונפלא שגילה בזה רבינו הק' ז"ל) ובזה יתכן מאד התכת הכתוב (זכריה י"ד) והיה ה' למלך על כל הארץ היינו לעתיד יתעלה המלכות מביניהם, ואז יתקיים (תהלים מ"ז) כי מלך כל הארץ אלקים כמבואר כאן אות ב', אז יתייחד שם הויה עם השם אלקים שזה בחינת ביום ההוא יהיה ה' אחד ודרשו רז"ל שלעתיד כולו הטוב והמטיב שזה בחינת ה' אחד ושמו אחד כמו שפירש רבינו ז"ל ומחמת זה בעצמו יהיה נקרא לעתיד בשם הוי"ה כי יתמלא פגימת הלבנה, היינו שיהיה השם אלקים שהוא בחינת מלכות בשלימות, שזה בחינת מה שדרשו ז"ל ושמו אחד שיהא נקרא גם כן בשם הוי"ה היינו כנ"ל:

אות ב

במאמר אנכי סי' ד' כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו זאת הבחינה הוא מעין עולם הבא, כמו שנאמר (תהלים נ"ו) בה' אהלל דבר וכו', ולעתיד כולו הטוב והמטיב וכו' עיין רש"י בפסחים שם שמפרש כפשוטו כי לעתיד לא יהיה שום בשורות רעות כלל ועיין ברכות סמ"ך: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב וכו' וכמעשה

דרבי עקיבא וכו' כי כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא עם האדם הכל הוא רק לטובתו ואף על פי כן מבואר שם שעל בשורות טובות מברך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות מברך דיין האמת, רק שצריך לברך גם דיין האמת בשמחה ומפיק ליה מהאי קרא גופא שנאמר בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר

אות ג

ונראה לפי עניות דעתי לבאר קצת בזה באופן שדברי רבינו ז"ל במאמר זה יעלו בקנה אחד ממש עם דברי רבותינו ז"ל הנ"ל, והוא על פי מה שרומז לנו רבינו ז"ל במאמר זה בעצמו סוף אות ז' שארץ הוא דינא דמלכותא כמו שנאמר וארץ מתקוממה לו נמצא שכל היסורין והדינים הם מבחינת מלכות בחינת דינא דמלכותא (ועיין לקמן במאמר רומה על השמים סי' ע"ד) ועל כן באמת אמרו רז"ל אין יסורים בלא עון, כי על ידי העוונות פוגמין כביכול בבחינת המלכות ומכניסין אותה כביכול בתוך העכו"ם ומזה בעצמו באין היסורין וכמובן באות ה' והנה אף שבאמת גם אלו היסורין צריכין לקבלם באהבה ובשמחה ולידע שהם לטובתו מאחר שבאין לכפרת עוונותיו, וכמבואר ברבינו יונה בברכות שם אף על פי כן מחמת שההכרח שירגיש צער היסורין, כי אם לא כן במה יתכפרו עוונותיו, על כן אף על פי שיודע שהם לטובתו ומקבלם באהבה ובשמחה, אף על פי כן מאחר שמצטער בהם מברך דיין אמת וכעין שאמרו רז"ל ביומא ס"ט: לענין ירמיה ודניאל שלא אמרו הגבור והנורא אף על פי שאמרן משה, כי מתוך שידעו בהקב"ה שאמתי הוא לא כזבו בו וכמו כן לענין זה כי הקדוש ברוך הוא אוהב האמת, ומאחר שבאמת הוא מצטער בהיסורין, אם כן איך יברך על זה הטוב והמטיב, על כן צריך לברך דיין אמת, רק שיברך בשמחה ובאהבה מאחר שאף על פי כן יודע בפנימיות שהצער והיסורין אלו הם לטובתו כנ"ל

אות ד

אך כל זה שייך עכשיו, בזמן שהמלכות בגלות והם יונקים ממנה כביכול ומשם באין כל היסורין רחמנא ליצלן אבל לעתיד שתתעלה המלכות מביניהם ויהיה ה' למלך על כל הארץ אז יתמתקו כל הדינים שבמלכות, עד שלא יהיה להרע שום אחיזה כלל ואז יתבטלו באמת כל הרעות והיסורין ויהיה כולו טוב כולו אחד, בבחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל שלעתיד כולו הטוב והמטיב כפשוטו כמו שפירש רש"י כנ"ל, ועל כן גם עכשיו על ידי תשובה עם וידוי דברים לפני תלמיד חכם, שעל ידי זה מעלין המלכות מבין העכו"ם כביכול ומחזירין אותה לשרשה, בבחינת (הושע י"ב) קחו עמכם דברים ושובו אל ה', שמעלין המלכות שהוא בחינת אלקים אל ה' ונעשה יחודא שלים בין שם

הויה ב"ה שהוא בחינת רחמים ובין שם אלקים שהוא בחינת דין, על כן אף על פי שלא נתתקן המלכות עדיין בשלימות בכלל העולם כמו שיהיה לעתיד, ומחמת זה לא נתבטלו הצער והיסורין עדיין, עד שלפעמים עוברין יסורים וצרות רחמנא ליצלן גם על הצדיקים ובעלי תשובה באמת, שזכו לתקן בחינת המלכות, על כל פנים זוכין על ידי בחי' תיקון המלכות הנ"ל שידעו בידיעה שלימה שהצער והיסורין הבאין מבחינת אלקים בחינת דין הם רק לטובתם, ומחמת אהבה שהקדוש ברוך הוא אוהב אותם כמו שכתוב (משלי ג) את אשר יאהב ה' יוכיח וכו' ואינם בבחינת (תהלים ל"ד) תמותת רשע רעה חס ושלום המבואר באות ה' אשר גם מחמת זה לא תקנו חכמים לברך גם על הרעה הטוב והמטיב, אף על פי שאמרו שיהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב, כי זה מצד המשפיע כביכול כי בוודאי מפי עליון לא תצא הרעות וכו' חס ושלום וכוונת השם יתברך אפילו באיבודן של רשעים רחמנא ליצלן הוא גם כן לטובתם אבל על כל פנים מצד המקבלים יש לפעמים שהדין הוא בבחינת נקמה חס ושלום עד שאי אפשר לכנותו בשם טוב מאחר שהוא בבחינת תמותת רשע רעה וכל זאת מחמת שעל ידי העוונות מכניסין המלכות בגלות והם יונקים מבחינת הדינין שבה עד שלפעמים נשתלשל כל כך עד שנעשה בחינת דין אכזרי חס ושלום (המבואר במאמר חותם בתוך חותם סי' כ"ב) בחינת דינא דמסאבותא המבואר במאמר רומה הנ"ל ואז היסורין הם בבחינת (ירמיה ה) עוונותיכם הטו אלה בבחינת תמותת רשע רעה, כי העוונות בעצמן שהם הקליפות רחמנא ליצלן מיסרין אותו ונוקמין בו אבל על ידי וידוי דברים מעלין המלכות ומתקנין אותה ואז יודע בידיעה שלימה שהדין הוא גם כן שלא מחמת נקמה חס ושלום רק שהוא מחמת אהבה ולטובתו, ואז שייך לברך על הכל הטוב והמטיב כמו לעתיד בפרט כפי מה שמבואר באות ט' שעל ידי וידוי דברים זוכה להכלל באין סוף ששם אין שינוי רצון חס ושלום, רק כולו אחד כולו טוב ועל ידי הרשימו של אחדות האין סוף וטובו שנשאר בדעתו, אז גם כשהוא בבחינת ושוב אזי הרשימו מראה לדעת שידע בידיעה שלימה שכולו טוב וכולו אחד, ועל ידי זה הוא גם עכשיו בבחינה זו שלעתיד ממש היינו כולו הטוב והמטיב

אות ה

נמצא העולה מזה, שבאמת גם מה שמברך עכשיו על הרעה חס ושלום דיין אמת, רק שמברך בשמחה ויודע ומאמין שהכל לטובתו ולכפרת עוונותיו וכיוצא, שזה בחינת (תהלים נ"ו) בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר, וכן (שם ק"א) חסד ומשפט אשירה, וכן (שם קט"ז) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא כמו

שדרשו רז"ל שם, ועיין חידושי אגדות שם הבחינה הזאת היא גם כן קצת מעין עולם הבא מאחר שמברך גם על זה בשמחה כנ"ל אבל אף על פי כן הוא בבחינת ועל בשורות רעות מברך דיין אמת, שזה רק בעולם הזה מחמת שלא נתתקן עדיין המלכות בשלימות עד שלפעמים הם יונקים ממנה ונעשה דין אכזרי דינא דמסאבותא חס ושלום אבל על ידי וידוי דברים שעל ידי זה נתתקן המלכות מצדו ומבחינתו ועולה לשרשו וזוכה להכלל באין סוף כנ"ל, אזי זוכה גם בעולם הזה לידיעה שלימה שהוא מעין עולם הבא ממש ואז אין חילוק אצלו בין חסד לדין רק כולו הטוב והמטיב כנ"ל ועל ידי זה בעצמו נמתקין כל הדינים ונתבטלין כל היסורין, וזוכה לכל טוב באמת ברוחניות ובגשמיות בבחינה שלעתיד שיתבטל כל הרע לגמרי באמת ויהיה רק כולו הטוב והמטיב כנ"ל ועיין עוד במאמר ויאמר בועז סי' ס"ה ובמאמר בשעה שהקב"ה זוכר את בניו סי' ר"נ:

אות ו

שם, באות ד' כי עיקר הדעת הוא אחדות של חסדים וגבורות זה נקרא דעת רוצה לומר כמבואר בזוה"ק וכתבי האריז"ל במקומות הרבה שהדעת כלול מחמשה חסדים וחמשה גבורות

אות ז

אות ה' למשל אם עבר על דיבור לא יהיה לך וכו' עיין מדרש רבה נשא פרשה טי"ת שדיבור זה רומז על הד' מלכיות:

אות ח

שם, מצוה לשון התחברות כשהוא עושה מצוות חבילות חבילות וכו' רוצה לומר על דרך שאמרו רבותינו ז"ל מדרש רבה אחרי פרשת כ"א עשה אדם חבילות חבילות עבירות יעשה כנגדן חבילות חבילות של מצוות

אות ט

אות ז', וזה פירוש חמת מלך וכו' רוצה לומר שקורא הכתוב כאן להשם יתברך בשם מלך, כי עיקר הפגם של העוונות הוא במלכות כנ"ל:

אות י

שם, ואיש חכם יכפרנה היינו תלמיד חכם שהוא בחינת משה שמשים עצמו כשירים וכו' על ידי זה נקרא איש חכם כמו שנאמר (איוב כ"ח) והחכמה מאין תמצא רוצה לומר על דרך שמבואר לקמן באות ט' ששורש המלכות וכו' הוא בחינת אין וכו', ועל כן תלמיד חכם כזה שהוא בבחינת הענוה של משה בחינת אין, יש לו כח לתקן כל פגמי המלכות ולכפר עוונותיו, וכשמתוודין לפניו זה בחינת החזרת המלכות לשורשה

אות יא

שם, וזה (דברים ל"ג) ויהי בישורון מלך היינו שמלכות עלה לשרשה וכו' רוצה לומר כי תרגום יונתן פירש שזה קאי על משה רבינו ע"ה שהיה מלך בישראל, וכן אמרו רז"ל במ"ר בהעלותך פרשה ט"ו אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מלך עשיתיך שנאמר ויהי בישורון מלך וכו' וכשהמלכות היתה אצל משה זה בחינת שהמלכות עלה לשורשה שהוא בחינת אין כנ"ל, בחינת ענוה שזה בחינת וענוים יירשו ארץ הוא דינא דמלכותא וכו', היינו בחינת מלכות כידוע (ועיין ר"ה ל"ב:) שיב פסוק ויהי בישורון בין פסוקי מלכות של השם יתברך, כי מאחר שהמלכות עלה לשרשה לאין סוף נמצא שמלכות משה הוא ממש בחינת מלכותו יתברך:

אות יב

שם אות ח', גם בגאוה אמרו סימן לגסות הרוח עניות וכו' הגם כי רז"ל בקדושין ט: פרשוהו דרוצה לומר עניות דתורה, וכן הוא ברש"י שבת ל"ג עיין סוכה כ"ט: שעל ידי גאוה באין לעניות ממש גם כן, וכן הוא ברש"י מגילה י"ג ד"ה ואם הגיס, בפרט כי כבר ידוע מאמר רז"ל אם אין תורה אין קמח, נמצא שעניות דתורה מביא לעניות גשמיות גם כן:

אות יג

שם באות הנ"ל, (משלי י"ד) כי יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות רוצה לומר כי הגם שכבר זכה לתקן כל המדות הנמשכין מהד' יסודות, אף על פי כן כל זמן שלא התוודה לפני התלמיד חכם לא תיקן עדיין מה שפגם כבר עד הנה, ועדיין לא נחרבו הבנינים והצירופים הרעים שנבנו על ידי עוונותיו שחטא קודם שזכה להתקרב אל הצדיק, ועדיין יש להסטרא אחרא אחיזה ויניקה מהם על כן אין יודע עדיין באיזה דרך הוא מהלך כי יש דרך ישר וכו', כי יכולה הסטרא אחרא להתגבר עליו עדיין להפילו ממדריגתו אבל כשמתוודה לפני התלמיד חכם על ידי זה נחרבין הבנינים והצירופים רעים ובונה מהם מלכות דקדושה, ואז הצדיק מברר ומפריש לו דרך הישר לפי שורש נשמתו, וכמבואר גם לקמן בבחינת אחריב הרים וגבעות וכו' ואז והולכתי עורים בדרך לא ידעו וכו':

אות יד

אות ו', כי שורש המלכות הוא אש (אולי ר"ל) כמבואר בכתבים שעיקר בנין המלכות הוא מהגבורות שהוא בחינת אש, ועיין בפירוש הפייט על הממליך מלכים שמרומז בו השם הממונה על האש:

אות טו
שם, אות ט', בארץ מואב זה בחינת מלכות שדוד בא ממואב אפשר שרומז שעל ידי שנקבר משה שם על ידי זה נמשך הכנעת הסטרא אחרא ותיקון המלכות דקדושה כמו כן, עד שדייקא ממואב עצמו יצא דוד:

אות טז
שם אות ט' במאמר רבה בר בר חנה, דיתבא ליה אכלי טינא בנחיריו וזה בחינת תפלתן של ישראל וכו' כי התפלה הוא בחינת מלכות כידוע, ועיקר שלימותה הוא כשזוכין בשעת התפלה להתפשטות הגשמיות כמבואר בשלחן ערוך סימן צ"ח, ולדבק את עצמו אז על כל פנים באור אין סוף וכנ"ל שזה גם כן בחינת החזרת המלכות לשרשה וכל זמן שלא זכה לתקן את המלכות ולהחזירה לשורשה בוודאי הוא רחוק עדיין משלימות התפלה ואין יכול לעבוד עבודתו תמה:

אות יז
שם, והזכיר השלש בחינות מעילא לתתא וכו' יש לומר כי הוא מטעם כי בתיקונים אלו של ווידוי וצדקה, צריך לעסוק תמיד גם כשאינו אצל הצדיק, רק שיהיה בהתקשרות להצדיק:

אות יח
שם, כמו שנאמר בהפטורת בראשית (ישעיה מ"ב) אחריב הרים וכו' יש לומר שרימז בזה כי כל מעשה בראשית היה רק בשביל לגלות מלכותו יתברך כמבואר במקום אחר ותיכף כתיב (בראשית א) והארץ היתה תהו ובהו וכו' ודרשו רז"ל (בראשית רבה ב) שמרמז על הד' מלכיות דסטרא אחרא והתיקון הוא על ידי רוח אלקים מרחפת דא רוחו של משיח, היינו הצדיק שהוא בחינת משה משיח הוא מתקן את המלכות ומעלה אותו לשורשו, ומחריב בחינת המלכיות דסטרא אחרא, ומפריש דרך לכל אחד לפי שורש נשמתו שזה בחינת אחריב הרים וגבעות וכו' והולכתי עורים בדרך לא ידעו וזה בחינת (בראשית א) ויאמר אלקים יהי אור וכו' ויבדל וכו' וכן כל סדר הבריאה כולה, שזה בחינת שהורה לכל אחד מחלקי הבריאה את דרכו מה לעשו"ת כפי שרשו למעלה למעלה וכו':

אות יט
שם, ושיתין מחוזי רמז על ששים אותיות שבברכת כהנים אולי מרמז על מעלת הברכות שמברכין את עצמו אצל הצדיק, שברכתו היא בחינת (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה כי סתם עשירות כל מה שיש לו יותר מתאוה יותר ומתעצב יותר, כמו שאמרו רז"ל (קהלת רבה א' ל"ד) יש לו מנה מתאווה מאתים, וכן (אבות ב) מרבה

נכסים מרבה דאגה אבל על ידי ברכת הצדיק שהוא בחינת ברכת ה', על ידי זה נתבטל העצבות והתאוות ועיין כותב ב"ב דף קט"ז שעשה סעד להמנהג שנהגו לברך עצמן אצל החכם והצדיק ממה שאמרו רז"ל (בבא בתרא קטז) ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר (משלי ט"ז) ואיש חכם יכפרנה

אות כ

שם אבל על ידי שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר בתשובה על ידי שרץ קטן שבנחיריו וכו' על ידי תשובתו גורם שגם אלו הרשעים נעשו כסא לקדושה רוצה לומר כי איש הישראלי הזה קודם שזכה להתקרב אל הצדיק מסתמא לא היה מתוקנים אצלו גם כל המדות הנמשכין מהד' יסודות, אך אף על פי כן לא התפעל מזה כל כך רק מחמת שהיה משתוקק להתפלל בכוונה ולא היה יכול מחמת הבלבולים כנ"ל, על ידי זה נתעורר להתקרב אל הצדיק, וזוכה על ידי זה ממילא לכל המעלות הרמות והנפלאות הנ"ל, שלא עלו על דעתו כלל כי זכה לתקן כל המדות שבד' יסודות, וזכה להחריב כל הצירופים רעים שבמלכות דסטרא אחרא ובנה מהם דייקא בנין המלכות דקדושה כנ"ל, וזכה להכלל באור האין סוף יתברך ולדבק את עצמו בו בבחינת רצוא ושוב, עד שזכה להמשיך על ידי זה אור אחדות האין סוף וטובו, עד שזכה לידיעה שלימה מעין עולם הבא ועל ידי כל הנ"ל גרם תיקון גדול גם בכלל העולם עד שאפילו הרשעים שהם מאחורי הקדושה נעשו כסא לקדושה, ועומדים גם הם לעובדי ה' שיבנו בניני המלכות דקדושה:

אות כא

שם, כי כל הדלית יסודות הם מתחת גלגל הירח והירח מכונה בשם עבד וכו' יש לומר כי הרע שבארבע יסודות נמשך בשורשו מבחינת מיעוט הירח כידוע, ועל ידי זה בעצמו נמשך פגם המלכות בחינת מיעוט הירח ביותר, ואז ניתן המלכות לסטרא אחרא בבחינת תחת עבד כי ימלוך וכשזוכין לתקן הד' יסודות, על ידי זה נמשך בחינת תיקון למיעוט הירח ונתעלה המלכות בבחינת (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה, שזה בעצמו בחינת אחדות שם הויה עם שם אלקים כמבואר במאמר וישב הנ"ל:

אות כב

במה שמבואר במאמר הנ"ל אות ה"א מענין הצירוף שנחקק על עצמותיו עיין תיקוני זוהר בתיקונים האחרונים תיקון ג' מלכות כל דיוקנין אתחזיין בה והיא כלולה מבשרא וגידין וגרמין וכו' וזה נראה בחוש, שעיקר הבנין של קומת האדם הן העצמות, והבשר וגידין הן הלבושין שעליהם וקישורן, וכמו שכתוב ביחזקאל ל"ז ותקרבו עצמות עצם אל עצמו וכו' והנה עליהם גידים ובשר עלה וכו' ועל כן כשפוגמין חס ושלום בבבנין קומת

המלכות, עיקר הפגם וחורבן הבנין חס ושלום הוא כביכול בבחינת העצמות בבחינת עצמותיו של יהודא מגולגלין וכו', ועל ידי וידוי דברים נתתקן כל זאת ולבאר יותר קצת על פי מה שכתוב בזוהר שלח דף ק"ע שבשר וגידים הם מצד הסטרא אחרא ורתיכין דילה והעצמות הן מצד הרתיכין דרוחא קדישא וע"ד חשיבו דגופא גרמין הוו ע"ש, ועל כן על ידי העוונות שבזה נותנים כח לבחינת המלכות דסטרא אחרא לינק מהקדושה, זה בחינת שהעוונות שהם מצד הסטרא אחרא נחקקין על העצמות שהם מסטרא דקדושה, כי נותנין להם כח לינק מהקדושה חס ושלום, ואז ניצוצי המלכות דקדושה נופלין בין הסטרא אחרא חס ושלום ועל ידי הוידוי דברים יוצאין הצירופין מן העצמות, היינו שמכניעין בזה את הסטרא אחרא שלא יהיה לה כח לינק מהקדושה, ומעלין ניצוצי המלכות דקדושה מביניהם ומחזירין אותם לשרשם וכו':

אות כג

הנה ידוע מפי תלמידיו הקדושים שכל המאמרים שגילה בענין מעלת התיקונים הנוראים והנפלאים שנעשין על ידי ההתקרבות אל הצדיק, וכל הפרטים שיש בזה, כל דבריו ז"ל בזה חיים וקיימים לעד, וגם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל נעשה כל זה על ידי שמתקרבין אל ענינו הקדוש ז"ל, ונכללין בתוך הקיבוץ הקדוש הנקראים על שמו הקדוש ז"ל, ומתדבקין עצמן בלימוד ספריו הקדושים, ומקבלין עצותיו הקדושים, ובאים על ציונו הקדוש ומתפללים שם על התשובה והיראה והעבודה וכו', בפרט כשזוכין להכלל בתוך הקיבוץ הקדוש בעת שמתאספין אליו ז"ל על ראש השנה וכו' כידוע ומבואר כל זאת במקום אחר על כן צריכין לבאר קצת, איך פרטי התיקונים שבמאמר זה נמשכין גם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל

אות כד

התיקונים שנעשין על ידי הסתכלות פני הצדיק עיין בסי' קצ"ב שבכל ספר וספר נמצא דמות דיוקנו ואור פניו של זה הצדיק והחכם שחידש אלו הדיבורים שבזה הספר ועיין בסימן קנ"ג מבואר שם שהתלמיד כשזוכה הוא מקבל אור הפנים של הרב ממש וכו' ועיין סימן ר"ל

אות כה

התיקונים הנעשין על ידי הצדקה שנותנין להצדיק זה פשוט שנעשה עכשיו גם כן על ידי הצדקה שנותנין לבניו ולהמקורבים אליו ז"ל, ולכל המצטרך לעניניו הקדושים ז"ל כגון להדפיס ספריו הקדושים וכיוצא בזה:

אות כו

התיקונים שנעשין על ידי הוידוי לפני הצדיק, נעשה עכשיו גם כן על ידי שבאין על ציונו הקדוש ומרבין שם בתפלות ווידוים וכו' וזה מרומז בדבריו ז"ל במאמר זה בעצמו באות ט' בענין למה נקרא שמו פעור על שם שפוער פיו, כי כשפוגמין במלכות אז יש לו כח לפעור פיו בצירופים רעים וכו', ובשביל זה נקבר משה מול בית פעור (ומבואר בתוספת סוטה דף י"ד בשם מדרש אגדה שבכל שנה בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע וכו', נמצא מבואר שקברו של משה עושה עד היום פעולתו הקדושה להכניע בחינת בית פעור ולהוציא ממנו הצירופין הרעים ולתקן ולבנות מדת המלכות בשלימות), ועיין שם עוד מה שכתב וכל זה היה במותו אבל בוודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היתה בבחינת והחיות רצוא ושוב וכו' וממילא מובן שזה הצדיק שהוא בבחינת משה בחינת אין כי דבוק בתמידות באור אין סוף בבחינת רצוא ושוב, שעל ידי זה יש לו כח לתקן מדת המלכות על ידי הוידוי שמתודין לפניו, בודאי זה הצדיק יש לו כח זה לאחר הסתלקותו ביתר שאת ויתר עוז, כי אז דבוק בשלימות יותר באור האין סוף, וגם אז יש אצלו בחינת רצוא ושוב כידוע, רק שהיא בדקות ורוחניות יותר וגם כי הצדיקים פוקדים את קבריהם כידוע, בפרט זה הצדיק אשר פקד על זה לבוא על קברו והבטיח שישתדל בתקנתו וכו' כידוע ועיין שם עוד באות ה' מרמז גם כן לענין זה שיהודה התוודה כמה דורות לפני לידת משה, ואחר כך כשזכר משה הווידוי נעשה כאילו התוודה עכשיו לפני משה, ועל ידי זה נתתקן בחינת מלכות מכל שכן שעכשיו שכבר היה הצדיק שהוא בחינת משה בעולם, וכשבאין על קברו כפקודתו ז"ל בכדי שהוא יעלה הווידוי לפני השם יתברך ויתקן בחינת המלכות, בוודאי נתקן הכל נמצא שכל התיקונים הנ"ל נעשין גם עכשיו רק שנעשין בדקות ורוחניות יותר, על כן צריכין עכשיו להתחזק ולהתאמץ להמשיך התיקונים הנ"ל, על ידי שיהיה ההתקשרות בלב שלם ונכון ביותר וכמובן:

אות כז

וגם מה שמבואר שם שהצדיק מפריש ומברר לו דרך הישר לפי שורש נשמתו, צריכין להאמין שגם עכשיו נעשה ענין זה ממילא כי כשבא אל כלל הקיבוץ הקדוש שלו ורואה מדותיהם הקדושים ועבודתם אשר עובדים את ה' ומשתוקקים בכלות הנפש לילך בדרכיו הקדושים וכו', ויודע ומבין היטב שכל זה נמשך רק מקדושת אור נשמתו הקדושה ואור קדושת תורתו אשר שם מאיר אור פניו הקדושים וכו' כנ"ל, זה בחינת

הסתכלות פני הצדיק ועיין ליקו"ת סימן מ' ותבין שזה בחינת (ישעיה ל"ג) ביפיו תחזינה עיניך שהעיקר הוא בזמן אסיפת הקיבוץ הקדוש שלו, ועל ידי כל זה מי שזוכה לקשר עצמו היטב לזה ומרגיש איזה הארה והתנוצצות הקדושה מזה בתוך לבו, זוכה על ידי זה לתקן המדות הנמשכין משני יסודות דומם צומח וע"ש במאמר רבב"ח שאינו מזכיר שם כלל ענין ההסתכלות, רק ההתקרבות שזה בחינת ושדיוהו לגודא שהקריב את עצמו להצדיק וכו', והצדיק הוא בחינת ברית מלח עולם, וידוע כי מלח הוא פולט הדמים על כן על ידי ההתקרבות להצדיק נתתקן המדות הבאים מדומם צומח שהם עצבות והתאוות הבאים מדמים עכורים וכו' נמצא מבואר בכאן שעיקר התיקון נעשה על ידי ההתקרבות וההתקשרות אחר כך כשנותן צדקה לאנשיו המקורבים אליו והולכים בדרכיו ונקראים על שמו ז"ל, וכן כשנותן צדקה על כל ענייו ז"ל, נתתקנו המדות הבאים מחי ומדבר אחר כך כשבא על קברו הקדוש ומפרש כל לבו לפני השם יתברך ומרבה בתפלות ותחנונים ווידוים וכו' ומתפלל לפני השם יתברך שיורהו הדרך הנכון והישר לפי שורש נשמתו שיזכה על ידי זה לתשובה שלימה, ולעבוד אותו יתברך באמת, ושיכפר לו על כל מה שפגם וכו', בפרט בזכותו של הצדיק הקדוש, ואומר הווידוים מתוך פנימיות לבבו עד שהדיבורים יוצאים מתוך עצמותיו בבחינת כל עצמותי תאמרנה וכו', היינו שהדיבורים יוצאים מתוך פנימיותו ועצמותיו של המתוודה, שעל ידי זה ממילא נמשך גם כח כל האברים וכל העצמות ממש לתוך הדיבורים, ועושה את כל הנ"ל על סמך דעתו של הצדיק הקדוש ז"ל, ובהתקשרות גמור אליו בכל לבבו, ושהוא יעשה ויגמור כל התיקונים הצריך לנפשו ורוחו ונשמתו, אזי יאמין בבירור שבוודאי נחרבו על ידי זה כל בניני המלכות דסטרא אחרא והוציא מהם כל הצירופין ונבנו בניני המלכות דקדושה, ואז ממילא ידע הדרך הישר לפניו לפי שורש נשמתו, שזה בחינת אחריב הרים וגבעות רמז על חורבן ממשלתם, והולכתי עורים בדרך לא ידעו כמבואר שם במאמר רבב"ח

אות כח

נמצא מבואר, שכשנחרבין בניני המלכות דסטרא אחרא אזי השם יתברך בעצמו מוליך אותו בדרך הישר ובוודאי כשהצדיק בחיים חיותו אז הצדיק מודיע לו את הדרך, ועכשיו צריך להאמין שכשרוצה באמת לילך בדרך הישר ועושה כל התיקונים הנ"ל בשלימות, אז מה שהשם יתברך שולח לו במחשבתו איזה דרך והנהגה לעבודת ה', צריך להאמין שזה דרכו הישר לעת עתה לפי שורש נשמתו וממילא מובן שכל אחד צריך לחפש את דרכו בקודש בתוך הספרים הקדושים של הצדיק ותלמידיו ז"ל ובענינים כאלה שאפשר לו לדבר ולהתיישב עם חביריו בוודאי צריך לדבר עם חביריו, כי אולי יקבל מחביריו

איזה הארת הדעת בבחינת (תרגום ישעיה ג) ומקבלין דין מן דין וגם צריך בכל פעם גם בביתו להתבודד ולשפוך שיחו לפני השם יתברך ולהתפלל לפניו שיתקן את עצתו, וכמבואר כל זאת במקום אחר:

אות כט

וגם זה מובן ממילא כי הכל לפי רוב המעשה ואחר כוונת הלב הן הן הדברים, וכל מה שהאדם עושה ומשתדל בהתיקונים הנ"ל בהשתדלות ביותר ובהתעוררות הלב וכוונתו ובהתקשרות גדול ביותר, בוודאי נמשכין עליו כל התיקונים הנ"ל בשלימות יותר אך אף על פי כן צריכין להאמין גם כן שאיך שמשתדל האדם להמשיך עליו הארת תיקונים הנ"ל, אפילו אם האדם הוא כמו שהוא וההשתדלות הוא כמו שהוא, אף על פי כן בוודאי נמשך עליו גם כן איזה הארה מהתיקונים הנ"ל כי השם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית וחושב מחשבות לבל י ממנו נ, אפילו ממדריגה שפילה שבשפילות ואם רואה האדם שחבירו זוכה להשתדל ביותר ונמשכין עליו התיקונים הנ"ל ביותר אל יפול בדעתו על ידי זה חס ושלום (כמצוי אצל הקטני הדעת), אדרבא יתחזק ביותר על ידי זה ויאמין כי על ידי ההתקרבות של חבירו הגדול ממנו, יגיע גם אליו תועלת גדול על ידי זה כי הלא מבואר בסוף המאמר, שעל ידי תשובתו של איש הישראלי הזה וכו', על ידי זה אפילו הרשעים שיצאו לגמרי מהקדושה והם בבחינת אחורי הקדושה נעשו גם הם כסא להקדושה ויהבי לבניני הנך מחוזי מכל שכן שהוא איך שהוא, מאחר שמשתדל אחר הקדושה ורוצה להתקרב אל הצדיק ומשתדל גם כן בכל תיקונים הנ"ל, ומה שלא זכה לתקן על ידי השתדלותו, אולי יזכה שיתקן על ידי ההשתדלות של חבירו שזכה להתקרב ביותר ואם יהיה האדם חזק בדעתו בזה באמת, בוודאי סוף כל סוף יזכה לתשובה שלימה ולתיקון גמור:

אות ל

וגם זה מובן ממילא כי אי אפשר לגמור גמר כל התיקונים הנ"ל בשלימות בפעם אחת, שבשביל זה גם בחיים חיותו של הצדיק צריכין לבוא אליו בכל פעם, ולספר לפניו כל לבו וכמבואר במאמר זה אות ט' ויש בזה דברים עמוקים, ובפרט כי האדם צריך להשתדל לעלות בכל פעם ממדריגתו למדריגה עליונה ביותר וכמובן וכל זה נוהג גם עכשיו:

אות לא

נשמט שם אות ה', ויהודא זה בחינת מלכות רומז שבחינת מלכות נתתקן על ידי ווידוי דברים וכו' אמר המחבר, יש לומר שזהו שכתוב (בראשית מ"ט) יהודה אתה יודוך אחיך ותרגום אונקלוס ויונתן, אתה אודית וכו' היינו הווידוי שהתוודה שעל ידי זה נתתקן

המלכות כנ"ל על כן על ידי זה זכה למלוכה שזה בחינת יודוך אחיך, ופירוש הרשב"ם מלשון הוד מלכות וכמפורש במקרא אחר כך וזה ידך בעורף אויביך כי על ידי זה מכניעין קליפות פעור (כמבואר באות ט) ופעור הוא בחינת עורף כמבואר בכתבי האר"י ז"ל ועיין תוספתא ברכות פרק ד', מפני מה זכה יהודא למלכות מפני שהודה לתמר היינו כנ"ל וכו', מפני מה זכה למלכות מפני הענווה (כי הענווה הוא שורש המלכות כמבואר באות ז' ט'), מפני מה זכה למלכות מפני שקידש שמו של הקדוש ברוך הוא על הים, כי מסירת נפש על קידוש השם בפועל ממש הוא עיקר בחינת זרקא דאזדריקת לאתר דאיתנטלת משם המבואר באות ט', כי מוסר ומבטל כל הישו"ת שלו בפועל ממש בכדי לקדש שמו יתברך, ועל ידי זה זוכה להכלל באין סוף, ונתתקן כל הפגמים שפגם בהישו"ת שלו שהיא בחינת מלכות (ומוציא כל ניצוצות הקדושה מבין המלכיות דסטרא אחרא כמובא בכתבי האר"י ז"ל בענין העשרה הרוגי מלכות שזה בחינת ויקבור אותו וכו' מול בית פעור המבואר במאמר זה), וזוכה על ידי זה לבנין המלכות דקדושה וזהו שמבואר במקום אחר שתיקון התפלה שהיא בחינת מלכות הוא להתפלל במסירת נפש היינו כנ"ל, כי על ידי זה מחזירין המלכות לשרשה שזה עיקר תיקונה כנ" ובזה יש להבין ברמז קצת בענין מה שבחר רבינו ז"ל מקום גניזתו הקדושה באומין, מחמת שהיה שם קידוש ה' הרבה וכו' כמבואר במקום אחר ושם דייקא עוסק בתיקונים נפלאים הנ"ל:

אות לב

(הגה שם באות ח', וזה נעשה על ידי משה שזכר משה הוידוי, כי כן צריך שיהיה הווידוי לפני תלמיד חכם פירוש הגם שיהודא התוודה לפני יעקב אבינו ושאר גדולי הדור, אשר באמת על ידי זה זכה למלוכה, כי העלה את המלכות שהוא בחינת דבר לבחינת אין סוף, ואם כן למה הוצרך משה להזכיר הווידוי עוד הפעם אמנם ידוע מאמר רז"ל כי דוד אמר אנכי תולעת, ואברהם אמר ואנכי עפר ואפר, ומשה אמר ונחנו מה שהיה בתכלית הענווה, שעל ידי זה נכלל באין סוף ממש, על כן אף על פי שהתוודה לפני יעקב אף על פי כן היה עצמותיו מגולגלין, כי לא נכלל המלכות באין סוף ממש כי אם על ידי משה דייקא):

סימן ה-בחצוצרות

אות א

אות א', בגזירת עירין פתגמין היינו לאחר גזר דין וכו' רוצה לומר שכבר נתפשט ונתפרסם הגזר דין בין המלאכים שנקראין עירין אז צריכין להלביש התפלה כדי שלא יקטרגו המלאכים וזה ובמאמר קדישין שאלתין שהצדיקים הקדושים מלבישין שאלתם במאמר:

אות ב

והנה המאמר הזה נאמר בראש השנה הראשון לישיבתו בבראסלי"ב ולהתקרבות הרב ר' נתן ז"ל אליו והוא היה ראש השנה תקס"ג שחל אז ביום שני ושלישי ואז נשמע בעולם הגזירות שרצו לגזור בעולם אשר יצאו בימינו בעוונותינו הרבים דהיינו ליקח מאת בני ישראל לאנשי חיל רחמנא ליצלן כי אלו הגזירות התחילו לצאת בימי מלכות פולין קודם שכבש הקי"רה מרוסיא את מדינתינו, ואחר כך בתחילת כבישתו את מדינתינו נשקטה הדבר קצת ואחר כך חזר ונתעורר שנשמע בעולם שרוצין לגזור כמה גזירות שקורין פינקטין אז אמר רבינו ז"ל התורה הזאת בחצוצרות ובה מרומז הגזירות הנ"ל עד כאן הועתק מספר חיי מוהר"ן ושמעתי מאבי ז"ל שרימז אז רבינו ז"ל שכבר הוא לאחר גזר דין, אך אף על פי כן עסק אז רבינו ז"ל הרבה בכל השנה להמתיק הדבר עד שעל ידי זה פעל בתפלתו שנתעכב הדבר ולא יצאה הגזירה אל הפועל עד קרוב לעשרים שנה אחר הסתלקותו ז"ל ויש בזה הרבה לספר ויבואר במקום אחר:

אות ג

ב' שם אות ב', יש אדם שעושה המצוות בשכר עולם הבא שאינו נהנה מהמצוה בעצמה אלו לא היה נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה וזה בחינת כה אספקלריא שאינה מאירה וכו' יש לדקדק כי הגם שהסכימו המפרשים ז"ל שגם העובד על מנת לקבל פרס הוא בכלל עובדי ה' יחשב אלא שאין שלימות בעבודתו (ועיין תוספות יום טוב פרק א' דאבות), אבל איך יתכן לומר שאם לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה, הלא גזירת המלך הוא בפרט כי כבר ידוע וברור שיש שכר הרבה על כל מצוה ומצוה עין לא ראתה על כן ההכרח לפרש דרוצה לומר שעיקר ההנאה שמקבל בשעת עשית המצוה הוא מחמת שיודע שיש שכר עולם הבא בשבילה, ואילו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה היינו שלא היה עושה אותה בהנאה ובשמחה רק מחמת שגזירת המלך עליו ומוכרח לעשותה, ואילו יתכן לאמר שהמלך לא יקפיד עליו אם לא יעשנה לא היה עושה אותה מאחר שאין לו הנאה בה:

אות ד

ועכשיו שמעתי לפרש דרוצה לומר על דרך שפירש רש"י בפרשת יתרו בפסוק וידבר אלקים וכו' לפי שיש פרשיות בתורה שאם עשאן אדם מקבל עליהם שכר ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות רחמנא ליצלן, כגון אם אין לו טלית בת ארבע כנפות אינו חייב בציצית וכן כל כיוצא בזה, והוא מהדר לקיים גם אלו המצוות אך כוונתו בשביל השכר שיקבל ועיין חידושי אגדות סוטה ד' י"ד בענין שאמר הקדוש ברוך הוא למשה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר ודקדק והאמרו ז"ל אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרס ויש לומר דהיינו במצוה שנתחייב בה כבר אבל הכא שעדיין לא בא לארץ ישראל ששם חיובה, והקדוש ברוך הוא לא רצה שיהיה חייב בהם שפיר מצי לבקש משום קיבול שכרם עכ"ל ובכגון זה יש לפרש גם דברי רבינו ז"ל הנ"ל

אות ה

ובזה יובן קצת מה שהביא רש"י ז"ל (והוא מהספרי) דרשה שמשה התנבא בזה הדבר גבי פרשת נדרים דייקא והלא גם גבי שחוטי חוץ, ובפרשת לבני דודיהן יהיו לנשים נאמר גם כן זה הדבר והגם כי רבותינו ז"ל דרשו גם שם דרשו"ת על זה, הלא גם בזה הדבר שבפרשת נדרים יש גם כן דרשו"ת רז"ל והובא בספרי עצמו שם (ובנדרים עז, עח, ובבא בתרא ק"כ קכ"א), אך לפי הנ"ל מובן כי נדרים הוא ענין שמחייב עצמו בדבר שאין עליו שום מצוה וחיוב ולפי סברת החידושי אגדות הנ"ל בכגון זה שפיר מצי לבקש משום קיבול שכר כנ"ל, אף על פי כן הזהיר משה שגם זה יעשה רק בבחינת זה הדבר, היינו שלא ירצו בשום קיבול שכר רק בקיום המצוה בעצמה שזה בחינת זה הדבר

אות ו

ובזה יש לפרש גם דברי משה שאמר הרבה מצוות אינם מתקיימין אלא בארץ ישראל אכנוס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כולם על ידי, היינו כי העליה לארץ ישראל בעצמה הוא מצוה כמבואר באורח חיים סימן רמ"ח ומשה רבינו ע"ה היה מבקש לעלות לארץ ישראל שלא בשביל שום שכר עולם הבא רק בבחינת שכר מצוה מצוה, שיזמין לו הקדוש ברוך הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת (כמבואר בפנים אות ב' הנ"ל), שזה בחינת קדושת המצוה של ישיבת ארץ ישראל שגורם לקיים מצוות התלויות בארץ, ועל כן אמר אכנוס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כולן על ידי דייקא כי עיקר שלימות הקומה של המצוות (שהוא החיות של כל הג' קומות עולם שנה נפש) הוא רק בארץ ישראל, כי הרבה מצוות אין מתקיימות אלא בארץ ישראל ומשה רבינו ע"ה הוא אחדות אחד ממש עם קומת התורה והמצוות כמובא ועל כן משה רבינו גמטריא תרי"ג בחינת

הקומה של תרי"ג מצוות, כי הוא זכה לבחינת נבואת זה הדבר ששכרו הוא רק בקיום המצוות בעצמן ועל כן רצה לכנוס לארץ ישראל שיתקיימו כל קומת המצוות על ידו דייקא שזה עיקר שלימותן, ואמר לו הקדוש ברוך הוא כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, היינו לקיים כל קומת המצוות שזה עיקר קיבול השכר שלו כנ"ל מעלה אני עליך כאילו עשיתם וכו' כי אדרבא מאחר שאין אתה חפץ בשום שכר רק בקיום המצוות בעצמן שהם רצוני, על כן בזה שתבטל רצונך גם בזה מפני רצוני ואל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, בזה בעצמו כלול כל קומת המצוות כי כל מצוותיך אמונה וכאילו עשית את כולם וזה שאמרו רז"ל שם שנאמר לכן אחלק לו ברבים וכו', כי משה רבינו ע"ה יש לו חלק קיום כל המצוות של ישראל, וכל מי שזוכה לקיים איזה מצוה בשמחה גדולה בפרט אם אינו רוצה בשום שכר עולם הבא רק שכרו בהמצוה בעצמה, הכל נמשך מבחינת הארת נבואת משה רבינו ע"ה בבחינת זה הדבר כנ"ל ועיין שם בדברי רז"ל הנ"ל עוד ותבין ביותר:

אות ז

שם ושילום שכר נקרא בשם נביא כי ראשי תיבות של י'בוא ב'רנה נ'ושא א'לומותיו ראשי תיבות נבי"א רוצה לומר כי על פי רוב בא עשית המצוה לאדם בצער שזה בחינת הלוך ילך ובכה וכו' שמצטער בעשיתה רק שהכתוב מבטיחו שעתיד לקבל שכרו שזה בחינת יבוא ברנה נושא אלומותיו ולפום צערא אגרא ועל כן אז ישמח מאוד אבל מאין נמשך השמחה לאדם עכשיו בעולם הזה בשעה זו גופא שמצטער בעשית המצוה, ואף על פי כן שמח בלבו מאוד על שזוכה לעשו"ת מצוותיו יתברך, והלא עכשיו אין רואה עדיין שום קיבול שכר על זה ומאין יבוא לו השמחה רק שזה בחינת נבואה והנח להם לישראל וכו' בני נביאים הם כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ס"ו), ואף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי ונפשו יודעת מאוד גודל נעימות נפלאות חלקו וגורל של מי שזוכה לעשו"ת מצוה שזה בחינת י'בוא ב'רנה נ'ושא א'לומותיו ראשי תיבות נבי"א כי יש בכל אחד מישראל בחינת נבואה שרואה בנבואה התנוצצות והארה מהקיבול שכר שלעתיד על המצוות שזהו בחינת ראשי תיבות דייקא, כי אף על פי שאין התיבות מבוארין להדיא מכל מקום מי שיודע לקרות גם בראשי תיבות הדבר אצלו כמבואר בהדיא, רק שאף על פי כן הוא נכתב רק בראשי תיבות כמו כן ההנאה והשמחה שמקבל עכשיו כבר מקיבול השכר שלעתיד הוא בחינת ראשי תיבות של הקיבול שכר והוא בבחינת נבואה, כי השגה והארה זו בעולם הזה הוא בבחינת נבואה רק שגם בזה יש שתי בחינות, כי מי ששמחתו רק במה שנפשו יודעת מאוד שיקבל שכר בעולם הבא עבור המצוה, זה

בחינת אספקלריא שאינה מאירה ומי שזוכה ששמח בעשית המצוה עצמה, זה בחינת אספקלריא המאירה שזה בחינת נביא בבחינת זה הדבר כי השגה והארה הזאת בוודאי אי אפשר להשיג בעולם הזה בשכל האנושי, רק על ידי הארה והתנוצצות קדוש שהוא בחינת נבואה ממש בבחינת זה הדבר, ואי אפשר לבאר בכתב כל כך:

אות ח

שם אות ד', וזה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה וכו' הגם כי מובן כפשוטן, כי צריכין לשמור שניהן שיהיה בשלימות החכמה והיראה בכדי שיהיו נעשין רעמין, אף על פי כן לא יתכן על זה לומר אם אין חכמה וכו' אם אין יראה אין חכמה וכן מה שכתב אחר כך ירד גבריאל וכו' בחינת יראה חיצונית נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, מה ענין אטימת השכל ליראה חיצונית הלא עיקר אטימת השכל הוא על ידי חכמות חיצוניות ותאוות כמבואר לעיל גם להבין מה שכתוב אחר כך גער חית קנה וכו' ותעשה מאותיות חמץ מצה וכו' וזה לשון גער לשון מריבה דצדיקייא עבדין מצותא בסטרין אוחרנין דלא יתקרבו למשכנא דקדושה וכו', ותאמין כי כל מצותא ומריבה שיש בין הצדיקים השלמים אין זה אלא כדי שיגרשו סטרין אוחרנין להבין זאת איך עם המחלוקת שבין הצדיקים הם מגרשין סטרין אוחרנין וגם מה שאמר אחר כך בענין אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין וכו' אך הענין מבואר על פי מה שכתב במאמר אשרי זרקא סימן ל"ה ירד גבריאל ונעץ קנה בים, היינו שגם למעלה מהשתלשלות הגבורות שזה בחינת ירד גבריאל נעשה סוספיתא דדהבא היינו בחינת קליפות שהם חכמות חיצוניות הנקרא גם כן קנה ונעץ בים החכמה וכו' נמצא מבואר שמהשתלשלות הגבורות שמבואר במאמרינו זה שנעשה מזה יראות חיצוניות נעשה מזה גם כן חכמות חיצוניות שעל ידי זה נאטם השכל רק שלפעמים מתחיל הפגם להתגלות על ידי יראות חיצוניות ולפעמים על ידי חכמות חיצוניות והכל נמשך מבחינת השתלשלות הגבורות ובזה מבואר מה שכתוב כאן אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה כי זה תלוי בזה, וכשנמשך על ידי השתלשלות הגבורות פגם בהיראה על ידי זה ממילא נפגם גם החכמה כנ"ל ובזה מבואר גם מה שכתב שעל ידי יראה חיצוניות נשאר הקול נעוץ באטימת השכל כי נמשך מזה גם אטימת השכל כנ"ל ועיין במאמר צדיק כתמר יפרח סימן רע"ז שעל ידי מחלוקת של צדיקים נמתקין הדינין בשרשן ונמתק ונתבטל התמר דסטרא אחרא וכו' רק שיכולין לטעות ולומר שמחלוקת גמורה הוא של שנאה חס ושלום, על כן ביקש דוד המלך ע"ה כשיהיה עליו מחלוקת של צדיקים שלא ישמע מן המחלוקת רק הטובות שעושין לו בזה שהוא בחינת המתקות דינין, ולא יטעה חס ושלום

שהוא מחלוקת גמורה כדי שלא ליתן להסטרא אחרא אחיזה בזאת המחלוקת וכו' עיין שם ובזה תבין כל הענין של גער חית קנה המבואר בכאן, כי כשבאין החכמות חיצוניות ומחשבות זרות של תאוות וכו' לכנוס בתוך המוח של איש הישראלי שהוא בחינת משכן הקודש, כי שם בכלי המוחין שלו שורה חכמה דקדושה שהיא בחינת החלק אלוה ממעל שיש לכל אחד מישראל, וכמבואר בהמאמר אשרי זרקא הנ"ל, אזי צריך שידע כי החכמות חיצוניות אלו הם בחינת הקליפות סוספיתא דדהבא שנעשו מהשתלשלות הגבורות, והם בבחינת מחלוקת דסטרא אחרא שבאין לחלוק עליו ולקטרג על קדושת יהדותו על כן צריך הוא להמתיק הדינין בשורשן ולעשו"ת מבחינת השתלשלות הגבורות הנ"ל מחלוקת ומריבה דקדושה, ולריב את עצמו עם היצר הרע והחכמות חיצוניות והתאוות ולגעור בהם שזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ה) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע ירגיז דייקא כנ"ל, וצריכין להתפלל על זה להשם יתברך שהוא ימתיק הדינין בשורשן והוא יריב את ריבינו, שזהו בחינת גער חית קנה גער דייקא, ובזה עושין מאותיות חמץ מצה היינו שמבחינת חמץ גופא שהוא בחינת חכמות חיצוניות וכו' הבאין מהשתלשלות הגבורות, נתעורר מזה למריבה דקדושה שהוא בחינת מצה שזהו בחינת המתקת הדינין בשרשן והנה מחמת שלאו כל אחד זוכה לזה על כן עוסקין הצדיקים בזה בכלל, דצדיקייא עבדין מצותא בסטרין אוחרנין דלא יתקרבו למשכנא דקדושה ובמה מגרשין הסטרין אוחרנין הוא על ידי המצות ומריבות שיש בין הצדיקים, כי במחלוקת זה כוונתם לטובה בשביל להמתיק הדינין בשרשם ולבטל כל מיני הסטרין אוחרנין שהם בחינת מחלוקת שלא יהיו להם אחיזה במוחות ולבות של ישראל ועל כן צריכין ליזהר מאוד לידע ולהאמין שהמחלוקת שביניהם הוא רק בשביל טובות ישראל וכו', כי באם יהי' נדמה לו שהוא מחלוקת גמורה של שנאה חס ושלום, אזי יתן על ידי זה אחיזה ביותר להסטרא אחרא שהיא בחינת מחלוקת, וכמבואר במאמר צדיק כתמר יפרח הנ"ל:

אות ט

וזה שכתוב במאמרינו הנ"ל אוזן שומעת וכו' כשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים (והיינו שנדמה לך שהוא מחלוקת גמורה חס ושלום), תדע שזה משמיעין אותך תוכחה על מה שפגמת בטיפי מוחך וכו' ואין המריבה אלא בשבילך וכו' כי אם היית זוכה להמתיק בעצמך ההשתלשלות הגבורות על ידי שהיית עושה מצה ומריבה עם הסטרין אוחרנין וכו' כנ"ל, ממילא לא היו צריכין הצדיקים שבדור מצידך לעשו"ת ביניהם מחלוקת בכדי לגרש הסטרין אוחרנין מאחר שאתה בעצמך מגרש אותם, על כן לא היה

מחלוקת שביניהם שום שייכות אליך ולא הי' נשמע אליך כלל כי היית שומע ומבין היטיב שאין זה מחלוקת כלל, רק שעושין זאת בשביל המתקת דינין בשורשן וביטול הסטרא אחרא רק מאחר שפגמת בטיפי מוחך וכו' ואתה דבוק בסטרא דמותא, בחינת חמץ בחינת ירד גבריאל היינו השתלשלות הגבורות, על כן אתה שומע גם המחלוקת כפשוטה כאילו הוא גם כן בחינת דינין הבאין מהשתלשלות הגבורות ובזה אתה נותן אחיזה להסטרא אחרא ביותר חס ושלום:

אות י

וזה שכתב ותדע שנעץ קנה וכו' נראה שמפרש בשיטה זו ירד גבריאל היינו כשאתה שומע המחלוקת כפשוטה שזה בחינת ירד גבריאל תדע שנעץ קנה בים חכמתך, היינו שכבר נפגם מוחך ואין המריבה אלא בשבילך, ולבסוף לא די שאין אתה מקבל תיקון וטובה על ידי המריבה שיתגרשו הסטרא אחרא ממך על ידי זה, כי אם אדרבה כשנדמה לך שהוא מריבה ממש אתה נותן להם כח להתאחז במוחך ביותר חס ושלום כנ"ל וכמו שהאיש הכשר נתעורר על ידי החמץ למצה היינו תיכף שרואה שמתגרין בו המחשבות שהם בחינת חמץ, נתעורר תיכף להמתיק הדבר בשורשו על ידי שעושה עמהם מצה ומריבה כנ"ל כמו כן מי שלא זכה לזה והצדיקים צריכים לעשו"ת מריבה בשבילו, צריך הוא להאמין שאין המריבה אלא כדי שיתגרשו הסטרין אוחרנין ולהתעורר על ידי זה ששומע המריבה ביניהם לשוב ממוות לחיים מחמץ למצה מחי"ת לה"א כי אף על פי שאלו השלש בחינת הם אחת, רמז בזה כי לא כל הנפילות שוות לפעמים נפילתו בבחינת מות ממש, ולפעמים הוא רק בבחינת חמץ שהוא סטרא דמותא, ולפעמים נפילתו בדקות יותר, וההפרש בינו לבין הקדושה הוא רק כמו בין חי"ת לה"א שאין ביניהם אלא משהו ומכל הבחינות הנ"ל צריך לשוב ולזכות לתכלית שלימות עבודת ה' ולזכות ליראה טובה לקול טוב לחכמה טובה וכו':

אות יא

ועיין בליקוטי עצות צדיק אות ח' מפרש כפשוטו, כי צריך לידע ולהאמין כי המחלוקת הוא רק בשביל נסיון זה שיתרחק המתרחק כי מי שפגם בטיפי מוחו ראוי לרחקו, כי עליו נאמר (משלי ב) כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים, ואילו לא היה נפגם מוחו לא היה נשמע לו כלל המריבות שבין הצדיקים, ומאחר ששומע המריבה ידע כי אין המריבה אלא בשבילו, והיינו כדי שיתעורר על ידי זה בעצמו שיזכור היכן הוא בעולם שפגם בטיפי מוחו כל כך עד שרוצים לגרשו מן החיים האמיתיים על ידי המריבות שבין הצדיקים ומי שהוא כסיל ואין מבין את זאת נתרחק באמת על ידי זה,

אבל מי שרוצה לחוס על עצמו באמת נתעורר על ידי זה דייקא לשוב ממות לחיים מחמץ למצה וכו', ואין מסתכל כלל על המריבות שבין הצדיקים כי יודע שזה רק בשביל נסיונו, ואם עומד בנסיונו ואין מסתכל על המחלוקת ולהתרחק על ידי זה מהצדיקים חס ושלום, אדרבה נתעורר על ידי זה לתשובה כנ"ל, על ידי זה בעצמו זוכה להתקרב אליהם ולקבל מהם ארחות חיים:

אות יב

(וכפי זה אפשר לפרש כפשוטו, דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אוחרנין דלא יתקרבו למשכנא דקדושה, היינו שעושין מחלוקת ביניהן כדי שיתרחקו על ידי זה אותם שהם דביקים בסטרין אוחרנין בסטרא דמותא, על ידי שפגמו בטיפי מוחין שזה בחינת חמץ סטרא דמותא, שעליהם נאמר כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים, ועל כן מי שלא פגם בטיפי מוחו בוודאי אינו שומע כלל המריבה ואינה מבלבלת אותו כלל, ומי ששומע המריבה ידע כי אין המריבה אלא בשבילו כנ"ל וצריך להתעורר על ידי זה דייקא לשוב ממות לחיים כנ"ל) ועיין בליקוטי הלכות תפלין הלכה ד' אות ד' ה' מבואר ענין זה ביותר ושם מרומז קצת גם דברינו הנ"ל ובאמת שני הפירושים הנ"ל המה עולים בקנה אחד כי מי שלא זכה לריב בעצמו עם ההרהורים ושלא יניחם ליכנס במוחו, אזי צריך לעמוד בנסיון זה של מחלוקת שבין הצדיקים, ועל ידי זה דווקא זוכה להתקרב ולשוב בתשובה וכו' עד שזוכה לבחינת רעמים וכו' וזה שכתוב שם אמר הכתוב (תהלים פ"א) אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה סלה, מי מריבה זה בחינת מצה בחינת מוחין וכו' היינו שנבחן תחלה אם זכה לשלימות המוחין על ידי שהוא בעצמו עשה מצה ומריבה עם ההרהורים, או על כל פנים עמד בנסיון זה של המחלוקת שבין הצדיקים לבלי להתרחק על ידי זה חס ושלום רק אדרבה כנ"ל:

אות יג

וזה פירוש אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוי אזלינן בספינתא ספינתא דא בחינת גבורה יראה, שהלך כל כך במדת היראה וראה גודל כח היראה עד שיכול להבין על ידה בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין, וזה בחינת וסגיא ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא, והדר מפרש איך יכול להבין היינו על ידי המצוות ודווקא כשעושין אותן בשמחה וכו' כמבואר בפנים וזה שאמר וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא היינו מאחר שעיקר הידיעה בין קודם גזר דין וכו' הוא על ידי המצוות שעושין בשמחה, אם כן מה פעל לענין זה כח היראה כי אתא רב דימי אמר וכו' היינו שפירש שאי אפשר לזכות לעשו"ת המצוות בשמחה בשלימות עד שיסור עקמימות שבלבו, ולזה צריכין רעמים, ורעמים

יוצאין מגבורות שהם בחינת יראה רק שצריכין לזה גם תיקון המוחין, וזה שאמר כמיחם קומקומא דמיא מסגי שיתין פרסי, היינו כשמתקן המוחין שהם בחינת קומקומא דמיא אז פוגע בהם הקול היוצא מגבורות ונעשין רעמים ושדי פרשא גירא, היינו שעיקר ההתגברות על ידי החסדים שמשתתפין עם הגבורות (רק שאם כן הדרא קושיא לדוכתא, אם כן מה זה שהפליג כל כך בכח והחשיבות היראה והגבורות אחר שעיקר שלימות התיקון על ידי החסדים, על כן סיים) וקדמא ליה איהו (היינו ספינתא), היינו שאף על פי כן העיקר הוא על ידי היראה כי היראה קודמת בחינת (תהלים קי"א) ראשית חכמה יראת ד', היינו שאף על פי שעיקר שלימות התיקון של המוח והחכמה הוא על ידי האהבה וחסד בחינת מסטרא דימינא מוחא חיוורא ככספא, אף על פי כן ראשית תיקון החכמה הוא יראת ד' ואחר כך באה האהבה ממילא נמצא שעיקר הכח והחשיבות הוא להיראה כנ"ל

אות יד

אמר רב אשי האי גילדנא דימא הוא היינו זה הכוורא דאית ליה תרי שיצא הוא בחינת גילדנא דימא בחינת השם של גבורות ששם שורש הגזר דין, נמצא כי כל הסיפור הנ"ל הכל סובב הולך על שלימות תיקון הגבורות והמתקתן בשרשן כי היראה הוא מבחינת גבורות ותיקון המוחין הוא לשמור אותם מחמץ הבא מהשתלשלות הגבורות וכן על ידי היראה שהוא בחינת גבורות זוכין ממילא לאהבה וחסד שהוא בחינת שלימות תיקון המוחין כנ"ל, ואז נמתקין הגבורות בחסדים שזה עיקר שלימות התיקון בכדי שלא ישתלשל מהגבורות דין גמור חס ושלום וכן שורש הגזר דין הוא גם כן מבחינת גבורות ושם יודעין בין קודם גזר דין לאחר גזר דין על ידי השמחה של המצוה שזוכין לזה על ידי רעמים שנמשכין מבחינת תיקון הגבורות בשרשן כנ"ל (ועיין בספר ברית מנוחה דרך ב' ונקרא שם המקום הזה מקום היראה וכו' הוא שם אגל"א וכו' ועיין בפרי עץ חיים שער העמידה פרק י"ח בכוונות ברכות אתה גבור וכו' מענין השם אגל"א הנ"ל כתב שם וכאן הוא היכל זכות שדנין בו לבני אדם וכו' ועיין זוהר פקודי דף רנ"א ורנ"ד וזוהר שמות דף וא"ו וזוהר בראשית דף מ"ג ועיין סידור קול יעקב בכוונת ביעור חמץ גם כן מענין השם הקדוש הנ"ל ותבין לכאן) והנה ידוע כי אין הדינין נמתקין אלא בשורשן, היינו בבינה שדינין מתערין ממנה בבחינת (בראשית ו) ויתעצב אל לבו וכו', ושם נמתקין בשורש בבחינת (שם ח) ויאמר אל לבו לא אוסיף וכו', עיין מאמר לשמש וכו' סימן מ"ט ועל כן כשזוכין לרעמים שעל ידי זה זוכין לישרת לב לב דייקא, ואז זוכין לשמחה בחינת ולישרי לב שמחה, ועיקר השמחה הוא בלב בחינת (תהלים ד) נתת שמחה בלבי

(והלב הוא בינה (פתח אליהו) עיין מאמר תהלה לדוד סימן י"ב), ובאתערותא דלתתא אתער לעילא וגורם שמחה גם למעלה כביכול (עיין זוהר שמות דף קפ"ד), ועל ידי זה נמתקין הדינין בשורשן ואז אם הוא קודם גזר דין יכול להתפלל ולבטל הדין, ואף אם הוא לאחר גזר דין שאז הוא בחינת ויתעצב אל לבו כנ"ל, שכבר נגמר הדין בהיכל זכות הנ"ל ונתפרסם בין הממונים על הדין שאז אי אפשר להתפלל כפשוטן ולבטל הדין כדי שלא יקטרגו וכו' כמבואר בפנים, אף על פי כן על ידי ההמתקה של השמחה הנ"ל שהוא מבחינת בינה עולם המחשבה יכול לבטל הדין או לותו ולאחרו על כל פנים כנ"ל על ידי שילביש תפלתו במאמר, היינו כי התפלה צריכה להיות בפה דייקא מחמת טעמים הידועים, וכאן אי אפשר להתפלל כפשוטו בפה על ביטול הגזר דין בכדי שלא יקטרגו מאחר שכבר נגמר הדין בחינת דינא דמלכותא דינא (ועיין בכוונות השם הקדוש הנ"ל שהוא במלכות) ומלכות פה, ועיקר ההמתקה עכשיו על ידי עולם המחשבה, על כן צריך להתפלל עכשיו על ביטול הגזר דין רק במחשבה ובפה ילביש התפלה במאמר, ויש בזה עוד דברים עמוקים מאוד:

אות טו

וזה שכתב שם בסוף המאמר שעל ידי שמחת הלב יכולין הצדיקים להתפלל ולהלביש את תפלתם במאמר כשיבינו שנגזר הדין, ולכאורה אין מובן לשון יכולים וכו' הלא העיקר מבואר לעיל שעל ידי השמחה יכולין לידע בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין, אם הוא לאחר גזר דין אז צריכין להלביש התפלה במאמר, ואיך שייך על זה הלשון יכולין להתפלל ולהלביש וכו' אך כפי הנ"ל מובן כי עיקר ההמתקה בשורשה הוא על ידי השמחה שעל ידי זה נמתקין הדינין בשורשן כנ"ל, וכמפורש בזוהר בהעלותך קנ"א: ע"ש ובמקדש מלך ואז כשנמתק הדבר בשרשו אז יכול לבטל הגזר דין אף לאחר שנגזר על ידי שיתפלל במחשבתו לבטל הדין וילביש את תפלתו בפה גם כן במאמר ועיין עוד בליקוטי הלכות הלכות ספירה ושבועות הלכה ב':

סימן ו-קרא את יהושע

אות א

אות א', אבל מי שבורח מן הכבוד שממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום (היינו ששומע חרפתו ובזיונו ושותק בשביל שיזכה על ידי זה לתשובה), אזי הוא זוכה לכבוד אלוקי וכו' כמבואר באות ב' שזה בחינת זביחת היצר שנאמר על זה (תהלים נ) זובח

תודה יכבדנני וכשהוא מכבד את הקדוש ברוך הוא אז השם יתברך מכבד גם אותו בחינת כי מכבדי אכבד, ואז כבודו בבחינת (משלי כ"ה) כבוד אלקים הסתר דבר וכו':

אות ב

אות ד', וכבדתו מעשו"ת דרכיך וכו' כי שבת הוא בחינת תשובה, שהוא בחינת כבוד ה' שזה בחינת כבוד שבת וכו':

אות ג

אות ה', ונעשה על ידי זה אדם לשבת על הכסא וכו' רוצה לומר כי ישראל נקראו אדם, וקודשא בריך הוא וישראל כולא חד כמבואר לקמן, וכד ישראל אשתלימו בעובדייהו כביכול שמא קדישא אשתלים כמבואר בזוהר ויקרא ד:, וכן מבואר בכמה מקומות בדברי רז"ל כי כל התיקונים שלמעלה כפי תיקון מעשה האדם הישראלי ועל כן כשישראל זוכין לכל התיקונים המבוארים במאמר זה, שעל ידי זה נעשה תמונת אלף ואז הם בבחינת אדם, אז גם למעלה כביכול נשלמין כל הבחינות הנ"ל, עד שמגיעים התיקונים למעלה למעלה כביכול עד הכסא ואדם היושב על הכסא כמבואר בפנים וזה שמבואר גם לקמן מענין כריתת זרעו של עמלק שזה בחינת תיקון נקודה התחתונה ועל כן מלחמת עמלק תלוי ביהושע וכו', וידוע מאמר רבותינו ז"ל (מדרש תנחומא סוף תצא) שכביכול אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק, כי כפי שאדם זוכה לתשובה ולכבד את ה' שאז כבודו הוא גם כן בבחינת כבוד אלוהים וכנ"ל, כמו כן גם בכלליות נכנעין כל העכו"ם תחת ישראל שזה בחינת (תהלים מ"ז) ידבר עמים תחתינו וכו', זה בחינת חיריק נקודה התחתונה וכו', היינו כפי שישראל זוכין לתקן הנקודה התחתונה שהוא בחינת ותחת רגליו וכו' על ידי הדמימה והשתיקה, כמו כן זוכין גם בכלליות שנכנעין העכו"ם תחת רגליהם ונמחה זכרו של עמלק שהוא כל תוקף זוהמת הרע של הסטרא אחרא, ואז השם שלם והכסא שלם גם למעלה כביכול כנ"ל:

אות ד

שם באות ג', אבל הקדוש ברוך הוא מה שמחריש לאדם וכו' אין זה אלא כדי שיקבלו עונשם בעולם הבא שאז מסדרין לעיניו עונותיו וכו' נראה שרמז בזה כי אם יעניש אותו בעולם הזה אפשר שלא ישים אל לבו כלל שהעונש בא לו על עונותיו ויתקצף עוד יותר חס ושלום כי בעולם הזה אי אפשר לגלות לאדם מלמעלה האמת בתכלית השלימות כדי שלא תתבטל הבחירה, אבל לעתיד שאז תתבטל הבחירה ממילא אז יסדרו לעיני האדם את מעשיו ויוכיחו אותו על פניו בבחינת אוכיחך ואערכה לעיניך (ועיין בסימן צ"ח בענין גל של עצמות שזה בעצמו גם כן עונש וצער גדול מאוד כשאדם רואה מה

שפגם) נמצא גם השתיקה ששותק הקדוש ברוך הוא להרשע אין זה בשביל נקמה חס ושלום, רק גם כן לטובתו ובשביל קיום הבחירה כנ"ל:

אות ה

שם בסוף אות ה', את גאון יעקוב זה בחינת וא"ו שבתוך האלף וכו', וזה בחינת המצוה למנות להם מלך וכו' רוצה לומר כי מלך הוא בחינת תפארת ותפארת הוא בחינת הוא"ו הנ"ל אך אף על פי כן לכאורה אין מובן הענין כלל מה שרמז את הבושה שמשתנה פניו לכמה גוונין (שזה הוא בחינת וא"ו הנ"ל) במצוות מינוי מלך ונראה לקרב אל השכל קצת, כי כמו שהוא"ו הוא הממוצע בין הנקודה העליונה לנקודה התחתונה, וכשזוכה לידום ולשתוק שעל ידי זה נעשה הבחינת נקודה התחתונה אז נעשה מהבושה בחינת וא"ו ומקבל על ידי זה אור נקודה העליונה שהוא בחינת כבוד אלוהים וכשאינו שותק על בזיונו אז הבושה חס ושלום הוא בבחינת ובוזי יקלו כמו כן גם בחינת כבוד מלכים כשרודף אחר הכבוד אז הכל חוקרין אחריו על כבודו בחינת (משלי כ"ה) כבוד מלכים חקור דבר וחולקין עליו וכו', אבל כשבורח מן הכבוד ואינו רוצה כבוד המלכות כלל רק שכלל ישראל מכריחין אותו לקבל המלכות, וכן מן השמים מכריחין אותו לזה, אז כבודו בבחינת כבוד אלוהים שאסור לחקור כלל אחר כבודו שזה בחינת המצוה של כבוד מלכים, כמאמר רבותינו ז"ל בפרט של מלכי ישראל, שזה בחינת שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך (כתובות י"ז) ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזה שנאמר אצל שלמה (דברי הימים א' כ"ט) וישב שלמה על כסא ה', כי המלכות שלו היתה בבחינת הוא"ו הנ"ל שהוא בחינת האור שמאיר הנקודה העליונה שהוא בחינת כבוד אלוהים הסתר דבר שהוא בחינת כסא דמתכסיא כנ"ל, אל הנקודה התחתונה שהוא בחינת מלכות עד שנעשה על ידי זה אדם לשבת על הכסא, בחינת עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין שישראל שנקראו אדם ישבו על הכסא ויתנו הדין לכל באי עולם ומשיח יזכה לבחינת המלכות בשלימות דייקא על ידי החרפות שסבלו ישראל כל כך בבחינת (תהלים פ"ט) אשר חרפו עקבות משיחך ועל ידי שסובלין ישראל כל החרפות בשביל שמחזיקין בקדושת השם יתברך ובתורתו הקדושה, יהיה נעשה על ידי זה בחינת רקיע שמים בחינת וא"ו שבתוך האלף ויקבלו מאור הנקודה העליונה בפרט על ידי מלך המשיח, שעליו נאמר (במדבר כ"ד) דרך כוכב מיעקב והוא יכניע כל הסטרין אוחרנין תחת רגלי הקדושה, וימחה זכר עמלק לגמרי ויבנה לנו את בית הבחירה שזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין כ:) שמצוות העמדת המלך קודם לכריתת זרעו של עמלק:

אות ו

ובדקות יותר ובביאור יותר קצת, כי העיקר מה שצריכין למעט בכבוד עצמו הוא בכדי להרבות כבוד המקום, אבל במה שנוגע בכבוד המקום אסור למעט חס ושלום וכן אסור לשתוק על מיעוט כבודו יתברך חס ושלום שזה בחינת מה שרמז רבינו ז"ל אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך וכו', כי אין זה שייך אצל הקדוש ברוך הוא נמצא כי אף על פי שההכרח לקבל חרפות ובושו"ת בכדי לזכות לתשובה, אף על פי כן צריכין ליזהר ולהתפלל להשם יתברך על זה שיבואו עליו בזיונות כאלו שיתמעט רק כבודו על ידי זה אבל לא כבוד המקום חס ושלום (אם לא במקום שאי אפשר לתקן כגון החרפות שסובלין כלל ישראל מהעכו"ם, וכן עוד כל כיוצא בזה כמובן וכנ"ל שגם הקדוש ברוך הוא בעצמו כביכול מחריש ואינו מעניש את הרשע מיד, כי יודע שלא ישים אל לבו אלא אדרבה יתקצף עוד יותר כנ"ל)

אות ז

וזה בחינת מצוות העמדת מלך שקודם לכריתת זרעו של עמלק, כי אף שצריכין לסבול חרפות ובזיונות, זה בשביל למעט בכבוד עצמו בכדי שיתרבה כבוד המקום, כי על ידי זה דווקא יכניע כל הסטרין אחרנין ויכרית זרעו של עמלק הרוצין למעט בכבוד המקום חס ושלום, על כן צריכין למנות מלך קודם, לידע שאין הכוונה למעט בכבוד ישראל לגמרי חס ושלום אפילו אם הדבר נוגע לכבוד המקום חס ושלום לא כן הדבר, רק תכלית התיקון של הבזיונות הוא בכדי שמהם עצמם יהיה נעשה בחינת הוא"ו שבתוך האלף שמחבר הנקודה תחתונה שהוא בחינת והארץ הדום רגליו לבחינת הנקודה העליונה שהוא בחינת כבוד אלוהים שאסור לחקור כלל על הכבוד הזה בכדי שלא ימעט כבודו חס ושלום, שזה בחינת מצוות העמדת מלך לידע שיש אדם כזה שחלק לו הקדוש ברוך הוא כבודו, וכבודו הוא כבוד המקום כביכול, וצריכין שתהא אימתו עליך וליזהר בכבודו מאוד, ואז דווקא נוכל להכרית זרעו של עמלק שרוצה למעט בכבוד המקום חס ושלום וזה שלמדו רז"ל (סנהדרין כ:) שצריכין להעמיד מלך תחלה שנאמר כי יד על כס יה ואחר כך מלחמה לה' בעמלק ואין כסא אלא מלך שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך היינו כנ"ל ע"ש עוד ותבין

אות ח

וזה שהוזהר המלך מאוד לבלתי רום לבבו מאחיו שלא יהיה רודף אחר כבוד עצמו חס ושלום וידע שכבודו הוא רק בשביל כבוד המקום כנ"ל והוא בחינת הממוצע שצריך להמשיך הארה מהנקודה העליונה בחינת כבוד אלוקים לבחינת המלכות שהיא בחינת

נקודה התחתונה שהיא בחינת כלל קדושת ישראל, ויכניע כל הצרים הרוצים למעט בכבוד המקום חס ושלום, רק יראה להרבות בכבוד המקום (ועל כן באמת אמרו רז"ל (גיטין ס"ב) מאן מלכי רבנן כי הצדיקי אמת זוכין גם כן לבחינת הכבוד הזה) וזהו שאמרו רז"ל יומא כ"ב: מפני מה לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא היה בו שום דופי וכו' ואין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך נמצא מבואר דבריו ז"ל שעיקר העמדת המלך וקיום מלכותו הוא על ידי החרפות ובושו"ת כדי שלא יהיה רודף אחר כבוד עצמו ואמרו עוד שם מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו, כי אדרבא דייקא כשאינו לוקח המלכות לעצמו ואינו להוט אחר כבוד עצמו ומקבל מלכותו רק בשביל כבודו יתברך אז אסור למחול על כבודו בכדי שלא ימעט בכבוד המקום חס ושלום וע"ש עוד דף כ"ג מענין שתלמיד חכם אף על פי שהוא מהנעלבין ואינן עולבין, אף על פי כן צריך להיות נוקם ונוטר כנחש ונקיט לו בלבו כי מצד עצמו בוודאי ראוי לשתוק כי ה' אמר לו קלל ומסתמא החרפות באין לו לטובתו או לכפר עוונו שפגם בכבוד המקום חס ושלום או בכדי שיגיע על ידי זה למדריגה גדולה ביותר וכאשר יבואר לקמן, אך אף על פי כן מאחר שכבר יש לו חלק בכבוד המקום על כן אסור לו למחול על כבודו לגמרי רק להיות נקיט ליה בלביה וכו' (עיין רש"י שם וחידושי אגדות שם) נמצא במאמר זה מבואר כל דברינו הנ"ל:

אות ט

תמצית דברינו, כי ידוע כי דבר הממוצע צריך להיות בו מבחינת שתי הקצוות, כמו כן הבושה שהוא הממוצע בין הנקודה העליונה להנקודה התחתונה יש בה מבחינת שניהם, כשאינו מקבלה כראוי אז בא על ידה לשפלות גמור חס ושלום, ונעשה נבזה שפל כעפר ממש חס ושלום בבחינת (שמואל א' ב) ובוזי יקלו וכשמקיים (תהלים ל"ז) דום לה' וכו' אז והוא יפיל לך חללים בחינת (שם ק"ט) ולבי חלל בקרבי וזובח על ידי זה את יצרו (שהוא עיקר השונא שממנו באין לו כל החרפות ובזיונות), שזה בחינת כריתת זרעו של עמלק, ובהבושה הזאת שבא עליו מאיר בה אור הנקודה העליונה בחינת הכבוד העליון כבוד אלהים ואז הבושה הוא בבחינת העמדת מלך והכלל כי אי אפשר לזכות לכבוד אלהים אלא על ידי תשובה שהוא בחינת הכף של כבוד, ועיקר התשובה כשישמע בזיונו ידום וישתוק כי קודם התשובה אז עדיין בחינת אהיה בהסתרת פנים ממנו והסתרת פני אהיה גימטריא דם, ואז באין עליו שפיכות דמים ובזיונות ואז אם אינם מקבלם כראוי אזי בא על ידי זה לשפלות ובזיונות ביותר, ואז הבזיונות בבחינת

ובוזי יקלו וכשזוכה לקיים דום לה' זוכה על ידי זה לזביחת יצרו ולתשובה שלימה עד שזוכה לבחינת כבוד אלהים, והבזיונות הם בחינת האוהל שעל ידו נעשה יחוד בין משה ויהושע שזה בחינת האור שהנקודה העליונה מאיר להנקודה התחתונה וזה נעשה בפרטות ובכלליות, מבחינת הדמימה והשתיקה שהוא בחינת נקודה התחתונה נמשך בכלליות בחינת כריתת זרעו של עמלק, ומבחינת הבזיונות עצמן נמשך בכלליות למנות להם מלך לישראל, ומבחינת תיקון הנקודה העליונה נמשך בכלליות בחינת בנין בית הבחירה:

אות י

שם בכוונות אלול, ועל פי זה תבין לקשר התורה היטיב וכו', כי בקי ברצוא היינו לבלי להסתפק עצמו במדריגתו רק לבקש אחר מדריגה יתירה בכל פעם, שזה בחינת מה שכתוב באות גימ"ל שצריך לאחוז תמיד במדת התשובה, כי צריכין לעשו"ת תשובה על תשובה זה בחינת שם אהיה במילואו גימטריא קס"א בחינת אם אסק שמים שם אתה אסק אותיות קס"א, כי שם אהיה הוא בחינת תשובה ועיקר שלימות התשובה ומלואה הוא רק לאחוז תמיד במדת התשובה שזה בחינת אם אסק שמים וכו' בחינת בקי ברצוא, ותשובה הוא בחינת הנקודה העליונה שהוא בחינת סגול דא חמה, על כן צריכין לכוון השם הקדוש הזה בניקוד סגול ובקי בשוב בחינת ואציעה שאול הנך זה בחינת ס"ג, היינו כשהאדם הוא בבחינת נסוג אחור חס ושלום והוא רחוק מהקדושה לגמרי חס ושלום, אף על פי כן אל יתייאש עצמו לגמרי חס ושלום רק יקיים ואציעה שאול הנך ויבקש גם משם את השם יתברך ויחתור לזכות לתשובה רק שאז עדיין בחינת אהיה בהסתרת פנים ממנו ואז עוברין עליו חרפות ובזיונות, והוא צריך לחזק את עצמו ולקבלם באהבה ולידום ולשתוק כעפר, בחינת ונפשי כעפר לכל תהיה, בחינת והארץ הדום רגלי, ולקוות וליחל לזכות על ידי זה לתשובה ועל ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת נקודה התחתונה בחינת חיריק, על כן צריך לכוון השם הקדוש הזה בניקוד חיריק:

אות יא

שם בסוף המאמר שעל ידי שדן את המחרפים אותו לכף זכות שאינם חייבים כל כך במה שמבזים אותו, כי לפי דעתם וסברתם נדמה להם שראוי לבזות אותו ועל כן הוא שותק להם על בזיונו על ידי זה נעשה בחינת כתר וכו' לכאורה יש לדקדק כי הלא לעיל מבואר שצריך לשתוק בשביל תשובה על עוונותיו, כי עדיין הדם שבחלל השמאלי בתוקף ועוז ובשביל זה באין עליו בזיונות ושפיכות דמים נמצא שסובר שהבזיונות מגיעין לו באמת, וכאן מבאר שדן אותם לכף זכות שנדמה להם שראוי לבזות אותו משמע שבאמת אין

ראוי להם לבזותו רק שלהם נדמה כך אך הענין מבואר על פי מה שכתב למעלה מהענין שצריך לאחוז תמיד במדת התשובה ואפילו כשזוכה לתשובה שלימה שאז זוכה לבחינת כבוד אלוהים, אף על פי כן צריך לעשו"ת עוד תשובה על השגתו הראשונה וכן בכל פעם עד עולם והנה התשובה הוא בבחינת שם אהיה וכל מה שזוכה לתשובה העליונה ביותר הוא בבחינת שם אהיה הגבוה יותר והנה מי שזכה לתשובה שלימה שהיא בחינת אהיה ורוצה לעלות לבחינת אהיה הגבוה יותר ואז הבחינת אהיה הזה עדיין בהסתרת פנים ממנו, והסתרת פני אהיה גימטריא דם, ובאין עליו שפיכות דמים ובזיונות והוא מהפך דם לדם ושותק על עלבונו, על ידי זה זוכה לתשובה עליונה ביותר שהוא בחינת אהיה הגבוה ביותר רק שיש לחוש בזה כי מאחר שכבר זכה לתשובה שלימה עד שכבודו הוא בבחינת כבוד אלוקים אם כן כשחולקין עליו ומבזין אותו פוגמין ישראל בכבוד אלוהים כביכול (ובאמת אמרו ז"ל (פסיקתא דרב כהנא ב' ד) שהקפיד הקדוש ברוך הוא על כבוד הצדיק יותר מעל כבוד עצמו כביכול) בפרט כפי שבארנו לעיל שצריכין ליזהר שעל ידי הבזיונות לא יתמעט כבוד המקום חס ושלום אך הצדיק דן את כל החולקים עליו לכף זכות, כי לפי דעתם וסברתם נדמה להם שראוי לבזות אותו, ואילו היו יודעים שכבר זכה לתשובה שלימה בחינת כבוד אלוהים גם הם היו מכבדין אותו, על ידי זה הוא שותק ומקבל הבזיונות באהבה וזוכה על ידי זה לתשובה עליונה ביותר בחינת כתר עליון ביותר, וכבוד אלוהים גם כן אינו מתמעט על ידי הבזיונות, רק אדרבה נתרבה כבוד המקום על ידי שדן אותם לכף זכות שזה שמבזין אותו הוא כי נדמה להם כי זה כבודו יתברך ומזה תבין דברי צחות שאמר רבינו ז"ל לענין המחלוקת שהיה עליו, ואמר הוא ז"ל עלי אין חולקין כלל כי אלו הייתי עושה כל מה שהם אומרים עלי היה ראוי באמת לחלוק עלי, וכיון שאין הדבר כן רק אדרבא בהיפך לגמרי מכל מה שהחולקין אומרים עלי, נמצא שגם הם אינם חולקים רק על העושה כן, אבל לא עלי תלונותם מאחר שאין בי שום שמץ מזה וכמבואר במ"א ומכוון לדברינו הנ"ל:

אות יב

שם לעיל בכוונות אלול ימין במילואו עולה דרך ויש לומר בדרך צחות שזהו שאמרו רז"ל כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין היינו בחינת דרך הנ"ל שהוא בחינת ימין הנ"ל:

אות יג

והנה מאמר זה נאמר בשנת תקס"ג הנ"ל בשבת תשובה וא"ו תשרי ואז הזכיר רבינו ז"ל בהתחלת התורה בסמוך את הפסוק (יחזקאל א) ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו

מלמעלה (ואחר כך בכתב ידו הקדוש לא הזכיר את הפסוק עד סמוך לסוף המאמר) ואז אחז בשתי ידות הכסא שישב עליו והיה מתנענע עם הכסא ואמר באימה וביראה ובמסירת נפש עצום מאוד בזה הלשון: כשיושבין על הכסא אז הוא אדם (ואמר בזה הלשון: אז מע זיצט אויף דער שטיל יענץ מאהל איז מען אמענטש) (ועיין זוהר תזריע דף מ"ח) והדברים סתומים מאד ואחר כך גמר כל התורה הנוראה הזאת, ובשעת אמירת התורה לא דיבר כלל מענין כוונות אלול, רק אחר כך כשגמר אמירת התורה הזאת אחר שהתפלל ערבית והבדיל, אחר כך חזר ודיבר מהתורה הזאת כדרכו תמיד, ואז ענה ואמר לאנשים חשובים זקנים שישבו אצלו אז שהיו מתפללין מתוך סידור האר"י ז"ל, תאמרו לי איך מרומז בהתורה הנ"ל כל כוונות של אלול והחרישו ולא ענו כי באמת אי אפשר בשום אופן להבין מעצמו סוד הכוונות אלול איך מרומזים בהתורה הנ"ל, וצוה להביא לפניו סידור האר"י ז"ל, ופתח אותו והראה להם הכוונות של אלול ואחר כך פתח פיו הקדוש והנורא והתחיל לגלות פלאות איך כל הכוונות של אלול מרומזים שם בדרך נפלא ונורא מאוד כמבואר מזה בספר אבל אי אפשר לצייר בכתב את השיעור שבלבי את כל הנעימות והנפלאות תמים דעים שהרגשתי אז בשעה שזכיתי לשמוע את כל אלה:

אות יד

גם דיבר אחר שבת מהתורה הנ"ל שמדברת שם מענין משה ויהושע ואוהל מועד שהם בחינת נקודה העליונה ונקודה התחתונה וא"ו שבאמצע האלף וכו', ואז אמר לי בזה הלשון שבכל מקום שמתוועדים יחד רבי ותלמיד נעשה בחינה זאת בחינת משה ויהושע ואוהל מועד וכו' ואחר כך בהיותי במעדוועדיווקע אצלו דיבר עמי אחר פורים מענין הגימל מצוות שנצטוו ישראל בכניסתן לארץ ששייך לזה (כנדפס במקומו) וסיים אז ואמר כי כל ג' מצוות אלו הם בחינת תשובה ושאלתי אותו ז"ל איך הג' מצוות אלו הם בחינת תשובה, ענה ואמר זה תאמר אתה (דאס זאג דוא שוין) ובזה הלכתי מלפניו ז"ל, ותיכף התחלתי לחשוב בזה ותיכף בדרך הליכתי מביתו לאכסניא שלי הזמין לי השם יתברך בזה חידושים נאים וכתבתי מה שחנני השם יתברך בזה, וזה היה התחלת חינוכי לחדש בתורתו הקדושה שחינך אותי ברחמיו ודרכיו הנפלאים, וביום שלאחריו הבאתי לפניו מה שכתבתי והוטב בעיניו, ושחק קצת מחמת שמחה, וענה ואמר תוכל ללמוד אם תהיה מתמיד (דיא וועסט קענין לערנין אז דוא וועסט באגערין) אך אף על פי כן אחר כך הוכרחתי להפסיק מלחדש עד שאלמוד תחלה ספרי הפוסקים הרבה ואחר כך ספרי קבלה וכו', עד שאחר כך צוה לי לחדש ואחר כך צוה לי לכתוב את החידושין שלי כאשר מבואר מזה במקום אחר (וכל זה העתקתי מספר חיי מוהר"ן אשר נכתב בלשון

הר"ר נתן ז"ל בעצמו וכל המבואר כאן שאמר לו או שצוה עליו או ששאל אותו הכל הכוונה על הר"ר נתן ז"ל בעצמו):

אות טו

אמר המחבר, כמה הלכתא גברוותא יש לשמוע ולהבין מסיפור זה הנ"ל א' כמה גדולה ורמה מעלת הצדיק הקדוש וכו' עד שישיבתו על הכסא (להאיר בתלמידיו הקדושים ולגלות להם נפלאות מתורתו הקדושה וללמדם דרך ה' וכו') הוא בחינת ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכו' ועיין זוהר תזריע דף מ"ח הנ"ל תאנא בכמה דרגין אתקרי שלמותא דלעילא כד יתיב קוב"ה בכורסייא ועד דלא יתיב קוב"ה בכורסייא לא אשתכח שלימותא דכתיב ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכו' תאנא בששי נברא האדם בשעה שנשלם הכסא וכו' ולפיכך נברא האדם בששי שהוא ראוי לישב על הכסא וכו' ועיין מדרש הנעלם חיי שרה קכ"ו: אור הנשמה לעולם הבא גדול מאור הכסא וכו' ע"ש ב' מה שאמר להר"ר נתן ז"ל שבכל מקום שמתוועדים יחד רבי ותלמיד הוא בחינת משה ויהושע ואוהל מועד ולדעתינו העניה יש בזה דברים גבוהים ורמים, כי רמז בזה סוד ההתקשרות בינו ובין תלמידו הקדוש הר"ר נתן ז"ל כי מאמר זה נאמר סמוך מאוד להתקרבותו אליו ז"ל ומי שבקי קצת בספריו הקדושים של הר"ר נתן ז"ל, והכיר אותו בחייו ושמע דבריו ושיחותיו הקדושים ובקי קצת בעניניו וסיבותיו אשר עברו עליו יבין בלבו ויראה בעיני שכלו ממש כי היה מבחינה זו הנ"ל, כי רוב דבריו המה מהתחזקות בעבודת ה' לבלי לייאש עצמו שום אדם מישראל רק כל אחד ממקומו ידרוש ויבקש את ה' שזה בחינת בקי בשוב המבואר במאמר הנ"ל, שזה בחינת נקודה התחתונה בחינת יהושע ועיין עוד בליקוטי תנינא במאמר כי מרחמם ינהגם סימן ז', שם מדבר גם כן משני הבחינות המבוארים כאן וקורא אותם שם בשם דרי מעלה ודרי מטה בן ותלמיד ומבואר שם שבחינת התלמיד הוא בחינת יהושע ר"ת יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר, היינו מה שצריכין לחזק הדרי מטה שוכני עפר שהם בתכלית שפלות המדריגה לבלי יתיאשו עצמן ולבלי יסוגו אחור לגמרי חס ושלום, רק ידעו כי ד' גם אתם ועמם ואצלם, ע"ש התחזקות גדול ונורא ומאמר כי מרחמם הנ"ל נאמר בשבת חנוכה שנת תק"ע שהוא שנה האחרונה מימי חייו הקדושים של רבינו הקדוש ז"ל, ושם מוזכר ענין של ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו ושמעתי מאבי ז"ל ששמע מזקני תלמידיו הקדושים של רבינו ז"ל, שהבינו אז מרמיזותיו הקדושים של רבינו ז"ל שבמאמר זה נתן סמיכה לתלמידו הקדוש הר"ר נתן ז"ל ובאמת רוב שיחותיו הקדושו"ת של הר"ר נתן ז"ל היה בענין זה לחזק את כל אחד מישראל בהתחזקות גדול נפלא ונורא מאוד לבלי

יתייאש עצמו חס ושלום לגמרי רק שאיך שהוא אף על פי כן יתעורר ויתחזק מעתה על כל פנים לעבודת השם יתברך ממקום שהוא שם וכו', וכמבואר מזה נפלאות הרבה בספריו הקדושים, שזה בחינת מה שמצינו שאמר השם יתברך בעצמו ליהושע אחרי פטירת משה ג' פעמים חזק ואמץ, ומבואר בליקוטי תורה בשם האריז"ל כי ג' פעמים חזק ג'ימטריא משה כי בזה האיר ליהושע הג' בחינות שהיו במשה וכו' וכו' ע"ש (ואפשר לרמז שהם נגד הג' בחינות שיש באלף נקודה עליונה ותחתונה ואמצע וידוע כי כל בחינה כלול מכל הבחינות וכו'), וכן ישראל בעצמן אמרו גם כן ליהושע רק חזק ואמץ

אות טז

ועיין בליקוטי הלכות, הלכות שבת הלכה ז' שנתחדש בראש השנה שנת תר"ה שהוא ראש השנה האחרון מימי חייו הקדושים של הר"ר נתן ז"ל, שם מרומז הרבה מענין זה הנ"ל למי שמבין ברמיזה קצת ועוד יש לדבר בזה הרבה ומה שרימז בענין קרא את יהושע וכו', ואצונו דווקא אני בעצמי וכו', שסמוך להסתלקותו ממש לא נתן לו סמיכה בפירוש, ואף על פי כן כבר רימז לו סמיכתו סמוך להתקרבותו אליו וכן בענין מה שתחלת חינוכו בחידושי תורתו היה במאמר זה, ובענין מה שנראה בחוש כי כמעט כל השארת רש"ימתו הקדושה של רבינו ז"ל הוא רק על ידי הר"ר נתן ז"ל ויש בכל הנ"ל דברים נפלאים הרבה, ואי אפשר לבאר בכתב ואפילו בעל פה ואף על פי כן רשמתי ברמיזה קצת למען ידעו דור אחרון וכו'

אות יז

מתוך מה שמבואר לעיל שכל רבי ותלמיד המתוועדים יחד הוא בחינת משה ויהושע ואוהל מועד, מתוך זה מובן ממילא שכמו שמבואר במאמר הנ"ל שאי אפשר לזכות לתשובה שלימה שהוא בחינת הכבוד העליון סוד נקודה העליונה כו', כי אם על ידי שבאין עליו בזיונות ושפיכות דמים והוא דומם ושותק וכו', והבזיונות הם בחינת הוא"ו שבתוך האלף שהיא מחברת נקודה העליונה עם נקודה התחתונה ומבואר שם שעל ידי זה נעשה יחוד בין משה ויהושע וכו', ומזה מובן ממילא כי אי אפשר להתלמיד להתקרב עצמו אל רבו בהתקרבות אמיתי כי אם על ידי שעוברין עליו מניעות רבות ומחלוקת ובזיונות ושפיכות דמים הרבה, ועל ידי זה דווקא זוכה להתקרב אל רבו שהוא בחינת נקודה העליונה

אות יח

ומזה מובן קצת ענין המחלוקת שהיו כמעט על כל גדולי הצדיקים ז"ל שעסקו לקרב בני אדם לעבודת ה', כגון הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו הקדושים ז"ל, וכן המחלוקת

הגדול שהיה על רבינו ז"ל כי מלבד מה שמובן ממה שכתבתי למעלה כי הצדיק הגדול העולה ממדריגה למדריגה עליונה בכל עת, והוא בחינת הבעל תשובה האמיתי כי תשובתו הוא רק בבחינת תשובה של עולם הבא המבואר במאמר הנ"ל, היינו שזוכה בכל עת להשגה יתירה ועושה תשובה על תשובה על השגתו הראשונה, ובכל פעם שמשיג מדריגה עליונה ביותר זה בחינת שמשיג שם אהיה עליון ביותר, ועל כן מוכרח לעבור עליו בכל עת מחלוקת ורדיפות רק שהוא דן את החולקים עליו לכף זכות כנ"ל אות ו' מלבד זה המחלוקת והרדיפות מוכרחין ביותר בשביל ההתקרבות של תלמידיו המקורבים אליו כנ"ל, והתלמידים בעצמם מקבלין החרפות באהבה בשביל תשובה על עוונותם, רק בכדי שלא יגיע מהמחלוקת איזה פגם בכבוד שמים, כי כבוד רבם כבר הוא בבחינות כבוד שמים על כן צריכין לדון את החולקים לכף זכות כנ"ל (וגם בזה מיושב ביותר מה שדקדקנו לעיל באות וא"ו) כי הצדיק בעצמו אפשר שהיה יכול להגיע בכל פעם למדריגה העליונה על ידי שחותר לעלות בכל פעם וידוע כי צריך להיות ירידה קודם העליה (ועיין בסימן כ"ב במאמר חותם בתוך חותם), והנה מה שחותר בכל פעם לעלות ביותר זה בחינת בקי ברצוא בחינת נקודה העליונה בחינת סגול דקס"א כנ"ל, ובתוך זה הוא יורד קצת גם ממדריגתו הראשונה ואז היה יכול להיות נסוג אחור לגמרי חס ושלום, ולהרהר אחר מדותיו יתברך חס ושלום כאילו מרחקין אותו בכוונה, והבעל דבר אורב על זה מאוד להחליש להצדיק את דעתו בשעה שיורד ממדריגתו קצת אדרבה על הצדיק מתגבר עליו אז החלישו"ת הדעת ביותר וכמובן מדברי רבינו ז"ל (בהמעשה של הצדיק שנפל לעצבות וכו'), רק שהצדיק מתגבר בגודל קדושת צדקתו ואין מהרהר אחריו יתברך רק שמתבייש מאוד לפני השם יתברך על שנפל קצת ממדריגתו, ואף על פי כן מקבל גם בחינת ההתרחקות הזאת באהבה, ומאמין כי ישרים דרכי ה' ומקוה ומייחל להשם יתברך לחזור למדיגתו ולא עוד אלא שיזכה למעלה יתירה ועליונה ביותר, על ידי זה זוכה באמת שהירידה הזאת היא תכלית העליה, כי על ידי שמתבייש מאד על ירידתו הוא מתחזק ומתגבר בכל עוז לעלות מירידתו עד שעולה על ידי זה למדריגה גבוה ביותר ובזה תבין ביותר ענין רצוא ושוב המבואר במאמר הנ"ל, שבתחלה הוא רצוא וזוכה לעלות למדרגה גבוה ביותר, וחותר לעלות עוד יותר ובתוך כך הוא נה ונסוג לאחוריו חס ושלום, רק שמתחזק את עצמו גם אז לבלי ליסוג אחור לגמרי, ואז ההתרחקות קצת הזה הוא אצלו לחרפה ובושה גדולה יותר מכל הבושו"ת שבעולם, ונדמה לו ממש כאילו פו אותו מבית המלך אל החוץ חס ושלום, רק שאין מהרהר אחריו יתברך על זה, רק מקבל באהבה ומצפה לישועה ומקיים דום לה' וכו' ומכניע עצמו מאוד

תחת הקדושה כעפר ממש, בבחינת והארץ הדום רגלי דא חיריק שזה בחינת חיריק דס"ג המבואר שם אז על ידי הבושה הזאת נעשה בחינת וא"ו וזוכה על ידי זה להתחבר עם הנקודה העליונה שהוא בחינת המדריגה הגבוה שחתר לעלות אליה כנ"ל

אות יט

(ובזה פרשנו מאמרם ז"ל (בבא בתרא ע"ה) כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו אוי לאותו בושה וכו', פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה זקנים שבדור אמרו אוי לאותו בושה וכו' (עיין רש"י שם שבזמן מועט כזה נתמעט הכבוד כל כך וכו' היינו בחינת הכבוד העליון הנ"ל) שבמאמר זה יש לדקדק א' בענין הסמיכות זה לזה וגם בענין כל צדיק נכוה וכו' אוי לאותו בושה, אם כן זה יהיה עונג עולם הבא שכל אחד יתבייש בפני חבירו אך יש לפרש הענין בדרך הנ"ל כי בעולם הזה יכול הצדיק לעלות למדריגה גבוה על ידי הירידה דווקא, שעל ידי זה הוא מתגבר לעלות ביותר עד שעולה למדריגה עליונה ביותר, אבל בעולם הבא אין שייך שום ירידה, רק שעל ידי שכל צדיק נכוה וכו' שעל ידי זה מתבייש מאוד כי אוי לאותו בושה, על ידי זה בעצמו יעלה ויתחבר גם אל מדרגה העליונה וכן הענין גם כן במאמר פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה זקנים שבדור, שהיו רוצים ונכספים לקבל אור נקודה העליונה בעצמה שהיא בחינת פני חמה, על כן אמרו אוי לאותו בושה וכו' (על ידי זה בעצמו זכו לקבל אור נקודה העליונה כנ"ל) נמצא מבואר שהצדיק בעצמו אפשר שהיה יכול לעלות למדרגות עליונות בכל פעם גם בלי מחלוקת, רק שאפשר שעל ידי המחלוקת זוכה לעלות בכל פעם בלי ירידה מתחלה כל כך, וזה ניחא לו ביותר, וגם כי המחלוקת הוא בשביל התקרבות תלמידיו הקדושים כנ"ל ולפעמים הצדיק עצמו עושה עצמו כאילו הוא מרחק לתלמידיו ואינו רוצה לקרב אותם, והתלמיד צריך לקבל גם זאת באהבה, ולהאמין כי בוודאי ישרים דרכי הצדיק ויתבייש מאוד על זה, ואף על פי כן לא יתרחק על ידי זה חס ושלום, רק אדרבה על ידי זה יתגבר ביותר לחתור אחרי ההתקרבות, ואז יזכה על ידי זה בעצמו להתקרב אל הצדיק בהתקרבות אמתי ולקבל ממנו הארתו הקדושה, וגם בזה לפעמים נסיון זה גדול יותר מהנסיון של הבזיונות שסובל מהחולקים ועיין בלקוטי הלכות הלכות ברכת הפירות הלכה ה"א שם תראה נפלאות הרבה מענין המאמר זה קרא את יהושע הנ"ל, ומכל מה שנתבאר בו בדברינו הנ"ל, וכן בהלכות שבת הלכה ז' הנ"ל, וכן עוד בכמה וכמה הלכות המדברים בענין מאמר זה:

אות כ

נשמט בענין המבואר בפנים באות ה"א שרקיע שמים הוא בחינת הבושה וכו', וממעל לרקיע דמות כסא וכו' עיין שבת ק"ד את בש גר דק אם את בוש וכו' גור בדוק, פירש רש"י נפשך תהא צרור תחת כסאי ודוק שמים היינו כנ"ל כי הבושה הוא בחינת רקיע שמים שממעל לו הוא הכסא כנ"ל, ועל כן נקט שם ודוק שמים על שם מאמר הכתוב (ישעיה מ) הנוטה כדוק שמים וימתחם כאוהל לשבת בחינת האוהל המבואר בפנים, וע"ש עוד לעיל מזה אמר הקדוש ברוך הוא אם חוזר בו אני קושר לו כתר מבואר לענינינו שעל ידי תשובה זוכין לבחינת כתר כנ"ל:

סימן ז-ואלה המשפטים

אות א

דמיא לעגלא שהוא בחינת עיגולים בחינת אמונה כמבואר שם ואמונתך סביבותיך יש לפרש דרוצה לומר כי אמונה הוא במה שאין השכל משיג (כי בדבר שגם השכל משיג אין צריך אמונה מאחר שמבין גם בשכלו, ודבר שאין השכל משיג) הוא כמו בחינת דבר עגול שאין לו קצוות, כך ענין זה אין לו קצוות מאיזה בחינה להתחיל לכנוס בענין זה כמו בדבר שכלי שהשכל מתחיל לכנוס בו מאיזה עיון ונכנס מעיון לעיון עד שגומר השגת הדבר שכלי אבל במה שאין השכל משיג אינו רק על ידי אמונה הוא בבחינת עגול כנ"ל, גם כי בחינת השגה זאת היא בחינת מקיפין כמובן במקום אחר, ומקיפין הם גם כן בחינת עיגולים כמובן במאמר מה שמשחקין בחנוכה בדריידיל, וזה שכתוב גם במאמר זה בסופו סוחר מלשון סחור סחור (בחינת מקיפין שהוא בחינת אמונה):

אות ב

שם אות ב', אבל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על ידי אמת וכו' עיין בליקוטי עצות אמונה אות ד' שביאר שם ענין זה, כי עיקר אמונה הוא במה שאין השכל מבין אותו, כי במקום שהשכל מבין אין צריך להאמין ואם כן כשאין השכל מבין איך יבוא להאמין במה שצריך להאמין, על כן עיקר האמונה תלויה באמת, שאם ירצה האדם להסתכל על האמת לאמתו יבין מאליו שצריכין להאמין האמונה הקדושה בהשם יתברך ובצדיקיו הקדושים ובתורתו הקדושה, אף על פי שאי אפשר להבין בשכלנו המגושם, כי על ידי ההסתכלות על האמת בעין האמת יבין מרחוק שהאמת הוא כך, רק שאי אפשר להבין בשכל וצריכין רק להתחזק באמונה שלימה עכ"ל, ועיין בלקוטי הלכות הלכות פסח הלכה ז' שם מבאר הענין ביותר ועיין עוד בלקוטי הלכות יורה דעה הלכות רבית

ועוד בכמה מקומות בדבריו ז"ל שביאר שם, שעיקר שלימות האמונה הוא על ידי אמת שהוא בחינת כלל המוחין והדעת דקדושה, כי בלא דעת יכול להיות פתי יאמין לכל דבר ויכול להאמין חס ושלום בדברים שאסור להאמין בהם, אבל על ידי הדעת דקדושה שהוא בחינת אמת יכול להבין מרחוק במה להאמין ובמה שלא להאמין (ועיין גם לקמן בסימן רנ"ה):

אות ג

שם אות ג', ועל ידי שמקבל מהם עצתם נחקק בו אמת רוצה לומר כי עצת הצדיק הוא כולו זרע אמת, היינו כי השכל הקדוש של הצדיק והשגתו הקדושה הוא בחינת אמת ברור זך וצלול, ועצותיו הקדושים הם בחינת טיפי השכל שלו כי בוודאי בכל עצות ועצות יש לו שכליות קדושים ודרכים נפלאים והשגות עמוקות, שהם בחינת עצם אור האמת ועל כן זה שזוכה לקבל עצתם הקדושה, אף על פי שאינו מבין עדיין עמקות השכל שיש להצדיק בזה, אף על פי כן בזה בעצמו שמקבל העצה והולך בדרך עצתו, על ידי זה נחקק בו אמת ונשלם האמונה, ועל ידי זה תבוא הגאולה היינו שעל ידי קדושת העצה שהוא כולו זרע אמת שהיא נובעת ממוח ושכל הצדיק שהוא כולו אמת, על ידי זה נחקק בו אמת שזוכה להרגיש בלבו ודעתו התנוצצות והארה גדולה מקדושת האמת ומשתוקק ומתגעגע רק אל האמת, ועל ידי זה נשלם האמונה שזוכה להבין במה להאמין, וגם האמונה הוא בשלימות אצלו עם התנוצצות והארת הדעת דקדושה כנ"ל

אות ד

וזה שסיים בסוף המאמר יכול יהיו התלמידים לומדים ואינם מבינים, תלמוד לומר וכו' ערוך לפניהם כשלחן ערוך, זה בחינת הגאולה שלעתיד יתגלו כל החכמות כשלחן ערוך, כמו שכתוב (ישעיה יא) ומלאה הארץ דעה ולכאורה אין מובן הענין יכול יהיו התלמידים וכו' מה ענין לכאן, וגם מה שרימז ענין הגאולה בענין ערוך לפניהם כשלחן ערוך אך לפי הנ"ל יש לפרש כי הנה העצה שמקבל מהצדיק הוא גם כן רק על ידי האמונה כי אינו זוכה להשיג עדיין הטעם והשכל האמת שיש לו להצדיק בהעצה הזאת נמצא שהתלמיד אז בחינת לומד ואינו מבין היינו כמו מי שלומד איזה הלכה ואינו מבין הטעם והמקור של פסק הלכה הזאת, שאז אף על פי שיודע ההלכה באמת כמות שהיא אבל אינו יודע לפלפל בה וללמוד ממנה למקום אחר, ובאם ישתנה איזה ענין קצת שוב אינו יודע איך להבין ולהורות, מאחר שלא קיבל רק ההלכה כמות שהיא ואינו יודע טעמה אבל אם יודע שורשה וטעמה אז יודע לפלפל בהלכה וללמוד ממנה למקום אחר, ובאם ישתנה איזה ענין אזי יודע גם כן להבין ולהורות, כפי מה שמבין משורש וטעם ההלכה ממילא

מובן מזה שאם נשתנה איזה ענין אזי הפסק ההלכה באופן אחר כמובן כל זה לכל כמו כן לענינינו, כי באמת אף על פי שהתלמיד אינו מבין שורש והטעם העצה של הצדיק ומקבל העצה רק באמונה, אף על פי כן על ידי זה בעצמו נחקק בו גם כן האמת כנ"ל, ואם כן הוי אמינא שלעולם לא יבוא על שורש הטעם והאמת שבעצה זאת, שזה בחינת התלמידים לומדים ואינם מבינים תלמוד לומר וכו', היינו שהכתוב מודיע שעל ידי זה בעצמו שהתלמיד מקבל העצה רק באמונה, יזכה על ידי זה להשיג גם האמת והשכל והטעם של העצה, כי על ידי העצה שמקבל נחקק בו אמת, ועל ידי זה נשלם האמונה ועל ידי זה בא הגאולה, והגאולה הוא בחינת התגלות הדעת והחכמה כשלחן ערוך נמצא שעל ידי זה בעצמו שמקבל העצה זוכה אחר כך להתגלות הדעת עד שזוכה להבין האמת והשכל של העצה, וממילא מובן כי אז נשלם האמונה בשלימות יותר גדול וזוכה על ידי זה לשלימות התגלות הדעת שהוא בחינת אור האמת בהארה גדולה ביותר, ועל ידי זה נשלם האמונה ביותר וכן חוזר עוד חלילה וכו'

אות ה

(ואפשר לומר כי על כן העצות דקדושה בחינת פריה ורביה שזה בחינת בן פורת יוסף כמבואר בפנים, כי הם פרות ורבות אצל המקבל, ומעצה אחת דקדושה שזוכה לקבל מהצדיק יוכל לזכות לדברים הרבה ולהבין ממנה עצות הרבה לעבודת ה' כנ"ל מאחר שזוכה על ידי זה לבחינת התגלות הדעת שלעתיד בזמן הגאולה כנ"ל וזה יש לרמז בענין ואנכי נטעתיך שורק עיין רש"י שם בשם המדרש דרוצה לומר השש מאות וששה מצוות שהוסיף להם על השבע מצוות, ותרי"ג מצוות הם בחינת העצות הקדושים בחינת תרי"ג עטין ובסוף המאמר מבאר ששורק הוא בחינת טיפי השכל של הצדיק שמקבל על ידי העצה שמקבל ממנו וכו', וכאן פירש שורק היא בחינת הגאולה כמו שכתוב (זכריה י) אשרקה להם ואקבצם וזה שנאמר שם אשרקה להם ואקבצם, כי פדיתים ורבו כמו רבו, היינו בחינת פריה ורביה הנ"ל שזוכין על ידי בחינת הגאולה שנמשך על ידי העצות הקדושו"ת הנ"ל ועיין חולין ס"ג הרחם זו שרקרק וכו' וכיון שבא רחם באו רחמים לעולם, פירש רש"י מטר היינו בחינת אמונה בחינת נסים שהוא בחינת מטר (כמבואר במאמר זה ובמאמר תהומות וכו' סימן ט'), אי יתיב על ארעא וכו' מיד אתי משיחא דכתיב אשרקה להם ואקבצם, כי פדיתים היינו בחינת הגאולה, אמר ליה וכו' והא ההוא וכו' ופסקי למוחא אמרו ליה ההוא בדאה הוה (כך הוא גירסת הילקוט וכן פירש רש"י בגמרא), היינו שהיה שקרן ועיקר שלימות האמונה שעל ידי זה בא הגאולה תלוי באמת כנ"ל וצריכין עוד לבאר בזה):

אות ו

שם אות ד', על ידי מצוות ציצית האדם ניצול מעצת הנחש מנשואין של רשע וכו', בן פורת עלי עין בשביל ציצית לשון מציץ מן החרכים (היינו כמו שפירש רש"י בפרשת שלח ע"ש) על ידי זה זכה לבן פורת וכו' וזיווגא דקדושה וכו' אמר המחבר, מזה מובן שורש טעם המנהג שעל פי רוב אין לובשין טלית של מצוה (שהוא בחינת השמלה הנ"ל) עד אחר הנשואין (ועיין הלכות ציצית סימן ח' במגן אברהם ס"ק ג' שכתב שם משמע בקידושין וכו' שבחור שלא נשא אשה לא היה מכסה ראשו בטלית וכו' וזה שמובא בשם הרוקח שהמנהג לעשו"ת חופה מטלית על שם ופרשת כנפיך וכו', היינו כי כנפי מצוות ציצית הם בחינת זיווגין דקדושה וכמבואר בסוף המאמר):

אות ז

שם בסוף המאמר, אבל כשמדבק עצמו לצדיקים ומקבל מהם עצה וכו' ואז יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין וכו' יש לפרש שמרמז על כל הנ"ל כי כשמקבל עצה ממנו על ידי זה נחקק בו אמת כנ"ל, ואמת הוא בחינת מה שמרגיש איזה התנוצצות והארה בשכלו ודעתו, ומה שהשכל משיג הוא כמו בחינת רואה בעיניו ממש כידוע, (שזה בחינת גופא טמירתא ואתגליא המבואר במאמר ויסב סימן ס"ב ע"ש) נמצא שמה שנחקק בו אמת הוא בחינת יראה בעיניו, ובאזניו ישמע הוא בחינת אמונה מה שאינו משיג בשכלו רק ששומע מאחרים ומאמין שזה בחינת שמע ישראל וכו' שהוא כלל נקודת האמונה ולבבו יבין זה בחינת הגאולה שבא על ידי אמונה, היינו שזוכה להתגלות הדעת על ידי זה כנ"ל שזה בחינת ולבבו יבין וכו' ובזה יש להבין גם כן קצת איך השלש בחינות הנ"ל נמשכין מהתלת מוחין שהם חכמה בינה ודעת, שזה בחינת בטוחות ובסתום חכמה תודיעני הנ"ל, שזה בחינת יראה בעיניו כמו ותפקחנה עיני שניהם בינה הוא בחינת ונתת לעבדך לב שומע בחינת אמונה הנ"ל, בחינת ומצאת את לבבו נאמן לפניך בחינת בתוך לבי אמונתך דעת הוא בחינת התגלות הדעת של בחינת הגאולה, בחינת ומלאה הארץ דעה, ויש לפרש גם באופנים אחרים והכל הולך אל מקום אחד:

אות ח

ובזה שכתבנו תבין מה שכתוב בכוונות ציצית, ומצוות ההסתכלות בהם כי המלכות הוא בסוד עולימתא שפירתא דלית לה עיינין כי לית לה מגרמה כלום, (היינו כי האמונה בעצמה אין בה שום טעם ושכל כי במה שהשכל משיג אין שייך אמונה כנ"ל, והשגת השכל הוא בחינת עיינין כנ"ל) ואנו מכוונין להאיר לה מן הארת המוחין אלו לעשו"ת לה עיינין (והיינו כי על ידי מצוות ציצית זוכה לקבל עצת הצדיקים ונחקק בו מאמת

שזה בחינת ראיה בעינים ועל ידי זה נשלם האמונה כנ"ל, וזהו שמובא בכוונות שם מענין עשר שמות הויה שבדעת, גימטריא שלהם שני פעמין עין היינו כנ"ל):

אות ט

שם, ופרשת כנפיך על אמתך כי ציצית וכו' והוא בחינת זיווג דקדושה (מכאן סעד למה שכתוב בכתבים שהזיווג יהיה בהיותו מלובש בטלית קטן) וזה שכתוב כי גואל אתה כי על ידי הציצית וכו' בא הגאולה כנ"ל:

אות י

שם, ישמעאל הוא בחינת התפלה וכו' לפי הנ"ל מובן מה שמתפללין כשהוא מעוטף בטלית, ומה שהעטיפה הוא כעטיפת הישמעאלים ממה שמבואר במאמר זה מובן ממילא סמיכת פרשת ציצית ליציאת מצרים, כי על ידי זה בא הגאולה מכל הגליות שהם בחינת מצרים כנ"ל וגם כי מצרים הוא אדמת בני חם וכן מה שכתוב בפרשת ציצית ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות,-בחינת פגם אמונה, ואחרי עיניכם זו ניאוף כמו שאמרו רז"ל (עיין מנחות מד) כי ציצית מסוגל להציל מזה וזה שכתוב (במדבר ט"ו) למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי כי על ידי ציצית זוכין לקבל העצות דקדושה שהם כלל התרי"ג עטין, ועל ידי זה זוכין לתפלה ואמונה שמסוגל לזכרון כמבואר בפנים והייתם קדושים לאלוקיכם, היינו בחינת נישואין דקדושה מלשון קידושין, כמו שפירשו הקדמונים ז"ל אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים וכו' היינו כנ"ל:

אות יא

אני ה' אלוקיכם אמת היינו התחברות אמונה ואמת כנ"ל, וזה גם כן סמיכת פרשת ציצית לקריאת שמע, כי על ידי זה נשלם האמונה וזהו שאמרו רז"ל וראיתם וזכרתם ראה מצוה וזכור מצוה אחרת זו קריאת שמע (מנחות מ"ג:) היינו כנ"ל, וזהו שאמרו שם דף מ"ד מעשה באדם אחד וכו' ובאו ד' ציצית וטפחו לו על פניו וכו', כי ציצית שמירה לניאוף כנ"ל ועיין תענית ח: גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גליות, שנאמר שובה ה' את שביתינו כאפיקים בנגב וכו', מבואר גם כן על פי הנ"ל, כי גשמים הם בחינת נסים בחינת אמונה שעל ידי זה בא קיבוץ גליות כנ"ל:

סימן ח-ראיתי מנורת זהב

אות א

אות ד' א' כי החסרון הוא מחמת עוונות וכו' היינו כי עיקר רוח החיים הוא בהתורה, וכשפוגמין בדבר אחד מן התורה אזי נעשה חס ושלום פגם וחסרון בהרוח חיים, וכמו

כן באין עליו יסורין וחסרונות שעיקר כל החסרונות הוא בהרוח חיים כנ"ל אות א' והנה זה לעומת זה עשה אלקים בשביל הבחירה כידוע, ועל כן כנגד הרוח חיים דקדושה שנמשך מכלל כל התורה, יש כנגד זה רוח הטומאה רוח סערה שהוא להיפוך ממש מן הקדושה, וכל יניקתו הוא ממה שעוברין ישראל חס ושלום על מצוות התורה, שעל ידי זה נעשה חס וחלילה איזה פגם וחסרון בהרוח חיים דקדושה, ומהפגם וחסרון הזה יש לו יניקה להרוח סערה שהוא בחינת אלופי עשו ועל כן הצדיק שהוא דבוק בהתורה בשלימות כל כך, עד שיש לו כח להמשיך רוח חיים להשלים כל החסרונות של הנלוים אליו ודבוקים בו, שעיקר החסרונות נמשכו מעוונות שעל ידי זה נפגם ונחסר אצלם הרוח חיים כנ"ל, והצדיק יש לו כח לתקן זאת ולהשלים חסרונם, ממילא מובן שמכפר עוונם גם כן בבחינת ואיש חכם יכפרנה ובאמת הוא מגודל רחמנות וחנינות הבורא יתברך שמצמצם עצמו כביכול, להיות הרוח חיים אצל הצדיקים באופן כזה, עד שהם יכולין להשלים כל הפגמים שנפגמו בהרוח חיים על ידי עוונות ישראל חס ושלום, ואז ממילא נתבטל הכח והיניקה של אלופי עשו, מאחר שנתתקן הפגם ונתמלא החסרון שזה בחינת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופשע, כי מכפר עוונם גם כן בבחינת ואיש חכם יכפרנה כנ"ל: (ועיין רש"י ברכות ל"ב הרף ממני הראהו שיש כח בידו (של משה) למחול על ידי תפלה):

אות ב

שם אות ה' לבאר הדברים קצת כי ידוע שכל הנבראים כלולים מד' יסודות אש רוח מים עפר, וכן האדם כלול מהם וכן הרוח חיים שמקיים את הכל הוא גם כן בבחינת מארבע רוחות באי הרוח כמבואר באות חי"ת ושורש הכל הם ארבע אותיות שם הויה הקדוש שהוא הרוח חיים של הכל, כמו שכתוב ואתה מחיה את כולם, ומשם נשתלשל כל כך עד שנתהווה למטה בחינת הד' יסודות גשמיים הכלולים מטוב ורע וכל המדות טובות נמשכין מהטוב שבד' יסודות ששרשם למעלה בחינת ארבע אותיות הויה וזה הוא בחינת הרוח חיים שלהם וזה לעומת זה יש בחינת רוח הטומאה רוח סערה שמשם שורש הרע שבד' יסודות היינו של כל המדות רעות שנמשכין גם כן מהד' יסודות, ועיקר יסוד לימוד התורה כפשוטה, הוא להבדיל ולהפריש בין טוב לרע שזה בחינת איסור והיתר טמא וטהור כשר ופסול שיש בהתורה, וכל זמן שאין מבררין ההלכה שאז גם לימוד התורה שלו כביכול מעורב עדיין טוב ורע, מאחר שיכול לומר עדיין על האסור מותר ועל טמא טהור וכו', היינו שנדמה לו אז שעל פי התורה הוא כן מחמת שלא בירר ההלכה עדיין, כי באמת פסק ההלכה הוא להיפוך ועל כן אז גם במדותיו אינו

יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב, והוא בבחינת ודורש רעה תבואנו, כי הוא נותן חס ושלום על ידי לימודו שאינו מבורר כח להרע, שהוא בחינת רוח הטומאה לינק מהטוב שהוא בחינת הרוח חיים כי עיקר הרוח חיים הוא בהתורה כנ"ל שזה בחינת החיות של הטוב שבד' יסודות והרע אין לו מעצמו שום חיות ושום הויה כלל, רק שנתהווה בשביל כח הבחירה, ועל כן באמת מבואר לעיל שהרוח סערה הוא רק לשעתו ולסוף כלה ונאבד, כי אין לו קיום כלל מאחר שאין לו שום חלק בהרוח חיים דקדושה כלל, רק אדרבה הוא כנגדו ממש וכל יניקתו הוא רק מהנצוצות הקדושו"ת של הרוח חיים הנופלין בסטרא אחרא, על ידי שפוגמין בהתורה כנ"ל ושורש יניקתו הוא ממה שיש בהתורה עצמה כביכול אחיזת הטוב והרע, היינו כי התורה מוכרחת לדבר גם מהרע בכדי להבדיל ולהפריש בינו לבין הטוב שזה בחינת כל האזהרות שבתורה וכו', וכל זמן שלא נתברר ההלכה עדיין שאז יכולין לטעות ולומר על פי התורה על הרע טוב ועל הטוב רע חס ושלום, מזה עיקר שורש יניקת הרע שהוא בחינת הרוח סערה כנ"ל:

אות ג

והנה הרב דקליפה הוא כלול מכל הרוח הטומאה רוח סערה בחינת הרע שבכל המדות רעות שבד' יסודות, וכל רשע ורשע יש לו איזה מדה רעה שמשוקע בה ביותר, והוא הדרך והצנור שדרך שם מקבל אריכת הרוח שלו מכלל הרוח סערה של הרב דקליפה וכשהצדיק רוצה להכניעו ולהשפילו הוא מוכרח לירד להמדה הרעה הזאת, ולקלקל הצנור ההוא של הרשע שזה בחינת וירד אברהם מצרימה וכו', ויעל אברם ממצרים אך הצדיק הזה צריך להיות צדיק גמור שיהיה בבחינת לא יאונה לצדיק כל און, שאין להרע שום אחיזה בו אפילו בכח, ואז יכול לירד לתוך הצנור ההוא ולקלקלו, מה שאין כן אם אינו במדריגה זו רק שאף על פי שלא עשה שום רע בפועל ממש חס ושלום, אף על פי כן עדיין לא הבדיל הרע לגמרי והרע עדיין בכח, ואינו בטוח עדיין בשלימות שלא יארע לו מכשול על ידי הרע חס ושלום, אז אסור לו להתגרות ברשעים, (כי אף על פי שהוא דבוק בהרוח חיים שבתורה בשלימות כי עשה רק טוב ולא רע ולא פגם בהרוח חיים שבתורה שום פגם חס ושלום, ועל כן יש לו גם כן קצת מבחינה הזאת הנ"ל להמשיך אריכות הרוח מהתורה הקדושה ולהשלים חסרונו, ואולי גם כן להשלים החסרון של הנלווים אליו (כפי קצת משמעות המאמר הנ"ל) אך אף על פי כן להתגרות ברשעים אי אפשר לו) כי יש מקום להרע לאחוז בו ויוכל להזיק לו חס ושלום אריכת הרוח של הרשע וכו', ולבלוע אותו ממש מאחר שהרע עדיין יש לו אחיזה בו בכח כי כבר נתבאר לעיל שאף על פי שעיקר התגברות של הרע היינו של הרוח סערה הוא רק ממה

שפוגמין חס ושלום בהרוח חיים שבתורה הקדושה בפועל ממש חס ושלום, אף על פי כן שורש יניקתו הוא מהאחיזה שיש להרע בהתורה הקדושה בעצמה כביכול, קודם שמבררין ההלכה והנה הרע הזה הוא רק בכח לבד ולא בפועל חס ושלום, כי לא בא לידי מכשול הוראה חס ושלום בפועל ממש, ובהתורה בעצמה בוודאי אין להרע שום אחיזה בפועל חס ושלום, כי הלא אדרבה התורה משפלת את הרע ואוסרתו ופוסלתו ומטמאתו ומבדלת אותו מן הטוב לגמרי אך עיקר אחיזת הרע הוא רק בכח היינו קודם שמוציאין את חכמת לימוד התורה מן הכח אל הפועל לברר ההלכה בשלימות אז יש גם להרע אחיזה בהתורה הקדושה כביכול, כי בהכרח שיהיה גם הרע מוזכר בהתורה, ואז קודם שמברר ההלכה יכול לטעות ולומר על הרע טוב וכו' חס ושלום, ומזה עיקר יניקת הרע כנ"ל נמצא ששורש יניקת הרע הוא ממש שיש לו איזה אחיזה בהתורה הקדושה רק בכח ולא בפועל ממש חס ושלום, ועל כן גם זה הצדיק שלא זכה לברר מדותיו בשלימות, והרע יש לו עדיין איזה אחיזה בו בכח אז אסור לו להתגרות ברשעים חס ושלום, כי יש כח להרוח סערה (ששורש יניקתו ממה שיש לו להרע איזה אחיזה קצת בהתורה בכח) להתגבר עליו ולבלעו חס ושלום כנ"ל אבל הצדיק גמור שזכה לבטל הרע בשלימות גמור עד שאין לו להרע שום אחיזה בו אפילו בכח, אז הוא וכל הנלווים אליו מותר להם להתגרות ברשעים, כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות שלהם ולשברם ולבטלם וכו' וע"ש באות ו' ז':

אות ד

שם סוף אות ט' וכל זה הוא בחינת רוח החיים שבהדפק וכו' עיין ראשית חכמה שער היראה סוף פרק יו"ד, ותתר"ף חלקים אלו שבשעה הם תתר"ף נשימות שאדם מנשים, ועל כל נשימה ונשימה יש אות משם בן ד' הנותן בו חיות הנשימה ההיא וכו', ושם מבואר גם מענין הי"ב שעות וי"ב צירופי הויה וכל הענין הנ"ל המבואר בפנים ובזה תבין הענין קצת בפרט לפי המבואר לעיל, כי עיקר הרוח חיים של הכל הם ארבע אותיות הויה כנ"ל:

סימן ט-תהומות יכסיומו

אות א

אות ד' קודם מאמר רבב"ח ראיתי בלשון החברים כתיבת יד שכתוב כאן, אך אי אפשר להתפלל רק על ידי שילמוד תורה כי לא עם הארץ חסיד וכתיב (משלי כ"ח) מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה וכו' ובזה מבואר מה שכתוב אחר כך במאמר רבב"ח

אמר לן תמניא בחינות היינו לימוד התורה וכו', תנינן ויהבינן ליה תנינן לשון לימוד וכו' היינו כנ"ל, כי גם לימוד התורה צריכין לתיקוני התפלה כנ"ל, ועיין בליקוטי הלכות הלכות דיינים הלכה ג' אות ט':

אות ב

שם אות ה', והגשמים באים מתהומות ותהום מלשון נס וכו' כי עיקר הגשמים בארץ ישראל וכו', וזה לעומת זה וכו' שמצרים לעומת ארץ ישראל לעומת הנסים וכו', (עיין מדרש רבה פרשת בראשית פ' ד' לענין גשמים מעשה נסים יש בדבר) ובזה תבין דבר נפלא מה שבטבע ארץ מצרים שאין יורדים שם גשמים תדיר כמו בשאר ארצות, כמו שפירש רש"י בפרשת מקץ, וזה שכתוב בפ' עקב כי הארץ וכו' לא כארץ מצרים הוא אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך וכו', והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה וכו' למטר השמים תשתה מים וכו', וזה גם כן בחינת מה שאמרו רז"ל אין אומרים שירה אלא על נס שבארץ ישראל, היינו כי עיקר מקום הנסים הוא בארץ ישראל:

אות ג

ענין צוהר תעשה לתיבה המבואר במאמר הנ"ל אות ג', מבואר גם לקמן בסימן קי"ב בביאור יותר רחב והנה ענין זה נאמר לנח בעת שצווה עליו לעשו"ת תיבה לכנוס שם מפני המבול ומי המבול היינו המחשבות זרות הבאין לבלבל את תפלתו כמו שמבואר לקמן בסימן מ"ד והנה כמו שאמרו רז"ל (בראשית רבה ל"א י"ב) שאם היו חוזרין בתשובה היו המים יורדין לגשמי ברכה, וכשלא חזרו בתשובה היו מי המבול על הארץ כמו כן המחשבות זרות באים בשתי בחינות, כי יש בהם ניצוצות קדושים שצריכין תיקון, וכשזוכה האדם להתפלל כראוי אזי מתקן הניצוצות וכו', ותיקון התפלה הוא בבחינת גשמים ומטר כמבואר במאמר הנ"ל וכשאינו זוכה אזי הם מבלבלין אותו ושוטפין על מוחו ודעתו כמו מי המבול ממש, שנאמר בהם ויכוסו כל ההרים הגבוהים וכו' ואז כשמימי המבול מתגברין ושוטפין מאוד, אז עיקר העצה שינצל מהם על ידי שיכנוס אל התיבה, היינו שימשיך כל מחשבותיו וכל עניניו וכוחותיו אל תיבת התפלה, כמבואר בשם הקדמונים ז"ל על פסוק (בראשית ז) בא אתה וכל ביתך אל התיבה ועיקר הדבר שיאמר התיבה באמת שעל ידי זה האמת מאיר לו איך לצאת מהחושך והסיבובים המבלבלין אותו ומונעין אותו מתפלתו, שזה בחינת צוהר תעשה לתיבה כנ"ל ועיין מענין זה בליקוטי הלכות הלכות חנוכה הלכה וא"ו ובשאר מקומות בדבריו ז"ל:

אות ד

והנה במאמר זה מבואר שהתפלה הוא בחינת נסים בחינת אמונה בחינת גשמים בחינת ארץ ישראל, וכשפוגמים בזה יורדים לגלות ובזה מובן מה שכתוב בפרשת והיה אם שמוע השמרו לכם פן יפתה לבבכם וכו' היינו כשפוגמין חס ושלום באמונה שזה בחינת פגם עבודה זרה, (כמבואר לקמן סי' ק"ח ובליקוטי תנינא סימן אל"ף) על ידי זה ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, כי עיקר גידול העשבים ויבול הארץ הוא על ידי התפלה שהוא בחינת אמונה כמבואר במאמר הנ"ל אות ב', ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה וכו' ובזה תבין מאמר רבותינו ז"ל באיכה רבתי על פסוק על אלה אני בוכיה, אין מתענין על שני דברים כאחד כדכתיב (עזרא ח) ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת וכו', אמר ר' חייא בר אבא על עצירת גשמים וגלות מתענין עליהם בבת אחת וכו', והיינו כנ"ל כי הם שניהם מבחינה אחת כנ"ל ועיין מתנות כהונה שם שהביא בשם הירושלמי גירסא אחרת, ועיין תענית ח: גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גליות וכו' מבואר גם כן על פי הנ"ל:

אות ה

והנה שלשה מאמרים הנ"ל שהם מאמר משפטים סימן ז', ומאמר ראיתי מנורת זהב סימן ח', ומאמר תהומות סימן ט' הנ"ל, נאמרו בחורף תקס"ג, ומאמר ראיתי מנורת זהב הנ"ל נאמר בשבת חנוכה שנה הנ"ל, ושם מדבר ממפלת הרשעים בחינת משפיל רשעים עדי ארץ, ואז אחר חנוכה היה מפלה לרשע אחד מפורסם שהיה לקצת אנשי שלומינו יסורים גדולים ממנו ואחר שאמר רבינו ז"ל התורה הנ"ל היה לרשע זה מפלה גדולה, גם אחר אמירת התורה הנ"ל רקד הרבה כי באותה שנה רקד הרבה כמה פעמים, כמבואר גם לקמן ובמקום אחר ומאמר תהומות נאמר בשבת שירה תקס"ג, ובאותו החורף קודם לזמן הנ"ל נאמר מאמר צהר תעשה לתיבה סימן קי"ב הנ"ל (ונכלל אחר כך גם כן במאמר תהומות הנ"ל), ובעת שהביאו לפניו בכתב מאמר צהר תעשה לתיבה וראהו והסתכל בו, אחר כך ענה ואמר ומתלמידי יותר מכלם כי הבין על ידי זה פירוש על המראה שראה בעתים הללו שהיה אצלו הבעל שם טוב ז"ל, ואמר לו שכשפוגמין בארץ ישראל נופלין בגלות וסימן לדבר משם רועה אבן ישראל ואחר כך כשקבלנו ממנו ז"ל מאמר תהומות הנ"ל ושם מובא גם כן ענין צוהר הנ"ל ובסוף מאמר תהומות מובא שם הפסוק משם רועה אבן ישראל וכו' גם בחורף זה נאמר מאמר משפטים הנ"ל פיסקא פיסקא, ועיין עוד בספר חיי מוהר"ן מבואר ביותר:

סימן יו"ד-ואלה המשפטים

אות א

אות ב' א' ענין עליות המלכות (שהוא בחינת התפלה כמבואר לקמן אות ג' כי צדיק מושל בתפלתו, וכידוע שהתפלה הוא בחינת מלכות), מבחינת הר ושדה לבחינת בית עיין זוהר הרקיע בסבא משפטים בדרוש נחש דפרח באוירא וכו', ועיין פסחים פ"ח שדרשו ז"ל על פסוק (ישעיה ב) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' בית אלוקי יעקב, לא כאברהם שקראו הר ויצחק שקראו שדה, אלא כיעקב שקראו בית ולכאורה יש לדקדק כי הלא גם הם אמרו תחלה לכו ונעלה אל הר ה':

אות ב

ובדרך צחות יש לפרש דרוצה לומר לכו ונעלה וכו', היינו שנעלה את בחינת הר ה' אל בחינת בית אך האמת הוא על פי מה שכתוב בזוהר יתרו דף ס"ט על פסוק זה עצמו אל הר ה' זה אברהם וכו' אל בית דא יעקב וכו', הר ובית אף על גב דכולא חד דרגא סליקו לדא מן דא, הר לשאר עמין כד אתו לאעלא תחות גדפוי בית לישראל למהוי עמהון כאתתא בבעלה בדיורא חד בחידו וכו', וזה שכתוב אצל יתרו ויבא יתרו וכו' אל המדבר הר האלקים וכו' (ובזה תבין גם כן מה שכאן קורא עלייה ראשונה בשם הר, ובזוהר הרקיע קורא אותה בשם המדבר ושניהם אחד (נמצא מבואר שאף על פי שעיקר התקרבותם הוא, כשהמלכות עולה בבחינת בית היינו לגבי ישראל (ועיין זוהר הרקיע הנ"ל ותבין ביותר) אבל לגבי הגרים עצמם הוא בבחינת הר כנ"ל) וזה שכתוב גם כן ישעיה נ"ו ובני הנכר הנלווים אל ה' וכו' והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי, מתחיל גם כן בהר וסיים בבית, וזה שכתוב כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים, כי באמת המלכות שהיא התפלה היא אז בבחינת בית, שעל ידי זה יש גם לעכו"ם השגה בגדולות השם יתברך ונתגלה מלכותו יתברך גם להם ובאים להתקרב וכלל הענין כי עיקר התגלות גדולתו יתברך ומלכותו הוא על ידי התפלה, כי כשמתפללין ונענין בפרט כשהשם יתברך משנה הטבע על ידי התפלה של ישראל, בזה נתגלה כי יש אלקים בארץ ושליט ומושל מנהיג ומשגיח, וכשהתפלה עולה בעליה כל כך עד שהיא בבחינת בית, בבחינת כי ביתי בית תפלה, אז נתגלה מלכותו יתברך גם להעכו"ם, בחינת יקרא לכל העמים, וכדין אתייקר ואתעלא שמא עילאה:

אות ג

שם אות ד' השב אשת האיש כי שרה היא בחינת מלכות בחינת תפלה, ואבימלך הוא בחינת הבעל גאוה וכו':

אות ד

שם, כי באמת הצדיק מושל בתפלתו כי התפלה הוא בחינת מלכות כנ"ל, והצדיק שזכה לתקן את התפלה שהוא בחינת מלכות על כן יש לו הממשלה:

אות ה

שם, כמו שק שיש בו חורים וכו', רוצה לומר שהשק מלא מדברים נמאסים וגם יש בו בעצמו חורים, וכשמריקין אותו מהדברים הנמאסים אף על פי כן החורים של עצמו נשארו בו:

אות ו

שם, יוסף איננו וכו' ואת בנימין תקחו וכו' רוצה לומר שהשכל מודיע להם שהם מהפכין הדבר מהיפוך אל היפך ממש, כי על פי רוב עיקר גאותם מחמת שרואים שבני אדם כרוכים אחריהם ואוהבים אותם, ובאמת זה הוא מחמת שלא תקנו עדיין המעוות ועל כן אינם יכולים להוכיח, ומחמת זה הם אהובים לבני אדם נמצא כי הם מתגאים בחרפתם וקלונם, כי המעוות כל זמן שלא תקנו אותו הוא לחרפה ולקלון:

אות ז

שם, עלי היה כולנה כי הכל נופל עלי, כי תיקון המעוות הוא בוודאי טובת השכל ותיקונו, וכן מה שמוכיחין לבני אדם ועוסקין לדבר עמהם ביראת שמים, הוא גם כן תיקון השכל ושלימותו כמובן בדברי רז"ל בכמה מקומות והם לא די שלא זכו לזה, רק אדרבא מוסיפין גם להתגאות ועל ידי זה פוגמין בהשכל ביותר, כי כל המתגאה וכו':

אות ח

שם אות ה', וזה לשון תרועה כי ההיפוך מרוח גבוה הוא רוח נשברה:

אות ט

שם אות ו', על ידי הצדיק וכו' נתבטל הגאוה כמו שכתוב אל תבואני רגל גאוה וכו' היינו כי עיקר אחיזת הקליפות שהם הגאוה והעבודה זרה הוא בבחינת רגלי הקדושה בבחינת רגליה יורדות מות, וכמבואר באות חי"ת וזה בחינת מה שאמרו רז"ל (ברכות מ"ג) כל ההולך בקומה זקופה כאילו דוחק רגלי השכינה וכו' כי הגאוה הוא עבודה זרה ממש, ועיקר ההבדל שבין ישראל לעמים הוא בענין זה, כמו שכתוב כי לא מרובכם וכו' כי אתם המעט, ודרשו רז"ל (חולין פ"ט) שאתם ממעטין עצמיכם ומשה עליו השלום

רבן של כל ישראל נאמר בו עניו מאוד, ועל כן עיקר התגברות הקליפות והחיצונים הוא בבחינת גאוה ואחיזתם ברגלין, ועיקר יניקתם הוא מהשתלשלות הדינים שבבחינת רגלין כידוע, ועל כן כל זמן שיש עבודה זרה בעולם חרון אף בעולם, ועל כן כשנתבטל הגאוה שזה בחינת לבו נשא את רגליו נשא דייקא, שנתעלו הרגלין מבחינת אחיזת הקליפות אז נמתקין הדינים ונמשכין חסדים, בחינת חסדי דוד הנאמנים וידוע שמרמזין לרגלי הקדושה בחינת נצח והוד כמבואר בזוהר בכמה מקומות:

אות י

שם, בחינת התגלות הארת הידים בחינת המחאת כף היינו כי הרגלין הם סמוכים כביכול אל החיצונים ויניקתם מהם, על כן התיקון הוא בבחינת ריקודין בחינת העלאת הרגלין אבל בבחינת הידים אין להקליפות אחיזה בהם כל כך כי הם רחוקים מהם, רק אף על פי כן כשיש התגברות הקליפות נתעלם בחינת הארת הידים גם כן, מחמת שעיקר יניקתם מהדינים שנמשכין מבחינת גבורה בחינת יד שמאל, על כן גם התיקון הנעשה בהם על ידי הרוח הוא בבחינת מחאת כפים שנתחברין הידים, ונכלל שמאל בימין ונמתקין הדינים וזה בחינת ויהי ידיו אמונה, עיין בזוהר שמדקדק הוי ליה למימר ויהיו ידיו אמונה אלא בגין דתליא כולא בימינא כתיב ויהי וכו', וכתיב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב וכו' מכוון לדברינו הנ"ל:

אות יא

שם אות ז', וכלליות התורה נקראת לב וכו' כי עיקר התגלות התורה בבחינת נגלה ונסתר בחינת ידין ורגלין נמשך ונתגלה מבחינת בינה לבא כידוע:

אות יב

שם אות ח', כי המן בחינת עבודה זרה וכו', היינו כמבואר בתיקונים שקליפת המן הוא בחינת אל אחר וכמובא שעמלק הוא גימטריא אל אחר, שזה בחינת הגאוה של המן ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, דכתיב (שמות ל"ד) לא תשתחוה לאל אחר, ועיקר כחו של מרדכי היה על ידי שנולד מבנימין כמובא בדברי רז"ל, כי כבר נתבאר לעיל שבנימין רומז על גאוה שזה בחינת ואת בנימין תקחו הנ"ל, על שם שנולד בארץ ישראל שגבוה מכל הארצות ויש לדקדק איך מרמזין מדת הגאוה בשם בנימין הצדיק ובקדושת ארץ ישראל, אך הענין הוא כי באמת יש בחינת גאוה דקדושה שצריכין להשתמש בה לפרקים שזה בחינת חרב הגאוה, בכדי להכניע בה הבעלי גאוה דסטרא אחרא המתגברים בגאוותם נגד הקדושה, או על כל פנים להיות נמלט מהם ולבלי להיות נכנע לפניהם חס ושלום, ומי שנתבטל כנגדם ונכנע לפני גאוותם הרעה זה בחינת משתחוה

לאל אחר חס ושלום, כי הוא נותן להם כח ותוקף על ידי ענוותנותו הפסולה שהיא תכלית הגאוה, כי על ידי זה מתגאה אחר כך נגד אנשי אמת שהיה צריך באמת להיות נכנע לפניהם ולהתבטל כנגדם ודבר זה הוא בכלליות ובפרטיות, ומובן בדברי רז"ל בכמה מקומות וזאת הגאוה דקדושה הוא בחינת בנימין שנולד בארץ ישראל שגבוה מכל הארצות, וזה בחינת ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, כי התחזק עצמו בכח הגאוה דקדושה לבלי להשתחוות לפני המן שעשה עצמו עבודה זרה, וזה היה תיקון למה ששגה שאול קצת בענין זה, שזה בחינת מה שאמר לו שמואל הנביא הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וכו', ויש בזה להאריך קצת ומובן ממילא וזהו שאמרו רז"ל (מדרש רבה אסתר פרשה ה) שתשובת מרדכי היתה באשר שזקנו נולד בארץ ישראל ולא השתחוה לעשו, וזה מכוון ממש לענינינו ועל כן התגרה המן בישראל ורצה לכלותם חס ושלום, כי הגאוה הוא סטרא דמותא ומי שנכנע ונתבטל לפניהם הוא גרוע ממת חס ושלום, ומי שאינו רוצה להתבטל כנגדם הם מתגרים בו עד למות חס ושלום, ועל כן הפיל פור בחודש אדר שמת בו משה, כי משה מבטל העבודה זרה כי הוא עניו מאוד כנ"ל, ועיין מדרש רבה נשא פרשה י"ג גאות אדם תשפילנו זה עמלק וכו', מבואר שעמלק הוא בחינת גאוה כנ"ל:

אות יג

שם, מרדכי מר דרור לשון חירות זה בחינת ידים כמו שכתוב דודי שלח ידו מן החור וכו' היינו כי חור הוא לשון חירות, כמו חורי הארץ וכן בני חורין, כי מחמת שאין להקליפות אחיזה כל כך בהידים כנ"ל, על כן הם בחינת חירות, וגם כי הם סמוכים להרוח שבלב שהוא בחינת (פתח אליהו) בינה לבא בחינת יובל שהוא חירות, כמו שכתוב (ויקרא כ"ה) וקראתם דרור בארץ:

אות יד

שם וזה לשון פורים היינו ביטול העבודה זרה, כמו שכתוב (ישעיה ס"ג) פורה דרכתי לבדי וכו' כי כבר נתבאר שעיקר אחיזת הקליפות הוא מבחינת הדינין שבבחינת רגלין, ועל כן נקראין פורה שמרמז על תוקף הדינין, כמבואר בפרי עץ חיים בכוונות מוצאי שבת ועל כן לעתיד שיתתקנו הרגלין בתיקון שלם כידוע, ויתמתקו הדינין מעל ישראל ואז יתהפכו הדינין על העכו"ם להכניעם ולבטלם, וזה שכתוב פורה דרכתי דייקא, וכן (שם) ואדרכם באפי וארמסם בחמתי, היינו על ידי בחינת רגלין וזהו שאמרו רז"ל (מגילה ט"ז) שאמר מרדכי להמן אבל העכו"ם, ואתה על במותימו תדרוך דווקא וזהו סוד פורים על שם הפור, כי פור המן נהפך לפורינו, היינו מה שהוא רצה לינק מהדינים שהם

בחינת פור, ולהתגבר בזה על ישראל ולבסוף נהפכו הדינים עליו, עד שנתבטל העבודה זרה של המן בבחינת פורה דרכתי וכו':

אות טו

(שם ועל ידי הארת מרדכי ואסתר נתבטלו הכפירות עיין מדרש רבה שיר השירים בפסוק זאת קומתך וכו' אימתי נעקר יצר עבודה זרה, רבי בניה אומר אלו מרדכי ואסתר וכו' עיי"ש):

אות טז

שם כי עיקר העבודה זרה תלוי בה וכו' וזה סוד לקיחת אסתר לבית אחשורוש ולקיחת שרה לבית אבימלך, כי אסתר ושרה הם מבחינה אחת כמאמר רז"ל תבוא אסתר בת בתה של שרה וכו' ועיין בכוונת פורים:

אות יז

שם כי הרגלין וכו' הם בחינת ערבי נחל כמאמר רז"ל (סוכה נ"ג) רגלוי דבר נש אינון ערבין ליה כי ידוע שערבי נחל הם בחינת נצח והוד בחינת רגלי הקדושה, וכבר נתבאר שעיקר יניקת הקליפות הם בבחינת רגליה יורדות מות, על כן אמרו רז"ל רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה רגלוהי דייקא ואגב אורחא מרומז בכאן ישוב למה שמבואר בכתבים, כי הערבי נחל הם בחינת ה"א ראשונה בחינת בינה, ולכאורה אינו מובן כי הערבי נחל מרמזין למדריגות הנמוכות שבישראל כמאמר רז"ל, וגם מרמזין לבחינת רגלי הקדושה כנ"ל, ואיך יהיה מרומז בהם סוד הא הראשונה אך על פי הנ"ל מובן ממילא, כי זה בחינת אסתר דייקא ברוח הקודש נאמרה, בחינת לבו נשא את רגליו דייקא, כי אף על פי שהרוח שבלב מאיר גם בהידים, אף על פי כן עיקר התיקון שמאיר גם ברגלין כמבואר בפנים, שעל כן נקראין הרגלין שעורים על שם הרוח שמנשב בהם, ועל כן ערבי נחל דווקא הם כנגד ה"א ראשונה בחינת בינה, שזה בחינת בינה וכו' עד הוד אתפשטת:

אות יח

שם שקיל גבבא דעמרא וכו' ואנחיה ברישא דרומחא וכו' ונראה שבכאן רומז רבינו ז"ל הדרך של המאמר הקדוש הנ"ל, כי יסוד הענין הוא שעל ידי ריקודין והמחאת כף בשמחה של מצוה נמתקין הדינין, וכאשר מבאר אחר כך שרשי הענין מבואר, שעיקר המתקת הדינין על ידי ביטול הגאוה והעבודה זרה על ידי הרוח הקודש של הצדיק דנשיב בשית פרקין דדרועין ודשוקין, שזה בחינת ריקודין והמחאת כף בגשמיות בשמחה של מצוה שנמשך מבחינת הרוח שבלב, בחינת לבו נשא את רגליו אל הצדיק האמת שהוא איש אשר רוח בו, על ידי זה נמשך גם ברוחניות הארה מבחינת הרוח שבלב העליון אל

בחינת הידין והרגלין שברוחניות, ונמשך בחינת ביטול הגאוה והעבודה זרה והקליפות, ונמתקין כל הדינין ובזה תבין ביותר מה שדייקא במאמר זה הוצרך ז"ל לבאר שכוונתו לקיים הדבר כפשוטו כמבואר לקמן:

אות יט

שם מענין ראש חודש שייך גם כן לענין זה, כי עיקר יניקת הקליפות הוא מבחינת מיעוט הירח על ידי שאמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, שזה היה כמו בחינת גאוה בדקות גדול, ונאמר לה לכי ומעטי את עצמך כי (זוהר ח"א קכ"ב) מאן דאיהו רב איהו זעיר, וידוע שהם יונקין מבחינת הרגלין שלה כמובן בהמעשה של החיגר, וזה בעצמו סוד אסתר [שהיא בחינת לבנה בחינת אסתר כמארז"ל] שנלקחה לבית אחשורוש, ועל כן בראש חודש שאז זמן תיקונה אז נמשך גם כן הארה מכל התיקונים הנ"ל, עד שאפילו אלו שהם מסטרא דמותא מתחרטין ומודין גם כן כמבואר שם ועיין בפרי עץ חיים דרוש להר' חיים וויטאל בענין פורים ומדבר מפגימות הלבנה גם כן ותבין:

אות כ

שם ואלה מוסיף על הראשונים וכו' כי ענין זה של מוסיף על הראשונים יש בקדושה, וכן להיפך בסטרא אחרא חס ושלום, כי לא די שלא תיקן המעוות אף גם שהוא מתגאה גם כן כנ"ל, וההיפוך מזה הוא בחינת מוסיף על ענין ראשון דקדושה, היינו שהצדיקים מוסיפין קדושה בכל פעם, וכל מה שמשיגין ביותר הם ענוים ושפלים ביותר ועל ידי זה מכירין גם העכו"ם את גדולת השם יתברך, שזה גם כן בחינת מוסיף על הראשונים:

אות כא

וכל זה נעשה על ידי המשפטים בחינת רוח כמו שכתוב (ישעיה כ"ח) ולרוח משפט וכו' כי שם מדבר מענין הגאוה כמו שכתוב (שם) הוי עטרת גאות שיכורי אפרים וכו' ברגלים תרמסנה וכו' ברגלים דייקא כנ"ל (ומזה תבין קצת גם ענין השכרות של פורים), וסיים שם ביום ההוא וכו' עטרת צבי לשאר עמו, ודרשו רז"ל (סנהדרין קי"א:) למשים עצמו כשירים, היינו בחינת ענוה ולרוח משפט כי כל זה נעשה על ידי הרוח שהוא בחינת משפט כידוע וכו' ע"ש עוד:

אות כב

שם אשר תשים לפניהם כי כשמשה רבינו בחינת הצדיק האמת מאיר בחינת הרוח שלו שהוא בחינת משפט, אל המתקרבים אליו שהם נגדו בחינת רגלין, בחינת וכל העם

אשר ברגליך כידוע, על ידי זה נתבטל הגאוה והעבודה זרה ונעשה בחינת יחוד קוב"ה ושכינתיה ונמתקין כל הדינין:

אות כג

מאמר משפטים סימן יו"ד הנ"ל נאמר קודם פורים תקס"ג, ובעת שכתבתי לפניו ז"ל זה המאמר אמר לי: כך אמרתי שעכשיו נשמעים גזירות חס ושלום על ישראל, והנה הולכים וממשמשים לבוא ימי הפורים האלה ויהיו ישראל מרקדים וימחאו כף וימתקו הדינין, וחזר וכפל דבריו ואמר בפה מלא כך אמרתי, וכונתו היתה להעיר לבבינו שנדע ונבין שכל דברי תורתו הקדושה, אף על פי שיש בה עמקות גדול ונורא מאוד מאוד ורזין עילאין וסודי סודות עמוקות ורחבים מני ים בכל דיבור ודיבור, אף על פי כן עיקר כוונתו שנשמע ונקבל דבריו הקדושים בפשיטות לשמור ולעשו"ת ולקיים את כל דברי תורתו בפשיטות ובתמימות, וכבר מבואר ענין זה בשלימות בהשיחות (שבסוף סיפורי מעשיות) סימן קל"א:

אות כד

במאמר זה הנ"ל מבואר שגאוה הוא בחינת המן עמלק, וכן הוא בחינת בלועי דקרח וזה יש לרמז במסורה (שמואל א' ט"ו) א' והחרמת את החטאים את עמלק, ב' את מחתות החטאים האלה בנפשותם וזה כתוב אצל עדת קרח:

סימן י"א-אני ה'

אות א

מאמר זה נאמר בשבועות תקס"ג, ולא נודע לנו השיחות והענין השייכים למאמר זה, ושם נאמר מענין תבונות התורה לעומקה, ושמעתי מפיו הקדוש של הר"ר נתן ז"ל שאמר לו רבינו ז"ל שענין זה כלול מג' בחינות, היינו תבו"נת התו"רה לעומ"קה:

אות ב

שם במאמר רבב"ח ציפרתא דא בחינת הדיבור שהיא אמצעי בין האדם וכו', ובין שמים שהוא בחינת תבונות התורה וכו' רוצה לומר מחמת שתבונות התורה הוא בחינת מדריגה גבוה ורמה, נקרא שמים בחינת כגבוה שמים ויש לומר עוד על דרך שכתוב (תהלים קל"ו) עושה שמים בתבונה ועוד פסוקים כיוצא בזה:

אות ג

שם במאמר רבב"ח שהם רודפים אחר הכבוד שהוא בחינת מים כמו שכתוב (תהלים כ"ט) אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים על דרך שפירשו המפרשים שם שכבודו יתברך

נראה על ידי מי הגשמים, כמו שכתוב (איוב ט) עושה גדולות עד אין חקר וכו' ועיין משלי חי"ת באין מענות נכבדי מים, ובישעיה ס"ו וכנחל שוטף כבוד גוים:

אות ד

שם בסוף המאמר הוא שמי יחודא תתאה רוצה לומר על דרך כי שמי בקרבו הנ"ל באות ה"א, וגם כי יחודא תתאה הוא ברוך שם כבוד וכו' כנ"ל אות א':

סימן י"ב-תהלה לדוד

אות א

זה המאמר נאמר בשבת נחמו שנת תקס"ג הנ"ל, והמתיק בתוכו פירוש הפסוק נחמו נחמו עמי וכו', נחמו נחמו היינו תרין צדיקים צדיק עליון וצדיק תחתון וכו' כמבואר בלשון החברים, אך אחר כך כשנתן להעתיק את המאמר הזה מכתיבת ידו ז"ל, כי מאמר זה הוא לשון רבינו ז"ל כנדפס אצל המאמר בתחלתו, השמיט פירוש הפסוק נחמו נחמו הנ"ל וה' יודע כוונתו ז"ל:

אות ב

אגב ראיתי לבאר להמעין ענין מה שאצל כמה מאמרים כתוב שהם לשון רבינו ז"ל הענין הוא כי אלו המאמרים שרבינו ז"ל כתבם בעצמו בכתיבת ידו הקדושה ז"ל, ונתן להעתיקם מכתב ידו ז"ל אצל אלו המאמרים נרשם שהם לשון רבינו ז"ל ושאר המאמרים נכתבו גם כן מפיו הקדוש ז"ל, אך לא מכתיבת ידו רק הוא ז"ל היה יושב ואומר לפני המעתיק הדברים בלשון חול ופשוט שאנו מדברים בו, והמעתיק כתב הדברים לפניו ז"ל בלשון הקודש ונתן לו אחר כך לעיין אם נכתבו הדברים כהוגן כפי כוונתו ז"ל, ולפעמים גם הוא ז"ל אמר לפני הכותב קצת דברים בלשון הקודש וקצת דברים בלשון חול, לבד מאיזה מאמרים קטנים שנכתבו שלא בפניו ז"ל, וגם המה נתנו אחר כך לרבינו ז"ל לעיין בהם אם נכתבו כהוגן כפי כוונתו ז"ל, רק קצת מאמרים שנרשם אצלם שהם מלשון החברים נראה שנכתבו שלא בפניו ז"ל, והם מהמאמרים שנאמרו קודם התקרבות הר"ר נתן ז"ל אליו, ובהם על פי רוב הלשון של החברים אין מסודר יפה כל צרכו, ומסתמא גם אלו המאמרים הובאו למראה עיניו ז"ל, ואם הלשון אינו מסודר כראוי אף על פי כן תוכן כוונתו ז"ל מובן גם בהם, וגם הם דברים נפלאים ונוראים וישרים למוצאי דעת:

אות ג

שם במאמר תהלה לדוד הנ"ל אות ג' כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה כמו שכתוב (משלי ג) בשמאלה עושר וכבוד, ובשביל זה נפל וכו' לאיזה שגיאה דקה כחוט

השערה לבחינת שמאלה כדי שעל ידי זה יקבל שפע ופרנסה לעולם וכו', כמו שכתוב בשמאלה עושר וכבוד וכו' הקושיא בזה מפורסמת כי הלא אמרו רז"ל שבת דף ס"ג אמר רב ששת מאי דכתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, אלא בימינה אורך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא (פירש"י בתמיה כיון דאיכא אורך ימים כל שכן עושר וכבוד, אלא למימינים בה אורך ימים איכא כל שכן עושר וכבוד וכו') נמצא הרי מבואר בדברי רז"ל שגם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד, ואם כן למה צריך הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בשביל להמשיך עושר וכבוד, מאחר שגם בימינה של תורה איכא עושר וכבוד ושמעתי מפי אדוני אבי זקני ז"ל שהקשה זאת לפני רבינו ז"ל, וגם אמר על זה תירוץ לפני רבינו ז"ל וקלסיה רבינו ז"ל, אך שכחתי כל הענין ולכאורה נראה לעניות דעתי שהתירוץ על זה מבואר בדברי רבינו ז"ל באות זה אחר כך במה שכתב ויספר לו את הדברים האלה, פירש רש"י שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו וכו', פירש שלא בא לבחי' הזאת שיסבול תורתו משמעות ערמימות אלא מתוך אונס אחיו, ושנטל ממנו ממונו כדי בשמאלה עושר וכבוד, ולכאורה תיבת מתוך אונס אחיו אינו מבואר כלל, אך הענין הוא כי עכשיו בזמן הגלות בזמן התגברות שליטת עשו וכו', הם נוטלין כל השפע וישראל ניזונין רק מתמצית כמבואר בזוה"ק, ועיקר אחיזתם הוא מסטרא דשמאלה כידוע ועל כן אי אפשר עכשיו להמשיך שפע עושר וכבוד, רק משמאלה של תורה ולא מימינה (והדבר מובן ממילא קצת ואי אפשר להאריך בזה), וזה מדוקדק בדבריהם ז"ל שלא בא אלא מתוך אונס אחיו ושנטל ממנו ממונו, היינו שנטל הוא כל השפע שלו, ובשביל זה מוכרח הצדיק עכשיו ליפול קצת לבחינת שמאלה דייקא, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות של עושר וכבוד

אות ד

ויש עוד סמך וסעד לדברינו אלה ממה שאמר רבינו ז"ל, ונדפס בהשיחות (שאחר הסיפורי מעשיות) שמיום שחרב בית המקדש נפל העשירות בעמקי הקליפות, בבחינת ותרד פלאים אותיות אלפים וכו', ועל כן קשה לאיש כשר באמת שיהיה לו עשירות גדול מאלפים הרבה מזומנים וכו' והביא שם מה שאמר זקינו הקדוש וכו' מוהר"ר נחמן ז"ל על מאמר רז"ל כל שכן עושר וכבוד, ואמר ר' נחמן ז"ל שהוא רק כל שכן אבל לא בפירוש כי אף על פי שהוא כל שכן אין להם מזומנים וכו', מבואר להדיא שאף על פי שבוודאי גם בימינה כל שכן דאיכא עושר וכבוד אף על פי כן עכשיו שנפל העשירות קשה מאוד שיהיה להמימינים בה גם עשירות רב מזומן, אם כן יש לומר שמפני כך מוכרח הצדיק

עכשיו ליפול לבחינת שמאלה דייקא בכדי להמשיך עושר וכבוד לישראל במזומן קצת גם כן כנ"ל:

אות ה

אך לבאר הדברים ביותר קצת, נראה על פי מה שהביא רבינו ז"ל במאמר לשמש סימן מ"ט, כי באורייתא של עכשיו יש ימין ושמאל ובשמאלה עושר וכבוד, אבל בעתיקא לית שמאל ולית עושר תמן (ועיין אידרא נשא דף קכ"ט לית שמאלה בהאי עתיקא סתימאה כולא ימינה וכו') ולכאורה גם שם יש להקשות"ת כנ"ל, הא גם בימינא כל שכן דאיכא עושר וכבוד אך המובן משם הוא כי אף על פי שבוודאי יכולין להמשיך משם שפע גשמיות במכל שכן, אך הזוכה למדריגת ימין אינו עולה על מחשבתו כלל שיהיה חפץ בשפע גשמיות, מאחר שיכול להמשיך משם שפע רוחניות של אורך ימים, שאין להשפע גשמיות שום ערך כלל כנגד אור השפע רוחניות, על כן הוא ממשיך משם רק שפע רוחניות, וגם השפע גשמיות של עושר וכבוד מחליף שם על שפע רוחניות וגם זה מובן בדברי רבינו ז"ל בכמה מקומות במאמר צוית צדק סימן כ"ג ובמאמר סוד כוונת המילה סימן ס"ג ובסימן ר"מ ד"ה כל השפעות ועל כן מוכרח הצדיק ליפול כחוט השערה לבחינת שמאלה, בכדי להמשיך משם שפע גשמיות כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות הלכות תלמוד תורה הלכה ג' מבאר שם, שעיקר שורש השפע של עשירות ופרנסה נמשך גם כן רק מבחינת עתיקא שנקרא מזלא ששם כולא ימינא כנ"ל, אך שם כולא חד ואין בהשפע שום ציור כלל, וגם שפע העשירות הוא רק אור צח ומצוחצח, ולמטה כשנמשך השפע לימין ולשמאל אז נצטייר השפע בשמאל לעשירות ופרנסה, ומחמת זה צריך הצדיק ליפול לבחינת שמאלה בכדי לצייר השפע שם לעשירות אבל אז כשנופל לבחינת שמאל תוכל הסטרא אחרא להתגבר חס ושלום, ולהתאחז בהשפע ולהמשיך לעצמם כל השפע חס ושלום, על כן צריך לחזור תיכף משמאל לימין ולאכללא שמלא בימינא, ואז ממשיך הפרנסה לעולם בקדושה גדולה ע"ש שהאריך בזה בדברים נפלאים:

אות ו

והנה מבואר כאן במאמר זה שעל ידי שמוכרח הצדיק והתנא ליפול קצת כחוט השערה לבחינת שמאלה, בשביל להמשיך שפע גשמיות גם כן, על ידי זה יש בתורת הצדיק והתנא שני משמעות, משמעות טוב בחינת צדיקים ילכו בם, ומשמעות להיפוך בחינת ופושעים יכשלו בם והתלמיד חכם שאינו הגון כשרואה בתורת התנא המשמעות להיפוך חס ושלום, חושב שגם הוא לא אמר תורתו אלא בערמימיות חס ושלום, ועל כן אינו חוזר בתשובה על ידי לימודו רק אדרבה לוקח מזה כח לדבר על הצדיק שבדור עתק

בגאוה ובוז וכו' וע"ש עוד איך שהצדיק האמת לוקח התורה שבעל פה, היינו השכינה מהגלות שבפה הלמדן ומעלה אותה לשרשה ממדריגה למדריגה וכו', עד שמביא אותה לבחינת שכינתא בין תרין צדיקייא יתבא, ומשפיעין בה הצדיק העליון והצדיק התחתון וכו', ע"ש נפלאות מתורתינו הקדושה

אות ז

והנה מזה וממה שביארנו לעיל, תבין נפלאות בדברי צחות הקדושה של רבינו ז"ל שאמר פעם אחת שעל ידי הקושיות שמקשין עלינו (היינו עליו ז"ל ועל שאר צדיקי אמת), על ידי זה יש לנו פרנסה ועשירות, כי כל הפרנסה והעשירות נמשך על ידי קושיות כמו שהקשו רז"ל אורך ימים בימינה איכא עושר וכבוד ליכא, ותירצו מכל שכן עושר וכבוד נמצא שעל ידי הקושיא שהקשו רז"ל בזה הפסוק, על ידי זה נמשך העושר והכבוד של הצדיקים המימינים בה עכ"ל ועיין בשיחות הר"ן שכתב שם הר"ר נתן ז"ל שיש בדברי צחות אלו עמקות גדול:

אות ח

ולכאורה אין לדברים הללו שום ביאור מה ענין הקושיות שהחולקים מקשים על הצדיקי אמת, להקושיא שהקשו רז"ל בהיפוך שמגיע גם להצדיק אמת עושר וכבוד אבל לפי הנ"ל תבין קצת עומק נפלאות כוונתו הקדושה ז"ל, וגם בזה תבין ביותר מה שנתבאר לעיל כי באמת זו הקושיא שהקשו בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא, זהו בעצמו בחינת הייה וההפלה שמפילין את הצדיקים המימינים בה לבחינת שמאלה גם כן בשביל להמשיך עושר וכבוד כי כבר נתבאר שבשעה שהצדיק דבוק בבחינת ימינה של התורה, אזי אין חפץ כלל בעושר וכבוד, רק אדרבא מחליף גם השפע של עושר וכבוד גם כן על אורך ימים ואז בוודאי לא קשיא ליה כלל היכן העושר והכבוד שבימינה, מאחר שאינו חפץ בזה כלל ויודע שבוודאי נמשך משם גם שפע גשמיות במכל שכן, רק שהוא אינו חפץ בזה כלל, רק בשפע רוחניות של אורך ימים ובשביל זה מוכרחין להפיל אותו לאיזה בחינת שמאלה ומזה בעצמו נמשך מה שהקשה עושר וכבוד ליכא, כי הגם שהעיקר הוא דבוק בבחינת ימינה, ואינו חפץ לנתק עצמו מבחינת ימין ולירד לשמאלה לגמרי בשביל עושר וכבוד חס ושלום, רק על ידי הבחינה הנ"ל שמפילין אותו לאיזה בחינה שמאלה שמשם עושר וכבוד, על ידי זה עולה אז על מחשבתו להקשו"ת היכן העושר והכבוד שבימינה, כי באמת גם עכשיו הוא רוצה להמשיך שפע רק מבחינת ימינה רק שזה שמקשה עושר וכבוד ליכא, זה בעצמו הוא בחינת שגיאה הדקה שנפל לבחינת שמאלה ואז תיכף חוזר לימין וכולל שמאל גם כן בימין, ומתרץ לעצמו אלא

בימינה אורך ימים איכא כל שכן עושר וכבוד, ועל ידי זה ממשיך באמת השפע של עושר וכבוד בקדושה גדולה גם כן מבחינת ימינה, ועל ידי בחינת שמאלה היינו על ידי הקושיא הנ"ל שנמשך מבחינת שמאלה (ועיין לשון הגמרא ופירש"י המובא לעיל ותבין ביותר) ובזה ממילא מיושב ביותר הקושיא המפורסמת הנ"ל שהקשו, הלא בימינה יש גם כן עושר וכבוד, כי זה העושר והכבוד שבימינה נמשך ונצטייר גם כן על ידי הקושיא שבא מבחינת שמאלה כנ"ל

אות ט

והנה מזה שמפילין את הצדיק לבחינת שמאלה גם כן בשביל להמשיך עושר וכבוד על ידי הקושיא של עושר וכבוד ליכא כנ"ל, מזה נמשך ונשתלשל מה שיש כח להלמדן ללמוד תורת התנא והצדיק שלא לשמה ממש, עד שעל ידי זה מקשה קושיות וחולק על צדיקי אמת שבדור, ומקבל כח זה מהתורה שבעל פה שלומד, ואז התורה שבעל פה שהיא השכינה כביכול בגלות בפה הלמדן כנ"ל ואז הקדושה בבחינת עניות ודלות גדול, כי מהלימוד שהוא שלא לשמה ממש חס ושלום, אין יכולין להמשיך אפילו עושר וכבוד לישראל בפרט להצדיקים והכשרים שבישראל, כי אז נוטלין העכו"ם כל השפע חס ושלום, כמבואר בליקוטי הלכות הנ"ל אך כשהצדיק שומע כל אלו הצירופין של הקושיות והמחלוקות של אלו החולקים עליו (שכל זה נמשך בשורשו מבחינת הקושיא של עושר וכבוד ליכא שזו היא הבחינת שגיאה דקה של שמאלה שנפל הצדיק לתוכה בשעת אמירת תורתו, שמזה נמשך הכח שיש להחולקים להקשו"ת ולחלוק עליו), והצדיק לוקח אלו הצירופין ועושה מהם הלכות ומעלה השכינה מהגלות שבפה הלמדן, אז נמתק ועולה בחינת שמאלה של תורה ונכלל בימינה, ואז נמשך שפע ועשירות גדול על ידי בחינת שמאלה דייקא כנ"ל נמצא שהקושיות שמקשין החולקין על הצדיקים נמשכין ונשתלשלין בשורשן מבחינת הקושיא שהקשו רז"ל עושר וכבוד ליכא, שזה בחינת מה שמפילין את הצדיק לבחינת שמאלה, ומזה נשתלשל כל כך עד שנכנס ערמימיות בהלמדן וחולק על הצדיקים ומדבר עליהם עתק וכו', ועל ידי זה בעצמו עיקר התיקון כי הוא מכוון גדול מהשם יתברך וכו' כמבואר בפנים כי על ידי זה הצדיק מעלה השכינה מהגלות שבפה הלמדן, וחוזר הבחינת שמאלה לשורשה ומקומו, ששם הוא בדקות גדול מאוד והיינו בבחינת הקושיא הנ"ל שמשם נמשך פרנסה כנ"ל

אות י

ולבאר הדברים ביותר קצת ובדרך קצרה הוא, כי עיקר מה שממשיך הצדיק פרנסה על ידי שנופל לבחינת שמאלה, הוא רק על ידי שחוזר אחר כך תיכף לבחינת ימינה,

וכולל גם שמאלה בימינא, ועל ידי זה עיקר המשכת השפע כמבואר בליקוטי הלכות הלכה הנ"ל והנה השגת הצדיקים הגדולים האמיתים בלימוד תורתם הוא בבחינת עתיקא, ששם כולא ימינא ולית שמאל ועושר תמן, כי אף על פי שעיקר שורש העשירות נמשך רק משם, אבל אי אפשר לקרותו בשם עושר כי שם כולו רוחני בבחינת אורך ימים בימינה ולא שייך שם להקשו"ת כלל עושר וכבוד ליכא כנ"ל רק מחמת שצריכין להמשיך לישראל גם עושר וכבוד, על כן מפילין אותו קצת בדקות גדול לבחינת שמאלה, וזהו בעצמו מה שמתחיל לעלות על דעתם להקשו"ת עושר וכבוד ליכא כנ"ל, שזה בערך מעלתם כמו איזה נטייה קצת אל בחינת שמאלה, ששם שייך עושר וכבוד רק מגודל קדושתם וצדקתם אינם שוהים הרבה במדריגה זו שמשם בחינת הקושיא הנ"ל, רק שתיכף חוזרין למקומן שהוא בחינת ימין ומתרצין לעצמן אלא וכו' כל שכן עושר וכבוד שבזה כוללין הבחינת שמאלה גם כן בימינה, כי מגלין שגם הבחינת עושר וכבוד שבשמאל נמשך בשורשו רק מבחינת ימין, היינו מבחינת עתיק ששם כולא ימינא, רק ששם אינו ניכר השפע של עושר וכבוד מחמת גודל קדושת הארת השפע של בחינת אורך ימים שנמשך משם כי הקטנות בטל לגבי הגדלות רק על ידי שנפל הצדיק גם לבחינת שמאלה על ידי הקושיא הנ"ל, ועל ידי ששב וחוזר ונכלל בימין שזה בחינת התירוץ של כל שכן עושר וכבוד, על ידי זה זוכה להמשיך הפרנסה דקדושה לישראל רק שמחמת הנטייה קצת לשמאלה, מזה בא השורש של בחינת הלימוד שלא לשמה, שהוא בחינת גלות השכינה שעל ידי זה מתמעטת השפע ביותר אך על ידי שזה הלמדן שלומד שלא לשמה הוא חולק ומקשה על הצדיקים, והצדיקים בונים מזה הלכות ומעלין השכינה מגלותה, על ידי זה חוזר השפע אל הקדושה, בבחינת כל שכן עושר וכבוד כנ"ל:

אות יא

שם אות ד', ביאור הדברים בקצרה שעל ידי שהצדיק מבין שאלו הדברים שהלמדן דובר עליו, הם צירופים מאותיות שבתורה שבעל פה ומבין מאיזה הלכות נעשו הדיבורים אלו (וענין ההבנה הזאת הוא בחינת בינה), ומקבל הדיבורים האלו בשמחה ובאהבה, על ידי זה מעלה את השכינה לבחינת חיבוק, ואז היא בבחינת ירוקה כחבצלת, כי על ידי זה שהצדיק מקבל את הדיבורים האלו (שהם ניצוצות מתורה שבעל פה, שהיא בחינת השכינה שנפלו בגלות בפה הלמדן שאינו הגון), והוא מקבל אותם באהבה, ואהבה הוא בחינת ימין, בחינת וימינו תחבקיני זה בחינת חיבוק הנ"ל ועל ידי השמחה ששמח ביסורין ומקבל הדיבורים של החרפות והקושיות הנ"ל בשמחה, ושמחה באה מהלב כמו שכתוב (תהלים ד) נתת שמחה בלבי והלב הוא בינה, ועל כן על ידי זה מעלה

השכינתא לבחינת בינה ליבא, שמבחינת בינה נמשך קו ירוק המקיף את כל העולם כידוע, וכמבואר בהקדמות תיקוני זוהר דף יוד ירוק כזהב מסטרא דאימא עילאה וכו' קו ירוק דאסחר כל עלמא, ואז השכינה כביכול בבחינת אני חבצלת השרון בחינת ירוקה כחבצלת, בחינת אסתר ירקרוקת היתה אלא שחוט של חסד נמשך עליה, בחינת החסד והאהבה שהוא בחינת ימין בחינת חיבוק כנ"ל

אות יב

וזה שנאמר אצל אברהם בשעה שרדף אחר המלכים להציל את לוט, כי ראה שממנו יצא נשמת דוד ומשיח שהם בחינת מלכות בחינת תורה שבעל פה כידוע, וכמבואר גם כאן בסוף המאמר, דוד זה בחינת תורה שבעל פה על כן כתיב אז וירק את חניכיו, חניכיו זה בחינת חסדים בחינת חיבוק כמבואר בפנים, ואז נמשך על השכינה הארה מעולם הבינה שזה בחינת ירוק כנ"ל, ובחינת הנשיקין הוא על ידי חכמה ועל ידי חכמה עיקר בנינה שאז היא ראויה לזווג וכו' כמבואר בפנים ועל כן כשהצדיק משכיל בחכמתו וכו' עד שלומד הצירופין וחוזר ועושה מהם צירוף ההלכה שהיה מקודם שנתקלקל, על ידי זה מעלה הצדיק את השכינה לבחינת נשיקין, ואז מתעורר זווגא דגופא בגופא שהשכינה בין תרין צדיקייא יתבא וכו' כמבואר בפנים ועיין בפירוש ספרא דצניעותא ענין הדרוש של אני חבצלת השרון שושנת העמקים הנ"ל בביאור יותר:

אות יג

שם בסוף המאמר התרוממות שלה על ידי אלקי בחינת חסד אל כל היום וכו' ולכאורה אינו מובן, ויש לפרש על פי הידוע ומבואר בכתבים ומובן גם בזוה"ק פרשה לך לך צ"ד (ובסבא משפטים דף צ"ו צ"ז ובפירוש הרמ"ז שם), כי שם אלוה שרשו הוא שם אל שהוא בחינת חסד אל כל היום, שנעשה לבוש לאותיות וא"ו ה"א ושם אל יוצא משם ס"ג שבבינה, עיין בספר ערכי הכינויים לרי"צ ז"ל ועיין בשערי גן עדן שער האותיות בענין שם אל שסוד חסד אל כל היום, כי על ידו נשלם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה ואותיות מ"י שבשם אלקים, וע"ש גם כן מסוד שם אלוה הנ"ל נמצא מבואר כי שורש שם זה הקדוש הוא מבחינת חסד אל וכו' כנ"ל ועל פי המסורה כתוב כאן שם זה בוא"ו ה"א:

סימן יג

אות א

אשרי העם-להמשיך השגחה שלימה וכו'

מאמר זה נאמר בראש השנה שנת תקס"ד שחל אז ביום שבת וביום ראשון, ולא נודע לנו השיחות והענינים השייכים למאמר זה:

אות ב

שם אות א', על ידו מקררין חמימות תאוות ממון וכו' עיין זוהר שם בינה בלבא כלפי שמאלה הרוצה להעשיר יצפין ובגין דא עלה עשן באפו וכו' מובן כי העיקר בא הרוח לשכך החמימות שבלב שבוער לתאוות ממון, שמזה נמשך חס ושלום חרון אף כמבואר לקמן:

אות ג

שם וזה בחי' קטרת שמקשר חימום הלב עם הרוח וכו' וזה בחינת ישימו קטורה באפיך גם זה מובא בזוהר שם ומדסליקת לאף אתקרי קטרת, הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג) ישימו קטרה באפך וכו', קטרת איהו קשורא דדינא ברחמי וכו', תרגום דקשר קטורי אך לענינינו הענין הוא, כי עיקר השלימות הוא דייקא לקשר חימום הלב עם הרוח, ולא שיתבטל בחינת חימום הלב לגמרי, בכדי שיוכל לעשו"ת על ידי זה משא ומתן באמונה, שנעשין על ידי זה תיקונים גדולים ועליית הניצוצות הקדושו"ת הרבה, כמבואר בדברי רבינו ז"ל הרבה בזה ועיין בסי' נ"ד מקץ זכרון מבואר שעל ידי משא ומתן באמונה נעשה יחוד צדיק וכנסת ישראל, ועל כן ביאר גם כאן וכד נחית רוחא ליבא מקבל ליה בחדווא דניגוני דלוואי, זה בחינת משא ומתן באמונה ששמח בחלקו ואינו אץ להעשיר וכו', כי אז נעשה תיקון גדול גם על ידי חימום הלב, כי עושה על ידי זה משא ומתן, רק מחמת שמקושר החימום הלב עם הרוח שזה בחינת קשורא דדינא ברחמי, על ידי זה אינו אץ להעשיר ושמח בחלקו, ועושה המשא ומתן שלו באמונה ובכשרות, עד שנעשה על ידי המשא ומתן שלו תיקונים גדולים למעלה ועליית ניצוצות הקדושה הרבה, שזה ממש בחינת התיקון שנעשה על ידי קטרת כידוע:

אות ד

שם באות ג', רצוא דא נוריאל דא נור דליק בחמימות תאוות ממון, ושוב דא מט"ט שר הפנים וכו', שעל ידו נשתכך החמימות וזה שככ"ה גימטריא משה שהוא משכך אלילי כסף וזהב לכאורה אינו מובן לכנות החמימות לתאוות ממון בשם המלאך הקדוש נוריאל ובשם רצוא והנה ענין רצוא ושוב הנ"ל הוא כפשוטו כידוע, כי נוריאל גימטריא רצוא ושוב גימטריא מטטרו"ן, ועיין בליקוטי תורה להאר"י ז"ל ביחזקאל על פסוק והחיות רצוא ושוב שכתב שם, והנה בנוריאל יש לפעמים אחיזה אל החיצונים והוא גימטריא רמון מאותיות מטטרו"ן, ובגימטריא טוב ורע וכו' ע"ש, אבל הפנימיות שהם אותיות

ט"ט שם אין אחיזה להם, וזה סוד ר' מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק וכו', ובזה מבואר הענין קצת ולעניננו כי אף על פי שגם החימום הלב בשרשו העליון הוא קדוש מאוד, כי נמשך מבחינת הגבורות הקדושו"ת שבבינה לבא כנ"ל בשם הזוה"ק, ואפילו כשנשתלשל למטה הוא בבחינת המלאך הקדוש נוריאל ובבחינת רצוא, כי הרצון והתשוקה של הנפש לממון הוא בשרשו רק בשביל הקדושה לעשו"ת בזה רצונו יתברך, לעשו"ת משא ומתן באמונה ולעלות ניצוצות קדושות, ועל כן בשרשו הרצון והתשוקה הזאת הוא בבחינת העבודה של בחינת רצוא אך מחמת ששורש החמימות הלב הוא מבחינת גבורות ודינים שמשם משתלשל שורש יניקת הסטרא אחרא כידוע, על כן יש להם אחיזה בבחינה הזאת עד שיכולין להפיל את האדם לתאוות ממון ממש, עד שיהיה ממונו בבחינת אלילי כסף וזהב חס ושלום, עד שיהיה על ידי זה חרון אף חס ושלום אך על ידי הרוח נדיבה שהוא בחינת מט"ט שר הפנים דאיהו רש"ים בשם משה משיח שהוא רוח אפינו, על ידי זה נשתכך החמימות ונתבטל החרון אף בבחינת וחמת המלך שככה גימטריא משה, שהוא משכך אלילי כסף וזהב היינו שלא יהיה אחיזה להסטרא אחרא בהחימום הלב עד שיהיה נעשה על ידי זה בחינת העבודה זרה של תאוות ממון חס ושלום, רק שיהיה נעשה על ידי התקשרות חימום הלב עם הרוח, בחינת חדווה דניגוני דלוואי בחינת משא ומתן באמונה, ואז גם החמימות הלב עולה לשרשו ונעשה בבחינת נוריאל ובבחינת רצוא, ונעשה על ידי זה בעצמו גם כן התיקון של עליית הנפשו"ת והמשכת התורה, שזה גם כן בחינת רצוא ושוב כמבואר לעיל באות זה כי הניצוצות הקדושו"ת העולין ומתבררין על ידי עשיית המשא ומתן, היינו ממש בחינת עליית הנפשו"ת הקדושות, ונפש הוא בחינת רצון (כמו שכתוב אם יש את נפשיכם), כי אז גם הרצון שיש להממון הוא גם כן בקדושה כנ"ל, ועל ידי עליית הניצוצות והנפשו"ת שעל ידי המשא ומתן נעשה גם כן יחוד הקדוש כמבואר בסימן נ"ד וממילא נעשה על ידי זה גם כן בחינת המשכת התורה (ואולי זה גם כן בכלל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ וכו'):

אות ה

שם אות ה"א, וזה בחינת אריה לשון לקט שמלקט מרת הנפש, היינו פגם הנפש עם בשמי עם הרצון הטוב שמעלה ריח טוב יש לפרש כי כשבא להצדיק מסתמא יש לו רצון טוב להתקרב לעבודת ה' על ידי ביאתו להצדיק אך בוודאי יש להאדם הזה עדיין גם רצונות שאינם טובים לדבר תאוה וכיוצא, שהרצונות אלו הם פגם ומרה להנפש והצדיק כשרוצה להעלות את נפשו היינו רצונו הטוב שיש לו להתקרב להשם יתברך,

אזי צריך ללקט גם הרצונות שלו שאינם טובים ולתקנם בכדי שיוכל להעלות את נפשו, כי הרצונות האלו הם בחינת פגם להנפש ומעכב את עליית הנפש, על כן צריך החכם ללקטם גם כן ולתקנם, וזה בזה תלוי כי על ידי שעוסק החכם עם נפשו להעלותם לבחינת עיבור, על ידי זה בעצמו מכניס בו הרהורי תשובה להתחרט ולשוב מאד על פגמי הנפש שלו שהם בחינת מרת נפש ועד הנה יכול להיות שהיה מתאווה לדברים שאינם טובים שזה בחינת פגם הנפש בחינת ונפשה מרה לה, והוא לא הרגיש כלל במרירות נפשו ועכשיו על ידי שעוסק החכם להעלות נפשו הטובה, היינו רצונות הטובים שלו, על ידי זה בעצמו זוכה להרגיש ביותר מרירות נפשו מהרצונות שאינם טובים ומתחרט ושב עליהם מאוד, ואז החכם מעלה גם אלו הרצונות שהם בחינת מרת נפש, היינו המרירות שמרגיש עכשיו ברצונו על הרצונות שאינם טובים שלו, ועל ידי זה בעצמו מתקן החכם את אלו הרצונות עד שגם הם אפשר שיש להם חלק כביכול בהיחוד הקדוש, כי השכינה מתפארת כביכול חזי במה ברא קאתינא לגבך, שאף על פי שכבר נלכד כל כך ברצונות שאינם טובים הוא מתחרט עליהם עכשיו במרירות נפש עצום מאוד כזה ויש לו עכשיו רצונות טובים כל כך להתקרב להשם יתברך וזה בחינת אריתי מורי עם בשמי, מורי הוא בחינת פגם הנפש מרת נפש והצדיק מלקט אותם (ומתקנם על ידי הבחינה הנ"ל), עם בשמי עם הרצון הטוב שמעלה ריח טוב (ובדרך צחות יש לומר, כי ידוע כי מור הוא המוסק שנעשה מדם חיה טמאה, כמו שפסק הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות כלי המקדש, ואף על פי כן נעשה ממנו אחר כך בשמים ראש לשמן המשחה, שזה בחינת עוונות נתהפכין לזכיות על ידי תשובה מאהבה בחינת במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', ועל כן גם כאן מכנה אלו הרצונות הפגומים שנתתקנו על ידי החכם בשם מור, והרצונות הטובים בעצמותם נקראים בשם בשמים כי הם בעצמם טוב ומעלין ריח טוב) ובדרך קצרה יש לומר כי הצדיק מעלה את החרטות ומרירות נפש שיש להם עכשיו, על מה שהיה להם לפעמים איזה רצון לדברים שאינם טובים, שהם פגם הנפש שזה בחינת מורי עם בשמי, עם הרצון הטוב שיש להם למצוות ולמעשים טובים ולהתקרב לעבודתו יתברך:

אות ו

שם אות הנ"ל בענין פיזור הנפש אפשר דרוצה לומר כי על ידי תאוות ממון בא בחינת פיזור הנפש, כמובן בפירוש הרע"ב על משנת מרבה נכסים מרבה דאגה, ואפשר שזה גם כן ענין מרת נפש הנ"ל כמובן במאמר צוית צדק סי' כ"ג:

אות ז

שם ושור שבתורה זה בחינת בי שרים ישורו וכו' רוצה לומר אף על פי ששם כתוב בשין שמאלית והוא לשון שרות ושררות, בדרך דרש מתחלף לפעמים לשין ימנית כמצוי בדברי חז"ל וגם כי שור הוא גם כן בחינת שררה ומלכות כמאמר רז"ל חגיגה י"ג: מלך שבבהמות שור, ונאמר (דברים ל"ג) בכור שורו הדר לו, ותרגום ירושלמי בכורתא ומלכותא ויקרא והדרא דיוסף אינון ואמרו רז"ל במדרש רבה פ' וישלח פ' ע"ה, ויהי לי שור זה משוח מלחמה שנאמר בכור שורו הדר לו, ועיין בפרד"ס שער ערכי הכינוים, שלפעמים מרמז שור למדת המלכות, ועיין גם במדרש לפרושים חלק א' פרק ט"ו בשם מאורי אור, ועיין גם כן במאורי אור עצמו בענין ד' רוחות העולם וכו', ועיין מ"ר נשא פ' י"ג בקר שנים (ותרגומו תורין תרין) אין בקר אלא מלכות וכו':

אות ח

שם עיבור זה בחינת ע"ב רי"ו, ע"ב הוא שיכוך רוצה לומר כי ע"ב הוא גימטריא חסד, רי"ו זה בחינת חמימות כי ריו גימטריא גבורה וגם בכאן מובן ענין הנ"ל שעיקר התיקון לקשר חימום הלב עם הרוח, שאז עולה גם החימום הלב בקדושה גדולה לשרשו ונעשה מזה יחוד גדול, בחינת ע"ב עם רי"ו ששניהם אותיות עיבור כידוע:

אות ט

שם אות וא"ו, כי הם שני שכליים מה שמקבץ הנפשו"ת הוא שכל אחד רוצה לומר כמו שכתוב ולוקח נפשו"ת חכם ומה שמעלה אותם ומוריד עוז מבטחה הוא שכל אחד, רוצה לומר כמו שכתוב (משלי כ"א) עיר גבורים עלה חכם וירד עוז מבטחה נמצא כי נאמר שם חכם בשני הבחינות האלו כי כל אחת מהם הוא בחינת שכל וחכמה אחרת, והם בבחינת שני שינין וכו':

אות י

שם, (ואי דלינין טפי) הוה מקלינין מהבלא, כי יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו', ואי דלינין הרבה נפשו"ת אז בוודאי מקלינין לשון קולא, מהבל הזה ולא היה ההבל הזה קשה כל כך על העולם לכאורה אינו מובן הטעם מפני מה אם היה מעלין נפשו"ת הרבה לבחינת עיבור היה מקילין על ההבל הזה, וגם מה שייכות יש לענין זה עם קשר המאמר ולעניות דעתי כוונתו ז"ל כפשוטו, כי ענין יש הבל על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, ומה שעל ידי זה רבים נתפקרו היינו שכפרו על ידי זה בהשגחת הבורא, כי לדעתם אם היה מתנהג הכל בהשגחה פרטיות היה מחויב להיות טוב לצדיק ולרשע רע ובאמת אי אפשר להשיג דרכיו יתברך כי גבהו דרכיו

מדרכינו ומחשבותיו ממחשבותינו, והחקר אלוה תמצא וכבר ביארו רבותינו ז"ל בזה סודות נפלאים הרבה כידוע, ועיין בדברי רבינו ז"ל בליקו"ת סי' י"ז שכתב שם, ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה, כי כשהאדם עושה טוב אזי מנהיג אותו בהשגחה ואם אינו טוב אם היה מנהיג אותו בהשגחה לא היה יכול להגיע לו שום טובה, לכן מניח אותו על הטבע ויכול להיות שיהיה לו טובות על פי הטבע, ואם לא היה רק השגחה היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי, כי כשהיה רואה יתברך שאין האדם מתנהג כראוי היה כועס והיה מסיר ההשגחה לגמרי, אבל עכשיו מניחו על פי הטבע וכשחוזר למוטב משגיח עליו כנ"ל ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו הטבע והשגחה כי באמת גם הטבע הוא השגחתו יתברך וכו' יעוין שם והנה הגם שרבינו ז"ל מבאר כאן לענין הנהגת האדם בפרט, אך עיקר ענין זה מתנהג בכלל העולם כי העולם נידונין אחר רובו כמאמר רז"ל ואם רוב העולם אינם כראוי חס ושלום, אזי על פי הנהגת ההשגחה היה העולם חרב לגמרי חס ושלום, וגם צדיקי הדור היו צריכין להסתתר כמו שמצינו אצל נח שהוכרח לכנוס אל התיבה מפני מי המבול, ואז השם יתברך כביכול מעלים עין מסוררים ומניח את העולם על הנהגת הטבע, שהוא בחינת מה שהשגחתו יתברך מסתתרת ומתלבשת בתוך הנהגת הטבע, ועל ידי זה העולם קיים ואינו חרב לגמרי חס ושלום, ואז מתגבר ההבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים וכן להיפוך, וכל זה מחמת שמדריגת הדור גורם שהשם יתברך כביכול מחמת רוב רחמיו וחסדיו יתברך, מעלים ומסתיר כביכול אור השגחתו יתברך בשביל טובת העולם והנה הצדיקים בעצמם גם כן בוודאי יותר נח להם לסבול יסורים וחיי צער בזה העולם ויתקיים העולם, ולא יחרב לגמרי חס ושלום ובזה מובן קצת כפשוטו מה שאמר הקב"ה לר' פדת אי בעית דאחריב עלמא וכו' וענין זה הוא על דרך שאמר הקב"ה לך עלה מזה וכו', כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה וכו', עיין תרגום יונתן שם ותבין כי באמת הטבע עצמה היא גם כן השגחתו ית' כנ"ל, ועיין סוכה דף כ"ט שאמרו שם ובזמן שישראל עושין רצונו יתברך אין מתיראין מכל אלו שנאמר כה אמר ה' וכו', ומאותות השמים אל תחתו וכו' סמך גם כן לענינינו הנ"ל:

אות יא

והנה רבינו ז"ל עוסק במאמר זה בענין איך לזכות להמשיך השגחה שלימה, וביאר שם מקור הענין כי השגחה שלימה הוא בחינת הבטה והשבת ההבטה וכו', ועל העכו"ם השגחתו הוא רק בחצי הראות בחינת הבטה לבד ולא בהשבת ההבטה ומזה תבין שורש ענין הנהגת העולם על פי ההשגחה היינו בהשגחה שלימה בחינת הבטה

והשבת ההבטה, ואז בוודאי מתנהג העולם כראוי שמתנהג עם הצדיק כצדקתו ועם הרשע כרשעתו וכשאין הדור זוכין שאז מניח השם יתברך כביכול הנהגת העולם על פי הטבע, והנהגת הטבע הוא גם כן השגחה רק שהוא בבחינת חצי הראות כנ"ל וזה מובן וידוע והנה במאמר זה מבואר שעל ידי המשכת התורה נמשך השגחה וכו', נמצא כשהחכם מביא תורה נמצא שמביא כח הראות של השגחת השם יתברך עלינו, וכל אחד כפי קירובו אל התורה כן השגחת השם יתברך עליו בשלימות בבחינת הבטה והשבת ההבטה וכו', והמשכת התורה מבואר כבר שהוא על ידי העלאת הנפשו"ת לבחינת עיבור מבואר ממילא שאם היה מעלה נפשו"ת הרבה ביותר אזי היה היחוד גדול ביותר, והיה ממשיך המשכת התורה ביותר, ועל ידי זה היה נמשך השגחה שלימה ביותר, ואז היה מתנהג העולם כראוי צדיק וטוב לו רשע ורע לו וממילא לא היה ההבל אשר נעשה על הארץ קשה כל כך על העולם נמצא מובן ממילא טעם הענין וגם השייכות שיש לזה עם קשר המאמר הנ"ל, כי הלא זה יסוד ענין מאמר זה שהוא להמשיך השגחה שלימה ומה שהארכתי קצת בזה הוא מחמת שראיתי בנוסח כתיבת יד אשר הועתק מכתיבת יד רבינו ז"ל המאמר הזה, ושם יש כמה ענינים שנכתבו בשינוי קצת ממה שמבואר בכאן בנוסח שנדפס, כי גם נוסח זה הוא לשון רבינו ז"ל בעצמו כמבואר בסוף סי' י"ד (ונראה שבכוונה שינה רבינו ז"ל הנוסח אחר כך בעת שנתן להעתיקו שהוא הנוסח שנדפס), ושם בנוסח כתיבת יד מבואר שענין ההבל אשר נעשה על הארץ וכו' מחמת שהעולם נידונין אחר רובו וכו' ולכאורה אינו מובן גם כן כי הלא בדור אחד יש צדיק וטוב לו וצדיק ורע לו וכו', ועל פי הנ"ל מבואר זה הענין קצת כנ"ל:

אות יב

שם, ובוודאי מי שהוא במדריגה הזאת בוודאי לית דעבר היינו שאי אפשר לו לבוא לבחינת עיבור הנ"ל וכו' רוצה לומר כמובן בזוה"ק פרשה ויקהל קצ"ה: על פסוק מי יעלה בהר ה' וכו' ועיי"ש גם בדף רי"ג:, ועוד במקומות הרבה בזוה"ק וכן בכתבי האר"י ז"ל:

אות יג

עיין בליקוטי הלכות אבידה ומציאה הלכה ג' אות ה"א, שהצדיקים הגדולים שהם בחינת משה משיח הם ממשיכין חידושי תורה על ידי עליית הנפשו"ת כנ"ל, ממקום עליון נורא ונשגב כזה ובשכל נפלא כזה, עד שיש כח בחידושי תורה שלהם להשיב ולהחיות כל הנפשו"ת שיעסקו בתורתם לנצח כי בגודל כחם בעת שעסקו בתיקון זה להעלות הנפשו"ת בשביל להמשיך תורה, העלו אז גם את כל הנפשו"ת העתידין לבוא

בבחינת ולא אתכם לבדכם וכו' כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, והמשיכו התורה בקדושה כזאת עד שכל מי שיעסוק בתורתם תאיר לו התורה הקדושה לצאת מחשכת אפילתו, בבחינת (תהלים קי"ט) נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי, כי על ידי עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחינת עיבור, מחמת שזאת התורה נמשכת מעליית והתחדשו"ת הנפשו"ת אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה וכו' ועל כן אפילו לאחר הסתלקות הצדיק שאז הוא בחינת לילה, ונסתמו תרעין דגן עדן ונסתלק הדעת הקדוש הזה שהוא בחינת משה משיח, אף על פי כן יכול כל אחד להשיב את נפשו ולהחיות את עצמו בהתגלות התורה הקדושה, שהמשיכו אלינו הצדיקים הגדולים הנ"ל בחיים חיותם, שזה בחינת (משלי ל"א) טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה, כי התגלות תורתם הוא ממקום עליון וגבוה מאוד מבחינת התגלות התורה שיתגלה לעתיד, בחינת אורייתא דעתיקא סתימאה וכו' כמבואר במאמר זה רק העיקר להתגבר ברצונות חזקים לעבודת ה' ולהשתדל בתיקון נפשו כל מה שיוכל, כי נפש הוא בחינת רצון כמבואר במאמר זה הנ"ל, אז גדול כח הצדיק וחידושי תורתו כל כך, עד שגם לאחר הסתלקותו יש לו כח לחדש את נפשו לטובה וממילא מובן כי בנקל יותר להמשיך כח התיקונים הנ"ל לאותם הבאים ומתקבצים יחד על ראש השנה הקדוש ומשתטחים בערב ראש השנה על קברו הקדוש ומרבים שם בתחנונים ורצונות וכיסופין חזקים מאוד להשם יתברך ולעבודתו הקדושה, ומשתדלים בזה להמשיך עליהם הארת וכח וזכות הצדיק הקדוש הזה, שעסק בחיים חיותו בתיקון נפשו"ת ישראל ולהעלותם בבחינת עיבור ולחדש נפשותם שם לטובה, ולהמשיך על ידי זה התגלות התורה ובוודאי גם עכשיו עוסק בתיקון נפשו"ת הבאים להתפלל על מקום ציונו הקדוש, ונשענים בזכותו הקדוש, אזי בוודאי גם עכשיו נתחדש נפשם לטובה, וכמעט שזה נראה בחוש מענין האהבה והתעוררות חדש שנתוסף אז בין החברים, בבחינת ורמיא לה גלא קלא לחברתה המבואר במאמר זה ומסתמא נעשה ברוחניות גם התיקון של המשכת התורה לכל אחד לפי בחינתו, ואי אפשר לבאר כל כך בדברים רוחניים כאלה רק כל חד כפום מה דמשער בלביה, יבין וישכיל כל זה ויותר מזה מדעתו:

סימן י"ד-תקעו להמשיך שלום

אות א

זה המאמר נאמר בשבת חנוכה שנת תקס"ד ואז באותו העת נפטר הרב החסיד וכו' המפורסים מוהר"ר גדליה הרב מלינץ זצ"ל, ורומז באותה התורה הספד להרב הנ"ל כי

הזכיר אז בתוך התורה מה שאמרו רז"ל (שבת כ"א:) אין מספידין בחנוכה גם אמר אז שעכשיו קשה לומר תורה, כי כשנסתלק צדיק קשה לומר תורה כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה, כי כל צדיק יש לו חלק בהתורה וכשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה (כל זה הועתק מספר חיי מוהר"ן ז"ל):

אות ב

באות א', צריך להעלות כבוד הקדוש ברוך הוא לשרשו היינו ליראה ונראה לי שמרמז אל מה שמבואר בכתבים, כי עיקר בנין המלכות הוא מגבורות וכן מובן בסוף המאמר, ואחר כך מבאר לכבד יראי ה' בלב שלם כי שם שורש הגבורות, וכן תיקון המלכות הוא מבחינת בינה ליבא כידוע ועוד יש נסתרות הרבה במאמר זה וקל להבין, ועיין בכוונת חנוכה ובכוונת שים שלום:

אות ג

שם במאמר זה אות חי"ת, כי תחלה צריך אדם לראות שיהיה שלום בעצמיו וכו' רוצה לומר שיהיה שלום בין גופו ונפשו, שהגוף יהיה נכנע ויבטל רצונו נגד רצון הנפש, וכמבואר לקמן שזה בחינת דנשקי ארעא ורקיע בהדדיכי על ידי היראה זוכה לשלום בעצמיו ואזי יכול להתפלל וכו', כי התפילה במקום קרבן ובקרבן כתיב ביה (ויקרא כ"א) כל אשר בו מום לא יקרב וכו' רוצה לומר ומכל שכן מי שאין שלום בעצמיו, שהנפש רחוק מהגוף ואין לה ממשלה עליו, שאזי אין לך בעל מום גדול מזה, כי מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, אבל כשזוכה ליראה ועל ידי זה יש שלום בעצמיו ואין בו מום, ואז יקרב לעבוד עבודתו תמה וזוכה לעבודת התפלה, עד שעל ידי זה זוכה לשלום הכללי וכו' וביותר ביאור קצת כי כשזוכה לשלום בעצמיו, אז כל תפלתו הכל לצורך נשמתו לתקן הכל ברוחניות, שזה עיקר שלימות כוונות התפילה כידוע, ואז יש להתפילה כח להמשיך שלום הכללי, היינו לקרב העולמות לשלימותן ועיין תורת כהנים ויקרא פ' י"ג, שכל קרבן מביא שלום לעולם מכוון להמבואר בפנים:

אות ד

שם בסוף המאמר, תקעו זה בחינת שלום כמו שכתוב (ישעיה כ"ב) ותקעתיו יתד במקום וכו' רוצה לומר שיהיה לו חיזוק וקיום בממשלתו כיתד תקוע במקום נאמן, שאי אפשר להזיזו ולטלטלו, שזה בחינת שלום וזה שסיים והיה לכסא כבוד שיעלה הכבוד לשרשו, שהיא היראה שהיא בחינת כסא כמבואר בפנים ועיין פ' בהעלותך בענין החצוצרות מובן שם, כי התקיעה מרמז השמחה ושלום כמו שכתוב (במדבר י) וביום שמחתכם וכו', וכן ובהקהיל את הקהל תתקעו וכו' ועיין שם ברמב"ן:

סימן ט"ו-אור הגנוז

אות א
אות ג' שמנצפך הוא בדעת דז"א רוצה לומר ומנצפך הם בחינת החמשה גבורות שהם בחינת יראה עיין סימן קנ"ד:

אות ב
שם אות ד', ועל ידי תפילה שהיא במסירת נפש וכו' ביאור הדברים לעניות דעתי כי עיקר השגת אור הגנוז שהוא השגות הנסתר שבתורה, הוא על ידי התפילה, כי הקדוש ברוך הוא מתאווה לתפילתן של ישראל וכו', ועל ידי זה נתגלה כביכול אורו יתברך, שזה בחינת התגלות הנסתר שבתורה כמבואר שם על כן מבאר כאן עיקר הסדר איך זוכין לתפלה, כי במסירת נפש לבד בלא תפלה לא יזכה לזה, כי עיקר התגלות נעשה על ידי התפילה אך כשזוכה לתורה שבנגלה שאז הוא בבחינת סיני בחינת שפלות על ידי זה זוכה לתפילה, היינו שהקדוש ברוך הוא מתאווה לתפילתו, כי תפלת השפל אינה נמאסת ואז נתגלה בחינת נסתר שבתורה, ואז יכול להשיג אותו על ידי מסירת נפש ובאמת הכל אחד, כי עיקר שלימות התפלה שהקדוש ברוך הוא מתאווה לה הוא כשהוא במסירת נפש, שאינו מכווין לתועלת עצמו ונתבטל כל עצמותו וגשמיותו, וגם העיקר לזכות לזה להתפלל במסירת נפש הוא על ידי השפלות, שזוכין על ידי תורה שבנגלה, כי על ידי זה בא לבחינת ביטול גמור שאינו חושב את עצמו לכלום וכו' כמבואר בפנים:

אות ג
שם, סמכוני באשישו"ת כמו שמשימין אשישו"ת וכו' הגם כי בלשון חז"ל הוא עששית בעין לפעמים מתחלף עין באלף, ועיין בערוך ערך אשיות:

אות ד
התורות שנאמרו על מאמרי רבה בר בר חנא אמר רבינו ז"ל שאמרם בשם אומרם היינו בשם רבב"ח בעצמו, גם בעת שהתחיל לגלות חידושי תורה על מאמרי רבב"ח סיפר אז שרבב"ח בא אליו ושיחר פניו, ואמר מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו וביקש אותו על זה שישים לבו אליהם, והוא יגלה לו בהם חידושים נפלאים ונוראים * * *

אות ה
אמר המחבר, באתי להעיר לב המעיין שישים לבו היטב למאמריו הקדושים ז"ל, שעל פי רוב מדברים מענין עולם התיקון ומהמשכת ההנהגה שלעתיד, ומהגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו, וכן כל כיוצא בזה כי זה כל חפצו וכל ישעו ז"ל להאיר האמת

בעולם, ולהמשיך הארה שלימה ואמתיית מעין ההנהגה שלעתיד ואסדר לפני המעיין בקצרה מענין המאמרים הנ"ל שעל רבב"ח, ומהם יראה לדוגמא לשים לבו לכל שארי מאמריו שסובבים והולכים גם כן על קוטב זה, גם ישים לבו לעומק נפלאות המאמרים וממי הוא מדבר:

אות ו

בסימן א' מדבר מענין להעלות החן והחשיבות של ישראל, ולהסתכל רק תמיד בהשכל והחיות שיש בכל דבר, בכדי להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר ומדבר שם מענין הכנעת המלכות דסטרא אחרא, וליתן כח להמלכות דקדושה, ומענין שנעשה אור הלבנה כאור החמה, ומדבר שם מיעקב ויוסף ושאר השבטים ז"ל:

אות ז

בסימן ב' מדבר מענין משיח ומענין החיות של משיח ומכלי זיינו של משיח, ומכל הכבישו"ת של משיח, ומבאר שסוד מנוקבא דפרדשקא משיך רוחא יי למשיחא, מרמז על בחינת התפילה שהיא בחינת חוטם וכו', ושזה הכלי זיין צריך לקבל על ידי בחינת יוסף, היינו שמירת הברית, ושזה סוד (תהלים קל"ב) מפרי בטנך אשית לכסא לך אם ישמרו בניך בריתי וכו' ומי שזוכה לחרב הזה צריך לידע איך ללחום עם החרב וכו', וזה אי אפשר אלא על ידי בחינת משפט וכו', שהוא בחינת יעקב, ושזה בחינת (תהלים ע"ב) משפטיך למלך תן שמשיח יקבל מבחינת משפט, ומדבר שם מענין (ישעיה א) ציון במשפט תפדה ושאזי יתעבר עננין דמכסין על עיינין, שזה בחינת (ישעיה נב) כי עין בעין יראו בשום ה' ציון וכו', ושצריך כל אחד לכוון בתפילתו שיקשר עצמו לצדיקים שבדור, כי כל צדיק שבדור הוא בחינת משה משיח, וכל תפילה ותפילה שכל אחד מתפלל הוא בחינת אבר מהשכינה איברי המשכן שרק משה בלחוד יודע לאעלא שייפא בשייפא ולעשו"ת אותה קומה שלימה וכו' וכשישתלם שיעור קומתה אזי יבוא משיח דא משה, וישלים אותה ויקים אותה בשלימות וכו' ושהצדיק הדור שהוא בחינת משה מאור הגדול, מזהיר ומאיר את התפילה שהוא בחינת מאור הקטן וכו' ע"ש עוד ושמענו בשם הרב הקדוש וכו' מוהר"ר יקותיאל ז"ל הרב המגיד מטיראוויציא שראה פעם אחת את המאמר הזה, ועיין בו כמה פעמים כסדר זה אחר זה כשהיה בכתובים עדיין, והפליג מאוד בשבחיו, וכמדומה שאמר עליו שהוא כמו זוהר ותיקוני זוהר הקדוש וכו' וכו':

אות ח

בסימן ג' מדבר מענין השתי ציפרים חיות טהורות שהם בנין המלכות דקדושה, לפיכך נשתבח דוד לפני שאול (שמואל א' ט"ז) ויודע נגן וכו' וכתיב ביה (תהלים ע"ח) מאחר

עלות הביאו וכו', ומענין חיבור השתי כרובים להיות פנים בפנים, ומענין תיקון הנגינה על ידי לימוד תורה שבעל פה בלילה, ומענין מה שעכשיו שהמלכות בגלות על כן הנגינה נפגמת וכו', ולעתיד כשתעלה מלכות דקדושה בבחינת (תהלים מ"ז) כי מלך כל הארץ אלקים, אזי זמרו משכיל ומענין העמדת מלך שהיה על פי נבואה וכו':

אות ט

בסימן ד' מדבר מענין הידיעה שהוא מעין עולם הבא וכו', וזאת הבחינה אי אפשר להשיג אלא כשמעלה בחינת מלכות דקדושה מהגלות וכו', ואי אפשר להשיב המלוכה להקדוש ברוך הוא אלא על ידי ווידוי דברים לפני תלמיד חכם וכו' ומענין מה שארז"ל (סוטה ז) בשעה שהלכו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין, ומענין החזרת המלכות לשרשה, ובחינת (דברים ל"ג) ויהיו בישורון מלך, ומנפלאות גדולת מעלת ההתקרבות לצדיקים, ומה שזוכין על ידי כל פרט ופרט מההתקרבות, בפרט כשזוכה להתוודות ולספר לפניהם כל לבו, ושעל ידי זה אתה נכלל באין סוף כו' וענין אחריב הרים וגבעות, רמז על חורבן ממשלת העכו"ם, והולכתי עורים בדרך לא ידעו וענין ולזימנא דאתי ישתכח בה עינא חד דרחמי וכו' וענין מה שגורמין שגם הרשעים הגדולים נעשו כסא לקדושה וכו' וענין והנה ישכיל עבדי דא סיהרא וכו':

אות י

בסימן ה' מה שצריך האדם לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם, ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם, ושלזה צריכין לידע בין קודם גזר דין לאחר גזר דין ושזוכין לזה על ידי עשיית המצוה בשמחה גדולה כל כך, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא, כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה ושזה בחינת נבואת משה בבחינת אספקלריא המאירה בחינת זה הדבר, ושעל ידי זה כשנכנס בשמחת המצוה הוא נכנס בשמחת הקדוש ברוך הוא עצמו כביכול שמשמח במעשיו וכו', ולזכות לשמחה צריך להפשיט עקמומיות שבלבו והוא על ידי רעמים, היינו על ידי תפלה ביראת ה' ובכח גדול ובקול חזק וכו' וצריכין לזה לשמור את המוח מחכמות חיצוניות ומחשבות זרות, וגם לשמור עצמו מיראות חיצוניות וכו' (עיין פנים) וכן צריך לשתף אהבה עם היראה, כי עיקר התגברות על האויבים הוא על ידי אהבה כמו שכתוב שב לימיני וכו' וענין השם הקדוש אגלא ועיין בסידור קול יעקב בכוונת כל חמירא בשם האריז"ל, שבשם זה ביטל כח פרעה ועל ידי שם זה כל העכו"ם כאין נגדו וכלא חשובין, ועיין בפרי עץ חיים בשער חג המצות מענין הגאולה שלעתיד שיהיה מבחינת גבורות בחינת יצחק וכו':

אות יא

בסימן ו' מדבר מענין שצריך למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום, ושצריכין לאחוז תמיד במדת התשובה וכו', ואפילו מי שעשה תשובה שלימה צריך לעשו"ת תשובה על תשובתו הראשונה, היינו על מיעוט השגתו שהיה לו מקודם, ושזה בחינת תשובת עולם הבא שיהיה יום שכולו שבת כולו תשובה ומדבר מענין הרקיע שעל ראשי החיות ומהכסא ואדם היושב על הכסא וכו', ומהייחוד שנעשה בין חמה ללבנה בין משה ויהושע וכו' ושישראל שהם בחינת אדם ישבו על הכסא וכו', והם יתנו דין לכל באי עולם וכו' ומדבר מענין הגימל מצוות שנצטוו ישראל בכניסתן לארץ, למנות להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות בית הבחירה, ומענין דרך כוכב מיעקב, ומענין הדרך הקדושה של תשובה שנפתח בחודש אלול שכל זה הוא בחינת ההנהגה שלעתיד, וכמבואר במקום אחר:

אות יב

בסימן ז' מדבר ממה שעיקר אמונה בחינת תפלה בחינת נסים אינו אלא בארץ ישראל, ושעיקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה וכו' ושעיקר הגאולה וביאת המשיח תלוי באמונה, כשיכלה האפיקורסים המכסים כל הנסים בדרך הטבע ותתרבה האמונה בעולם, אז יבוא משיח כי עיקר הגאולה תלוי בזה, כמו שכתוב (שיר השירים ד) תבואי תשורי מראש אמנה וגם מדבר שם שעיקר האמונה הוא כד אתחברת בה אמת, ואי אפשר לבוא לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים וילך בדרך עצתם, ועל ידי זה נחקק בו אמת ועל ידי זה תבוא הגאולה ומענין מצוות ציצית שהיא שמירה מניאוף מעצת הנחש וכו', ועל ידי זה כביכול השם יתברך מתחרט על הגלות וכו' ומענין שלעתיד יתגלו כל החכמות כשולחן ערוך, כמו שכתוב (ישעיה י"א) ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים ומענין שתפילה מסוגל לזכרון, ומענין יוסף ומה שכתוב בו (בראשית מ) משם רועה אבן ישראל:

אות יג

בסימן ח' מדבר ממה שעיקר הרוח חיים הוא בהתורה והצדיקים דבקים בהתורה, ועל כן עיקר הרוח חיים הוא אצלם ומי שהוא מקושר להצדיק והרב שבדור, אזי כשהוא מתאנח על איזה דבר שחסר לו ממשיך הרוח חיים מהצדיק שבדור, ועל ידי זה נשלם החסרון שלו וכו' ושהצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד וכו' וענין איך להשפיל הרשעים שמקבלים אריכת הרוח שלהם מהרב דקליפה שהוא בחינת עשו איש שעיר, כי הרוח שלהם הוא רוח הטומאה רוח סערה, ועל כן

עכשיו שישראל הם תחת ממשלתו של עשו, נקראים עניה סוערה וענין הצדיק הרב דקדושה, שיש לו כח לכפר עוונות בחינת (משלי ט"ז) ואיש חכם יכפרנה וענין איך שצריכין לזכך ולברר הארבע יסודות, ולהבדיל ולהפריש ולבטל הרע מהטוב שבהם, עד שיעלו לבחינת קדושת ארבע אותיות הוי"ה הקדושים, שהם שורש הד' יסודות וכו' ולבוא לזה הוא על ידי תורה ותפילה ומענין שהתורה נקראת גן שבה גדלים נשמות ישראל המעיינים ומבינים בהתורה, ויש מעין המשקה את הגן ומעין דא חכמה, והמעין הזה יוצא מבית ה' שהוא התפלה וכו', והתפלה הוא בחינת עדן, ומעין הנ"ל הוא בחינת נהר היוצא מעדן להשקות את הגן וענין שהתפלה היא בחינת חידוש העולם בכח, על ידי שנתעורר מעין החכמה שיוצא מהתפלה, והתורה היא בחינת בריאה בפועל, כי בהתורה התגלות החכמה אזי נעשה בקשתו בפועל ממש, כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות ל"ב) מאי תקנתיה יעסוק בתורה, שנאמר (משלי י"ג) ועץ חיים תאוה באה וכו' ומענין מעלת לימוד הפוסקים לברר ההלכה וכו' וענין הרוח חיים שהוא בחינת מארבע רוחות באי הרוח וכו' (שזה נאמר על הרוח חיים, שהוא בחינת מארבע רוחות באי הרוח וכו' (שזה נאמר על הרוח של תחיית המתים), ובחינת הארבע ציצית וענין מה שכתוב (איוב ל"ח) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה וכו' וענין המ"ט אורות שהוא אור הגנוז לעתיד, בחינת עדן עין לא ראתה שהיא בחינת התפלה כנ"ל וענין רוח הדופק שבהיוד דפקין, ותתרף חלקים שיש בכל שעה, וכל חלק יש בו צירוף השם הקדוש ומענין כינור של דוד וענין מפלת הרשעים וביטול אלופי עשו, וענין מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וכו' רזי לי רזי לי וכו':

אות יד

בסימן ט' מדבר מה שעיקר החיות מקבלין מהתפילה וכו', וכשמתפלל בכל כחו אזי נתחדש כחו שם בבחינת (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך, וענין הי"ב שבטים וי"ב נוסחאות התפלה, וכל שבט יש לו שער מיוחד לכנוס דרך שם תפלתו, ומעורר בתפלתו כח מזלו שבשנים עשר מזלות והמזל מאיר למטה ומגדל הצמח ושאר דברים הצריכין אליו, וזה בחינת (במדבר כ"ד) דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל וענין מה שבני ישראל בתפלתם גורמין זווגא דקודשא בריך הוא ושכינתיה, וגם ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים בתפלתם, ועל כן על ידי התפלה נמשך זווגים ופרנסה וכו' ושעל ידי התפלה משפיעין חיות לכל שלשה חלקי עולם, שהם עולם השפל ועולם הכוכבים ועולם המלאכים וענין המחשבות זרות וקליפות המסבבין את האדם בתפלתו, ואיך שעל ידי אמת זוכין למצוא הפתח ולצאת מתוך החשך המסבב אותו, וענין שהקדוש ברוך

הוא הוא עצם האמת ועיקר השתוקקות של השם יתברך אינו אלא אל האמת וענין שצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור, והצדיק יודע לכוונין השערים להעלות כל תפלה ותפלה אל שער השייך, כי כל צדיק הוא בחינת משה משיח ומשיח הוא כולל כל התפלות ובשביל זה יהיה משיח מורח ודאין כי התפלות הם בחינת חוטם וכו' וענין שכל התפלות הם בחינת חרב אצל משיח ומחמת שרחוקים עדיין משלימות התפלה, שתהיה בבחינת (איכה ב) שפכי כמים לבך וכו', על כן נאמר גם אצל משיח (תהלים פ"ט) אף תשוב צור חרבו וענין שלשלימות התפלה צריכין גם לימוד התורה, וענין שהתפלה היא בחינת נסים בחינת ארץ ישראל, ושעיקר הגאולה מכל הגליות תלוי בזה וכו':

אות טו

בסימן י' מדבר מענין שעיקר גדולתו של הקדוש ברוך הוא, הוא שגם העובדי כוכבים ידעו שיש אלקים שליט ומושל, וזה אי אפשר כי אם על ידי שמעלין התפלה מבחינת הר ושדה לבחינת בית, שזה בחינת יעקב ושזה בחינת (תהלים מ"ח) גדול ה' ומהולל מאוד בעיר אלקינו הר קדשו וכו' וענין זה אי אפשר להעשו"ת כי אם על ידי צדיקי הדור, כי עיקר התפלה אינם יודעים כי אם צדיקי הדור וכו' עיין פנים וענין ביטול הגאווה שהוא עבודה זרה, העיקר הוא על ידי התקרבות לצדיקים וכו', והצדיק הוא בחינת קוצא דאות דל"ת, שממנו דל"ת רוחות בחינת מארבע רוחות באי הרוח וענין בתרועה דאיהי רוחא איתעביר אל אחר, וענין האי רוחא נשיב בשית פרקין דדרועין ובשית פרקין דשוקין, שזה בחינת ריקודין והמחאת כף, שעל ידי זה נמתקים הדינים ונמשכים חסדים, ואז הרגלין הם בחינת (שמואל א' ב) רגלי חסידיו ישמור, בחינת (ישעיה נ"ה) חסדי דוד הנאמנים והידים הם בבחינת (שמות י"ז) ויהיו ידיו אמונה וענין מה שיש בהתורה נגלה ונסתר, שהם גם כן בחינת ידין ורגלין וענין משה רבינו עליו השלום וענין מרדכי ואסתר, וענין פורים שהוא על שם ביטול עבודה זרה כמו שכתוב (ישעיה ס"ג) פורה דרכתי לבדי, וענין אסתר ברוח הקודש נאמרה וענין עומר שעורים וענין מה שעל ידי ביטול הגאווה ועבודה זרה, על ידי זה החכמה על תיקונה, ועל ידי זה יחיה ויאריך ימים כמו שכתוב (קהלת ז) החכמה תחיה וכו' וענין שכשנשבר הגאווה אז מכירין אפילו אלו שהם מסיטרא דמותא את גדולת הבורא יתברך וענין מה ששורש התשובה הוא בראש חודש, וענין יוסף הצדיק דכתיב ביה (בראשית מ"א) ובלעדיך לא ירום איש את ידו ואת רגלו, כי בלעדי בחינת יוסף שהוא הצדיק, אי אפשר להעלות ולהרים את הידים והרגלים וכו', ועין פנים עוד:

אות טז

בסימן י"א מדבר מענין יחודא עילאה ויחודא תתאה היינו שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וכל אחד מישראל צריך שיהא נעשה זאת על ידו, על ידי זה יכול לבוא לתבונות התורה לעומקא וכו' וענין שעל ידי שמדבר בתורה בדיבורים, מאיר לו הדיבור לכל המקומות שצריך לעשו"ת תשובה, ויוכל על ידי זה לעשו"ת תשובת המשקל ממש, ועל ידי זה יוצא ממדריגת פחיתותו ובא לתבונת התורה לעומקא אך לדיבור שיאיר לו, אי אפשר לזכות כי אם על ידי ענוה וקטנות שיהיה כבודו לאין נגד כבוד השם יתברך, גם צריך לזה בחינת תוספת קדושה בענין שמירת הברית וע"ש מענין הט"ל אורות, וכשאינו שומר הברית הוא מקלקל הטל אורות, וממשיך על עצמו עול הפרנסה בחינת ל"ט מלאכות ל"ט מלקות, וכששומר הברית אזי אף על פי שעושה הל"ט מלאכות, הם בבחינת מלאכות המשכן, בחינת משכן בבניניה, בחינת טל אורות וענין שיש שני בחינות שמירת הברית, ושזה בחינת הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין וענין מט"ט ששולטנותיה בששת ימי החול, בחינת ששה סדרי משנה וענין שהגדלות הוא כביכול מנפילת הגיאות וההתפארות של הקדוש ברוך הוא שהוא לבושו יתברך, כמו שכתוב (תהלים צ"ג) ה' מלך גאות לבש וכו' וענין הגדלות הוא בחינת שבע בתי עבודה זרה, ושעל ידי זה גלו ישראל מארצם, ועל ידי זה עדיין לא חזרנו לארצינו מחמת רדיפת הכבוד והגדלות, ועל כן צריכין להתרחק מזה ביותר וכו':

אות יז

בסימן י"ב מדבר ממעלת לימוד התורה לשמה, ושזוכה בשעת לימודו להיות לו בחינת נשיקין עם התנא והצדיק שחידש זה הלימוד, ושגורם על ידי זה תענוג גדול להצדיק בבחינת (יבמות צ"ז) שפתותיו דובבות בקבר, ולהיפוך מגנות התלמיד חכם שד יהודי שלומד רק להתיהר ולקנטר, ושהתורה שבעל פה היא כביכול בגלות בתוך פיו, שזה הוא גלות השכינה, ואז יש לו פה לדבר על הצדיק עתק בגאווה ובוז וענין איך שהצדיק מבין מאיזה צירופים של איזה הלכות נעשו דיבורים אלו, שהלמדן שאינו הגון דובר עליו ומקבל אותם בשמחה ובאהבה, ועל ידי זה מעלה את השכינה מגלותה ומעלה אותה לעולם הבינה ולבחינת חיבוק ואחר כך משכיל בחכמתו וכו', על ידי שלומד אלו הצירופין ועושה מהם צירוף הלכה שהיה מקודם, על ידי זה מעלה אותה לבחינת נשיקין, שזה בחינת (שיר השירים ב) אני חבצלת השרון שושנת העמקים, ועל ידי זה בא אחר כך בחינת זיווג ושכינתא בין תרין צדיקייא יתבא וכו' וכבר נתבאר למעלה שמאמר זה נאמר על פסוק נחמו נחמו עמי וכו', מובן שנכלל בענין זה נחמות ציון וירושלים וכו':

אות יח

בסימן י"ג מבואר בענין שבירת תאוות ממון על ידי צדקה, ושזה בחינת קטרת התגלות משיח שאזי יתבטל חמדת הממון כמו שכתוב (ישעיה ב) ביום ההוא ישליך האדם אלילי כספו ואלילי זהבו וכו', וכפי הביטול של העבודה זרה של ממון כן נתבטל החרון אף ונמשך חסד בעולם, בבחינת (תהלים י"ח) ועושה חסד למשיחו, ועל ידי זה נמשך הדעת שהוא בחינת בנין בית המקדש וזה בחינת התגלות התורה שלעתיד, כי אז יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, כי עיקר קבלת התורה על ידי השכל שהוא משה משיח, ומי שיש לו בחינת משה משיח יכול לקבל תורה ויכול להמשיך תורה ללמוד עם שאר בני אדם, כי התגלות התורה בא מיחודא דקודשא בריך הוא ושכינתא ויחודם על ידי העלאת נפשו"ת ישראל בבחינת מ"נ, והחכם יכול ליקח הנפשו"ת ולהעלותם בבחינת מ"נ ולעשו"ת יחוד עליון ועל ידי זה נולד התורה וכו' וזה בחינת והחיות רצוא ושוב ובחינת תיקונא דמרכבתא עילאה ומרכבתא תתאה עיין בפנים ועל ידי המשכת התורה נמשך השגחה שלימה אך צריך לבקש מאוד ולחזור אחר חכם כזה, ולבקש מהשם יתברך שיזכה למצוא חכם כזה וכו' וענין שאם מעלין נפשו"ת הרבה ביותר על ידי זה מקילין על העולם מההבל הנעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים ומענין מה שכשהנפשו"ת האלו חוזרין מבחינת עיבור, אזי ניתוסף ביניהם אהבה גדולה ומעוררים אלו לאלו ומזכירים אלו את אלו וכו', וענין תיקון המדות ושלימותן, וענין גודל כח החכם שיכול להעלות לבחינת עיבור אפילו מי שלא יצא מן החול אל הקודש אפילו כמלא החוט:

אות יט

בסימן י"ד מבואר איך שצריכין להעלות הכבוד דקדושה מזילותא דגלותא, והעיקר על ידי תורת חסד היינו לקרב גרים ובעלי תשובה וענין איך שצריכין ללמוד תורה בשלימות כזה עד שעל ידי לימוד תורתו יביא ברכה והארה בשרשי נשמות ישראל במחשבה דקודשא בריך הוא, ועל ידי זה נעשין גרים ובעלי תשובה, רק שיש להם עדיין מניעות רבות עד שמשליכין מעליהם הבגדים הצואים וזוכין לבחינת כסות נקי דא כנפי מצוה ואי אפשר לזכות לתורה אלא על ידי שפלות וכו', וענין מה שצריכין לכבד יראי ה' בלב שלם, וזה בחינת עליית הכבוד לשרשו היינו ליראה, וכשמחזיר הכבוד לשרשו היינו ליראה אז נשלם פגמי היראה ואז זוכה לשלום בעצמיו, היינו שהגוף מבטל כל רצונותיו נגד רצון הנפש ועל ידי זה זוכה לתפלה, ועל ידי זה נמשך שלום הכללי שלום בכל העולמות לקרב העולמות לשלימותן וכו' וענין שלא יעסוק רק בשביל תיקון נשמתו

ואפילו כל תפלותיו יהיה רק בשביל זה, כי כשנתתקן ברוחניות נתתקן ממילא בגשמיות גם כן, ושיהיה כל השתדלותו בתר קוב"ה כי (תהלים קמ"ה) טוב ה' לכל היינו לכל הדברים הן לרפואה והן לפרנסה וכיוצא וכו' וענין מצוות נר חנוכה שהיא להמשיך כל התיקונים הנ"ל עד שיהיה נמשך שלום הכללי שהיא בחינת (ישעיה י"א) וגר זאב עם כבש וכו' הנאמר לעתיד, עד שעל ידי השלום הנ"ל יתבטלון כל המשא ומתן כמו שכתוב (זכריה י"ד) ולא יהיה כנעני עוד בארץ שזה בחינת עד שתכלה רגל מן השוק וענין שעיקר הרפואה על ידי שלום בבחינת (ישעיה נ"ז) שלום שלום וכו' אמר ה' ורפאתיו, וענין שלהחזיר בני אדם בתשובה הוא תיקון עון קרי רחמנא ליצלן:

אות כ

בסימן ט"ו מבואר שעל ידי משפט היינו שהאדם שופט את עצמו על כל עסקיו, על ידי זה מעלה היראה לשורשה שהוא הדעת וזוכה ליראה ברה ונקיה, ליראה את השם הנכבד יראת הרוממות, ועל ידי הדעת זוכה לטעום טעם אור הגנוז היינו להשיג הנסתר שבתורה, שהם סודות התורה שיתגלו לעתיד שזה בחינת קודש בחינת בית המקדש בחינת עולם הבא, בחינת אילנא רברבא דכל נשמתין נפקין מיניה וכו' ועיין פנים עוד הראיתיך לדעת בקיצור גדול מכל המאמרים הנ"ל, איך שכולם סובבים והולכים על סוד עולם התיקון והנהגה שלעתיד והגאולה העתידה וביאת המשיח ובנין בית המקדש במהרה בימינו ורבינו הקדוש זצוק"ל מתחיל לדבר כפשוטו מענינים המוכרחים לכל אדם כל אחד כפי מדריגתו, ונכנס מענין לענין עד שבא לדבר מענינים נוראים ונפלאים מאוד מאוד, הנהגה שלעתיד וסוד עולם התיקון, ורצונו הקדוש להמשיך עלינו הארה מזה גם בזה העולם וממילא תתקרב הגאולה על ידי זה, ויבוא העולם לשלימות תיקונו כמו למשל בסימנים הסמוכים שלפנינו כגון בסימן י"ג מתחיל לדבר משבירת תאות ממון על ידי הרוח נדיבה של צדקה, (שזה שייך ומוכרח לכל אדם) ומבאר בזה סוד בחינת התגלות משיח, והחסד שיתמשך לעתיד שעל ידי זה יהיה בנין בית המקדש ויתגלה הדעת ויתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, ומבאר בזה איך שהחכם הדור עוסק גם עתה בזה ושזה בחינת תיקונא דמרכבתא עילאה ותתאה, ושעל ידי זה נמשך השגחה שלימה וכו' כנ"ל וכן בסי' י"ד מתחיל לדבר מענין שצריכין להעלות כבודו יתברך מזילותא דגלותא, שזה על ידי התקרבות הרחוקים גרים ובעלי תשובה ומבאר בזה איך שהתלמידי חכמים צריכין על ידי לימודם להביא ברכה והארה בשרשי נשמות ישראל במחשבה דקוב"ה וכו' וכו', עד שזוכין על ידי זה שנשלם פגמי היראה וזוכין לבחינת שלום בעצמיו ולתפלה בשלימות, עד שנמשך שלום הכללי שלום בכל העולמות, בחינת

השלום שלעתיד בחינת (ישעיה י"א) וגר זאב עם כבש וכן (זכריה י"ד) ולא יהיה כנעני עוד בארץ וכו' ובאמת גם התחלת הענין רומז גם כן להמשיך מענין עולם התיקון והנהגה שלעתיד שאז יתעלה כבודו יתברך בחינת (יחזקאל מ"ג) והארץ האירה מכבודו, ויתקרבו גרים ובעלי תשובה שזה בחינת (תהלים ק"ג) רם על כל גוים ה' וכו' שמביא שם וכן בסי' י"ג הנ"ל שמתחיל לדבר משבירת תאות ממון על ידי צדקה, רומז גם כן לענין ההנהגה שלעתיד שאז יתבטל חמדת הממון שמבאר אחר כך וכן בסי' ט"ו הנ"ל מתחיל לדבר מבחינת משפט שצריך האדם לדין ולשפוט את עצמו על כל עסקיו (וזה נוהג ומוכרח בוודאי בכל אדם ובכל זמן), ומבאר אחר כך שזוכין על ידי זה להשיג הנסתר שבתורה ולטעום בזה העולם טעם אור הגנוז, היינו התורה שיתגלה לעתיד וכו' כנ"ל, ומזה תבין ותקיש גם לשאר מאמריו הקדושים ז"ל:

אות כא

כלל דברינו אלה הנ"ל המה להעיר כל מעיין להבין ולהשכיל היטב בקדושת דברי תורתו ומאמריו הקדושים ז"ל, כי מלבד העמקות הקדוש שיש בהם לפי פשוטן של דברים הגלוים לכל, מלבד הסודות הגבוהים והרמים והגנוזים ונעלמים בהם, על פי סודות דרכי הקבלה הקדושים שבזוה"ק וכתבי האריז"ל מלבד כל זה צריך המעיין לצייר בדעתו כאילו עומד מרחוק ומציץ מן החרכים, נפלאות הבנינים והקשרים הקדושים שבכל מאמר ומאמר, ונפלאות נוראות התגלות קדושת ההשגות בעצמן, ונפלאות נוראות הלבשו"ת ההשגות ורמיזותם בהתורה הקדושה שבכתב ושבעל פה, כגון באיזה פסוק או מאמר מדברי רז"ל וכן לשים עיונו היטב בכל מאמר ממה הוא מדבר, היינו מאיזה ענינים של בחינת עולם התיקון, וגדולות קדושת הצדיקים ומעלת המתקרבים אליהם וכל כיוצא בזה כנ"ל וכן ממי הוא מדבר כי ברוב דבריו ז"ל מביא פסוק או מאמר רז"ל, שמדבר מצדיק קדמון גדול וקדוש מאוד, כגון יעקב יוסף משה משיח דוד בועז וכל כיוצא בזה:

* * *

סימן ט"ז-רבי יוחנן משתעי

אות א

זה המאמר נאמר בשבת בסעודת שחרית באמצע הקיץ שנת תקס"ג, ואז נתקבצו אליו פתאום על אותו שבת כי לא היה אז זמן קיבוץ כלל (כמבואר במקום אחר שעיקר זמן הקהילה והקיבוץ אליו ז"ל בקביעות על פי דעתו היה ששה פעמים בשנה), ובתחילה

הקפיד קצת ואמר שאנו עושים לעצמינו שבתים, היינו כי הוא בעצמו עשה וקבע לנו שבתים לבוא אז אצלו, ועכשיו עשינו לעצמינו שבת על קיבוץ, ואחר כך אמר אז הייתי רוצה לעשו"ת איזה דבר אודות הגזירות (שקורין פינקטין), שנשמע בעולם שרוצין לגזור על ישראל חס ושלום, היינו שהיה רוצה לעסוק בהם להמתיקן ולבטלם אך כשאני בעצמי מה אני כי אני בעצמי איש פשוט, על כן נתקבצו העולם פתאום כדי שאני אוכל לעשו"ת מה שאני צריך לעשו"ת בזה ואמר אז ענין הנדפס בסימן קס"ו שאצל אלישע פעם כתוב אלישע סתם ופעם כתוב איש האלקים, ואיתא בדברי רז"ל שכשהיה בעצמו נקרא אלישע סתם, וכשהיו בני הנביאים אצלו נקרא איש האלקים ואמר אז תורה שני פעמים, בליל שבת אמר התורה אמצעיתא דעלמא היכא שבסי' כ"ד, ובבוקר בסעודת שחרית אמר המאמר זה הנ"ל שהוא ר"י משתעי, ואמר אז שיש שבעים אומות והם כלולים בעשו וישמעאל, שזה כלול מחמשה ושלשים אומות וזה כלול מחמשה ושלשים אומות, ולעתיד יכבשו אותם תרין משיחין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, ויש צדיק אחד שהוא כלול מתרין משיחין יחד (עיין זוה"ק פ' פנחס רמ"ו: ובדף רנ"ב) ועוד אמר אז כמה דברים יותר ממה שנדפסו, ואז נשבר השולחן מרוב העולם שקו עצמן עליו, והקפיד וכו' והזכיר אז הפסוק ונהרו אליו כל הגוים, וזה הפסוק שייך להתורה הנ"ל כמובא שם, כי כך היה דרכו ז"ל שכל שיחותיו שייך להתורה שעסק בה אז, וכמבואר במקום אחר ועיין פנים עוד בספר חיי מוהר"ן:

סימן י"ז

אות א

מאמר ויהי הם מריקים שקיהם

נאמר בשבת חנוכה שנת תקס"ו, ובאותה שנה נתגיירו גרים הרבה מחמת שמצאו בספריהם היפוך אמונתם, וזה הענין מבואר היטב בזה המאמר הנ"ל מהיכן בא זאת שהעכו"ם ימצאו בספריהם היפוך אמונתם וכו' ע"ש:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ה"א, וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי, מרדכי הוא בחינת הכפירה בעבודה זרה כמו שכתוב (אסתר ב) איש יהודי כמאמר רבותינו ז"ל (מגילה י"ג) כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי וכו' נראה לעניות דעתי בדרך אפשר, כי זה הצדיק שעוסק לגלות ההתפארות שהשם יתברך מתפאר עם ישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, ואפילו בפחות שבישראל כל זמן ששם ישראל נקרא עליו כי נקרא פושע

ישראל, יש בו התפארות פרטי שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות וכן בפרטי פרטיות כי יש לפעמים שאיזה פחות שבישראל עושה ניענוע עם הפאה שלו, והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה וכו' כמבואר באות א' והצדיק הזה בעצמו הוא בחינת מרדכי שנקרא איש יהודי על שם שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, היינו כי הוא מגלה ומודיע זאת, שמה שאמרו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה ל"ו) כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל, כי ישראל עלו במחשבה תחילה וכן כל כיוצא בזה שאמרו רבותינו ז"ל בשבח מעלת קדושת ישראל, אין כוונתם רק על הצדיקים והגדולים שבישראל לבד, רק אפילו הפחות שבישראל כל שכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, ושם ישראל נקרא עליו, והשם יתברך מקבל התפארות ממנו ועיין לקמן באות וא"ו, ובשם ישראל יכונה אלו הגרים כי אף על פי שאינם בתולדה מעדת ישראל, אף על פי כן מאחר שגיירו עצמן וכפרו בעבודה זרה, גם הם מכונים בשם ישראל אך יש טוב כזה שהוא גם כן בחינת חלקי נשמות ישראל שכבוש תחת יד העכו"ם, שזה בבחינת ישראל שנטמעו בין העכו"ם, ואז הטוב הזה בתחילתו הוא זוכר את מעלתו שבא ממקום קדוש ועליון מאוד, אך אחר כך הם מתגברין על זה הטוב עד שכובשין אותו תחת ידם, עד שנתפס ונקשר אצלם כל כך עד שהטוב בעצמו שוכח את מעלתו, כמבואר באות ו', ואז הטוב הזה אין יכולין לקרותו גם בשם כופר בעבודה זרה, כי נתפס ונקשר אצלם מאוד, ונטמע בין העכו"ם ממש אך אף על פי כן, מחמת שבעצם שורשו הוא טוב והוא מחלקי נשמות ישראל, על כן אינו כופר לגמרי חס ושלום באלקותו יתברך, רק שהוא מאמין בעבודה זרה גם כן, כמובן לקמן ממה שכתב לתקן עולם במלכות שדי זה בחינת תשובה וכו', ששב בתשובה על פגם עבודה זרה וכו', כי יש די באלקותו לכל בריה ואין צריך לשום עבודה אחרת וכו' מובן מזה שמקודם ששב בתשובה לא היה די לו באלקותו, אלא היה תועה חס ושלום גם אחר עבודה אחרת שהוא בחינת עבודה זרה (ואפשר שזה בעצמו גם כן ענין בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי וכו' שמובא בתחילת אות ד', ורבותינו ז"ל במנחות דף ק"י דרשו על זה דקרו ליה אלהא דאלהייא, היינו כי הסטרא אחרא והקליפות אין להם שום חיות מעצמן, רק ממה שיש להם איזה יניקה מניצוצי הקדושה שנתפסו ונכבשו ביניהם שהם בחינת חלקי נשמות ישראל, על כן מחמת זה אין יכולים לכפור לגמרי חס ושלום באלקותו יתברך, רק שמתעים גם אחר עבודה אחרת ואין די להם באלקותו יתברך, ותועים אחר העבודות זרות ועובדים להם ומקטירים להם ומגישים להם לעשותם אמצעי חס ושלום, כפי טעות שטות דעתם כידוע כל זאת מדברי הקדמונים ז"ל)

אות ג

והנה עיקר הנפילה של הטוב הזה שנכבש כל כך עד ששכח את מעלתו, היינו ששכח מעלתו מעצם שרשו שהוא מחלקי נשמות ישראל, שעלו תחלה במחשבה דקודשא בריך הוא, ובשבילם היתה כל הבריאה בשביל שצפה הקדוש ברוך הוא על כל ההתפארות שיקבל בפרטיות ובפרטי פרטיות מכל חלק מחלקי נשמות ישראל, אפילו מאותן שנפלו ונכבשו ונטמעו בין האומות, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, היינו שכופר בעבודה זרה ומתפאר עצמו עם אמונתו יתברך, שמאמין באלקי עולם, ויודע שיש די באלקותו יתברך לכל בריה, בפרט לנשמות ישראל שהם אחדות אחד עמו יתברך, אז אף על פי שנפל כמו שנפל ונכבש בין העכו"ם עד שמבטלין אותו מכמה מצוות וכן כל כיוצא בזה, אף על פי כן ידע ויאמין כי כמו שהוא מתפאר עצמו עם אמונתו הקדושה, כמו כן כביכול השם יתברך מתפאר עמו גם כן בפרטיות, כמו שכתוב את ה' האמרת היום וה' האמירך וכו' ודרשו רבותינו ז"ל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם אף אני וכו', שזה בחינת תפילין של ישראל ותפילין של השם יתברך אבל כשזה הטוב נופל בדעתו מחמת שנכבש בין העובדי כוכבים, ונתרחק מקדושת ישראל ומקיום המצוות, עד שעל ידי זה שוכח את מעלתו שבא ממקום קדוש ועליון ונורא כזה, אזי יכול לתעות אחר עבודה זרה חס ושלום שיאבד על ידי זה באמת את מעלתו כביכול, ואז יש להעבודה זרה יניקה חס ושלום מפגם חלקי מזבח ועל כן התיקון לזה צדקה, כי על ידי זה נעשה אויר הנח והזך, ואז כשהצדיק שהוא בחינת מרדכי מדבר דיבורים שלו שהם כפירה בעבודה זרה, והוא עוסק לגלות התפארות של כל ישראל אפילו של הפחותים שבהם, ומגלה שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי ויש להשם יתברך התפארות ממנו, אף על פי שהוא נכבש בין העכו"ם כנ"ל, והדיבורים של הצדיק הנ"ל נכתבים ונחקקים באויר עד שנכתבים גם בספריהם, אזי כשהטוב הזה שהוא חלקי נשמות ישראל שנכבשו ביניהם מוצא בספריהם דיבורים שהם היפוך אמונתם וכפירות עבודה זרה, אזי נזכר זה הטוב את מעלתו איך שבא ממקום עליון כזה, דהיינו שהוא חלקי נשמות ישראל שכל העולמות נבראו בשבילם, והקדוש ברוך הוא נמלך עם נשמות ישראל לברוא את העולם כי אף על פי שבמדרש מבואר שנמלך עם נשמות הצדיקים, רוצה לומר כי הם מגלין זאת לישראל כנ"ל, היינו כי ראה ההתפארות שיקבל מכל חלקי נשמות ישראל בפרטיות ובפרטי פרטיות, ובשביל זה ברא כל חלקי הבריאה עם כל השינוים שבהם בפרטיות ובפרטי פרטיות, ואז זה הטוב מתגעגע מאוד ומושך עצמו לחזור למקומו עד שמושך ותולש עמו גם מהרע שלהם, וזה הוא בחינת הגרים וכו', ועל ידי זה נשלם המזבח, ועל

ידי שלימות המזבח נשלם השכל וכו', עד שזוכין לראות על ידי זה אור הצדיק האמת, שמגלה היראה ואהבה על ידי שעוסק לגלות התפארות של ישראל

אות ד

ובאמת בענין הטוב בעצמו שנכבש נעשה גם כן בחינת הנ"ל, כי על ידי שנזכר את מעלתו שזה נמשך על ידי שהצדיק מגלה ההתפארות אפילו של הטוב הזה גם כן (שזה בעצמו בחינת ביטול כל עבודות זרות בחינת כפירה בעבודה זרה, כי עיקר יניקת העבודות זרות הוא רק ממה שהטוב שוכח את מעלתו כנ"ל, אזי נופל על הטוב הזה יראה גדולה שזה בחינת אנא בריה קלה שבים ואזלינא לפומא דלויתן, היינו לכליון והפסד חס ושלום, וכן נתעורר בו אהבה גדולה למשוך עצמו בכל כחו לחזור למקומו כנ"ל וזה שתיכף אחר ואזלינא לפומא דלויתן אמר רב אשי האי עיזי דימא, היינו היראה שנתגלה על ידי התפארות וזה דבחישא בחינת הצדיק שמחפש תמיד אחר התפארות שבכל אחד מישראל יש לפרש דרוצה לומר שההתעוררות של הטוב הזה, זה נמשך מבחינת היראה שנתגלה על ידי שהצדיק מחפש דווקא אחר ההתפארות שבכל אחד מישראל אפילו בהפחותים שבהם, כי בצדיקים וגדולים שבישראל אין צריך הצדיק לחפש כל כך, כי עליהם נאמר (ישעיה מ"ט) ישראל אשר בך אתפאר אך על ידי התפארות שלהם לבד אין התגלות המלכות כל כך עדיין עד שעל ידי זה תתגלה היראה, כי צדיקים שבדור מועטים כמו שארז"ל (סוכה מ"ה:) ואמרו עוד ראיתי בני עלייה והמה מועטים, רק עיקר התגלות היראה הוא על ידי ההתפארות שמוצא הצדיק בכל אחד מישראל אפילו בהפחותים, ששם צריכין לחפש אחר ההתפארות שמקבל השם יתברך מהם, עד שעל ידי זה נתגלה גם ההתפארות שרוצה השם יתברך לקבל גם מהטוב הזה הכבוש ביניהם, ועל ידי זה נופל על הטוב הזה יראה גדולה והתעוררות גדול אך אף על פי כן עדיין על ידי היראה לבד, אפשר שלא היה יכול עדיין לחזור למקומו מאחר שנכבש כל כך ביניהם ונפל בדעתו כל כך אך ואית ליה קרנא בחינת אהבה וכו', כי נתעורר בו גם על ידי זה אהבה גדולה עד שעל ידי זה מושך עצמו לחזור למקומו, עד שנעשין על ידי זה גרים ועל ידי זה בעצמו נתגלה אור הצדיק שעוסק בזה לגלות היראה ואהבה, על ידי שעוסק לגלות ההתפארות שבכל אחד מישראל כנ"ל:

אות ה

שם אות ג', כי עיקר יניקות הכסילות דהיינו הקליפות הוא רק מבחינת מזבח וכו' (עיין זוהר הקדוש תרומה דף קל"ט מענין מזבח הנחושת וכו', וע"ש גם בדף קפ"א ובדף רס"ח:) ולבאר הענין קצת נראה לעניות דעתי, כי מענין האכילה מובן ונראה שהכל נברא

רק בשביל האדם, ועיקר התכלית והנקיון של כל חלקי הבריאה שהם דומם צומח חי מדבר, הוא רק על ידי האדם המדבר, שממנו מקבל השם יתברך התפארות מכל פרטי תנועותיו שהם לעבודת השם יתברך, שההתפארות הזאת הוא שורש כל הרצונות של הבריאה וממילא מובן שגם בגדר האדם עיקר התפארות שלו יתברך הוא רק מישראל, בחינת (ישעיה מ"ט) ישראל אשר בך אתפאר, ואמרו רבותינו ז"ל (יבמות ס"א) אתם קרוים אדם וכו', ובשבילם היתה כל הבריאה ועל כן הותר להאדם לאכול מכל חלקי הבריאה הנ"ל, מאחר שכולם נבראו רק בשבילו, ואדרבא זהו עיקר תיקונם שבשביל זה נבראו, כשאדם אוכל אותם ומקבל מהם כח לעבודת הבורא יתברך, שעל ידי זה השם יתברך מקבל התפארות ממנו, על ידי זה נתתקן ועולה החיות אלקות שבכל חלקי הבריאה הנ"ל לתכלית שורש תיקונם שבשביל זה נבראו

אות ו

וזה בחינת בירור ועליית הניצוצות הקדושים שנעשה על ידי אכילת ישראל כידוע (עיין לקוטי תורה להאריז"ל פרשה עקב), כי מתחלה היה החיות הזה מלובש כביכול בקליפות היינו בגשמיות המאכל, ועכשיו כשישראל אכלו אותו בקדושה, אזי עולה החיות דקדושה שבמאכל זה לשורש קדושתו ונתגלה על ידו גם כן התפארות של השם יתברך, ומגשמיות המאכל נעשה קיא צואה ונה למטה אל החוץ ויש בזה הרבה לבאר איך שבכל בחינה ובחינה יש בחינת חיצוניות ופנימיות בחינת קליפה ופרי, שזה בחינת מה שהחטה מתלבשת במוץ ותבן, ואמרו רבותינו ז"ל בדרך משל שלהמוץ ותבן נדמה שהם העיקר, וכל מה שטרח בעל הבית הוא רק בשבילם, עד שבא עת וזמן האסיף אז נראה לכל שעיקר טורח הבעל הבית היה רק בשביל הפנימיות שהוא החטה, והמוץ והתבן הולכין לאיבוד אך בחטה עצמה יש גם כן קליפה סביבה שהם הסובין והמורסן, וגם בפנימיות החטה שהוא עיקר מאכל האדם יש גם כן קליפה ופרי, כי מהגשמיות שלה נעשה פסולת גמור קיא צואה, והפנימיות שבה הוא רק הכח המלובש בה מהשם יתברך להחיות על ידה את האדם, והאדם בכח הזה יעבוד את השם יתברך, שזה בחינת (דברים ח) כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם וכידוע

אות ז

והנה הבחינה זו של קליפה ופרי יש כמעט בכל המדריגות, וכמבואר בזוהר הקדוש הרבה מענינים אלו, איך שאלין קליפין לאלין כי מה שבמדריגה זו הוא בחינת פנימיות הוא במדריגה שלמעלה הימנה בחינת חיצוניות, ואפילו בכח החיות שמקבל האדם על ידי אכילתו יש גם כן בחינה זו, כי מתחילה מקבל הכבד ואחר כך הלב ואחר כך

המוח וכמבואר בזוהר הקדוש וכן בכלל הבריאה בחינת דומם צומח חי הוא בחינת חיצוניות, לבחינת האדם שהוא פנימיות כוונות הבריאה אך בגדר האדם בעצמו כל העובדי כוכבים והמזלות הם בחינת חיצוניות וקליפות, והפנימיות הוא רק קדושת ישראל ובישראל בעצמן יש גם כן בחינת חיצוניות ופנימיות, בחינת עלין ועצים ופירות כמו שאמרו רבותינו ז"ל, ובכל אחד מישראל יש גם כן בחינת חיצוניות ופנימיות והנה למשל אף על פי שעיקר חיות הצומח וגידולו הוא מן הארץ שהוא גדר דומם, אף על פי כן מעלת הצומח ומדריגתו גדול ממדריגת הדומם וכן מדריגת החי גדול יותר מן הצומח, אף על פי שכל חיותו על ידי שאכל מהצומח, כי אדרבה בזה ניכר מעלתו עליו שעיקר חיות הצומח וגידולו הוא בשביל החי וכן תכלית הכל הוא רק בשביל האדם, אף על פי שהאדם מקבל כחו וחיותו על ידם והנה בחינת הקליפה ופרי הנ"ל הם בחינת חשך ואור, בחינת חכמה וכסילות כי בוודאי אין להחושך והכסילות שום הויה וחיות רק ממה שעל ידם ניכר מעלת יתרון האור והחכמה, שזה בחינת (קהלת ב) כיתרון האור מן החשך כך יתרון לחכמה מן הסכלות, והם בבחינת קליפה ופירי הנ"ל, כי רצונו יתברך לעת עתה בקיום שניהם בשביל קיום הבחירה, שעל ידי זה הוא עיקר ההתפארות שהשם יתברך מקבל מישראל, ועיקר התגלות מלכותו יתברך שהוא רק על ידי האדם הבעל בחירה והנה מחמת שכח החיות שבמאכל מלובש בגשמיותו שהוא בחינת קליפה בחינת כסילות, על כן יש להכסילות יניקה מבחינת האכילה אך כשהאדם אוכל בקדושה, היינו רק בשביל שיהיה לו כח וחיות לעבודת ה' שיקבל השם יתברך התפארות מזה, על ידי זה אין הכסילות מקבל ויונק מהאכילה רק כדי חיונו בצמצום ולא יותר, ועל ידי זה נכנע הכסילות ונתרומם השכל, כי נתגלה על ידי זה שהעיקר הוא הפנימיות שהוא החכמה שממנה עיקר החיות כמו שכתוב (קהלת ז) והחכמה תחיה וכו', וכמבואר בזוהר הקדוש שזה עיקר פנימיות החיות של המזון גם כן, רק שברצונו יתברך החיות הזה דקדושה משתלשל ממדריגה למדריגה, עד שמתלבש בגשמיות המאכל שהוא מבחינת כסילות, בכדי לאכפיא סטרא אחרא ולאהפכא חשוכא לנהורא, שגם הכסילות יהיה נעשה כסא ומרכבה אל הקדושה, שהוא בחינת חיות החכמה דקדושה מה שאין כן כשאוכל כזולל וסובא חס ושלום, אז אין נתגלה באכילה זאת שנבראת רק בשביל קדושת התפארות שיקבל השם יתברך מזה, מאחר שאינו אוכל בשביל כוונה זו כלל, רק שנלכד בגשמיות תאוות המאכל שהוא בחינת הכסילות ועל ידי זה מתגבר הכסילות ביותר ושוטף על השכל, עד שבא לטירוף הדעת חס ושלום היינו שהכסילות מתגבר כל כך עד שהכסילות טורף וחוטף גם הפנימיות, שהוא בחינת חיות נקודת החכמה ודעת, וממשיכו גם כן

אל הכסילות עד שנעשה בבחינת (ירמיה ד) חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו שאינו יכול להשתמש בשכלו להטיב רק להרע כמבואר באות ב' ועל ידי הכסילות הזה אינו יכול להבין ולראות אור הצדיק שעוסק בזה, לגלות ההתפארות שהשם יתברך מקבל מישראל שזה עיקר שורש הבריאה, שענין זה מובן ונראה מתוך ענין האכילה דקדושה דייקא וכנ"ל, וזה שכתוב שם שעל ידי אכילה בכשרות מכניעין וטורפין את הקליפות והכסילות, כי אף על פי שגם אחר אכילת איש הכשר יש לו בלבול הדעת קצת, מחמת שיניקת הכסילות הוא משם כמבואר לעיל באות זה, אבל הוא רק לפי שעה, כי אחר כך על ידי שנתברר ועולה החיות דקדושה, שהם בחינת ניצוצי הקודש המלובשים בהמאכל, שבשרשם הם בחינת ניצוצי החכמה, כי (תהלים ק"ד) כולם בחכמה עשית, ונכללין בכח וחיות האדם שהוא בחינת חכמתו ושכלו, ופסולת גשמיות האכילה שהוא בחינת כסילות נעשה קיא צואה ונה ונופל אל החוץ, על ידי זה נכנע הכסילות ונתרומם שכלו וזה בחינת טרף שטורף את הכסילות, כי מוציא ניצוצי הקדושה שהיו מלובשים בתוכו אבל על ידי פגם האכילה אזי על ידי זה אדרבא הכסילות טורף את דעתו, כי גם ניצוצי הדעת שהיו בו מקודם נטרפין ונתבלבלין גם כן עד שאינו יכול להשתמש בהם להטיב כנ"ל:

אות ח

ולהשלים פגם המזבח הוא על ידי גרים כי גרים נעשין גם כן על ידי בחינה זאת כי על ידי שהתגבר הכסילות והקליפות כל כך עד שנתפסו ונכבשו ביניהם גם מנצוצי הקדושה שהם בחינת חלקי נשמות ישראל, על ידי זה נתהפך עליהם הגלגל אחר כך, עד אשר לא די שנמלט הטוב שהם הניצוצות הנ"ל ויצאו מהם, כי אם שמשך ותלש גם מהרע שלהם שזה בחינת הגרים שנתגיירו, שזה ממש ענין הנ"ל שנעשה על ידי תיקון האכילה, שלא די שלא התגבר על ידי זה הכסילות על השכל, כי אם גם להיפוך שהוציאו גם ניצוצי הקדושה שהיו מלובשים מכבר בהכסילות בעצמו והיו מעצמות חיותו שזה בחינת הגרים (וכמבואר גם בלקוטי תנינא במאמר תקעו תוכחה סי' ח) ועיין בליקוטי תורה הנ"ל שכתב שם בתחילתו דע כי כל האכילה הוא בעולם העשיה וכו' ובזה מובן קצת מה שכתוב בסוף המאמר שעיקר החסרון שנתעכר המוח הוא תלוי רק בכלי המעשה וכו' וכן באות ב' שעל ידי עכירת המעשים נתחשך שכלו בכסילות ובאות ג' מבואר שהתגברות הכסילות על השכל הוא על ידי אכילה שאינה כראוי שאוכל כזולל וסובא אך כפי הנ"ל פגם האכילה הוא בעצמו גורם בחינת עכירת המעשים כי אכילה הוא בעשיה כנ"ל ועיין בזוהר הקדוש פרשת בלק דף קצ"ח מאן גרים להו לישראל

למהוי סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא, בגין דאיהו זולל וסובא וכו' דעיקרא ויסודא אכילה ושתיה כד עבדין כשאר עממין, דא גרים להון למהוי בן סורר ומורה לגבי אבוהון דבשמיא וכו' דכתיב (תהלים ק"ו) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם (מעשיהם דייקא כנ"ל), וכתיב (במדבר כ"ה) ויאכל העם וישתחוו לאלהיהם (כי עיקר יניקת העבודה זרה הוא מפגם המזבח כמבואר באות ד'), ובגין דא (דברים כ"א) ורגמוהו כל אנשי עירו, אילין כל שאר עמין וכו' (כי על ידי זה מתגברין העכו"ם שהם מבחינת הכסילות כנ"ל) וכן מבואר עוד בזוהר הקדוש בכמה מקומות ובשאר דברי רבותינו ז"ל שאין היצר הרע מצוי אלא מתוך ריבוי אכילה ושתיה

אות ט

ועיין שם עוד בסוף המאמר, שעיקר התיקון דהיינו שלימות השכל תלוי גם כן בכלי המעשה דהיינו הצדקה שנקראת מעשה, כמו שכתוב (ישעיה ל"ב) והיה מעשה הצדקה שלום עיין בפרי עץ חיים בכוונות קרבן התמיד כי מבואר שם שהקליפות שבעשיה הם רעות וקשו"ת מאוד ונקראים עבודה זרה (הובא גם במאמר בני לן סי' כ"ח), וכבר מבואר באות ד' שעיקר יניקת העבודה זרה הוא מפגם המזבח, ועל כן עיקר התיקון על ידי הצדקה שהוא גם כן בחינת עשיה בחינת והיה מעשה הצדקה שלום, כי על ידי צדקה נעשה אויר הנח והזך על ידי בחינת הון יוסיף רעים רבים, שזה בחינת מרבה צדקה מרבה שלום, ועל ידי זה נזדכך האויר של עולם העשיה ונעשה בבחינת אויר מעופף, עד שהולך הדיבור של הצדיק ונכתב בספריהם היפוך אמונתם, עד שעל ידי זה נעשין גרים ונשלם המזבח ואזי נשלם השכל (שזה בעצמו בחינה זו הנ"ל שעל ידי האכילה דייקא שהיא בכשרות נשלם השכל), וזוכין לראות אור הצדיק שמגלה ההתפארות שהשם יתברך מקבל מעולם העשיה דייקא, כי סוף מעשה דייקא במחשבה תחילה, בחינת ישראל עלו במחשבה תחילה, שזה גם כן בחינת המבואר לעיל, כי אף על פי שהעולם העשיה מקבל כח וחיות מהעולמות שלמעלה ממנו אף על פי כן הוא עלה במחשבה תחלה, וכולם נבראו רק בשביל ישראל שהם בעולם העשיה, שזה ממש ענין בחינת הצדקה, כי גם הצדקה אף על פי שהעני מקבל מבעל הבית הוא עושה יותר עם בעל הבית כמאמר רז"ל (ויקרא רבה לב) עושה דייקא בחינת עשיה הנ"ל:

סימן י"ח-ר' יונתן משתעי

אות א

מאמר זה נאמר בטירהאוויציץ (כמדומה שהיה בשנת תקס"ד), ואיזה זמן קודם שאמר מאמר זה נכנסתי פעם אחד אליו אני וחבירי ובאנו לחדרו והיה שוכב על מטתו, והתחיל לדבר אתנו ואמר אני חייתי היום חיים שלא חייתי עדיין מעולם, כי יש כמה מיני חיים והכל נקרא חיים, אבל היום חייתי חיים טובים שלא חייתי מעולם חיים כאלה ואחר כך התחיל לדבר ולזרוק מפיו הקדוש דיבורים, וגילה קצת ראשי פרקים ממאמר הנורא הזה, ולא גילה לנו אז כל המאמר בפירוש, רק ראשי פרקים בשמחה גדולה וכו' (כל זאת הועתק מספר חיי מוהר"ן ועיי"ש עוד):

אות ב

במאמר זה אות ב', ואי אפשר לקרב זאת התכלית למחשבות בני אדם וכו' היינו כי עיקר ביאת האדם לעולם הזה ותכלית כל מעשיו הוא שיעשוע עולם הבא, והתכלית הוא קרוב להמחשבה ביותר כנ"ל אם כן היה צריך זאת להיות במחשבת האדם תמיד ולזכור תמיד רק התכלית הזה אך מחמת שזה התכלית נאמר עליו (ישעיה ס"ד) עין לא ראתה אלקים וכו', היינו שאין לשום בריה שום השגה בנעימות הטוב הגנוז והצפון של זה התכלית רק להשם יתברך לבדו נודע זאת בחינת (שם) אלקים זולתך וכו', על כן אי אפשר לקרב זה התכלית למחשבות בני אדם אבל הצדיקים באמת גם הם יכולין לתפוס במחשבתם תכלית עולם הבא וכו', כי אף על פי ששלימות ענין זה ידוע ונראה רק להשם יתברך, אף על פי כן יש גם להצדיקים איזה תפיסה בזה, וכל אחד מישראל לפי שרשו שיש לו בתוך נשמת הצדיק כן מקבל ממנו גם כן זאת התכלית וכו':

אות ג

שם ויחר אף ה' במשה פירוש זאת ההקטנה וכו' זה מחמת שנשתלשל בו חרון אף ה' וכו' אמר המחבר ובזה מיושב היטב שיטת ריב"ק זבחים דף ק"ב (ונראה שגם שיטת החכמים עמו ערש"י שם), שאמר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם חוץ מזה וקשה למה באמת לא עשה חרון אף הזה רושם במשה חס ושלום, אבל לפי פירוש רבינו זצ"ל בכאן ניחא, כי אדרבה הכתוב מבאר ומיישב ענין של משה שטען כל כך עם השם יתברך ולא רצה לילך בהשליחות, זה היה מחמת שנשתלשל בו חרון אף ה', וזהו בעצמו הרושם שעשה כי על ידי זה לא רצה משה להיות מנהיג:

אות ד

שם, אבל על ידי שנמתק הרוגז והחרון אף על ידי רחמנות כנ"ל, אז נמתק החרון אף שיש בתוך הצדיקים על ידי הרחמנות, ואז הרחמנות גובר עליהם ומרחמים על העולם ומתרצים בהנהגתו וכו' ובזאת הרחמנות הם מנהיגים את העולם וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי מתחלה על ידי מיעוט אמונה שיש בישראל חס ושלום נשתלשל בהצדיקים חרון אף ורוגז והסתירו פניהם מן העולם, ולא נתרצו להנהיג את העולם, ועל ידי שנמתק הרוגז והחרון אף על ידי רחמנות שזה בחינת ברוגז רחם תזכור כנ"ל, על ידי זה נמתק גם החרון אף שיש בתוך הצדיקים על ידי הרחמנות וכו' כנ"ל, היינו שאדרבא נתהפך הרוגז לרחמים, שאמרו בלבם אדרבא וכי כך הוא המדה שבשביל שיש מיעוט אמונה בישראל אנחנו מסתירים פנינו מהם לגמרי, ויוכלו לבוא חס ושלום על ידי זה למה שיבואו, ולא עוד אלא שנדמה לנו שאין אנו ראויים להנהיג העולם, ובאמת אדרבא מאחר שאין מנהיג ומנהל לישראל וגם נתמעט האמונה ביניהם, בוודאי הרחמנות שעל ישראל גדול מאוד, אם כן עלינו נפל חובת היום לקבל העטרה של המלכות והמנהיגות לטובת ישראל, מאחר שאנו חזקים בעזרת השם יתברך באמונתו הקדושה בשלימות, ואין בנו שום צד מינות חס ושלום או שום דרכי אמורי וכיוצא וכמבואר באות ג' על כן מוכרחים אנחנו לקבל עלינו השררה והמנהיגות, בכדי להשלים האמונה גם אצל כלל ישראל ולהביאם גם כן אל התכלית הטוב, וזה גם כן בחינת ויחר אף ה' במשה הנ"ל, כי מתחלה היה קישוי שעבוד לישראל על ידי בחינת החרון אף, ואחר כך כשנתעוררו רחמיו יתברך על ישראל ומשה מיאן בשליחותו והקטין עצמו מחמת החרון אף הנ"ל, אז חרה אף ה' במשה וגזר עליו בהכרח לקבל המנהיגות, מחמת גודל הרחמנות שיש על ישראל כנ"ל וזה שכתב אחר כך שזה בחינת קרטליתא, פירוש ארגז זה בחינת רוגז הנ"ל, דמיקבע בה אבנים טובות זה בחינת העטרה הנ"ל, בחינת רחמנות הנ"ל, היינו כנ"ל כי הרוגז בעצמו שהיה על ידי מיעוט אמונה נתהפך אחר כך ונמתק לרחמים, שעל ידי זה בעצמו נתעורר אחר כך ברחמים להנהיג את ישראל בכדי להשלים אצלם האמונה כנ"ל ומה שכתב שאבנים טובות זה בחינת העטרה הנ"ל, רוצה לומר כי עטרה למלך עושים מאבנים טובות וכמבואר גם לעיל בסוף סימן ו', וגם המלכות בעצמה נקראת אבנא טובא כמובא בזוהר הקדוש בכמה מקומות:

אות ה

שם, והדרו לה מיני דכוורי דמיקרי בירשא זה בחינת אמונה וכו' רוצה לומר כי עיקר המלכות הוא על ידי הרחמנות שתלוי רק באמונה כנ"ל באות ב' ובאות ג', וכן הצדיק

מקבל המלכות וההנהגה רק בכדי להשלים אמונת ישראל כנ"ל (וכמובן גם בסי' כ"ב במאמר חותם בתוך חותם):

אות ו

שם באות ג', והמלכות תהפך למינות וכו' רוצה לומר תהפך דייקא, כי המינות הוא היפוך ממש מהמלכות שעיקרה בבחינת רחמים, ועיקר הרחמים תלוי באמונה כנ"ל:

אות ז

שם באות ד', אלא אם כן זה המחזיק במלכות מתגבר באפיקורסית ומינות עד שמפריד את האמונה מהנהגה מבחינת המלכות וכו' נראה לעניות דעתי בדרך אפשר דרוצה לומר שמתגבר באפיקורסית ומינות, היינו שמכניס חס ושלום בכלל ישראל הרוצה למשול עליהם ולהנהיג אותם אפיקורסית ומינות חס ושלום, אזי האמונה נפרדת מהמלכות ואזי יכול להיות שיתקיים המלכות בידו (רק שאף על פי כן מן השמים אין מניחים אותו ליקח אותם כמבואר באות ואו), כי כל זמן שישראל מחזיקים באמונה אף על פי שיש בהם מיעוט אמונה חס ושלום, אף על פי כן האמונה מחזקת תמיד בהמלכות וההנהגה של ישראל, שלא יקח אותה זר שאינו ראוי לה, אם לא שהוא מתגבר להכניס בישראל חס ושלום אפיקורסית ומינות עד שמפריד את האמונה מהנהגה כנ"ל, וכן משמע גם באות ה"א:

אות ח

שם ביאור המאמר של המשתעי, וחזינין האי קרטליתא דמיקבע בה אבנים טובות ומרגליות רוצה לומר בחינת הרוגז שנמתק על ידי הרחמנות שעל ידי זה נתעטרו הצדיקים במדת המלכות וההנהגה, והדרי לה מיני דכוורא דמיקרי בירשא, זה בחינת מדת האמונה שמחזקת תמיד בהמלכות וההנהגה שלא יקח אותה זר שאינו ראוי לה ונחית בר אמוראי לאתויה שרצה אחד שאין אמונתו בשלימות רק יש בו עדיין גם מדרכי האמורי, ועל כן נקרא בר אמוראי ורצה ליקח את הקרטליתא הנ"ל היינו המלכות וההנהגה הנ"ל, ונדמה לו שהוא מחמת רחמנות ובאמת הוא רחוק מרחמנות הזה ובעי דנשמטי לאטמיה היינו שהבירשא הנ"ל שהוא בחי' האמונה הנ"ל, רצה לשמוט ולתלוש ממנו, בחינת (ישעיה ל"ג) אוטם אזנו משמוע דמים, כי רצה להפיל אותו לשנאת החכמים, וזרק זיקא לא היינו הבר האמוראי הנ"ל התגבר עצמו במינות כל כך, עד שהפריד את האמונה שהוא בחינת בירשא מלהחזיק בהמלכות שהוא בחינת הקרטליתא, וזה ונחית היינו הבירשא הנ"ל ואז היה יכול הבר אמוראי ליקח הקרטליתא, היינו עם בחינת המלכות וההנהגה שמתנהג על ידי הדיבור שעיקר שלימות האותיות

שלימות הדיבור הוא על ידי אמונה, שזה בחינת דאתתא דרבי חנינא בן דוסא וזה דעתידא למשדי בה תכלתא לצדיקייא לעלמא דאתי, כי על ידי שלימות אותיות אמונה שבמלכות, שהוא אצל הצדיקים המנהיגים את העולם, על ידי זה הם אוחזים בהתכלית שהוא בחינת עולם הבא, ומשיגים אותו עד שאפילו שאר ישראל כל אחד כפי שרשו שיש לו בתוך נשמת הצדיק כן מקבל ממנו גם כן זה התכלית כפי הפרת הכעס ברחמנות, שזה גם כן בחינת קרטליתא הנ"ל וכמבואר לעיל באות ב'

אות ט

ונראה לעניות דעתי בדרך אפשר, דרוצה לומר כי להמינות ופגם אמונה אין לה אחיזה ושליטה כי אם בעולם הזה, וכל זה על ידי שהתכלית שהוא שיעשוע עולם הבא רחוק לעת עתה ממחשבות בני אדם ואין להם השגה ותפיסה בו, אבל לעת התכלית אזי יתבטל כל המינות ותתפשט ידיעת אמונה הקדושה בעולם כי הלא אפילו קודם לתכלית האחרון באמת רק בימות המשיח לבד תתפשט גם כן האמונה בעולם, כמו שכתוב (צפניה ג) כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ועל כן אז יהיה שלימות האותיות והדיבור כשמדברין בהם דיבורים שהם ההיפוך חס ושלום מהאמונה הקדושה וכל העולמות נבראו באותיות, ושלימות האותיות הוא היוד שהיא בחינת עולם הבא, כי תכלית הבריאה הוא שיעשוע עולם הבא ואז יכירו וידעו אותו יתברך שבשביל זה היתה כל הבריאה בגין דישתמודעין ליה וכמו כן שלימות האותיות הוא בחינת היוד שהיא בחינת עולם הבא, והצדיקים על ידי שמקבלין העטרה והמלכות ושלימות אותיות אמונה שבה זוכין להשיג את התכלית גם בעולם הזה, וממשיכים הארה מזה גם לכלל ישראל, לכל אחד לפי שורשו שיש לו בנשמת הצדיק כנ"ל, ועל כן אין להמלכות דהסטרא אחרא שום שייכות ואחיזה בבחינת המלכות דקדושה שמאיר בה אור התכלית של עולם הבא כנ"ל:

אות י

שם אות ז', כי התכלת מעורב שחור עם לבן וכו' אפשר דרוצה לומר כי הנשמה השיגה אור גדול מידיעת השם יתברך גם קודם ביאתה לזה העולם המעשה, וכמו כן לענין כלל הבריאה גם כן, רק השם יתברך רצה להטיב מטובו לאחרים ולזכות את נשמות ישראל בהשגה יותר גדולה בעולם הבא, ודייקא על ידי שעמד בנסיון בחירתו בעולם הזה, וזה היה כביכול תחלת המחשבה של הבריאה בכדי לבוא על ידה לתכלית הזה הטוב, שזה בחינת סוף מעשה במחשבה תחלה נמצא שעיקר שלימות השגת התכלית הוא על ידי בחינת הבריאה ועולם המעשה, שבו התכלית רחוק ממחשבות בני אדם שזה בחינת

שחור ועל ידי בחינת תחלת המחשבה היינו מה שדייקא מזה העולם נמשכין ומדבקין עצמן ומחכים לזה התכלית, בבחינת עין לא ראתה וכו' יעשה למחכה לו, שזה בחינת חיבור שחור ולבן כי באמת זהו עיקר השלימות לדבק את עצמו בזה התכלית גם בעולם הזה, כי מה שהעולם רחוקים מהתכלית הוא מחמת שהם לעת עתה בעולם המעשה, והתכלית הוא בחינת סוף המעשה, כי שיעשוע עולם הבא הוא בסוף עולם המעשה, בבחינת (עירובין כ"ב) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם ואדרבא עיקר השכר יהיה על שזה התכלית רחוק בטבע ממחשבות בני אדם, ועל ידי זה יש בחירה שזה בחינת (תהלים ל"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, צפנת דייקא, ועל ידי שהאדם בעולם הזה שהוא רחוק מהתכלית ואין להאדם שום השגה בו, ואף על פי כן משם מדבק את עצמו אל התכלית זהו עיקר השלימות וזה בחינת תכלת חיבור שחור עם לבן, היינו שגם בעולם הזה יהיה מחשבתו מקושר אל התכלית ויסתכל על הסוף האחרון בבחינת (תמיד ל"ב) איזהו חכם הרואה את הנולד (שזה בחינת הבת קול) שמהפך כל דבר מראשו לסופו היינו שגם בעולם הזה מסתכל בכל ענייניו רק על התכלית שהוא הסוף כי באמת זה הסוף הוא בחינת הראש לכל הבריאה, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, ומי שמפריד חס ושלום בזה העולם מחשבתו לגמרי מזה התכלית בוודאי לא ישיג אותו גם אז, רק אדרבא להיפוך יקבל עונש קשה חס ושלום נמצא כל הלבנונית של התכלית של שיעשוע עולם הבא מחובר עם השחרורית של זה העולם, כי דייקא על ידו זוכין לזה התכלית הטוב כשמטיב את מעשיו ומדבק מחשבתו היטב גם בעולם הזה בתכלית הזה

אות יא

ועיין שם בסוף אות ו' מענין בכל דרכיך דעהו שזה גם כן בחינה זו הנ"ל, כי כשמשים אל לבו כי כל דבר נברא באותיות והאותיות הם עיקר החיות של כל דבר, ושלימות האותיות הוא הנקודה האחרונה שהיא יו"ד בחינת עולם הבא שהוא התכלית וכו', נמצא כי ראשית בריאת כל דבר והוייתו וחיותו ותכליתו הכל הוא התכלית שהוא היו"ד בחינת עולם הבא, רק מחמת שבעולם הזה הכל נעלם ונסתר, כי גם החיות של כל דבר שהוא האותיות גם כן נעלם ונסתר, וכביכול גם אין שלימות להאותיות והדיבור מחמת שלא נתפשט אמונתו יתברך בעולם הזה עדיין בשלימות עד לעתיד אך הצדיקי אמת שזכו לאמונה בשלימות שאין שלימות אחריו כמבואר באות ג', ונתעטרו בהעטרה של המלכות דקדושה שבה עיקר שלימות האותיות שעל ידי האמונה, על ידי זה הם יודעים ומשיגים את התכלית וממשיכים הארה מזה גם לכלל ישראל, וזה כל ישעם וכל חפצם

לקבל את המלכות וההנהגה בכדי להשלים האמונה אצל ישראל ולקרב מחשבתם אל התכלית ועיין זוהר פנחס דף רל"ט כתיב עין לא ראתה וכו' ובאידרא זוטא ר"צ:

אות יב

אמר המחבר, המאמר זה הנ"ל עמוק מאוד ועניניו דקים ורוחניים מאוד כמובן לכל מעיין, אך אף על פי כן לא מנעתי את עצמי לבאר בו קצת הנראה לעניות דעתי כפי פשוטן של דברים, לבד מהנסתרות שיש בו שהוא בחינת עין לא ראתה וכו':

סימן י"ט-מאמר תפלה לחבקוק

אות א

מאמר זה נאמר שנת תקס"ד בשבועות שחל אז ביום ד' וה':

אות ב

שם במאמר זה אות ג', חיות אש ממללות חיות אש בחינת חוה אשה (רוצה לומר, כי נקראת חוה כי היתה אם כל חי) היינו בחינת לשון הקודש רוצה לומר כי לשון הקודש הוא בחינת חוה אשה כנ"ל עוד יש לומר כי ידוע כי גדר האדם שהוא חי מדבר הוא כנגד יסוד האש, ועל כן הדיבור השלם שהוא לשוןהקודש הוא בחינת חיות אש ממללות כפשוטו, ועל ידו מתמלל ומשתבר אש המדורה של שבעים כוכבים, שזה בחינת (תהלים קמ) ימוטו עליהם גחלים באש המבואר לקמן באות ה"א:

אות ג

שם באות הנ"ל, ענין שלימות לשון הקודש עיין קיצור ליקוטי מוהר"ן ובליקוטי עצות דיבור אות ג' שפירש דרוצה לומר שישמור את הלשון והדיבור שלא לפגום אותו בדיבורים פגומים חס ושלום של דברים בטלים ולשון הרע ושקרים וכיוצא, רק אדרבא לקדש את הדיבור בדיבורים קדושים של תורה ותפלה וגם התפלה שמתפלל בינו לבין קונו ומפרש שיחתו לפניו יתברך בלשון אשכנ"ז שאנו מדברים בו, גם זה בכלל שלימות לשון הקודש יחשב

אות ד

(אמר המחבר, בפרט לפי המבואר כאן שעיקר עשייה ותיקון של לשון הקודש תלוי ביראת ה' היא אוצרו, שזה זוכין ביותר על ידי שמרבין בתפלה ותחנונים ושיחה לפניו יתברך, בבחינת (תהלים קמ"ב) אשפוך לפניו שיחי, ודייקא בלשון שמדברים בו שעל ידי זה נתעורר לבו ביותר וכמבואר במקום אחר ועיין לעיל במאמר אור הגנוז סי' ט"ו שעל ידי משפט שהוא בחינת השיחה הנ"ל זוכין ליראת ה'):

אות ה

שם, ושם יוסף על שם וכו' בבחינת (בראשית ל) אסף אלקים את חרפתי עיין רשב"ם שפירש שנקרא יוסף על שם אסף אלקים וכו', רק שהוסיפה גם היוד של יוסף על שם יוסף ה' לי בן אחר ועיין תרגום יונתן שם כבש ה' יתברך חיסודי וכדין עתיד יהושע בריה דיוסף למיכנש ית חיסודא דמצראי מעל בני ישראל ולמיגזר יתהום מעיברא לירדנא (רוצה לומר כשמל את ישראל בגלגל שנאמר היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם) מבואר ממש לענינינו וכן לענין כי פי המדבר אליכם הנ"ל בפנים, עיין רש"י שם והנה עיניכם רואות בכבודי ושאני אחיכם שאני מהול ככם, ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש מבואר כל הענין כי לשון הקודש ותיקון הברית שזה בחינת מצוות מילה תלוים זה בזה ועל ידי זה בא כבוד:

אות ו

שם, ונחש שהוא הרע הכולל הנ"ל כשאין שלימות בלשון הקודש אזי הוא הולך ושולט על לשון הקודש וכו' בזה מבאר סוד הנחש שהוא בחינת הרע של שבעים לשון בחינת שלש קליפות הטמאות לגמרי, והוא בחינת אשת כסילות שהלך ופיתה את חוה שהיא בחינת אשה חכמה לשון הקודש, על ידי שהכשילה באכילת עץ הדעת טוב ורע שהוא בחינת לשון תרגום שמעורב טוב ורע שהוא בחינת קליפות נוגה, שלפעמים עולה ונכללת בקדושה ולפעמים להיפוך חס וחלילה, והוא בחינת אשה משכלת שהיא בחינת ממוצע בין האשת כסילות ובין האשה חכמה הנ"ל כי משכיל כשהוא בשין שמאלית הוא מלשון משכיל וחכם, ובשין ימנית הוא בחינת משכל חס ושלום, כמו כן הבחינה הנ"ל לפעמים נכללת בקדושה ולפעמים להיפוך חס ושלום ועיקר שלימות הבנין של לשון הקודש הוא על ידי שמעלה הטוב שבתרגום ללשון הקודש ומפיל את הרע שבו, שעל ידי זה נופלין כל העין לשון, בבחינת לשון נופל על לשון כמבואר בפנים:

אות ז

שם באות ה"א, שהוא הרוח סערה הרוח שטות וכו' כי הרוח סערה היא הראשונה משלש קליפות הטמאות, כמו שכתוב ביחזקאל א' וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת (הם שלש קליפות הטמאות לגמרי כידוע) ונוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש ועיין זוהר ויקהל דף ר"ג ובמקדש מלך שם:

אות ח

שם באות וא"ו, וזה ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר וכו' נראה לפי עניות דעתי לפרש סמיכות הענין, כי אז התפלל משה על חטא המרגלים שהוציאו דבה על

ארץ ישראל ובזה פגמו בהדיבור של לשון הקודש בפרט, כי ארץ ישראל מקושר גם כן לבחינת לשון הקודש ולתיקון הברית ששניהם תלוים זה בזה וזהו שאמר להם יהושע בגלגל שאי אפשר להם לירש את הארץ עד שימולו את עצמן, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ילקוט שמעוני יהושע ה') על פסוק (יהושע ה) וזה הדבר אשר מל יהושע וכו' דבר דיבר להם וכן מבואר בכמה מקומות בזוהר הקדוש, שארץ ישראל הוא בחינה אחת עם בחינת תיקון הברית, שהוא בחינת שלימות לשון הקודש כנ"ל ועל כן כשבחר בנו מכל העמים ורוממנו מכל לשון, נתן לנו גם כן קדושת ארץ ישראל ששם משכן השכינה, שזה בחינת לשון קודש רוח הקודש, ועל כן אמרו רז"ל שעיקר רוח הקודש הוא בארץ ישראל ועיין בזוהר הקדוש שמות דף קנ"ב שבמקום הבית המקדש ששם מקור קדושת ארץ ישראל, שם מאירין כל האותיות שבאלף בית (שהם בחינת לשון הקודש), ועל כן כשדיברו המרגלים לשון הרע על ארץ ישראל בזה פגמו מאוד בבחינת לשון הקודש וכשהתפלל משה לתקן זאת אמר (במדבר י"ד) ועתה יגדל נא כח ה' וכו' בכדי שעל ידי זה יתתקן הדבר וזהו שאמרו רז"ל סנהדרין קי"א שבשעה ששמע משה ארך אפים לרשעים לא היה מסכים לזה וכו', ועל כן אמר עכשיו ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר, ארך אפים אף לרשעים כי באמת עיקר האריכת אפים לרשעים הוא רק בשביל זה, אולי יחזרו בתשובה או שיצאו מהם בנים הגונים, וזה עיקר שלימות הקדושה בחינת לשון הקודש כשמעלין לתוכה גם הטוב שבתרגום וזה בחינת מה שאמרו רז"ל (ברכות ל"ד:) במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי צדיקים גמורים הם בחינת לשון הקודש בעצמו, ובעלי תשובה הם בחינת עליית הטוב שבנוגה ללשון הקודש שזה עיקר שלימותו ועל כן עכשיו בשעת חטא המרגלים התפלל משה שיאריך אפו אף לרשעים שעל ידי זה נשלם כח ה' של לשון הקודש ביותר כנ"ל:

אות ט

וזהו גם כן מה שאמרו רז"ל שבת פ"ט, בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהוא קושר כתרים לאותיות, אמר לו הקדוש ברוך הוא וכו' היה לך לעזרני, מיד אמר ועתה יגדל נא כח ה' וכו' ובמנחות דף כ"ט אמרו רז"ל ששאל אז משה עליו השלום להקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מי מעכב על ידך, אמר לו הקדוש ברוך הוא עתיד וכו' ועקיבא בן יוסף שמו והוא ידרוש על כל קוץ וקוץ וכל הנ"ל מכוון לענינינו היטב, כי כמו שכל העולם נברא מחוסר תיקון, מחמת שאין שלימות ללשון הקודש שבא מלמעלה רק כשמעלין בזה העולם הטוב שבתרגום, ועל כן גמר תיקון כל הדברים הוא על ידי בני אדם שבזה העולם דייקא כמו כן כלליות התורה שהיא בחינת לשון הקודש, עיקר

שלימותה גם כן רק על ידי הדרשו"ת של החכמים שבזה העולם דייקא ועל כן היה הקדוש ברוך הוא קושר כתרים לאותיות, ולא כתב הכל בפירוש רק הניחן על גמר התיקון על ידי הדרשו"ת של ר' עקיבא דייקא, וזהו בעצמו גם כן הענין שאמר הקדוש ברוך הוא למשה היה לך לעזרני, היינו כפשוטו לברך אותו כביכול בשעת כתיבת התורה, כי עיקר השלימות על ידי זה העולם דייקא, ומיד אמר ועתה יגדל נא כח ה' היינו שבאמת אמר זה בשעה שהתפלל על חטא המרגלים, אבל הטענה היתה כאשר דברת לאמר, רוצה לומר שרמזת אז שעיקר השלימות תלוי בזה העולם דייקא, כי צריכין להעלות גם הטוב שבתרגום ללשון הקודש, שזה נעשה בזה העולם דייקא, וכפי ענין זה ראוי שתאריך אפך גם להם כנ"ל נמצא כי פשוטו של מקרא ודרשו"ת חז"ל בזה הכל הולך אל מקום אחד כפי מה שרימז לנו רבינו ז"ל בפסוק זה כנ"ל:

אות י

והנה מה שכתב רבינו ז"ל שנתעוררין ונתגדלין הכח של האותיות וכו' רוצה לומר כ"ח אתוון דמעשה בראשית וגם בפסוק זה ועתה יגדל נא וכו' יש כ"ח אתוון (ועיין לק"ת להאריז"ל ד"פ פ' שלח), ובזה יש סמיכות למה שכתוב בהגהת רמ"א סימן נ"ו, ושורש הדבר מהקדמת תיקוני הזהר דף י"ג לאמר בשעת אמירת הקדיש ועתה יגדל נא כח ה', כי הקדיש נתקן בלשון תרגום והוא שבח גדול ונורא מאוד, שזה בחינת עליית הטוב שבתרגום ללשון הקודש, שזה בחינת ועתה יגדל נא כח ה' וכו' כמבואר כאן אך מובא בשם האריז"ל שלא היה נוהג לאמרו, ועיין בכוונות האריז"ל מענין כ"ח תיבות וכ"ח אתוון שיש בקדיש וכו':

אות יא

שם בסוף המאמר, ובין שומע מפי חכם ללומד בספר יש חילוק גדול ביותר כי ספר הוא רק לזכרון וכו' והזכרון הוא בכח המדמה וכו' רוצה לומר ומדמה הוא בחינת תרדימה בחינת תרגום כידוע, ועל כן דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב ויש דברים בגו וכו' רוצה לומר כי פסוק זה כתב זאת זכרון בספר נאמר על מלחמות עמלק שנאמר בו (דברים כ"ה) אשר קרך בדרך, שהרוח סערה יונק מלשון הקודש על ידי בחינת תרדמה בחינת תרגום כמבואר באות ה"א, ותרגום הוא בחינת כתב כנ"ל וגם כי יש להבין עוד כי התורה שבכתב שהיא עיקר לשון הקודש נכתבה בכתב דייקא, ותרגום נאמר בעל פה דייקא וכן רוב התורה שבעל פה הוא בלשון תרגום, אך יש דברים בגו (ועי' בלקוטי הלכות הלכות תפלת ערבית הלכה ב'):

סימן כ-ט' תיקונין

אות א

מאמר זה נאמר בר"ה שנת תקס"ה, ור"ה חל אז ביום חמישי וששי ונאמרה בין השמשו"ת כדרכו תמיד, דהיינו סמוך לתחלת הלילה השייך ליום ב' דראש השנה וכבר חשך היום, ואני ישבתי סמוך מאוד אליו ז"ל והסתכלתי בו וראיתי שבשעה שהתחיל המאמר אז אמר התיבות ט' תיקונין יקירין איתמסרו לדיקנא בכחות גדולות מאוד מאוד, עד מיצוי הנפש ובאימה ויראה ורתת וזיע אשר אי אפשר לשער ותפס את זקנו אז כמה פעמים בכחות גדולות וכו' ואי אפשר לצייר זאת בכתב וכו' עיין פנים ואז התחיל בהתחלת התורה תיכף לדבר מארץ ישראל, ואמר בזה הלשון מי שרוצה להיות יהודי דהיינו לילך מדרגא לדרגא אי אפשר כי אם על ידי ארץ ישראל כשמנצחין המלחמה אז נקראין איש מלחמה, כי קודם שמנצחין המלחמה אז אל יתהלל חוגר כמפתח, רק כשמנצחין המלחמה אז הוא איש מלחמה ואחר כך התחיל לדבר מהנשמה ונתלהב מאוד, והרים קולו ואמר יש נשמה וכו' כנדפס בספר בסימן זה הנ"ל, רק שבכתיבתו התחיל תיכף מהנשמה אבל באמירתו התחיל מארץ ישראל כנ"ל ואחר שגמר התורה הנ"ל אחר כך בעת השיחה, שאלתי אותו מה כוונתו בזה שאמר על ארץ ישראל שהיא גדולה כל כך ושזה עיקר נצחון המלחמה, וגער בי וענה ואמר, כוונתי ארץ ישראל הזאת בפשיטות עם אלו הבתים והדירות ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: איך מיין טאקי דאס ארץ ישראל מיט דיא שטיבער מיט דיא הייזער, כלומר שכל כוונתו במה שהאריך במעלת ארץ ישראל כוונתו כפשוטו על ארץ ישראל הזאת שבני ישראל נוסעים לשם, שרצונו שכל איש ישראל כל מי שרוצה להיות איש ישראל באמת כנ"ל יסע לארץ ישראל, ואף על פי שיש לו מניעות רבות על זה ישבר כל המניעות וילך לשם, כי זה עיקר נצחון המלחמה כשזוכין לבוא לארץ ישראל וכנ"ל וכו' עי' פנים עוד מענין מה שהיה בעת שנתן המאמר הזה להעתיקו וכו' מענין היאר צייט של אמו ז"ל וכו' ע"ש (כל המבואר לעיל הועתק מספר חיי מוהר"ן):

אות ב

במאמר זה הנ"ל ומי שרוצה להמשיך ביאורי התורה רוצה לומר עכשיו אחר שנסתלק הנשמה הנ"ל ונסתלקו ביאורי התורה הנמשכין על ידה, על כן מי שרוצה להמשיך עכשיו ביאורי התורה צריך מתחלה להמשיך לעצמו דיבורים חמים וכו' כמבואר בפנים

וכן מבואר בסוף המאמר כל מה דאתטמר וכו' אשתכח, פירוש אשתכח עכשיו על ידי הזקן הזה כל מה שהיה משתכח על ידי נשמה שנסתלק וכו':

אות ג

שם והדיבור נמשך מלב העליון וכו' עיין באות ה' שהשכינה היא בחינת לב הנ"ל:

אות ד

שם באות ד' ובאות ה"א, וזה (תהלים ק"י) מטה עוזך ישלח ה' מציון וכו' עיין ילקוט שמעוני פרשה חוקת בשם מדרש ילמדנו, קח את המטה זהו שאמר הכתוב מטה עוזך ישלח ה' מציון וכו' דבר אחר קח את המטה זהו שאמר הפסוק (משלי כ"ב) אולת קשורה בלב נער אלו ישראל וכו' שבט מוסר ירחיקנה ממנו לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא למשה מרדות הם צריכין בכדי להכניע הרע שבעדה ועיין רשב"ם שפירש גם כן כעין זה:

אות ה

שם באות יו"ד, אעברה נא בארצך וכו' כדי שיוכלו לילך בדרך המלך מלכו של עולם וכו' נראה לעניות דעתי שרומז בכאן מה שכתבנו לעיל שבשעת אמירת התורה הנ"ל התחיל לדבר מארץ ישראל, ואמר מי שרוצה להיות יהודי דהיינו לילך מדרגא לדרגא אי אפשר כי אם על ידי ארץ ישראל וזהו שרמזו גם בכאן שאמרו שאין רצונינו בתענוגי עולם הזה וכו' אלא רצונינו דרך המלך נלך וכו' לילך בדרך המלך מלכו של עולם, היינו כנ"ל לילך ממדריגה למדריגה בעבודת ה' ועיין בזוהר לך לך ד' פ' ע"א וכדין אתעטר אברהם מדרגא לדרגא עד דסליק לדרגיה וכו' כיון דאתעטר אברהם בדרגוי בארעא קדישא וכו' ועיין פרשה ויצא ק"נ: ושבתי בשלום אל בית אבי דתמן הוא ארעא קדישא תמן אשתלים וכו' באתר דא אסלק מדרגא דא לדרגא אחרא כדקא יאות ותמן אפלח פולחניה מכוון לענינינו:

אות ו

שם בפירוש המאמר ספרא דצניעותא נימין על נימין מקמי פתחי דאודנין עד רישא דפומא היינו קודם ששמעו אם יכולין לקבל פתחו פיהם ואמרו נעשה רוצה לומר כי עיקר הכח של המטה עוז של הצדיק שיש לו ממצוות וממעשים טובים שלו הוא על ידי הבחינת נעשה ונשמע שבהם, היינו מה שגם אלו המצוות שכל ישראל עושין ומקיימין כגון ציצית ותפילין וכיוצא, אבל הצדיק עושה אותם בהתלהבות ודביקות גדול ובתשוקה גדולה שזה בחינת נעשה ונשמע דקדמו פומיכו לאודניכו:

אות ז

שם אשתכח מתחות תרין נוקבין (היינו נקבי החוטם שהוא בחינת תפלה), ארחא מלייא (בחינת יראה כי אין מחסור ליראיו) דלא איתחזיין (היינו השערות הנ"ל שהם בחינת המצוות ומעשים טובים אינן נראים שם כלל), היינו שהתפלה שלו היא עם יראה גדולה כל כך עד שאינם נראים אז כלל כח המצוות ומעשים טובים שלו בבחינת (משלי כ"ה) אל תתהדר לפני מלך רק ברוב עם הדרת מלך, שהוא בחינת התפלה שהוא בהתקשרות עם נפשו"ת השומעים, שעל ידי זה ניתוסף קדושה יתרה למעלה בחינת ברוב עם הדרת מלך כנ"ל וזהו שאמר תיכף אחר כך תיקונא רביעאה עלעין אתחפיין וכו' בחינת התקשרות עם נשמותיהם וכו':

אות ח

הנה לעיל מבואר מה שאמר רבינו ז"ל, שאי אפשר להיות איש יהודי דהיינו לילך מדרגא לדרגא כי אם על ידי ארץ ישראל ואמר אחר כך שכוונת דבריו כפשוטו ארץ ישראל זה הידוע לנו עם אלו הבתים והחצרות כנ"ל, ואם כן יש להבין איך הלך רבינו ז"ל בעצמו מדרגא לדרגא קודם שהיה בארץ ישראל (כידוע שגם אז היה חידוש גדול צדיק נפלא ונורא כמבואר במקום אחר), וכן עוד כמה צדיקים גדולים שלא יכלו לבוא לארץ ישראל כגון הבעש"ט ז"ל ועוד כמה כיוצא כידוע על כן נראה לעניות דעתי דיש לומר שבוודאי צריכין להיות בארץ ישראל זה ממש, אך קודם שזוכה להוציא מכח אל הפועל ענין זה, אז על כל פנים על ידי השתוקקות והגיעגועים והכיסופין שנכסף להיות בארץ ישראל נמשך עליו על ידי זה גם כן הארה מקדושת ארץ ישראל עד שזוכה על ידי זה גם כן לעלות מדרגא לדרגא בעבודת ה', אך הכיסופין צריכין להיות באמת לאמתו, דהיינו שבעת שמוצא שעת הכושר להוציא מחשבתו אל הפועל, אזי ישבר כל המניעות עד שיבוא בפועל ממש לארץ ישראל וזהו עיקר נצחון המלחמה כנ"ל אך קודם שזוכה לזה אז אף על פי כן על ידי הכיסופין האמתיים לבד נמשך עליו גם כן קדושת ארץ ישראל כנ"ל וסעד לדברינו אלה ממה שמבואר לקמן בסי' קנ"ה מאמר אריכת אפים שעל ידי ארץ ישראל זוכין לאריכת אפים ולבטל כל הכעס והעצבות וכו', וסיים שם וצריך כל אדם לבקש מהשם יתברך שיהיו לו כיסופין וגיעגועים לארץ ישראל וכו', וזהו שקודם קריאת שמע אנו מבקשים והוא יוליכנו קוממיות לארצנו וכו', עיין שם מבואר קצת כדברינו הנ"ל בפרט כפי מה ששמעתי מאחד מאנ"ש שאמר בדרך צחות על ענין הנ"ל שאמר רבינו ז"ל שאי אפשר לילך מדרגא לדרגא כי אם על ידי ארץ ישראל כנ"ל, היינו כי מבואר במאמר חותם בתוך חותם סימן כ"ב שכשרוצה לעלות ממדריגה למדריגה

צריך להיות לו ירידה קודם העליה וכו' ע"ש, ועל כן צריך לזה קדושת ארץ ישראל שעל ידי זה זוכין לאריכת אפים כנ"ל ואז יוכל להתחזק ולעמוד על עמדו בעת הירידה עד שזוכה על ידי זה דייקא לתכלית העליה, ואם כנים דבריו בכוונת דברי רבינו ז"ל בוודאי יש סעד גדול לדברינו מסימן קנ"ה הנ"ל:

אות ט

שם במאמר הנ"ל בסופו, גם קודם שאמר התורה הזאת סיפר איזה זמן מקודם מעשה נוראה שראה במקום שראה בהקיץ או בחלום, ואמר שהתורה טי"ת תיקונין הנ"ל הוא פירוש על המראה הנוראה הזאת שסיפר וכו':

אות י

אמר המחבר, הנני להעתיק לך את כל הנ"ל כפי אשר מבואר בספר חיי מוהר"ן וזה לשונו שם: מה שסיפר רבינו זצ"ל תחלת הקיץ שנת תקס"ד ענה ואמר אספר לכם מה שראיתי ותספרו לבניכם:

אות יא

אחד היה שוכב על הארץ וסביבו היו יושבים עיגול וסביב העיגול עוד עיגול וסביב העיגול עוד עיגול וכן עוד כמה עיגולים, וסביב היו יושבים עוד כמה אנשים בלי סדר, ואותו שהיה יושב באמצע (כלומר שהיה יושב מוטה על צדו) היה עושה בשפתיו וכולם סביבו היו עושים בשפתותיהם אחריו ואחר כך ראיתי והנה איננו (אותו האמצעי) וכולם שהיו יושבים סביבו הפסיקו לעשו"ת בשפתותיהם ושאלתי מה זה, והשיבו לי שנתקרר ונגוע ופסק מלדבר והפסיקו לדבר ואחר כך התחילו כולם לרוץ ורצתי אחריהם, וראיתי מרחוק שני פאלאצין היינו בנינים נאים ויפים מאוד, ושם היו יושבים שני שררות והם רצו לשם להשררות והתחילו לטעון עמהם למה התעיתם אותנו, ורצו להרגם וברחו השררות לחוץ וראיתים, והוטב בעיני מאוד מהות שלהם, ורצתי אחריהם וראיתי מרחוק אהל יפה וצעקו משם להשררות חזרו לאחוריכם ובקשתם כל הזכיות שיש לכם, ונטלתם בידכם ותלכו להנר התלוי שם ושם תפעלו כל מה שתרצו וחזרו לאחוריהם וקבלו הזכיות שלהם, והיה שם חבילות זכיות ורצו להנר ורצתי אחריהם, וראיתי נר (דלוק) תלוי באויר, ובאו השררות והשליכו הזכיות אל הנר ונפלו מהנר ניצוצות לתוך פיהם, והחזיר עצמו הנר ונעשה מהנר נהר, ושתו כולם מהנהר ונעשו בריות בקרבם, וכשפתחו לדבר יצאו מהם הבריות וראיתים רצים ושבים ואינם מין אדם ולא מין חיה רק בריות, ואחר כך התיעצו לחזור למקומם ואמרו איך נוכל לחזור למקומנו ענה אחד נשלח להאחד העומד שם ואוחז חרב בידו משמים לארץ ואמרו את מי נשלח, והתייעצו

לשלוח להבריות, והלכו הבריות לשם ורצתי אחריהם וראיתי אותו מאוים עומד משמים לארץ וחרבו בידו משמים לארץ ולה כמה פיות, היינו פה אחד (היינו חד ובלשון אשכנז שארף) למיתה ופה אחד על עניות ופה אחד על חולשות, וכן כמה פיות על שאר עונשים והתחילו לבקש שזה זמן רב היו לנו יסורים ממך עתה היה לנו לעזר והבא אותנו למקומינו (ואמר איני יכול לעזור אתכם) ובקשו תן לנו הפה של מיתה ונהרוג אותם ולא רצה וביקשו פה אחר ולא רצה ליתן להם שום פה שקורין שארף וחזרו בתוך כך בא פקודה להרוג את השררות והסירו את ראשם, בתוך כך חזר המעשה כשהיה שהיה אחד שוכב על הארץ כנ"ל וסבבו עיגולים וכו' ורצו להשררות וכו' הכל כנ"ל רק עתה, ראיתי שהשררות לא השליכו הזכיות אל הנר רק לקחו את הזכיות והלכו אל הנר ושברו את לבם בתחנונים לפני הנר ונפלו ניצוצות מהנר לתוך פיהם ובקשו בתחנונים עוד ונעשה מהנר נהר וכו' ונעשו בריות בקרבם כנ"ל, ואמרו לי שאלו יחיו, כי הראשונים נתחייבו הריגה על שהשליכו הזכיות להנר ולא בקשו בתחנונים כמו אלו:

אות יב

ולא ידעתי מה זה, ואמרו לי לך אל החדר הזה ויאמרו לך פירוש על זה והלכתי לשם, והיה יושב שם זקן אחד ושאלתי על זה, ותפס זקנו בידו ואמר לי הרי זקני הוא פירוש על המעשה ושאלתי איני יודע עדיין, ואמר לי לך אל החדר הזה ושם תמצא פירוש, והלכתי לשם וראיתי החדר ארוך ורחב עד אין קץ וכולו מלא כתבים ובכל מקום שפתחתי ראיתי פירוש על המעשה כל זה שמענו מפיו הק' פה אל פה ואמר שכל התורות שהוא אומר יש בהם רמזים מהמעשה הזאת, והתורה המתחלת טי"ת תיקונין יקירין אתמסרו לדיקנא סי' כ' הנ"ל היא כולה פירוש על זאת המעשה והמשכיל יבין שם כמה רמזים נפלאים מזאת המעשה ע"ש באריכות

אות יג

ולבאר קצת בקצרה זה שהיה שוכב על הארץ וכו' זה בחינת הנשמה שהיא מסובלת ביסורים פת במלח תאכל וכו' ועל הארץ תישן ואפשר שלזה מרמז מה שכתב לעיל אחד היה שוכב על הארץ דייקא כנ"ל וסביבו היו יושבים בעיגול וסביב העיגול עוד עיגול וכו', וכן עוד כמה עיגולים וסביבם היו יושבים עוד אנשים בלי סדר, ואותו האמצעי היה עושה בשפתיו וכולם סביבו היו עושים בשפתותיהם אחריו, מרמז על מה שכל מפרשי התורה הן מקבלין מזאת הנשמה, ומחמת שגם במפרשי התורה יש בהם כמה מדריגות כי יש בהם גדולים וקטנים, ויש מפרשים על פי סודות התורה, ויש על פי רמז או דרש, ויש על פי פשוט, ויש שאין יכולים לחשוב אותם בין מפרשי התורה, רק שאף

על פי כן יש להם גם כן איזה שייכות וחלק בפירושי התורה, כמצוי גם אצל אנשים פשוטים שמזמין להם השם יתברך איזה פירוש וחידוש אמיתי בתורה על פי פשוט או בדרך חידוש ודרש וכל ביאורי התורה הכל נמשך על ידי הנשמה הזאת, רק שמפרשי התורה העוסקין בזה בקביעות הם בבחינת עיגולים להנקודה האמצעית שהיא הנשמה הנ"ל, כי מקבלין ממנה בקביעות, ושאר אנשים הם בחינת שיושבים סביבם בלי סדר כנ"ל ומה שהשיבו לו על זה האמצעי שנתקרר ונגוע ופסק מלדבר והפסיקו הם גם כן מלדבר, זה בחינת שכשהנשמה הזאת נופלת מבחינת (ירמיה כ"ג) הלא כה דברי כאש ודבריה מצטנין אזי היא נסתלקת, ואזי נסתלקין גם ביאורי התורה הנמשכין על ידה, ואזי כל מפרשי התורה אין יכולין להשיג שום ביאור בהתורה, ואז נתעורר מריבה על הצדיקים זה בחינת מה שרצו להשררות והתחילו לטעון עמהם ורצו להרגם וכו' והנה התורה הקדושה מרמזת לנו כל הענין הזה (כפי מה שביאר לנו רבינו הקדוש והנורא ז"ל) בפרשת חקת בענין מדבר צין בחינת דיבור מצונן ששם מתה מרים בחינת הנשמה הנ"ל, ואז נסתלק הבאר בחינת ביאורי התורה הנמשכין על ידה, ואז ויקהלו על משה ואהרן הם בחינת שני השררות הקדושים הנ"ל (ולא לחנם הוטב בעיניו מאוד מהות של השררות), וירב העם עם משה וכו' בחינת המריבה שנתעורר אז, והטענות שטענו עם השררות הנ"ל ורצו להרגם וברחו מפניהם כמו שכתוב (במדבר כ) ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד, ופירשו המפרשים ז"ל שבאו כדמות בורחים מפניהם, וכן אמרו רז"ל הובא בילקוט כיון שראו משה ואהרן פניהם זועמין ברחו להם לאהל מועד וכו' האהל יפה הוא אהל מועד

אות יד

וזה שצעקו משם להשררות לחזור לאחריהם וליטול הזכיות שלהם ולילך להנר התלוי באויר, הוא מה שאמר השם יתברך למשה (שם) קח את המטה היינו המטה עוז של הזכיות שלהם וכו', ודברתם אל הסלע לעיניהם, סלע הוא בחינת הלב העליון התולה באויר והוא כמו נר דליק (עיין בהקדמת התיקונים י"ג: ומפורסם עוד בכמה מקומות בזוהר הקדוש, ועיין בלקוטי תנינא סי' צ"א שהלב הוא בחינת מגדל הפורח באויר וכו') אך כוונת השם יתברך היתה שיקח המטה עוז בכדי להכניע הרע שבעדה, ואל הלב העליון יתפלל בתחנונים ופיוסים ובהתקשרות עם נשמותיהם, ואז והוצאת להם מים מן הסלע להשקות את העדה ואת בעירם היינו בחינת אלו היושבים בעיגולים שהם מפרשי התורה בקביעות וגם אלו האנשים הפשוטים שהם מקבלין ושותים גם כן ממימי הביאורים כנ"ל (או שכוונתו יתברך גם על אותן דאכלין רק מוץ ותבן דאורייתא כמבואר

בזוהר הקדוש, והם בחינת בעירם ממש, אף על פי כן גם עליהם חס הקדוש ברוך הוא ורצה להשקותן ממימי התורה כמאמר הכתוב (משלי י"ב) יודע צדיק נפש בהמתו כמו שדרשו רז"ל גם כן בענין זה עצמו, עיין ילקוט הנ"ל):

אות טו

ומשה לא עשה כן רק שהשתמש עם מטה עוזו בשעת תפלתו, שזה בחינת מה שהשרורות השליכו הזכיות בכח אל הנר שהוא הלב העליון שזה בחינת ויך את הסלע וכו', ונפלו מהנר ניצוצות לתוך פיהם היינו מה שהמשיכו לעצמם מן הנר הנ"ל דיבורים חמים כגחלי אש והחזיר עצמו הנר ונעשה מהנר נהר, כי מהלב הזה עצמו ממשיך ביאורי התורה שהם בחינת מים בבחינת (תהלים ק"ה) פתח צור ויזובו מים הלכו בציות נהר (ועיין בילקוט הנ"ל שהתפלא גם כן על זה כי דרך הצור להוציא אש שנאמר (שופטים ו) ותעל האש מן הצור וכאן הוציא מים וכו'), ושתו כולם מהנהר (כמו שכתוב (במדבר כ) ותשת העדה ובעירם שקיבלו כולם מימי ביאורי התורה), ונעשו בריות בקרבם (בחינת ותורתך בתוך מעי המבואר בפנים), וכשפתחו לדבר יצאו מהם הבריות (בחינת וברוח פיו כל צבאם המבואר בפנים), וראיתים רצים ושבים ואינם מין אדם ולא מין חיה וכו', כי הם כחות הרוחניות שנעשו מהחידושי תורה והן מלאכים ממש, והן הן המלאכים ששלח משה אל מלך אדום שהוא בחינת זה העומד מאוים משמים לארץ ואוחז חרב משמים לארץ, היינו בחינת אדום הממונה על החרב כמו שכתוב ועל חרבך תחיה, והוא יונק ממזל מאדים שהוא בשמים, והחרב הזאת יש לה כמה פיות וכו' כמבואר במאמר זה שהוא ממונה על כל העונשים (ועל כן היה מאוים כל כך כנ"ל), ולפעמים מקבלין ממנו כח לענוש הרשעים בחרבא וקטלא, ולפעמים רק להכניע אותם בלבד ולהביא מורך בלבבם, וכן עוד כיוצא בזה כמבואר בפנים ובאו אצלו והתחילו לבקש ממנו שזה זמן רב היו לנו יסורים ממך, עתה היה לנו לעזר והבא אותנו אל מקומינו, שזה בחינת (במדבר ז) אתה ידעת את כל התלאה וכו' אעברה נא בארצך וכו', ולא פעלו אצלו שום דבר (שזה בחינת (שם) ויאמר אליו אדום לא תעבור בי וכו' וימאן אדום וכו'), וחזרו (בחינת ויט ישראל מעליו), בתוך כך בא פקודה להרוג את השרורות, זה בחינת מה שכתוב תיכף אחר כך ויאמר ה' וכו' יאסף אהרן אל עמיו וכו' על אשר מריתם את פי למי מריבה ואחר כך היה הסתלקות משה וכו' בתוך כך חזר המעשה כשהיה רק שעתה לא השליכו השרורות הזכיות אל הנר רק לקחו הזכיות והלכו אל הנר ושברו את לבם והתחילו לבקש בתחנונים וכו', ואמרו לי שאלו יחיו וכו', כי כך היתה כוונת השם יתברך כנ"ל וכמבואר בפנים: ומחמת שכל התיקונים הנ"ל שצריכין להמשכת

התורה בשלימות כפי אמתת כוונת רצונו יתברך, הכל כלול ומרומז בהטי"ת תיקונין יקירין דאתמסרו לדיקנא כמבואר בפנים, על כן תפס הזקן הקדוש את זקנו הקדושה בידו ואמר לו הרי זקני היא פירוש על המעשה ומה שתפס זקנו בידו דייקא, יש לומר כי עיקר כלליות התיקונים העיקר הוא על ידי התפלה ושהתפלה תהיה בשלימות התיקונים המבוארים בפנים, והתפלה היא בחינת ידו בחינת ויהי ידיו אמונה כמבואר בפנים:

אות טז

ועתה אתה המעיין עמוד והתבונן בנוראות נפלאות ההתגלות הקדוש הזה, ובנוראות נפלאות הקשר והבנין הזה הקדוש והנורא של המראה הנוראה הזאת עם קשר כמה פרשיות וענינים שבתורה הקדושה, מסוד הכאת הצור ושליחת המלאכים לאדום עם קשר המאמר הנורא של הספרא דצניעותא טי"ת תיקונין וכו' ועם ההתגלות הנפלא והנורא שגילה רבינו הקדוש על זה ועיין עוד בפנים בספר חיי מוהר"ן שהאריך קצת במעלת גדולת וקדושת רבינו ז"ל, ובגדולת מעלת קדושת השגתו הנוראה והנפלא מאוד עין לא ראתה וכו':

אות יז

ועיין בליקוטי הלכות בכמה מקומות ובפרט בהלכות גזילה הלכה ה"א איך שאף על פי שדרכי המאמר הזה גבוהים ונשגבים מאוד, אף על פי כן יכולין להוציא ממנו דרכים ישרים ונפלאים המוכרחים ונחוצים מאוד לכל אחד כפי מדריגתו, עיין שם שהאריך בזה בדברים נפלאים ונוראים מאוד ולא העתקתים פה מיראת האריכות, בפרט כי כבר נתרחב הענין קצת על ידי העתקת המראה הנוראה עם קצת הביאור שבזה, אף על פי שבאמת עדיין עדיין הדברים סתומים וחתומים עד עת קץ, כי מאוד עמקו מחשבותיו הקדושים ז"ל וכל שיחותיו הקדושים מלאים רזין ורזין דרזין עד אין קץ וסוף, מכל שכן ענין נפלא ונורא כזה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכו' אור זרוע לצדיק וכו':

סימן כ"א-עתיקא טמיר וסתים

אות א

מאמר זה נאמר בשבת נחמו שנת תקס"ד, וקודם לזה שמעתי ממנו ז"ל באותו הקיץ איזה ענינים ממאמר הנ"ל פיסקא פיסקא, ואחר כך אמרו בשלימות בדרך בשבת נחמו כנ"ל, וקודם לזה עמדתי לפניו בערב ראש חודש מנחם ביום ראשון בשבת לעת ערב, והיה אז מאוים מאוד ושכב על מטתו וכו' (עיין פנים השיחה שהיה אז מענין שכל דבר שהוא רוצה לעשו"ת הוא מוכרח לעשותו במסירת נפש וכו'), ואז סיפר לפני ואמר בזה

השבת הקשו קושיא למעלה ואני אמרתי עליה תירוץ והקשיא היא כי יש מקיפים אצל השכל ויש מקיפים להתורה ומה לעשו"ת שיכנסו המקיפים לפנים וכו' כנדפס בסוף המאמר הנ"ל:

אות ב

אחר כך עמדתי לפניו עוד עד אחר שקיעת החמה, בתוך כך נכנס אליו המשרת שלו ואמר בזה הלשון: רבי תנו מעות על נרות (ובלשון אשכנז רבי גיט געלט אויף לעכט), ענה ואמר אלי השמעת מה שהוא אומר, גם את זה תזכור, כי גם זה הוא תירוץ על הקשיא (היינו על הקשיא הנ"ל שהקשו למעלה בענין המקיפים) אם תהיה איש כשר תזכה להבין זאת:

אות ג

אחר כך נסע לדרך ואמר המאמר עתיקא הנ"ל שם בדרך בשבת נחמו כנ"ל, ובהיותו בדרך נפטרה בתו הקטנה פיגא ז"ל ובבואו לביתו העלימו ממנו ולא הודיעו לו כלל כי לא נתגדלה אצלו בביתו רק בעיר הסמוכה בקהילת לאדיזין שהיתה שם אצל מינקת על כן היו יכולים להעלים ממנו והוא ז"ל תיכף כשירד מהעגלה ונכנס לביתו, מצא אנשים מאנ"ש שבאו אליו מקהילת נעמרוב, אז תיכף אמר לפניהם דברי תורה הרבה ממאמר עתיקא הנ"ל, והכניס בתוך דברי תורתו ענין שבעת ימי אבילות כמבואר שם באות ה"א וגם בדרך קודם כניסתו לעיר הבינו מדבריו שיודע ברוח קדשו שנסתלקה, ואחר כך כשנכנס לביתו שאל וחקר את בני ביתו והעלימו ממנו, ולא נהג אבילות כלל ולא נודע לו מפי אדם עד אחר ראש השנה, ואז נהג שעה אחת אבילות כדינא כי כבר היה אחר שלשים, ואמר אז שכל זמן שאין יודעים מפי אדם אין צריכין לנהוג אבילות אף על פי שיודע על פי השגות

אות ד

ואחר כך בימי אלול הייתי אצלו בעצמו (כי אז בבואו לביתו לא הייתי בעצמי רק כל הנ"ל שהיה בעת כניסתו לביתו שמעתי מחברי שהיה אצלו אז) ותיכף כשנכנסתי אצלו והוא ז"ל היה יושב בכובד ראש בצער, והתחיל לדבר תיכף מענין חיים ומיתה ענה ואמר לי הלא בין חיים למיתה אין חילוק כי אם באמה אחת שעכשיו האדם כאן ואחר כך שוכן שם, והטה בידו על הבית עלמין כלומר, מי שהוא צדיק ואף במיתתו הוא חי מה חילוק אצלו בין חיים למיתה, רק שמקודם היה דר כאן ועכשיו קבע דירתו שם בקבר והוא חי שם ואז התחיל לומר חיים נצחיים הוא רק אצל השם יתברך, ומי שהוא נכלל

בו יתברך הוא חי גם כן חיים נצחיים וכו', כמבואר כל זה אצל המאמר הנ"ל (כל זה הועתק מספר חיי מוהר"ן):

אות ה

שם במאמר הנ"ל אות ג', וגדולו מן הארץ, כי צריך המקבל הזה להיות חכם וכו' היינו שיהיה לו חומר ממוזג לקבל חכמה ושכל וכמבואר לקמן בסי' נ"ג, וכמבואר במקום אחר בשם רבינו ז"ל שיכול האדם להיות צדיק אף על פי שאינו למדן, אבל להיות בעל השגה לזה צריכין להיות למדן בגמרא פירוש תוספות וזה בחינת וגדולו מן הארץ, היינו שגם טבע גופו וחומרו שהוא בחינת ארץ (כידוע וכמבואר גם לעיל בסימן י"ד) יהיה גם כן מוכן וממוזג לזה כנ"ל ועיין מדרש רבה בראשית פרשה י"ג ואד יעלה מן הארץ, רשב"ל אומר אין עננים אלא מלמטה (היינו מן הארץ) וכו', לאחד שאמר לחברו הלוני סאה של חטים אמר לו הבא קופתך ומדוד, כך הקדוש ברוך הוא אומר לארץ אייתי ענניך וקבל מטר (הובא בתוספת סוכה דף י"ב ד"ה בפסולת) ובזה מבואר כל ענין הנ"ל ביותר:

אות ו

שם אות ה"א, כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו רוצה לומר כי כבר נתבאר לעיל אות א' שעל ידי המהירות של תנועת השכל של השפע אלקי על ידי זה נולד חום בלב, ועל כן כיון שמקיף של זה גדול ממקיף של זה על כן אם היה משיג המקיף הגדול ממדריגתו היה נכווה על ידי זה ממש על ידי גודל אור ההתלהבות שהיה נולד בלבו גם כן למעלה ממדריגתו עד שלא היה יכול לסבול כלל כמו מי שנכוה ממש מה שאין כן על ידי השגת המקיף שכפי מדריגתו על ידי זה נולד ההתלהבות בלבו גם כן כפי מדריגתו ויוכל לסובלו ועיין בסוף המאמר מבואר בענין אחר קצת:

אות ז

שם באות הנ"ל, מבואר מענין ז' ימי אבילות וז' ימי המשתה ועיין מדרש רבה סוף פרשה ויחי מבואר שז' ימי אבילות הם כנגד ז' ימי המשתה:

אות ח

שם באות וא"ו, כולו אומר כבוד יש לומר כי כבוד מרמז על בחינת חכמה כידוע וכמבואר בדבריו ז"ל גם כן היינו בחינת השגת החכמה והשכל הנ"ל שהוא בחינת מקיפין בחינת חופה, וזה שכתוב (ישעיה ד) כי על כל כבוד חופה וזהו שכתוב אחר כך ומרים שפגמה בכבוד משה, כי החכמים בעלי השגה אמתיית הנ"ל זוכין לכבוד כמו שכתוב (משלי ג) כבוד חכמים ינחלו, בפרט משה רבינו ע"ה שזכה לשפע אלקי בחינת אור הפנים בשלימות כמו שכתוב כי קרן עור פניו וזכה בשלימות לקדושת שבעת

הנרות, כי זכה לקדושת החוטם בשלימות שהוא בחינת יראה כנ"ל, על כן זכה להיות עניו שפל וסבלן ולא חרה אפו על בזיונו, כי יראה קשורה בענוה כמו שכתוב (משלי כ"ב) עקב ענוה יראת ה' ואמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי שבת א-ג) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליתא, ועל כן באמת אמרו רבותינו ז"ל (ברכות ל"ג:) יראה לגבי משה מילתא זוטרתא היא, ושיבחה אותו התורה כאן במעלה היותר גדולה שהוא הענוה, וזכה לקדושת הפה עד שנאמר בו (במדבר י"ב) פה אל פה אדבר בו, וזכה לקדושת העינים עד שנאמר בו (שם) ותמונת ה' יביט, וזכה לקדש את אזניו עד שנאמר בו (שם) בכל ביתי נאמן הוא שגילה לו השם יתברך כל סודותיו כביכול:

אות ט

שם מצורע חשוב כמת (נדרים ס"ד:) כי המת לאחר מותו אינו יכול להמשיך שכל הפנים בעולם כמובן לעיל בפנים, וכן מצורע דא סגירו דנהורא עילאה היינו אור הפנים כנ"ל, רק שהמת והניח ברכה אחריו שהם בניו שעוסקים הם שימשיכו שכל הפנים בעולם אז גם נשמתו עולה לאור הפנים כנ"ל אבל המת בלא בנים קשה לו לתקן אור הפנים כמובן לעיל בפנים והגם שהתורה מצאה לו גם כן תקנה לייבם את אשתו ואז זה הנפטר בלא בנים יחזור ויתגלגל בזה העולם, אף על פי כן הלא גם אז אתתיה אימיה ונמצא שאבד את בת זוגו, וממי יוליד בנים גם עכשיו אם לא שיהיה בבחינת פן יקדמנו אחר ברחמים וכו' כמבואר בפנים, וזהו שאמר אל נא תהי כמת וכאיזה מת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו היינו כמת בלא בנים רחמנא ליצלן, שמיתה כזאת היא עיקר בחינת סגירו דנהורא עילאה חס ושלום כנ"ל:

אות י

ולבאר בקצרה קשר הענין של אות ה' ו' ז' כי עיקר האדם הוא השכל והדעת כמבואר לקמן, ועיקר יצירתו היתה בשביל להשיג הדעת האמת של השגת אלקותו יתברך, ובהשגת הדעת הזה יש שני בחינות בבחינת אחור וקדם צרתני היינו השכל שאדם משיג אותו על ידי הקדמות והוא מכונה בשם אחור מחמת שבא באיחור הזמן שאחר ההקדמות, ויש שכל שבא לאדם רק על ידי שפע אלקים וזה מכונה בשם קדם בשם פנים והגם כי בשניהם יש צורך להעולם, כי גם מי שזוכה לשפע אלקי צריך להשתמש לפעמים גם בבחינת השכל השני, בפרט בשביל בחינת הולדה דהיינו בכדי שיוכל להלביש אור השגת שכלו באיזה לבושים בכדי שיוכלו גם שאר בני העולם ליהנות ממנו ולהטיב מטובו לאחרים (שזה ממש גם פירוש הפשוט של אחור וקדם צרתני בחינת יצירת האדם זכר ונקבה בשביל להוליד על ידה בנים ושתהיה לו לעזר), אף על פי כן

עיקר שלימות תכלית האדם הוא לזכות לבחינת השכל הזה של השפע אלקי שהוא בחינת פנים בחינת המשכת אור הפנים בעולם

אות יא

והנה כל זמן שהאדם חי הוא עוסק בזה להמשיך שכל הפנים בעולם על ידי מעשיו הטובים, ולאחר הסתלקותו אז צריך להשאיר בניו אחריו שיעסקו הם בזה (וזכר ונקבה דייקא כנ"ל) ועל כן תיכף בשעת הנשואין שהוא בשביל הולדת הבנים עוסקין אז בזה שזה בחינת קידושין וחופה וז' ימי המשתה כמבואר בפנים, וכשנפטר האדם מתאבלין עליו ז' ימי אבילות כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים על ידי זה (ועיין לק"ת להאר"י ז"ל פרשה ויחי שז' ימי אבילות הם כנגד ז' בחי' מקיפין וכו') וזה גם כן בחינת הקריעה מה שקורעין על המת, כי המקיפין הנ"ל הם בחינת לבושין כמבואר בסוף המאמר, וזה קרע גימ' ש"ע כנגד ש"ע נהורין של אור הפנים בחינת המקיפין הנ"ל והנה הנפטר בלא בנים רחמנא ליצלן, נמצא שאין מי שיעסוק עכשיו אחריו בענין המשכת שכל הפנים בעולם, ונתנה התורה עצה לייבם את אשתו, ואזי יתגלגל הנפטר הנ"ל ויעסוק הוא בעצמו עוד הפעם בזה, ואם אין אחיו רוצה לייבם את אשתו צריכה לחלוץ נעלו (יש לומר שנוגע למה שכתוב בספר אוצרות חיים דף ק"כ בענין הנעל הנמשך גם כן מן החשמל והחשמל הוא סוד מלבוש של בחינת המקיפין כמבואר בסוף המאמר הזה, ועיין בתחלת פע"ח שער התפלה) וירקה בפניו ובזה הרוק הוא נכלם ועיקר הבושה הוא בפנים וכו' ועיין בסוף אות ז' שכתוב שם כי הכלימה אזיל סומקא ואתי חיוורא שזה בחינת לידה בחינת דם נעכר ונעשה חלב

אות יב

ובזה יש להבין תוכן הענין כי מבואר בפנים שיש בחינת מקיף ובחינת מקיף למקיף, היינו כי מתחלה צריכין להמשיך המוחין מהעלם אל הגלוי מבחינת עבור לבחינת לידה ואז המוחין בבחינת מקיפין עדיין, ואחר כך צריכין להמשיך המוחין לפנים שזה בחינת השגת המקיפין בשלימות

אות יג

והנה גם בהולדת הבנים שהוא רק בשביל המשכת המקיפין שכל הפנים יש גם כן בחינה זו בחינת עיבור ולידה ומוחין והנה כשמוליד בנים הוא רק בבחינת המשכת המקיפין שכל הפנים מהעלם אל הגילוי לבחינת לידה, אבל בחינת המשכת המוחין זה תלוי בבחירתם של הבנים עצמם אם יזכו לצעוק אל ה' עד שיהיו נולדין המוחין ויקדשו את השבעת הנרות עד שימשיכו המוחין לפנים, ועל כן זה היבם שלא רצה לייבם את אשת

אחיו לא פגם רק בזה שלא השתדל להמשיך נשמת אחיו בעולם מהעלם אל הגילוי לבחינת לידה, אבל בענין המשכת המוחין עצמן אפשר שגם אם היה מייבם אותה והיה ממשיך נשמת אחיו בעולם, אף על פי כן לא היה זוכה אחיו להמשיך המוחין בבחירתו נמצא שעיקר הפגם של היבם היה בבחינת המשכת נשמת אחיו מהעלם אל הגילוי לבחינת לידה שהוא בחינת דם נעכר ונעשה חלב בחינת אזיל סומקא ואתי חוורא, על כן וירקה בפניו ובזה הרוק הוא נכלם והכלימה היא אזיל סומקא ואתי חוורא (ועיין לקוטי תורה פרשה כי תצא שבזה הרוק שרוקקת יוצא ממנה האי רוחא דשדי בגוה וכו' עיין שם נמצא שזה בעצמו הוא גם כן בחינת לידה, כי בתחלה היה נקשר בבטן אשתו ומצפה שיהיה תיקונו על ידי אחיו היבם ועכשיו יצא ממנה ויתתקן על ידי תחבולה אחרת שימצא לו השם יתברך ובזה אפשר לומר שזהו שהקפידו רבותינו ז"ל שיהיה רוק דווקא שהוא לבן ולא דם (ועיין לק"ת שם), כי הלידה הוא בבחינת אזיל סומקא ואתי חוורא כנ"ל):

אות יד

שם אות ז', בין בתפלה בין בתורה כשנתעלם המוחין וכו' רוצה לומר כי יש שכל ומוחין בעבודת ה' שזה בחינת המוחין והחיות של תפלה, ויש שכל ומוחין של תורה כגון השכל של חידושי תורה ואפשר שזה כוונתו גם כן בסוף המאמר במה שהקשו כי יש מקיפין אצל השכל וכו' רוצה לומר בהשגת וידיעת השכל באלוקותו יתברך ובמדותיו יתברך ובהנהגותיו הקדושו"ת שבזה נכלל גם כן בחינת המוחין של תפלה, ויש מקיפין להתורה רוצה לומר של הלכות התורה וסודותיה וכו':

אות טו

שם סוף אות הנ"ל, צור ילדך תשי ר"ת של צעקתינו יודע תעלומות וכו' עיין בספר ברית מנוחה דרך ד' ששם צי"ת שבשם מ"ב מקורו מפסוק צור ילדך תשי מבואר לענינינו:

אות טז

שם אות ח', זה מחמת שהמוחין והשכל של התורה והלימוד הזה הן בבחינת עיבור רוצה לומר כי אם היה המוחין כבר בבחינת לידה על כל פנים אף על פי שלא זכה עדיין להמשיכן לפנים והם עדיין בבחינת מקיפין אף על פי כן היה מבין בתורתו איזה חידוש, כי השכל הפנימי מקבל חיות מהמקיף הזה כמבואר באות ד' וכשאין מבין בה שום חידוש מסתמא אין המוחין עדיין גם בבחינת מקיף רק בבחינת עיבור בחינת מקיף למקיף וכו', ואז אין לדרוש אותה לרבים וכו' וכשזוכה להוליד המוחין ולהכניס אותם בפנים, אז מחויב לגלות הסגולה לעם סגולה ולהטיב מטובו לאחרים:

אות יז

שם בסוף אות ט', נחמו נחמו היינו מקיף ומקיף למקיף שהידיעה הוא עיקר הנחמה וכו' רוצה לומר גם כן כנ"ל, כי שמולידין המוחין מבחינת עיבור בחינת מקיף למקיף לבחינת לידה בחינת מקיף לבד, זה גם כן כבר בחינת נחמה, כי ניתוסף בו ידיעה חדשה קצת על ידי שהשכל הפנימי מקבל חיות מהמקיף הזה, ואחר כך כשזוכה להמשיך המקיף לפנים שזה בחינת ידיעה שלימה אז עיקר שלימות הנחמה:

אות יח

שם בסוף המאמר, ש"ע נהורין בגימטריא ב"פ אל במילואו כי אל הוא אור הפנים רוצה לומר כי ב' פעמים הקף בגימ' ש"ע ושני פנים הקף יש לומר שמרמז לבחינת מקיף ומקיף למקיף הנ"ל ועיין בכוונות אלול מבואר גם כן מענין ב' פעמים אל, כי עיקר הזמן לזה הוא בחודש אלול ובזה מובן גם כן סוד מה שהתפלל משה על רפואת מרים שנצטרעה על שפגמה כביכול בכבוד משה שהוא בחינת שפע אלקי אור הפנים על כן התפלל עליה אל נא רפא נא לה, אל דייקא שהוא בחינת אור הפנים ויש בענין זה של מרים עוד נפלאות גדולות, כפי הנשמע מאנ"ש שרימז בזה על בתו מרים ז"ל, שהיתה כלתו של הרב הגאון וכו' מוואלטשיסק ונסעה לארץ ישראל ונתייבמה שם וזה היה כמה שנים אחר פטירתו של רבינו הקדוש זצוק"ל, ויש בזה עוד ענינים הרבה ואיני בקי בהם בבירור כל כך לכן העתקתי רק ברמז קצת:

אות יט

לענין המקיפים המבוארים במאמר הנ"ל שכל אחד ישיג לעתיד כפי טרחו בעבודת ה' וכו' אמר רבינו ז"ל שיש עובדות כאלו בזה העולם שזוכין על ידם שגם בעולם הבא יזכה בכל פעם לעלות מדרגא לדרגא ולהשיג בכל פעם מקיפין חדשים:

אות כ

שם באות ט', הגדיל ה' לעשו"ת עמנו, היינו הגדולה שעשה ה' עם העכו"ם הגדיל ה' לעשו"ת עם אלה, היינו שהגדולה הזאת היתה לישראל (כי אז ידעו ויבינו אפילו העובדי כוכבים שגדולתם היתה לנו גדולה וכו') אמר המחבר שמעתי מאבי ז"ל שפירש בזה מאמר רז"ל במס' עבודה זרה ב: שיאמרו העובדי כוכבים לעתיד לבוא רבונו של עולם הרבה שווקים תקננו וכו' הרבה כסף וזהב הרבינו וכלם לא עשינו אלא בשביל ישראל וכו', לכאורה קשה איך יעיזו פניהם כל כך לומר שקר וכזב כזה בפני השם יתברך בעצמו שלא עשו הכל אלא בשביל ישראל אבל לפי הנ"ל מיושב היטב, כי אדרבא דייקא אז על ידי שיתרבה הדעת כל כך עד שגם הם ידעו ויבינו שהכל היה באמת רק לטובת

וגדולת ישראל כנ"ל, ועל כן יהיה להם פתחון פה לומר כל זאת והקדוש ברוך הוא יאמר להם אמת הדבר שהכל נעשה רק לטובת ישראל אבל לא לזאת היתה כוונתכם כי הכל עשיתם רק לצורך עצמיכם וכו' כמבואר שם:

סימן כ"ב

אות א

מאמר חותם בתוך חותם נאמר ביום ב' יום חמישי לעשרת ימי תשובה שנת תקס"ה וראש השנה חל אז ביום ה' ו', ובשבת תשובה שלאחריו היינו מסופקים אם נזכה שיכנס מחדרו אלינו לישב עמנו בסעודה שלישית ולגלות לנו תורה, כי לא היה דרכו לישב עמנו בסעודה שלישית כי אם בעתים ידועים וכמבואר במקום אחר והיינו עומדים ומצפים סמוך לחדרו ובתוך כך פתח פתאום הדלת מחדרו בבהלה גדולה, וכל האנשים אשר עמדו שם בסמוך נפל עליהם פחד גדול ונבהלו ונשתוממו מאוד וקרא בתחלה שתבוא בתו הגדולה אליו ונכנסה תיכף לחדרו, והתחיל לדבר עמה מענין פטירת בתו הקטנה פיגא ז"ל, והתחילה שוב להכחיש ולהעלים, ואמר הלא כבר אני יודע האמת שנפטרה והוכרחה להגיד לו בפירוש ולא נכנס מחמת זה אלינו לסעודה שלישית, ונהג שעה אחת אבילות במוצאי שבת ואחר כך נכנס אצלינו לביתו הגדול ודיבר עמנו כדרכו, ואז שאל לאחד אם בכה בראש השנה, ואמר אז שעיקר מעלת הבכיה כשהיא מחמת שמחה, וגילה אז ענין הנפלא בשמך יגילון כל היום ר"ת בכיה כמבואר בסי' קע"ה ואמר אז שהיה לו אז (מה שקורין בלשון חסידות) הארה גדולה לומר תורה, אך על ידי זה הנ"ל נתבלבל הדבר, וסיפר שבתו הקטנה הנ"ל שנפטרה באתה אליו בקובלנא רבא וכו' (עי' פנים), ואז הוכרח לשאול עד שהודיעו לו כנ"ל וכו', ומחמת זה נתבלבל הדבר ולא אמר אז התורה הגדולה שהיה מוכן לומר כנ"ל:

אות ב

ובחמלת ה' חסדו גבר עלינו וסיבב השם יתברך אחר כך שאף על פי כן לא אבדנו את התורה הזאת כי זכינו אחר כך ביום ב' שגילה לנו אז תורה גבוה ארוכה ורחבה ועמוקה מאוד והוא מאמר חותם בתוך חותם הנ"ל והמאמר הזה נאמר פתאום כי בתחלה ישב ודיבר עמנו כדרכו, ומקודם צוה לאיש אחד להביא לו שמן ופתילה לתקן לו נר של שמן זית, ואחר כך הדליק הנר בעצמו, כי כן היה דרכו כמה פעמים שהיה פתאום מדליק נר של שמן זית, והדבר היה מובן שהיה ממתיק דינים בזה ואז סמוך להדלקה והנר היה דולק סמוך לשולחנו, והוא ז"ל דיבר עמנו באימה גדולה ובתוך כך צוה להביא לפניו

סליחה והביאו לפניו, ופתחה ואמר קצת מאיזה סליחה של יום כפור, והכל היה בפני כולנו שהיינו עומדים סביבו והוא ישב על כסאו סמוך לשולחנו בחדרו בתוך כך התחיל לדבר מגן עדן והגיהנם שהגן עדן והגיהנם הם בזה העולם וכו', ונכנס מענין לענין עד שגמר כל המאמר חותם בתוך חותם הנ"ל, ונשתהה המאמר בערך ארבעה שעות, וכל מה שעבר אז אי אפשר לספר בכתב, אשרי השעה אשרי הרגעים שזכינו לעמוד לפניו, ואחר כך בשבת אחר סוכות אמר שבשביל התורה הזאת נתן אלף אדומים לשומר הפתח למעלה במקום שהיה שם וכו' כמבואר במקומו:

אות ג

כשאמר אז שכל הקולות הם בחינת עזות, אמר אז שאפילו קול קישקוש המטבעות של נתינת הצדקה הוא גם כן בחינת עזות דקדושה וכו'

אות ד

כשאמר הענין של מאמר רז"ל (ראש השנה כ"ז:) התוקע בבור וכו' עיין שם מענין התגלות סוד קול ההברה וכו' אז אמר בעצמו שיש בזה קשיא לכאורה, כי שם מבואר שמי שאינו בבחינת בשר אינו יכול לשמוע הקול בעצמו כי אם קול ההברה, ואיך אמרו רז"ל אותם העומדים בחוץ ופירש רבינו ז"ל שרוצה לומר אותם שאינם בבחינת בשר ואף על פי כן אמרו אם קול שופר שמע יצא וכו' וקשה על זה לכאורה הלא הוא ז"ל ביאר בעצמו למעלה שאותם שאינם בבחינת בשר אי אפשר להם לשמוע הקול דקדושה בעצמו שהוא בחינת קול שופר ואינם שומעין רק קול הברה, כך דיקדק הוא ז"ל בעצמו ולא ביאר הענין לתרץ הדבר בפירוש, רק אמר בשיחתו הקדושה הלא גם כן אין מבינים ענין הנ"ל, אך מדבריו מובן שיש בזה דברים בגו והנראה מדבריו הוא שגם מי שאינו זוכה עדיין להיות קרוב להנשמה ולהצדיק האמת בבחינת בשר הנ"ל, אף על פי כן אם יכריח עצמו הרבה ויטה אזנו היטב בכח גדול לשמוע קול הנשמה וקול הצדיקים אמתיים, יש לו גם כן תקוה לשמוע הקול דקדושה בעצמו רק שצריך להטות אזנו היטב, והוא ממש כמו לענין דין הנ"ל בפשיטות לענין קול שופר, שאותם העומדים בפנים בודאי שמעו קול שופר וכמבואר בשולחן ערוך, רק אותם העומדים בחוץ הם צריכים הבחנה אם קול שופר שמעו או קול הברה, כמו כן גם כן לענין מה שפירש רבינו ז"ל אותם העומדים בחוץ שאינם בבחינת בשר הם צריכים לדקדק היטב לידע אם קול שופר שמעו או רק קול הברה, אבל אם יכריחו עצמן מאוד ויטו אזנם היטב היטב יוכלו גם הם לשמוע הקול דקדושה בעצמו ולא קול הברה אבל מי שזוכה שהוא בבחינת בשר, זה אין צריך

הבחנה כלל, כי בוודאי ישמע בחינת הקול שופר שהוא הקול דקדושה בעצמו וכו' כך נראה לפי עניות דעתי (כל הנ"ל בענין המאמר הנ"ל הועתק מספר חיי מוהר"ן):

אות ה

ועיין עוד בספר חיי מוהר"ן הנ"ל בענין הסיפורים וענינים שהיה בשבת הנ"ל שאחר סוכות, שהיה הפארשפיל של הנשואין של בתו מרים ז"ל הנ"ל, ומבואר שם שסיפר אז שבאותו הראש השנה נתנו לו עקספענץ אלף אדומים אחר כל ההצטרכות (היינו שנתנו לו מלמעלה שפע הזאת לבד מההצטרכות שלו על כל השנה), והיה במקום שהיה, והוא אוהב תורה מאד, והיה שם מקום שאמרו שם תורה גבוה מאוד והלך לשם ועמד שם שומר על הפתח וכו' ונתן לו האלף אדומים (היינו השפע הזאת), ונכנס לשם ושמע מה ששמע וכו', ומאמר חותם בתוך חותם הנ"ל הוא מאותו התורה של המקום הנ"ל, רק הוא מעט ומקצת וכו' עיין פנים:

אות ו

שם במאמר הנ"ל סוף אות ה', היום הזה זה בחינת קול שופר שמצוותו ביום בבחינת יענך ה' ביום צרה וכו' לכאורה אינו מובן כלל, ואפשר דרוצה לומר כי במזמור זה יש ע' תיבין כנגד ע' קלין של היולדת, שהם בחינת כלליות הקולות דקדושה, וכמובן בסי' כ"א ובסי' ל"ו ועל כן גם כאן שמבאר שלשבר העזות דסטרא אחרא הוא רק על ידי קולות דקדושה זה גם כן בכלל יענך ה' ביום צרה על ידי הקולות הנ"ל או יש לומר שסמך על סוף המזמור הנ"ל שסיים יעננו ביום קראינו שנענין על ידי קריאת הקולות דקדושה:

אות ז

וכן מובא גם בכוונות יענך ה' ביום צרה ר"ת בגימטריא יב"ק, וכן יעננו ביום קראינו ר"ת יב"ק, נמצא שיש להם סמך זה לזה או יש לומר כפשוטו דרוצה לומר כי יענך ה' ביום צרה הוא על דרך מאמר הכתוב (תהלים קי"ח) מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה, שזה בחינת תקיעת שופר כמובא בכוונות, ומובא גם כן בדבריו ז"ל במאמר פתח ר' שמעון סימן ס' ועי' זוהר בשלח דף ס' בענין מן המצר הנ"ל לענין תקיעת שופר ועיין זוהר ויקהל קצ"ו:

בענין וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם וכו', גם כן לענין תקיעת שופר

אות ח

אך אף על פי כן לבאר קצת מה שמכנה ענין תקיעת שופר בתיבת היום הזה מחמת שמצוותו ביום, יש לומר דרוצה לומר על דרך מאמר רז"ל (ראש השנה כ"ח) לילה לאו

זמן שופר ולענינינו יש לרמז בזה, כי כל זמן שהאדם משוקע לגמרי בחושך חס ושלום אז אינו מרגיש בצרת נפשו כלל, והוא כאבן דומם חס ושלום, ואינו מתאנח וצועק על צרת נפשו כלל וכעין שפירשו הקדמונים ז"ל (שמות ב) וימת מלך מצרים אז ויאנחו בני ישראל מן העבודה, כי התחילו להרגיש בצרת נפשם, מה שאין כן קודם לזה היו מונחין בשפלות ומרירות כזה עד שלא היו מתאנחין וצועקין כלל נמצא שבחינת הקול שופר שהוא בחינת מקול אנחתי היא גם כן כבר איזה צמיחת קרן ישועה, מאחר שמרגיש כבר בצרת נפשו וצועק לה' העונה בעת צרה וזה בחינת מה שתקיעת שופר מצוותו ביום דייקא, היינו כשנמשך עליו איזה הארה מהנשמה והדעת להרגיש בצרתו איך שעזות הגוף וערלת בשר גבר כל כך עד שאינה יכולה הנשמה להתקרב להגוף, אז מתאנח וצועק על זה ובאמת האנחה והצעקה עצמה הוא גם כן כבר מצד הארת הנשמה שמרחמת על הגוף גם כן ורוצה להאיר בו, ועל כן הוא בבחינת אור יום בחינת תקיעת שופר שמצוותו ביום, רק שהארה זאת הוא בחינת אור היום בתחילתו, ועל ידי האנחה והצעקה עצמה זוכה לשבר עזות הגוף ולמול ערלת בשר, ואז יוכל לקבל אור העצם שהוא הארת הנשמה בשלימות:

אות ט

שם אות ז', מענין קול הברה וכו' אם עונינו ענו בנו וכו' לבאר הענין קצת נראה לעניות דעתי, כי כל היסורים והצרות ששולח השם יתברך על האדם חס ושלום בפרט או בכלל, הכל הוא רק בכדי לשבר על ידי זה עזות הגוף ולעוררו בתשובה, בכדי שתוכל הנשמה להתקרב אליו ולהאיר לו אשר זה שלימות תכליתו, ועל כן כשבאין יסורים על האדם אז אין עצה וכו' רק לצעוק אל ה' וכו' כמו שכתוב ויצעקו וכו', כי על ידי הקולות של הצעקות ממילא נשבר עזות הגוף ואז ניצולין ממילא מכל הצרות אמנם לפי זה צריך להיות הצעקה העיקר רק על ענין זה שגבר עזות הגוף כל כך עד שאין הנשמה יכולה להתקרב אליו ונתרחק מהשם יתברך על ידי זה מאוד, וזה גרם כל הצרות בגשמיות בכדי לשבר על ידי היסורים על כל פנים עזות הגוף נמצא מובן ממילא שצריכין לצעוק רק על זה, מה שאין כן אם אינו נתעורר בתשובה על ידי היסורים להשתדל מעתה לשבר עזות הגוף ושיהיה כל צעקותיו על ענין זה, רק גם בשעת היסורין הוא צועק רק להנצל מן היסורין עצמן ושיהיה לו פרנסה בריוח וכל טוב, על זה אמרו רז"ל בתיקונים (תיקון ו) צווחין ככלבין הב לן חיי הב לן מזוני, ככלבים דייקא בחינת והכלבים עזי נפש, כי חסרון הפרנסה ושאר היסורין כיוצא בזה בא רק לשבר עזות הגוף, וכאן שאינו נתעורר על ידי

זה לצעוק הוא גם כן על זה לשבר עזות הגוף רק הוא צועק כפשוטו על חסרונותיו, נמצא שהצעקות אלו בעצמן הם גם כן רק מבחינת עזות הגוף שזה בחינת צווחין ככלבין הנ"ל

אות י

והנה רבינו ז"ל גילה לנו בזה מאין נמשך בחינה זאת, שגם בשעת הצעקה הוא צועק רק על חסרונותיו בגשמיות ולא על התכלית האמת שרק בשביל זה באו עליו היסורים ענין זה בא מחמת שהנשמה נתרחקה כל כך מהגוף, והגוף גבר בעזות כל כך עד שאינו בבחינת בשר להנשמה שהוא בחינת העצם, על כן אפילו כשנתעורר איזה קול דקדושה שהוא קול הצעקה שהוא בעצמו צועק, וכל הקולות דקדושה נמשכין רק מצד הארת הנשמה כנ"ל אבל מחמת שנתעורר כנגדו קול הברה שהוא קול המחבלים שנבראו על ידי עוונותיו, והם צועקים גם כן הב לן חיי הב לן מזוניה, וכשאין מתגבר ומתעורר קול דקדושה אז הם נחים אבל כשנתעורר קול דקדושה שהוא קול הצעקות הנ"ל, שעל ידם זוכין לשבר עזות הגוף, וכשיזכה לזה לשבר עזות הגוף בשלימות אזי ממילא יהיו כלין ואובדין כל המחבלין הנ"ל על ידי תשובתו השלימה, על כן הם נתעוררין אז לקטרג עליו ולצעוק כנגדו בקולותיהם הב לן חיי הב לן מזוני, ובזה מבלבלין את דעתו עד שגם הוא בעצמו אינו זוכה לשמוע הקול דקדושה שלו רק קול הברה היינו שגם הוא אינו צועק על ענין התכלית האמת שיזכה לשבר עזות הגוף ולקבל הארת הנשמה בשלימות, רק גם הוא צועק רק על חסרונותיו הגשמיות וצרכי גופו, ואז הקולות שלו בעצמן הם בחינת עזות הגוף בחינת צווחין ככלבין הנ"ל שזה בחינת שאינו שומע הקול דקדושה רק הקול הברה שהם הקולות של המחבלים הנ"ל, על כן אינו מתעורר בתשובה בצעקתו רק צועק למלאות חסרונות הגוף וממילא מובן כפי הנ"ל כי על ידי הקולות כאלו קשה להנצל מן היסורים ולקבל ישועה, כי עיקר הישועה שבאה על ידי הצעקות הוא מחמת כי על ידי הצעקה עצמה נשבר עזות גופו וממילא אין צורך להיסורים וניצול מהם, מה שאין כן על ידי הקולות הנ"ל שהוא בחינת ששומע רק הקול הברה, והם בעצמם בחינת עזות הגוף, ואיך יהיה ניצול על ידם מהיסורים שבאו עליו רק בשביל לשבר עזות גופו וזה שצועק ירמיה הנביא על ענין זה (ירמיה יד) אם עוונינו ענו בנו שהעוונות צועקין בתוכינו שזה בחינת הקול הברה הנ"ל, ועל ידי צעקות כאלו בוודאי קשה לקבל ישועה כנ"ל, אף על פי כן ה' עשה למען שמך ותרחם עלינו למענך לבד

אות יא

אך אף על פי כן יש להבין, אם כן מאחר שהגוף עז כל כך עד שאינו נשבר עזותו על ידי הקולות רק אדרבה הקולות בעצמן הם רק על צרכי גופו לבד, ואם כן אם השם

יתברך ירחם עלינו למען שמו לבד ויושיע לנו גם בגשמיות, ויסיר ממנו כל היסורין, ואזי בוודאי יתגבר הגוף בעזות יתירה עוד, ואם כן קשה וכי זה הוא הרחמנות באמת שירחם עליו ה' למען שמו והוא ישאר בעזות גופו לעולם חס ושלום, ועל כן ההכרח לומר שירמיה התפלל עצמו על זה שיעשה השם יתברך למען שמו בדבר זה עצמו, ויתן בלבנו שנזכה להטות אזנינו היטב לקול דקדושה בעצמו ולא לקול ההברה, ואף על פי שאין אנחנו בבחינת בשר אף על פי כן נזכה לשמוע הקול דקדושה בעצמו שהוא רק מצד הארת הנשמה, ועל ידי זה יהיה נשבר עזות הגוף ואז ממילא ננצל מכל היסורים, ונזכה לקבל ישועה שלימה גם בגשמיות כנ"ל (ויש לומר עוד שזהו שדרשו רבותינו ז"ל הובא בפירש"י שם עשה למען שמך המשותף בשמינו, כי ידוע שהשם של האדם מורה על חיותו ונשמתו בבחינת (סראשית ב) נפש חיה הוא שמו, והנה הנשמה יריאה להתקרב אל הגוף כשהוא עז וחזק בתאוותיו, כי תוכל ללכוד בעזות ותוקף הגוף כמבואר באות ה', מה שאין כן השם יתברך כביכול אינו מתייירא מזה כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"א) על פסוק (שמות י"ב) ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך וכו', ואם כן עשה למען שמך המשותף בשמינו היינו בנשמותינו, והמשך עלינו הארה משמך הקדוש והנורא שהארה זו תוכל להאיר גם בגוף שהוא עז וחזק מאוד, עד שיהיה נשבר העזות שלו ויקבל אור הנשמה) ובזה מובן ומיושב הדיקדוק הנ"ל בענין זה באות ג' בשם רבינו ז"ל בביאור יותר, כי גם העומדים בחוץ יכולין לשמוע קול שופר על ידי זה שיצעקו על זה בעצמו, בבחינת אם עוונינו ענו בנו ה' עשה למען שמך וכנ"ל:

אות יב

שם וכן לענין החכם אם אינו בבחינת בשר להחכם אז אינו שומע רק הקול הברה היינו קול העוונות וכו' היינו שאינו שב בתשובה על ידי התוכחה של החכם, רק אדרבא נופל בדעתו על ידי זה ביותר ומתגרין בו העוונות ועזות גופו ביותר חס ושלום:

אות יג

וכפי זה יש לפרש גם לעיל כפשוטו ובדרך קצרה, כי כשנתעורר קול דקדושה אזי תיכף נתעורר כנגדו קול הברה היינו הקול של העוונות שצועקין כנגדו ומקטרגין עליו, ואז אם אינו בבחינת בשר להנשמה קשה לו לשמוע הקול דקדושה (הן של עצמו הן של החכם) שהוא בחינת קול שופר בחינת עזות דקדושה שהיא בחינת שמחה (כמבואר בפנים), שזה בעצמו גם כן בחינת מה שעיקר מעלת הבכיה היא כשהיא מתוך שמחה כנ"ל, ועל ידי כל זה נשבר עזות הגוף עזות דסטרא אחרא אבל אם אינו זוכה אזי אינו שומע רק הקול הברה, היינו הקול של העוונות שמקטרגין עליו וצועקין כנגדו, היינו שבאין

אז על דעתו ומחשבתו כל עוונותיו ומבלבלין את תפלתו וצעקתו ונחלש דעתו ביותר, ואז מתגבר עליו העזות דסטרא אחרא ביותר, ואז צריכים להתפלל שירחם עלינו השם יתברך רק למען שמו לבד, שזה בחינת אם עונינו ענו בנו ה' עשה למען שמך וכנ"ל:

אות יד

שם אות ח', וכשהבשר בבחינה הזאת אז (ישעיה מ"א) ולירושלים מבשר אתן וכו' יש לומר דרוצה לומר, כי כשזוכה לבחינת בשר הבחינה הזאת הוא כמו בחינת מבשר על בנין ירושלים (ישעיה א) קריה נאמנה, כי מתחילה היה רחוק מאוד מבחינה זו מאחר שהיה רחוק כל כך מקדושת נשמתו ומקדושת הצדיק עד שלא היה נשמע לו הקול דקדושה כלל, אם כן במה יזכה לשבר עזות גופו עזות דסטרא אחרא, ולהתקרב אל הרועים דקדושה ולהשלים את האמונה, אבל עכשיו שזכה לבחינת בשר בוודאי יזכה לשמוע הקול דקדושה וכו', ועל ידי זה יזכה לשלימות האמונה בחינת בנין ירושלים, נמצא שבחינת בשר הוא בחינת מבשר לירושלים כנ"ל:

אות טו

ועיין משלי י"ד חיי בשרים לב מרפא ופירושו מלשון בשר, ורבותינו ז"ל במדרש וירא פ' נ"ז דרשו מלשון בשורה, ועיין מדרש נשא פרשת י"ד ולהג הרבה יגיעת בשר, אם יגעת הרבה בדבריהם הקדוש ברוך הוא נותן לך לב בשר וכו' מבשרך בשורות טובות וכו' מכוון ביותר לענינינו:

אות טז

ענין תורת ה' ותפלת ה' שבאות י' שזה בחינת בראשית ברא וכו' כמבואר שם, הגם כי הדברים גבוהים ורמים מאוד ומופלא מאתנו לגמרי, אף על פי כן נראה לעניות דעתי לקרב אל השכל קצת, כי באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא, והקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו על פי התורה, וכמובן באות א' גם כן שגזר דין צריך להיות דין תורה, ובחינת ההנהגה זו היא על פי תורת ה', והשם יתברך רב חסד ומטה כלפי חסד וכל מה שיכול לזכות את ישראל על פי תורת ה' בוודאי מזכה אותם, אף על פי כן מגלה הדין לבחינת לימודי ה' בכדי שילכו להוכיח את ישראל ולהחזירם למוטב כדי להמתיק הדין ואך יש גם כן בחינת תפלת ה' שהוא בחינת קודם הבריאה, היינו שלפעמים השם יתברך מתפלל כביכול, היינו שממשיך ומעורר רחמים כאלו שהם כביכול למעלה מבחינת תורת ה' שעל ידה הנהגת הבריאה כי אף שמבואר בפנים שגם תורת ה' ממש הוא למעלה מבראשית נקודת הבריאה, היינו שאין לכלל מדריגת הנבראים השגה בה מאחר שהוא תורת ה' ממש, אך אף על פי כן השם יתברך מנהיג את הבריאה על פי

בחינת תורת ה', אך מחמת רוב רחמיו וחסדיו הוא מתפלל גם כן וממשיך על ישראל רחמים כאלו שהם למעלה מבחינה זו ומי שזוכה להכלל באין סוף ממש כביכול למעלה מראשית נקודת כל הבריאה שאז תורתו תורת ה' ממש ותפלתו תפלת ה' ממש, אז גם הוא יכול לעורר ולהמשיך בחינת רחמים הנ"ל שהם כביכול למעלה מבחינת תורת ה' אך מאחר שאי אפשר לו להיות בבחינת הכלליות הנ"ל באין סוף יתברך בביטול גמור ובתמידות כדי שלא יתבטל ממציאותו לגמרי, רק שבחינת הכלליות הזה צריך להיות בבחינת רצוא ושוב וכמבואר גם כן בסי' ד' מאמר אנכי וכו' וגם כי הלא נראה בחוש שאף על פי כן עדיין הוא בכלל הנבראים, על כן כשזוכה להמשיך ולעורר על ישראל רחמים על ידי תפלתו שהוא בחינת תפלת ה', אז נעשה גם בחינת ההנהגה של רחמים אלו בבחינת תורת ה', מאחר שזכה אחד מכלל הנבראים להמשיך ולעורר רחמים כאלו, אז גם רחמים אלו נעשים ונכללים בבחינת תורת ה' ואפשר שגם אלו הרחמים שהשם יתברך בעצמו מעורר וממשיך על ידי תפלתו כביכול, מאחר שכבר נמשכו רחמים כאלו בהנהגת הבריאה, אולי שגם הם נכללים אז בבחינת ההנהגה של תורת ה', ואז השם יתברך מתפלל ומעורר עוד רחמים גדולים ביותר וכן בכל פעם עד אין סוף כי רחמיו יתברך רבים וגדולים מאד עד אין סוף ממש, וכמו כן גם אלו הצדיקים שזוכין לתורת ה' ולתפלת ה' ממש, אז הרחמים שמעוררים וממשיכים על ידי תפלתם נעשים ונכללין אז בבחינת תורת ה', ואז עולין עוד ממדריגה למדריגה בבחינת הכלליות באין סוף בעצמו, כי בכל פעם ממשיכין על ידי תפלתם שהוא בחינת תפלת ה' ממש רחמים גדולים גבוהים ועצומים ביותר, וגם מהרחמים אלו נעשין אז בחינת תורת ה', ומתפללין עוד וממשיכין עוד רחמים גדולים ביותר, וכן עד אין סוף ממש כביכול ובזה מיושב מה שלכאורה אינו מובן בענין אלו הצדיקים שזכו ליכלל באין סוף ממש, עד שתורתם תורת ה' ותפלתם תפלת ה' ממש, אם כן מה עושין אחר כך כי בוודאי גם אחר כך צריכין לילך ממדריגה למדריגה מבחינת נעשה ונשמע זה לגבוה ממנו, ואיך שייך זה אז מאחר שכבר השיגו תכלית מדריגת בחינת הנעשה ונשמע הגבוה מעל גבוה שהוא בחינת נעשה ונשמע של השם יתברך בעצמו שהוא בחינת תורת ה' ותפלת ה' ממש אך כפי הנ"ל מובן קצת, ויראתי להאריך עוד בדברים וענינים נשגבים כאלו, ואם שגיתי חס ושלום והוא רחום יכפר:

אות יז

ועיין בשער ההקדמות ע"ה: שכתב, כי המלכות של אצילות נעשה בחינת אין סוף אל הבריאה וכו' וגם ידוע כי כל עולם ועולם כלול מבחינת עשיה יצירה בריאה אצילות

וכו' ועיין זוהר נח ס"ה וכל אינון נהורין וכו' כולהו איקרון אין סוף וכו' ע"ש עוד ובכמה מקומות שם:

אות יח

שם סוף אות י"א, העונשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו על שיעבוד מלכיות אך עונש העזות נשאר בגיהנם יש לומר שזה כי מאחר ששיעבוד מלכיות בעצמן הוא גם כן רק על ידי עזות מלכותא בלא תגא, על כן אי אפשר שיהיה העונש של עז פנים על ידי שיעבוד מלכיות רק על ידי גיהנם בחינת עז פנים לגיהנם:

אות יט

שם, על ידי שפגם בעזות יכול לבוא לקלקול אמונה וכו' עיין סוטה ל"ב: לענין שעירת חטאת דעבודה זרה, התם ניכסוף וליזיל כי היכי דנכפיר ליה, היינו מאחר שבוודאי פגם בעזות על כן תיקונו על ידי הבושה שמתבייש:

אות כ

שם בסוף המאמר ממש, בענין כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו אוי לאותה בושה וכו' כבר דקדקנו בזה לעיל בסי' ו' במאמר קרא את יהושע, וכי שייך לומר שזה יהיה השכר של עולם הבא מה שכל צדיק יתבייש בפני חבירו, עיין שם מה שביארנו בזה וכפי ענין המאמר זה חותם בתוך חותם הנ"ל יובן גם כן כי מבואר באות י"א שלעלות ממדריגה למדריגה צריך להיות ירידה קודם העליה והפירוש הפשוט כי מאחר שגם מדריגתו הראשונה היתה מדריגה טובה וטוב לו גם במדריגה זאת, על כן צריך להיות לו ירידה ועל ידי זה מתחזק ביותר לעלות מירידתו עד שעולה במדריגה גבוה יותר ממדריגתו הראשונה, ועל כן לעתיד שאז לא שייך שום ירידה ממש ממדריגתו מאחר שנתבטל הבחירה, על כן יהיה כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו ואוי לאותה בושה ועל ידי זה יתחזק לעלות ביותר, כי לעתיד יהיה כולו תשובה כנ"ל באות י"א עצמו והתשובה הוא שיזכו בכל פעם להשגה יתירה כמבואר בסימן ו' הנ"ל ואיך יזכו לעלות להשגה יתירה בלי ירידה מקודם אך על ידי הבושה הנ"ל יתחזק לעלות להשגה יתירה ביותר כנ"ל:

אות כא

עוד יש לומר כפשוטו ממש, כי כבר מבואר לעיל שבחינת נשמע בחינת נסתר בחינת תורת ה' הוא בחינת בראשית מאמר השלם בחינת יראה בחינת בושה בחינת חכמה עילאה עדן עילאה נמצא שאדרבא הבושה והכלימה שכל צדיק יתבייש בפני חבירו הגבוה ממנו במדריגה זו הבושה בעצמה היא בחינת עדן עילאה בחינת ובושת פנים לגן עדן כמבואר בפנים ואפשר שעל ידי הבושה זו בעצמה שמתבייש לפני המדריגה

גבוה, על ידי זה זוכה לשמחה ולעזות עד שמתגבר לעלות גם הוא למדריגה זאת כנ"ל ועי' בליקוטי הלכות, הלכות נשיאת כפים ה"ד:

אות כב

שם בענין אלעזר זעירא וכו' היינו שחשדוהו שיש לו גדלות וכו' ובגמרא מבואר להדיא סבר יוהרא הוא, ומבואר על פי מאמר רז"ל ב"ב דף צ"ו כל המתגאה וכו' אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא שנאמר גבר יהיר ולא ינוה וכתיב התם אל נוה קדשך, מבואר שעל ידי גדלות ויוהרא אין זוכין לכנוס אל נווה קדשך שהם בחינת השבעה רועים שהם כלליות הקדושה שעל ידם נשלם האמונה הקדושה שהוא בחינת ירושלים כמבואר בפנים:

אות כג

שם בענין שכל העולם אחד משששים בגיהנם עיין תענית י' כל העולם אחד משששים בגן וגן אחד משששים לעדן ועדן אחד משששים לגיהנם, וצריך לומר דרוצה לומר גם כאן כל העולם היינו עם הגן ועדן הם אחד משששים לגיהנם, והיינו כי זה שפגם בעזות דקדושה שהוא נמשך בשרשו מבחינת הגן ועדן כמבואר בפנים על כן עונשו לירד לגיהנם שהוא ההיפוך ממנו והוא ששים פעמים כמותו (ועי' ברכות דף נ"ז שאש שלנו הוא אחד מששים לגיהנם ועזות הוא מיסוד האש כידוע):

אות כד

בענין המבואר שם באות ד' ובאות ה' שכל הקולות הם בחינת עזות ועל ידי זה נשבר עזות הגוף עזות דסטרא אחרא וזוכה להתקרב אל הרועים דקדושה, ואחר כך באות ט' מבואר שלבוא לעזות דקדושה הנ"ל הוא על ידי שמחה היינו על ידי נעשה ונשמע וכו' הענין הוא לעניות דעתי, כי כל הקולות דקדושה הם בחינת עזות דקדושה, היינו שהם מבחינה הזאת כמו שכתוב (תהלים ס"ח) הן יתן בקולו קול עוז, ועל כן על ידם נשבר עזות דסטרא אחרא אבל לבוא למדה זו של עזות דקדושה בעצמה בשלימות הוא על ידי שמחה בבחינת (נחמיה ח) כי חדות ה' היא מעוזכם, והשמחה הוא מבחינת נעשה ונשמע שהוא בחינת תורה ותפלה נגלה ונסתר, ועיקר שלימות השמחה היא מבחינת הנשמע שהוא בחינת תפלה בחינת יראה, היינו שעיקר שלימות השמחה שהיא בחינת עזות דקדושה זוכין על ידי שאין האדם רוצה לעמוד על מדריגה אחת בעבודת ה', שהמדריגה הזאת שהשיג כבר ועומד בה עכשיו היא בחינת נעשה בחינת תורה אצלו, רק משתוקק בכל פעם להשיג את הנסתר ממנו ולעלות בכל פעם למדריגה גבוה ביותר, שזה בחינת נשמע בחינת נסתר בחינת תפלה בחינת יראה בחינת בושה, כי לא השיג עדיין המדריגה הזאת

והיא בבחינת אין סוף אצלו נגד מדריגתו שהוא עומד בה אך אף על פי כן הוא נכסף ומשתוקק בכל לבו לבוא למדריגה זו הגבוה ממדריגתו, ומתפלל על זה ומתדבק אליה בדביקות גדול ובביטול גמור וביראה ובושה גדולה, כי מתבייש מאוד לפני מדריגה זו הגבוה ונסתר ממנו ונכסף ומשתוקק מאוד לבוא אל מדריגה הזאת ולהכלל בה, ועל ידי היראה ובושה הגדולה הזאת דייקא זוכין לשמחה בבחינת (תהלים ב) וגילו ברעדה, שזה בחינת השמחה של שני העדיים של נעשה ונשמע בחינת (ישעיה ל"ה) ושמחת עולם על ראשם, כי נעשה ונשמע הוא בחינה הזאת היינו שנעשה לעת עתה מה שאנו יכולים לעשו"ת ולקיים כפי מדרגתינו שאנו בה עכשיו (רק שאם נאמר בדעתינו שכבר השגנו השלימות במדריגה זו זה עיקר חסרון השלימות, כי עיקר השלימות באין סוף יתברך, על כן אפילו מי שזוכה לשלימות אמיתי שאין שלימות אחריו בכל הנבראים יותר מזה ואז אין לו להתבייש משום נברא, אף על פי כן יש לו להתבייש עדיין מהקדוש ברוך הוא בעצמו, כי גם הוא יתברך מקיים התורה ומתפלל וכו' כמבואר בסוף המאמר) ונשמע היינו שנכסף ומשתוקק תמיד בדביקות גדול ובכל לב, כי שמיעה בלבא תלייא (כמבואר באות ט') לשמוע ולהשיג את בחינת המדריגה הגבוה ממדריגתינו והנסתר מאתנו, וכן בכל פעם עד אין סוף ממש ובחינה הזאת של הנשמע הוא עיקר השלימות של בחינת הנעשה ונשמע לכל אחד כפי מדריגתו, כי הבחינה הזאת היא עד אין סוף כנ"ל על כן משם עיקר השמחה, ועל ידי שמחה הזאת זוכין לעזות דקדושה כל אחד לפי מדריגת הנעשה ונשמע שלו ומי שהוא במדריגה קטנה עדיין שלא זכה עדיין לשבר עזות גופו בשלימות, זוכה על ידי הנ"ל לצעוק קולות דקדושה ולהתאנח מאוד על שפלות מדריגתו, והקולות הם גם כן בחינת עזות דקדושה ועל ידי זה נשבר העזות דסטרא אחרא וכן על ידי שמתגבר לצעוק קולות דקדושה, וכן על ידי קולו של החכם האמיתי, על ידי זה נמשך עליו הארה מבחינת העזות דקדושה שזוכין על ידי השמחה של בחינת נעשה ונשמע, ועל ידי זה נשבר העזות דסטרא אחרא, וזוכה להתקרב אל הקדושה ולבנין ירושלים קריה נאמנה

אות כה

ומה מתקו בזה הענין הנ"ל דברי רז"ל שדרשו על פסוק שמע ישראל וכו' (הובא לקמן בסי' ק"כ) משל למלך וכו' כך הקדוש ברוך הוא קידש את ישראל בנעשה ונשמע, אבדו את נעשה שעשו את העגל, אמר להם משה אבדתם את נעשה שמרו ונשמע הוי שמע ישראל וכו' עד כאן כי באמת ענין הנשמע היינו שלא להסתפק במדריגתו רק להשתוקק בכל פעם לבוא למדריגה הגדולה מזו, זה הענין עולה עד אין סוף ממש כנ"ל, וכן הוא

יורד עד אין תכלית גם כן, כי מי שדרכו להסתפק במדריגתו שהוא בה אזי כשיורד ממדריגה זו גם כן למדריגה פחותה ממנה עוד אזי הוא מסתפק גם במדריגה זו הפחותה, וכן על ידי זה עצמו יוכל להיות יורד חס ושלום בכל פעם למדריגה הפחותה ביותר וכמו שפירשו הקדמונים ז"ל על פסוק אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה, היינו שצריך האדם להשכיל על דרכיו להשתדל לעלות בכל פעם ביותר במדריגת עבודת ה', כי באם לאו יורד חס ושלום למטה בכל פעם עד שיוכל לירד עד שאול חס ושלום, כי האדם אינו עומד על מדריגה אחת, ואם אינו עולה הוא יורד חס ושלום אבל מי שהוא במדריגת נשמע הנ"ל אזי אפילו כשעומד על מדריגה גבוה ביותר בעבודת ה' אינו מסתפק בזה רק רוצה לעלות עוד יותר, ולא עוד אפילו יורד חס ושלום גם ממדריגתו הראשונה אז בוודאי אינו מסתפק עצמו במדריגה זו שירד אליה, רק מצפה שיעלה מירידתו זו למדריגה גבוה ביותר ממדריגתו שהיה בה קודם הירידה, ושהירידה זו תהיה תכלית העליה בחינת (הושע י"ד) כי כשלת בעונך המבואר באות י"א שזה בחינת אבדתם את הנעשה, היינו שירדתם גם ממדריגה זו שהייתם בה מקודם על כל פנים שמרו את נשמע, ואז תצפו לעלות ממדריגת ירידתכם ולא עוד שאפשר שעל ידי זה תתהפך הירידה לתכלית העליה ותזכו על ידי זה לבחינה הגבוה ממדריגתכם הראשונה שהיתה הבחינה הזאת גם קודם הירידה בבחינת נשמע אצליכם, ועכשיו תזכו להגיע אליה ולהשיג אותה:

אות כו

בענין המבואר במאמר זה שצריכין לעלות בכל פעם ממדריגה למדריגה ולעשו"ת מהנשמע שהוא בחינת תפלה נעשה שהוא בחינת תורה ובלקוטי תנינא מבואר שצריכין לעשו"ת מתורה תפלה דהיינו כשלומד בספר איזה ענין עבודת ה' או שומע איזה דרך בעבודת ה' מצדיק אמת אזי יעשה מזה תפלה ויתפלל להשם יתברך שיזכה גם הוא לכל זה וכו' עיין בזה בלקוטי הלכות או"ח ר"ח הל"ה וביו"ד הל' ס"ת הל"ב ובחו"מ הל' מתנה הל"ה שביאר, כי באמת שני הענינים הכל אחד, כי כשעושה מהתורה תפלה היינו שמתפלל לקיים מה שנאמר בה בשלימות המעשה ובשלימות הכוונה וכו', נמצא שאז בשעה שמתפלל על זה ומשתוקק לזכות לזה מסתמא מדריגת התורה הזאת היא למעלה ממדריגתו והיא בבחינת נסתר ממנו בחינת נשמע, מאחר שלא זכה עדיין לזה רק שהוא משתוקק ומתפלל שיזכה לבוא למדריגה הזאת נמצא שאז עדיין המדריגה הזאת אצלו רק בבחינת נסתר בחינת תפלה בחינת נשמע כנ"ל, ואחר כך כשמתפלל על זה הרבה וחותר כל כך עד שזוכה לבוא ולהשיג המדריגה הזאת אז כבר הוא אצלו בבחינת נגלה

בבחינת נעשה בבחינת תורה נמצא שבחינה זאת שהיתה תחלה אצלו בחינת נסתר בחינת תפלה נעשה עכשיו אצלו בבחינת נגלה בחינת תורה נמצא שמה שמבואר כאן לעשו"ת מבחינת תפלה בחינת תורה ומה שמבואר שם לעשו"ת מתורה תפלה הכל הולך אל מקום אחד ועי' עוד בליקוטי הלכות בהל' מתנה הנ"ל ובהל' מעקה ועוד בכמה הלכות המיוסדים על מאמר זה הנ"ל עיין שם ותראה נפלאות גדולות מתורתינו הקדושה ודרכים נפלאים ביראת ה' כל היום:

סימן כ"ג

אות א

מאמר צוית צדק וכו' נאמר בחורף תקס"ג:

אות א' ואלו בני אדם וכו' עיין ברכות ו: אשר הלך חשכים ואין נוגה לו וכו' מאי טעמא משום דהוי ליה לבטוח בשם ה' ולא בטח מכוון לענינינו שכשפוגמין באמונה ובטחון בהשם יתברך ורודף אחר הממון הוא בחינת חשך אנפין חשוכין:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ג' כשבקשה רחב וכו' אמרה ונתתם לי אות אמת וכו' ואמרו לה את תקות חוט השני תקשרי לך תקוה זה בחינת אמונה וכו' וחוט השני זה בחינת זריחת אור הפנים עיין זוהר ויחי רמ"א:

שדקדקו בזה דהא קא יהבו לה מאי דלא קא בעאת, עיין שם מה שביארו בזה ולשיטת רבינו ז"ל יתפרש גם כן על אופן זה, היא בקשה סימנא יי על כן אמרה ונתתם לי אות אמת שהוא בחינת אור הפנים בחינת חיים כנ"ל והשיבו לה שאי אפשר להאיר לה עדיין אור האמת בעצמו, רק שתקשר את עצמה בבחינת אמונה ואמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת ועל כן נקראת בחינת אמונה השלימה בשם תקות חוט השני, ועל כן כשתקשר עצמך בהאמונה הקדושה תהיה ממילא דבוק ומקושר באור הפנים דקדושה שהוא בחינת אמת כי אין אמונה בלא אמת וכמבואר גם באות א'

אות ג

ולענינינו יש לומר דרוצה לומר, כי לזכות לשכל זה להסתכל באור האלקות שהוא בחינת אור האמת עצמו בחינת אור הפנים וכו', לזה השכל בשלימות זוכה רק הצדיק האמת בבחינת לב מבין דתמן צדיק אשתזיב מינה, והקטנים במעלה צריכין לקשר עצמן היטב אל הצדיק ולבטל דעתם אליו באמונה שלימה על ידי זה זוכין גם הם לקבל איזה זריחה

מבחינת אור הפנים שמאיר עליהם על ידי האמונה הקדושה, עד שגם הם זוכין לביטול תאוות ממון ולחיות חיים אמיתיים שהם בחינת אנפין נהירין וכו':

אות ד

שם אות ה', וכל המצוות שאדם עושה בלא ממון וכו' זה הבחינה נקרא צדק רוצה לומר מאחר שאינו רוצה לפזר ממון בשבילה אם כן הוא רחוק עדיין מבחינת אנפין נהירין בחינת אמת, על כן נקראת המצוה אז רק צדק, כי אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת, ועל כן כשמשבר תאות ממון בשביל המצוה שאז הוא דבוק בבחינת פנים דקדושה בחינת אמת אז המצוה נקראת אמונה:

אות ה

שם ומי איכא שליא לפרידה כי עכו"ם אין לה אפילו בית ולד רוצה לומר כי רק הממון והשפע יש לה שורש למעלה שהוא אור צח ומצוחצח, דשם בוודאי רואין איך שכל השפע נמשכת רק מבחינת אור הפנים בחינת אמת בחינת קושטא קאי כמו שמבאר רבינו ז"ל אחר כך לקמן, אבל העבודה זרה שהוא התאווה של ממון זה אין לה שורש כלל, ועל כן אין לה גם כן אפילו בית ולד מאחר שאין לה שורש לקבל משם, על כן אינה יכולה להשפיע גם כן בבחינת (זוהר ח"ב קג) אל אחר אסתרס ולא עביד פירין ואין לה אפילו בית ולד ועל כן מאחר שאין לה שורש כלל ממילא מי שכבר כרוך אחריה ונופל לעבודה זרה זאת של ממון, בוודאי אינו יכול לצמצם דעתו כלל להסתכל על השורש של הממון שהוא אור צח ומצוחצח ונמשך מבחינת אור האמת אור הפנים, והוא כבר משוקע בההיפוך ממש ונדמה לו שימשוך שפע על ידי העבודה זרה של תאוות ממון שהוא השקר והחשך בחינת אנפין חשוכין, ואיך אפשר לו במדריגתו זאת להסתכל על שורש השפע ועל כן השיב להם ומלחא מי סריא היינו שאני השבתי לכם רק לשיטת שאלתכם, שאם היה איזה אפשרות גם למי שזכה לתיקון הברית שיפול חס ושלום לתאות ממון אז היה עצתו שיסתכל על השורש של השפע, כי הוא בוודאי יכול להסתכל באלקות בבחינת (איוב י"ט) מבשרי אחזה אלקי, אבל באמת שאלתכם אינה צריכה תשובה כלל, כי מי שזכה לתיקון הברית ומאיר עליו אור פני מלך חיים כמבואר באות ב', על כרחך אי אפשר לו כלל ליפול לתוך החשך של תאוות ממון חס ושלום, כי האור דוחה את החשך ומלח ממון חסר, כי על ידי תיקון הברית נתבטל ממילא תאוות ממון וכמבואר בפנים:

אות ו

ועיין זוהר יתרו דפ"ז כמה פנים לפנים אית ליה וכו' פנים דנהרין פנים דלא נהרין וכו', זכאין ישראל דאינון אחידין באנפין עילאין דמלכא וכו', ועכו"ם אחידין באינון פנים רחיקין באינון פנים תתאין וכו', ובגיניה דאברהם כד אתגזר ישמעאל זכה דשוי מדוריה וחלקיה באתר דשליטא על כל אינון פנים רחיקין ותתאין וכו', הדא הוא דכתיב (בראשית ט"ז) על פני כל אחיו ישכון, אמר ר' יהודה קודשא בריך הוא בגין כך אכריז ואמר (שמות כ) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני וכו':

אות ז

בסוף המאמר צוית צדק הנ"ל וזה שכתוב (בראשית ג) ועפר תאכל כל ימי חייך וכו' עיין רעיא מהימנא פנחס ר"ל שונאי בצע כבר נש שמח בחלקו ולא כערב רב בנוי דשפחה בישא דאינון כחויא דכל ארעא קדמיה, הדא הוא דכתיב (ישעיה ס"ה) ונחש עפר לחמו, ויל למשבע מעפרא דיל דתחסר ליה והכי מארי בצע דלא שבעין מכל ממון דעלמא וכו', מכוון קצת לענינינו:

אות ח

בענין מזוזה המבואר באות ד' עיין רעיא מהימנא זוהר פרשת פנחס דף רנ"ז שכינתא אתקריאת מזוזה מסטרא דעמודא דאמצעיתא דאתוון דהוי"ה ומסטרא דצדיק רזא דברית אתקרי שדי וכו', ועיין שם גם בדף רנ"ח מזוזה רש"ים שדי צדיק ושכינתא תרעא דמזוזה וכו' ועיין בדף רס"ו זקפו רישא ומסתכלין ברשימו קדישא ובפירוש הרמ"ז שם ועיין בתיקונים תיקון כ"ב ד' ס"ו מענין שקר אין לו רגלים ומענין אל אחר וכו' אבל ציורין יון אינון רש"ימין בשמא דקודשא בריך הוא בהאי רש"ימא דמזוזה דאיהו שדי מלבר הוי"ה מלגאו והאי איהו רש"ימו דברית מילה ועיין שם עוד ותבין לענינינו ועיין בלקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשה ואתחנן מזוזה עולה אדני וכו' וענין שדי מלבר והוי"ה מלגאו ועיין שם בליקוטי איוב על פסוק והיה שדי בצריך אל תקרי בצריך אלא בצירך בחינת צירים ודלתות וכו' ומזה תבין מה שכתוב גם בכאן במאמר זה וזה (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך היינו על ידי מזוזה וכו', כי מזוזה הוא בחינת והיה שדי בחינת והיה מלגאו שדי מלבר (כי שם שדי נכתב מבחוץ על המזוזה כנגד תיבת והיה אם שמוע וכו' שמבפנים) ובצריך כנ"ל:

אות ט

ועיין מסכת מגילה ט"ז: דברי שלום ואמת, מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירשו התוס' בגיטין ו: ד"ה אר"י, ובסוטה י"ז: ד"ה כתבה איגרת, ובמנחות ל"ב: ד"ה

הא מורידין בשם רבינו חננאל ורבינו תם דרוצה לומר כמו מזוזה שצריכה שירטוט והיא נקראת אמתה של תורה מפני שיש בה יחוד מלכות שמים וכו' הרי מצינו שמזוזה היא בחינת אמת שזה בחינת שלימות האמונה וקבלת מלכות שמים כי אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וגם מזוזה גימטריא אד"ני שהיא בחינת מלכות בחינת אמונה ורשום בה אמת ואמונה וברית, שכל הבחינות האלו הם בחינת שבירת תאוות ממון:

אות י

ועל פי פשוטו יש לומר דהענין הוא, כי המשא ומתן נקרא צאתך בחינת שמח זבולן בצאתך, והאדם יוצא דרך פתח ביתו אל החוץ לעשו"ת משא ומתן ולהרויח בו, ולהכניס את השפע אל הבית פנימה גם כן דרך הפתח, ומחמת שהבעל דבר אורב על זה מאוד בצאת האדם אל החוץ לעשו"ת המשא ומתן לבלבל את דעתו בעצבון הפרנסה ומרירות דעלמא מאוד, ושירדוף אחר פרנסתו ביגיעות גדולות ולסכן עצמו בסכנות דרכים בשביל איזה ריווח מעט כאילו הקולר תלוי בצאוורו לשלם איזה חוב המוטל עליו לשלם בחיוב גמור במסירת נפשו חס ושלום, ואם האדם נמשך אחר זה חס ושלום יוכל לכלות ולבלות בזה כל ימיו חס ושלום בטרדות תאוות ממון וכן בהכניס האדם השפע אל הבית פנימה אורב עליו גם כן הבעל דבר להכניס במחשבתו אשר בכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ועל ידי כל הנ"ל נקשר הוא חס ושלום בפנים דסטרא אחרא אנפין חשוכין עבודה זרה ממש שכלולים בה כל העבודה זרות שבעולם רחמנא ליצלן ועל כן צריך האדם בצאתו לחוץ בשביל המשא ומתן וכיוצא, וכן כשנכנס לביתו פנימה לקשר את עצמו אל קדושת מצוות המזוזה הכתובה בפתח ביתו, ולהזכיר את עצמו היטב בפשיטות במה שנכתב בפרשיות המזוזה שהוא יחוד מלכות שמים ואמונת אלקות ולאהבה את ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו וקורא הממון מאוד שלשון זה מורה על ריבוי מופלג מלשון מאד מאד, כי טבע האדם להיות להוט אחר תאוות ממון בענין מופלג מאד, עד שאינו יכול למלאות תאוותו בזה לעולם, כמאמר רז"ל יש לו מנה רוצה מאתים וכן לעולם והזהירה התורה להאמין בהשם יתברך ולאהוב אותו יתברך גם בכל מאודו, ובפשיטות הוא להיות מרוצה להפקיר כל ממונו בשביל קידוש שמו יתברך, ולעשו"ת משא ומתן באמונה שלא ליגע בממון של חבירו חס ושלום, ושלא להחליף בדיבורו בשביל תאות ממון וליתן צדקה מממונו וכן כל כיוצא בזה ועל ידי זה בעצמו נתקשר באור האמת אור הפנים אמונת אלקות, ויודע שהכל רק בהשגחת השם יתברך והוא יתברך יכול לפרנס את האדם בסיבה קלה כי רק הוא יתברך הנותן כח לאדם לעשו"ת חיל וגם צריך לקשר עצמו אל פנימיות קדושת מצוות מזוזה שסגולתה לבטל חמדת הממון כנ"ל:

אות יא

בענין מלח ממון חסר המבואר שם שרוצה לומר על ידי תיקון הברית שהיא בחינת מלח נתמעט תאוות ממון וכן מבואר גם בסוף המאמר ובאמת הפירוש הפשוט בגמרא שם הוא למלוח את הממון שיתקיים אצלו הוא לחסרו על ידי צדקה וזה שכתוב שם ואמרי לה חסד לעשו"ת ממנו חסד וכפירש"י שם אך האמת שגם רבינו ז"ל פירש כפשוטו גם כן, רק שגילה לנו סוד פנימיות כוונת לשון חז"ל שאמרו בלשון זה מלח ממון חסר כי באמת על ידי צדקה זוכין גם כן לשבר תאוות ממון כמבואר בסי' י"ג במאמר להמשיך השגחה וכו', כי צדקה הוא גם כן בחינת תיקון הברית כמבואר לקמן בסי' רס"ד וכמובן גם בתיקונים, וכן על ידי צדקה נמשך עליו הארת כח וזכות בחינת צדיק בחינת (תהלים לז) וצדיק חונן ונותן כידוע, ועל ידי זה זוכה לבטל תאוות ממון ואז נתקיים אצלו העשירות כי עיקר קיום העשירות נמשך רק משבירת תאוות ממון שהוא בחינת אמת בחינת קושטא קאי אבל שקרא לא קאי כי שקר אין לו רגלים, כי על ידי תאוות ממון שהוא בחינת עבודה זרה בחינת שקר אינו יכול להמשיך עשירות שהוא בחינת רגלין, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, ואפילו כשנדמה לו שיש לו איזה עשירות אבל אין לו קיום אצלו כלל בבחינת שקרא לא קאי נמצא כי הפירוש כפשוטו גם כן, כי על ידי שמחסר ממונו על ידי צדקה שזה בעצמו בחינת שבירת תאוות ממון כי מחסר ממונו לעשו"ת צדקה, על ידי זה דייקא יש קיום לממונו ועשירותו אך אגב רמזו לנו רז"ל שרשי הדברים, שלתקן תאוות ממון ולחסר ממונו וליתן צדקה בשלימות ולהנצל מאנפין חשוכין פנים דסטרא אחרא ולהתקשר באלקותו באור הפנים דקדושה, זה זוכין על ידי מלח שהוא בחינת צדיק בחינת תיקון הברית, שמחמת זה עצמו הצדקה מסוגל לקיום העשירות כי הוא גם כן מבחינה זו כנ"ל ויש לומר שרמזו בזה שאמרו מלח ממון חסר ואמרי לה חסד, והחילוק בין לשון ראשון לשני הוא רק בין ריש לדלת, לרמז שעל ידי שמחסר ממונו ועושה עמו צדקה וחסד, על ידי זה ממשיך עליו בחינת ברית מלח עולם בחינת צדיק שהוא בחינת קוצא דאות ד' כידוע, וכמובא גם בדבריו ז"ל בסי' יו"ד במאמר ואלה המשפטים, ובסי' ל"ו במאמר בקרוב וכו', ואז נעשה מאחר בריש אחד בדלית, היינו שניצול מפנים דסטרא אחרא בחינת אל אחר וזוכה לאמונת אלקות בחינת ה' א' ה' אחד ואז יש קיום לממונו ועיין בזוהר הקדוש ויחי דף רמ"א בענין אלמלא מלחא לא הוי יכיל עלמא למסבל מרירותא, הדא הוא דכתיב (ישעיה כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו יושבי תבל וכו' ומלח איהו ברית וכו' ר' חייא אמר כתיב (תהלים י"א)

כי צדיק ה' צדקות אהב דא מלחא בימא מכוון לענינינו ועיין מקדש מלך שם, ועיין גם כן בזוהר בלק קצ"ח:

בענין היינו צדק היינו אמונה וכו' אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וכו', ומביא שם גם כן הפסוק (ישעיה כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו וכו' ועיין זוהר בחוקתי קי"ג: דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה וכו' ועיין באידרא זוטא האזינו דרצ"ב כד מתבסמא האי צדק ממשפט כדין אקרי צדקה ועלמא מתבסמא בחסד וכו' ועיין בזוהר אמור פ"ט: לך ה' הצדקה וכו' מאן צדקה אתר דכל אנפין נהירו אחידת ביה וכו' צדקה אמת קשוט ונהורא דכולא ונהירו דאנפין חידו דכולא וכל הנ"ל מכוון לענינינו:

אות יב

בענין מה שמבואר במאמר הנ"ל שעיקר המעמד פרנסה הוא רק על ידי אמת שהוא בחינת פנים דקדושה וכו' עיין זוהר תרומה קנ"ה ועל דא אקרי לחם הפנים דהא מזונא וסיפוקא דעלמא מאינון פנים עילאין קא אתיין מבואר כדברי רבינו ז"ל:

אות יג

שייך לעיל אות ג', וחוט השני זה בחינת זריחת אור הפנים כמו שכתוב (בראשית ל"ח) ותקרא שמו זרח וכו' בזה יש להבין קצת מאמר רז"ל ומובא בפירש"י שם (אצל ענין זרח) ד' ידות כתובות כאן כנגד ד' חרמים שמעל עכן וכו' היינו, כי הוא פגם על ידי חמדת הממון כמו שכתוב שם (יהושע ז) וארא בשלל אדרת שנער וכו' ואחמדם ואקחם, ובחינת חוט השני של זרח הוא ההיפוך מזה כי הוא בחינת זריחת אור הפנים בחינת ביטול חמדת הממון:

אות יד

שם בענין הק"ם קלין שצועקת השכינה קלני מראשי קלני מזרועי על אלו הנופלים בתאוות ממון וכו' ע' פעמים שני מיני קולות קלני מראשי ומזרועי יש לומר שהוא כנגד בחינת כחי ועוצם ידי עשה לי, כחי הוא בחינת העצה כמו שתירגם על פסוק כי הוא הנותן לך כח לעשו"ת חיל ארי הוא יהיב לך עיטא למיקני ניכסין ושורש העצה מחכמה כמו שכתוב (ירמיה י"ח) ועצה מחכם שזה בחינת כחי בחינת חכמה שהיא כח מה, וזה הנופל לתאוות ממון נדמה לו שבחכמתו ובכח גבורות ידיו עשה לו את כל החיל הזה, ועל כן צועקת השכינה כביכול על זה קלני מראשי נגד בחינת כחי שהוא בחינת חכמה שבראש, קלני מזרועי נגד בחינת ועוצם ידי, כי באמת הכל הוא רק מאתו יתברך בבחינת כי הוא הנותן לך כח לעשו"ת חיל, וגם כי ע' קלין צועקת קודם שמולידין וממשיכין

השפע וע' קלין צריכין לצעוק שלא ליפול לתאוות ממון שלא יאמר כחי ועוצם ידי וכו' שעל ידי זה כל מה שממשיך שפע ביותר חסר לו יותר ואז השפע כלא נולד דמי וזה גם כן בכלל קלני מראשי, היינו כשהשפע עדיין בכח רק בבחינת מחשבה גם אז פוגם הנופל לתאוות ממון על ידי שחושב מחשבות רבות ותחבולות ודאגתו הרבה איך להמשיך פרנסה, כאילו הדבר תלוי רק בחכמתו וכחו ועצותיו ומחשבותיו, ולא דעת ולא תבונה לו שהכל רק מהשם יתברך וצריכין רק להתחזק ולישא עיניו למרום ולהתפלל אליו יתברך שימשיך לו שפע ופרנסה, ויאמין כי בוודאי השם יתברך כביכול חושב מחשבות בשביל פרנסתו כי הוא זן ומפרנס לכל וזה גם כן בחינת קלני מזרועי, היינו גם אחר שיצאה השפע אל הפועל בכחו וזרוע עוזו של השם יתברך, גם אז פוגם ותולה הכל בכחו ועוצם ידו ועל ידי זה חסר לו בכל פעם יותר כנ"ל וזה בחינת (תהלים כ"ג) ה' רועי לא אחסר, היינו כשאני יודע שהשם יתברך הוא רועי וכל פרנסתי רק ממנו יתברך אזי אין חסר לי לעולם ועיין עוד מענין הקלין הנ"ל בהל' גניבה הל"ב:

סימן כ"ד-אמצעותא דעלמא

אות א
מבואר לעיל (אצל מאמר ר"י משתעי סי' ט"ז) שנאמר בקיץ תקס"ג בסעודת ליל שבת ושמעתי מפי הר"ר נתן ז"ל שאמרו רבינו ז"ל ביראה גדולה ובהתלהבות גדול עצום ונפלא מאוד עד שלא היו השומעים יכולין להבין כלל מה הוא אומר וכו':

אות ב
במאמר זה הנ"ל סוף אות ב', מלכות דעשיה היינו בחינת קדושת השכינה המלובש בעשיית המצוות העולה מהקליפות על ידי שעושין את המצוה בשמחה כנ"ל:

אות ג
שם אות ג', תורת אלקיו בלבו, בחינת המצוה שהוא בחינת השכינה שהיא בחינת לב כנ"ל:

אות ד
שם לא תמעד אשוריו שהיא הולכת לעורר, שזה בחינת מלבשת את נה"י שהם כלי ההליכה בחינת הליכות אלי וכו':

אות ה
שם אות ה', מקדש ה', היינו השכל, כמאמר רז"ל כל שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק וכו', כוננו ידיך, בחינת הידים שהם כלי הברכה:

אות ו

שם אות ו', וקמה בידך ממלכת ישראל וכו' כי האמונה היא בחינת מלכות כידוע, וכמו שכתוב (שמואל א' ב) ובניתי לו בית נאמן, שפירושו על קיום ההתמנות והגדולה והכבוד:

אות ז

שם, מלכות דיצירה נעשה ממנה חב"ד דעשיה כי האמונה שממשיך לתוך ברכת השכל הוא מבחינת עולם ומדריגה הגבוה מבחינת ומדריגת השכל הזה, שזה בחינת מה שמלכות בחינת אמונה שבעולם היצירה נעשה ממנה חב"ד דעשיה:

אות ח

שם אות ז', ואהיה עמך ואברכך כי שם אהיה הוא בכתר כידוע (עיין פרדס שער כ"ג פרק י"ז):

אות ט

שם, וגם שם צריך אמונה בבחינת אמון מופלא כי כתר הוא בחינת פלא כידוע:

אות י

שם, מפנימיות חג"ת רוצה לומר פנימיות הברכות שהוא חב"ד, כי חג"ת מלביש את חב"ד כנ"ל, ומפנימיות מלכות דיצירה שהיא בחינת האמונה הנ"ל נעשה כתר דעשיה ועיין בפרי עץ חיים שער התפלה ובהג"ה שם, ובמשנת חסידים ובסידור קול יעקב:

אות יא

שם, ברוך זה בחינת ידים, כי הם כלי הברכה כנ"ל כבוד ה', בחינת מלכות בחינת אמונה כידוע ועיין בפרדס שער ערכי הכינויים, ובכוונות האריז"ל על ממקומו הוא יפן ברחמים:

אות יב

שם בסוף המאמר אייתו אשלי ומשחו וכו' רוצה לומר שהשיב להם שאין צורך לירד כלל להיכלי התמורות להעלות משם הקדושה כמו שמצינו שלעתיד בעת הגאולה האחרונה שתוגדל השמחה מאד עד שיצאו ישראל מהגלות בגשמיות גם כן כמו שכתוב (ישעיה נ"ה) כי בשמחה תצאו, אז לא יצטרכו ישראל לירד לבין העכו"ם, ולחפש שם אחר איזה איש ישראל שנטמע בין העכו"ם, רק העכו"ם בעצמם יביאו אותם מנחה לה', וכמו שכתוב (ישעיה ס"ו) והביאו את כל אחיכם וכו', עיין פירש"י שם, והקליפות יתבטלו אז ממילא על ידי גודל ריבוי השמחה כמו כן גם עכשיו על ידי עשיית המצוות בשמחה, עולה הקדושה מאליה מבין היכלי התמורות, כי הם בעצמם מוכרחים להוציא ולהחזיר

ולהעלות למקומם כל הניצוצות הקדושה שביניהם, והם נתבטלין וכלין לגמרי על ידי השמחה וזה אייתי אשלי שלא יצטרכו לירד אליכם, רק אתם בעצמיכם ובעל כרחכם תקימו את בית ישראל שנקראים חבל נחלתו, וזה ומשחו היינו שיתבטלו ויכלו, בבחינת (שמואל ב ח) וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וכו' ואפשר דרוצה לומר כי שם כתיב ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה, וימדד שני חבלים להמית ומלא החבל להחיות ותהי מואב לדוד לעבדים נושאי מנחה והנה רבותינו ז"ל דרשו על זה (סנהדרין לט) היינו דאמרי אינשי מניה וביה אבא ליזל ביה נרגא, היינו שדוד שבא ממואב הוא עצמו דייקא נוקם בהם והרג אותם הרי מצינו ענינינו מבואר שאף על פי שבימי משה כתיב (דברים כ) אל תצר את מואב, זה היה בשביל הפרידות טובות שהיו עתידין לצאת מהם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל ואחר כך יצאה רות מהם ובאה מעצמה ונתגיירה, שזה בחינת שעלתה הקדושה (שהיתה כבושה בתוכם) מאליה בלי שום תחבולה ומלחמה, וממנה יצא דוד שנקם בהם והרג אותם והנה הענין שמדדם והניח חבל אחד להחיות, כי מסתמא הבין אותם שיצאו כבר כל ניצוצות הקדושה מביניהם הרג אותם לגמרי, ואותם שהיה עדיין איזה ניצוצות ביניהם מבחינת המלכות דקדושה, הניח אותם להחיות והיו נושאי מנחה לדוד שזכה לבחינת מלכות, ועל ידי זה נתבררו ועלו הניצוצות הקדושו"ת שביניהם ועל כן היו נושאי מנחה דייקא, בבחינת (ישעיה ס"ו) והביאו את כל אחיכם מנחה לה' כאשר יביאו בני ישראל את המנחה וכו'

אות יג

וזהו שרימז רבינו ז"ל בלשונו הקדוש ולעתיד בצאת ישראל מהגלות בשמחה וכו' ואז יתבטלו הקליפות לגמרי וכו' וכו' ועל ידי השמחה יתבטלו הקליפות בבחינת וימדדם בחבל וכו', היינו כי לעתיד תגדל השמחה והקדושה כל כך עד שהקליפות יחזירו מעצמם כל הניצוצות הקדושו"ת שביניהם והם יתבטלו לגמרי אך גם עכשיו יכולין להמשיך בחינה זו כל אחד כפי קדושת עבודתו, והעיקר על ידי עשיית המצוה בשמחה, שעל ידי זה עולין ניצוצות הקדושו"ת מאליהם מבין הקליפות והם כלין ואובדין, רק שאינם כלין ואובדין כל הקליפות לגמרי ממש, כי זה יהיה רק לעתיד ועכשיו נמשך גם כן בחינת ביטול הקליפות כפי בחינת בירור ועליית הניצוצות הקדושו"ת שנמשך בכל פעם, כמו כן הקליפות כלין והולכין, שזה בחינת וימדדם איזה להמית ואיזה להחיות, מחמת שיש עדיין איזה ניצוצות הקדושו"ת מבחינת המלכות דקדושה ביניהם, רק שזו המדידה גופא נעשה גם כן ממילא, כאילו הם בעצמם מודדין איזה מהם לכלות ולהמית לגמרי, שזה בחינת ומשחו היינו המדידה לכלות אותם ועיין בזוהר בלק ק"צ וימדדם

בחבל וכו' מה כתיב (דברים ל"ב) ישראל חבל נחלתו דכירנא מה דעבדו מואב בחבל נחלת ה' וכו', וימדדו בחבל כל אינון דהוה מההוא זרעא האי חבל אחיד בהו וכו', מהו מלא החבל אלא ההוא דכתיב ביה (ישעיה ו) מלא כל הארץ כבודו, והוה אמר דא הוא לאחייה ודא הוא לקטלא וכו' (ועי' מקדש מלך שפירש שחבל הוא מלכות וכו'), וזה בחינת אייתי אשלי ומשחו המבואר במאמר זה:

אות יד

והנה רבינו ז"ל פירש אייתי אשלי ומשחו, היינו עיקר עליית הקדושה על ידי שמחה וכו' וענין זה אינו מבואר כלל בתשובתו, כי הוא השיב להם רק על זה שאין צורך כלל לכנוס בין הקליפות להעלות הקדושה משם רק הם בעצמם מחזירים את הניצוצות הקדושה שביניהם ומביאין אותם למקומם כמו שיהיה לעתיד וכו', אבל מה שענין זה נעשה על ידי שמחה זה אינו מבואר כלל אך באמת זה פשוט ואין צריכין לבאר ומקרא מלא דיבר הכתוב (ישעיה נ"ה) כי בשמחה תצאו, כי מאחר שהקליפות הן בחינת עצבות והקדושה הוא בחינת שמחה, ממילא מובן כי עיקר עליית הקדושה מביניהם הוא על ידי שמחה ועיין זוהר בלק רי"ב כד יפקון ישראל מן גלותא שכינתא נפקא עמהון ועמה יפקון הדא הוא דכתיב כי בשמחה תצאו וכו':

אות טו

ועיין בליקוטי הלכות, הלכות הודאה הלכה ה' אות י' שכתב שם; הנה כלל דברי רבינו ז"ל בזה שלעתיד בצאת ישראל מהגלות תוגדל השמחה מאוד ועל ידי זה יתבטלו הקליפות וכו', אבל עדיין אין אנו מבינים מה נעשה עתה בעומק הגלות הזה שעיקר הגלות הוא עצבות וכו', ובמה נזכה עתה לזה לשמח נפשינו להכניע הקליפות והיכלי התמורות ולצאת מגלות הנפש בפרטיות וכו' אך עיקר הענין הוא על פי מה שכתב רבינו ז"ל לקמן בסימן ר"נ שכשהקדוש ברוך הוא רוצה להושיע את ישראל הוא ממשיך השגחה מקץ האחרון, וכמו כן גם כאן שהשיב להם שבסוף האחרון בצאת ישראל מהגלות תוגדל השמחה מאוד וכו' שזה בחינת אייתי אשלי ומשחו, ורומז בזה שבזה עצמו מוציאין כל נפש ונפש מישראל מגלותו גם עתה שעיקר הגלות הוא העצבות וכו', ועל כן העצה הוא שיזכור את עצמו בכל פעם בסוף האחרון סוף כל סוף יושיע ה' את ישראל בוודאי בכלל ובפרט, ושלעתיד תוגדל השמחה מאוד והקליפות שהם בחינת עצבות יתבטלו לגמרי וכנ"ל, ועל ידי זה בעצמו יוכל לשמח את עצמו גם עתה עד שעל ידי זה יצא מגלותו מבחינת היכלי התמורות ויברר הקדושה משם עד שיזכה להשיג אור האין סוף כנ"ל, וע"ש עוד שהאריך שם בדברים נפלאים מאד בענין המאמר הזה:

סימן כ"ה-אחוי לן מנא

אות א

אות ג' מענין החיצוניות ופנימיות ועיין בסוף המאמר שאמר שזה בחינת הרמה וכו' עי' בפרי עץ חיים בשער התפלה ובכוונות שבת:

אות ב

שם אות ד', ואי אפשר להכניע הקליפות וכו' אלא על ידי גדולת הבורא כמובא בכוונות של הודו לה' קראו בשמו וכו', והתגלות גדולת הבורא הוא על ידי צדקה וכו' כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגוונין, וכל הענין שם עיין זוהר הקדוש פרשת יתרו צ: אמר רבי יצחק כתיב מאין כמוך ה' גדול אתה וגדול שמך וכו' גדול אתה היינו לי הכסף וגדול שמך היינו ולי הזהב אלין תרין גוונין לא מתחזיין ולא מתפארין בר כד אינון גליפין בישראל כאן מתחזיין גוונין ואתפארו כמה דאת אמרת (ישעיה מ"ט) ישראל אשר בך אתפאר רבי יהודה פתח שוש אשיש בה' וכו' כי (ישעיה ס"א) הלבישני בגדי ישע גוונין דאתגליפו לאסתכלא ביה וכו' ישע איסתכלותא וכו' מאי טעמא משום דכתיב מעיל צדקה יעטני צדקה ממש דגוונין ביה אתגליפו ועיין שם עוד מענין שוש אשיש בה' (שזה בחינת מה שכתב רבינו ז"ל באות ה' שצריך לעורר שמחה של מצוה על עצמו וכו'), וסיים וכדין כתיב (ישעיה י"ב) ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו, יש לומר שמרמז לכוונת הודו הנ"ל:

אות ג

שם במאמר הנ"ל אות הנ"ל, ועל ידי צדקה מממונו נתקן כל ממונו רוצה לומר כי עיקר התגלות הגוונין הוא רק בממון של צדקה, כי על ידי צדקה נתגלה שיודע ומאמין שהממון הוא רק של השם יתברך בבחינת לי הכסף וכו', ועל כן הוא נותן אותו לצדקה לשם השם יתברך ולעשו"ת בזה רצונו יתברך, רק שעל ידי זה ממילא נתתקן כל ממונו, כי על ידי הצדקה נתגלה שמאמין שכל ממונו הוא של השם יתברך, ועל כן על ידי זה נתגלין הגוונין ומאירין בכל ממונו ונעשה כל ממונו בבחינת לי הכסף ולי הזהב וכו' ואפילו זה הממון שלוקחים העכו"ם מאתנו, שעל פי רוב נותנים זה הממון להעכו"ם גם כן רק בשביל השם יתברך בשביל קיום דת ישראל וכיוצא ועל כן נחשב גם כן לצדקה כ"ש (ישעיה ס) ונוגשיך צדקה וכו' עיין ליקוטי הלכות, הלכות מעקה ושמירת נפש הלכה ד אות ה', מבואר שם שכשאמר רבינו ז"ל המאמר הזה שמדבר מעליית מדרגא לדרגא שמתגברת ומשתטחת הסטרא אחרא והקליפות וכו' בכל פעם אמר אז בפירוש: שגם

מי שהוא בתוך הארץ ממש כשנתעורר לעלות משם בהכרח שילך מדרגא לדרגא ואז משתטחין כנגדו בכל פעם על כן יש להאדם מלחמות גדולות ומניעות רבות בכל פעם שרוצה לגשת לאיזה עבודה מעבודת ה' וצריך התחזקות גדול ועצום מאוד בכל פעם וכו' ע"ש:

סימן כ"ז-מאמר רציצא

אות א

אמר המחבר, ממאמר זה יכולין לפרש מדרש פליאה, הובא בספר מאמר מרדכי ובשאר ספרים גם כן וזה לשונו הים ראה וינוס מה ראה ברייתא דרבי ישמעאל ראה והוא על פי מה שמבואר במאמר זה שעל הים נתגלה בחינת ברית כמאמר רז"ל (מדרש רבה וישב פ"ז) הים ראה וינוס ויצא החוצה והענין הוא כי ידוע מהקיטרוג שהיה בשעת קריעת ים סוף הללו עובדי עבודה זרה וכו' ואם כן יש להבין במה נמתק זה הקיטרוג כשראה את ארונו של יוסף שזכה לשמירת הברית אך על פי הנ"ל מבואר היטב, כי על ידי תיקון הברית זוכין להדרת פנים היינו בחינת הזדככות החכמה בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, ועל ידי זה זוכין להזדככות קול רנתו, ועל ידי זה זוכין לשלום, ועל ידי זה משליכין הכל אלילי כספם וזהבם ופונים רק אל השם יתברך לעבדו שכם אחד נמצא שעל ידי בחינת ברית נתבטלין כל העבודה זרה כנ"ל על כן על ידי זה נמתק הקיטרוג שעל הים וזה שכתוב יונתי בחגוי וכו' שמדבר שם מהדוחק שהיה לישראל על הים מחמת הקיטרוג הנ"ל, הראיני את מראיך בחינת הדרת פנים, השמיעיני את קולך בחינת הזדככות הקול שעל ידי כל זה היה קריעת ים סוף וזהו שאמר המדרש גם כן הים ראה, מה ראה היינו הגם כי מבואר ראה וינוס, כמו שדרשו רבותינו ז"ל על זה שראה ארונו של יוסף, אבל מכל מקום יש להבין איך נמתק הקיטרוג על ידי זה ועל זה תירץ ברייתא דרבי ישמעאל ראה, היינו שעל ידי בחינת זכותו של יוסף בחינת ברית נמשך בחינת הארת פנים שהוא בחינת ברייתא דרבי ישמעאל, היינו שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, והדרת פנים הוא בחינת יעקב שעל ידי זה בא שלום, ועל ידי זה נתבטלין כל העבודה זרה, ויטו כולם שכם אחד לעבודתו יתברך, שזה בחינת (בראשית נ"ב) ויבוא יעקב שלם עיר שכם, ועל כן על ידי זה נקרע הים וזה שכתוב מה לך הים כי תנוס, היינו בחינת הקשיא הנ"ל, והתירוץ מלפני אלהי יעקב, היינו בחינת התגלות אלקות שנמשך על ידי בחינת יעקב בחינת הדרת פנים שעל ידי זה יתתקן כל העולם כנ"ל ועיין זוהר בשלח דמ"ז ר"י אמר זכותא דיעקב אגין עלייהו דישראל וכו' ע"ש:

אות ב

ועיין מדרש רבה בשלח פרשת כ"ג נאים אנו לומר שירה לפניך וכו', היינו בחינת הדרת פנים שהוא בחינת יופי ונוי בחינת ואנוהו המבואר בפנים, שעל ידי זה נזדכך קול רנתו שזה בחינת השירה והרי המילה מעידה עלינו שאנו טהורים, לכך נאמר (שמות ט"ו) את השירה הזאת, ואין זאת אלא מילה שנאמר (ישעיה נ"ט) זאת בריתי היינו כי להדרת פנים זוכין על ידי שמירת הברית כמבואר בפנים:

אות ג

אות ח' בהיינו דעאל, היינו בזה שנכנס בו רוח שטות היינו הרהורי זנות והוא משבר תאוותו וכו' יש לומר שזה גם כן בכלל מה שמבואר לעיל שדרך השלום והרפואה להתלבש במרירות וכו', כי ההרהורים הנ"ל הם עיקר בחינת המרירות בחי' מיין מרירין כמבואר לקמן סי' נ', וכמו שכתוב (קהלת ז) ומוצא אני מר ממות וכו', וכשזוכה לשבר תאוותו על ידי זה הוא מוציא כל ניצוצי הקדושה של פגם הברית נמצא שעל ידי זה דייקא עיקר רפואתו שהוא בחינת שלום וזה (שמות ט"ו) ויורהו ה' עץ, ודרשו רז"ל (ילקוט שמעוני שם) שדרך הקדוש ברוך הוא להמתיק מר במר, היינו כנ"ל שדייקא על ידי שמתגרין בו ההרהורים המרים והוא משבר אותם על ידי זה ממתיק המרירות של פגם הברית שפגם מכבר וצריכין לבאר עוד בזה:

סימן כ"ח-בני לן ביתא

אות א

אות ב', כי תולע הוא בחינת אמונה וכו' והוא בחינת אברהם וכו' נראה לעניות דעתי בדרך אפשר, שמרמז למה שכתוב בכוונות התמיד מענין עולת גימ' אב"ג ית"ץ שהוא בחסד וכו' בסוד (בראשית כ"ב) וישכם אברהם בבוקר והוא סוד (ישעיה מ"א) אל תיראי תולעת יעקב וכו' וכתב שם בפע"ח בהג"ה כי תולעת הוא בגימטריא השם ש"קוצי"ת וכו' (ועיין בלק"ת פ' תרומה), וידוע כי שם זה הוא במלכות שהוא בחינת אמונה, כי האמונה בחינת מלכות והחסד קשורים זה בזה, עיין סימן ל'-מישרא (כי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם חרון אף בעולם, וכשנשלם האמונה נמשכין חסדים כמבואר גם בסימן י' ובסימן י"ג) וכמו שכתוב אמונתי וחסדי עמו וכו', ובמאמר זה מביא גם כן בתחלה, וכשיש ליראי השם חרפות ובושו"ת וכו', עצה על זה אנכי תולעת וכו' וזה שכתוב אחר כך כי תולע הוא בחינת אמונה, היינו בחינת השם הנ"ל שהוא במלכות בחינת אמונה, והוא גימטריא תולעת, והוא בחינת אברהם שהוא בחינת חסד, היינו השם אב"ג ית"ץ

שהוא בחסד והוא בגימטריא תולע, כי שניהם קשורים זה בזה כנ"ל, ועל כן אברהם היה ראש למאמינים והיה איש החסד, ועל כן על ידי זה משבר ומבטל העבודה זרה והכפירות ומתגבר על האויבים וכו', ובזה החסד הוא מתקן את האלפין וכו':

אות ב

שם אות ג', כי המכניס אורחים תלמידי חכמים לתוך ביתו כאילו הקריב תמידין רוצה לומר וכוונת קרבן התמיד הוא בחינת ביטול העבודה זרה וסוד בחינת השם של חסד שבגבורה ובחינת האלפין הנ"ל ועל כן גם על ידי שמכניס אורח תלמיד חכם לתוך ביתו, וכבוש תחת יד רבו ומשמש אותו, נעשה גם כן בחינת תקון הנ"ל ועיין שם מה שכתב שם, ובזה השמוש שעומד עליהם ומשמש אותם זוכה לחסד הנ"ל, אפשר שמרמז למה שכתוב אצל אברהם בשעת הכנסת אורחים והוא עומד עליהם וכו':

אות ג

ועיין בלקוטי הלכות, הל' ברכת המזון הלכה ד' שביאר שם, שכל הטילטולים של ישראל בפרט של הצדיקים והתלמידי חכמים, שהם נעים ונדים ומטולטלים בדרכים לפעמים, הכל רק בשביל לברר ולהעלות התורות הנפולות בחינת אלפין הנפולין שהם בחינת אווירא דעלמא, שזה בחינת הליכת ישראל במדבר עם המשכן והארון והלוחות ושם דייקא בררו כל מצוות התורה וכו', שזה בחינת (במדבר י) ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וכו' ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, שחזרו ושבו האלפין הנפולין שנתבררו ונחו על מקומם בשלום ועל כן זה התלמיד חכם הצדיק שהוא מטולטל בדרך, ובכל מקום שהוא הולך אז גם השכינה והתורה הולכין עמו וכמבואר בזוהר הקדוש, וכל טלטולו הוא רק בשביל בירור האלפין הנ"ל על כן מי שזוכה להכניס אורח הקדוש הזה לתוך ביתו, הוא נותן מקום מנוחה ממש לבחינת התורות הנפולות שנתבררו על ידו כנ"ל, ועל כן על ידי זה דייקא הוא מתקן ומעלה האלפין הנפולין כי הם בחינה אחת ממש וכו' ועיין שם עוד נפלאות מענין מאמר זה הנ"ל:

אות ד

שם במאמר הנ"ל אלף בית וכו' הא ואו זיין חית, היינו הצעקות ומריבות וחרפות ובזיונות הנמשכין מהתורות הנפולות של התלמיד חכם שד יהודי, שזה בחינת התולע הטמא הנ"ל הזה, בחינת (איכה ג) לעות אדם בריבו וכו' המבואר בכוונות הנ"ל, טית טוביה גניז בגויה וכו', היינו על ידי הכנסת אורחים תלמידי חכמים לתוך ביתו זוכה להוציא גם הטוב הגנוז בהתורות הנ"ל בבחינת תוכו אכל קליפתו זרק, ועל ידי זה מתקן האלפין הנ"ל שזה בחינת יוד:

סימן כ"ט

אות א

מאמר האי גברא דאזיל בעי אתתא

זה המאמר נאמר בקיץ שנת תקס"ו בחג השבועות שחל אז ביום ו' ז', ובאותו העת לבש פעם ראשונה בגדים לבנים, ואזי נכלל בהמאמר הזה בגדים לבנים כמבואר באות ג', גם איש אחד הביא בתו הבתולה שהיה לה חולי נופל רחמנא ליצלן, וגם הביא יין וכל זה נכלל שם באות ז' ח' וכו' וכו', ועוד כמה דברים נפלאים שראינו בעינינו שנכללו בהתורה הזאת, מלבד הנסתרות כי עצם כוונתו בכלל ופרט אי אפשר להשיג גם אמר שהתורה הזאת עומדת על ענין הצרפת, כי מדבר שם מכסף וממון דהיינו מענין תיקון הכללי של המשא ומתן, וכן מדבר שם מענין תיקון הדיבור שהוא על ידי שבח הצדיקים, ומבגדים לבנים היינו מתקון הכללי שהוא תקון הברית שזה עיקר בחינת צדיק כידוע, וזה כסף נבחר לשון צדיק סופי תיבות פרנק (כל זה הועתק מספר חיי מוהר"ן):

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ב' כשמשבחין ומפארין את הצדיקים על ידי זה נתרומם הדעת רוצה לומר כי על ידי זה נתעורר הרשימו והארה של כח וזכות הצדיקים האלו שמשבחין אותם, ועל ידי זה נתרומם הדעת, ואז נמשך הדיבור מהדעת ויש בו טוב, ועל ידי זה הוא נשמע ונתקבל:

אות ג

שם אות ג', ועל ידי זה עושה פירוד בין קודשא בריך הוא ושכינתיה נראה לפי עניות דעתי דרוצה לומר, שבזה שנמצא רבב על בגדיו שמרמזין לבחינת המלכות בחינת השכינה, בזה מרמזין לו שגם ברוחניות פגם כביכול בבחינת המלכות על ידי מעשיו הפגומים ועל ידי זה עושה פירוד וכו':

אות ד

שם, בבחינת (ישעיה ס"ג) מדוע אדום ללבושיך וכו' הגם שפסוק זה נאמר על שעת הישועה והנקמה, מכל מקום ידוע שבשעת הנקמה כביכול הוא מתלבש בזאת הבחינה שהיה בשעת הפגם והשפלות וכביכול כמרומז בדברי רבותינו ז"ל:

אות ה

שם, בבחינת (קהלת ט) בכל עת יהיו בגדיך לבנים, בכל עת דייקא היינו שלא יהיה שליטה להשפחה בישא בשום עת כלל, רק בכל עת יהיו בגדיך לבנים היינו ההיפוך

מבחינת מדוע אדום ללבושיך הנ"ל, רק בבחינת דם נעכר ונעשה חלב, שאז בימי ההנקה האשה בחזקת מסולקת מדם טמא והיא בחזקת טהרה אז:

אות ו

שם אות ד', בבחינת (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך וכו' וגם הפירוש הפשוט אתי שפיר לפי זה, כי על ידי תקון הברית נכנעת השפחה בישא עת רעה, ואז ניצולין מכל הצרות:

אות ז

(שם אות ה', לא תאכלו על הדם וכו' (כי אכילת ישראל אסור להיות מבחינת התגברות הדמים, שאז הקדושה בבחינת עניות ושפלות והשפע הולכת אל החיצונים רחמנא ליצלן, שזה בחינת שליטת השפחה בישא עת רעה, ואכילת ישראל אסור להיות בבחינה זו רק מבחינת דם נעכר ונעשה חלב):

אות ח

שם אות ו', כי רבי שמעון היה קשת הברית וכו' ועל כן לא נראה הקשת בימיו כמאמר רבותינו ז"ל:

אות ט

שם אות יו"ד, שקיל סיכתא וכו' היינו בחינת דברי תורה וכו' דצה לתתא ולא עאל וכו' רוצה לומר כשאין לוקחין הדיבור מהדעת, כי המוחין עדיין בבחינת שינה ותרדמה, אז לא עאל היינו שאינו נשמע ונתקבל, אף על פי שהדיבורים הם בבחינת דברי חכמים כדרבונות וכו', אף על פי כן לא נתקבלו דלי דצה לעילא ועאל היינו כשהרים את המוחין והדעת ואז לקח הדיבור מהדעת ונשמע ונתקבל וזה כבר מבואר לעיל שעיקר התעוררות המוחין מתרדימותן, והתרוממות שלהם הוא על ידי בחינת צדיק בחינת כנשר יעיר קנו וכו', שעל ידי זה ממשיכין לבנונית מן המוחין בבחינת (שיר השירים ד) ונוזלים מן לבנון שזה ענין בתר דשכיב ר"ש וכו' או בחיוהי דר"ש וכו' כנ"ל וזה שכתוב האי נמי אתרמיא ליה בת מזליה, היינו בחינת המוחין בחינת ונוזלין מן לבנון ויש לומר שזה פירוש אתרמיא ליה בת מזליה היינו בחינת התרוממות המוחין, היינו מאחר שתיקון כל דבר תלוי העיקר בהתרוממות המוחין, והתרוממות המוחין הוא רק על ידי תיקון הכללי וכו' כמבואר בפנים:

אות י

שם לעיל אות ט', כי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין וכו' בחינת זרע גד וכו', כי זה מרמז על בחינת צדקה שהוא בחינת (הושע י) זרעו לכם לצדקה, והוא בחינת ג"ד גומל דלים כמו שדרשו רבותינו ז"ל (שבת ק"ד):

אות יא
שם אות ד', עיקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי תיקון הברית בבחינת (שמות י"ט) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי עיין זוהר בשלח ס"ט לא בעא קודשא בריך הוא למיהב להו אורייתא עד דקריבו בהדיה ובמה קריבו בהדיה בגילויא דרשימא דא וכו' לא קריבו ישראל לטורא דסיני עד דעאלו בחולקא דצדיק וזכו ביה וכו':

אות יב
שם סמוך לסוף המאמר, כי העינים הן בחינת שערות וכו' עיין ב"ב דט"ז הרבה נימין בראתי באדם וכו' שאלמלי ב' יונקות בגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם:

סימן ל-מישרא דסכינא

אות א
זה המאמר נאמר בשבת חנוכה תקס"ז בסעודה שלישית, ואז התחיל התורה על פסוק (בראשית מ"א) ויהי מקץ וכו', ולא גמר לגלות פירוש הפסוק איך שייך התורה הזאת לפסוק הנ"ל ובמוצאי שבת אחר הבדלה דיבר עמנו ואמר: שאם היה רוצה לסיים התורה על פסוק הנ"ל היה צריך עוד הפעם לומר תורה כמו שאמר (כל זה הועתק מספר חיי מוהר"ן ועיי"ש עוד):

אות ב
במאמר הנ"ל (אות ד') אבל על ידי אהבת ממון הוא נופל לאוכמא דסטרא אחרא וכו' בחינת בעצבון תאכלנה וכו' רוצה לומר שגובר עליו עצבות ודאגת הפרנסה ותאוות הממון כל כך עד אשר חשך משחור תארו (ובלשון אשכנז ער ווערט פאר שווארצט עבור טרדת ודאגת הפרנסה) וזהו ההיפוך מבחינת השכל התחתון הנ"ל שהוא בחינת שערא אוכמא שזוכין אליו על ידי שהוא שונא בצע, וכן השכל התחתון הנ"ל הוא בחינת שערא בעיגולא, ועל ידי אהבת ממון הוא נופל לעיגולא וסיבובים מסטרא אחרא היינו שהוא מסבב בתמידות אחר השגת הממון, וכל העיגולים וסיבובים שלו הן במקומו, הן מה שהוא מסבב ומשוטט לפעמים ממקום למקום, הכל הוא עבור השגת הממון והפרנסה שזה בחינת (במדבר י"א) שטו העם וכו', וכל זאת בשטותא היפוך החכמה שהיא מבחינת שונא בצע כנ"ל:

אות ג

שם אות ו', זעקת מושל בכסילים וכו' שרוצים לינק ולהמשיך לתוך החכמות שלהם שהם כסילות באמת את בחינת החכמה האמתיית בחינת חכמה תתאה הנ"ל הגם כי הדברים עומדים ברומו של עולם אף על פי כן יכולין לקרב הדבר אל השכל קצת כי אפשר דרוצה לומר על פי המבואר לעיל כי החכמה תתאה הנ"ל היא בחינת שיעורא דאתוון דאורייתא, בחינת כלל מצוות התורה שבהן מלובש חכמתו יתברך, שזה בחינת התלבשו"ת השכל העליון בשכל התחתון, כי השיעורים של כל מצוה הוא כי כן חייבה חכמתו יתברך וכו' כנ"ל אות ג' וכשמתגברים חס ושלום החכמות חיצוניות שהם חכמות העכו"ם, אזי רוצים להמשיך גם החכמה תתאה הנ"ל לתוך חכמתם, היינו שרוצים לפרש גם טעמי מצוות התורה הקדושה על פי חכמתם המוטעת שהיא כסילות באמת, ועל ידי זה גורמין חס ושלום שאין ענפי השכל העליון של חיוב חכמתו יתברך, מאירין בתוך החכמה תתאה שהיא בחינת כלל מצוות התורה בשלימות, כי הם רוצים להעלים ולהסתיר את כל זה, בזה שרוצים להסביר גם טעמי מצוות התורה על פי השכל האנושי של חכמות חיצוניות, וכלל הארבע מלכיות דסטרא אחרא הוא קליפת עמלק כמבואר לקמן ועיין בליקוטי תנינא סי' י"ט ותמצא סעד קצת לדברינו אלה, וזה בחינת (ירמיה כ"ה) שאג ישאג על נוהו המבואר במאמר זה:

אות ד

שם, ועל כן אברהם היה איש חסד וכו' כדי להעלות בחינת המלכות מהם רוצה לומר כי כבר מבואר לעיל באות ג' שאברהם זכה לבחינת זו בחינת (בראשית כ"ד) וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לו וכו' ובכל שמה וכו', ועל כן רדף אחר הד' מלכים כדי להכניעם ולהציל מהם את לוט שממנו יצא משיח שהוא עיקר שלימות המלכות דקדושה

אות ה

שם, כי אברהם תיקן שחרית וכו' וגם פשוטו מרמז על זה כי התפלה היא גם כן בחינת מלכות כידוע (ועיין לקמן סי' מ"ט לשמש שם וכו' ובלקוטי תנינא סי' פ"ד), ואברהם הוא הראשון שתיקן סדר התפלה בחינת אברהם תיקן שחרית:

אות ו

שם, שהם בחינת אחד חכם וכו' עיין בכוונות מבואר שסמך החכם להרשע, שזה בחינת סמיכת אור האצילות לעשיה, כי מחמת שעשיה נמוך מאוד ויש בה רוב קליפות, על כן צריכין להאיר אליה מאור האצילות ואין מספיק לה מאור היצירה וכו' עיין משנת

חסידים וזה סעד לדברי רבינו ז"ל בתחלת זה המאמר אות ב' שכל מה שהוא קטן ביותר צריך לבקש אחר רבי גדול ביותר וכו':

אות ז

שם, ישמעאל הוא בחינת בן שאינו יודע לשאול וכו' עיין בכוונות מבואר שהוא כנגד בחינת המלכות (ועיין סידור קול יעקב) שזה בחינת ישמעאל עשה תשובה, שזה בחינת תיקון המלכות כמבואר לקמן באות זה

אות ח

שם, ועיקר התשובה וכו' לעשו"ת תשובה ולשאול כפרה מהשם יתברך על שאינם ידועים וכו' כי על ידי הפגמים חס ושלום פוגמין בבחינת המלכות היינו שגורמין חס ושלום שנסתלק אור הדעת והחכמה עליונה, בחינת ענפי השכל העליון ואינם מאירין בשלימות בבחינת המלכות, על כן צריכין לעשו"ת תשובה ולשאול כפרה על שאינם ידועים, כי אפשר שחטא חס ושלום ואינו יודע כלל, מחמת שנסתלק אור הדעת מלהאיר בשלימות בבחינת המלכות, בחינת חכמה תתאה שהוא בחינת כלל מצוות התורה כנ"ל:

אות ט

ועל פי פשוטו יש לומר, כי מחמת שהבן הזה הוא כנגד היצירה, שהוא בחינת טוב ורע, על כן אינו יודע כלל איך לשאול אם כהחכם שכולו טוב, וכן כהתם, או לשאול כהרשע חס ושלום שכולו רע, על כן שותק ואינו שואל כלל ועל כן מרומז בו תשובת הרשע בעבור זה עשה ה' לי, כי בזה מבטלין ומכניעין את בחינת הרע שבבן הזה גם כן ונשאר כולו טוב, שזה בעצמו בחינת ישמעאל עשה תשובה וזהו שדרשו רבותינו ז"ל גם כן על פסוק וה' בירך את אברהם בכל, שעשה ישמעאל תשובה בימיו ושלא יצא עשו לתרבות רעה בימיו וכן דרשו בת היתה לו וכו' שמרמז על בחינת תיקון המלכות כנ"ל, ועל ידי זה בעצמו נתבטל הרע מישמעאל שהוא כנגד בחינת המלכות כנ"ל ועשה תשובה בימיו, וכן הרע של עשו לא יצא אל הפועל בימיו גם כן מחמת הנ"ל:

אות י

שם, שחרית נוטריקון וכו' כי הוא תיקן בחינת החכמה תתאה שהיא בחינת וכלליות כל הד' מלכיות דקדושה ועל כן כולם מרומזין בתיבה זאת כי היא כוללת כולם וזה לעומת זה יש בחינת קליפת עמלק שכולל כל הד' מלכיות דסטרא אחרא, על כן חתכו שמואל לד' חתיכות, להורות שבהכנעה זו שהכניע אותו בזה הכניע כל הד' מלכיות דסטרא אחרא, וחתך והבדיל מהם בחינת הד' דקדושה והעלה אותה לאור הפנים המאיר בשלש רגלים וכו':

אות יא

שם, לתשובת השנה זה בחינת שלש רגלים שהם ימי דין וימי תשובה וכו' ואז עת צאת המלכים וכו' להעלותה אל האור הפנים על ידי שמחת המצוות שמתקבצין לתוך הרגלים רוצה לומר כי כבר נתבאר לעיל שהמלכות בחינת חכמה תתאה הוא בחינת השיעורים של כלל מצוות התורה, ועל ידי השמחה של המצוות של כל השנה שמתקבצין לתוך הלב של השנה שהוא בחינת השלש רגלים, על ידי זה עולה המלכות אל אור הפנים המאיר אז כמבואר באות ה"א אך מחמת שעל ידי הפגמים של ישראל נותנין כח לבחינת המלכות דסטרא אחרא לינק ממנה חס ושלום, ובזה בעצמו מכבידין עליה שלא תוכל לעלות אל אור הפנים, כי הפגמים חס ושלום הם ההיפוך ממש מבחינת שמחת המצוות כמובן אך מחמת שהשלש רגלים הם ימי דין וימי תשובה, כי בקדושה השמחה צריכה להכלל גם מבחינת היראה כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות ל:) במקום גילה שם תהא רעדה, בפרט כפי הנ"ל כי השמחה היא בחינת אור הפנים, והיראה הוא בחינת מוראה של מלכות שמקבלת חיות מאור הפנים, שזה בחינת מה שהשלש רגלים שהם ימי שמחה הם ימי דין ויראה גם כן והם ימי תשובה, ועל ידי התשובה יוצאת המלכות מגלות הד' מלכיות, בחינת (יומא פ"ו) גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, כי על ידי התשובה נתתקן הפגמים הנ"ל, ואז עולה המלכות מביניהם ומקבלת חיות מאור הפנים שמאיר בשלש רגלים כנ"ל ועיין בסימן קל"ה מבואר שם קצת מדברים אלו הנ"ל:

אות יב

שם אות ז', כל טובתן של רשעים רעה הוא אצל הצדיקים וכו' בזה קיים רבינו ז"ל בזה המאמר בעצמו בחינת התוכחה שהוא בדרך בזיון:

אות יג

שם באות ח', מובן ומבואר שעיקר התוכחה של הצדיק היא לכל אחד לפי בחינת התפלה שלו והענין כי עיקר התוכחה הוא על מה שפגמו בבחינת המלכות בבחינת חכמה תתאה, ונתנו כח להמלכות דסטרא אחרא לינק ממנה חס ושלום כנ"ל, וזה בעצמו בחינת התגברות הבלבולים בשעת תפלה, כי התפלה היא בחינת מלכות כנ"ל, והבלבולים והמחשבות זרות הם בחינת חכמות חיצוניות בחינת מלכות דסטרא אחרא, ועל כן כולם נתעוררין אז, או לקבל תיקון היינו להוציא מהם הניצוצות דקדושה שהם מבחינת המלכות דקדושה, או שבאים לבלבל אותו מתפלתו ומחמת שהתפלה היא בחינת מלכות בחינת (משלי ל"א) אשה יראת ה' היא תתהלל, על כן באים להצדיק

שהוא בחינת משיח שהוא שורש המלכות, והוא מורח ומרגיש בהתפלות של כל אחד ערך מעלתו ומדרגתו של כל אחד כפי מה שהוא:

אות יד

שם באות ח', (תהלים ע"ז) הודעת בעמים עוזך וכו', כי על ידי עזות דקדושה מוסיפין כביכול עוז למעלה, ועל ידי זה השם יתברך משפיע בנו עזות דקדושה, שזה בחינת (תהלים ס"ח) תנו עוז לאלקים וכו' הוא נותן עוז ותעצומות לעם עיין סי' קמ"ז, וזה (בעצמו) [פירוש] (ביצה כ"ה) מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שעזין הן, ועל ידי זה (תהלים כ"ט) ה' עוז לעמו יתן, ועל כן נקרא העזות דקדושה של ישראל עוזך היינו כנ"ל:

אות טו

שם בקרנא מרא וכו' ויש לפרש שזהו ששאלו ומי איכא קרנא לחמרא, היינו מי ירצה לקבל תוכחה כזאת שהוא בקול ובדרך בזיון בבחינת (ישעיה נ"ח) הרם כשופר קולך וכו', ועל זה השיב להם ומישרא דסכינא מי הוי, היינו מי יוכל לסבול את קול הזעקה של המלכות דקדושה כשנופלת ביניהם כנ"ל שזה בחינת מה שכתוב לעיל באות ז' שצריכין לקבל תוכחתם הגם שהוא בדרך בזיון, בכדי לקבל על ידי זה החסד שעל ידי זה תיקון המלכות ומצילין אותה מזעקתה, כי מה שתוכחתם דרך בזיון צריכין לדון אותם לכף זכות וכו', כי סובלין צער גדול מהבלבולים של התפלות שלנו ואפשר שזה גם כן מרומז בענין ומישרא דסכינא מי הוי, כי כבר נתבאר שנפילת המלכות להגלות זהו בעצמו גם כן בחינת בלבולי התפלה, ועל כן השיב להם שאין להתרעם על הבזיון, כי מי יוכל לסבול קול זעקת המלכות שצועקת על גלותה, שזה בחינת המחשבות זרות שבתפלה, והתפלה כשבאה להצדיק היא צועקת לפניו בקובלנא גדולה על המחשבות זרות המבלבלין אותה וכל זאת מרומז גם כן בפסוק זה המובא לעיל אות ח' (תהלים קמ"א) יהלמני צדיק חסד ויוכיחני, היינו שאני מרוצה לקבל עלי המהלומות ובזיונות תוכחת הצדיק שעל ידי זה נתגלה חסד, שעל ידי זה נתתקן המלכות שזה בחינת (תהלים קמ"א) שמן ראש אל יני ראשי (עי' פירש"י שם) כי עוד ותפלתי ברעותיהם, פירש"י ברעותיהם של הפועלי און וכו' היינו שאפילו בשעת תפלה באין המחשבות זרות של הפועלי און, שזה בחינת המלכיות דסטרא אחרא ומבלבלין ועל כן כשבאה התפלה אחר כך להצדיק יש לו צער גדול מזה, על כן צריכין לקבל תוכחתו ולדון אותו לכף זכות כנ"ל וזהו שנסמך בשאלה זו תיכף אייתי ליה תרי ביעי וכו' היינו איך יוכל להכיר בהתפלה של מי היא והשיב להם כמבואר בפנים:

סימן ל"א-אית לן בירא

אות א
אות ו' ענין צירוף האותיות ברל"א שערים עיין ספר יצירה פרק ב' משנה ג' ד' ובפירושו שם ובפרדס רימונים שער הצירוף ובויקהל משה פרק ט' ובשער גן עדן שער אורח צדיקים פתח ה' דרך ו', ומחמת אריכת הדברים קצרתי ולא העתקתי:

אות ב
במאמר הנ"ל אות ג' ד' עיין זוהר בראשית ל"ד כוכבים ומזלות בברית קיימין וכו' והא תלינין לאנהרא וכו' ע"ש ועיין שם בדף נ"ו שמים וארץ לא קיימו אלא על ברית וכו' ועיין שם בדף ס"ו: בענין ברית דהוא אתר דמהימנותא תליא ביה וכו' ועיין זוהר שמות דף צ"ב שבת רזא דברית קדישא וכו' ועיין זוהר חדש פ' כי תשא זכור את יום השבת ברזא דברית וכו':

אות ג
שם במאמר הנ"ל אות א', צדקה היא בחינת הגלגלים רוצה לומר כי כמו שכל ההשפעות שבעולם נמשכין על ידי הכוכבים והגלגלים, כמו שאמרו רז"ל (בראשית רבה פרשה י) אין לך כל עשב מלמטה שאין לו כוכב ומזל מלמעלה וכו', והם מקבלין מזה שלמעלה מהם עד שכולם מקבלים רק מחסד השם יתברך, בבחינת הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים וכמו שכתוב (תהלים קל"ו) נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, כמו כן צריכין בני אדם שלמטה להתנהג גם כן במדת החסד והרחמים וליתן צדקה, ועל ידי זה ממשיכין שפע אור החסד מלמעלה להכוכבים והגלגלים, שזה בחינת מה שכתוב אחר כך, כי הצדקה מנהגת כל גלגלי הרקיע וכו' היינו כנ"ל:

אות ד
שם באות ב', להורות שאין שלימות להדעת שהוא התורה ואין שלימות להגלגלים אלא על ידי אמונה רוצה לומר כי עיקר מהלך הגלגלים הוא על ידי התורה כמו שכתוב (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, והתורה נקראת דעת כמו שאמרו רבותינו ז"ל וגם צדקה רחמי, העיקר הוא על ידי הדעת כמבואר באות א', ועל כן נקראת התורה גם כן צדקה כמו שאמרו רז"ל, ועיקר שלימותן הוא על ידי אמונה כנ"ל:

אות ה
שם אות ו', וכשנתגלה החסד וכו', אזי הוא עושה נפשו"ת היינו שעושה נקודות לאותיות התורה וכו' רוצה לומר כמו שמבואר לקמן, כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות

של כל דבר וכו', כי הם מנהיגים את העולם, אך האותיות עצמם הן כגולם ואין להם שום תנועה וחיות כי אם על ידי הנקודות שנעשין על ידי הכיסופין שהם בחינת אהבת חסד נמצא שעל ידי בחינת ברית, שעל ידי זה נתגלה החסד, שעל ידי זה נעשין הנקודות לאותיות התורה שכל הנהגת העולם על ידם, על ידי זה נעשין פעולות טובות בעולם:

אות ו

שם אות ט', ומי שהוא במדריגת אברהם היינו בחינת בעל נפש וכו' רוצה לומר כנ"ל שעל ידי בחינת אברהם שהוא בחינת אמונה ושמירת הברית על ידי זה עביד תולדין, בחינת (בראשית י"ב) ואת הנפש אשר עשו בחרן, ואחר כך מבאר שהוא עושה נקודות שהם בחינת נפשו"ת לאותיות התורה וכו' נמצא שהוא בחינת בעל נפש, אזי בוודאי כל אכילותיו וסעודותיו בבחינת לחם הפנים, היינו כי מאיר בפרנסתו אור השגחת השם יתברך שהוא בחינת אור הפנים, שזה בחינת (בראשית י"ז) התהלך לפני וכו' שזה נאמר לאברהם בשעה שנצטווה על מצוות מילה, כי ברית הוא בחינת שמש כידוע וכמובא בזוהר שמות י"ג: ועל כן נאמר אצל אברהם (שם י"ח) כחום היום ודרשו רז"ל (בבא מציעא פ"ו:) שהוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה, וזה היה גם כן אחר שנימול, כי עכשיו מראה החמה עמוקה מן הצל, היינו שאור השגחת השם יתברך מוסתר ומכוסה בתוך דרך הטבע, בהנהגת המזלות והעכו"ם שהם תחת הכוכבים והמזלות, כמו שכתוב (דברים ד) אשר חלק ד' אלקיך אותם לכל העמים, גדלה הצלחתם ויש להם פרנסה בריווח, וישראל נבזים ושפלים וניזונים מתמצית, ופרנסתם באה להם ביגיעות גדולות, וכל זאת הוא בחינת מראה החמה עמוקה מן הצל, שהצל של הנהגת הטבע והמזלות מסתיר אור השגחת השם יתברך, אף על פי שבאמת גם הטבע בעצמה מתנהגת בהשגחתו יתברך, אף על פי כן היא בבחינת צל ועל כן נקראים העכו"ם צל כמו שכתוב (ישעיה י"ח) צלצל כנפים כי הם מכסים אור השמש הוא אור השגחת השם יתברך, וזה רק מחמת שאור החמה אין מאיר בשלימות, ואין זה אלא מראה החמה מראה דייקא וכו'

אות ז

נראה לעניות דעתי דרוצה לומר מחמת שהנהגתו יתברך מלובש בבחינת מט"ט, שזה בחינת שמלכך נער, והוא בחינת ברית תתאה, בחינת (שמות כ"ג) כי שמי בקרבו שמו כשם רבו (סנהדרין ל"ח), ואף על פי כן הוא רק בחינת מראה החמה (ועיין מאמר אני ה' הוא שמי סי' י"א) וידוע כי הוא נקרא בעל כנפים, ועל כן משם נמשך ונשתלשל מה שנתלבש אור השגחתו יתברך בדרך הטבע בהנהגת המזלות שזה בחינת צלצל כנפים כנ"ל וידוע שמט"ט שלטנותיה בימי החול (ועיין סימן י"א הנ"ל), ובשבת נתגלה כביכול

אור השגחת השם יתברך בעצמו וזה בחינת (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וכו' ודרשו רבותינו ז"ל (תענית ח) שמש בשבת וכו', כי שבת הוא מבחינת ההנהגה שלעתיד, שאז עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא חמה מנרתיקה, שזה בחינת וזרחה לכם וכו' שמש צדקה, אזי יתקיים ומרפא בכנפיה, היינו שלא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך, שאז יתגלה אור פני ה' ויתבטל הצל בבחינת (במדבר י"ד) סר צלם ועל כן על ידי שמירת הברית בשלימות, שזה בחינת ברית עילאה בחינת אור השמש ממש, שזה בחינת כחום היום דאברהם, על ידי זה כל הכוכבים ומזלות וכל העכו"ם שתחתיהם טורחים בשביל פרנסה של ישראל, בבחינת לחמנו הם סר צלם מעליהם, ואז האכילה בבחינת לחם הפנים כי מאיר בה אור פני ה' ועל כן נקרא לחם הפנים לחם חם ביום הלקחו, ועל פי פשוטו רוצה לומר כי היה בו מעשה נסים שביום הלקחו היה חם כמו שנאפה עכשיו, וזה למעלה מהנהגת הטבע, שזה בעצמו בחינת כחום היום דאברהם שהוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה, היינו שנתגלה אור השגחתו יתברך למעלה מדרך הטבע, שזה בחינת שהאיר אור השמש בלי לבוש ונרתיק

אות ח

וזה בחינת (תהלים ק"י) שב לימיני דרגיה דאברהם בחינת חסד שהוא ימין, עד אשית אויבך הדום לרגליך, כי הם טורחים בשביל פרנסתך, היינו כי על ידי החסד הזה שהוא בחינת אהבה והשתוקקות דקדושה, עושה נקודות טובות להאותיות ונצטרפין האותיות לעשו"ת פעולות טובות, ואז ממילא נכנעין כל הכוכבים ומזלות תחתיו, כי כולם מתנהגין רק על ידי אותיות התורה, והאותיות מתנהגין על ידי הנקודות, והנקודות נעשין על ידי הכיסופים טובים שלו, שהם בחינת אברהם בחינת חסד בחינת ימין כנ"ל, וכל זאת זוכין על ידי שמירת הברית ועל כן אמר לו השם יתברך לאברהם בשעה שנצטווה על המילה: התהלך לפני, היינו שיהיה הרגלין שלו על ידי זה בבחינת פנים, כי גם בפרנסתו שהוא בחינת רגלין יאיר בה אור פני ה' כביכול, והיה תמים בחינת תמים תהיה עם ה' אלקיך, שלא תצטרך לדרוש אחר כוכבים ומזלות כי תהיה למעלה מהם, כי עיקר קיומם ושלימותם תלוי בקיום האמונה התלויה בשמירת הברית, שזה בחינת (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, המבואר בפנים לעיל אות ג':

אות ט

שם, ולא יראו את פני ה' ריקם ברגלים שאז נתגלין פני ה' בחינת פנים וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי הם נקראים רגלים מלשון רגלין, ונתגלין בהם אור פני ה' כי

הם ימים שנעשו בהם נסים לישראל למעלה מדרך הטבע, שזה בחינת התגלות פני ה' כנ"ל נמצא שנמשך בזה בחינת התהלך לפני היינו שמאיר אור פני ה' בבחינת רגלין, ואז מחוייב כל אחד מישראל לעלות ולראות את פני ה', ונאמר אז (דברים ט"ז) ולא יראו פני ריקם, כי על ידי זה נתעלה ונתתקן כל פרנסתו ולחמו, בבחינת לחם הפנים ונראה לעניות דעתי שרימז בזה למה שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה דכ"ו) שמראין לעולי רגלים את הלחם הפנים שהוא לחם חם ביום הלקחו ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, היינו כנ"ל כי בזה נתגלה שהשם יתברך מאיר עליהם אור השגחתו ואור פני ה' יתברך למעלה מדרך הטבע וגם נראה לעניות דעתי שרימז בזה גם לענין הצדקה, כי עיקר החשיבות הצדקה הוא אמונה כמבואר בפנים באות א', היינו כשנותן צדקה על ידי שמאמין בהשגחתו יתברך שכל הפרנסה נמשכת רק מאתו יתברך, כי הוא הנותן לו כח לעשו"ת חיל, על ידי זה נתתקן כל פרנסתו עד שהיא בבחינת לחם הפנים בחינת התהלך לפני הנ"ל, וזה בחינת שמש צדקה דייקא, כי על ידי צדקה ממשיכין גם כן בחינת התגלות אור השמש הנ"ל:

אות י

שם, כיון ששבת וי אבדה נפש וכו' היינו כי שבת הוא בחינת ברית ובחינת אמונה, ועל ידי זה חסד מתגלה ואהבה והשתוקקות בחינת וי אבדה נפש, ועל ידי זה בעצמו נתהוה הנפש היתרה:

אות יא

שם, מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קדושין מ) עיין ירושלמי פאה פ"א שאמרו רבותינו ז"ל שם על זה במה דברים אמורים בישראל וכו' היינו כנ"ל, כי ישראל הם מאמינים ונמולים ועל ידי זוכין לאהבה וכיסופין דקדושה, וכשבא להם איזה מחשבה רעה היא רק מבחינת (קהלת ח) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, ועל כן אינו מצרפם למעשה כי אין המחשבה שלהם אבל בעכו"ם הוא להיפוך, כי הם רחוקים מאמונה ובריתי:

אות יב

שם, התפלה נקראת רגל רוצה לומר לענין עד אשית אויביך הדום לרגליך הנ"ל, היינו שיהיה נכנעין תחת התפלה שהיא בחינת רגל כי על זה נסדר סדר התפלה היינו להוציא הכיסופין על ידי הדיבור פה שעל ידי זה נגמר הנפש ויוצא מכח אל הפועל, ועל ידי זה נצטיירין האותיות לעשו"ת פעולות טובות כנ"ל, ועל ידי זה כל הכוכבים והמזלות והעכו"ם אשר תחתיהם, נכנעין תחת זה האדם וטורחין בשבילו כנ"ל לענין לחם הפנים

הנ"ל, עיין זוהר תרומה קנ"ה, ועל דא איקרי לחם הפנים דהא מזונא וסיפוקא דעלמא מאינון פנים עילאין קא אתיא וכו', לחם הפנים מיכלא דאינון פנים וכו' חום הוה מתקרב וחום הוה מתעדי מתמן, והא אוקמוה דכתיב (שמואל א כ"א) לחם חם ביום הלקחו:

אות יג

שם, על כן צריך שיהיה למדן וחסיד וכו' עיין זוהר פנחס רי"ג: והאי צדיק חסיד איקרי וכו', ועיין שם במקדש מלך שזה משום סד מתגלה בפומא דאימא וכו':

סימן ל"ג

אות א

מי האיש החפץ חיים

שם אות ג', עושי דברו לשמוע בקול דברו היינו שהדבר היינו אותיות התורה מקבלין אור רב מלמעלה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על פי מה שמבואר לקמן באות ד' ה' שבכל המדות שורה בהם אהבתו יתברך, ויש עוד אהבה למעלה מזו שהוא בחינת אהבה שבדעת והנה בהמדות שהם בחינת ימים יש כנגדם בחינת ימי רע שהם מדות רעות (שזה בחינת יום ולילה אור וחשך שיש בכל יום), אבל הדעת הוא למעלה מהמדות ושם אין שום אחיזה להרע כלל, בחינת (ישעיה י"א) לא ירעו ואל ישחיתו כי מלאה הארץ דעה, כי שם (תהלים קל"ט) גם חשך לא יחשיך ממך, כי הוא בחינת (זכריה י"ד) יום אחד וכו' אשר הוא לא יום ולא לילה המבואר לקמן בפנים אך כל זמן שהימי טוב מלובשין בימי רע, אזי אי אפשר להם לקבל אור מלמעלה היינו מבחינת אור האהבה שבדעת בכדי שלא יקבלו הימי רע על ידי זה יותר מכדי חיונו, אבל כשמלקטין ומבררין האותיות התורה שהיו מלובשין בהימי רע ומעלין אותם משם, אז נמשך עליהם אור רב מלמעלה, היינו שיכולין לקבל איזה הארה והתנוצצות מאור האהבה שבדעת, שזה בחינת זכיין למשמע קלין מלעילא:

אות ב

שם אות ו', וזהו שאמרו רבותינו ז"ל כי שפתי כהן ישמרו דעת וכו' רוצה לומר כי מי שזוכה שכפה את יצרו וביטל הימי רע שלו לגמרי אז הימי טוב שלו לבד היינו האהבה שיש לו עם השם יתברך בזמן ובמדות, הוא בחינת אהבה שבדעת לפי מדריגתך, וגם כי על ידי זה הימי טוב שלו מקבלין מאור האהבה שבדעת כנ"ל, ועל ידי זה שתקבל ממנו הארת אהבה שבדעת על ידי זה ממילא יתבטלו ויפלו המדות רעות שלך, ויעלו מהם הימי טוב המלובשים בהם, ויקבלו גם כן התנוצצות מאור האהבה הזו שהוא בחינת

אהבה שבדעת לפי מדריגתך, שזה בחינת כי שפתי כהן ישמרו דעת, היינו מה שהוא יכול להוציא מכח אל הפועל ולהביאו לבחינת דיבור הוא לפי מדריגתך בחינת דעת שהוא למעלה מהזמן והמדות וגם כי מאחר שכפה את יצרו ועל ידי זה מקבלין הימי טוב שלו מאור האהבה שבדעת, אשר שם גם חשך לא יחשיך ממך כנ"ל ועל כן בכל מקום שמסתכל שם נופל הרע משם, ועל ידי זה יודע את התורה אפילו מדברים גשמיים, בוודאי מרב כזה תורה יבקשו מפיהו:

אות ג

שם אות ז', כי כל אחד מישראל יודע שיש אלקים בכלל וכו' היינו כנ"ל כי הדעת הוא למעלה מהמדות ועל כן אין שם אחיזה להרע כל כך ועל כן יודע שיש אלקים, וגם יודע שמלא כל הארץ כבודו היינו שאפילו בתוך הימי רע בעצמן יש שם גם כן אלקותו יתברך ואותיות התורה שהם בחינת ימי טוב אך הרשעים הם ברשו"ת לבם, היינו שהימי רע שהם המדות רעות שבלב מתגברין כל כך, עד שאין הלב יכול לקבל אור הדעת הזה ואינו מרגיש אותו כראוי, ועל כן כשמקשר את לבו לדעתו וכופה את לבו להדעת הזה שהוא בעצמו יודע ולבו ברשותו, אזי מקבלין המדות שבלבו בחינת אור האהבה שבדעת, ורואה ומשיג אור הגנוז לפי בחינתו וכו' ועיין נפלאות על פי מאמר זה הנ"ל בהל' סוכה הל"ג פורים הל"ד, ובהל' הלואה הל"ה:

סימן ל"ד

אות א

מאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים

אות א' להנקודה השייך ללבו בעת הזאת וכו' רוצה לומר כי מבואר לקמן שצריך כל אחד לעורר את לבו על ידי הנקודה של עצמו, וכן צריך לקבל התעוררות בלבו מהנקודה שיש בחבירו, וכל הנקודות הללו צריכין לקבל מהנקודה הכלליות שהוא הצדיק וכו' וזה שכתוב גם כאן לקשר את לבו להנקודה השייך ללבו בעת הזאת, היינו לפעמים להנקודה של עצמו על ידי שמדבר בינו לבין קונו וכו', ולפעמים להנקודה של חבירו על ידי שמדבר עם חבירו, ובכלל צריך לקשר את לבו להנקודה השייך ללבו בעת הזאת, היינו לפעמים להנקודה של עצמו על ידי שמדבר עם חבירו, ובכלל צריך לקשר את לבו להנקודה הכלליות של הצדיק שהוא שורש כל הנקודות הנ"ל:

אות ב
ועיין בלקוטי הלכות הלכות מלמדים ותלמוד תורה הלכה ד' שמרחיב הביאור בענין זה של התקשרות לנקודה השייך ללבו בעת הזאת דייקא, והאריך שם קצת בדברים נפלאים ובאופן אחר קצת מהנ"ל:

אות ג
שם אות ה, ומלאפום וכו' הוא בחינת נקודה עם ואו וכו' בחינת חכמה ובינה וכו' עיין שער ההקדמות עולם הנקודים דרוש ה':

אות ד
שם אות ז' בסופו, וזהו שאמרו רבותינו ז"ל ביקש הקדוש ברוך הוא להוציא כהונה משם וכו' רוצה לומר כי במאמר זה של דברי רז"ל הנ"ל נודע לנו, שהכהונה ניתנה לאברהם שהוא בחינת אהבה, ועל כן כשניתנה הכהונה לפנחס נאמר שם (במדבר כ"ה) הנני נותן לו את בריתי שלום, כי שם שורה אור האהבה הקדושה וכו' כמבואר בפנים וכן מבואר להדיא במאמר זה כתב יד מלשון החברים אך ליישב ביותר קצת לשון רבינו ז"ל יש לומר שרימז בזה, כי גם שם הוא בחינת הצדיק בחינת ברית שלום, ועל כן אמרו רבותינו ז"ל עליו שנולד מהול, ועל כן זכה למלכות בחינת מלכי צדק על דרך ויוסף הוא השליט הנ"ל, ועל כן ביקש הקדוש ברוך הוא להוציא הכהונה משם כי שם שורה אור האהבה אך כבר נתבאר לעיל אות ג' שהצדיק הוא בחינת מלאפום, כי כל השפע שלו היינו הפה והדיבור של הצדיק הן במילואם ובשלימותן, ואחר כך באות ה' ו' מבאר שמלאפום היא נקודה עם ואו, והנקודה היא בחינת פה והואו היא בחינת הלב וכו', ועל כן כשהקדים שם ברכת אברהם לברכת המקום, זה היה כביכול איזה בחינת פגם הפה והדיבור שהוא בחינת הנקודה, ועל ידי זה ניטלה הכהונה ממנו וניתנה לאברהם שנאמר (תהלים ק"י) אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דברתי דייקא כנ"ל, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל בנדרים שם על דיבורו של מלכי צדק ואפשר לרמז דברתי אותיות דברת יוד, והיוד היא בחינת הנקודה בחינת חכמה בחינת (תהלים מ"ט) פי ידבר חכמות המבואר בפנים:

אות ה
פעם אחת דברו עם רבינו ז"ל ממאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים הנ"ל שמדבר שם מהנקודה שהיא בחינת צדיק וכו' ואמר אז רבינו ז"ל שבזאת התורה יכולין לראות כל הצדיקים שבדור מהות ומדרגת ומעלת כל אחד ואחד (זה הועתק מספר חיי מוהר"ן):

אות ו

שייך לעיל לענין הנני נותן לו בריתי שלום וכו' יש לומר בדרך צחות, כי ידוע שבשעה שהרג פנחס את זמרי נתלבשו בו נשמת נדב ואביהו, ועל כן זכה לברית כהונת עולם והענין מובן על פי הנ"ל, כי אמרו רבותינו ז"ל בתורת כהנים שפגם נדב ואביהו היה שלא נטלו עצה ממשה ואהרן, וגם לא נטלו עצה זה מזה כי נקודה שלהם בעצמם לא האירה להם שהרי נכשלו, אך על כל פנים היה להם לקבל אחד מחבירו מנקודה שלו, וכן מהנקודה הכלליות של משה ואהרן, ועל ידי שלא נטלו עצה וכו' נכשלו, ועל כן נתתקנו דייקא על ידי פנחס שלא נטל עצה משום אדם, כי הלא אפילו ממשה נתעלמה אז ההלכה, כי גבר אז הפגם כל כך עד שנתעלם אז גם הארת הנקודה הכלליות כביכול ופנחס בנקודת עצמו העיר גם נקודת משה ואמר לו כך מקובלני ממך וכו', ועל כן נתתקנו אז נדב ואביהוא על ידו ונתלבשו בו וזכה לברית כהונת עולם ובזה יש לפרש מה שתירגם והמה בוכים וכו' בכיין וקריין את שמע, היינו כי מאחר שראו ישראל אז שנתעלם אור הנקודה כביכול על כן בכו (ועי' ליקוטי תנינא סימן ס"ז ותבין ביותר), אך אף על פי כן נתחזקו אז להחזיק על כל פנים באמונת ישראל שקיבלו מיעקב אבינו שהוא הנקודה כלליות של כל ישראל כפשוטו כי ממנו יצאו כולם, ועל כן צעקו אז שמע ישראל (אבינו) ה' אלקינו ה' אחד (וזה שנסמך שמע אצל ואהבת כי שם אצל הנקודה הקדושה שורה אור אהבה הקדושה) ועל ידי זה נתעורר אור הנקודה של פנחס, ויקח רמח בידו דא רמח תיבין דקריאת שמע היינו כנ"ל ועיין בסימן ל"ו מה שגילה רבינו ז"ל בפירוש תרגום הזה סוד נפלא:

סימן ל"ו-בקרוב עלי מרעים

אות א

שם בסוף אות ד', וזה לא עשו אלא כדי להנצל מהרהור של אשה זונה שהיא קליפה הקודמת לפירי ולבוא להתגלות התורה נראה לעניות דעתי שאפשר שרימז לנו רבינו ז"ל סוד מה שהתגרו אז בלק עם בלעם בישראל כל כך, בפרט מה שהתגרו בהם בנות מואב זה היה בחינת קליפה הקודמת לפרי, וכמבואר באות א' ב' שקודם שבאין להתגלות בתורה ועבודה צריכין להצטרף תחלה בהגלות של תאוותיהם ומדותיהם וכלליותם הוא תאוות ניאוף, ואז צריכין לצעוק עין קלין וכו' ועל כן בכאן כשבאו לערבות מואב, ששם היו צריכין לבוא להתגלות התורה שזה בחינת כל ספר משנה תורה שנאמרה בערבות

מואב, על כן התגרו בהם אז כל כך בכדי שישברו על ידי זה הקליפה הקודמת לפרי ולבוא להתגלות התורה כנ"ל:

אות ב

שם אות ה', וכשבא להתגלות התורה אז נעשה מההתגלות נשמות חדשו"ת וכו' רוצה לומר כמבואר שם לעיל ששורש כל הנפשו"ת ישראל מושרשים בעין פנים של תורה ועל כן כשבא להתגלות חדש בתורה נעשה מזה בחינת נשמתין ורוחין חדתין וכו', וכמבואר להדיא אחר כך בסוף המאמר:

אות ג

שם אות ג' ד', בכיין וקריין את שמע וכו' וזהו שאמרו רבותינו ז"ל ברכות י"ב: בקשו לקבוע פרשת בלק ובלעם בקריאת שמע וכו', כי על ידי קריאת שמע מבטלין ההרהורים הבאים על ידי קליפת בלעם:

אות ד

שם אות ו', הנה ברך לקחתי בקמץ וכו' כי ברך הוא שם דבר של ברכה, ובשורשו בוודאי הכל בבחינת ברכה כי (איכה ג) מפי עליון לא תצא הרעות וכו' חס ושלום, שזה בחינת כי (הושע י"ד) ישרים דרכי ה', כי דרכי ה' בוודאי כולם ישרים ונכוחים, רק מחמת שהאור הוא אז עדיין קמץ וסתים, ונצטייר למטה לפי כלי המקבלים, על כן צדיקים ילכו בם וכו' ועל כן היה בלעם רוצה לציירו לפי בחינת הכלי שלו שהוא בחינת קללה, וכשראה שאינו יכול, הבין כי תיכף בשעת לקיחה שהיה עדיין האור בבחינת קמץ וסתים כבר היה גם אז בבחינת ברכה שזה בחינת הנה ברך לקחתי בקמץ, ולפי שהיה בבחינת ברכה גם בשעת לקיחה על כן הוא בבחינת בירך, שפירושו שהקדוש ברוך הוא בעצמו בירך את ישראל, כי אף על פי שאמר הכתוב (דברים י"א) ראה אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה לפניכם דייקא, כי מלפני הקדוש ברוך הוא יוצא אור פשוט ונצטייר רק למטה לפי כלי המקבלים, אבל אז כביכול השם יתברך בעצמו צייר את האור בבחינת ברכה עד שלא היה יכול להתקלקל ולהצטייר להיפוך חס ושלום אפילו על ידי הכלי של בלעם הרשע עד שגם הוא היה מוכרח לברך את ישראל, וזה שכתוב ובירך ולא אשיבנו:

אות ה

שם ומפני מה לפי שהעיד עליהם הכתוב וכו', ובשביל זה יעץ בלעם לבלק להכשילם בדבר ערוה כדי לקלקל כליהם וכו' ובזה מובן ומבואר היטב מה שדייקא במספר זה שבפרשת פנחס כתיב החנוכי הפלואי וכו' ודרשו רבותינו ז"ל שמי מעיד עליהם וכו' כמבואר בפנים ולמה לא רימז הכתוב ענין זה גם בשאר מספרים של ישראל וגם מהו

הענין של שמי מעיד עליהם שם י"ק דייקא בחינת שבטי י"ק עדות לישראל אך כפי הנ"ל מובן ומבואר היטב, כי דייקא שם י"ק מעיד עליהם, כי מסילוקא דיסודא עד אבא ואימא, שהם חכמה ובינה בחינת המוחין, שהם בחינת י"ה שעיקר שלימות כלי המוחין הוא על ידי תיקון הברית, ועל כן שם זה מעיד עליהם שלא פגמו כליהם על ידי פגם הברית חס ושלום, ועל כן דייקא בכאן העיד הכתוב עליהם על זה אחר שהיה ענין בלק ובלעם, כי זה היה עיקר הענין של בלעם הרשע ימח שמו שרצה לקלל את ישראל חס ושלום, על ידי שיצייר את האור לפי בחינת הכלי הפגום שלו, שהיה משוקע מאוד בתאוות ניאוף ופגם הברית כמו שכתוב (במדבר כ) ההסכן הסכנתי, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין ק"ה:), וסבר שגם אצל ישראל הכלים פגומים חס ושלום מגלות מצרים, וכמו שאמרו העכו"ם אם בגופם שלטו וכו', ועל כן יוכל לקלל את ישראל חס ושלום, (דברים כ"ג) ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך את הקללה לברכה וכו', כי נצטייר האור תיכף לברכה כנ"ל וכל זה מחמת שלימות כליהם על ידי תיקון הברית, כי גם במצרים היו גדורים מעריות כמאמר רבותינו ז"ל (ויקרא רבה ל"ב) אחת היתה ופרסמה הכתוב ועל כן כשהבין זאת בלעם יעץ את בלק להכשילם בדבר ערוה בכדי לקלקל כליהם, ואף על פי כן לא עלתה בידו, כי רק אותם שנכשלו מתו במגיפה, ותיכף ראה פנחס וקנא קנאת ה' צבאות וכו' ויכפר על בני ישראל ועל כן דייקא אחר המגיפה הזאת כשספרו את ישראל העיד עליהם הכתוב שכליהם שלמים על ידי תיקון הברית וכנ"ל:

אות ו

שם בסוף המאמר, ויכול הצדיק להוריש בתורתו שמחדש נשמתין חדתין וכו' ולעיל כתיב כי כשמוליד תורה היא כלולה מנפשו"ת ישראל וכו' נראה לעניות דעתי שבתיבות להוריש בתורתו וכו' מרמז למה שכתוב (דברים ל"ג) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב היינו כנ"ל באות א', כי כל נפש מישראל היא מושרש בעין נפש של בית יעקב, ועין נפש של בית יעקב מושרשים בעין פנים של תורה כו', ואחר כך באות ג' מבאר שיש נשמות של שנים עשר שבטי י"ק ויש נשמתין דערב רב, ורימז לנו הכתוב כאן שעל ידי התורה שצוה לנו משה בזה הוריש לנו נשמות קדושו"ת שהם בחינת קהלת יעקב ואולי שזה רימזו רבותינו ז"ל (סוכה מ"ב) תינוק היודע לדבר אביו מלמדו פסוק תורה צוה לנו וכו' ופרק ראשון של קריאת שמע היינו כדי לכלול נשמתו בנשמות של קהלת יעקב וי"ב שבטים וכנ"ל:

אות ז

בענין מה שכתוב שם באות ה' ו', כי כמו שיש להתורה שני כוחות סם חיים וסם מות חס ושלום, כמו כן בהתורה של הצדיק יש אדם שנעשה לו נשמה חדשה מהתגלות התורה, ויש אדם שהוא חס ושלום להיפוך, כמו שכתוב (הושע י"ד) צדיקים ילכו בם וכו' כי זה כלל גדול שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפוס בדיבורו של הצדיק אם לא שתיקן תחלה אות ברית קדש כראוי וכו' ולכאורה אינו מובן כי רוב העולם אינם זוכים לתיקון הברית בשלימות בפרט בימי הנעורים, ואם כן יכול להיות אדרבא חס ושלום שהתורה של הצדיק יהיה נעשה לו סם מות חס ושלום אך הא גופא קשיא נמי על סתם לימוד התורה בכלל שיש בה גם כן שני כוחות הנ"ל, אך הם אמרו והם אמרו, הם אמרו במס' תענית דף ז' שהעוסק בתורה שלא לשמה נעשה לו סם מות חס ושלום, והם אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה וכבר דקדקו התוספות ז"ל הרבה בזה, אך לפי פשוטו המובן הוא כי כשאינו רוצה בלימוד לשמה כלל רק בלימוד שלא לשמה דייקא להתיהר ולקנטר או שלא על מנת לעשו"ת ולקיים כלל, אז בוודאי אדרבא התורה נעשית לו סם המות חס ושלום, אבל בלימוד על מנת לעשו"ת ולקיים, ויודע שתכלית מצוות לימוד התורה הוא הלומד לשמה דייקא, רק מחמת שהוא עדיין אינו במדריגה הזאת ללמוד בכונה זכה ונקיה לשמה לבד דייקא, ומתערב בו עדיין גם מחשבות שלא לשמה שיהיה נקרא רבי וכדומה, ובפנימיות לבבו הוה ניחא ליה טפי אם היה זוכה ללמוד לשמה בבר לבב, מאחר שעיקר שלימות קיום מצוות לימוד התורה ללמוד לשמה, והרי גם הוא לומד על מנת לעשו"ת ולקיים, רק שעדיין מעורב בו גם מחשבות שלא לשמה ומאחר שהוא מרגיש קצת בחסרונו על כל פנים, על כן התירו לו רבותינו ז"ל ללמוד שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וכמו שפירשו הקדמונים ז"ל שרוצה לומר שגם כוונתו יהיה שמתוך שלא לשמה יזכה לבוא ללימוד לשמה נמצא ממילא שגם פנימיות כוונות זה הלימוד הוא גם כן בחינת לשמה כנ"ל, ועל כן בא על ידי זה באמת לבחינת לשמה

אות ח

ועיין כעין זה בהקדמת עץ החיים בשם מהרח"ו ז"ל, שדיקדק בענין שאמרו לענין לימוד הקבלה דמאן דעייל ולא נפיק טב ליה דלא איברי, היינו מי שאינו יודע שיוכל לכנוס בלימוד זה ולצאת ממנו בשלום שלא יושאר בו מבוכות וספיקות חס ושלום אסור לו לכנוס בזה, רק מי שיודע שהוא בבחינת של ר' עקיבא וכיוצא שנכנסו בשלום ויצאו בשלום ודקדק דאם כן מי הוא זה שמותר לו ליכנוס בזה, כי רוב בני אדם בפרט בדורות

האחרונים בוודאי אינם במדריגה זו וכו', ועל כן פירש שם שגם אם האדם מובטח שאף על פי שיהיה נראה לו כמה ספיקות ודברים תמוהים בענין הלימוד הזה, יאמר בלבו רק מחמת חסרון שכלו איננו יכול להשיג הענין על בוריו, ולא שחס ושלום בדבר הזה עצמו יש בו שום פיקפוק, לזה האיש מצוה ללמוד עמו זה הלימוד, שמתוך כך מתוך שלא לשמה בא לשמה, ואין איסור אלא למי שאין לו כח לעמוד בהיכל המלך ויבוא לידי כפירה חס ושלום, וזה בחשבו כי הוא חכם גדול ואין העדר מצדו וכו' ע"ש הובא זה גם בדברי אחרוני המקובלים ז"ל ודו"ק בדבריו ז"ל היטב

אות ט

וכמו כן לענינינו, בוודאי מי שלא זכה לתיקון הברית כראוי ואין המוחין שלו בשלימות אין לו תפיסה כלל בדיבורו של הצדיק, ואז יכול להיות שיהיה נעשה אצלו מההתגלות התורה של הצדיק להיפוך חס ושלום בבחינת לא זכה כו', אך כשמאמין בזה עצמו באמת ויודע חסרונו שעדיין לא זכה לתיקון הברית ולתיקון המוחין בשלימות, ועל כן עדיין אין לו שום תפיסה בדיבורו של הצדיק, רק שאף על פי כן הוא כרוך אחר הצדיק ומשתוקק לשמוע דבריו והתגלות תורתו, כי אולי אף על פי כן יקבל מזה איזה עצה טובה ותיקון ודרך הישר לנפשו גם לפי תפיסת שכלו הפגום, ובאם שרואה ששכלו רוצה להטותו קצת מדרך הישר על ידי שמוצא איזה דברים תמוהים בתוך דברי הצדיק, או ששכלו רוצה להטותו לפרש איזה כוונה שאינה נכונה בדברי הצדיק, שעל ידי זה יוכל להטות מדרך הישר חס ושלום, אז תיכף ומיד עומד על עמדו ומתבונן בדעתו, הלא אין שכלי שלם ותפיסת המוחין שלי אינם בשלימות ואין לי תפיסה כלל בדברי הצדיק, ובוודאי כל דברי הצדיק ישרים ונכוחים, רק שאין לי תפיסה בהם מחמת שלא זכיתי עדיין לתיקון הברית כראוי, אז על ידי זה בעצמו הוא נשמר שלא יהיה נעשה אצלו סם מות חס ושלום, רק אדרבא בבחינת מתוך שלא לשמה בא לשמה, המוזכר בדברי הרב מהרח"ו ז"ל הנ"ל, עד שזוכה אחר כך על ידי ההתקרבות להצדיק לתיקון הברית ולתיקון המוחין בשלימות באמת ואפשר לומר שזה גם כן מרומז בענין (במדבר כ"ה) ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל ישראל, ואמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין פ"ב) שנתעלמה הלכה אז ממשה רבינו ע"ה, והפירצה הזאת היתה לעיני כל ישראל, והיה יכול להיות נפגם על ידי זה בחינת קדושת הברית וקדושת המוחין של כלל ישראל חס ושלום, אך (במדבר כ"ה) והמה בוכים פתח אוהל מועד, כי אף על פי שהיה התגרות גדול כל כך, עד שעשה זאת לעיני כל ישראל ולא סקלו אותו באבנים כראוי לו, אף על פי כן על כל פנים, לא הוה ניחא להו גם כן בזה, רק אדרבא בכו וצעקו על זה והיו קורין

את שמע, בכדי שינצלו הם על כל פנים מההתגרות של הרהורים של אשה זונה חס ושלום וכמבואר בפנים, על ידי זה בעצמו זכה פנחס להתגבר בקנאת ה' צבאות ויכפר על בני ישראל, וזכו לשלימות המוחין שזה בחינת שמי מעיד עליהם הנאמר דייקא אחר ענין זה וכנ"ל:

אות י

ועיין בלקוטי הלכות, הלכות קריאת שמע הלכה ד' שדיקדק גם כן בזה, כי מאחר שכל זמן שלא זכה לתיקון הברית בשלימות אז כלי המוחין שלו פגומים, ונצטייר האור אצלו להיפוך חס ושלום בבחינת קללה, ובבחינת לא זכה נעשה לו סם המות חס ושלום, אם כן רוב העולם שלא זכו לתיקון הברית בשלימות האם נאמר שאפס תקותם חס ושלום, מאחר שכלי המוחין שלהם פגומים ואינם יכולים לקבל עצה אמיתית לא מכלל התורה הקדושה ולא מהדיבורים של הצדיק האמת וכו' עיין שם שהאריך בזה לבאר, שעיקר העצה לכל זה הוא האמונה הקדושה, וכמו שמבואר במאמר הנ"ל שעל ידי אמירת שמע וברוך שם, שזה בחינת כלל אמונתינו הקדושה וקבלת עול מלכות שמים, זוכין על ידי זה עצמו להנצל מהרהורי ניאוף, שזה בחינת תיקון הברית ותיקון המוחין, כמו כן גם בפרטיות על ידי שמאמין באמת בהשם יתברך ובכלל התורה הקדושה, ובדברי הצדיק האמת ומבטל דעתו נגדם באמת, כי יודע האמת שדעתו פגומה מחמת שלא זכה לתיקון הברית בשלימות, על כן כשקשה לו איזה קושיא או שנכנס בו איזה ערמימות, הן בכלל לימוד התורה הקדושה, הן בדברי הצדיק האמת, הוא מבטל דעת עצמו לגמרי ומטה דעתו רק אל האמת לאמתו, ומתפלל על זה להשם יתברך בכל עת, שיגלה לו נקודה האמת שבתורתינו הקדושה ושבדברי הצדיק האמת, וסומך עצמו רק על האמונה הק' באמת, על ידי זה הוא נכלל בהשם יתברך ובהצדיקי אמת ובתורתם הקדושה באחדות אחד עד שעל ידי זה נצטייר האור למעלה לברכה, קודם שיורד לתוך הכלים פגומים שלו בבחינת הנה ברך לקחתי וברך וכו' כנ"ל, ואז גם אחר כך כשיורד האור לתוך הכלים, לא די שאין הכלים יכולים לפגום אותו ולציירו להיפוך חס ושלום, מאחר שכבר נצטייר האור לברכה קודם שירד לתוך הכלי, כי אם אף גם אדרבה זה האור שנצטייר כבר לברכה למעלה, עכשיו כשיורד למטה לתוך הכלי הוא מברר ומתקן ומזכך גם הכלים שלו דהיינו המוחין, וזוכין על ידי זה בעצמו לתיקון הברית ולתיקון המוחין בשלימות וכו' עיין שם שהאריך בזה בדברים נפלאים:

אות יא

(אמר המחבר אי לאו דמסתפינא הוה אמינא סעד וסמך להנ"ל שעיקר תיקון כלי המוחין והדעת הוא על ידי אמונה (וכמבואר עוד מזה בכמה מקומות בדבריו ז"ל) ממה שמבואר בעץ חיים שער שבירת כלים פרק ג' ששבירת כלי הדעת ירד למקום שעתיד להיות הדעת דבריאה, ואור הדעת עצמו ירד במקום כלי המלכות דאצילות כדי להאיר משם מרחוק בהכלי שלו העומד בבריאה וכבר ידוע שמלכות הוא בחינת אמונה, נמצא מבואר שעיקר תיקון כלי הדעת הוא על ידי אור הדעת שנשאר במלכות דאצילות שהוא בחינת אמונה כנ"ל וכעין שמבואר במאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים סי' ל"ד מענין תיקון שבירת כלי החסד על ידי אור החסד הנשאר ביסוד דאצילות וכו' והוא רחום יכפר):

אות יב

לענין מה שמבואר במאמר זה שתיקון הברית הוא תיקון הכללי וכן בסימן כ"ט האי גברא וכו' עיין זוהר ח"א קע"ו: כל פיקודי אורייתא מתקשרן בנטירו דברית קדישא ועיין שם גם בדף קצ"ז כל מאן דנטיר ברית קדישא כאלו קיים אורייתא קדישא כלא דהא ברית שקיל ככל אורייתא וכן בח"ג י"ג: ע"ח: וע"ש בדף רכ"ה: כיון דאתתקנת ברית אתקן כלא וכו' ועיין זוהר חדש פרשה חוקת:

סימן ל"ז-דרשו ה' ועוזו

אות א

אות ג', וזה שאמרו רבותינו ז"ל אגרא דתעניתא צדקתא כי צדקה רמז לאור וכו' היינו שזה שכר התענית שנה על ידי זה החשך וסכלות בחינת חכמות חיצוניות בחינת בהמה, וזוכה להמשיך על ידי זה בחינת צדקה שהוא בחינת אור בחינת תורה בחינת אדם ואחר כך מבאר שבתיבת אדם עצמו מרומז גם כן, שעל ידי התענית מכניעין החומר שכלול מארבע יסודות ונתעלה הצורה והשכל וכו':

אות ב

שם וזה שכתוב בזוהר נעשה אדם וכו' מה התם צדקה וכו' נמצא מבואר שצדקה היא בחינת אדם, ועל כן כשאמרו רבותינו ז"ל אגרא דתעניתא צדקתא, רמזו בזה שנמשך על ידי התענית בחינת אור בחינת תורה בחינת אדם, שכל זה מרומז בשם צדקה כנ"ל וכוונות דברי רבותינו ז"ל כפשוטו גם כן ששכר התענית היא הצדקה שנותנין ביום התענית, כי מחמת זה הנ"ל צריכין להרבות ביום התענית בצדקה כפשוטו ממש גם כן, כי על ידי התענית מכניעין החומר בחינת חשך סכלות דין בהמה, ועל ידי הצדקה

שנותנין אז ממשיכין בחינת אור וחסד וחכמה שהיא התורה בחינת הנפש בחינת משיבת נפש בחינת אדם, שזה בחינת גומל נפשו איש חסד שמביא אחר כך בסוף אות ד':

אות ג

שם אות ד', אבל יש שני בחינת צדקה וכו' וכן יש שני בחינת תורה וכו' כי עיקר מה שנה הדין והחשך סכלות וכו' על ידי התורה שהיא היפוך מכל הנ"ל הוא רק על ידי התורה של תינוקות של בית רבן שהוא הבל שאין בו חטא היינו שאין אחיזה עדיין כל כך להרע של החומר בההבל הזה, ועל כן יש להתורה הזאת יותר בכח להמשיך ולעורר זכות האבות כדי לות הדין וחשך שכחה וסכלות מן העולם וכן בארץ ישראל האויר שלה הוא גם כן בחינת הבל שאין בו חטא שזה בחינת (שיר השירים ב) הנצנים נראו בארץ דייקא, וכן וקול התור נשמע בארצינו דייקא וזה שכתוב (ויקרא כ"ו) וזכרתי את בריתי יעקב וכו' וזכרתי דייקא בחינת זכרון היפוך השכחה והדין והחשך שזה נמשך על ידי בחינת התגלות זכות אבות, וזה בחינת וזכרתי את בריתי יעקב וכו' אימתי כד והארץ אזכור בחינת אוירא דארץ ישראל שהוא בחינת הבל שאין בו חטא וכו', ועל ידי צדקה דארץ ישראל נכללין באוירא דארץ ישראל וכו', ועל כן יש לצדקה זו כח ביותר לות הדין והחשך והסכלות מן העולם ולהמשיך בחינת אור וחסד וכו'

אות ד

אמר המחבר עיין בבחיי ובמפרשים בענין מה שלא הזכיר משה זכות אבות בענין המרגלים, הוא מחמת שמאסו המרגלים בארץ ישראל שחמדו לה האבות ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר ביותר כי אימתי וזכרתי את בריתי יעקב וכו' היינו זכות אבות כד והארץ אזכור על ידי אוירא דארץ ישראל כנ"ל:

אות ה

שם אות ו', בענין השוחטים וכו' כי זה כל ענין השחיטה להעלות מחי בחינת בהמה סכלות חשך וכו' לבחינת אדם, כי על ידי השחיטה יוצא הנפש המלובש בדם החי שהוא הבהמה או חיה או עוף שהיה כבוש זמן רב כל כך בהחומריות והסכלות והבהמיות והחשכות של החי שהוא בהמה ממש, ועכשיו הנפש הזה יוצא מהחי ונכלל בדיבור הברכה שעל השחיטה, ועל ידי זה נתתקן הנפש עד שיכול לחזור למקומו ושורשו שהוא השכינה שהוא בחינת מדבר בחינת אד"ני שפתי תפתח בחינת מלכות פה בחינת חרב פיפיות בחינת חרב המדבר, ואזי נעשה על ידי זה יחוד גדול למעלה ונמשך על ידי זה פרנסה לישראל ועל כן נקרא החליף מאכלת כמבואר בפנים וגם כפשוטו שמתיר הבשר

לאכילה, ואז נתתקן גם החומריות של החי כי ניתר לאכילת אדם שהוא מדבר, והאדם אוכל אותו ומקבל חיות וכח על ידי זה לדבר דיבורים קדושים לפני השם יתברך נמצא שעל ידי זה מכניעין ומבדילין את גסות החומריות של החי והבהמה, שנעשה פסולת גמור ונה אל החוץ, והפנימיות והרוחניות שבו עולה לבחינת אדם בחינת מדבר כנ"ל ועל כן צריך גם להשוחט שיהיה לו בחינת הבל שאין בו חטא בחינת אוירא דארץ ישראל, בכדי שיוכל על ידי זה להכניע ולות החשך והדין והסכלות והבהמיות של החי שגבר על הנפש המלובש בו, ולהמשיך בחינת אור וחסד בחינת תורה בחינת אדם, ולהעלות הנפש הזאת לבחינת אדם בחינת מדבר כנ"ל ועל כל פנים צריך ליזהר מאד מן הטריפות חס ושלום, וכן לכוון על כל פנים בברכתו שעל השחיטה ולשום את כל הנ"ל על לבו, שהנפש עולה ונכלל על ידי זה בבחינת מדבר מה שאין כן ברכה בלא כוונה היא בעצמה כגוף בלא נשמה כידוע, ואיך אפשר להנפש לעלות על ידי זה מבחינת בהמיות בחינת גוף לבחינת נפש אדם וזה בחינת (סנהדרין צ"ו) הזהרו בווירידין כר"י שמחייב לחתוך את הווירידין בעוף בכדי להוציא את הדם שבהם כי העוף דרכו לצלותו שלם, כי הנפש מלובש בדם וצריך להוציא את הדם בשלימות ולהפרישו מן החי, בכדי שתעלה הנפש המלובש בהדם למקומה בשלימות על ידי השחיטה והברכה, והרוחניות שבבשר החי יתתקן על ידי האכילה כנ"ל ועל כן סמך ר"י דבר זה אל ענין השחיטה כמבואר במשנה דהשוחט (חולין כ"ז), אף על פי שטעמו הוא רק משום הוצאות הדם כנ"ל כמבואר בגמרא, אך זה לרמז על הנ"ל שתיקון הנפש שבדם הוא על ידי השחיטה כנ"ל:

אות ו

שם מנצפך הוא בחינת ורידין בחינת ריו דין וכו' כי ריו דין גימטריא מנצפך שהוא בחינת דינים, שזה בחינת הדמים שבורידין שהם בחינת הדינים הנאחזין הנפש המלובש בהם, וצריכין לות הדין וכו' ולהוציא הנפש מהם ולהעלותה לבחינת חסדים בחינת אדם בחינת השכינה כביכול, שעל ידי זה נעשה יחוד ונמשך שפע ותיקון זה נעשה ביותר על ידי בחינת הבל שאין בו חטא שזה בחינת מנצפך צופים אמרום כמבואר בפנים:

אות ז

שם אכלו עמי אכלו לחם אד"נ לא קראו (תהלים י"ד) לכאורה הוא טעות סופר כי בתהלים כתיב וי' לא קראו, בפרט שהענין מכוון ונכון גם לפי זה, כי עיקר המכוון שם לפרש דרשו"ת דברי רבותינו ז"ל ומה שכתוב שם שאין עושין מרי"ו דין אד"נ וכו' רוצה לומר כפשוטו כמבואר לעיל שצריכין להמתיק את המנצפך בחי' רי"ו דין ולעשו"ת מזה אד"נ וכו' אך באם שכוונת רבינו ז"ל על שם אד"נ לא קראו יש ליישב בדרך צחות, כי אף

על פי שנכתב בהוי' נקרא באד"נ כמו שאמרו רבותינו ז"ל, ונמצא שכתוב הוי' לא קראו, רוצה לומר גם כן שלא קראו השם אד"נ שזה שם הקריאה כנ"ל ועיין זוהר בראשית נ"ח: שדרש שם על מה שכתוב (תהלים מ"ו) לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ ולא כתיב מפעלות ה' עיין שם ודקדקו המפרשים הלא אדרבא כתיב מפורש לכו חזו מפעלות ה', עיין שם במקדש מלך ישובים לזה, ומשם תוכל למצוא ישוב גם לענינינו זה, אך יותר נראה שטעות סופר הוא כנ"ל:

אות ח

שם אות ה', כי אלו השלשה בחינות הם רומזים וכו' יש לומר כי הכבוד שנותנין לזקן ששכח תלמודו הוא כנגד בחינת הצדקה לעניי ארץ ישראל כי ארץ ישראל היא בבחינת השכינה הנותנת טרף וכו', וכשהעניות גובר שם הוא בבחינת זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו ועל כן כשנזהרין בכבודה ונותנין צדקה לעניי ארץ ישראל, זה בחינת שנותנין כבוד לזקן ששכח וכו', שעל ידי זה חוזר ונתעורר בה אור קדושתה שהוא בחינת הבל שאין בו חטא ונה הדין וכו' ועל ידי התענית נתמעט הדם שבווריד‌ין ונתעלה הנפש זהו בחינת הזהרו בורידין וכו' והזהרו בבני עם הארץ וכו' זהו כנגד התיקון של הלימוד תינוקות של בית רבן שאין בהם חטא עצמן עדיין רק מה שנאחז בהן מאביהן וממתיקין זאת על ידי הלימוד:

אות ט

שם אות ז' בסופו, דרשו ה' ועזו וכו' בקשו פניו תמיד (תהלים ק"ה) על ידי צדקה של ארץ ישראל וכו' עיין שם מזה מובן שלות ולהכניע ולבטל החכמות חיצוניות שהם סכלות וחשך כנגד חכמות התורה, ולזכות לחכמות התורה הוא על ידי צדקה לארץ ישראל וכמעט שמבואר זה להדיא והטעם כי על ידי צדקה לארץ ישראל נכללין באוירא דארץ ישראל שהוא בחינת הבל שאין בו חטא שעל ידי זה נה הדין והחשך והסכלות שהם בחינת החכמות חיצוניות כנ"ל וממילא מובן מזה גודל הפגם של מלמדי תינוקות שלומדין עם התינוקות (שהבל פיהם הוא הבל שאין בו חטא), לימודים מחכמות אחרות שהם בחינת סכלות וחשך בחינת דין בחינת בהמה כנגד חכמת התורה הקדושה ועל כן בלימודים אלו עם התינוקות חס ושלום בזה מקלקלין ופוגמין את ההבל שאין בו חטא ומגבירין ביותר חס ושלום הדין והחשך והשכחה והסכלות של העולם ה' יצילנו:

אות י

עיין בפרי עץ חיים שער העמידה פרק א' בהג"ה שם אדנ"י ג' אותיות הם דין, והם ה' פעמים דין הרומזים לה' גבורות מנצפך ואות א' להמתיקם מפני שא' ציורו ריו ושם ג'

אבות כל אחד משם ע"ב שעולין ריו אם כן זו האלף להמתיק הגבורות עכ"ל ומזה תבין ביותר מה שכתוב במאמר זה באות ו' ענין המתקת המנצפך בחינת ורידין ריו דין שיהיה נעשה מזה אדני, וכל זה על ידי בחינת ההבל שאין בו חטא, היינו כנ"ל באות ד' שעל ידי ההבל שאין בו חטא נתגלין האבות בעולם כדי לות הדין וכו', היינו כי האבות הם בחינת ריו בחינת האלף של אד"נ כנ"ל:

סימן ל"ח-מרכבות פרעה וחילו

אות א

מאמר זה נאמר בשבת שירה שנת תקס"ב:

שם במאמר אות ד' בסופו בשעריך ירושלים על ידי התורה רוצה לומר כי הלא עיקר התיקון הוא על ידי לימוד התורה, ומה שמבואר לעיל שדייקא על ידי התורה שלומדין בעניות ובקות שהוא בחינת לילה וכו', הוא מחמת שאז שלטנותא דקץ כל בשר, וכשלומדין אז תורה מכניעין אותה ונתתקן הדיבור נמצא שעיקר התיקון בכלל הוא על ידי לימוד התורה:

אות ב

שם אות ה', הגה שלישית וזה בחינת שזעיר אנפין מתקנא וכו' הגה זו צריך להיות לעיל אחר תיבות עקרא ושרשא דכל עלמין כך מצאתי בנוסחאות כתב יד והכי מסתברא למבין קצת, כי הבושה והידיעה הזאת נמשכת בשרשה מבחינת מה שהזעיר אנפין מתקנא במלכות ולוקח לעצמו בחזרה הרשימו של המוחין:

אות ג

שם אות ו', ועל ידי הבושה מחזיר המוחין כמו שכתוב (משלי ב) אז תבין יראת ה' וכו' רוצה לומר כי בכאן חידש פירוש שלישי בפסוק זה כי לעיל פירש אז תבין כו' כי על ידי הבינה יתרה זוכין לבושה על פניו שהוא בחינת תפילין וכן אז תבין יראת ה', פירש בזה תבין שיש לו יראת ה' ודעת אלקים תמצא וכו' וכאן פירש אז תבין יראת ה' שעל ידי הבושה שהיא בחינת יראת ה' מחזיר המוחין כנ"ל באות ה':

אות ד

שם, כידוע שלא עמדו רגלי אבותיו רגלי דייקא כי אין להם רגלים כמו שכתוב (בראשית ג) על גחונך תלך וכו' אפשר דרוצה לומר על דרך שפירש לעיל סוף אות ד' עומדות היו רגלינו כי הדיבור נקרא רגל וכו' בשעריך ירושלים על ידי התורה וכו' ושם מבואר שעל ידי לימוד התורה מכניעין סטרא דקץ כל בשר וכו' שנמשכת מזוהמת הנחש שיונק

מפגם הדיבור שהוא בחינת רגל ויש לומר שעל כן נקצצו רגלי הנחש, רק ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, כי על ידי התורה שקבלו על הר סיני נכנע ונה זוהמת הנחש ונתתקן הדיבור שהוא בחינת רגל ועל כן מי שיש בו עזות שהוא מבחינת זוהמת הנחש, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני, רגלי דייקא כי לא פסקה זוהמתן ולא נתתקן עדיין בחינת רגלין שלהם שהוא בחינת הדיבור, שעל ידי זה זוכין ליראה ובושה בחינת תפילין היפוך העזות כנ"ל:

אות ה

שם אות ז', ועיקר הארת התפילין באים על ידי הלוחות וכו' רוצה לומר כמו שנתבאר לעיל שעיקר התחלת התיקון הוא על ידי התורה שעל ידי זה נתתקן הדיבור וכו', ונכנס בו בושה גדולה, ושב בתשובה ונכנסין בו מוחין חדשים ובינה יתרה ביותר, עד שנתגלה הבושה על פניו, שזה בחינת תפילין בחינת קירון עור הפנים, כמו כן מבאר כאן כפשוטו גם כן כי על ידי חידוד המוחין בתורה שהיא בעצמה עיקר המוחין, על ידי זה ניתוסף בו גם כן הכרה חדשה ומתבייש ביותר שזה בחינת אור התפילין, רק שזה מובן ממילא כי קודם התשובה עדיין ידיעתו בקטנות ואינו יכול לחדד המוחין בתורה גם כן, כי הרוח שטות מטמטם מוחו ולבו וכנ"ל אות ה' ובכאן מבאר שהצדיק הגדול על ידי שנפל קצת ממדריגתו, היינו שנפל קצת ממדריגת המוחין שלו והשגתו הגדולה, היה מתבייש מאד ועשה תשובה על זה, עד שעל ידי זה זכה להתגבר ולחדד המוחין שלו ביותר ממה שהיה במדריגה הראשונה, ואז זכה לבושה יתרה ביותר שזה בחינת אור התפילין בחינת קירון עור הפנים ואולי מרמז בכאן למה שזכה משה רבינו ע"ה לקירון עור הפנים וכן ויראו מגשת אליו, דייקא אחר הנפילה שהיה לישראל אחר קבלת לוחות הראשונות ונאמר בו (שמות ל"ב) לך רד וכו' ואז השתדל משה רבינו ע"ה לקבל לוחות שניות, ואז דייקא זכה לכל הנ"ל:

אות ו

שם באות ז' הנ"ל, עשו"ת חפציך ביום קדשי וכו' (ישעיה נ"ח) לכאורה אין לו שייכות כל כך למה שמבואר למעלה, שתיקון הדיבור הוא על ידי לימוד התורה בעניות ובקות, וכאן מבאר דבר חדש שהתיקון הוא על ידי שממשיכין מקדושת שבת על ימי החול אך באמת שנייהם עולים בקנה אחד, כי כמו שעל ידי שלומדין תורה (שהיא בחינת שלימות כל התיקונים הנ"ל) בעניות וקות שהוא בחינת לילה שאז שלטנותא דקץ כל בשר וכו', על ידי זה דייקא מכניעין סטרא דקץ כל בשר תחת הדיבור של הקדושה, ואז נתתקן הדיבור בשלימות וזוכה לכל הנ"ל כמו כן בימי החול שאז שולט זוהמת הנחש קץ

כל בשר, ואז דייקא כשזוכה להמשיך קדושת שבת, על ידי זה דייקא נה זוהמת הנחש וכו', ונתתקן הדיבור וזוכה לתשובה ולבושה שהיא בחינת תפלין בחינת קדושת שבת ומחמת זה בעצמו שבת לאו זמן תפלין הוא, כי הוא בעצמו אות כמו שאמרו רבותינו ז"ל (עירובין צ"ו), כי תפלין הם סימן על דביקות כנ"ל באות א', היינו אם הוא דבוק בהשם יתברך כל כך עד שהבושה והיראה נתגלתה על פניו, ובשבת אין צריכין לזה כי קדושת שבת בעצמו גורם לזה, כי שבת הוא בחינת תיקון הדיבור וביטול זוהמת הנחש קץ כל בשר, והוא בחינת מוחין בחינת תשובה בחינת יראה בחינת בושה בחינת תפלין כנ"ל:

אות ז

שם בינה ארץ החיים שממנה תוצאות התפלין כנ"ל רוצה לומר והתפלין נקראים חיים כמו שכתוב (ישעיה ל"ח) ה' עליהם יחיה כנ"ל, והם יוצאין מבחינת בינה בחינת אז תבין יראת ה' כנ"ל באות ה':

אות ח

שם, כמו שכתוב שפכי כמים לבך וכו' עיין איכה ב' קומי רוני בלילה וכו' שפכי כמים לבך וכו' ותרגומו קומי וכו' עסוקי במשנה בליליא וכו' ובפתגמי אורייתא וכו' שדיאו היך מיא עקמימיות לבך והדרי בתיובתא וצלאי וכו' מכוון לענינינו:

אות ט

שם, ירה הם הגבורות כי ירה עם הכולל גימטריא גבורה, וגם לשון ירה מורה על יריה בכח, וגבורה בים הוא בחינת דיבור, כי הוא בחינת ים שכל הנחלים הולכים לתוכו כנ"ל באות ב':

סימן מ"ד

אות א

מה שמכין כף אל כף בתפלה וכו' אתם נצבים

זה המאמר נאמר בשבת שקודם ראש השנה של שנת תקס"ג בשבת הראשון שנתקרבתי אליו ודע שבאותו העת שאמר זאת אז היה סמוך לכניסתו לבראסליב, ואז דיבר הרבה מענין מחאת כפיים בתפלה, וספרו לי שבתחלת כניסתו לשם עמד פעם אחד על פתח בית המדרש שבביתו, והוכיח את העולם על אודות התפלה שאינם מתפללין כראוי וענה ואמר שאין שומעין משום אחד שום המחאת כפים ומזה הבינו מיד שהוא רוצה להחזיר העטרה ליושנה, שיחזרו להתעורר ולהתפלל בכוונה ובחיות והתלהבות ובכח גדול, כמו החסידים הראשונים שהיו בימי הבעש"ט ותלמידיו הקדושים ז"ל שהיו בדורות שלפנינו

גם בעת ההיא קודם השבת שלפני ראש השנה הנ"ל היו אצלו שני חסידים מהחשובים קצת וסעדו אצלו ז"ל, ובתוך שיחתם עמו היו מתלוצצים קצת מאחד שדרכו להרבות במחאת כפים בתפלה, והקפיד רבינו ז"ל על זה, ודיבר אתם קשו"ת ואמר להם: וכי אתם יודעים מהו מחאת כפים בתפלה וכל הענינים שיש בזה, עד שאתם מתלוצצים מזה האיש הנ"ל שלא נתקבל אצליכם מחאת כפים שלו ואחר כך בשבת שאחרי זה שהוא שבת שלפני ראש השנה באתי על שבת, ואז אמר מאמר אתם נצבים הנ"ל על ענין מחאת כפים והוא המאמר הראשון שזכיתי לשמוע מפיו הקדושה, ותיכף כתבתי אותו בעזרת השם יתברך:

אות ב

גם אחר כך בסמוך אחר סוכות בא איש אחד אליו והוא היה האיש שהיה אצלו קודם ראש השנה, והיה מתלוצץ ממחאת כפים של אחד כנ"ל וכו' והראה לו רבינו ז"ל מאמר אחד בפרי עץ חיים בענין וישם לך שלום שהוא ראשי תבות של"ו, שהוא בחינת (איוב ט"ז) שלו הייתי ויפרפרני וכו', וצוה עליו שיאמר לפניו זה הענין, והוכרח לאמר לפניו ואחר כך אמר לו רבינו ז"ל התורה על ענין מחאת כפים שבסימן מ"ו מענין הג' ידים וכו' עיין שם (כל זה הנ"ל הועתק מספר חיי מוהר"ן וע"ש עוד):

אות ג

אמר המחבר שמעתי מאיש אחד מאנ"ש שאמר רבינו ז"ל, אנחנו כבשנו את עיר בראסליב במחאת כף וריקודין, כי באמת בתחילת כניסתו לבראסליב דיבר תיכף הרבה מענין מחאת כפים בתפלה כמבואר במאמר אתם נצבים הנ"ל ובמאמרים הסמוכים אליו וכן מאמר משפטים סי' י' נאמר בחורף זה, ובשנה הזאת רקד הרבה כידוע ומבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן קט"ו קט"ז):

סימן מ"ז-ואכלתם אכול ושבוע

אות א

שם ארץ אוכלת יושביה, פירוש שהיא מקבלת שפע מבחינת יעקב וכו' רוצה לומר כי פשוטו של מקרא מורה גם כן על זה, כי מחמת שמקבל שפע מבחינת יעקב שהוא בחינת אמת, שמחמת זה מאיר עיקר אור ההשגחה בארץ ישראל כמבואר לקמן, מחמת זה היא אוכלת יושביה, היינו אותם שאינם הגונים לישב בה כגון העכו"ם, כי אינה יכולה לסבול אותם, כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים ק"א) (ועיין לקמן סימן קפ"ז):

אות ב

שם, ראה חיים עם האשה וכו' רוצה לומר לייחד בחינת ישראל שהוא בחינת אמת בחינת תפלין בחינת חיים עם אשה (ר"ת הנותן אמרי שפר), היינו עם ארץ ישראל שעל ידה מקבלין השפע, בחינת הנותן אמרי שפר או אפשר דרוצה לומר כי לפעמים אחר שמקבלין שפע הפרנסה שנמשכת מבחינת חיים בחינת אמת וכו' כנ"ל, פוגמין בה אחר כך על ידי תאות אכילה, שעל ידי זה בא הסתרת פנים חס ושלום שהיא היפוך בחינת חיים על כן מזהיר הכתוב שלא לפגום בהשפע, ולראות שתהיה בבחינת חיים דייקא:

אות ג

והנה במאמר זה מבואר ששפע ארץ ישראל הוא בחינת אמת בחינת כלליות הגוונין בחינת עשירות, וכשפוגמין בזה חס ושלום בא עליו בושה על ידי שהוא נצרך לבריות מחמת עניות וכו' ומזה תבין דבר נעלם שמחמת שארץ ישראל עכשיו בגלות, על כן דייקא אנשי ארץ ישראל רובם ככולם צריכים לבריות, ואפשר שהוא במכוון גדול לטובה מאת השם יתברך, כי על ידי זה שרוב פרנסת יושבי ארץ ישראל עכשיו הוא מחוץ לארץ על ידי זה נתקדש גם השפע של ישראל שבחוץ לארץ בבחינת שפע ארץ ישראל ועיין זוהר תרומה קנ"ז: ובגין כך אף על גב דישראל לבר מארעא קדישא עם כל דא מחילא וזכותא דארעא אשתכח מזונא וסיפוקא לכל עלמא, ועל דא כתיב (דברים ח) וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך, דהא בגינה מזוני וסיפוקא אשתכח בעלמא מאן דאתעדן על פתורא וכו' אית ליה לאדכרא ולדאגה על קדושה דארעא קדישא וכו':

סימן מ"ח-על אשר מעלתם

אות א

מאמר זה נאמר באסרו חג סוכות תקס"ג:

שם, וזה בחינת בינה ששם נוצר הולד וכו' רוצה לומר כי שם הויה שבבינה הוא בניקוד צירי כידוע ושם נוצר הולד, ושם שני בחינת חסד ודין, כי משם דינין מתערין, וגם כי בינה הוא בחינת סוכה הנ"ל, כי הגידין והעצמות הן בחינת סוכה וכשמכניס כל כח עצמותיו בתוך התפלה זה בחינת סוכה הנ"ל, כי הדיבורים שאדם מדבר בכח ובכוונה גדולה בתפלתו, הם בחינת דבר ה' ממש בחינת (ישעיה נ"א) ואשים דברי בפיך, והם בחינת כח מעשיו כח אתוון דעובדא דבראשית, ומשם מקבלין העשרה מאמרות שהם בחינת חסד בחינת סוכה בחינת חיבוק יד ימין כנ"ל וזה ואשים דברי בפיך ובצל ידי

כיסיתיך בחינת סוכה וכו' (וזה שסיים לנטוע שמים וליסוד ארץ כי הם ממש בחינת דבר ה' כ"ח אתוון דעובדא דבראשית שבהם נבראו שמים וארץ):

אות ב

שם, אבל הדיבורים וכו' רוצה לומר כי עיקר קדושת ארץ ישראל הוא על ידי כח מעשיו בחינת סוכה הנ"ל, אבל כשנפגם הכח הזה חס ושלום על ידי דיבורים שאינם קדושים, שעל ידי זה נתעורר חס ושלום בחינת סוכת נוצרים סוכת עכו"ם, אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר, אזי גוברים העכו"ם חס ושלום, ונתעלם בחינת קדושת ארץ ישראל, ובני ישראל יורדין בגלותא ואז השכינה כביכול בבחינת ריב וכו' בגין בנהא דאינון בגלותא וזה שכתוב (תהלים ל"א) תצפנם בסוכה מריב לשונות, כי על ידי בחינת סוכה הקדושה נצפנים וניצולים מהריב הזה שבא על ידי התגברות הלשונות שאינם קדושים:

אות ג

שם, ובשביל זה סוכה היינו תפלה בכח הוא סגולה לבנים וכו' ואחר סוכות הוא שמיני עצרת וכו' כי כל זה מחמת בחינת (תהלים קל"ט) תסוכני בבטן אמי וכו', וכן ארץ ישראל מסוגל לבנים מחמת זה, כי עיקר קדושת ארץ ישראל הוא על ידי כח מעשיו, וכח הזה הוא בחינת סוכה בחינת תסוכני בבטן אמי ששם נוצר הולד כנ"ל:סימן מ"ט- לשמש שם אהל בהם

אות א

מאמר זה נאמר במעדוועדיווקע שנת תקס"ג בשבת ג' ניסן בסעודה שלישית, ואור ליום ו' ערב שבת קודש שקודם לזה היתה החופה של בתו הצדקת וכו' מרת שרה ז"ל עם בת גילה הרבני המופלג מוהר"ר יצחק אייזיק ז"ל, ואחר החופה דברו ממשיח וכו', ושם במאמר זה הנ"ל מרומז ניסן ושרה ויצחק וחתונה וכלה וכו' ואמר שזאת התורה לא אמר בשבילנו, רק בשביל הגזרות שקורין פינקטען הנשמע אז שרוצין לגזור על ישראל חס ושלום (אשר בעוונותינו הרבים יצאו בימינו), כי שם במאמר זה מדבר מענין הכנעת העכו"ם, כי אעשה כלה וכו' שזה בחינת כלה דאכלה כלה וכו', ואתם הדבקים וכו' ואחר שגמר אמירת התורה הנ"ל היה מרקד הרבה וכו' (כל זה הועתק מספר חיי מוהר"ן ועיין שם עוד):

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות א', והוצרך לברוא בני אדם שיקבלו עול מלכותו רוצה לומר כי עיקר התגלות המלכות, הוא על אותם שמקיימים ציווייו ועושים רצונו אף על פי שהוא

כנגד רצונם, אף על פי כן מוכרחין לבטל רצונם מפני רצון המלך, וזה שייך רק אצל בני אדם שהם בעלי בחירה, על כן עליהם עיקר התגלות מלכותו יתברך:

אות ג

שם, וייצר בשני יודין וכו' כי היצירה הוא על ידי חכמה וחכמה היא בחינת יוד כידוע ומובא בדבריו ז"ל כי באמת גם היצירה לביש הי, רק בשביל התגלות מלכות יתברך על בעלי בחירה כנ"ל:

אות ד

שם, וצריך לצמצם ההתלהבות כדי שישאר בלבו חלל כמו שכתוב (תהלים ק"ט) ולבי חלל בקרבי אף על פי שדוד המלך עליו השלום אמר פסוק זה על מה שזכה להרוג את היצר הרע כמו שדרשו רבותינו ז"ל, אף על פי כן שורש דבר זה הוא גם בתחלת העבודה, שצריך לצמצם ההתלהבות שבוער בלבו עד אין סוף ולעשו"ת חלל בלבו כדי שיוכל לבוא להתגלות המדות אך אחר כך רוצה היצר הרע לקלקל את הבריאה, ומטמטם את החלל שבלבו במחשבות רעות חס ושלום שהם בחינת ערלת לב טפשו"ת לב ועל זה התפאר דוד שזכה להרוג את היצר הרע ונשאר לבו חלל בקרבו כראוי להיות:

אות ה

שם, ושרים כחוללים כל מעיני בך וכו' היינו לפי החלל שנעשה על ידי מחשבותיו הקדושים וכו', כי מעייני הוא מלשון מחשבה ועיון:

אות ו

שם אות ד', זה בחינת היא העולה כו' עיין זוהר פקודי דף רלח רלט שם מבואר סוד קרבן עולה שהוא סוד עליית המלכות וכו' עד שמתאחדת עם הבינה וכו' עד אין סוף ושם מובא גם פסוק (עמוס ט) אקים את סוכת דוד, וענין שצריכין לבער המחשבות רעות ולשרפן באש (שזה בחינת אש אכלה דאכלי כלא ושצי כלא כמבואר לקמן באות ז'), ושם מובא גם הפסוק (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה כמובא לקמן באות ו' עיין שם היטב ובכמה מקומות שם ותבין לכאן ועיין גם בפרשת צו דף כ"ו ודף כ"ז וברמ"ז שם:

אות ז

שם אות הנ"ל, ובשביל זה נקרא ניסן אביב רוצה לומר כי בניסן נגאלו שזה בחינת עליית המלכות (שזה בחינת באחד בניסן ראש השנה למלכים בחינת ביתא תתאה ומסטרא דיובלא נפקו שזה בחינת ביתא עילאה):

אות ח

שם אות ה', וזה בחינת השיר שיתער לעתיד וכו' היינו שהתעוררות השיר הזה יהיה על ידי עליית המלכות שיהיה אז, שזה בחינת מלכות דוד שהוא נעים זמירות ישראל, וכתיב (תהלים ל) למען יזמרך כבוד בחינת מלך הכבוד, עיין לקמן אות ו' ז', וזה בחינת שירה חדשה שבחו וכו' והמליכו ואמרו ה' ימלוך וכו' וכן ומלכותו ברצון קבלו וכו' לך ענו שירה וכו':

אות ט

שם, כי באמת אשה יראת ה' היא בחינת עצה רוצה לומר כמובן מדברי רז"ל שאמרו על מי שמתה אשתו בימיו עצתו נופלת כמובא לקמן ולענינינו הוא, כי עיקר שלימות האשה יראת ה' בחינת המלכות היא כשעולה עד הבינה כנ"ל, ושם מקור העצה בחינת (משלי כ) מים עמוקים עצה בלב איש, שזה בחינת (בראשית כ"א) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה בחינת (משלי י"ב) אשת חיל עטרת בעלה:

אות י

שם, וזה עליית התפלה שהיא בלחש שהוא עבודה שבלב רוצה לומר כי אף על פי שעיקר התפילה הוא לדבר בפה דייקא, וגם כי התפלה הוא בחינת מלכות פה, אף על פי כן עיקר בנינה על ידי כוונת הלב שהוא בחינת בינה ביתא עילאה וזה מרומז במה שעיקר התפלה שהיא תפלת שמונה עשרה מתפללין בלחש דייקא, וזה ולחוש לה תקבל עצתה כי שם מקור העצה כנ"ל:

אות יא

שם אות ו', וזה בחינת תשובה רוצה לומר כי עד עתה דברנו מתיקון ועליית המלכות על ידי שישמור עצמו ממחשבות רעות וימשיך מחשבות טובות לתוך לבו, ועל ידי זה יבא לפעולות ומדות טובות, ועל ידי זה יתגלה שהוא מקבל עליו עול מלכות שמים שלימה כנ"ל וכן דברנו מתיקון ועליית המלכות על ידי התפלה בכוונת הלב, ועכשיו מתחיל לדבר ממי שפגם כבר בבחינת המלכות על ידי עונותיו חס ושלום, ועיקר העוונות באים על ידי היצרין רעים שהם המחשבות רעות, אף על פי כן גם זה יש לו תיקון על ידי תשובה ועיקר התשובה תלוי בלב בחינת ולבבו יבין ושב, והלב הוא בחינת בינה ביתא עילאה, ועל ידי זה נתתקן גם המלכות ביתא תתאה שזה בחינת תשובה כמבואר בפנים:

אות יב

שם, וזה (יומא פ"ו) גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה רוצה לומר שזה בחינת תיקון המלכות שנגאלת ויוצאת לחירות כביכול, ועולה עד הבינה שהוא בחי' עולם הבריאה

בחי' כסא כבוד כידוע וזה (שם) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, ואחר כך מבאר שעל ידי זה זוכה להשיג אורייתא דעתיקא סתימאה בחינת סודות הקבלה בחינת והיא נקראת קבלה וכו' וזה בחינת כסא הכבוד שמכסין אותה בבחינת (משלי כ"ה) כבוד אלקים הסתר דבר, ואתה תגיע ותשיג אותה, מחמת שעל ידי תשובתך עלתה המלכות בעלייה גדולה כזו:

אות יג

שם, כי יתער שיר ונגונא בבחינת פה סח רוצה לומר כי מלכות פה ועל ידי התגלות המלכות אז יתער השיר שזה בחינת (תהלים ל) למען יזמרך כבוד כנ"ל:

אות יד

שם אות ז' וזה בחינת ציצית וכו' ועל כן בפרשת ציצית מרומז כל הנ"ל (במדבר ט"ו) ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' לשמור עצמם ממחשבות רעות למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי, בחינת התגלות פעולות ומדות טובות, והייתם קדושים לאלוקיכם בחינת לית קדושה פחות מעשרה, בחינת היוד שממשיכין לתוך הדלת ונעשית הא, אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים (שזה היה מסטרא דיובלא בחינת ביתא עילאה כנ"ל), להיות לכם לאלקים בחינת קבלת מלכות שמים ביתא תתאה:

אות טו

שם, היינו בחינת תכלת וכו' עיין בפרי עץ חיים בכוונות ציצית שם מבואר שתכלת מרמז על מוחין גבוהים מאוד, שאי אפשר להמשיכן עתה בהתגלות רק בהעלם ממשיכין בחינת המוחין הנ"ל גם כן ע"ש היטב ותבין לענייננו:

אות טז

שם, ואתם הדבקים וכו' עיין שם בזוהר מבואר שעבודת ישראל והשגתם הוא רק בבחינת האשא תכלא בחינת ביתא תתאה, והשגת משה היא בבחינת האשא חוורא ביתא עילאה ושם מבואר גם מענין דלת והא, ועיין שם גם מענין קרבנות:

אות יז

שם, ועשירית האפה וכו' עד כאן נתבאר סוד קרבן העולה, ועכשיו מרמז סוד המנחה, אחר כך מרמז סוד הנסכים הרוצה לנסך וכו', וגם כבר מבואר מענין השיר:

אות יח

שם, לשמש שם וכו' וזריחתו של הצדיק, היינו השגתו אינו אלא על ידי ישראל כמאמר (שמות ל"ב) לך רד וכו', וכשישראל נכנסין חס ושלום בחכמות חיצוניות של העכו"ם, אזי נופל הצדיק מהשגתו ונתחפה ונתכסה השגתו וכו' רוצה לומר כי כבר נתבאר

בשם הזוהר שהשגת משה היתה בבחינת אשא חווורא בחינת ביתא עילאה, אף על פי כן כשפגמו ישראל שאחיזתם והשגתם בבחינת ביתא תתאה, אמר הקדוש ברוך הוא למשה לך רד כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, כי זה בחינת לא אבא בעיר עד דבקרבך קדוש הנ"ל ועל כן כשישראל נכנסין חס ושלום בחכמות חצוניות, היינו שפוגמין בבחינת החכמה שבלב על ידי שנכנסין בחכמות חצוניות בחינת מחשבות רעות שהם בחינת טפשו"ת בחינת ערלת לב, שעל ידי זה פוגמין בבחינת ביתא תתאה בחינת מלכות ששם עיקר אחיזתם והשגתם, על ידי זה נופל הצדיק גם כן מהשגתו אף על פי שהשגתו הוא בבחינת ביתא עילאה ששם אין מגיע הפגם כל כך, אף על פי כן על ידי פגם בחינת הביתא תתאה, על ידי זה נחפה ונתכסה כביכול בחינת האור של ביתא עילאה גם כן בבחינת כבוד אלקים הסתר דבר הנ"ל, שזה בחינת אור התכלת שנתעלם עכשיו בעוונותינו הרבים, ואין ממשיכין אותו רק בהעלם והתלבשו"ת כנ"ל וכמו כן אצל הצדיק נתכסה השגתו, וכשישראל יוצאין מחכמות הנ"ל, אזי נשלם אור ביתא תתאה ונתגלין בה הגבורות עליונות שקבלה מאימא וכו' ואז גם הצדיק יוצא מהחופה והמכסה שהיה לו עד עכשיו, ובגבורות אלו הנ"ל מתגבר הצדיק לרוץ אורח וכו' ומכלה ושצי את העכו"ם והקליפות, ועל ידי זה זוכה להשגת אורייתא דעתיקא:

אות יט

שם, עד שיבלו שפתותיהם מלומר די וכו' רוצה לומר שנעשה מדלת הא על ידי היו"ד שנמשך לתוכה, שזה בחינת די שעלתה המלכות מדלותה לבחינת עשירות גדול:

אות כ

שם, ועשירית האיפה עשירות שהוא בחינת איפה איה פה וכו' הגם שעשירות הוא בשין ימנית וזה כתיב בשמאל הלא בעתיקא לית שמאל תמן, זה נכתב בדרך צחות, והאמת כי לפעמים מתחלף, וכמבואר לעיל על פסוק (תהלים פ"ז) ושרים כחוללים שנכתב בימין, ופירש שם מלשון שררה ומלכות:

אות כא

ועיין בלקוטי הלכות, הלכות תפלת המנחה הל"ז מבאר שם הרבה בענין המאמר הנ"ל ומאריך שם בדברים נפלאים:

אות כב

לענין המבואר באות א' שמחשבות רעות הן היצר הרע וכו' עיין זוהר ויקרא ד"ה ע"ב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכו', מחשבה דבר נש הוא רישא דכלא ומההוא מחשבה אתפשטו ארחין ושבילין לאסטא' ארחוי וכו', ומההוא מחשבה אתנגיד ונפיק זוהמא

דיצר הרע וכו', ומההוא מחשבה אשתכחו עבירות חטאות וזדונות וכו' ועיין עוד ממה שצריכין לשמור מאוד את המחשבה שלא לחשוב מחשבות רעות רק מחשבות טובות לדבק מחשבתו בהשם יתברך, ושזה כלל העשרת הדברות וכלל כל התורה וכו' זוהר חדש פרשת כי תשא ועיין עוד מענין המחשבה ומענין קרבן עולה בזוהר חדש הנ"ל פרשת צו ועיין בתיקונא שבעין ק"ל: בכל אבר ואבר בעי בר נש לאמלכא לקודשא בריך הוא ולתקנא ליה אתר דכיא ונקייא לשריא ליה תמן, ובגין דא צריך בר נש לבערא מניה מכל אבר ואבר כל מחשבין וכל הרהורין בישין דטנופין דאינון קליפין, וצריך לאוקדא לון וכו':

אות כג

לענין מה שמבואר באות ב' מענין תיקון התפלה שהעיקר הוא על ידי כוונת המחשבה שבלב וכו' עיין זוהר בראשית דכ"ד ושם מבואר מענין לית קדושה פחות מעשרה וענין וכד איהי סליקת וכו' מלאכייא אמרי איה מקום כבודו וכו' וצריך לסלקא לה עד אין סוף וכו' עיין שם ובמקדש מלך מענין נפלאות עליית המלכות על ידי תפלה בכוונה ותבין משם הרבה לענינינו:

אות כד

ועיין זוהר ויחי דר"י מענין תפלה בלחש דייקא וסימנך (בראשית מ"ה) והקול נשמע לעילא לעילא וכו' בית פרעה ביתא דאתפרעו ואתגליין מניה כל נהורין וכו' עיין מקדש מלך שפירש דרוצה לומר עד הבינה וכו' ועיין בדף רכ"ט צלותא דבר נש אתכוון בה איהו לעילא לעומקא עילאה וכו' ופירושו גם כן עד הבינה וכו' עיין שם גם בע"ב ועיין עוד מענין תפלה בלחש בזוהר תרומה קל"ח: ובמקדש מלך שם ותבין משם לענינינו ועיין זוהר ויקהל ר"ב מלא דצלותא אתאחדא בעלמא עילאה (פירוש בינה וכו') ומלה דעלמא עילאה לא אצטריך למשמע וכו' (רוצה לומר על כן מתפללין בלחש), ועיין שם עוד וגם בדף ר"א מגודל נפלאות מעלת עבודת התפלה וכו' ועיין גם בדף רי"ג: מענין בחינת תשובה המבואר באות ו' עיין זוהר ויחי דרי"ט מאי תשובה דא תשובה דאמא דתבת בקיומא וכו' ועיין שם גם כן מענין אז תתענג על ה' דייקא וכו' ועיין מקדש מלך שם שפירש דאתיא מעתיקא קדישא היא בינה וכו' ועיין בסבא משפטים דף ק"ו מענין בעל תשובה בעל תשובה ממש ועיין מקדש מלך שם:

אות כה

ועיין זוהר ויקרא דף ט"ו ט"ז מענין התשובה ותבין לענינינו ועיין שם בפרשת אחרי מות סט: ובדף ע ועיין שם גם בדף עד: ובדף ע"ה, ועיין זוהר פנחס רנח: כל חובין דישראל

מטיין לגבי מלכות ותשובה דאיהו בינה מלבנת לון וכו' ועיין עוד מענין התשובה בזוהר חדש פרשת אחרי מות ועיין בתיקונים תיקונא חד ועשרין דף ס כל מאן זר בתיובתא כאלו חזר ו"ה עם י"ה ועקרא לסלקא כלא במחשבה וכו' ועיין בתיקון סג צ"ד: מי ירפא לך מי וודאי דאיהי תיובתא וכו' ע"ש ועיין בתיקון שתין ותשע דף קטו: מ"י יעמוד מי וודאי דאיהו אימא עילאה תשובה וכו' ע"ש, ועיין בתיקונא שבעין דף קלב:

אות כו

לענין המבואר באות א' מענין הצמצום של חלל הפנוי בשביל התגלות המלכות וכו' עיין בספר ויקהל משה פרקא קמא בתחלתו וכן בפרק ב ובספר זוהר הרקיע על זוהר בראשית דף טו דברי המתחיל בריש הורמוניתא:

סימן נ'-הצילה וכו'

אות א

וזה שאמרו רז"ל (תענית י"א:) צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא וכו' לכאורה אין לזה קשר כלל להענין, ואפשר לומר כי על ידי פגם הברית פוגם בנפשו חס ושלום, כי הכלבים מתגברים על בחינת נפש שלו, כי הם בחינת עזי נפש, וזה בחינת (תהלים כ"ב) הצילה וכו' נפשי דייקא, ואז המיין מרירין ממררין את נפשו בבחינת ונפשו מרה לו, ואזי נפשו בבחינת ונפש רבינו עובדיה מברטנוראה הן ברוחניות הן בגשמיות כי כשזוכה לתיקון הברית שזה בחינת מיין מתוקין אזי טועם מתיקות בדיבורי התפלה ומשביע בהם את נפשו ברוחניות, בבחינת (תהלים ס"ג) כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי, וגם בגשמיות יש לו שביעה באכילתו בבחינת (משלי י"ג) צדיק אוכל לשובע נפשו, וצדיק הוא מאן דנטיר ברית כמאמר רז"ל (זוהר ח"א נ"ט:) אבל על ידי פגם הברית מתגברין עליו בחינת (ישעיה נ"ו) הכלבים עזי נפש, וממררין את נפשו ומבלבלין את תפלתו, וגם בגשמיות אין לו שביעה על ידי בחינת הכלבים עזי נפש לא ידעו שבע ועל כן באמת אמרו רז"ל הפסח נאכל על השובע כדי שלא יבא לידי שבירת עצם (ועיין תוספות פסחים דף קב ד"ה מפטירין), כי פסח תלוי בתיקון הברית, שזה בחינת (שמות י"ב) ועצם לא תשברו בו הוא בחינת שובע כנ"ל אבל פגם הברית הוא בחינת פגם הנפש פגם העצמות, שזה בחינת (תהלים ו) כי נבהלו עצמי ונפשי נבהלה מאד עיין לקמן במאמר ויבן ה' את הצלע סי' סז ואז אין לו בחינת שביעה כנ"ל וזהו שאמרו צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא ואין יודע להשביע נפשו בשביל זה ליכול כלבא לשירותא וכו' דיתיב דייקא כמובא בפנים ועיין גם במאמר תפלה לחבקוק סי' יט שתיקון האכילה הוא על

ידי תיקון הברית ושלימות לשון הקודש וכו' ועיין בליקוטי תנינא במאמר תקעו אמונה סי' ה אות טו מענין (קהלת ה) מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל, מתוקה הוא בחינת תיקון הברית מיין מתוקין וכו':

סימן נ"א-אמר רבי עקיבא

אות א

נאמר בליל א' של שבועות תקס"ג, וחזר ונשנה אחר שבועות לפני הר"ר נתן ז"ל והוא יושב וכותב על הספר בדיו ואלו התיבות כי קודם הבריאה וכו' נאמרו במתינות גדול ובדיוק כל תיבה מה שאי אפשר לבאר על הכתב:

אות ב

שם בסוף המאמר ומאחר שיהיה כולו אחד איך שייך חילוק (בקיבול שכר שלעתיד) בין אחד לחבירו לפי מדריגתו, אך יש בזה סוד שאי אפשר להבינו וכו' אמר המחבר בזה מובן ומבואר היטב פירוש הפסוק (ישעי' ג') אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו ולכאורה אינו מובן מה דפתח בלשון יחיד צדיק כי טוב, וסיים בלשון רבים כי פרי מעלליהם יאכלו (ועיין סוף מס' סוכה רמזו רז"ל שהוא על דרך טוב לצדיק טוב לשכינו עיין שם) אך כפי הנ"ל מובן, כי עיקר תקות הצדיק וקיבול שכרו הוא בעולם הבא שאז יהיה בחינת כולו טוב כולו אחד ועל כן נאמר על זה עין לא ראתה כו' כמבואר בפנים ועל כן פתח בלשון יחיד כי אז יהיה כולו אחד, וכל הצדיקים מכונים אז בשם צדיק אחד, וכמו כן קיבול שכרם שזה בחינת אמרו צדיק כי טוב כי אז יהיה כולו אחד כולו טוב אך אף על פי כן בענין השגת האחדות והטוב של עולם הבא, לא יהיה כולם שוה רק כל אחד כפי מדרגתו, שזה בחינת כי פרי מעלליהם יאכלו בלשון רבים, כי אף על פי שקיבול השכר של הצדיקים אי אפשר לאמר כל אחד בלשון יחיד, כי אז יהיה כולו אחד כולו טוב שזה בחינת אמרו צדיק כי טוב כנ"ל, אף על פי כן כי פרי מעלליהם יאכלו, כי יהיה צדיקים רבים, וכל צדיק וצדיק יקבל אז אור האחדות וטובו כפי פרי מעלליו וכפי עבדותו שעבד את השם יתברך בזה העולם ובאמת אי אפשר להבין זאת כי יש בזה סוד כנ"ל, כי זה בחינת (תהלים ל"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וכן לענין העונש של רשעים רחמנא ליצלן אמר אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו כי מאחר שנמשך בעולם הזה אחר הטומאה והשקר והרע, ועל כן לעתיד לבא שיהיה כולו טוב ויתבטל הרע, אז גם על הרשעים נאמר (שם צ"ב) כי הנה אויביך ה' כי (משלי י"א) הנה אויביך יאבדו, נאמר (שם א) ודרך רשעים תאבד ובאבוד רשעים רנה:

אות ג

או יש לומר דרוצה לומר כי פרי מעלליהם יאכלו, כי זה יהיה עיקר קיבול שכרם על שגם בעולם הזה שהוא בחינת חשבונות רבים בחינת הריחוק מאחד ושולט בו הנגדיות והרע והטומאה והשקר והצדיקים זכו בעולם הזה לכבוש את יצרם ולשבר ולבטל את הרע והטומאה וכו', וזכו להמשיך השגחת השם יתברך עד שעל ידי זה נכלל גם אחר הבריאה שהוא בחינת רבים בקודם הבריאה שהוא בחינת כולו אחד כולו טוב כולו קודש על ידי זה דייקא יזכו לעתיד לקבל שכרם ולהשיג אור האחדות וטובו כל צדיק כפי מדרגתו כנ"ל נמצא כי קיבול שכרם של הצדיקים וחילוק המדריגות שיהיה ביניהם גם אז, הוא דייקא על ידי בחינת הריבוי והנגדיות שיש בעולם הזה שזה בחינת (תהלים ל"ח) פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, נגד דייקא וכמבואר במקום אחר ועיין זוהר פרשת בלק קצ"ו אשר הלך חשכים אשר הלכו מיבעי ליה אר"א בגין דאינון שראן בחיבורא ומיד אתפרשן וכו' ועיין שם במקדש מלך כי בקדושה בתחלה היתה הנוקבא מחוברת בזכר אחור באחור ואחר כך ננסרה וחזר להתחבר עמו פנים בפנים, והקליפה כאשר ננסרה ונפרדה אז בא יום השבת ונשארה בפירודא ולא יכלה עוד התחבר פנים בפנים, וזה שכתוב שארי בחיבורא וסיים בפירודא וכו' עיין שם בשם האריז"ל ובזה יש לפרש גם כן הפסוק הנ"ל, כי בתחלה הם בחיבורא ואחר כך ננסרים ונזדווגים אחר כך פנים בפנים בכדי לעשו"ת פירות שזה בחינת כי פרי מעלליהם יאכלו, אבל אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, שזה בחינת מה שדרשו רבותינו ז"ל בקידושין דף מ' על פסוק זה עצמו הזכיות יש להם קרן ופירות שנאמר (ישעיה ג) כי פרי מעלליהם יאכלו עבירה אין לה פירות וכו' היינו כנ"ל:

אות ד

ולעניננו הוא כי הרשעים נמשכים אחר הריבוי והפירוד בחינת ההתרחקות מאחד, על כן לעתיד שיהיה כולו אחד אז דרך רשעים תאבד כנ"ל אבל הצדיקים אדרבא דייקא על ידי הפירוד והנגדיות והריחוק מאחד שבעולם הזה, והם זוכים בעולם הזה לשבר את כל זאת ולכלול אחר הבריאה בקודם הבריאה שזו בחינת החיבור אחר כך פנים בפנים שנעשה דייקא על ידי הנסירה כנ"ל, ועל ידי זה דייקא זוכין לפירות בעולם הזה ובעולם הבא, בבחינת כי פרי מעלליהם יאכלו כנ"ל ועיין בלקוטי הלכות יו"ד הלכות ריבית הל"ה שמאריך שם בענין המאמר הנ"ל בדברים נפלאים:

סימן נ"ב-הניעור בלילה

אות א

נאמר תחלת שנת תקס"ג, ויש בזה סיפור שלם ונפלא איך שהמאמר הזה נאמר בבחינת עושי דברו והדר לשמוע בקול דברו כי הר"ר נתן ז"ל קיים ענין זה מתחלה מדעתיה דנפשיה, ובאותו היום בא אל רבינו זצ"ל וכיון ברוח קדשו הנורא והנפלא מאד, וגילה לפניו הענין הנפלא הזה ואי אפשר להאריך בסיפור זה כאן

סימן נ"ד-מאמר ויהי מקץ

אות ב

נאמר בשבת חנוכה שנת תקס"ג, ויש כמה וכמה סיפורים נפלאים מענין זה המאמר, אך איני בקי בהם כל כך, ושמעתי מהר"ר נתן ז"ל שהזכיר אז רבינו ז"ל מענין מה שלפעמים לרפואות כאב הראש מקיזין גידי הרגל (ואין בזכרוני לענין מה סיפר זאת) ולעניות דעתי יש לסיפור זה שייכות לענין המבואר שם באות ב', שכל העולם הזה הוא התלבשו"ת מדריגות התחתונות של הקדושה, היינו בחינת רגלין של הקדושה בחינת (ישעיה ס"ו) והארץ הדום רגלי, אף שגם מדריגות העליונות של הקדושה יש מהם גם כן התגלות בעולם הזה, אך שאין ההתגלות מתלבש בעצם בעולם הזה כי אם הארה שמאיר בבחינת רגלין, אבל בחינת רגלין מתגלין בעצם בזה העולם וכו' וגם אחר כך מבאר איך שצריכין להמשיך המוחין שבראש להעמיק מחשבתו ולהגדיל בינתו להבין הרמזים וכו' שהם בחינת רגלי הקדושה המלובשין בזה העולם, אך ההגדלת השכל צריך להיות במדה ובצימצום וכו' גם צריך שיהי' לו מדת ההסתפקות וכו' עיין פנים ועיין סוף המאמר שאמר אז שזה בחינת הדלקת נר חנוכה בחינת לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא וכו' ועיין בכונות חנוכה מבואר, כי יש ג' יחודים א' נגד נה"י כי עד שם מגיע קומתה לבד ובזה היחוד הוא הוי"ה אד"ני, ולפעמים היא נגד החזה ואז הוא הוי"ה אלקים, ולפעמים היא שוה עד הכתר שלו ואז הוא הוי"ה אהי"ה, וג' יחודים אלו הם גימטריא נר וכו', ובחנוכה ממשיכין לה אור מג' יחודים אלו וכו', וזהו כוונת הדלקה וכו' כי בחנוכה הוא כנגד נה"י וכו', ואז ממשיכין לה אור מן הראש וכו' ולפי שעיקר ההמשכה הוא מאותו האור שנמשך אליה מן הראש שהוא יחוד הוי"ה אהי"ה, כי כשהם מלאים ביודין הם בגימטריא רגל ואין האור הזה יכול להמשיך אליה אלא זמן מועט, לכן גם מצוות הדלקת נר חנוכה אינו אלא זמן מועט וזהו עד שתכלה רגל מן השוק וכו'

ולכן אסור להשתמש לאורה וכו', ועיין שם בכוונות ותמצא כי כל דברי רבינו ז"ל הנ"ל מבוארים שם:

אות ג

על כל פנים מבואר להדיא שאור היחוד שבבחינת ראש הוא בגימטריא רגל וצריכין להמשיכו עד בחינת הרגלין כנ"ל, וזה מרומז גם כן בענין לאמשכא משח רבות קודשא, היינו בחינת המוחין שבראש של הזכרון הקדוש בעלמא דאתי שהוא גם כן בחינת שמן כידוע, ולאדלקא בוצינא היינו הג' יחודים הנ"ל שהם גימטריא נר וגם כי ידוע בכתבי האריז"ל כי כל הואו קצוות נקראים בוצינין וכו' היינו להמשיך אור המוחין של הזכרון לאדבקא מחשבתיה בעלמא דאתי, עד שיבין כל הרמזים וכו', שהם בחינת רגלי הקדושה המלובשין בזה העולם, שזה בחינת (משלי ל) מי הקים כל אפסי ארץ המובא בסוף המאמר:

אות ד

שם אות ג' בבחינת שמאלו תחת לראשי וכו' עיין מדרש רבה שיר השירים ב' שמאלו תחת לראשי ציצית וימינו תחבקני אלו תפלין:

אות ה

שם בסוף המאמר הנ"ל, שנתיים ימים הוא בחינת מוציאי דבה הנאמר בהם יום לשנה יום לשנה שעל ידם נתקלקל ונפגם בחינת אהבה דקדושה שהוא בחינת (ויקרא ה) וקמץ הכהן וזה מקץ שהוא בחינת פגם הקמת וכו' נראה לעניות דעתי שמרמז בכאן טעם לעונש המרגלים מוציאי דבת הארץ שנאמר בהם (במדבר י"ד) יום לשנה וכו', הוא כי על ידי לשון הרע נסתלק ממנו הדעת דקדושה ונופל לאהבת הבהמיות שהם בחינת מדמה בחינת חלום וכמבואר שם וזה רואין בחוש שבחלום נתארך הזמן, כי ברבע שעה נדמה לו בחלומו שעבר עליו זמן רב שנה ויותר, ועל כן היה עונשו גם כן באופן זה יום לשנה ועי' בלקוטי תנינא סימן ס"א ותבין ביותר, וגם כי על ידי אהבה נתאחד הזמן על ידי ששנה שלימה נחשב אצלו כמו יום אחד שזה בחינת (בראשית כ"ט) ויהי בעיניו כימים אחדים באהבתו וכו' אבל על ידי לשון הרע שעל ידי זה נפגם אהבה דקדושה בחינת וקמץ הכהן ונופל לאהבת הבהמיות, אזי אדרבה נתארך הזמן אצלו ביותר, שזה בחינת יום לשנה שזה בעצמו בחינת מקץ בחינת התגברות הזמן בחינת אחרית הימים, עיין בלקוטי תנינא סימן ע"ט:

אות ו

ובאמת כל הנ"ל מובן ממילא ונראה בחוש, כי כשנופל חס ושלום מהדעת דקדושה שזה בחינת הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, ונופל לאהבות הבהמיות וכל מחשבותיו טרודות בהבלי עולם הזה, אזי הוא חי חיי צער תמיד וכל ימיו כעס ומכאובות, וכל יום ארוך אצלו כמו שנה מחמת גודל ההרפתקאות והתלאות והמרירות העובר עליו בכל יום, בחינת (דברים כ"ח) והיו חייך תלוים לך מנגד בקר תאמר מי יתן ערב וכו', וממש הוא קץ בחייו כאלו כבר היה חי מאה שנה ויותר, ובאמת חיות כזה הוא בחינת קיצור ימים בחינת (איוב י"ד) קצר ימים ושבע רוגז ואלו אלף שנים יחיה וכו' אבל מי שזוכה לבחינת הדעת דקדושה ולשמור את הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, אזי נתקצר ונתאחד הזמן אצלו מחמת גודל דביקתו בעבודת השם יתברך באהבה גדולה עד שנדמה לו על שנה שלימה שפרחה ועברה כמו רגע (וזה בחינת (תהלים ב) אני היום ילדתיך שבסי' ס"א הנ"ל), ובאמת הזמן שלו שבעולם הזה נכלל ונתאחד בבחינת עלמא דאתי ממש שהוא בחינת למעלה מהזמן ששם עיקר אריכת ימים בחינת יום שכולו ארוך ועיין בסיפורי מעשיות בהמעשה של הז' בעטלירס מענין הזקן שהתפאר באריכת ימים שלו וגם כי מי שנופל מהדעת דקדושה ואינו מדבק מחשבתו בעלמא דאתי באמת רק כל מחשבותיו ותחבולותיו משוטטות בעניני העולם הזה הוא חי באמת חיים קצרים מאוד כי כל ימי חיי עולם הזה הבל (קהלת א) ומה יתרון לאדם וכו', וכמבואר בכתובים הרבה מענין קיצור חיות וקיום האדם בעולם הזה כי לא הרבה יזכור את ימי חייו וכו' (קהלת ה) ימינו כצל עובר (תהלים קמ"ב) וכו' ואף על פי כן מחמת הקטנות הדעת של האדם נדמה לו כאלו הוא עולם של זמן ארוך מאוד, ורוצה לקבוע דירתו בעולם הזה ולמלאות בו תאותו, וטרוד כל ימיו באהבת הבהמיות שלו נמצא שעל ידי שטות דעתו וטעותו נתארך אצלו הזמן, כאלו ידוע לו שיש לו עוד זמן ארוך לחיות בזה העולם, ועל ידי זה בעבודת ה' דוחה את עצמו מיום אל יום, עד אשר על ידי זה מאומה לא ישא בעמלו חס ושלום שזה בחינת קיצור ימים חס ושלום אבל מי שדבוק בדעת האמיתי אינו מסתכל כלל על הבלי הזמן, כי יודע כי גשמיות הזמן קצר מאוד והוא מדבק את עצמו רק בעלמא דאתי שהוא באמת יום שכולו ארוך, עד שזוכה על ידי זה להבין גם הרמזים של עלמא דאתי המלובשין בכל עסקי העולם, ואז כל עשיותיו ומלאכתו ועסקיו וכל מחשבה דיבור ומעשה שלו אפילו מעניני העולם הזה הם גם כן בחינת עלמא דאתי, ואף על פי כן יש לו הסתפקות בעניני עסקי העולם הזה, ועיקר השתדלותו בתורה ותפלה ועבודת ה', שבהם יש התגלות ביותר מבחינת קדושת

האור של עלמא דאתי, אצל אדם כזה נתבטל בחינת גשמיות הזמן של העולם הזה מחמת שהוא רק בבחינת המדמה אבל בפנימיות הדעת הוא קצר וקטן מאוד, וכל ימי חיינו הבל לפניך הבל ממש (וכבר ידוע מאמר החכם בפשיטות גם כן העבר אין והעתיד עדיין וכו'), והיכן הוא הזמן שעבר מיום בריאת העולם עם כל הדורות שעברו בו עם כל עמקות מחשבות ודיבורם ומעשיהם ותחבולותיהם של כל אחד ואחד, ואף על פי כן הוא דווקא חי גם בעולם הזה חיים ארוכים וטובים מאוד, מאחר שמדבק מחשבתו רק בעלמא דאתי שהוא יום שכולו ארוך כולו טוב, ואפילו בעניני העולם הזה הוא מסתכל ומבין בכל עת הרמזים הקדושים שמרמז לו השם יתברך איך להתקרב אליו על ידם, ועל ידי זה הוא חי חיים טובים חיים חדשים בכל עת וימי חייו גדולים ורחבים וארוכים מאוד, מאחר שמשיג הטוב הגנוז בהם, וכמובן במאמר במה הארכת ימים סי' פ"ד שזה בחינת (בראשית כ"ד) ואברהם זקן בא בימים, אברהם דייקא שזכה לאהבה דקדושה שזה בחינת שלימות הדעת, בחינת מסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא, שעל ידי זה זוכין לבחינת ביטול הזמן והתאחדותו, בבחינת למעלה מהזמן כנ"ל שזה עיקר בחינת אריכות ימים כנ"ל, ועיין נפלאות רבות מענין המאמר הנ"ל בלקוטי הלכות, הלכות בה"ר וב"פ הל"ה:

אות ז

והנה בכאן מבואר שעל ידי מוציא דבה נפגם הקמץ שהוא בחינת כהן וכו' ועיין במשנת חסידים מס' תשובה שהמוציא דבה יאמר פסוק (תהלים ק"י) נשבע ה' ולא ינחם ויכוון בשם קדוש התובע דינו של מוציא דבה שהוא ש"ה לן שהם אותיות שניות של ארבע תיבות אלו וכו' ומרומז בפסוק יום לשנה וכו' ובזה תבין סיום הפסוק נשבע ה' וכו' אתה כהן לעולם ובזה מובן ביותר ענין שנתים ימים בחינת יום לשנה הנ"ל:

אות ח

שייך לענין הנ"ל, שעל ידי לשון הרע מתגבר המדמה שהוא בחי' פרעה וכו' ובזה יש לפרש מה שנאמר (שמות ב) וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר, ופירש"י ראה שיש בישראל דלטורין אמר שמא אינם ראוים ליגאל היינו כנ"ל, כי על ידי לשון הרע מתגבר בחינת גלות פרעה וכו':

סימן נ"ה-מאמר אבא שאול

אות א

שמעתי שנכתב בק"ק זאסלאב שנת תקס"ז:

שם במאמר הנ"ל אות ח' וזהו (תהלים ל"ז) קוה אל ה' וכו' ובזה יובן סמיכות הכתובים (שם) צופה רשע לצדיק וכו' ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו כמבואר במאמר זה לעיל אות ג' וסמוך ליה אחר כך קוה אל ה' וכו', היינו כמבואר במאמר זה אות ח' הנ"ל:

אות ב

שם באות ט', ורצתי אחריו שלש פרסאות היינו בחינת התפלה שהם ג' תפלות ועל ידם מתנוצץ אור ג' אבות שהם בבחינת רגלי הכסא וכו' רוצה לומר כי פרסה הוא מלשון רגל כידוע וכבר מבואר לעיל אות ה' שרגל זה בחינת התפלה, ועל כן השלש תפלות נקראים כאן שלש פרסאות ועל ידם מתנוצץ אור ג' אבות (כמבואר לעיל אות ח' וגם ידוע מאמר רז"ל תפלות אבות תקנום, כי הג' אבות תקנו השלש תפלות), והאבות הם בבחינת רגלי הכסא, ועל כן גם הם מרומזים בענין השלש פרסאות:

אות ג

ועיין מדרש רבה דברים פרשה א' מענין עוג שהיה מכניס עין רעה ביעקב ובניו ומה שנאמר בו (דברים ג) כי בידך נתתני אותו כבר פסקתי דינו מימות אברהם יצחק ויעקב וכו' כי הכנעתו על ידי אור זכות אבות ותבין לענינינו:

אות ד

שם, כי קודם כריתת הרשעים הי' פני ה' מכוסה ומוסתר בעושי רע כדי להכריתם וכו' רוצה לומר כמו שמבואר לעיל באות ג', שהשם יתברך כובש משפטו ממנו והרשע זוכה בדין, וכל זאת בכדי להציל את הצדיק מרע עין של הרשע ולחזק מאור עיניו של הצדיק עד שרואה ומשיג צדקתו של השם יתברך ונתחזק אמונתו, וזוכה לתפלה כתיקונה ולירושת ארץ ישראל, ועל ידי זה בהכרת רשעים תראה, ואז כשרואין בכריתת רשעים ממש תיכף נתגלה פני ה' לעושי טוב וכו', ועיין בלקוטי הלכות הלכות פורים הל"ה:

אות ה

שם, מענין כפילת הפסוק כל הנשמה תהלל וכו' עיין בפרי עץ חיים מבואר שיוצא מראשי תיבות של אלו התיבות שם קדוש כה"ת וכו' וזה סוד רק בעיניך תביט עם ד' אותיות עולה כ"ה"ת והענין וכו', הרי כה"ת ב' עינים שבהם מביט ובכח השם הזה הוא מסתכל ברשעים ומענישם וזה סוד (תהלים צ"א) ושלומת רשעים תראה, ובזה מבואר ביותר דברי רבינו ז"ל הקדושים ולענינינו לקרב הדברים אל השכל קצת נראה לעניות דעתי, כי הגם שהצדיק מתפלל תפלותיו בכל יום מסתמא כתיקון, אף על פי כן כשהרשע רודף אותו וצופה עליו ומבקש להמיתו חס ושלום, אז כשהצדיק רואה צדקת ה' איך

שבזה שמכה את רשע בדין הוא עושה טובה גדולה להצדיק, אז הוא מתחזק ביותר בתפלתו שזה בחינת פרה דקבילת משור הנ"ל נמצא שהרע עין של הרשע גרם להצדיק חיזוק התפלה ביותר, עד שעל ידי זה עצמו זוכה הצדיק לראות בהכרת רשעים כנ"ל, ואז מתחזק עוד ביותר בתפלתו שזה בחינת כפילת הנשימה שבא על ידי עין הרע שאז גם ההלל צריך לכפול היינו בחינת חיזוק התפלה ביותר הנ"ל, בפרט שצריכין להתחזק בתפלה והלל והודאה להשם יתברך שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהכרת רשעים שאז נתגלה כביכול ה' פני ה' לעושי טוב וכו' כמבואר בפנים:

אות ו

ועיין לקמן בסי' ר"ח גם כן על פסוק (תהלים ל"ז) צופה רשע לצדיק וכו' שכתב שם אבל אלו הרשעים מרבים במחלוקת מרבים במכסה וכו' וזהו ומבקש להמיתו כמו כשמכסין את האדם מראשו ועד רגליו עד שאי אפשר לו להנשים וכו' נמצא מבואר שהרשעים רוצים לבטל נשימת הצדיק וחיותו לגמרי חס ושלום וכן במאמר זה הנ"ל אות ד' מבואר גם כן, כי מתחלה נעקם לבו וכו' (וממילא מובן כי אז היה קשה לו להתפלל), ואחר כך בשרואה צדקת ה' ונתיישר לבו בשלימות אמונה אז מחזק את עצמו ומתפלל שזה בחינה הנ"ל, שלא די שאין הרשע מבטל את הצדיק מתפלתו ואמונתו שזה עיקר חיותו ונשימתו כמו שכתוב (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה וכתיב (תהלים מ"ב) תפלה לאל חיי (וכמבואר בדבריו ז"ל במאמר אמור אל הכהנים סי' ב' ובמאמר תהומות סי' ט' ובשאר מאמרים) אף גם גורם לו להתחזק יותר בתפלתו גם בעת הצלחת הרשע שאז הוא בחינת פני ה' בעושי רע וכו' כנ"ל, שזה בחינת מה שגם בעת כפילת הנשימה שבא על ידי עין הרע צריכין אז גם ההלל לכפול כנ"ל, בפרט כשזוכה להנצל מעין הרע הזה ורואה בהכרת רשעים שאז נתגלה פני ה' לעושי טוב, אז בודאי צריך להתחזק בתפלה ביותר, שזה בחינת כפילת הפסוק כל הנשמה תהלל וכו' שיוצא מראשי תיבות של השם הקדוש כה"ת, שבכח השם הזה הצדיק מסתכל על הרשעים ומענישם בבחינת רק בעיניך תביט וכו' כנ"ל:

אות ז

ועיין בסידור קול יעקב בכוונות ובא לציון מבואר לכוון בסופי תיבות של פסוק כי לא עזבת" דורשיך" ה' בשם הקדוש ת"כ"ה והוא מסוגל להכניע הקליפות ולהכרית הרשעים וכו' ובפרי עץ חיים מבואר שהמכוון אז בזה השם ניצול באותו יום מאדם רע וע' במגלה עמוקות אופן קצ"ה מובא גם כן ענין זה, ושם מבואר שזה סוד מה שהתפלל משה ליכנוס לארץ ישראל וכו' עיין שם (וביותר מבואר הענין לפי דברי רבינו ז"ל במאמר זה שעל ידי

ירושת ארץ ישראל זוכין לראות בהכרת רשעים בחינת (תהלים ל"ז) וירוממך לרשת ארץ בהכרת רשעים תראה וכו' כנ"ל) ועיין שם עוד שזה מרומז גם בסוף התפלה על כן נקוה לך וכו' לראות מהר"ה בתפאר"ת עוז"ך ס"ת מרמז על שם הקדוש הנ"ל ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר הענין ביותר, כי כל תפלתינו עכשיו הוא שאנו מחזקים עצמינו בתפלה גם בעת הגלות וזמן הצלחת הרשעים שאז כביכול פני ה' מכוסה ומוסתר בבחינת (תהלים ל"ד) פני ה' בעושי רע וכו', ואנו מאמינים כי צדיק ה' ושכל זה הוא לטובתינו וכו' כנ"ל וכבר נתבאר שעל ידי תפלה כתיקונה זוכין לראות בהכרת רשעים שאז נתגלה פני ה' לעושי טוב, שזה בחינת מה שמט"ט שר הפנים שהוא ביצירה מאיר לעשיה וכבר ידוע מה שמבואר בזוהר הקדוש כי תפארת מקנן ביצירה וזה בפנימיות עוד יותר שזה בחינת התגלות פני ה' ממש, על כן מתפללין בסוף התפלה לראות מהרה בתפארת עוזך וכו' כי עכשיו כביכול פני ה' מוסתר, וכמובן גם במאמר אית לן בירא סי' ל"א וכל זה גם כן לטובתינו, ואנו מתפללין שנזכה לראות בהכרת רשעים שזה בחינת והגילולים כרות יכרתון, על דרך שאמרו רז"ל (ברכות י) חוטאים לא נאמר אלא יתמו חטאים וכו' (תהלים ק"ד), וזה להפנות אליך כל רשעי ארץ וכו' לפניך ה' אלקינו יכרעו ויפולו וכו' וכו' שכל זה בחינת התגלות פני ה' לעושי טוב בחינת לראות מהרה בתפארת עוזך לראות דייקא כנ"ל ושם מרומז השם כ"ה"ת הנ"ל שהוא בחינת עינים בבחינת רק בעיניך תביט וכו' כנ"ל ובזה מבואר גם כן מה שכתב רבינו ז"ל בקשו פניו תמיד, כי על ידי תמיד שהוא בחינת ארץ ישראל כמו שכתוב (דברים י"א) עיני ה' אלקיך בה תמיד, על ידי ארץ ישראל תזכו לראות בהכרת רשעים היינו כנ"ל, כי מחמת שעיני ה' אלקיך בה תמיד, ועיני ה' הם בבחינת השם כ"ה"ת הנ"ל, שעל ידו רואין בהכרת רשעים ונתגלה פני ה' על ידי זה ועיין שם במגלה עמוקות אופן קצה הנ"ל, מענין מה ששלחה אסתר להת"ך, מרמז גם כן על שהשתדלה בכח השם הזה הקדוש הנ"ל וגם זה מבואר ביותר על פי מה שמבואר בלקוטי הלכות הל' פורים הל"ה הנ"ל:

אות ח

ועיין שם עוד בפרי עץ חיים הנ"ל שכתוב ששם כה"ת הנ"ל עולה במספר שמיעה שהיא באוזן וכו', ואחר כך כתב הרי כה"ת ב' עינים וכו' כנ"ל ובזה מבואר סמיכות הפסוקים (תהלים ל"ד) עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם, שכל זאת הוא בחינת השם כה"ת הנ"ל, (שם) פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם, ועל ידי בחינת השם הנ"ל נתגלה פני ה' לעושי טוב כנ"ל לענין השם הקדוש כה"ת הנ"ל וכפי מה שמבואר לעיל שאפילו קודם כריתת רשעים שאז כביכול פני ה' מוסתר בעושי רע וכו', אף על פי כן הצדיק

רואה בעיניו שזה מצדקת השם יתברך וכו' בחינת (תהלים ל"ו) צדקתך כהררי אל אף על פי שמשפטיך כבוש בתהום רבה ובזה מובן מה שמציין בשערי ציון בהע"ב פסוקים המכוונים לע"ב שמות וכו' (שם קי"ט) ידעתי ה' כי צדק משפטיך וכו' כה"ת, וזה שסמוך לזה (שם פ"ח) למה ה' תזנח נפשי תסתיר פניך ממני, כי אז פני ה' מוסתר עדיין כנ"ל:

סימן נ"ו

אות א

מאמר וביום הביכורים סי' נ"ו נאמר בחג השבועות שנת תקס"ה שחל אז ביום ב' וביום ג', ויש בזה כמה סיפורים ואין כאן מקום לבארם ומבוארים היטב בספר חיי מוהר"ן ז"ל:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ג', ועל כן צריך לעסוק בתורה בפה דייקא, כי כשצריכין לקרוא את אחד בשמו צריך לקרותו בפה דייקא ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא, כן אי אפשר לקרותא את חי החיים כי אם על ידי הפה ולא על ידי המחשבה לבד וכו' רוצה לומר כי הגם שחי החיים יודע גם מה שבמחשבת האדם, אך מחמת שעיקר חיות האדם הוא בחינת המחשבה והשכל שהוא בחינת למעלה מואו קצוות למעלה מהמדות, ובאמת צריכין לקבל את החיות במדה, כי בלא מדה וצימצום אי אפשר לקבל החיות מהשם יתברך מחמת ריבוי אור, שמטעם זה צריכין לקבל החיות על ידי עסק התורה דייקא שהוא שמו של הקדוש ברוך הוא ששם נגבל החיות כביכול במדה בבחינת (תהלים ל"ט) ומדת ימי מה שהוא כמבואר שם לעיל, מטעם זה עצמו צריכין לעסוק בתורה בפה דייקא שהוא בחינת גבול ומדה, ולא על ידי המחשבה שהיא בבחינת למעלה מהמדות כנ"ל:

אות ג

שם, בענין מה שעל ידי עסק התורה שעל ידי זה ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות והאריכות ימים הזה הוא בעצמו בחינת הדעת ועל ידי זה הדעת נתגלין ההסתרות וכו' כמבואר שם בפנים רוצה לומר כי המלכות דקדושה הוא בחינת סוף דבר כמבואר באות ח' לקמן וכידוע, וממנה מקבלין חיות כל המדריגות התחתונות והנמוכות מאוד אפילו אותן שהם בבחינת הסתרה שבתוך ההסתרה בבחינת (תהלים ק"ג) ומלכותו בכל משלה כידוע, רק מחמת שכשהמלכות היא בבחינת קטנות ואין מתגלה בה אור המדריגות העליונות על כן יכולין אז ההסתרות להתגבר ולהעלים אורה לגמרי וכשהצדיק שהוא בחינת מרדכי ממשיך על ידי עסק התורה שלו אור הדעת והשכל שהוא בחינת אריכות

ימים לתוך המלכות, על ידי זה מאיר אור המלכות באור גדול עד שמאיר אור הדעת הזה גם בתוך כל המדריגות התחתונות שמקבלין חיות מהמלכות, ועל ידי זה נתגלין כל ההסתרות ונעשה מהם תורה כמבואר בפנים:

אות ד

שם, ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים מפרש בג' בחינות, יש שנשו וקפצו ממקומו של עולם, ויש שהם בחינת שכחה מלשון (בראשית מ"א) כי נשני אלקים וכו', ויש שהם בבחינת (ירמיה נ"א) נשתה גבורתם וכו' עיין רש"י פרשת וישלח על פסוק על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה כלל שם שלשה בחינת הנ"ל יחד וכתב שם ולמה נקרא שמו וכו' לפי שנשה ממקומו ועלה והוא לשון קפיצה, וכן נשתה גבורתם וכו', וכן כי נשני אלקים וכו', והוא מימרא דר' יהושע בן לוי במס' חולין דצ"א רק שם אינו מביא הפסוק כי נשני וכו' רק שנשה ממקומו ועלה, וכן הוא אומר נשתה גבורתם היה לנשים ולהבין כוונת רבינו ז"ל שפירש בג' בחינת הנ"ל נראה לעניות דעתי פשוט, כי רבינו ז"ל ביאר לעיל ענין הסתרה והסתרה שבתוך ההסתרה כי עבר ושנה נעשה לו כהיתר וכו' וזה בחינת הסתרה אחת וכו' ואז קשה גם כן מאוד למצוא את השם יתברך מאחר שכבר נעשה לו כהיתר אבל על כל זאת אפשר לייגע ולחתור עד שימצא אותו יתברך שמו, אך אם חס ושלום אחר שעבר ושנה עושה יותר עבירות חס ושלום אזי נסתר ממנו, אפילו זאת שידע שנעשה לו כהיתר רק שאיננו יודע כלל משום נידנוד עבירה והכל הוא ישר בעיניו וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה וכו' ובאמת גם שם מלובש השם יתברך וכו' רק שעל ידי ריבוי העבירות הפך דברי אלקים חיים לגמרי וכו', על כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל והנה לפי זה צריכין להבין באיזה בחינה היה קודם זה, כי הלא עבר ושנה שאז נעשה לו כהיתר אז הוא בחינת הסתרה אחת, ומאיזה בחינה בא העבירה ראשונה שעבר בפעם הראשון שאז לא נתהפכו עדיין הצירופין אצלו ולא היה עדיין בבחינת הסתרה, אם כן מהיכן בא לעבור על מצוות ה' חס ושלום ומוכרח לומר שאף על פי שידע אז עדיין שהוא עבירה, אף על פי כן נדמה לו שנשתה גבורתו ואין לאל ידו להתגבר על יצרו ובאמת זה גופא גם כן בחינת הסתרה, כי כבר אמר השם יתברך (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ ואתה תמשול בו אם תרצה תתגבר עליו וכמו שאמרו רז"ל ובאמת אמרו רז"ל בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו' רק שאז בפעם ראשונה אין ההסתרה מצד הסתרת השם יתברך והתורה שנסתרו ממנו חס ושלום, רק אזי ההסתרה הוא רק מצדו שנסתר ממנו כחו ובחירתו שנדמה לו שאי אפשר לו להתגבר על יצרו (ועיין בקידושין דף מ"ח) ונגד זה חישב רבינו

ז"ל ג' בחינות נשים, א' אלו שנשו וקפצו ממקומו של עולם ונתרחקו מהשם יתברך, היינו אלו שהם בבחינת הסתרה שבתוך ההסתרה שהכל נעשה ישר בעיניו חס ושלום כנ"ל ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך רק שכבר שכחו אותו ית' וזהו בחינת נשים לשון שכחה רוצה לומר אלו שהם בבחינת הסתרה אחת בחינת נעשה לו כהיתר, שאף על פי כן מבלבל אותו קצת עדיין חשש איסור רק שנעשה לו כהיתר שזה בחינת שכחה ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך רק שנשתה גבורתם וכו', היינו קודם שעבר ושנה אז ההסתרה שלו הוא רק בבחינת זו שנשתה גבורתו וכו' כנ"ל (ומחמת שהנגיעה בכף ירך יעקב בגיד הנשה מרמז על שפלות מדריגת הקדושה בזמן הגלות, שאז עיקר זמן ההסתרות בחינת (דברים ל"א) ואנכי הסתר אסתיר פני, שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (זוהר ח"א ק"ע:) שגיד הנשה מרמז על תשעה באב, שאז עיקר זמן התגברות ההסתרות, על כן רמזו רז"ל בזה כל הבחינות הנ"ל) ומרדכי שהוא הצדיק שזכה לבחינת המלכות הנ"ל, הוא עוסק לגלות כל הסתרות הנ"ל לכל אחד לפי בחינתו, והכל על ידי עסק התורה שלו כנ"ל וכמבואר בפנים (ועיין עוד מענין התגברות היצר הרע על האדם בפעם הראשון בספר זוהר הרקיע על הסבא דמשפטים):

אות ה

שם במאמר הנ"ל, (אסתר ב) לדעת את שלום אסתר שעל ידי זה עושה דעת מהסתרה שבתוך הסתרה וכו' רוצה לומר על דדך שאמרו רז"ל (חולין קל"ט:) אסתר מן התורה מניין שנאמר (דברים ל"א) ואנכי הסתר אסתיר וכו' ועיין לקמן אות ז' מבואר שלפי הגדלת הדעת כן נתרבה השלום וכו', וזה שכתוב לדעת את שלום אסתר:

אות ו

שם אות ז', ועל כן המקוה מושיע מכל הצרות וכו' רוצה לומר כי מאחר שמקוה של שבועות מרמז לשער החמשים של בינה, הרי ראינו כי מקוה הוא בחינת בינה ודעת, שעל ידי זה נתבטל הכעס ונתרבה החסד והרחמנות גם על ידי סתם מקוה שאינה של שבועות, ומכל שכן על ידי מקוה של שבועות שהוא בחינת חסד עליון ורחמים גדולים:

אות ז

שם אות ח', עוגה היינו מצה בחינת מחלוקת שהוציאו ממצרים כי במצרים שהיה הדעת בגלות בוודאי לא היה המחלוקת לשם שמים וכו' נראה לעניות דעתי שרימז לנו בזה שבמצרים היה מלובש שם דעת גדול מאוד שהוא בחינת הדעת של בחינת מחלוקת לשם שמים, שזה בחינת מה שכתב לעיל באות ד' שבהסתרה שבתוך ההסתרה שם מלובש תורה גבוה דייקא בחינת סתרי תורה וכו', בחינת (שמות י"ב) ועברתי בארץ

מצרים וכו', כי בארץ מצרים וכו' שם דייקא מלובש ומוסתר השם יתברך בעצמו, היינו תורת ה' סתרי תורה וכו', שזה בחינת הדעת העליון של מחלוקת לשם שמים רק שכל זמן הגלות שהיה הדעת בגלות היה בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה, ובליל פסח נתגלה אור הדעת הזה בבחינת ועברתי בארץ מצרים ואתגליתי, וזה בחינת מצה שהוא בחינת מוחין גדולים, והוא בחינת מחלוקת ומצה ומריבה, היינו בחינת הדעת הזה של מחלוקת לשם שמים ועל כן היתה הגאולה על ידי משה דייקא, שהוא בחינת הדעת הגדול של מחלוקת לשם שמים, וזה עוגה שהוציאו ממצרים, כי במצרים שהיה הדעת בגלות בוודאי לא היה מחלוקת לשם שמים וזה שמצינו שסיפרה התורה הקדושה (שמות ב) ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים, ואמרו רז"ל (שמות רבה א ל) שהם דתן ואבירם שמחלוקתם שלא לשם שמים וכו' ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר עיין רש"י שם שראה משה הדעת בגלות כל כך עד שנעשה מזה בחינת מחלוקת שלא לשם שמים, מחמת שהיה מלובש שם בגלות דעת העליון של בחינת מחלוקת לשם שמים כנ"ל, והבין שההסתרה גדולה מאוד עד שהוכרח גם הוא לברוח משם וכו', והם הם שחלקו על משה ואהרן גם בתחלת ביאתם אל פרעה, (שמות ה) ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם וישפוט, והם הם שחלקו על משה גם אחר כך במחלוקת קרח, והם הם שהותירו מן המן שהכל בחינה אחת כמבואר בפנים ובזה מבואר גם מה שכתוב בסוף המאמר בהקריבכם מנחה חדשה לה' (במדבר כ"ח) זה בחינת תורה חדשה תורת ה' וכו', בשבועותיכם זה בחינת הדעת וכו' בחינת מקוה של שער הנון וכו', מקרא קודש יהיה לכם וכו' זה בחינת רוח הקודש בחינת רוח הדופק וכו', כי שבועות הוא בחינת שכל עליון וגבוה מאוד, בחינת שער החמשים של בינה שעליו ארז"ל (ראש השנה כ"א:) שגם משה בחייו לא השיג זאת, שזה בחינת הדעת של מחלוקת לשם שמים שגם משה לא השיג זאת כביכול כמבואר לעיל בפנים, שעל זה ביקש משה (שמות נ"ג) הודיעני נא את דרכיך וזה בחינת אלו ואלו דברי אלקים חיים דייקא, שהוא בחינת בינה כמבואר בכוונות על ומשמיעים ביראה יחד בקול דברי אלקים חיים, והדעת העליון הזה הוא בחינת הסתרי תורה שמלובשין בתוך הסתרה שבתוך הסתרה, וכשחוזר ומהפכה לדעת נעשה ממנה דייקא תורת ה' ממש, שזה בחינת בהקריבכם מנחה חדשה לה' וזה בשבועותיכם, שאז מאיר אור השכל העליון הזה, על ידי שקבלו אז התורה שעל ידי זה נתגלין כל ההסתרות ונתהפכין לדעת, ונמשך ונתגלה שכל עליון ורחמים גדולים שזה בחינת (שבת ק"ה) יהיבא כתיבא נאמנים אמריה הנ"ל באות ז' ומחמת שלבוא למחלוקת לשם שמים צריך לזכך ולטהר את השמים וזה על ידי אנחה (ואפשר שזה בחינת מה שכתוב (שמות ב) ויאנחו בני

ישראל מן העבודה), שעל ידי זה מחיה ומבריא את הרוח הדופק שזה בחינת מקרא קודש יהיה לכם וכו' כנ"ל וזהו שהתחיל השם יתברך העשרת הדברות (שם כ) אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, היינו שהארה הזאת שנתגלה בעת יציאת מצרים שזה בחינת הדעת העליון שהיה מלובש שם בגלות בתחלה, ועכשיו נתגלה בחינת (שם י"ב) ועברתי בארץ מצרים כנ"ל, רק שאז נתגלה הארה הזאת רק בבחינת אתערותא דלעילא ותיכף אחר יום ראשון נסתלקה, ועכשיו חזרה ונתגלה ונמשכה עליהם הארה גמורה משם על ידי אתערותא דלתתא כידוע ובזה תבין גם מה שכתב רבינו ז"ל בתחלה באות ג' בענין הסתרה שבתוך הסתרה, שעל ידי ריבוי העבירות הפך דברי אלקים חיים לגמרי דברי אלקים חיים דייקא, כי שם דייקא מלובש הדעת העליון הנ"ל, רק שהפך אותם על ידי בחינת ההסתרות והצדיק שזכה לבחינת מלכות הוא עוסק בזה לגלות ההסתרות ולהפכן לדעת, שאז נעשה מזה תורת ה' דייקא, שזה בחינת וביום הביכורים בחינת מלכות, בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם וכו' כמבואר בפנים:

אות ח

במאמר הנ"ל אות ב' שהמלכות יהיה אצלו בן חורין שזה בחינת מרדכי מר דרור וכו' יש לומר שמרמז בזה שהמלכות דקדושה מקושרת בבינה שהוא בחינת יובל הגדול בחינת דרור וחירות, שזה בעצמו גם כן בחינת החיות שצריך להמשיך לתוך המלכות, כי בינה הוא חיי המלך כידוע וכמובן גם אחר כך באות ג' וכפי המבואר לעיל וכן מובן מזה קצת מה שבמגילת אסתר מתחיל הסיפור ממלכות אחשורוש וכו', ואיך ששלח כתבים אחר כך (אסתר א) להיות כל איש שורר בביתו וכו', כי כל ענין מגילת אסתר הוא איך שהמלכות דסטרא אחרא בחינת המן עמלק התגרה מאוד במרדכי שהוא בחינת מלכות דקדושה, בפרט בעת תוקף ההתגברות של ההסתרה שבתוך הסתרה עד שנלקחה אסתר לבית המלך וכו', והשם יתברך היה בעזרינו והפך ההסתרה לדעת וכו', עד שדייקא על ידי זה שנלקחה אסתר לבית המלך היה כל הנס של פורים עד (שם ח) ותשם אסתר את מרדכי על בית המן וכו' וזה שמתחיל לספר איך שגברה אז ההסתרה, והתגבר בחינת מלכות דסטרא אחרא בחינת מלכות אחשורוש, וכמאמר רז"ל (מגילה י"ט) כשבת המלך וכו' על כסא מלכותו, שמנה וטעה וסבר שכבר כלה זמן ההבטחה של בנין בית שני ושוב לא יבנה חס ושלום ועל זה עשה משתה גדול וכו' רק מחמת שהשתמש עם המלכות רק להנאתו ולצרכו, והיה המלכות בידו כעבד למלאות תאוותו, שזה ענין המלכות דסטרא אחרא היפוך בחינת המלכות דקדושה שהוא רק לעבודת השם יתברך וכו', על כן שלח אחר ושתי בשביל תאוותו להתפאר ביופיה לפני העמים והשרים, והיא לא רצתה לבוא

אליו ובזיתה אותו בדברים מגונים, ועל ידי זה נתבלבלה כל הסעודה, ונראה אז בחוש שהמלכות דסטרא אחרא אין בה ממש, כי הלא הוא מולך בכיפה ולבסוף אין לו ממשלה אפילו בביתו על אשתו, שזה בחינת הכתבים ששלח אחר כך, להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו (כי עיקר המלכות והממשלה הוא על ידי דיבור בבחינת מלכות פה), ושחקו ממנו הכל כמאמר רז"ל (מגילה י"ב:) אלמלא אגרות הראשונות וכו' וזה היה סיבה להצלת ישראל והתגברות בחינת המלכות דקדושה שיש בכל אחד מישראל בבחינת (אסתר ט) ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם וכו':

אות ט

שם באות ד', על כן שם דייקא מלובש ומוסתר השם יתברך בעצמו, היינו תורת ה' ממש סתרי תורה, על כן מהסתרה שבתוך הסתרה כשחוזר ומהפכה לדעת, נעשה ממנה דייקא תורת ה' ממש וכו' נראה דרוצה לומר, כי בחינת אסתר מרמז על הסתרה שבתוך הסתרה, אבל כשחוזר ומהפכה לדעת, אזי נקראת אסתר, על שם שהדעת הזה הוא בחינת נסתר שבנסתר בחינת רזין דרזין שזה בחינת תורת ה' ממש בחינת מנחה חדשה המבואר בסוף המאמר (ועיין במאמר אני ה' הוא שמי סי' י"א אות ז', ובמאמר אשרי העם סי' י"ג, ובמאמר מי האיש החפץ חיים סי' ל"ג מענין פנימיות התורה שיתגלה לעתיד וכו'):

אות י

שם באות ה', המלכות דקדושה הוא בחינת סוף דבר כי היא בחינת מדה האחרונה מהעשר ספירות והיא בחינת מאסף לכל המחנות דקדושה, כי הצדיק הזה שהוא בחינת מלכות דקדושה הוא עוסק לגלות כל הסתרות ואת כל ני ישראל יכנס אבל המלכות דסטרא אחרא היא להיפוך, כי כל עסקו להגביר ולהגדיל בחינת ההסתרות ולתפוס על ידי זה ניצוצות הקדושה, שהם בחינת חלקי נשמות ישראל לתוך רשתו ומצודתו ומחמת שהוא מתיירא שלא יוציאו בלעו מפיו, על כן הוא מתגבר ומאסף ממון וכו', והניצוצות הקדושו"ת שהם אלו הנפשו"ת שנלכדו במצודתו, קצת קשה להם לצאת משם מחמת שמתבטלין לגבי רבוי הממון שאצלו, בפרט כי בהממון בעצמו יש גם כן בחינת ניצוצי הקדושה גווניו עילאין וכו', ועל ידי זה מתגבר המלכות דסטרא אחרא על אלו הנפשו"ת בתאוות הממון והעשירות, שעל ידי זה עיקר התגברות ההסתרה שבתוך הסתרה שמתגבר על אלו הנפשו"ת אך אף על פי כן יש כח במלכות דקדושה בחינת מרדכי, על ידי עסק התורה שלו להוציא ממנו כל הממון וכל הניצוצות הקדושו"ת שבלע וכמו שיש לו כח להפוך כל ההסתרות לדעת כנ"ל, כמו כן הוא מוציא ממנו כל

העשירות (שעל ידי זה מתגברת ההסתרה ביותר כנ"ל) ומהפכו לדעת, כי עושה ממנו תורה שנקראת (משלי ל"א) אשת חיל נראה לעניות דעתי שמרמז בזה כי אחר שנתגלה ההסתרה שבתוך ההסתרה ונתהפך לדעת נעשה ממנה דייקא סתרי תורה, ואז נקראת אסתר על שם סתרי תורה, ואז המלכות בבחינת (משלי י"ב) אשת חיל עטרת בעלה כידוע ובפשיטות רוצה לומר כי מחזיק בהעשירות זה לומדי תורה ועיין במאמר פתח ר' שמעון סי' ס' שיש בחינת התבוננות כזה בהתורה שצריך לזה עשירות גדול והון רב נמצא שעל ידי שמוציא ממנו העשירות על ידי זה בעצמו נתרחב דעתו ביותר עד שיכול להשיג סתרי תורה ועיין זוהר בראשית כ"ו ע"ב מחנה דן שהיה לצד צפון שמשם בחינת עשירות, ובזה תבין ביותר קשר הענין המבואר בפנים:

אות יא

שם אות ז', וזה בחינת מן רוצה לומר כי מן היא בחינת פרנסה בנקל בלי טורח שהיא בא על ידי הגדלת הדעת כנ"ל באות ו':

אות יב

שם, מאמר פשוט זה בחינת התגלות הדעת כי הדיבור הוא התגלות הדעת וכו' רוצה לומר כי עיקר התגלות הדעת הוא כשממשיכין אור הדעת שיאיר בבחינת המדות שהם הואו קצוות, עד שיתגלה ויאיר גם בבחינת המלכות שהוא בחינת דיבור בחינת מלכות פה שהוא בחינת תכלית הגבול והצימצום מבחינת המדות, שזה בחינת (משלי ד) כי חיים הם למוציאיהם בפה דייקא (עירובין נ"ד) וכו' הנ"ל באות ג' וכמבואר לעיל, שזה גם כן בחינת שבועות שהוא בחינת שכל עליון ודעת גדול מאוד, ונקרא עצרת מלשון מלכות כמבואר בסוף המאמר וגם כי כבר מבואר לעיל שעיקר התגלות הדעת העליון הזה הוא על ידי זה הצדיק שזכה לבחינת מלכות, שעל ידי עסק התורה שלו ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, עד שנתגלין כל ההסתרות ונתהפכין לדעת שזה בחינת יהיבא כתיבא נאמנים אמריה כנ"ל:

סימן נ"ז

אות א

מאמר שאלו את ר' יוסי בן קיסמא סימן נ"ז שמעתי שנאמר פיסקא פיסקא, ויש בזה כמה סיפורים נפלאים איך שנתגלגל התגלות כל ענין וענין מזה המאמר, אך איני בקי היטב בכל זאת:

אות ב

שם במאמר זה אות א', יקום ולא יאמין בחיין וכו' שיקים את האמונה הנפולה שלא האמין בצדיקים וחכמים אשר גם במיתתם קרוים חיים וכו' ואחר כך באות ב' מבאר שכשאין לו אמונת חכמים זה בחינת הסתלקות החכמים וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי כשאין לו אמונת חכמים אז אפילו בחיין חיותן של החכמים נחשב גם כן אצלו בחינת הסתלקות החכמים מאחר שאין מאמין בהם וכן להיפוך, מי שזוכה לאמונת חכמים בשלימות אין שייך אצלו לומר הסתלקות החכמים או מיתתן חס ושלום, מאחר שבאמת צדיקים אפילו במיתתן קרוים חיים (ברכות י"ח:) ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר מאוד התכת הכתובים (ישעיה כ"ט) יען כי נגש העם וכו' בשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני לכן הנני יוסף להפליא העם הזה וכו' ואבדה חכמת חכמיו היינו כשם שהם מכבדים ויראים אותי בנגלה לעיני בני אדם, רק שפנימיות לבבם רחק ממני, כן עונשם חס ושלום שיהיה חכמים בדורותיהם, רק אף על פי כן תאבד חכמתם של החכמים מחמת שהעם לא יאמינו בהם ולא יקבלו את אור חכמתם, וזהו מדה כנגד מדה כי אף על פי שיהיה להם חכמים, אף על פי כן לא יקבלו העם את הפנימיות שבהחכמים, היינו אור חכמתם מחמת חסרון אמונה כנ"ל:

אות ג

שם אות ב', ולהקים אמונה הנפולה הוא על ידי בחינת יעקב היינו על ידי נדר וכו' ויעקב הוא בחינת נדר שהוא ראש לכל הנודרים יש לפרש על דרך שהקשה בזוהר ויצא ק"נ: על פסוק (בראשית כ"ח) וידר יעקב נדר וכו', כיוון דכל האי אבטח ליה הקדוש ברוך הוא אמאי לא האמין עיין שם מה שתירץ ועיין שם גם בדף קנ"א והנה יעקב אבינו עליו השלום בוודאי האמין בשלימות בהבטחת הקדוש ברוך הוא, רק שלא האמין בעצמו בשלימות וחשב שמא אין חלומו אמת וזה גם כן לפעמים נחשב לפגם אמונת חכמים מה שהחכם האמת אינו מאמין בעצמו בשלימות וכמבואר במאמר חדי ר"ש סי' ס"א, על כן וידר יעקב נדר להקים האמונה הנפולה ואפשר לפרש שזה גם כן הענין מה שנאמר אחר הסתלקותו של אהרן הכהן (במדבר כ) ויראו כל העדה כי גוע אהרן וכו' וישמע הכנעני מלך ערד וכו' וידר ישראל נדר וכו' ודרשו רבותינו ז"ל על שם נדרו של יעקב וכו', כי כבר נתבאר שכשזוכין לאמונת חכמים בשלימות אין שייך לומר הסתלקות חכמים, כי צדיקים במיתתן קרוים חיים, והיינו בהיפוך מהעונש של פגם אמונת חכמים שעל ידי זה אף על פי שיש חכמים אבל פנימיות חכמתם נעלם ונאבד מן העולם על ידי חסרון אמונה כנ"ל אבל על ידי אמונת חכמים אם אדרבא להיפוך, אף על פי שבנגלה נסתלקו

החכמים חס ושלום, אבל הפנימיות שלהם נשאר בעולם, דהיינו אור חכמתם וזכות צדקתם ותורתם מגין על העולם גם עכשיו ועכשיו כשנסתלק אהרן ונסתלקו ענני כבוד זה מורה על איזה בחינת פגם באמונת חכמים שזה עיקר בחינת הסתלקות החכמים, כי באם לאו למה נסתלקו ענני כבוד שהיה בזכות אהרן הלא הוא חי גם עכשיו ואפשר לומר שזה בכלל דברי חז"ל שאמרו שהיה מהרהרים אחר משה וכי אפשר שמת אהרן וכו' עד שהראם מוטל במטה וכו', ובזה גילו דעתם שחושבים זאת לבחינת הסתלקות ומיתה ממש, עד אשר היה קשה להם לקבל זאת בדעתם וכי אפשר שישלוט בו מלאך המות, ובאמת לא שלט בו מלאך המות ומת בנשיקה וגם עכשיו הוא חי נמצא שזה היה בחינת פגם אמונת חכמים על ידי זה וישמע הכנעני וכו', והתיקון לזה וידר ישראל נדר וכו' ועיין זוהר חוקת דקפ"ג לענין פטירת אהרן וכו' זכאה חולקיהון דצדיקייא וכו' ואף על גב דאינון באתר אחרא בעלמא אחרא עילאה זכותהון קיימא בעלמא דא לדרי דרין וכו' ומה שכתוב בפרשה עקב (דברים י) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן וכו' ופירש"י ששם עשו אבל כבד על מיתתו של אהרן שגרמה להם שנסתלקו ענני כבוד ומלחמת מלך ערד וכו', היינו גם כן כנ"ל כי אדרבא כשיודעין ומאמינים שהצדיק והחכם לא מת כלל, כי גם במיתתו קרוי חי רק שנסתלק ונתעלם מאתנו ואין אנו רואים אותו בהתגלות, וגם הפנימיות שלו שנשאר לנו גם עכשיו צריכים להשתדל ולהתייגע ולחפש אחריו ביותר, כי גם על זה נופל שכחה והעלמה גדולה אחר פטירת הצדיק כמבואר להדיא לקמן בסימן קצ"ב בבחינת (תהלים ל"א) נשכחתי כמת מלב וכו' כשמשים אל לבו כל זאת אז מתגבר בהספד ואבל על פטירת הצדיק ביותר, מאחר שיודע שבאמת הוא חי, על כן אי אפשר להשכחה להתגבר כל כך עד שיהיה מתעצל על ידי זה בהספדו גם כן, רק אדרבא הוא מזדרז ביותר בהספד ואבל עליו על שאף על פי כן נתעלם ונגנז האור מאתנו כנ"ל שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (שבת קנג) שאמר לו רב לרב שמואל בר שילת אחים בהספדאי דהתם קאימנא היינו כנ"ל, כי תדע שאני חי ועומד שם ושומע הספד, וכל מה שמספידין בחמימות יותר כמו כן תזכו למצוא פנימיות קדושתו ביותר גם אז ועיין נפלאות על פסוק זה בלקוטי הלכות הלכות שלוחין הל"ה אות י"ז, ועיין שם באריכות מענין הנ"ל שצדיקים גם במיתתן קרוים חיים, ועיין עוד נפלאות רבות מכלל ענין מאמר זה הנ"ל בלקוטי הלכות הל' שבת הלכה ו':

אות ד

שם אות ח', חמץ וכו' הוא בחינת תענית בחינת (שמות י"ב) כל מחמצת לא תאכלו לא תאכלו זה בחינת תענית הנ"ל לקרב הדברים אל השכל קצת נראה לעניות דעתי,

כי מבואר בכתבי האריז"ל כי חמץ מרמז על בחינת מוחין דקטנות שיש שם אחיזה להחיצונים (ועיין משנת חסידים), ומבואר בכתבי האריז"ל בשער תיקוני העוונות כי ביום התענית ניזונין ממוחין דקטנות לבדן וכו' עיין שם נמצא מבואר כי החמץ שמרמז על בחינת מוחין דקטנות הוא בבחינת מוחין דקטנות, ועל כן נאמר בו בפסח כל מחמצת לא תאכלו כדי שלא יתן מקום להחיצונים להתאחז בו אז כמבואר בכוונות, ואז צריכין לאכול מצה שמרמז על מוחין גדולים מוחין דאבא, שזה בחינת הארה הגדולה שמאיר בשבת, שעל כן נקרא שבת בשם קדש כמו שכתוב (שמות ל"א) ושמרתם את השבת כי קדש הוא, ויום טוב נקרא רק מקרא קדש כמבואר בכוונות יום טוב ובכוונת של שבת, בפרט הסעודה שבשבת בבוקר שעליו נאמר (ישעיה נ"ח) אז תתענג על ה' על ה' דייקא, והוא בבחינת מוחין דאבא כמבואר בכתבי האריז"ל, שזה גם כן בחינת סוד אכילת מצה בליל פסח כמבואר בכוונות פסח וזה שכתב רבינו ז"ל מצה היא בחינת עונג שבת היינו כנ"ל וזה שכתוב לעיל באות ז' כי אכילת שבת קודש הוא וכו', היינו בחינת קודש הנ"ל הנאמר בשבת, ואז נכנע הכבד גם כן ונתבטל כוחו וכו' נמצא שמה שנכנע הכבד שהוא בחינת אדום לפני המוח, על ידי תענית שאז ניזונין ממוחין דקטנות שמשם בעצמו יונקין החיצונים לפעמים חס ושלום, ועל ידי התענית נכנעין לפני המוח כנ"ל זה בחינת חמץ כנ"ל, שזה בחינת (ישעיה ס"ג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים, וההכנעה שנכנע הכבד וכל האויבים והחיצונים על ידי עונג שבת שהוא בחינת מוחין גדולים מוחין דאבא זה בחינת מצה וזה (עיין טעמי המצוות לר"מ הבבלי) אין בין חמץ למצה אלא משהו נוטריקון והיה מעשה הצדקה שלום, היינו שעיקר ההבדל ניכר על ידי השלום שנתרבה על ידי הצדקה, שעל ידי נתינת הצדקה של התענית בחינת (ברכות ו:) אגרא דתעניתא צדקתא נמשך ונתרבה גם כן השלום, רק שאין לו בחינת פה ודיבור עדיין, ועל ידי עונג שבת אז כשנותנין גם כן צדקה נמשך ונתרבה השלום שיש לו פה וכו' כמבואר בפנים ועיין בלקוטי הלכות הלכות פסח הלכה ו':

אות ה

ועיין בזוהר פנחס דרנ"ב גער חית קנה דא קנה דאתאחיד בי' עשו דאיהו רומי רבתא וכו' קנה מץ וכד אתי פורקנא לישראל יתבר לי' וכו' ומתעבר מיד חמץ מעלמא וכו' ויתגלה מצה בעלמא דאיהו בית מקדשא דבית ראשון ובית שני וכו' ואינון לקבל לחם משנה וכו' מכוון לדברינו הנ"ל שמצה הוא בחינת עונג שבת בחינת הכנעת עשו הוא אדום שאחיזתו בכבד וכו', ולפי דברי רבינו ז"ל שמצה הוא בחינת עונג שבת, יתכן מאוד מה שכתוב (ויקרא כ"ג) ממחרת השבת על יום ראשון של חג המצות שבו עיקר

חיוב אכילת מצה בלילה הראשונה, וכן מה שכתוב (שמות י"ב) תשביתו שאור מבתיכם וכו' תשביתו דייקא כמו שכתב רבינו ז"ל באות ה', ועל שם זה נקרא שבת כי בסגולתו להשבית אויב ומתנקם, וכבר נתבאר שאחיזתם אז בבחינת שאור וחמץ כנ"ל:

אות ו

נשמט ושייך לאות ג', נוטריקון בשמן קדשי משחתיו (תהלים פט), מצאתי דוד עבדי (בחינת מלכות אמונה אבן ישראל כידוע), בשמן קדשי משחתיו (בחינת נדר בחינת ויצוק עליה שמן, כי על ידי נדר עולה לבחינת פליאות חכמה שהוא בחינת שמן כידוע, וממשיך משם הארה על האמונה שהוא בחינת אבן בחינת מלכות דוד), אשר ידי תיכון עמו אף זרועי תאמצנו, בחינת תיקון הידים המבואר בפנים, ועל ידי זה זוכין לעונג שבת ולהשבית אויב ומתנקם וכו' וזה לא ישיא אויב בו וכו' וכתותי מפניו צריו וכו' כמבואר בפנים:

אות ז

שם סוף אות ח', והקמת אמונה הוא על ידי נדר וכו' רוצה לומר כי מתחלה מדבר שכשהאמונה בשלימות אזי נפתחין שערי הקדושה ונופל שער ארם פעם אחת ועכשיו מדבר שכשנבנה חס ושלום פעם שנית שער ארם על ידי שנפלו מאמונה חס ושלום צריכין להקים אותה על ידי נדר, ואז נבנה פעם שנית שער הקדושה ונופל שער ארם שנית אך לפעמים נבנה שער ארם על ידי כעס ושנאה ומחלוקת וכמו שאמרו רז"ל, אבל על ידי עונג שבת זוכין לשלום וכו' ונופל פעם שלישית שער ארם ובן דוד בא:

סימן נ"ח נ"ט

אות א

מאמר תלת נפקין מחד סי' נ"ח ומאמר היכל הקודש סי' נ"ט שניהם במאמר אחד נאמרו בר"ה תקס"ו שחל אז ביום שלישי ורביעי:

אות ב

מאמר תלת נפקין אות ד' שבחינת שבת מקבל מיוסף לחם משנה וכו' ועיין זוהר ויחי דרמ"ו ודא הוא לחמו לחם ואו ועל דא כתיב (שמות ט"ז) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וודאי וכו', וכד איהו נקיט וודאי הוא יתן מעדני מלך ומאן מלך כנסת ישראל וכו', והוא יהיב לה על ידא דצדיק דרגא קדישא את קיימא, ומהכא לשאר דרגין דלתתא וכו', בספרא דרב המנונא סבא אמר הכי (בראשית מ"ט) מאשר שמנה לחמו דא לחם שבת דאיהו פנג על חד תרין כדכתיב (שמות ט"ז) לקטו לחם משנה וכו' עיין שם ועיין

בכוונות ובסידור קול יעקב בפירוש על הפזמון למבצע על רפתא וכו' ועיין בספר דבש לפי ערך יוסף שהביא בשם הרב מוהר"ר העשיל שענין לחם משנה של שבת מרמז על יוסף, כי שני פעמים לחם גימטריא יוסף וכו' מכוון גם כן לענינינו והנה מענין הנ"ל תבין מעלת הזוכין להיות בשבת אצל הצדיק והחכם האמת שבדור, מאחר שעיקר הארת שבת הארת התשובה נמשך מהצדיק והחכם שבדור כמבואר בפנים:

אות ג

שם באות ז', ותשובה מאהבה זה בחינת לחם משנה וכו' היינו שזה בחינת מה שכתוב לעיל באות ה' ששבת משלח הארותיו לכל המדריגות, ועל ידי הארה הזאת נתעורר העולם לתשובה מאהבה שהיא גם כן בחינת לחם משנה וכו':

אות ד

שם אות ט', על חמוקי יריכיך תורה הצפונה וכו' כי עיקר החידושי תורה בשבת צריך להיות ברזי תורה וחכמת הקבלה כמבואר בכוונות, וכן בפזמון של אסדר לסעודתא, במלין סתימין תגלון פתגמין ותימרון חידושא לעטר פתורא ברזא יקירא וכו':

אות ה

שם אות י', כי שבת תלוי בשמירת הדיבור וכו' עיין זוהר בראשית דף לב, שבת איקרי דיבור, ובגין דא דיבור ול אסור בשבת וכו':

אות ו

שם אות ט', כי הגדולה של הכשרי הדור הוא כלי אל התחדשו"ת התורה וכו' אולי רוצה לומר על דרך שאמרו רז"ל אין כבוד אלא תורה וכמובא בסי' ל"ז עוד יש לומר שסוד מאמר זה נוגע לענין, מה שכשזכו מרדכי ואסתר (שהיו מבחינת משה כמובן בדברי רז"ל וכן במאמר משפטים סי' י) להכניע קליפת המן עמלק, אז קבלו ישראל התורה מחדש ובאהבה גדולה כמו שאמרו רז"ל (אסתר ט) הדר קבלוה וכו' וגם על המגילה בעצמה דרשו ז"ל (מגילה ט"ז:) דברי שלום ואמת כאמתה של תורה, שכל זה בחינת התחדשו"ת התורה שהיה אז וכל זה היה על ידי גדולת מרדכי ואסתר כמו שכתוב (אסתר י) ופרשת גדולת מרדכי וכו' והאיש מרדכי הולך וגדול, עד שכל ישראל זכו אז לגדולה וכבוד גדול כמו שכתוב וכל שרי המלך וכו' מנשאים את היהודים וכו', ונאמר ליהודים היתה אורה וכו' ויקר וזה שאמרו רז"ל (אסתר ח) אורה זו תורה היינו בחינת התחדשו"ת התורה הנ"ל, ושמחה זה יו"ט היינו בחינת הארת שבת שהוא תחלה למקראי קודש בפרשת המועדים, ועליו נאמר וביום שמחתכם כמו שדרשו רבותינו ז"ל בספרי וששון זו מילה בחינת ברית ויקר אלו תפלין שנאמר וראו וכו' היינו בחינת הגדולה והכבוד כנ"ל:

סימן ס

אות א

מאמר פתח ר' שמעון סימן ס' נאמר בראש השנה תקס"ז שחל ביום שבת וביום ראשון, ויש הרבה סיפורים לענין זה המאמר איך שנאמר, ואינני בקי בהם כל כך אך זאת שמעתי מאבי ז"ל וגם משאר אנ"ש, שהיה התעוררות גדול ונורא מאוד בין כל אנ"ש שהיו שם, בעת שהכין את עצמו רבינו הקדוש זצ"ל לומר זה המאמר, ויש מהם שבא על דעתם ומחשבתם תיבות אלו מי איכא דניים ע' שנין (מה שמבואר אחר כך בסוף המאמר) באשר שעברו כל ימיהם בשינה ומוחין דקטנות, ויש שבא על דעתם מחשבות אחרות של הרהורי תשובה אמתיים והכל מענין שביאר אחר כך רבינו ז"ל בזה המאמר ומזה ראו כן תמהו והבינו בחוש ההרגש ממש, שבעת שמכין את עצמו רבינו ז"ל לומר חידושי תורה לפניהם הוא משתדל תחלה עם נפשו"ת השומעים ברוחניות, להעלותם מדלות שפלותם ולעוררם בתשובה (וכמובן גם במאמר אשרי העם סי' י"ג ויבואר במקום אחר ביותר), ועל ידי זה באו אז כל המחשבות והרעיונים טובים על לבם ודעתם ממילא גם בעת שאמר רבינו ז"ל זה המאמר היה התעוררות נפלא מאד לתשובה אמיתיית בין כל אנ"ש שהיו שם, ובשעה שאמר רבינו ז"ל אלו התיבות ששופר מרמז עורו ישינים מתרדמתכם, געו כולם בבכיה גדולה מאוד ורבינו ז"ל היה יושב אז ודומם ושותק עד שפסקה הבכיה קצת, ואז חזר לגמור את המאמר הקדוש הזה וכן שמעתי מאבי ז"ל שאמר להם רבינו ז"ל, שהיה לו בכח להחזיק אותם ולעסוק עמהם בזה המאמר ג' ימים רצופים מעת לעת שלא ידעו בין יום ולילה כמובא בזוהר הקדוש באיזה מקומות אצל החברייא של רשב"י ז"ל:

אות ב

ובספר חיי מוהר"ן מבואר שאחר שאמר רבינו ז"ל מאמר פתח ר' שמעון הנ"ל אמר רבינו ז"ל שהיתה חתונה יפה (ובלשון אשכנז סע גיווען א שיין חתונקילע), והיה ראוי לבקש השם יתברך עם הפמליא של מעלה על החתונה, ואמר לו הר"ר נתן ז"ל בוודאי היו בכאן, השיב רבינו ז"ל מן הסתם (וכאומר שבוודאי ובלתי ספק שהיה שם השם יתברך עם הפמליא של מעלה)

אות ג

והנה קודם ראש השנה הנ"ל בקיץ בדרך נסיעתו למעדווועדיווקע וטשעהרין התחיל רבינו זצ"ל לעסוק בסיפורי מעשיות, וסיפר אז המעשה הראשונה מסיפורי מעשיות,

וכל מי ששמע זו המעשה מפיו הקדוש היה לו הרהור תשובה באמת וכמבואר במקום אחר ובראש השנה תקס"ז שאחר הקיץ הנ"ל, אמר מאמר זה של פתח ר"ש הנ"ל, ושם מבואר ומרומז נוראות ונפלאות מענין הסיפורי מעשיות שלו, כמובן שם באות ו' וכפי המובן מדברי רבינו ז"ל המאמר הזה של פתח ר' שמעון הוא פירוש וביאור על המעשה הראשונה שבסיפורי מעשיות הנ"ל, וכמבואר גם בהקדמה שניה לספר סיפורי מעשיות:

אות ד

במאמר זה הנ"ל אות א', הפסולת יהיו שלך וכו' רוצה לומר כי אצל הצדיק העיקר הוא המכוון דהיינו ההתבוננות שזוכה על ידי העשירות, והעשירות הוא רק בחינת סיבובים והקדמות שעל ידם באים אל המכוון שזה בחינת פסולת שננסרין ונפסלין סביב המכוון כמו כן גם כן העשירות הוא בחינת פסולת נגד ההתבוננות, שהוא עיקר המכוון אצל הצדיק, רק שממילא מאחר שעל ידי העשירות בא אל המכוון שהוא ההתבוננות שזה ההתבוננות הוא טובת כל ישראל, כמו שבכלל משה קיבל הלוחות ומסרן לכלל ישראל, וכן קיבל כל התורה ולמדה לישראל, רק שהפסולת של הלוחות ממילא נשאר שלו כמו שאמר לו השם יתברך ומשם נתעשר משה כמו כן בפרטיות אצל הצדיק על ידי העשירות בא אל ההתבוננות ומאיר בזה עיני כל ישראל והפסולת שהוא העשירות ממילא נשאר שלו, כי לא סגי בלאו הכי כנ"ל:

אות ה

שם, והואו הוא בחינת הלוחות וכו' רוצה לומר כי הואו של ממון נכללת בתיבת משם, שרוצה לומר מהלוחות שהם בחינת ואו משם נתעשר משה:

אות ו

שם אות ב', ולבוא לעשירות הזאת הוא על ידי בחינת תיקוני עתיק בחינת אריכות ימים וכו' הגם כי הדברים נפלאים מאתנו כמובן, אף על פי כן אפשר דרוצה לומר גם זאת, על פי המבואר בזוהר ויקרא דכ"ה ע"ב על פסוק (ישעיה מ"ה) הרעיפו שמים ממעל וכו' בענין דמזוני לאו בזכותא תליא שהוא בחינת שמים אלא ממעל וודאי מעתיקא קדישא קאתיא וכו' עיין שם ובמקדש מלך פירש שרוצה לומר מזלא קדישא דאריך וכו' ועיין שם גם בפרשת אחרי דע"ט ע"ב השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך, על דייקא דהא מזוני במזלא תליא, ופירש שם גם כן במקדש מלך כנ"ל ועיין גם באדר"ז רצ"ב: גם כן בענין זה ועיין לקמן באות ט' שתיקוני עתיק הוא בחינת הדיקנא שהוא בחינת מן המיצר וכו' עננ במרחב וכו' שהיא קצרה מלמעלה ואחר כך הולכת ומתרחבת שזה בחינת האריכות ימים, היינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת וכו' ועל כן אפשר לומר שעל ידי האריכות

ימים הנ"ל שזה בחינת תיקוני עתיק, על ידי זה זוכה לקבל בתוכו את העשירות שנמשך בשרשו מבחינת עתיקא קדישא כנ"ל:

אות ז

שם אות ג', ותיכף כשרצו ליכנוס לשם הרגישו זאת על ידי שהתחילו להרגיש לפי ערך גודל קדושתם יופי הנשים וכו' שזה בחינת מה שאמר אברהם לשרה (בראשית י"ב) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את וכו' אמרי נא אחותי את ופירש כאן רבינו ז"ל שאסר באמת הזיווג על עצמו כאילו היא אחותו, וזה היה בבואו למצרים וכן אחר כך בארץ פלשתים שאז גילה דעתו וטעמו (שם כ) כי אמרתי רק אין יראת אלקים וכו' ואחר כך תיקן זאת וכו', וכן היה גם כן אצל יצחק וכו' כמבואר בפנים:

אות ח

שם, אות ו' בקרב שנים חייהו פירש"י עוררהו וכו' בקרב שנים היינו בחינת המעשיות של עין פנים שהם עין שנים וכו', אבל יש שנפל מכל העין פנים עד שאי אפשר לעוררו בשום פנים כי אם על ידי סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות שכל העין פנים עין שנים מקבלין חיות משם וזה בחינת עתיק וכו' וזה בחינת ורב חסד וכו' עיין באידרא נשא דקל"ח ע"ב ה' שמעתי שמעך יראתי וכו' האי בזעיר אפין אתמר כד אסתכל וידע מה כתיב (חבקוק ג) ה' פעלך בקרב שנים חייהו האי לעתיק יומין אתמר וכו' מאן פעלך זעיר אפין בקרב שנים אינון שנים קדמוניות וכו' חייהו למאן חייהו לזעיר אפין דכל נהירו דיליה מאינון שנים אתקיימו ובגין כך אמר חייהו וכו' ולכאורה מבואר כאן דרוצה לומר בקרב שנים על השנים קדמוניות שלא כפירוש רבינו ז"ל אך באמת גם רבינו ז"ל פירש זה הפסוק על שני דרכים, בתחילה פירש שקאי על סיפורי מעשיות של בקרב שנים סתם שמרמזין על בחינת זעיר אפין שהוא בחינת הע' פנים לתורה, וזה חייהו עוררהו לעורר אותו באלו המעשיות של הע' שנים כי לא שכיח שיפול אחד מכל הע' פנים לתורה, אם כן יכולים לעוררו על ידי איזה פנים מהעין פנים אך יש מי שנפל מכל הע' פנים, עד שאי אפשר לעוררו בשום פנים כי אם על ידי סיפורי מעשיות של שנים קדמוניות, שכל הע' פנים ע' שנים בחינת זעיר אפין מקבלין חיות משם כמבואר באידרא הנ"ל, אז הפירוש כפירוש הזוהר בקרב שנים על שנים קדמוניות שהם החיות של פעלך שהוא בחינת ז"א כנ"ל וזהו שכפל עוד הפעם בקרב שנים תודיע, היינו שימשיך החיות של שנים קדמוניות שמשם מקבלין כל השבעים שנה חיותם וילביש אותו בבחינת השנים סתם, שזה בחינת מה שכתב רבינו ז"ל לעיל שלפעמים מלבישין תורה גבוה בתורה נמוכה וקטנה ממנה וזה שכתוב בקרב שנים תודיע, היינו שיודיע לו האור הגדול של

בחינת שנים קדמוניות על ידי שילביש אותו בהלבוש של בחינת בקרב שנים סתם וזה (שם) ברוגז רחם תזכור שפירש שם באידרא הנ"ל להאי חסד עילאה דביה איתער רחמין לכולא וכו' ור"ל בחינת החסד העליון של בחינת ורב חסד שהוא בחינת עתיק בחינת שנים קדמוניות כמבואר שם לקמן דק"מ ע"ב וכן פירש גם כן בסדר קול ברמה, ורוצה לומר שבזה החסד העליון יכולין להחיות ולעורר רחמים על הכל, אפילו לזה שנפל מכל העין פנים לתורה שהם בבחינת חסד סתם והוא נפל מכולם עד שהוא בבחינת רוגז, אף על פי כן יכולין לרחם גם עליו ולעוררו על ידי בחינת ורב חסד בחינת חסד עילאה הנ"ל ומה שכתוב שם באידרא דביה איתער רחמין לכולא למאן דבעי לרחמא ולמאן דיאות לרחמא רוצה לומר למי שיש לו על כל פנים איזה התעוררות קצת בבחינת אתערותא דלתתא כנזכר לעיל גם בדברי רבינו ז"ל גם רוצה לומר למי שהוא תלמיד הגון על כל פנים וכמבואר לקמן באות ז' ובאות ח' בדברי רבינו ז"ל ועיין בזוהר בראשית דף ז' ע"ב ה' פעלך וכו' בקרב שנים חייהו כמו חייו, וכל מאן דאתקשיר באינון שנים קדמוניות חיין אתקשרו ביה, בקרב שנים תודיע להאי דרגא דלית ביה חיין כלל, כי דייקא למי שנפל מכל בחינת הע' פנים שזה בחינת שאין לו חיות כלל, אף על פי כן יכולין להחיותו גם כן על ידי שילבישו לו את האור הגדול של בחינת שנים קדמוניות ששם מקור החיים של כל השבעים שנים ועיין שם בפירוש הרמ"ז ותבין ביותר ועיין גם בפירוש הרמ"ז על זוהר בשלח דף מ"ה ע"א מענין זה:

אות ט

שם אות י', ולזה צריך שיהיה לימודו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, היינו שעל ידי לימודו עם תלמידו יהיה (סנהדרין צ"ט) כאלו עשאו לחבירו וכאלו עשאו לדברי תורה וכו' אפשר דרוצה לומר כי מאחר שלומד באופן זה אפילו אם בשעת התחלת הלימוד אז התלמיד אינו הגון, הלא הרב לומד עמו בכוונה זו בכדי לעשו"ת אותו אדם חדש ממש שזה בחינת כאלו עשאו לחברו, ונמצא שמעתה יתחדש לטובה ויהיה תלמיד הגון, ואם חס ושלום לא רצה גם עכשיו אחר הלימוד להתחדש לטובה, נמצא שלא פעל עמו הרב תכלית כוונת תלמודו שיהיה כאלו עשאו לחברו, אז אף על פי כן לא יהיה הלימוד בבחינת (חולין קל"ג) הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון רק יהיה נחשב כאלו לא למד עמו כלל שום דברי תורה, כי הלא הוא למד עמו על אופן שיהיה כאלו עשאו לחברו וכאלו עשאו לדברי תורה, מה שאין כן עכשיו שלא פעל כוונתו שיהיה כאלו עשאו לחברו אז גם כן כאלו לא עשאו לדברי תורה, וכאלו לא למד עמו דברי תורה כלל, וזהו על ידי שהשם יתברך שומר אותו שלא יהיו דברי תורתו נכתבין בכח הזכרון של

התלמיד שאינו הגון רק יהיה נשכחין ממנו כו' ולבאר יותר קצת כי רבותינו ז"ל למדו זאת שהוא כאלו עשאו לדברי תורה מפסוק (דברים כ"ט) ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם נמצא שפירשו ושמרתם שילמד דברי תורה לחברו, כי זה בחינת שמירה לדברי תורה, כי אם לומד בעצמו לבד יכול להיות שיהיו נשכחין ונאבדין ממנו חס ושלום וכשילמוד עם חברו אזי הם בבחינת משומרין על ידי שחברו יזכרם וכל זה כשהתלמיד הוא הגון שאז נחשב הלימוד כאלו עשאו לחברו שזה בעצמו גם כן בחינת שמירה לדברי תורה, כי כבר הם משומרין מאחר שעל ידם נעשה הולדה חדשה ואדם חדש, ועל דרך שאמרו רז"ל (סנהדרין י"ט:) גם כן המלמד את בן חבירו תורה כאלו ילדו, מה שאין כן אם התלמיד אינו הגון, אז לא די שאין הדברי תורה משומרין על ידו, רק אדרבא הלימוד הזה שלמד עמו נחשב פגם חס ושלום להדברי תורה, וכאלו כתבן על עור בהמה טמאה, וגם יכול להזיק להרב עצמו חס ושלום כמבואר בפנים על כן מאחר שכוונת הרב לטובה, והמניעה הוא רק מצד התלמיד, אז הקדוש ברוך הוא שומר אותו שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של זה התלמיד רק יהיו נשכחין ממנו ובזה מדוקדק מאוד לשון רבינו ז"ל שכתב אזי השם יתברך שומר אותו וכו', שומר אותו דייקא כי מאחר שכוונת הרב לקיים בלימודו עם תלמידו מצוות (דברים כ"ט) ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם, והלימוד לתלמיד שאינו הגון הוא בחינת ההיפוך מכל זה חס ושלום, על כן הקדוש ברוך הוא שומר אותו וכו' כנ"ל ואפשר לומר שענין הלימוד שעל ידי זה יהיה כאלו עשאו לחברו וכאלו עשאו לדברי תורה זהו בעצמו בחינת העסק שעוסק הרב לעורר בני אדם משינתם כמבואר לעיל אות ו' כי יש בני אדם שישינים את ימיהם ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את ה' וכו', אף על פי כן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם וכו' כי הוא בלא חיות ושכל שהוא בחינת פנים וכו', ועל כן צריך לעוררם משינתם וכו' וכשמעוררם משינתם על ידי לימודו עמהם שזה בחינת חייהו עוררהו הנ"ל, על כן נחשב כאלו עשאו לחברו ממש וכאלו עשאו גם כן לדברי תורה, כי מתחלה היו הדברי תורה של התלמיד בלא חיות ושכל, ולא היו יכולין להתעלות למעלה, ועכשיו יש בהם חיות ושכל ונחשב כאלו עשאן ממש וזה שכתוב (דברים כ"ט) ושמרתם וכו' ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון, היינו שיהיה נמשך חיות ושכל בהמעשה והעבודה כנ"ל וכבר ידוע בכתבי האריז"ל כי הזכירה הוא מבחינת פנים וכו' והשכחה הוא מבחינת הסתרת פנים בחינת אחורים (שזה בחינת עד אנה תשכחני נצח עד אנה תסתיר את פניך ממני), ועל כן זה התלמיד שאינו הגון שאינו רוצה לקיים תכלית כוונת הלימוד של הרב שיהיו כאלו עשאו לחברו וכאלו עשאן לדברי תורה, וזהו

על ידי שעוסק לעוררם משינתם ולהמשיך בהם חיות ושכל שהוא בחינת פנים, ועל כן השם יתברך מפיל עליו שכחה וכו' כנ"ל:

אות י

וכפי מה שמבואר למעלה שיש שנפל מכל הע' פנים לתורה שאז אינו בכלל אדם כלל, כי זאת התורה אדם, וכמו שאמרו רז"ל והצדיק עוסק לעוררו על ידי בחינת שנים קדמוניות שכל הע' פנים מקבלין חיות משם, זה הלימוד בוודאי הוא ממש כאלו עשאו לחברו וכאלו עשאן לדברי תורה, כי כל הדברי תורה מקבלין חיות משם כנ"ל:

אות יא

שם אות ח', וזה אי אפשר כי אם על ידי שמור פתחי פיך כנ"ל רוצה לומר שלא יהיה בבחינת (ירמיה י"ב) קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם כנ"ל בפנים:

אות יב

שם, ואלה לחרפות היינו בחינת (תהלים ס"ט) חרפה שברה לבי בחינת שכחה וכו' נראה לעניות דעתי שאפשר שרבינו ז"ל רימז בזה לבאר מה שכתוב לעיל שהשם יתברך שומר את הצדיק הרב האמת שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון רק יהיו נשכחין ממנו, וזה על ידי שהשם יתברך מעמיד על הצדיק הזה חולקים שמחרפין ומבזין אותו ואזי כשהצדיק מגלה לימודו וחידושי תורתו הנפלאים, שעל ידי זה הוא מעורר בני אדם מהשינה, וכן על ידי שיחותיו וסיפורי מעשיותיו הנפלאים, שכל זה הוא בבחינת (דניאל י"ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אז אלה לחיי עולם, היינו התלמידים הגונים נתעוררין על ידי זה לחיי עולם, היינו לעבוד השם יתברך בחיות ושכל נפלא, ונפתח להם הדיבור שהוא בחינת (בראשית ב) לנפש חיה לרוח ממללא ואלה לחרפות וכו', היינו בחינת חרפה שברה לבי בחינת שבירת הלוחות בחינת שכחה וכו' כי התלמידים שאינם הגונים כששומעין החרפות והבזיונות שאלו החולקים על הצדיק מבזים ומחרפים אותו ודוברים עליו עתק, אזי נשבר לבם בבחינת חרפה שברה לבי ונשכח מהם הכל, ובאמת זהו לטובת הצדיק בכדי שלא יהיו דבריו נכתבין בלב התלמידים שאינם הגונים שהוא בחינת עור בהמה טמאה ועיין בלקוטי הלכות, הלכות תפלת המנחה הלכה ו אות י"א מבואר גם כן מענין זה ויותר נראה דרוצה לומר כפשוטו, כי אף על פי שגם הם נתעוררים לפי שעה אבל אחר כך נשכח מהם, וזה להם לחרפה גדולה בבחינת (דניאל י"ב) לחרפות ולדראון עולם:

אות יג

שם אות ט', תקיעה הוא בחינת העדר הדיבור וכו' רוצה לומר כי עיקר ההולדה ופקידת עקרות נעשה דייקא על ידי שהיה תחלה בחינת העדר הדיבור, והיה הדיבור מצומצם אצלם כל כך זמן רב שהיו חרשים ואלמים, ועכשיו כשיוצא הדיבור הוא יוצא בכח גדול וכו' וזה הכח בא לכלי ההולדה וכו' כמבואר לעיל בדבריו ז"ל אות ח' נמצא שאחר כך נעשה תיקון גדול גם על ידי בחינת העדר הדיבור שהיה מקודם, וזה מרומז בבחינת התקיעה וזה שכתב רבינו ז"ל אחר כך כי על ידי השופר וכו' דהיינו שכח הדיבור היוצא בכח מאלו שנתעוררו משינתם שמתחלה היו בבחינת העדר הדיבור וכו' היינו כנ"ל:

אות יד

שם מכדי חרובא עד שבעין שנין לא טעין רוצה לומר וממילא מובן כי הוא מבחינת שנים קדמוניות שהם למעלה מבחינת השבעים שנה שבעים פנים או יש לפרש ששאל לו כי מי שיש לו איזה אחיזה עדיין באיזה פנים מהשבעים פנים לתורה, ממילא אין צריכין לעסוק עמו לעוררו על ידי בחינת שנים קדמוניות, מאחר שיכולים לעוררו על ידי איזה בחינה מהשבעים פנים שהם בחינת שבעים שנה, וממילא מאחר שאתה עוסק על ידי בחינת השנים קדמוניות, מובן ממילא שעוסק לעורר גם הנפשו"ת הנפולות מאוד שנפלו מכל השבעים פנים, ובהם בוודאי יש לחוש שמא יש ביניהם תלמידים שאינם הגונים לגמרי, מאחר שהם נפשו"ת הנפולות כל כך ויותר היה לך לעסוק עם נפשו"ת שאינן נפולות כל כך, והיית מעורר אותם על ידי בחינת השבעים פנים לבד וזה ששאל אותו פשיטא לך ית עין שנין, היינו כלום בחנת לעורר על ידי בחינת השבעים שנה ואכלת מנייהו היינו בחינת מן המותר לפיך היינו שיהיו דבריך נשמעים שיהיו התלמידים הגונים (ומזה מובן גם כן שנכון מה שבארנו למעלה, כי אפילו אם התלמידים היו עד עכשיו באיזה בחינה שהיו מאחר שעכשיו שומע ומקבל דברי רבו היטב להתחדש לטובה מעתה כבריה חדשה ממש זה התלמיד הוא גם כן בכלל התלמידים הגונים), היינו כי אפילו מי שעוסק לעורר את בני אדם על ידי בחינת השבעים פנים, עליו נאמר גם כן (זוהר ח"ב קפ"ו: זכאה מאן דמליל על אודנא דשמע, שזה בחינת מה שדרש באידרא קל"ח: הנ"ל ה' שמעתי שמעך יראתי זה מדבר בזעיר אנפין שהוא בחינת השבעים פנים כנ"ל, כי לאו כל אדם זוכה לשמוע ומי שזוכה לשמוע ולהתעורר, על ידי זה נעשה פקידת עקרות ועל ידי זה בא התגלות היראה כנ"ל שזה בחינת שמעתי שמעך יראתי, ומכל שכן איך לא יראת לעסוק בבחינת השנים קדמוניות ולעורר על ידי זה בחינת הנפשו"ת הנפולות מאוד שבהם בוודאי יש לחוש כנ"ל והשיב לו אנא עלמא בחרובא אשכחתיה

וכו' ויש לפרש דרוצה לומר כי הזעיר אנפין נקרא עולם כידוע, שעל כן השבעים שנה בחינת השבעים פנים נקראים ימי עולם שנות עולם כמבואר באידרא שם וחרובא הוא בחינת ימי קדם שנים קדמוניות שמהם מקבלין חיות גם בחינת השבעים שנה כנ"ל, וזה גם כן בכלל אנא עלמא בחרובא אשכחתיה, וגם אשכחתיה הוא מלשון שכחה, היינו בין שאני עוסק בבחינת הלימוד והתעוררות שעל ידי בחינת שבעים שנה שהוא בחינת עלמא, ובין שאני עוסק לעורר על ידי בחינת השנים קדמוניות שהם בחינת חרוב, אני יכול להביא בחינת שכחה שהתלמידים שאינם הגונים יהיה נשכח מהם וכי תימא מה לי להכניס עצמי בזה, על זה אמר כי היכי דשתלי לי אבהתי וכו' (ועיין סוד גידול החרובין לשבעים שנה בספר ויקהל משה בעולם התיקון פירקא קדמאה ובקיצור עולם התיקון שם):

אות טו

שם כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא נמי שתלי לבנאי וכו' אפשר דרוצה לומר על פי מה שכתוב בזוהר אחרי ע"ט הנ"ל ועוד בכמה מקומות, כי גם בני במזלא תליא שזה בחינת (שמואל א א) ותתפלל חנה על ה' על דייקא שזה בחינת תיקוני עתיק כנ"ל ועל כן בשביל זה מוכרח הצדיק לעסוק בספורי מעשיות של שנים קדמוניות בחינת עתיק להמשיך על ידי זה דייקא, בחינת הולדה ופקידת עקרות:

אות טז

שם, כי אפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר ובאמת לא היה כי אם לפני ד' שנים נראה לעניות דעתי דרוצה לומר על פי מה שכתוב בשער גן עדן אורח צדיקים פתח א' דרך ב', ששלש ראשונות כתר חכמה בינה הם נקראים שנים קדמוניות, וימי קדם והז' קצוות הם בחינת שנות עולם וימי עולם (ועיין גם בפרדס שער ערכי הכינויים והכל עולה בקנה אחד גם עם מה שכתבנו לעיל, כי גם הבינה נקרא עתיק כמה פעמים בלשון הזוהר הקדוש כידוע ואין כאן מקום להאריך), ועיין ברמ"ז פ' בשלח על הזוהר דף מ"ה שכתב, בקרב שנים הוא התפארת שהוא בתוך השנים העליונים, כי נהי"מ הם תחתונים חייהו שימשוך שם מן החיים העליונים שהוא מחב"ד ובזה מובן קצת כוונת רבינו ז"ל שאפשר שאחד מספר מעשה שהיה כבר, היינו שנדמה שהוא מבחינת שנים קדמוניות בחינת כח"ב וכן חב"ד, ובאמת אינו אפילו מבחינת השנים העליונים של בחינת שנות עולם שהם חג"ת, כי מעשה זו לא היה כי אם לפני ד' שנים היינו מבחינת נהי"מ שהם בחינת השנים תחתונים של בחינת שנות עולם או אפשר דרוצה לומר לפני ד' שנים כי

הוא מבחינת חג"ת שלפני נהי"מ, ועל כל פנים הוא בבחינת שנות עולם כנ"ל ועל זה השיב לו שסיפור זה הוא מבחינת אבוה דאבא:

אות יז

שם, עת לעשו"ת לה' היינו שהגיע העת לעסוק בספורי מעשיות וכו' ולעתיק יומין אתמר היינו בספורי מעשיות של שנים קדמוניות בחינת עתיק, שעל ידי זה ממשיכין בחינת תיקוני עתיק על ידי התגלות היראה שבא על ידי פקידת עקרות כנ"ל:

אות יח

שם, מאי קלא היינו איזה קול שמעו אותם שהיו תחלה בבחינת שתיקה, קלא דכנופיא עילאה היינו הלבושין של הסיפורי מעשיות שהלבישו בהם את הפנים של תורה שעל ידי זה נתעוררין מהשינה ומתחילין לדבר, שזה בחינת דמתכנפי בבחינת ובעל כנפים יגיד דבר או יש לומר דרוצה לומר על פי המבואר לעיל בפנים באות ו' שלפעמים מלבישין תורה גבוה בבחינת תורה נמוכה וקטנה ממנה וכו', וזה בחינת שמלבישין תורה של בחינת שנים קדמוניות בתורה של בחינת שבעים שנה שהיא בחינת ז"א אך לפעמים הוא מלבישה בלבוש גס ועב עוד ביותר, היינו בספורי מעשיות ושיחות חולין שזה בחינת הלבשה בבחינת מט"ט שולטנותיה בששת ימי החול ימי המעשה, ועל ידי זה דייקא מעוררים מהשינה ומתחילין לדבר, ומט"ט נקרא (עיין תיקוני זוהר ב:) בעל כנפים כידוע, וזה בחינת (קהלת י) ובעל כנפים יגיד דבר וזה בחינת כנופיא עילאה דמתכנפי, שני בחינות לבושין כנ"ל:

סימן ס"א

אות א

מאמר חדי ר' שמעון סימן ס"א נאמר בראש השנה תקס"ח שחל ביום ש"ק וביום א', והיה בזה כמה סיפורים נפלאים, ואפס קצה מזה יתבאר לקמן אם ירצה השם:

אות ב

והמוח הוא לפי המזון וכו' היינו על פי המבואר לקמן באות ו' שההמתקה של כל הצימצומים הוא על ידי השכל וכו' וזה בחינת (משלי כ) נר ה' נשמת אדם המובא באות ז', כי גשמיות גוף האדם הוא בחינת צימצום בחינת חשכות בחינת בהמיות ממש והמתקתו הוא רק על ידי השכל שהוא הנשמה שבמוח שזה בחינת נר ה' נשמת אדם, כמו מי שהולך בחשך וצימצום, שהיה יכול להלכד ולהכשל מאוד, רק על ידי הנר שבידו נה החשך וניצול מהכל כמו כן על ידי אור הנשמה שהיא השכל שבמוח נמתק הגשמיות

של הגוף ואז הוא בחינת אדם, רק אף על פי כן כשאוכל מאכל גס שאי אפשר לטבע האדם לעכל אותו כראוי, ולברר הכח הרוחני שבו ולהעלותו אל המוח, ולות הפסולת שהיא המותרות ולהוציאו בשלימות אל החוץ, אזי עולים העשנים סרוחים של הפסולת והמותרות ומבלבלין את המוח, כי אין המוח ממתיק רק בחינת הצימצום ההכרחי אבל לא המותרות, רק אדרבא המותרות מבלבל גם את המוח כמו כן כשפוגם באמונת חכמים שעל ידי זה נידון ביגיעת בשר בבחינת מותרות, ועל ידי זה נתבלבל המוח ואינו יכול להוציא משפטי אמת ואזי יוצא משפט מעוקל, היינו כי המשפט שהוא מן המוח הוא מעוקל ומבולבל על ידי העשנים סרוחים שבלבלו את המוח כנ"ל ואז בוודאי אינו יכול להנהיג את עצמו, היינו להמתיק צימצומיו ולפשוט ספיקותיו ולהתנהג במשפט אמת בכל עת ועת כפי מה שעובר עליו, שכל זאת הוא בחינת הצימצומים שעוברים על האדם צימצומים חדשים בכל פעם, והוא צריך לכלכל דבריו במשפט ולהוציא משפטי אמת מכל הלימודים שלומד, ומכל שכן שאינו יכול להיות מנהיג ישראל ולהנהיג אחרים כפי דעתו ושכלו כי עיקר מה שישראל צריכין למנהיג הוא בשביל להורות להם הדרך אשר ילכו בו לכל אחד לפי בחינתו וצמצומיו, ועל כן באמת צריך המנהיג להיות איש אשר רוח בו, ודרשו רז"ל (ספרי פנחס) שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד, היינו שהוא יהיה בחינת שכל הכולל נגד כל השכליים שלהם, ובשכלו הכולל יהיה יכול להמתיק כל הצמצומים שלהם, גם שיהיה יכול להאיר בהשכל של כל אחד ואחד, עד שעל ידי זה יהיו נמתקין כל הצמצומים של כל אחד ואחד על ידי השכל שיש לו בעצמו מה שאין כן מי שאין לו אמונת חכמים שעל ידי זה נתבלבל שכלו ואינו יכול להמתיק צמצומיו ולהנהיג את עצמו, ומכל שכן שאינו יכול להנהיג את אחרים כנ"ל:

אות ג

שם אות ב', כי הסמיכה וכו' והכתב הם מבחינה אחת וכו' ועל כן כשסומכין את הראוי לסמיכה שעל ידי זה ממשיכין עליו את הרוח חכמה משרשו על ידי הסמיכה, על ידי זה מביא הארה וכח בכתב ידינו שהוא גם כן מבחינה זאת, כי ממשיך אותיות מחכימות בשרשן על ידי היד כותבת אבל כשמסמיכין רבי שאינו הגון, על ידי זה נחלש כתב ידינו ונותנין תוקף לכתב שלהם וכו' רוצה לומר כי אז נסתלק אור החכמה בשרשה מעל ידי הסמיכה, בכדי שלא יומשך הארתה למקום שאינו ראוי לזה בבחינת (ישעיה מ"ב) וכבודי לאחר לא אתן המבואר בלקוטי תנינא סימן י"ב במאמר ואיה השה לעולה כי מי שאינו ראוי לסמיכה מחמת שפגם באמונת חכמים שעל ידי זה נידון ביגיעת בשר בבחינת מותרות וטינופות, ואיך אפשר שיומשך לשם אור החכמה העליונה כביכול

חס ושלום, כי אף על פי שבאמת גם אלו המקומות מקבלין חיות מהקדושה אבל הוא בהעלם ובסוד גדול ואסור להרהר בזה כלל כמובן במאמר ואיה השה לעולה הנ"ל ועל כן כשמסמיכין את מי שאינו הגון לזה, אזי נסתלק ונתעלם אור החכמה מעל ידי הסמיכה, וממילא אינו מאיר בשלימות גם בידי הכתיבה, ועל ידי זה נחלש כתב ידינו רק על ידי זה שסמך את זה שאינו הגון, כי הוא בחינת מותרות ורצה להמשיך עליו אור החכמה, על ידי זה נותן כח ותוקף לכתב שלהם:

אות ד

שם, ועל ידי זה גוזרין לגרש את ישראל וכו' כי כשיש הארה וכח בכתב ידינו, על ידי זה נתקדש האויר של מקומות שנתיישבו בהם ישראל בבחינת (בבא בתרא קנ"ח:) אוירא דארץ ישראל מחכים, ואז אין להם כח לגרש אותנו משם מאחר שהוא בבחינת ארץ ישראל אבל כשנחלש כתב ידינו על ידי שנסתלק ונתעלם אור החכמה העליונה, אז אין האויר בבחינת אוירא דארץ ישראל, ויש להם כח לגרש אותנו משם אל מקום מדבר שממה, וזה גם כן מדה כנגד מדה, כי כמו שרצו להמשיך אור החכמה אל מקום שאינו ראוי לה כנ"ל, כמו כן מגרשין את ישראל עם קדוש שהם עיקר ישוב העולם אל מקום מדבר שממה שהוא גם כן בחינת מותרות שבבחינת המקום, כי מקום ישוב ישראל אז כבר נתמתק בחי' צמצומי המקום מאחר שנתיישבו בו ישראל, מה שאין כן מקום מדבר שלא ישבו בו ישראל מעולם:

אות ה

שם אות ג', כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים דייקא וכו' שמראין זאת החכמה לעיניהם לבד וכו' אבל עצם סוד החכמה נשאר אצלינו כו' רוצה לומר כי אי אפשר להודיע להם עצם החכמה מחמת בחינת וכבודי לאחר לא אתן הנ"ל (ועיין מאמר בחצוצרות סימן ח' שכבוד הוא בחינת חכמה וכמובא בכתבים גם כן) שזה בעצמו ענין תהלוכות הגלגלים שהשם יתברך מנהיג העולם על ידיהם, ועל זה נאמר (דברים ד) אשר חלק אותם לכל העמים וכו' כי ישראל באמת אינם צריכים להם כלל, כי השם יתברך בעצמו מנהיג אותם ומשגיח עליהם, וכמו שנאמר באמת על ההנהגה שלעתיד (ישעיה ס) ולא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וכו' והיה ה' לך לאור עולם וכו', כי באמת אדרבא נשמות ישראל משפיעים שכל בהשכליים המנהיגים את הגלגלים וכמבואר בפנים, רק העכו"ם מחמת שאינם ראוים לזה שהשם יתברך יהיה המנהיג שלהם בעצם אור חכמתו יתברך, מחמת בחינת וכבודי לאחר לא אתן הנ"ל, על כן הלביש והעלים השם יתברך אור הנהגתו בתהלוכות הגלגלים בכדי שיהיה הדבר כביכול בהעלם ובסוד כנ"ל ובאמת מי

שיש לו לב להבין, הוא מבין מתוך תהלוכות הגלגלים בעצמם שיש להם בורא המנהיג אותם, רק אף על פי כן על ידי זה נעלם ונסתר אור השגחתו והנהגתו יתברך כמו כן ענין סוד העיבור וחכמת תהלוכות הגלגלים נמסרה רק לישראל, מחמת שנשמותיהם הם המנהיגים את הגלגלים, ומי יודע הנהגתם כמו המנהיג, וצריכין אנחנו להראות זאת החכמה לעיניהם, בכדי שידעו ויבינו שסוד החכמה הזאת הוא רק אצלינו, מחמת שאנו מקושרים בבורא יתברך וכנ"ל, אבל אין להם להודיע להם עצם סוד החכמה הזאת מחמת בחינת וכבודי לאחר לא אתן כנ"ל ועל ידי שמסמיכין רבי שאינו הגון שעל ידי זה נתגרשין מאוירא דארץ ישראל, על ידי זה נלקח סוד העיבור מאתנו שהוא חכמת תהלוכות גלגלי הרקיע ונמסר להם, זה מובן גם כן כפי הנ"ל וזהו שסיים וכל זה על ידי המותרות הנ"ל היינו כנ"ל:

אות ו

ועל ידי זה אין לו עצה שלימה לעולם וכו' רוצה לומר כי מקור העצה הוא בלב כ"ש (משלי כ) מים עמוקים עצה בלב איש, וכשנידון במותרות אזי הטינופות של המותרות עולה אל הלב, כי המוח שהוא רחוק מכלי המאכל ועולים אליו רק אדיים ועשנים מהמאכל, על כן על ידי שנידון במותרות עולים עשנים סרוחים אל המוח ומבלבלים אותו אבל הלב שהוא סמוך אל כלי המאכל, על כן הטינופות בעצמו של המותרות עולה אל הלב ונעשה לבו מטונף כמו בית הכסא שהוא מקום עצת הנשים וכו', ואז כל עצותיו בחינת עצות נבערות (על דרך שאמר הכתוב ישעיה י"ט מ"א אך אוילים שרי צוען חכמי יועצי פרעה עצה נבערה וכו') עצת נשים, על דרך שאמרו רז"ל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם (ב"מ דנ"ט) ותוכן הכוונה בזה גם כן על דרך הנ"ל, כי כשאינו יודע איך לעשו"ת הוא בבחינת צמצום, והעצה הוא בחינת המתקת הצמצום הנ"ל וכמבואר לקמן בסי' קמ"ג, אבל על ידי פגם אמונת חכמים שעל ידי זה נידון במותרות, על ידי זה אינו יכול להמתיק צמצומיו, ועל ידי זה אין לו עצה שלימה לעולם וכו' כנ"ל:

אות ז

שם אות ה', ולא יחצו לשתי ממלכות בחינת עצות וכו' הגם כי לפי פשוטו נאמר על ענין חלוקת מלכות בית דוד, עיין לקוטי הלכות, הלכות תענית הלכה ד' ובהלכות סוכה הלכה ז' ובהלכות הושענא רבא הלכה ב' שחלוקת מלכות בית דוד ובחינת חלוקת העצה הם בחינה אחת, ועל כן נאמר בתחלת מלכות רחבעם (מלכים א י"ב) ויעזוב עצת הזקנים וישב לעם קשו"ת כעצת הילדים וכו', ועל ידי זה נחלקה מלכות בית דוד וכו'

ועיין שם עוד, ובהלכות ראש חודש הלכה ז' ובהלכות פקדון הלכה ה' נפלאות גדולות ורבות מענין מאמר זה הנ"ל:

אות ח

שם, כי משם נמשך המחלוקת על ידי שפגם באמונת חכמים וכו' רוצה לומר כי אם לא היה שום פגם באמונת חכמים שאזי יש להתורה שלימות ומקבלת מחכמה עילאה ומשפעת בכל השכליים פרטיים, שעל ידי זה נמתקין כל הצמצומים, כל צמצום על ידי בחינת השכל שהיא שרשו וכו' על ידי בחינת החכמה עילאה הנ"ל נמתקין כל הצמצומים והדינים בכלל, שזה בחינת מה שכל הצמצומים נכללין בתוך האבן שתיה בחינת קדשי קדשים, אזי בוודאי לא היה שום מחלוקת כי עיקר המחלוקת הוא על ידי בחינת התגברות הצמצומים, שעל ידי זה אין יכולין להשוות זה עם זה בדעותיהן, וזה בא רק על ידי פגם אמונת חכמים, אבל על ידי שלימות אמונת חכמים, על ידי זה נמתקין כל מיני מחלוקת, על ידי שכולם נכללין באחדות אחד בתוך האבן שתיה שכל הכולל חכמה עילאה, ואדרבא כל אחד יודע שעל ידי זה שבני אדם משונים בדיעותיהן ולכל אחד יש לו צמצומים אחרים וגם בחינת שכליים פרטיים להמתיק הצמצומים, על ידי זה דייקא נשלמת התורה בשלימות גדול, שזה בחינת שלימות התורה על ידי תורה שבעל פה דייקא, שהוא בחינת ריבוי הספרים הקדושים שבתורה שנתחברו על ידי חכמים רבים, שלכל אחד היו לו צמצומים אחרים ושכליים פרטיים אחרים להמתיק הצמצומים, על ידי זה דייקא נתחברו ספרים קדושים הרבה (וכעין שאמרו רז"ל בבבא מציאה דף פ"ד לענין ר' שמעון בן לקיש דהוה מקשה לרבי יוחנן כ"ד קושייתא ומפרק ליה ר' יוחנן וכו' וממילא רווחא שמעתא וכו' עיין שם), ועל ידי זה נשלמת התורה באור גדול עד שמקבלת מחכמה עילאה ומשפעת בכל השכליים פרטיים שעל ידי זה נמתקין כל הצמצומים בכלליות ובפרטיות כנ"ל נמצא שהשינוי דיעות בשרשן אינם בבחינת מחלוקת כלל רק אדרבא כנ"ל, רק על ידי פגם אמונת חכמים מתגברין הצמצומים כל כך עד שנעשין בבחינת פירוד ומחלוקת, ועל כן על ידי זה המחלוקת צריכין להתעורר דייקא לשוב על פגם אמונת חכמים, ואז על ידי זה דייקא נתרבין הספרים קדושים ונשלמת התורה וכו' ונמתקין כל הצמצומים על ידי שנכללין כולם בהאבן שתיה כמבואר בפנים ויש לומר בדרך צחות שזה בחינת מה שאמרו רז"ל לענין אבני יעקב (חולין צ"א) התחילו האבנים מריבות זה עם זה וכו' מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת שהיא בחינת האבן שתיה, כי דייקא על ידי המחלוקת שבין האבנים שהן בחינת הנפשו"ת על ידי זה שבין בתשובה

ונתרבין הספרים קדושים, עד שעל ידי זה נכללין הכל בתוך האבן שתיה בבחינת (איוב ל"א) הן תוי שדי יעננ ר"ת שתיה, וספר כתב איש ריבי וכמבואר בפנים אות ואו זיין:

אות ט

שם אות ז', וכל אחד בא עם קדושתו וצמצומיו וכו', קדושתו הוא בחינת השכל שנקרא קדש, ובא כל אחד עם בחינת שכלו וצמצומיו אל הצדיק הדור שהוא בחינת קדשי קדשים בחינת אבן שתיה וכו', ועל ידי זה נמתקין כל הדינים והצמצומים וזוכין על ידי זה להוציא משפטינו לאור כפשוטו, היינו לזכות במשפט ביום הדין של ראש השנה שזה גם כן בכלל מה שכתוב בהתחלת המאמר שעל ידי אמונת חכמים יכולין להוציא משפטינו לאור וכו' רוצה לומר כי על ידי זה נמתקין כל הדינים והצמצומים כמבואר באות ו', ואז יוצא לאור משפט וישראל זוכין בדין:

אות י

כבר מבואר לעיל שהמאמר הזה נאמר בראש השנה תקס"ח אחר שכבר בא עליו החולאת הגדול של השיעול אשר נסתלק מזה וכבר מבואר במקום אחר בס' חיי מוהר"ן (נסיעתו לנאווריטש יא יב) איך שבקיץ תקס"ז תיכף שבא עליו החולאת הנ"ל התחיל לדבר מן ההסתלקות שלו, ואמר שמוכרח להסתלק על ידי החולאת הזה (וזה שחי אחר כך יותר משלשה שנים היה באמת בנסים ונפלאות גדולות וכמבואר במקום אחר (שם , וגילה דעתו הקדושה תיכף לפני אנ"ש שרצונו חזק מאוד שיהיה להם עסק עם קברו הקדוש היינו לבא לשם ללמוד ולהתפלל ולומר תהלים בכוונה ובהתעוררות הלב, ויהיה לו ז"ל שיעשועים גדולים מזה וחילוץ עצמות וכו', ושבעבור זה ישתדל בטובתינו ותיקון נפשותינו לנצח ופעם אחת אמר בפירוש אני רוצה לישאר ביניכם ואתם תבואו על קברי וכו' ובתיבות אלו שאמר אני רוצה לישאר ביניכם יש בהם עמקות גדול מאד מאד כמבואר ברמז קצת בספר חיי מוהר"ן (בפרט בעת שאמר וגילה ענין התיקון הנפלא והנורא של העשרה קפיטל תהלים, שאז אמר גם כן שגם אחר הסתלקותו וכו' מי שיבוא על קברו ויתן פרוטה לצדקה ויאמר שם אלו העשרה קפיטיל תהלים אפילו וכו' ישתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו וכו' ואמר שהוא תיקון הכללי וייחד עדים על זה כמבואר כל זה במקום אחר (שיחות הר"ן קמ"א, ואנ"ש היו מצטערים מאוד מענין הגילוי דעת של הסתלקותו, וקצת מהם שאלו אותו ז"ל בפירוש מה נעשה ועל מי תעזבו אותנו ומה יהיו מהדיבורים שנדברו וכו', היינו ממה שהתחיל לעסוק עם כל אחד ואחד מאנ"ש להביא אותו לתכלית שלימות תיקונו מאחר שפתאום ובזמן קצר כל כך מתחלת התקרבותם אליו ז"ל ותחלת עסקו עמהם כבר הוא מוכרח להסתלק, והוא ז"ל חיזק

אותם בדבריו הנעימים הקדושים הנוראים, ואמר להם שהעיקר הוא שיחזקו עצמם כל אנ"ש באחדות גדול באהבה רבה ואז בוודאי אין להם לדאוג כלל, כי בוודאי יהיו כשרים וצדיקים כמו שהוא רוצה, ואפילו מי שיהיה נלוה להם ויתחבר עמהם, אף על פי שלא היה מכיר אותו כלל בחיים חיותו גם כן יהיה איש כשר וצדיק, כי בעזרת ה' גמרתי ואגמור "איך האב אויס גיפירט אין וועל אויס פירען" גם כבר מבואר שאמר שהאש שלו תוקד עד ימות המשיח (מיין פייעריל וועט טליאן ביז משיח וועט קומען) גם מה שאמר שכמה וכמה צדיקים גדולים מאוד התחילו לעשו"ת ולתקן וכו' ואחר שנסתלקו נפסק הענין, והוא ז"ל רוצה לעשו"ת ולתקן באופן כזה שלא יופסק הענין לעולם, ואלו התלמידים יעשו עוד תלמידים אחרים וכו' וכן עוד להלן יותר וכו' גם קודם ראש השנה הנ"ל דיבר עם הר"ר נתן זצ"ל, וגילה לפניו הענין המבואר בלקוטי תנינא סימן פ"ו שעל ידי קטנות אמונה צריכין לתעניתים ועבודות קשות, והר"ר נתן זצ"ל עומד ומשתומם ומחשבותיו תמהים, כי הוא ידע בנפשו שהוא חזק באמונה וכו' והשיב לו רבינו ז"ל על מחשבותיו וענה ואמר לו, ואם יש לך אמונה וכו' אין לך אמונה בעצמך והזכיר אז מאמר רז"ל (סוטה מ"ח:) מי גרם לצדיקים וכו' קטנות אמונה שהיה בהם, היינו שלא היה להם אמונה בעצמם בשלימות וכו' ואחר כך בראש השנה נכלל ענין זה גם כן במאמר חדי ר"ש הנ"ל, שיש צדיקי הדור שאמונתם שלימה בוודאי, ואף על פי כן יש עליהם מחלוקת וכו' מחמת שאין להם אמונה בעצמן וכו' גם בעתים הללו גילה הענין המבואר בסי' רי"א מה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים, כי עיקר המתקת הדינים הוא על ידי קדושת המחשבה כמו שכתוב (עיין זוהר ח"ב רנ"ד:) כלהו במחשבה איתברירו, ואי אפשר לבוא למוחין זכים אלא על ידי התקשרות לצדיקים כמובא בזוהר (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו וכו' וענין זה נכלל גם כן אחר כך בראש השנה במאמר הנ"ל במה שביאר שם באות ו' שכל המתקות של כל הצמצומים והדינים הוא על ידי השכל כי כולם במחשבה אתברירו וכו' ואחר כך באות ז' מבאר שזה בחינת מה שנוסעין על ר"ה לצדיקים וכו' והנה עד זמן הנ"ל לא היה שום גילוי דעת ממנו ז"ל אודות ספרו הקדוש ליקוטי מוהר"ן אם ברצונו להדפיסו, אדרבא היה נראה מדעתו להיפוך קצת ואחר ראש השנה הנ"ל נסע ללעמברג ומשם שלח לכאן להדפיס ספרו הקדוש, ונדפס בשנה הנ"ל שנת תקס"ח, ומאז דיבר הרבה מענין זה ממעלת וחשיבות מאמריו הקדושים שבספרו הקדוש, והזהיר מאוד להתמיד ולהגות בהם כמבואר במקום אחר וגם זה נכלל במאמר הנ"ל בענין וספר כתב איש ריבי וענין שכבר יש כמה ספרים עכשיו וגם עתידים להיות עוד כמה ספרים וכולם צריכין להעולם, וצריכין להאמין בהם וללמוד

ולהגות בהם ולהחזיק אותם בחשיבות גדול וכו' וכן הצדיקים שיש להם אמונת חכמים בשלימות צריכין גם כן להתחזק ולהאמין בעצמן, היינו בהחידושי תורה שלהם שהם עצמן מחדשין ולהחזיק אותם בחשיבות וכו':

אות יא

ומכל המבואר לעיל נראה לעניות דעתי, שהמאמר הזה היה אצל רבינו ז"ל כעין צוואה לאנ"ש המקורבים אליו ז"ל, איך שיהיה ההתנהגות אחר פטירתו ז"ל בענין ההתקרבות אליו ז"ל, ורימז להם שהעיקר הוא להתחזק באמונת חכמים באמת ולבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל, ועל ידי זה זוכין להוציא משפטינו לאור, היינו שיקבל וילמוד מכל הלימודים שלומד משפטי אמת והנהגות ישרות איך להתנהג, הן לעצמו הן לאחרים המתנהגים לפי דעתו, אשר זה עיקר מטרת כוונת מעלת ההתקרבות לצדיקים, ולא די לעיין בספרים קדושים לבד (כקושיית החולקים על ענין זה של התקרבות לצדיקים וכמובא גם במאמר תפלה לחבקוק סי' י"ט ובשאר מקומות בדבריו ז"ל), כי לאו כל אדם זוכה להוציא משפטי אמת והנהגות ישרות ממה שלומד בספרים, וכמו שאמרו רז"ל (עיין סנהדרין צ"ג:) לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא סייעתא דשמייא, וכמו שהביא רבינו ז"ל במאמר זה עצמו מענין דואג שהיה אדם גדול והוציא משפט מעוקל שאין דוד ראוי לבוא בקהל, אשר תקוות כל קהל ישראל הוא על ידי דוד משיח ה', ומחמת זה עצמו צריכין בוודאי להתחזק מאוד ולהשתדל להתקרב לצדיקי אמת בכדי שהם ידריכו אותו בדרך ישרה כל אחד לפי בחינתו ורבינו ז"ל רימז בכאן שעל ידי שלימות אמונת חכמים זוכין להוציא משפטי אמת מהלימוד בספרים קדושים לבד גם כן וכן זוכין על ידי זה לעצה שלימה שגם בשביל זה צריכין לבקש ולהשתדל למצוא איזה מנהיג אמיתי שיוכל לתקן עצתו רק כל זמן שאין זוכין למצוא זה המנהיג האמת, אזי על ידי ששבים באמת על פגם אמונת חכמים עד שבכל פעם נחשבין בעיניו ביותר הספרים הקדושים שנתחברו על ידי צדיקי אמת ומאמין בהם ועוסק בהם בתמימות ומבטל דעתו נגדם ונזהר לבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל, על ידי זה בעצמו נשלם אור התורה הקדושה ביותר עד שמקבלת מחכמה עילאה ומשפעת בכל החכמות שהם בחינת השכליים פרטיים, עד שעל ידי זה נמתקין כל הדינים והצמצומים בכלליות וגם בפרטיות יוכל על ידי זה כל בחינת שכל הפרטי להמתיק בחינות הצמצומים השייכים אליו כי הוא שרשם ואז על ידי זה יוכל כל אחד להוציא משפטי אמת מכל הלימודים שלומד, מאחר שנתתקן מוחו ושכלו אשר בזה תלוי עיקר תיקון המשפט וכן על ידי זה נשלמת העצה אצל כל אחד לפי בחינתו, כי שלימות העצה הוא עיקר בחינת המתקת הצמצומים כנ"ל:

אות יב

גם רימז להם הפגם הגדול שנעשה על ידי מנהיגים שאינם ראוים לסמיכה, והתנבא ברוח קדשו כל מה שיבוא על ישראל על ידי זה חס ושלום, שיהיו גוזרין שלא יהיה תוקף לשום כתב ישראל רק לכתבים שלהם, וישראל יהיו מוכרחים ללמוד כתב שלהם, וכל המשפטים יהיו על ידי כתבים שלהם וכו' וגם על ידי זה גוזרין גזירת גירוש שהוא הגזירה של הסטעפיס וכו', שכל אלו הגזירות יצאו שנים הרבה אחר הסתלקותו ז"ל, ונתקיימו בימינו בעוונותינו הרבים, וגם מה שנלקח סוד העיבור מאתנו שהוא חכמת תהלוכות גלגלי הרקיע וכו' ונמסר להם הגם כי אי אפשר לנו לידע תוכן כוונתו ז"ל בזה, כי יש בזה דברים גבוהים מאוד כמובן למעיין בפנים, אף על פי כן אפשר לומר שגם זה בכלל דבריו ז"ל מה שהתגבר בימינו הלימוד של הפילוסיפיא וחכמת הטבע, וחותרים לסתור כל דרכי החכמה שמכבר, וכל חכמת ישראל בזה ללעג וקלס בעיניהם, וכהנה יש עוד ענינים הכלולים גם כן בענין זה, והכל בא על ידי פגם אמונת חכמים והעיקר על ידי שמסמיכין מנהיגים שאינם הגונים, היינו שאין להם אמונת חכמים בשלימות, ושם מבואר איך צריכין ליזהר מאד שלא להסמיך אותם ושלא ליתן להם שום תוקף ועוז, וממילא מובן איך צריכין להתרחק ממנהיגים החולקים על צדיקי אמת ודוברים עליהם עתק בגאוה ובוז, שהם ממש בבחינת דואג שהוציא משפט מעוקל כזה עד שדן את דוד שאינו ראוי לבוא בקהל כנ"ל:

אות יג

וגם רימז להם איך שצריכין על ידי המחלוקת להתחזק ביותר באמונת חכמים ובספריהם הקדושים, הגם כי על פי רוב כוונות החולקים הוא להיפוך מזה בכדי להפיל את האדם ולבלבל אמונתו ביותר כמובן אבל האדם צריך לבלי לשמוע אליהם כלל, רק שידע בבירור כי עיקר המחלוקת בא עליו בכדי לעוררו שיזדרז לשוב באמת ולתקן פגם אמונת חכמים והמחלוקת הוא בחינת מים טהורים המטהרים אותו מבחינת הטינופות והמותרות שנשקע בהם על ידי שפגם באמונת חכמים כמבואר כל זאת בפנים ואפילו מי שיש לו אמונה שלימה, לפעמים בא עליו מחלוקת בכדי שיתעורר לתקן בחינת האמונת חכמים אצל ההמון עם, ולפעמים בא עליו המחלוקת מחמת שאין לו אמונה בעצמו בחידושי תורה שלו שהוא בעצמו מחדש, וצריך לשוב על זה:

אות יד

וגם רימז להם מגודל מעלת התיקון הגדול שנעשה על ידי הנסיעה לצדיקים על ראש השנה שעל ידי זה נכללים כל נפשותם בתוך הצדיק הדור שהוא בחינת אבן שתיה,

ועל ידי זה נמתקין כל הצמצומים והדינים ועל ידי זה נעשה שמחה בחינת (משלי י"ג) אור צדיקים ישמח שזה בחינת חדי ר"ש וכו' ומה שאמר רשב"י להחברייא שלו (זוהר ח"ג קכ"ח) אנן בחביבותא תלייא, היינו האהבה וכללות שנכללין יחד, ועל ידי זה עיקר ההמתקה והתיקון וכו' כמבואר בפנים, שזה בחינת מה שנתבאר למעלה שהבטיח להם שגם אחר הסתלקותו כשיהיו נכללים יחד באהבה ואחדות אזי בוודאי יגמור עמהם לטובה מה שהתחיל לעסוק עמהם עד שיהיו כולם כשרים וצדיקים, ואפילו מי שיתחבר עמהם יהיה גם כן איש כשר וצדיק באמת וזה מובן ממילא שגם ענין הנסיעה על ראש השנה לצדיקים היה דעתו ז"ל גם כן על ענין הנסיעה שנוסעין כל אנ"ש בכל שנה לאומין להשתטח על קברו הקדוש, ולהרבות שם בתחנונים בכל ערב ראש השנה, ואחר כך מתפללין כל הקיבוץ הקדוש הזה ביחד בראש השנה (בבית הכנסת הגדול והקדוש שנקרא על שמו ז"ל) בכלליות גדול ובאחדות רב ואהבה רבה ועצומה מאוד כל החברים זה לזה ממש, כולם בלב אחד כאיש אחד ובהתקשרות גדול לכל הצדיקי אמת ובפרט לכח וזכות הגדול והנורא של רבינו ז"ל אשר כל רעותין טבין של כלל אנ"ש תקיעין תמן גם כל השנה בעבודה שעובד את השם יתברך כל אחד בביתו, בפרט בזמן קהילה לכל בעת שמתקבצין ומתאספין כולם לשפוך את לבם ברחמים ותחנונים לפני השם יתברך על ציונו הקדוש, ואחר כך מתפללין יחד בראש השנה בהתקשרות גדול בלב ונפש לכל הצדיקים גם להשוכני עפר כמבואר בדבריו ז"ל במאמר אבא שאול סי' נ"ה, בפרט אליו ז"ל והחוש מעיד שענין זה של הקיבוץ שמתקבצין כלל אנ"ש על ר"ה לאומין, זהו עיקר הכלליות וקשר האחדות של כל אנ"ש בקשר אחד, ורק בזה אנו מקיימין רצונו ז"ל להיות מחזיקים את עצמם כלל אנ"ש בקשר אחד באהבה ואחדות כנ"ל, ורק על ידי זה עיקר קיום הארת השארתו הקדושה לנצח, כאשר הבטיח ז"ל שענינו לא יופסק והאש שלו תוקד עד ימות המשיח כנ"ל, וכנראה בחוש אשר זה יותר משש שנה אחר הסתלקותו ז"ל, והאש הקדוש של אמונת חכמים בו ז"ל ובחיבוריו הקדושים ובכל הצדיקי אמת בוער בלב אנ"ש עד אין סוף ממש, ומשתדלים לעסוק בעניניו ז"ל בכל פעם בהשתדלות יתירה ביותר להפיץ מעיינותיו חוצה להדפיס חיבוריו ז"ל, ולבנות בניניו הקדושים, ולעסוק בכל ענייניו עלצ צד היותר טוב וכבר יש רבים מאנ"ש אשר כמעט שלא הכירו ולא ידעו ולא ראו גם שום אחד מתלמידיו הקדושים ז"ל, ואף על פי כן בוער בלבם עסקיו וענייניו של רבינו הקדוש ז"ל כאש יוקדת ממש, ושותים בצמא את כל דבריו ודברי תלמידיו הקדושים ז"ל, והם עליהם ממש כמים קרים על נפש עיפה, ועובדים את ה' באמת בכל לבם ובכל נפשם, והכל בכח קדושת ההתנוצצות הארת הדעת הקדוש

שנשאר בעולם מרבינו הקדוש ז"ל על ידי חיבוריו ותלמידיו הקדושים; ועיקר יסוד קיום כל הענין זה הנ"ל הכל הוא על ידי הענין הקדוש של ההתקבצות וההתאספות יחד של כלל אנ"ש על ר"ה וגם כפי אשר נתבאר למעלה שרצון רבינו ז"ל היה שגם אחר הסתלקותו ז"ל יהיו כל אנ"ש באגודה אחת וקשר אחד וכאן במאמר זה מבאר שעל ידי האהבה והכלליות שנכללין יחד על ידי זה נמתקין כל הדינים ודבר בעתו מה טוב ומובן ממילא כי מאחר שראש השנה הוא יומא דדינא של כל השנה, אז בוודאי הזמן גרמא לזה ביותר להתאסף כולם ביחד בכללות אחד (שזה בחינת מה שגם בכלל ישראל מתאספין על ימים נוראים מכל הכפרים להתפלל ביחד בבתי כנסיות ובבתי מדרשות), ולהשען בכח וזכות הצדיק הקדוש והנורא שהוא בחינת אבן שתיה, ולהתפלל אל השם יתברך שימתיק כל הצמצומים והדינים מעלינו ומעל כל ישראל ויוציא כאור משפטינו בפרט כפי מה שביארנו למעלה מה שבעתים הללו אמר מה שמבואר בסי' רי"א שמה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים הוא כי עיקר המתקת הדינים הוא על ידי קדושת המחשבה בחינת מוחין זכים וטהורים, ולזה זוכין על ידי התקשרות לצדיקים בבחינת (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו (וכבר מבואר למעלה שגם ענין זה נכלל אחר כך בר"ה במאמר זה הקדוש של חדי ר"ש) ובזה גילה דעתו בפירוש שכוונתו להתאסף יחד גם על קברו ז"ל להתפלל שם כי עצמות יוסף הוא בחינת קבר הצדיק ממש

אות טו

ובזה מבואר מאוד מה שאמרו רז"ל (סוטה די"ג) בענין השני ארונות שהיו מהלכין במדבר ארונו של יוסף והארון ששם לוחות האבן וכו' קיים זה מה שכתוב בזה ולפי הנ"ל הם ענין אחד ממש ועיין בתנחומא פרשת וארא, וכן במדרש רבה שלא היה יכול שלמה להכניס את הארון לבית קודש קדשים עד שהביא ארונו של דוד, והכל מבואר על פי הנ"ל; כי הצדיק האמת הוא בחינת קדשי קדשים אבן שתיה, ששם היה עומד הארון עם הלוחות שזה בחינת לוחות האבן כמבואר בפנים (ולבאר הענין בדקות ורוחניות יותר קצת הוא, כי ידוע כי מקום גניזת הצדיק הוא קדוש בקדושת ארץ ישראל, וכמובא בדבריו ז"ל בלק"ת סי' ק"ט וזה ידוע כי גם בקדושת ארץ ישראל עצמה יש כמה בחינות שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (כלים א ו) עשר קדושו"ת קדשה ארץ ישראל וכו' ועיקר קדושתה נמשך מקדשי קדשים ששם האבן שתיה, ושם היה עומד הארון עם הלוחות, ושם מאיר בחינת אור החכמה עילאה, ומשם נמשך קדושה לכלל ארץ ישראל אשר בשביל זה אמרו רז"ל כי (בבא בתרא קנ"ח:) אוירא דארץ ישראל מחכים וכן ידוע כי גם בין הצדיקים יש כמה וכמה בחינות ועל כן אפשר לומר שמקום גניזתו של הצדיק

האמת מופלג במעלה מופלגת מאוד מאוד הוא בחינת קדושת האבן שתיה ממש ובזה תבין קצת מה שמספרין אנ"ש מענין הסתלקותו הקדוש של רבינו ז"ל ביום ד' של סוכות שחל אז ביום ג' (כי יום ראשון של סוכות חל אז ביום שבת קודש) ושמעו מרבינו ז"ל איך שישב על מטתו בחלישו"ת גדול מאוד ואחז הלולב עם האתרוג בידו, ואמר בקול נעים קול דממה דקה קדוש ונורא מאוד את תפלת ההושענא של אבן שתיה, עמוד והתבונן והתפלא עד היכן הדברים מגיעים, ואי אפשר להאריך בענינים גבוהים ורמים ונשגבים נסתרים כאלו כמובן) וכבר מבואר בספר חיי מוהר"ן איך בערב ר"ה האחרון באומין סמוך להסתלקותו ז"ל סיפר הרבה בענין גודל החיוב ליסע אליו ז"ל על ראש השנה, ואמר שאין דבר גדול מזה, והזהיר הרבה בזה; ואחר כך כשנסתלק בסמוך תיכף בחג הסוכות שאחר ראש השנה הזה, אז ידעו והבינו כולם למפרע שכל ענין הסיפור והאזהרות הנ"ל, היו גם על אחר הסתלקותו ז"ל, להתאסף גם אז יחד כל הקיבוץ של אנ"ש על ראש השנה, ושעל ידי זה נעשין תיקונים נפלאים מאוד מה שאין לשער כלל, ולא ביאר הענין בפירוש מטעמים הכמוסים אליו, בשגם כי ידוע כי כך היה דרכו בקודש גם בשאר ענינים רבים מעניניו הקדושים ז"ל וכמבואר במקום אחר

אות טז

הנה הארכנו קצת לבאר קצת איך שלעניות דעתי נראה, שמאמר של חדי ר' שמעון הנ"ל היה כעין צוואה ממנו ז"ל, לרמז לאנ"ש על ענין ההתנהגות של אחר פטירתו ז"ל, היינו להתחזק מאוד באמונת חכמים ולעסוק בלימוד ספריו הקדושים וספרי כל צדיקי אמת, ולהחזיק אותם בחשיבות גדול, ולהאמין בהם באמת ולבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל, וכן ליזהר מאוד מלהסמיך את המנהיגים שאינם הגונים ולבלי ליתן להם שום תוקף ועוז ומכל מיני מחלוקת שעוברים על האדם יתעורר לשוב בתשובה, ולהשתדל לתקן בחינת האמונת חכמים ביותר, ושיש כמה בחינות בזה, וליזהר ביותר בענין הנסיעה על ר"ה לצדיקים וכו' וכבר נתבאר שרימז גם על הקיבוץ של אנ"ש גם עכשיו על ראש השנה, ושעל ידי זה נעשה שמחה, וכנראה בחוש השמחה הגדולה שיש בין אנ"ש בזמן הקיבוץ הקדוש הנ"ל גם עכשיו, וליזהר מאוד באהבת חברים בחינת אנן בחביבותא תליא להכלל יחד באחדות אחד באהבה רבה, ועל ידי כל זה נמתקין כל הצמצומים וכל הדינים, ועל ידי זה יכולין להוציא משפטינו לאור מכל הלימודים שילמוד משפטי אמת והנהגות ישרות איך להתנהג הן לעצמו הן לאחרים המתנהגים לפי דעתו (שזה בחינת מה שהבטיח שגם מי שיתחבר אל אנ"ש יהיה איש כשר), וגם זוכין על ידי זה לעצה שלימה ולכל טוב ועל כל הנ"ל מה שעל ידי זה נשלמת התורה הקדושה בשלימות גדול,

ומקבלת מחכמה עילאה ומשפעת בכל החכמות, שעל ידי זה נמשכין כל התיקונים האלו הנ"ל

אות יז

והנה במאמר זה אות ב' מבואר שם מענין ידי הסמיכה וידי הכתיבה, ושעל ידי הסמיכה לרבי הגון שהנהגתו בבחינת משפטי אמת על ידי שיש לו אמונת חכמים בשלימות, אזי על ידי הסמיכה שאז מקבל חכמתו מבחינת יד ה' בבחינת (דברים ל"ד) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, אזי מביא הארה וכח בכתב ידינו וכו' ולפי עניות דעתי רימז גם בזה סמיכה להר"ר נתן ז"ל, כאשר כבר רמזנו למעלה קצת בענין מה שביארנו קצת על המאמר קרא את יהושע סי' ו' ושגם במאמר כי מרחמם ינהגם בלק"ת סי' ז' שנאמר בשנת תק"ע שהיא שנה האחרונה של ימי חייו ז"ל, וגם שם מובא בסוף המאמר פסוק זה (שם) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וכו', ואז הבינו גם קצת מאנ"ש שכוונתו ז"ל להסמיך בזה את הר"ר נתן ז"ל, בפרט לפי מה שמבואר לעיל מה שאמר לו רבינו ז"ל ואם יש לך אמונה וכו', מובן מזה שגם רבינו ז"ל הסכים למחשבותיו שיש לו אמונה שלימה, רק שצריך לתקן עוד בחינת האמונת חכמים להאמין גם בעצמו ובחידושיו שהוא מחדש ואם כן בוודאי היה ראוי לסמיכה, מאחר שיש לו אמונת חכמים בשלימות וזוכה להוציא משפטי אמת והנהגות ישרות מכל הלימודים שלומד, שזה בעצמו כל ענין החיבורים הקדושים שחיבר הר"ר נתן ז"ל שהם ספרי ליקוטי הלכות שהתחיל לחברם בחיים חיותו של רבינו ז"ל ובפקודתו ז"ל, אשר כל יסוד ענינם הוא רק על קוטב זה להוציא מכל הלימודים שהאדם לומד משפטי אמת והנהגות ישרות הן מהלכות בשר בחלב ותערובות וכו', והן מהלכות טוען ונטען, וגביית חוב ופקדון, ושומרים, וכל כיוצא בזה, וכמובא גם בהקדמה של ספר לקוטי הלכות וחכם כזה בוודאי ראוי לסמיכה

אות יח

ויותר יש לבאר בזה מענין ידי הכתיבה וידי הסמיכה, כי הר"ר נתן ז"ל היה כתבן וסופר גדול וחיבר ספרים הרבה, וגם כתב כמעט כל חיבוריו הקדושים של רבינו ז"ל, ורבינו ז"ל בעצמו אמר עליו שיש לו חלק גדול בהספר ליקוטי מוהר"ן, וכמעט שכל הספר הוא שלו (היינו על ידי הגיעגועים והתשוקות גדולות וחזקות מאוד שהיו לו לשמוע חידושי תורה מרבינו ז"ל וגודל זהירות וזריזות השתדלותו בזה לכותבן ולהעתיקם) ושמעתי מפיו הקדוש בפירוש, שכל חיותו והתחזקותו בעבודת ה' אחר פטירת רבינו ז"ל הוא רק על ידי הכתבים שציוה עליו רבינו ז"ל לחדש תמיד חידושי תורה ולכותבן בספר, וגם נשמע

מפיו הקדוש שחקר הרבה בדעתו במה לזכות את העולם ולהאיר להם קצת מהרשימה הקדושה שקיבל מרבינו ז"ל, ונתברר לו שהוא רק על ידי שיכתוב ספרים רבים בענין זה ויפיצם בישראל וכו', שכל זה הוא על ידי בחינת ידי הכתיבה כנ"ל ובאמת כל הכח הזה של ידי הכתיבה שלו הכל הוא רק בכח ההארה הגדול של הרוח חכמה שהאיר עליו רבינו ז"ל על ידי בחינת ידי הסמיכה שזה בחינת (דברים ל"ד) כי סמך משה את ידיו עליו (וכאשר אמר לו רבינו ז"ל בפירוש כמו שמבואר במקום אחר) נמצא מבואר שרימז רבינו ז"ל בזה המאמר גם כן בחינת סמיכה להר"ר נתן ז"ל, כאשר באמת היה מנהיג ישראל אמיתי וזיכה את הרבים מאוד אחר פטירתו של רבינו ז"ל, וכמעט שעיקר ההשארה של רבינו ז"ל הוא רק על ידו וכמבואר במקום אחר, ואף על פי כן לא ביאר רבינו ז"ל ענין זה מפורש מטעמים הכמוסים אליו ז"ל וכנ"ל נמצא מבואר שאחר פטירתו של רבינו ז"ל עדיין נשאר איזה בחינת מנהיג הכולל לאנ"ש היינו הר"ר נתן ז"ל, רק שממילא מובן שהזקנים המקורבים לרבינו ז"ל מכבר קודם התקרבותו של הר"ר נתן ז"ל בוודאי היה קשה להם לקבל עליהם את הר"ר נתן ז"ל למנהיג, ועל דרך שאמרו רז"ל גם לענין משה ויהושע ממש זקנים שבדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה וכו', בפרט כי רבינו ז"ל לא ביאר בפירוש וגם להר"ר נתן ז"ל היה קשה לקבל השררה והמנהיגות ולהשתרר קצת על זקני מקורבי רבינו ז"ל אך על כל פנים לבני הנעורים הרוצים להתקרב אל השם יתברך, אליהם בוודאי היה הר"ר נתן ז"ל לרועה נאמן ומנהיג אמתי ובזה תבין דבר נפלא ונעלם בהנהגת השם יתברך והשגחתו הקדושה, מה שפטירתו של הר"ר נתן ז"ל בעצמו היה בעת עוסקו לחדש חידושי תורה על מאמר זה של חדי ר"ש הנ"ל, היינו בעת שעסק לחדש בהל' ראש חודש הלכה ז' ושם מובן גם כן הרבה מהנ"ל ועיין שם גם מענין ידי הסמיכה וידי הכתיבה וכו', כי אחר פטירתו ז"ל צריכין להשתדל ביותר לילך עם מאמר חדי ר"ש הנ"ל ולקיים ככל הכתוב כנ"ל ובזה תבין קצת דבריו הקדושים שאמר ביום הסתלקותו הקדוש שהיה ביום ו' ערב שבת קודש עשרה בטבת שנת תר"ה, וקודם אור הבוקר עמדו לפניו קצת מאנ"ש ושאל אותם, מה היו השלשה צרות שאירעו לישראל בחודש טבת, והתחיל בעצמו לחשוב אותם, היינו מה שסמך מלך בבל על ירושלים, ומה שמת עזרא הסופר, ומה שנכתבה התורה יונית, ואמר להם בזה הלשון כבר מבואר בענין זה בחידושיי שכל הג' צרות הם מבחינה אחת (ורוצה לומר בהלכות תענית הלכה ד' המיוסד גם כן על ענין מאמר זה של חדי ר"ש הנ"ל) כי עזרא הסופר היה כותב ספרים הקדושים היינו ספרי תורה הקדושים, והיה ממשיך הארה גדולה בכתב ישראל, וכשמת ונסתלק אזי נחלש כתב ידינו וניתן תוקף לכתבים שלהם, עד שגם

התורה הקדושה נכתבה בכתב יונית, ועל ידי זה נתגרשין ישראל מארצם כנ"ל, שעל ידי פגם אמונת חכמים אין שלימות להתורה כביכול ואין יכולין להמשיך ההמתקה מבחינת קדשי קדשים, ועל ידי זה נחלש כתב ידינו, וניתן תוקף לכתבים שלהם, וגוזרין גירוש על ישראל, שזה בחינת הג' צרות הנ"ל, מיתת עזרא הסופר שזה בחינת ביטול כתב ידינו, וניתן כח לכתבים שלהם שזה בחינת מה שנכתבה התורה יונית, ונתגרשו ישראל מארצם שזה בחינת התחלת החורבן שהיה בטבת, והאריך אז בענין זה קצת לבאר ביותר ממה שכתוב שם בהלכות תענית הנ"ל, כי יש גם עכשיו אנשים צדיקים שעוסקים בזה לכתוב ספרים קדושים הבנויים על יסוד תורתינו הקדושה ועל יסוד אמונת חכמים בשלימות, ועל ידי ספרים הקדושים אלו נשלמת התורה בשלימות גדול עד שמקבלת מחכמה עילאה בחינת אבן שתיה קדשי קדשים ומשפעת לכל החכמות, שעל ידי זה נמתקין כל הדינים והצמצומים כנ"ל והצדיקים האלו הם בחינת עזרא הסופר שהיה כותב ספרי תורה הקדושים בקדושה גדולה, וכשנסתלקין חס ושלום אלו הצדיקים, אזי מתחילין להתגבר ולהתפשט החיבורים של החכמות חיצוניות אשר נתחברו על ידי הקלי עולם אשר הם בהיפוך ממש מבחינת אמונת חכמים, כי הם הם עיקר המלעיגים על דברי חכמים, עד שרוצים להטות גם דעת תורתינו הקדושה אל שטות חכמתם הרעה והמוטעת שנקראת בלשון חז"ל (עיין בבא קמא פ"ב פ"ג) חכמת יון שזה בחינת מה שנכתבה התורה יונית, וזה גורם עיקר החורבן והגליות וכל הצרות רחמנא ליצלן ואמר בזה הלשון בלשון אשכנז אז עזרא הסופר ווערט נסתלק זענין זעך מתגבר וכו' כנ"ל, והאריך קצת בענין זה איך שבעוונותינו הרבים מתפשט האפקורסית בעולם, והעיקר הוא רק על ידי פגם אמונת חכמים וכו' וסיים אך על כל זאת אתה מרום לעולם ה', כי עלה אחת ודף אחד של החיבורים והספרים הקדושים שנתחברו על ידי הצדיקי אמת בעלי אמונת חכמים בשלימות יכריע ויעמוד נגד כל החיבורים הרעים שנתחברו על ידי המלעיגים על דברי חכמים על כן למען השם תראו להתחזק ולהתאמץ בזה בכל האפשר להדפיס את הספרים קדושים הנ"ל (כי אז היו כל דבריו הקדושים ז"ל בכתיבת יד עדיין ולא נדפס בימיו רק חלק ראשון מהאורח חיים) ולפרסמם בישראל למען יוכלו הכשרים לעמוד ולהתחזק באמונתם הקדושה בשלימות ובשעה שדיבר מזה לא הבינו עדיין תכלית המכוון כל כך, עד אחר שראו שנסתלק ביום זה עצמו אז הבינו למפרע קצת כוונת דבריו הק' ז"ל עד היכן מגיעים וכן היה שתיכף אחר הסתלקותו התחילו להתפשט ולהתגבר הגזירות של לימוד נערי ישראל כתבם ולשונם בבתי סיפריהם שהם השקאליס, וההכנסה על זה היתה שהטילו מס על ישראל לשלם בעד הדלקת נר של

שבת, שמזה דיבר גם כן ביום הנ"ל סמוך להסתלקותו, ורימז שנוגע גם כן לענין מאמר זה הנ"ל וכמבואר קצת בהלכות ראש חודש הלכה ז' גם הגזירה של שינוי המלבושים ועוד כהנה וכהנה, והרוח סערה של האפקורסית הולך וסוער בכלליות ובפרטיות מה שאי אפשר לבאר כלל אך זאת נחמתינו בעניינו מאחר שרואין שנתקיימו ראש דבריו, בוודאי בעזרת השם יתקיימו כל דבריו הקדושים ז"ל, שהספרים הקדושים הבנויים ומיוסדים על יסוד אמונת חכמים בשלימות, בפרט הספרים הקדושים הבנויים על יסוד התגלות הדעת וחידושי תורתו של רבינו הקדוש אור האורות זצ"ל, המה יעמדו בעזרתינו סלה ולא יאשמו כל החוסים בו ועיין בהלכות תענית הנ"ל מבאר שפרשת ויגש והפטורה שלה מרמזין על כל התיקונים המבוארים במאמר חדי ר"ש הנ"ל, ועיין גם בהלכות שחיטה הלכה ה' המחובר להלכות תענית הנ"ל, ופטירתו של הר"ר נתן ז"ל היה ביום ו' ערב שבת קודש פרשת ויגש הנ"ל:

סימן ס"ב

אות א

מאמר ויסב סי' ס"ב נאמר בשבת שירה חורף תקס"ה, ובעת ההיא היתה בתו חיה ז"ל חולה על העינים שגדל לה על העינים מה שקורין בילמא וכמעט שנסמית בעיניה, ואמר רבינו ז"ל המאמר הזה ושם מבואר מאמר הזוהר הקדוש עולימתא שפירתא דלית לה עיינין, והמשיך לה רפואה ונתרפאת על ידי זה וכו' (חיי מוהר"ן ועיין שם עוד):

אות ב

שם במאמר זה אות ב', שהיצר הרע מקשה את לבו ליפול ברעה רוצה לומר כי הגם שאין בלבו שום קושיות על השם יתברך, אף על פי כן הסתרת הידיעה היא בעצמה בחינת אפיקורסית וקשיות שהיצר הרע מקשה את לבו וכו':

אות ג

שם אות ה', ואז כשנתדבקין אחורי הקדושה שאי אפשר להקליפות ליכנוס לשם ולינק ואז נתגלין הפנים של הקדושה ואז (בראשית י"ב) ויראו אותה שרי פרעה וכו' ויהללו אותה אל פרעה וכו' וכל זאת הוא מכוון מהשם יתברך כדי להוציא בלעם מפיהם וכו' היינו להוציא הניצוצות הקדושה מביניהם וכו' ואזי משליכין כל העובדי כוכבים את אליליהם ופונים כולם לאמונת ישראל לקרוא כולם בשם ה' וכו' ובזה מובן מה שכתוב לעיל באות ד' (צפניה ג) אז אהפוך אל העמים שפה ברורה, היינו הדיבור שנתברר מביניהם הוא הופך את עצמו אל העמים וכו' רוצה לומר כי מתחילה היה להם יניקה

מבחינת אחוריים דקדושה בחינת אחר הדברים, ועכשיו על ידי התענית שהוא ההיפוך ממש מתאוות אכילה ושתיה שהם בחינת ראשי הקליפות בחינת שלשה שרי פרעה הסמוכין להדיבור ויונקין ממנו, ועל ידי התענית מעלה מהם הניצוצות הקדושו"ת של אותיות הדיבור ומדבק אחורי הקדושה, ואז אי אפשר להקליפות לינק משם, ואז נתגלין הפנים של הקדושה שזה בחינת שהדיבור שהוא בחינת מלכות בחינת שרה כידוע הופך את עצמו אליהם עם פניו דייקא, וכל זאת כדי להוציא גם שאר ניצוצות הקדושו"ת מביניהם, כי מפני הקדושה אי אפשר להם לינק אדרבא כל ניצוצות הקדושה שביניהם עולין משם שמתדבקין אל הקדושה, ואז נשארין הקליפות בלא חיות, ואז כל העובדי כוכבים משליכים אלילי כספם וזהבם ומתדבקים באמונת ישראל בבחינת (צפניה ג) לקרוא כולם בשם ה', וזהו עיקר שלימות וקישוטי אמונה, ואז כשהאמונה בשלימות יוכל להיות על ידי אכילתו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה פניפ בפנים, שזה בחינת מה שמבואר בכתבים כי שם הויה במלואו גימטריא ע"ב, ושם אלקים במלואו גימטריא שין, ועל כן הויה אלקים פנים בפנים כנ"ל גימטריא שב"ע, שזה בחינת יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה פנים בפנים על ידי אכילתן של ישראל שהוא שבע, וזה בחינת ואכלת ושבעת היינו שתגרום באכילתך יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה פנים בפנים שזה בחינת שבע כנ"ל:

אות ד

אות ו', מה פרעה גוזר ואינו מקיים פרעה היינו מערכת המזלות הגלויים לכל גזירתם אף אתה גוזר ואינך מקיים כי הצדיק מבטל רוצה לומר כי כשהצדיק מבטל בתפלתו איזה חיוב של מערכת המזלות אז נתוודע לכל, כי גם דרך הטבע שעל פי מערכת המזלות אינו מתנהג רק ברצונו והשגחתו ית' ועל כן יש כח להצדיק לשנות הטבע ולבטל החיוב של מערכת המזלות על ידי תפלתו שמתפלל להשם יתברך, והשם יתברך מבטל רצונו מפני רצון הצדיק, ומבטל על ידי זה חיוב המזלות שהיה גם כן על ידי רצונו יתברך שרצה שיהיה הדבר כך כמו שהמזלות היו מחייבין, ועכשיו שידד הטבע וביטל זה החיוב בכדי לעשו"ת רצון הצדיק שהתפלל לפניו שיהיו באופן אחר כמו שהוא רוצה ועיין בנוסח כתב יד מלשון רבינו ז"ל שנמצא מזה המאמר מבואר שכוונתו כנ"ל:

אות ה

וזה שכתוב למעלה (בראשית מ"ד) ידבר נא עבדיך דבר באזני אדוני ולא ישמע עוד אמצעי רוצה לומר כי ההנהגה שהשם יתברך מנהיג העולם על ידי מערכת המזלות, הוא כמו בחינת ההנהגה על ידי איזה אמצעי שמזה נשתלשל כל בחינת הטבעיות המובא

בפנים לעיל אבל כשנתבטל ההנהגה של מערכת המזלות על ידי תפלת הצדיק, כי השם יתברך שומע תפלת הצדיק ומשדד המערכות ומשנה הטבע, זהו בחינת ההנהגה של השם יתברך בעצמו וכבודו כביכול בלי התלבשו"ת בשום אמצעי, שזה בחינת ידבר נא עבדיך דבר באזני אדוני ולא ישמע עוד אמצעי, היינו שכל מה שנצרך לו יפעול רק על ידי תפלה להשם יתברך בלי שום התלבשו"ת בסיבה טבעיות רק למעלה מדרך הטבע בבחינת ההנהגה שיהיה לעתיד כמבואר בפנים:

אות ו

ועיין במאמר אית לן בירא סימן ל"א, שהנהגת המזלות בדרך הטבע הוא בחינת הסתרת פנים שפני ה' מוסתר כביכול בדרך הטבע וכו' היינו שכביכול השם יתברך מלביש ומסתיר אור השגחתו יתברך בדרך הטבע, שזה בחינת (דברים ל"א) והסתרתי פני מהם והיה לאכול שזה בא על ידי פגם אמונה, כמו שכתוב בפרשת וילך (שם) הנך שוכב וכו' העם הזה וזנח אחרי אלקי נכר וכו' וחרה אפי וכו' והסתרתי פני וכו' ועל ידי ההנהגה הזאת מתגבר ביותר בחינת מיעוט האמונה כמבואר במאמר זה ועל כן כשנשלמת האמונה שאז נעשה על ידי אכילתו יחוד קודשא בריך הוא פנים בפנים, אז השכינה שהיא האמונה מתחננת לפני השם יתברך שינהיג את ישראל בבחינת ההנהגה של בחינת פנים בפנים, היינו על ידי השגחתו יתברך לבד בלי התלבשו"ת בדרך הטבע שזה בחינת באזני אדוני וכו' ואל יחר אפך על העבר, היינו שעד עתה לא היתה אמונתם שלימה שעל ידי זה בא חרון אף והסתרת פנים חס ושלום כנ"ל, וזה כי כמוך כפרעה וכו' כי אתה אינך ידוע אלא מהגלוי אל הסתום, ועל כן אדרבא על ידי שהנהגתך מלובשת ומכוסה בדרך הטבע לפיכך טעו כל אחד לפי טעותו, אבל כשתעשה נפלאות ותשנה הטבע על ידי תפלת הצדיק, על ידי זה בעצמו תהיה האמונה נשלמת אצלם כנ"ל:

אות ז

שם וחמושים אחד מחמשה היינו ה' מוצאות הפה שעל ידו כל העובדי כוכבים פונים אל אמונת ישראל לעבדו שכם אחד וכו' רוצה לומר ונמצא שעל ידי החמשה מוצאות הפה שהוא הדיבור על ידי זה נמשך בחינת אחד, היינו שהכל פונים לעבדו שכם אחד כנ"ל:

אות ח

שם שייך לאות ב', וזה שלום וכו' וכן מה שכתוב שם אחר כך, גם זה שייך לאות הנ"ל מהמחלוקות נעשה הלכות וכו', היינו שבכאן מבאר איך שגם על ידי השלום שיש בכלל העולם בין אחד לחבירו נתבטל גם כן האפיקורסית וזה השלום בכלל נמשך גם כן על ידי לימוד הלכות וכו':

סימן ס"ג

אות א

מאמר סוד כוונת המילה סימן ס"ג נאמר בחורף תקס"ה, בשבת שקודם הברית מילה של בנו הק' שלמה אפרים ז"ל סמוך לראש חודש ניסן, אחר שיצאו רוב העולם שבאו לקבל פניו כנהוג שנקרא שלום זכר, ואחר שיצאו המון העם נשארנו אנחנו עומדים לפניו, בתוך כך הסתכל על המנעל של הר"ר נתן ז"ל שנתעקם מאוד, דהיינו שהעקב שקורין פאדעשווע נתעקם הרבה לפניו על פני המנעל, ענה ואמר המנעל שלך הוא דומה כמו שטופחין בפנים (ובלשון אשכנז דיין שיך האט איין פנים וויא אפאטש אין פנים) ושתק מעט אחר כך ענה ואמר שיחות חולין שלנו ואמר בזה הלשון אונזער שיחות חולין (וק תיבת אונזער), יאמר לי איזה מקובל איך בזה הוועדטיל כלולין כל הכוונות של מילה ומה שהוא גבוה מכוונות, והתחיל לזרוק מפיו הקדוש בחן קדוש ונורא מאוד, ואמר יש וטפח לו על פניו ויש וטפח לו בסנדלו, והזכיר מאמר רבותינו ז"ל (יבמות מ"ב) לענין מעוברת חבירו גזירה שמא יעשה סנדל ואמרו רז"ל משל וכו' כמו שבא וטפח לו על פניו וכו' (נדה כ"ה: עיין שם) וגם הזכיר מה שאמרו רז"ל דרוסת איש וכו' ומה שאמרו רז"ל מה שעשתה ענוה עקב לסילותא וכו' ובכל אלו הענינים מרומז שיש סודות התורה בענין העקב והסנדל ובענין טפחו בפניו שהזכיר, וכל זאת נוגע לענין פגם הברית ותיקונו שכל זאת ענין מילה שהוא תיקון הברית וכו' ואחר כך ענה ואמר כל המאמר הנ"ל, ועדיין אין אתנו יודע עד מה, וגם המאמר הנ"ל לא נאמר בביאור קשר הענינים רק הכל בדרך רמז והתנוצצות, ובכל זאת ראינו בעינינו גבורות הבורא יתברך איך בדברי שיחה של הצדיק האמת מלובשין סודות כאלה וכו' (כל זה הועתק מספר חיי מוהר"ן):

אות ב

שם במאמר הנ"ל, וזה בחינת מגלה טפח ומכסה טפח שמה שמכסה ומתלבש עצמו הוא בחינת מגלה שעל ידי זה הוא מגלה עצמו אליהם וכו' רוצה לומר ועל כן בחינת מגלה טפח ומכסה טפח הוא בחינת בשתים יכסה, כי גם הבחינה מגלה טפח הוא על ידי בחינת מכסה כנ"ל, רק שלפעמים הוא בבחינת מכסה טפח בשביל התגלות, ולפעמים הוא בבחינת מכסה ממש וזה בחינת בשתים יכסה הנ"ל ועל כן גם לענין בשתים יכסה פניו מפרש גם כן באופן שבחינת מגלה טפח הוא גם כן בחינת מכסה שזה בחינת בשתים יכסה, כי מגלה פנים של רצון והשגחה ומכסה פנים של כעס וכו' כמבואר בפנים:

אות ג

שם, ולחם הפנים הוא בחינת ברית וכו' ועשית לו מסגרת טפח וכו' וזה שכתוב שם לענין לחם הפנים שש המערכת, כי כל מערכה היו בה ששה חלות נגד ששה טפחים הנ"ל:

אות ד

שם, ועל כן נקראת הבחינה המקבלת הששה טפחים הנ"ל מטפחת רוצה לומר כי מטפחת פירושו מפה, כמו שפירש רש"י בישעיה ג' המטפחות והחריטים פירש"י המטפחות מפות, ומפה על פי רוב בדברי רז"ל פירושו הכיסוי של בגד שפורסין על השלחן בעת האכילה מלשון פורס מפה ומקדש וכאלה רבות (ובלשון אשכנז טישטעח) שעליו מסדרין ועורכין את הלחם שהוא בחינת לחם הפנים שהוא בחינת ברית הכלול מששה טפחים ועל כן נקראת מטפחת ועוד יש לומר דרוצה לומר על פי שמבאר לקמן, שהשש שעורים הם בחינת הששה טפחים, ועל כן אמר כאן שבשביל זה נקראת מטפחת וכו' רמז על בחינת הששה טפחים, ובזה רימז לה שפעלה בקשתה שבקשה (רות ג) ופרשת כנפיך שזה בחינת הששה כנפים בחינת הששה טפחים הנ"ל ואפשר לומר שזהו שאמרו רז"ל הובא ברש"י שם במגילת רות, שבזה רימז לה שעתיד לצאת ממנה בן שיתברך בששה ברכות, היינו מלך המשיח שנאמר בו (ישעיה י"א) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וכו', כי הששה ברכות אלו יש לומר שהם בחינת הששה טפחים הנ"ל, רוח חכמה ובינה הוא בחינת בשתים יכסה פניו בבחינת (קהלת ח) חכמת אדם תאיר פניו, וחכמה הוא בחינת חסד ורחמים ורצון כידוע, ובינה דינים מתערין מינה שזה בחינת בשתים יכסה פניו כמבואר בפנים שזה בחינת מגלה טפח ומכסה טפח, כי לפעמים מגלה פנים של רצון והשגחה ומכסה פנים של כעס (שזה מבחינת חכמה כנ"ל) ולפעמים מכסה פנים של רצון והשגחה ומקבל על עצמו יסורים בשביל העולם (שזה נמשך מבחינת בינה אשר דינין מתערין מינה) ובאמת זה בעצמו הוא גם כן בחינת חסד ורחמים כי הוא טובת העולם, גם מחמת שהצדיק בעצמו בוחר יותר בהשפעה והשגחה רוחניות, וזה כי באמת חכמה ובינה כלולין זה מזה בחינת הבן בחכמה וחכם בבינה כמבואר כל זאת במקובלים, רוח עצה וגבורה זה בחינת בשתים יכסה רגליו שהוא בחינת מגלה טפח ומכסה טפח נגד העולם שהם בחינת רגלין נגדו שנמשכין אחר עצתו בבחינת (שמות י"א) וכל העם אשר ברגליך ההולכין אחר עצתך כמבואר בפנים ועל כן כשהוא מגלה טפח אז הוא בחינת רוח עצה כי נמשכין אחר עצתו וכשהוא בבחינת מכסה טפח אז הוא בבחינת וגבורה כי גבורה הוא בחינת צימצום והעלם האור וכיסוי ומחמת שגם בחינת הגילוי שלו אצלם הוא על ידי בחינת כיסוי הנ"ל שזה בחינת

בשתים יכסה על כן באמת כולל רוח עצה וגבורה ביחד רוח דעת ויראת ה' הוא בחינת ובשתים יעופף שכל מה שיודע יותר בידיעת ה' הוא יודע שהוא רחוק מאוד מהשם יתברך ואינו יודע כלל שזה בחינת רוח דעת ויראת ה' שכל מה שיודע ממנו יתברך ביותר הוא מתירא ביותר כי יודע שהוא רחוק עדיין ממנו יתברך מאוד ואינו יודע ממנו כלל כי גדולת הבורא אין שיעור כמב"פ ועל ידי זה נופל עליו יראה גדולה כי היראה היא בבחינת התרחקות דקדושה כביכול כ"ש (שמות כ) וינועו ויעמדו מרחוק, וגם במשה כתיב (שם ל"ד) ויראו מגשת אליו וכמבואר בספרים ועל כן בחינת בשתים יעופף הנ"ל שהוא בחינת שלום לרחוק ולקרוב כמבואר בפנים הוא בחינת רוח דעת ויראת ה' כנ"ל ואולי אפשר לומר באופן אחר גם כן, ועל כל פנים הששה ברכות הם בבחינת הששה טפחים שש כנפים הנ"ל:

אות ה

שם, אבל כשיש להם חס ושלום כנפים מהדיבורים רעים אזי שכלם מעופף וגם מזיק למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המשובשת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעומק גדול מאוד נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי כבר מבואר לעיל שהכנפים של הנחש הם נגד השש כנפים של הקדושה שהצדיק כלול מהם וכבר מבואר לעיל שבקדושה היא בחינת בשתים יכסה פניו נגד עצמו, בשתים יכסה רגליו נגד העולם הנמשכין אחריו, ובשתים יעופף נגד השימוש שמשמש את השם יתברך ועל כן כשעושין חס ושלום כנפים להנחש, אזי הם חס ושלום ממש כנגד בחינת שש כנפים הנ"ל, כי מה ששכלם מעופף ונפתח להם עצמם החכמה המשובשת במהירות זה כנגד בחינת בשתים יכסה פניו נגד עצמו בפרט כפי המבואר לעיל שבקדושה הוא בחינת רוח חכמה ובינה, ועל כן בהיפוך חס ושלום אזי הם מעופפים בחכמתם, ומה שחכמתם מעופפת ומתפשטת ומזקת גם לאחרים למרחוק זה בחינת ההיפוך והכנגד של בחינת בשתים יכסה רגליו, שהוא בחינת כנגד המשכת העולם שנמשכין אחריו כנ"ל ומה שחכמתם נכנסת ונתדבקת בעומק הלב, זה כנגד בחינת בשתים יעופף שזה בחינת השימוש שהצדיק משמש את השם יתברך, וידיעת ה' נכנס כל כך בעומק לבבו עד שיודע בכל פעם ביותר שהוא רחוק מהשם יתברך ואינו יודע ממנו כלל, שזהו רק מחמת שהידיעה נכנסה בעומק לבבו מאד עד שמבין הדבר לאשורו, כי באם לאו היה יכול לטעות ולומר שהוא יודע מהשם יתברך והוא קרוב אליו כמו שגם בלימוד הפשוט כל זמן שאין ענין הלימוד נכנס ונדבק בעומק לבבו, אז יכול לטעות ולומר שיודע הפשט של הלימוד, ובאמת הוא עדיין רחוק ממנו ואינו יודע כלל עומקו של דבר מה שיש לפלפל בזה להקשו"ת ולתרץ לשאול ולהשיב, כמו

כן בידיעת השם יתברך, כל זמן שאין הידיעה הקדושה נכנסת בעומק לבבו, אזי יוכל להיות נדמה לו שיודע מהשם יתברך וקרוב אליו, וזה בעצמו הוא סימן שאינו יודע כלום כמבואר בפנים נמצא שבחינת ובשתים יעופף הוא בחינת מה שידיעת הצדיק מהשם יתברך הוא בעומק הלב מאוד, ועל כן גם להיפוך אזי חס ושלום חכמתם המשובשת נכנסת בעומק הלב מאוד רחמנא ליצלן, אבל כשאין להם כנפים לעופף והם רק בבחינת הליכה אזי אין להם כל הג' בחינת הנ"ל כמבואר בפנים:

אות ו

שם, בענין כנפי הנחש וכו' ואז הנחש בבחינת אפעה ושרף מעופף (ישעיה ל'), ופריו שרף מעופף (שם י"ד):

אות ז

שם, לענין הנמלה שבתוך פה הנחש, שעל ידי זה בא למבטח בוגד היינו לבטחון שאינו שלם ואמת כראוי, שזה בחינת (משלי כ"ה) שן רועה ורגל מועדת מבטח בוגד, והנמלה הוא בחינת החכם הדור המלמד דעת ודרכי ה' אל העם כמו שכתוב (שם ו) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם וכו' אפשר לומר שזה נוגע לענין המבואר לעיל שאמר להר"ר נתן ז"ל אודות המנעל שלו שנתעקם העקב על פניו שהוא דומה כמו שטופחין בפנים וכו', ומפשוטו נראה שהוכיח אותו על פניו למה הוא הולך במנעל כזה, כי כבר ידוע מה שהקפידו רז"ל על ענין המנעלים (כמו שארז"ל (שבת קכ"ט) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, בפרט לענין תלמיד חכם הקפידו ביותר ואמרו שאין לו לת"ח לילך במנעלים מטולאים בשוק וכל זאת כדי שלא יתבזה בפני ההמון), ועל כן הקפיד גם רבינו ז"ל על זה קצת, ובכאן רימז לו שזה בא מחמת הבטחון שאינו שלם ואמת, שזה בחינת שן רועה ורגל מועדת דייקא (כי המנעל הוא שמירה להרגלין), וזה בא על ידי מבטח בוגד שבא על ידי שהנמלה שהוא חכם הדור מונח בתוך פיה של הנחש והם מבלבלין אותו והחכם הוא בחינת נמלה כמו שכתוב (משלי ו) לך אל נמלה עצל וכו', וכבר ידוע מה שמבואר בספר המדות שעל ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן וסימן לדבר לך אל נמלה וכו' וכתיב (בראשית מ"ט) משם רועה אבן ישראל ס"ת נמלה, ושמעתי מאנשים נאמנים מאנ"ש הזקנים, שענין זה אמר רבינו ז"ל בפירוש על הר"ר נתן ז"ל שהיה זריז גדול מאוד כידוע ופעם אחת התפעל רבינו ז"ל מאוד מזריזתו הגדולה והנפלאה, ואמר עליו אז שבוודאי יהיה הר"ר נתן ז"ל מנהיג ורועה ישראל, כי על ידי זריזות זוכין להיות רועה נאמן כנ"ל נמצא מבואר מדברי רבינו ז"ל עצמו, שהר"ר נתן ז"ל הוא בחינת החכם הדור שהוא בחינת הנמלה כנ"ל (וזה סעד גם למה שביארנו לעיל

במאמר חדי ר"ש סי' ס"א בענין זה של הר"ר נתן ז"ל), וזה שסיים הכתוב שם במשלי ו' לך אל נמלה וכו' אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה (ודברי רז"ל ידועים בזה), שזה מרמז גם כן על ענין הנ"ל שדייקא אחר פטירתו של רבינו ז"ל, חיבר הר"ר נתן ז"ל ספרים הרבה והכין לנו כל טוב, אף על פי שהוא בעצמו לא ידע מה יהיה מהם אם יזכה העולם ליהנות מחיבוריו אם לאו (כמבואר במקום אחר, ובאמת בחייו לא נדפס מחיבוריו כי אם כרך קטן, וגם זה סמוך לפטירתו ז"ל כידוע) וכבר מבואר שהלימוד שהחכם מלמד דעת את העם ומתקן עצתם, הוא בחינת רגלין שזה בחינת בשתים יכסה רגליו כנ"ל, על כן הוא צריך להקפיד ביותר על המנעלים שהם שמירה להרגלין וכן ברוחניות ועבודת ה' צריך להתחזק ביותר בבטחון בהשם יתברך, שזה עיקר השמירה לבחינת רגלין ברוחניות בחינת (משלי ג) אז תלך לבטח דרכיך ורגליך לא תגוף, כי הבטחון השלם הוא ההיפוך מבחינת רגל מועדת כמו שכתוב בה' בטחתי לא אמעד (תהלים כ"ו) עוד יש לפרש ענין הדברי צחות של המנעל הנ"ל, והשייכות שיש לזה עם מאמר זה הנ"ל, כי מה שאמר לו רבינו ז"ל המנעל שלך הוא דומה כמו שטופחין בפנים (דיין שיך האט אפנים וויא אפאטש אין פנים) סוד פשיטות כוונתו ז"ל נראה לי שהוא כפשוטו, ומיוסד על מאמר רז"ל במסכת נדה כ"ה: לענין המפלת כמין סנדל, ואמרו שם סנדל צריך שיהיה לו צורת פנים ואפילו מאחוריו, משל לאחד שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו, וכן המנעל שהוא העקב נתעקם הרבה לפניו על פני המנעל כנ"ל, ועל כן הוא ממש כמו שטופחין על פנים, היינו כמשל רז"ל משל לאחד שסטר את חבריו (היינו שטפח לו על פניו) והחזיר את פניו לאחוריו בפרט שרז"ל אמרו גם כן משל זה לענין סנדל כנ"ל, ובוודאי דברי צחות הנ"ל, ומה שהזכיר אחר כך מאמר רז"ל הנ"ל הם כמין חומר אפילו לפי פשוטו והנה במאמר זה הנ"ל מבואר שבחינת וטפח לו על פניו הוא בחינת בשתים יכסה פניו, כי פנים לשון כעס, וגם הוא לשון רצון והשגחת השם יתברך וכו' ובאמת כעס הוא מבחינת הסתרת פנים בחינת אחורים, רק שבאמת גם אחורים דקדושה הם גם כן בחינת פנים, כי הכעס של השם יתברך חס ושלום הוא גם כן לטובה, וכמבואר גם במאמר זה לענין הצדיק שהוא בחינת מגלה טפח ומכסה טפח כי לפעמים מגלה פנים של רצון והשגחה ומקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, כי הוא בוחר ביותר בהשפעה והשגחה רוחניות, ואותה ההשפעה שהלכה לה נתפזרה בכל העולם וכו' נמצא כשמכסה הפנים של רצון והשגחה ומקבל על עצמו יסורין שזה מבחינת אחורים כנ"ל, זה בחינת שהחזיר את פניו לאחוריו, שזה בחינת מה שהלך במנעל שנתעקם פניו לאחוריו, שזה היה מסתמא מחמת חסרון פרנסה, שזה בא

להצדיק לפעמים מחמת בחינת בשתים יכסה פניו בחינת וטפח לו על פניו והחזיר פניו לאחוריו כנ"ל ומחמת שזה גם כן לטובת ישראל שהם בחינת הרגלין שלו, על כן מרומז ענין זה בבחינת המנעל דייקא שהוא בחינת השמירה להרגלין כנ"ל ועל כן הזכיר אז גם מאמר רז"ל (ירושלמי שבת א ג) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסילותא, שמזה המאמר מבואר שבחינת עקב בחינת אחורים של המדרגה עליונה הוא גבוה ביותר מבחינת הראש והפנים של מדריגה התחתונה ממנה, שזה גם כן בחינת מה שמבואר לעיל שבחינת אחורים דקדושה היא גם כן בחינת פנים, היינו לבחינת המדריגה שלמטה ממנה וכמבואר מזה גם בכתבים ובזה יש להבין קצת מה שאמרו רז"ל במדרש לך לך פרשה מ"ה, ותעניה שרה ותברח מפניה וכו', טפחתה בקורדקייסין (היינו במנעל) על פניה, כי בהגר ובישמעאל היה עדיין אחיזת זוהמת הנחש כידוע, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל על (בראשית כ"א) ותלך ותתע, ושרה הראתה לה שבחינת קדושת המנעל של הרגלין שלה גבוה מבחינת הפנים של הגר וטפחה בו על פניה, עד שהוכרחה לברוח מחמת זה ועיין בפרי עץ חיים שער התפלה פרק ב' ג' מענין לבישת מנעלים, ובלקוטי הלכות הל' חליצה ויבום הנכלל בהל' גיטין הלכה ד' אות יו"ד י"א י"ב ותבין ביותר:

אות ח

ועיין זוהר הרקיע בפירושו על הסבא דמשפטים בשאלה זו מאן הוא נחש דפרח באווירא וכו' שכתב שם, ודע מה שכתוב למעלה כי השפע נקראת נמלה, כי נמלה עם הכולל עולה קכ"ו, כמו ריבוע אדני כזה א' א"ד אד"נ אדני, ומאותו אור שיוצא מזה השם של אדני מרובע מזה תופסים הקליפות לחיותם, כי אין להם העמדה וקיום כי אם מה שגונבים מהאורות הקדושים הנ"ל, ואמר הרב ז"ל על פסוק וידו אוחזת בעקב עשו וכו' עיין שם ותוכן הענין, כי הקליפות רוצים לינק מניצוצות הקדושים שהם בחינת רגלי הקדושה בחינת עקב, והיה אוחז בו יעקב כדי שלא יהנה ממנו עשו הרשע וכו', והניצוצות הקדושים הנ"ל הם הארת אדנ"י מרובע גימטריא נמלה כנ"ל כל זה מבואר שם, וכבר ידוע כי המנעלים הן שמירה להרגלין שלא ינקו מהם החיצונים נמצא כי עיקר תיקון המנעלים הוא לבחינת הנמלה הנ"ל ומזה מבואר ביותר מה שכתבנו למעלה, שלזה הקפיד על שאין המנעל מתוקן כראוי שזה נמשך מחמת שהנמלה מונחת בפה הנחש בחינת שן רועה ורגל מועדת וכו' כנ"ל, אשר באמת מחמת זה עצמו צריכין ביותר לשמירת המנעלים כנ"ל, גם מבואר קצת ביותר מה שכתבנו בענין שרה שטפחתה להגר במנעל על פניה, כי שרה היא מבחינת ריבוע אדני הנ"ל, שלזה חייתה קכ"ז

שנה, ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון כמבואר בליקוטי תורה להאריז"ל, ובפרי עץ חיים בכוונות פורים נמצא שהיא בחינת הנמלה הנ"ל, והיא בחינת חכמה תתאה כידוע, שזה בחינת החכם הגדול דקדושה שנכנס גם באלו החכמות שהם מבחינת הנחש שהם סמוכים אליו לבחינת רגלי הקדושה כנ"ל, רק שהם אצלו רק בבחינת שפחה כמובא בספרים, שמה שהחכם דקדושה נכנס גם כן לפעמים לתוך אלו החכמות ועוסק בהם קצת, זה בכדי שיהיו לו לרקחות ולטבחות להשתמש בהם, לענין חכמת התורה שכלולים בה כל החכמות כידוע, שזה בחינת (בראשית ט"ז) בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה, כי אדרבא החכם מלקט ומוציא מהם על ידי זה כל חיותם שהיה להם מהניצוצות דקדושה שביניהם, שכולם הם מבחינת שרה בחינת ריבוע אדנ"י כנ"ל אבל לפעמים הם רוצים להתגבר על ידי זה על הקדושה ביותר, שזה בחינת (שם) ותקל גבירתה בעיניה וכו', אז ותעניה שרה ותברח מפניה ודרשו רז"ל (בראשית רבה מ"ה ו) שטפחתה לה במנעל על פניה, כי המשיכה בחינת קדושת המנעלים דקדושה, שהם בחינת השמירה להרגלין בחינת הנמלה הנ"ל שלא יינקו מהם החיצונים, ואז ותברח מפניה כי המנעל דקדושה הוא בחינת פנים, כי נמשך בשורשו מבחינת אור הפנים מבחינת החשמל כמבואר בלקוטי הלכות הנ"ל שזה בעצמו כלול גם בבחינות כוונות המילה כידוע וגם כי מבואר שם בזוהר הרקיע הנ"ל שענין זה מדבר בסוד מה שבערב שבת נכללת נוגה בקדושה, והשלש קליפות טמאות נופלין לנוקבא דתהומא רבא על ידי ההוא שלהובא דאשא שיורד בערב שבת שהיא בחינת שלהבת יה, כי נמשך בשרשו ממקום גבוה מאוד (כמבואר בפרי עץ חיים בכוונות שבת דנפק מסטרא דאמא שמשם גם כן סוד הנעל בשרשו כמבואר בשער התפלה הנ"ל, ועיין שם גם כן מה שצריך לכוון אחר הרחיצה של ערב שבת בשם סנדל וכו' עיין שם עוד ותבין ביותר בענייננו) שזה גם כן בחינת סוד כוונות המילה להכרית הערלה לגמרי שהיא מבחינת שלש קליפות טמאות לגמרי ולקרוע עור העטרה כמבואר בסידור קול יעקב ועיין שם גם בענין אותיות י"ה שבמילה ופריעה, ועיין גם לקמן בדברי רבינו ז"ל במאמר הנעלבים ואינן עולבים סימן פ"ב, ובמאמר תפלה לחבקוק סימן י"ט ואפשר לומר שהג' בחינת שיש להנחש כשיש לו כנפים לעוף בהם כנ"ל, זה בחינת שלש קליפות הטמאות, ובחינת הליכה לבד של הנחש הוא מבחינה נגה שמשם עיקר סוד הבחירה כידוע וזה שכתב רבינו ז"ל כי בחינת הליכה יש לו תמיד כי הבחירה חפשית, וכשנכלל הטוב שבנוגה בקדושה על ידי שהחכם משתמש עם חכמות אלו להטיב כנ"ל, אז הרע נופל ונתבטל דווקא על ידי שרוצה לדבק את עצמו גם כן בבחינת נגה ולעלות עמה כנ"ל, ואז יורד שלהובא דאשא

על ראשם ונופלים ויורדים למטה לגמרי ואז יש נייחא להנמלה הנ"ל, ועיין בזוהר הרקיע הנ"ל ותבין ואחר כל הנ"ל ידעתי כי לא נגעתי עדיין בכוונות המאמר כחוט השערה אפילו לפי פשטות הכוונה שהיה לו לרבינו ז"ל בזה לבד מתעלומות חכמה שיש בדברים אלו שבמאמר הנ"ל ושמעתי שפעם אחת שאלו קצת מאנ"ש בענין קשר המאמר הזה וכוונות דבריו ז"ל (ואיני יודע אם זה היה באותו העת עצמו שגילה ענין המאמר הזה או בזמן אחר), והשיב להם רבינו ז"ל, מה אעשה לכם שאין לכם ידיעה בענינים רוחניים ודקים (ובלשון אשכנז: וואש זאהל איך אייך טאהן אז איהר האט קיין ידיעה ניט אין איידילקעט), והמובן מזה היה שיש בענין זה ענינים רוחניים ודקים מאוד וכמובן גם מראש דבריו ז"ל כמבואר לעיל ועיין עוד בליקוטי הש"ס להאריז"ל מס' ברכות על ענין מנוח עם הארץ היה וכו':

סימן ס"ד-בא אל פרעה

אות א

שם אות ב', אשר שם בתוך חלל הפנוי אין שם אלקות כביכול וכו' רוצה לומר שמוכרחין לכנותו בשם זה שפינה משם אלקותו יתברך כביכול, אבל באמת בוודאי גם שם יש אלקותו, כי בוודאי אין שום דבר מבלעדי חיותו, רק שהאלקות נעלם ונסתר שם כל כך מאוד עד שמכונה בשם חלל הפנוי שיהיה בו מקום לבריאת העולם כמבואר לעיל באות א' ועל כן אלו הקושיות הבאין משם אי אפשר בשום אופן למצוא להם תשובה, רק ישראל על ידי אמונתם הקדושה עוברים על הכל וכו' כמבואר בפנים

אות ב

שם, וצריך להיות הפרש כביכול בין המילוי והסיבוב וכו' אינו רוצה לומר הפרש מקום כביכול חס ושלום, כי למעלה ברוחניות אין שייך מקום, מכל שכן במקום עליון קדוש ונורא כזה (וכמבואר גם בליקוטי אמרים תניא פרק מ"ח ע"ש) רק רוצה לומר איזה בחינת הפרש וחילוקי מעלות ומדריגות ובחינות בין המילוי והסיבוב שזה בא רק על ידי בחינת צמצום של חלל הפנוי וגם בזה אי אפשר לדבר כלל ואפילו להרהר במחשבה, וכמובן גם בעץ חיים בהיכל אדם קדמון ועיין בספר זוהר הרקיע בשם המקובל ר' מאיר פאפרוש על מאמר הזוהר בראשית דט"ו בריש הורמנותא וכו' שהאריך לבאר קצת בזה, ואף על פי כן כתב הוא בעצמו בשם מהרח"ו ז"ל, שהכל הוא רק לשבר את האוזן וכו':

אות ג

שם אות ד', לענין המחלוקת שבין החכמים שהוא בחינת חלל הפנוי שבתוכו נתהוה בריאת העולמות שהם הימים והמידות על ידי שזה מושך עצמו לצד זה וזה מושך עצמו לצד זה וכו' נראה לעניות דעתי לקרב הדברים אל השכל קצת, כי על ידי זה שזה מושך עצמו לצד ימין ששם שורש מדת החסד ואהבה וכו', וזה מושך עצמו למשל לצד שמאל ששם שורש מדת הגבורה והפחד והיראה, על ידי זה נעשה ביניהם בחינת חלל הפנוי, ובתוכו נתהוה הבריאה של הימים והמדות על ידי הדיבור היינו כי כל אחד מהחכמים מדבר כפי שורשו ובחינתו על ידי זה נתהוה ביניהם הבריאה של בחינת הימים והמדות שהם אהבה ויראה וכל כיוצא בהם, והמדות האלו הם עולמות ממש כידוע והנה באמת כל מדה ומדה כלולה מחברתה, וכן כל אחד מהחכמים כלול מכל המדות, כי בשרשם הכל אחדות אחד בחינת אין סוף, שזה תכלית כוונות כל התלמידי חכמים ועניניהם, כדי לדבק את עצמם על ידי זה באין סוף יתברך אך אף על פי כן אם היו כל התלמידי חכמים אחד לא היה מקום לבריאת העולם, היינו לבחינת התגלות המדות, מאחר שהכל אין סוף שהוא למעלה מהמדות כביכול (כמובן גם במאמר לשמש סי' מ"ט), רק על ידי שנחלקים זה מזה, וכל אחד מושך עצמו לצד אחר כנ"ל, על ידי זה נעשה ביניהם בחינת חלל הפנוי שבו נתהוה בחינת הבריאה כולה של הימים והמדות שהם העולמות כנ"ל וזה שכתב אחר כך שהגדלתי ימי ומדותי מקטנות לגדלות וכו' כי כל אחד מישראל בוודאי יש בו מדות טובות כל אחד כפי בחינתו, זה במדת אהבה וזה במדת היראה, והתלמידי חכמים עוסקים בזה לדבר עמהם ולהעלות ולגדל המדות טובות שלהם מקטנות לגדלות שיהיו כל מדה ומדה בשלימות וזכות ובהירות ביותר שזה בחינת בריאת עולמות כנ"ל ומחמת שכל אחד מהחכמים מדבר עם מקורביו כפי שורשו ובחינתו, מזה נעשה לפעמים ביניהם כמו בחינת מחלוקת, כי המדות נראות לכאורה כהפכיות זה מזה ובאמת זה המחלוקת הוא בחינת תיקון העולם, כי על ידי זה נעשה ביניהם בחינת חלל הפנוי אך אף על פי כן אסור ליכנוס ולעיין בזה בחקירות ושאלות מאחר שהוא בבחינת חלל הפנוי, על כן אסור ליכנוס לשם כי אם מי שהוא בבחינת שתיקה, וזה לא מצאתי לגוף טוב משתיקה ומי שהוא בבחינה זו, אזי אדרבא על ידי המחלוקות שביניהם זוכה לגדל ימיו ומדותיו, כי הוא נכנס ביניהם ומקבל הארת כולם, כי יודע שבאמת אין זה מחלוקת כלל, רק בחינת צמצום וחלל הפנוי, בשביל שיוכל להיות על ידי זה בחינת התהוות הבריאה של העולמות והמדות כנ"ל, וזה כל ימי גדלתי בין החכמים דייקא כמבואר בפנים:

אות ד

שם בסוף המאמר, ארבה ר"ת אכן רוח הוא באנוש וכו' כי אליהו אמר זאת לשלשת ריעי איוב שרצו לתרץ הקושיות שהיה קשה לאיוב על הנהגת השם יתברך ולא עלתה בידם על כן אמר (איוב ל"ב) אמרתי ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, כי בהימים והמדות בוודאי יכולין למצוא חכמה ושכל לתרץ הקושיות הנמשכין משם כמבואר בפנים, על כן היה סובר שהם יתרצו לו כל הקושיות שלו, וכשראה שלא עלתה בידם אמר אכן רוח הוא באנוש וכו', כי התיקון על כל הקושיות כולם, הן הנמשכין מבחינת שבירת כלים הן הנמשכין מבחינת חלל הפנוי ששם באמת אי אפשר למצוא עליהם שום תירוץ על פי חכמה ושכל, אף על פי כן הכל נתיישב וניתתקן על ידי הניגון העליון של ראש אמונה, והנגינה הוא בחינת רוח שזה בחינת אכן רוח הוא באנוש, שעל ידי זה עולין ויוצאין מכל מיני קושיות ומבוכות כמבואר בפנים והנה במאמר זה מבואר להדיא הענין הנפלא והנורא שנשמע מפי רבינו ז"ל מענין השיר והניגון שלעתיד שזה יהיה העולם הבא של כל הצדיקים והחסידים וכו' מבואר היטב על פי שכתב רבינו ז"ל לעיל שעיקר הקיבול שכר לעתיד הוא שישיגו השגות ויבינו מה שהיה אי אפשר להבין בעולם הזה, ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה וכו', שזה בחינת (בראשית ל) וענתה בי צדקתי ביום מחר בחינת מחר לקבל שכר וכו', כי אז יתגלה בחינת הניגון של ראש אמונה וכו', וזה (שמות י) הנני מביא מחר (בחינת מחר לקבל שכר) ארבה בחינת הניגון הנ"ל נמצא מבואר שהניגון הזה הוא בחינת הקיבול שכר שלעתיד, אך אף על פי כן שמעתי מהר"ר נתן ז"ל, שעיקר סוד זה הניגון שיהיה הקיבול שכר של כל הצדיקים והחסידים כנ"ל מרומז בלקוטי תנינא במאמר תקעו תוכחה סי' ח' שנאמר בראש השנה האחרון של ימי חייו ז"ל, כי אז דיבר רבינו ז"ל מענין זה

סימן ס"ה

אות א

מאמר ויאמר בועז אל רות סי' ס"ה נאמר בקיץ תקס"ו סמוך לפטירת בנו הילד הקדוש והנורא מאוד מוהר"ר שלמה אפרים ז"ל (שנפטר בחודש סיון שנת הנ"ל) ואז עמד לפניו הר"ר נתן ז"ל עם עוד אחד על העליה שהיה לרבינו ז"ל על ביתו, ורבינו ז"ל סיפר עמם מגודל צערו ויסורים הגדולים שיש לו מכל צד ומצידי צדדים, והאריך בזה קצת כמבואר במקום אחר, כי היה מלא יסורים גדולים רבים ועצומים מאוד מבית ומבחוץ בכל עת תמיד ובתוך דבריו ענה ואמר: מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם

ענין הסתלקות הילד הנ"ל, כל לבבי נשבר וניתק ממקומו, והתחילו הדמעות הקדושים לירד על לחייו ותיכף ומיד ברחו מלפניו מעוצם הבושה שנפל עליהם על שראו בכייתו בפניהם, עד שנדמה להם כאלו נהפך כל העולם ונחרב (וכבר מבואר במקום אחר ברמז קצת (חיי מוהר"ן, שיחות השייכים לתורות סימן כ"ח) מענין התקוה הגדולה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל) ואחר כך ביום שאחר זה שהיה ביום ו' ערב שבת קודש, אמר להם שאם לא היו יורדים תיכף היה מספר להם דבר יפה מאוד, וביום זה אמר להם זה המאמר של ויאמר בועז אל רות הנ"ל מענין תיקון הנשמות ומה שצריכין מאוד לבעל השדה שישגיח עליהם ויתקנם וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה, עוברין עליו יסורים הרבה בלי שיעור רחמנא ליצלן, והוא בגודל כחו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך וכו' כמב"פ במאמר הנ"ל, וזה שייך לענין הסיפור מהיסורין העוברין עליו שסיפר לפניהם ביום שלפניו כנ"ל ומאז דיבר הרבה מענין תיקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלעמבריג, ובפרט בנסיעתו לאומין, שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם, הכל היה מחמת זה בשביל תיקון הנשמות הצריכין תיקון מכמה מאות שנים וכמבואר קצת מזה במקום אחר ואז כשהתחיל לדבר מענין זה של הבעל השדה, והמובן מדבריו שאז התחיל לידע והעיקר יודע עכשיו, והידיעה שיש לו עכשיו בענין זה היא נפלאה ונוראה מאוד וכו', עיין ספר חיי מוהר"ן (שם)

אות ב

וכלל הדברים שכל הטלטולים וכל הנסיעות שלו, וכן כל היסורים הגדולים והקשים מאוד שעברו עליו, הכל היו בשביל תיקון העולמות תיקון הנפשו"ת והנשמות של החיים, ובפרט נשמות המתים שבזה עסק ביותר בסוף ימי חייו כמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומן סימן ז) ובאומין ביום אחד לפני היום של הסתלקותו ז"ל, והיה שוכב על מטתו בחלישו"ת גדול מאוד, ענה ואמר להר"ר נתן ז"ל: האתה זוכר המעשה שספרתי לך בכניסתי לאומין, היינו מהבעש"ט ז"ל שבא למקום אחד שהיו שם נשמות נפולות הרבה מאוד שהיה מוכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם כי אם כשיסתלק על ידי זה, וכמבואר מזה במקום אחר (שם) (וגם במאמר זה הנ"ל מבואר שיש אחד שאינו יכול לגמור הענין כי אם עם הסתלקותו ושגם לזה צריך להיות אדם גדול מאוד וכו'), ענה רבינו ז"ל ואמר בזה הלשון: מע האט שוין לאנג ארויס געקיקט אויף מיר מע זאהל מעך דער טאפען אהער, וואס זאהל איך אייך זאגען אלפים רבבות רבבות רבבות ומשך מאוד תיבת רבבות בכל פעם, כלומר שיש כאן באומין

ריבוא רבבות רבבות הרבה הרבה של נשמות שעומדים עתה סביבו שיתקנם, שבשביל זה יש לו כל העינויים והיסורים הקשים והמרים האלה ואחר כך היסב את פניו קצת אל הקיר ופירש ידיו קצת, כאומר הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזומן לקבל הכל בשבילו יתברך, וכל זאת אי אפשר לצייר בכתב כלל וכו' ואחר כך בלילה השייך ליום ג', הוא יום ד' דסוכות יום האחרון של ימי חייו הקדושים, ואז אחר חצות לילה אז עמדו לפניו הר"ר נפתלי ז"ל והר"ר שמעון ז"ל, ואז חזר ודיבר מענין הנשמות הנ"ל מה שצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאוד, ואמר כמה משפטים יש כמה קדושים היו כאן וכו' ענה הר"ר נפתלי ז"ל ואמר לו, הלא אמרתם במאמר ויאמר בועז אל רות שהצדיק הגדול המופלג במעלה מאוד מאוד יכול לגמור הענין בחייו, ענה הוא ז"ל ואמר לא אמרתי לכם כי אם איזה בחינה מזה, כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה ואחר כך לקח המפתח של הקאמאדע ונתן להם, וצוה עליהם שתיכף שיסתלק בעודו יהיה מונח על הארץ יקחו כל הכתבים הנמצאים שם בהקאמאדע וישרפו כולם, והזהירם לקיים דבריו והם לקחו המפתח ועמדו בבהלה, רועדים וזוחלים ומצטערים הרבה בשמעם כל זאת, והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין את עצמו כל כך להסתלק ענה ואמר מה אתם מתלחשים, אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני, כי אין אני מתפחד מזה כלל ואחר כך אמר להם, אפשר אתם מדברים על אודותיכם, מה יש לכם לדאוג כשאני הולך לפניכם, מה אלו הנשמות שלא היו מכירים אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם אלו האנשים שמתו מקודם עמהם יש איזה יגיעה וכו' אבל אתם מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם להתייראַ כלל ועוד שמעו ממנו אז דיבורים נוראים כאלה מענין הסתלקותו ומענין הנשמות הנ"ל ועיין מזה עוד בספר ימי מוהרנ"ת בביאור יותר

אות ג

ועיין בספר חיי מוהר"ן (שם) מובא שם גם כן ענין הנ"ל מה שאמר להם בלילה שקודם הסתלקותו, מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם וכו' כנ"ל וסיים שם הר"ר נתן ז"ל, וכן אפילו אותם שלא זכו להכיר את רבינו ז"ל בחייו, כשיבואו על קברו הק' וכו' ויסמכו עליו וילמדו ספריו הק', וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הק', בוודאי יש להם על מה שיסמכו, אשריהם ואשרי חלקם ולא יאשמו כל החוסים בו, כי כבר גילה דעתו ז"ל בפירוש וברמז, שכל מה שעוסק עמנו אינו בשבילינו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה (וכמו שפירש"י שם אף עם דורות העתידין להיות) עד כאן

אות ד

ומכל הנ"ל סעד גדול למה שביארנו במאמר אנכי סי' ד', שרימז רבינו ז"ל שכל התיקונים המבוארים שם שנעשין על ידי התקרבות להצדיק, בפרט מה שזוכין על ידי שמתוודין לפניו ומספרין לפניו כל לבו וכו', כל זאת נעשה גם עכשיו אחר הסתלקותו וענין זה מרומז קצת במה שהביא שם מאמר רבותינו ז"ל (מכות י"א) שהיו עצמותיו של יהודא מגולגלין, עד שאמר משה שמע ד' קול יהודא והזכיר הוידוי שהתוודה וכו' ע"ש ולפי הנ"ל מובן ממילא, ומה אם יש לו כח להצדיק לתקן הדורות שהיו לפניו ולא הכירו אותו ולא ידעו ממנו כלל, מכל שכן שיש לו כח לתקן הדורות הבאים אחריו ונשענים על זכותו וכחו ומשתדלים לקיים דבריו כנ"ל וכמבואר שם באריכות קצת ועיין במקום אחר מבואר מענין המעשה של המאמר ויאמר בועז אל רות הנ"ל ומה שהתחיל רבינו ז"ל לספרה ולא גמרה וכו':

אות ה

שם במאמר ויאמר בועז הנ"ל אות א' וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם אזי טוב ויפה מאוד להתפלל כי אז התפלה על תיקונה וכו' רוצה לומר כמו שמבואר אחר כך, כי הבעל השדה מסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, היינו שיהיו דיבורי התפלה שלו בשלימות כמבואר בפנים גם כי עיקר התפלה היא מהנשמה, בבחינת כל הנשמה תהלל י"ה כמבואר בל"ת במאמר תקעו ממשלה סי' א' וכן במאמר זה עצמו באות ב' ובאות ד' מבואר שהדיבור של התפלה יוצא מהנפש שהוא בחינת הנשמה ועל כן כשמתקן הנשמות ומכניסם אזי טוב ויפה מאוד להתפלל:

אות ו

שם אות ב', וזה בחינת שדה בוכים וכו' אפשר שרימז בזה גם כן על הבכיה שבכה ביום שלפניו כנ"ל:

אות ז

שם באות ד', וכשהשכל בשלימות אזי הנפש עושה פירות רוצה לומר כי זוכה על ידי זה לבטל עצמו אל התכלית ועל ידי זה זוכה לדבר דיבורים שיהיה להם שלימות, היינו שיהיו בבחינת אחדות ויהיו מקושרים תמיד בהנפש וכמבואר לעיל באות ב' ואפשר שהדיבורים אלו השלמים, הן בעצמן בחינת הפירות של הנפש, בבחינת (בראשית ב) ויהי האדם לנפש חיה לרוח ממללא, כי מוצא הדיבור הוא מהנפש, והנפש הוא בחינת גן, בבחינת (ירמיה ל"א) והיתה נפשם כגן רוה כמבואר לקמן, ובגן הזה גדלים פירות נפלאים ושושנים וציצים ופרחים נאים, שהם בחינת הדיבורים הקדושים כמבואר באות

ב' הנ"ל ואפשר שזה בחינת (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, כי עדן הוא בחינת התכלית כמבואר לקמן, שמשם שואבין מים לכבות צמאון הנפש ולהשקות את הגן שהוא בחינת הנפש וכו' כנ"ל ועל כן כשהנשמות עושין פירות, על ידי שזוכין להסתכל על התכלית ולסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא, אזי מאירין עיני בעל השדה ויכול להסתכל בכל אחד ואחד ולהביאו אל התכלית הטוב כנ"ל אבל כשאין עושין פירות חס ושלום, וזה מחמת שלא זכו לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא בשלימות, אזי הנפש בבחינת (תהלים ק"ז) ארץ פרי למלחה, היינו בחינת הרגשו"ת היסורים שהם בחינת מלכות וגם אצל הבעל השדה נתחשכין עיניו חס ושלום על ידי בחינת הבכיה שהוא קלקול הראות כנ"ל באות בית וגם זה בחינת מליחות, כי הדמעות הם מים מלוחים שזה בחינת צמאון כמבואר לעיל במאמר אמר רבי עקיבא סי' נ"א:

אות ח

שם, מנצפ"ך צופים אמרום וכו' כי מנצפך הם בבחינת גבורות ודינים כידוע ומשם שורש כל היסורים והאותיות מנצפך הסתומים הם באין רק בסוף התיבה, שעל ידי זה מפרידין בין תיבה לתיבה, והצופים מסתכלים על זה להשלים את השכל ולהביא כל הנפשו"ת אל התכלית שעל ידי זה נתבטלין היסורין וזוכין לעשו"ת מכל דיבורי התפלה אחדות אחד:

אות ט

שם, בפירוש הפסוק ואז על ידי ההסתכלות על התכלית נתבטלין היסורים וכו' וזה גם כן בכלל (רות ב) לבלתי נגעך, היינו שנתבטלין היסורין שהם בחינת נגעי הנפש:

אות י

שם וזה בחינת הגן עדן נתבאר לעיל קצת ואפשר שזה בעצמו גם כן בחינת השדה שגדלין שם אילנות ועשבים יפים ונאים מאוד המבואר באות א', כי אף על פי שבכאן מבואר שגן הוא בחינת הנפש, מכל מקום יש לומר שבמקום שורש גידולם של כלליות הנפשו"ת כולם הוא גם כן בחינת גן וכמובן גם בזוה"ק:

אות יא

ועיין בהשמטות שבסוף סיפורי מעשיות, שם מבואר שמה שנאמר במאמר זה הנ"ל שצריך לעשו"ת אחד מכל התפלה וכו', וזה בחינת התכלית שהוא כולו אחד וכו' זה נאמר בסוף יום ב' של ראש השנה ואז אמר שאחד הוא ראשי תיבות דברי אלקים חיים וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי ענין אלו ואלו דברי אלקים חיים הוא גם כן רק על ידי בחינת האחדות הנ"ל ששם נכלל הכל באחדות אחד, אף שנראה לכאורה שני הפכים ממש או אפשר דרוצה לומר כשזוכין שדיבורי התפלה הם בחינת דברי אלקים

חיים, בחינת (ישעיה נ"א) ואשים דברי בפיך המובא במאמר על אשר מעלתם סי' מ"ח (ועיין בלקוטי תנינא סימן א' תקעו ממשלה), ובבחינת (דברים י) הוא תהלתך והוא אלקיך, המובא בלקוטי תנינא סימן י"ט ובהשיחות (שבסוף ספורי מעשיות), אז זוכין שכל תיבות התפלה יהיו בבחינת אחדות אחד המבואר בפנים, מאחר שהם בחינת דבר ה' ממש, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל על פסוק (תהלים ס"ב) אחת דבר אלקים וכו' שכל הדברות בדיבור אחד נאמרו

אות יב

שם, כשחוזר השכל מהביטול אל המוח שהוא כלי השכל אזי אי אפשר להמוח לקבל זה השכל וכו', ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין וכו', אז הרשימו מהביטול מראה להדעת שידע שכולו טוב וכולו אחד ויש לומר דרוצה לומר, שאף על פי שמרגיש בהצער והיסורים, אף על פי כן יודע בידיעה שלימה שגם זו לטובה וביותר נראה לומר, דכאן מיירי מהביטול שזוכה כל אחד לבטל עצמו אל התכלית בשעה שבורח מן היסורים וסותם עיניו מחיזו דהאי עלמא, ועל כן אחר כך אי אפשר להמוחין שלו לקבל אפילו אור הרשימה, מאחר שהביטול היה רק לפי שעה על ידי היסורים אבל במאמר אנכי שזכה לכלול באור אין סוף על ידי שהחזיר המלכות לשרשה וכו', על כן אפילו אחר כך יוכל המוחין והדעת לקבל אור הרשימו על כל פנים, ומה שמבואר כאן מענין לעשו"ת אחד מכל התפלה הוא ענין בפני עצמו והוא מדריגה גבוה מאוד, כי לזה זוכין כשמשיגין באמת את התכלית שכולו אחד כמובא בפנים, והביטול אל התכלית שעל ידי היסורין הוא רק כמו בחינת חינוך והרגל לדרך זו, עיין פנים ותבין:

סימן ס"ו

אות א

מאמר ויהי נא פי שנים ברוחך סי' ס"ו נאמר אחר חנוכה שנת תקס"ז, ונאמר פיסקא פיסקא היינו התחלת המאמר מענין פי שנים, שאפשר שיהיה להתלמיד פי שנים כרבו ויתפלל בכוונה יותר מרבו ואף על פי כן הכל יהיה רק בכחו של רבו וכו', זה נאמר באמצע השבוע בלילה בסעודת הערב, ונתגלגלו הדברים על ידי ששמע שאיש אחד ממקורביו ז"ל, אמר ברכת קידוש הלבנה בהתעוררות גדול מעומק הלב, והוטב בעיניו מאוד מאוד, והתחיל לדבר מזה עד שנתגלה הענין הנפלא שעל הפסוק (מלכים ב ב') ויהי נא פי שנים ברוחך אלי וכו' אחר כך בשבת קודש נאמר הענין של שבירת מניעות

המבואר במאמר זה הנ"ל, אחר כך במוצאי שבת נאמר הענין של המשכת רוחו של משיח המבואר במאמר זה הנ"ל, ועיין בספר ימי מוהרנ"ת מבואר ביותר:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ב', כי בחינת ב' הרוחות הנ"ל נעשין על ידי המתקת החרון אף וכו' אפשר שזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה יב ט"ו) בתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין וכו' עמד ושיתף עמה מדת הרחמים, כמו שכתוב (בראשית ב) ביום עשו"ת ה' אלקים ארץ ושמים וכו', היינו בחינת (ישעיה מ"ח) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים המבואר לקמן:

אות ג

שם במאמר הנ"ל אות ב', וזה בחינת (אבות ב) הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה לידי עבירה דייקא וכו' נראה לעניות דעתי שרבינו ז"ל רימז בכאן גם ענין מה שצריכין להסתכל בשלשה דברים אלו דייקא ועל ידי זה אי אתה בא לידי עבירה כי ג' דברים אלו הם כנגד ג' בחינת של ציור מקום וזמן, שיש בין בבחינת כח בין בבחינת פועל כמבואר לעיל בפנים וזה שמפרש אחר כך מאין באת מטפה סרוחה, זה כנגד בחינת ציור, כי כשזוכר היטב שכל ציורו של הגוף והגשמיות שלו המתאוה לדבר עבירה, הכל בא ונצטייר מטפה סרוחה, על ידי זה נמאס ונתבטל אצלו הציור של העבירה רחמנא ליצלן וזה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, למקום דייקא זה כנגד בחינת מקום, כי שהאדם יודע שהולך אל מקום עפר וכו' כי שם מקומו האמיתי בזה העולם, מאחר שהולך לשם לבוא אל מקומו, על ידי זה נתבטל אצלו בחינת המקום של העבירה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו' זה כנגד בחינת זמן, וכמו שפירשו המפרשים ז"ל ענין הלשון של דין וחשבון, כי הדין הוא על שעשה מעשים שאינם הגונים, והחשבון הוא העיקר על הזמן, כי בזמן הזה שעשה דבר שאינו הגון היה מחוייב לעשו"ת אז איזה מצוה ודבר הגון, כי רק בשביל זה ניתן הזמן של העולם הזה להאדם בבחינת (דברים ז) היום לעשותם וכו' נמצא כי עיקר הדין והחשבון הוא על בחינת הזמן, כי לא די שלא עשה בזמן הזה מה שהיה מחויב לעשו"ת בו דהיינו מצוות ומעשים טובים, אף גם שעשה בזמן הזה דברים שאינם הגונים וכשמשים אל לבו ענין זה היטב, על ידי זה נתבטל אצלו בחינת הזמן של העבירה כי אין לו זמן כלל לעשותה, כי מחויב לעשו"ת בכל הזמן שלו רק מצוות ודברים הגונים כנ"ל ומחמת שג' בחינת אלו של ציור מקום וזמן ישנם בין בבחינת כח בין בבחינת פועל, על כן גם התנא כפל דבריו ואמר תחלה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ולא ביאר דבריו

בפירוש, כי זה נגד בחינת ציור מקום וזמן שבבחינת כח לבד שלא יצאו עדיין מכח אל הפועל, על כן גם הוא לא ביאר דבריו כאן, ואמרם רק בבחינת כח ואחר כך כפל דבריו וביארם, כי זה נגד בחינת ציור מקום וזמן שבבחינת פועל, ומחמת שעיקר בחינת הזמן הוא בבחינת מלכות כידוע, וכמבואר בכוונות שהחיינו וכו' והגיענו לזמן הזה על כן אמר גם כאן לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון (שזה נגד בחינת הזמן) לפני מלך מלכי המלכים וכו':

אות ד

שם, לידי עבירה דייקא וכו' ועל כן מועיל תשובה על עבירה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי כשעושה איזה מצוה ומוציאה מכח אל הפועל על ידי זה ממשיך אור בחינת הכח שהוא בבחינת הרוח דלעילא, ומקשרו עם בחינת הפועל שהוא בחינת הרוח דלתתא, ונעשה על ידי זה יחוד גדול וקדוש בין שני הרוחות הקדושו"ת מה שאין כן כשמוציא חס ושלום איזה דבר עבירה מכח אל הפועל, אז אדרבא נסתלק גם בחינת הרוח דלתתא שהוא בחינת החיות הקודש שיש בו, ועולה ונכלל בשרשו שזה בחינת שהפועל חוזר אל הכח, ואז הוא כמו מת ממש מאחר שנסתלק ממנו גם בחינת הרוח דלתתא, ושורה עליו רוח חיצוני רוח הטומאה חס ושלום, שזה בחינת מה שמבואר בזוהר הקדוש שכשאדם חוטא חס ושלום מסתלק ממנו אור הנשמה וכו', ועל כן מועיל תשובה כי עיקר תשובה היא חרטה וכו' בחינת פתח חרטה וכו' רוצה לומר כי עיקר מה שצריכין פתח חרטה הוא כדי לעקור דבר הנדר וכיוצא מעיקרו ושורשו, כי החרטה שמתחרט רק מעכשיו לבד אינו מועיל אלא אם כן הוא מתחרט ועוקר הנדר מעיקרו, כי אם היה יודע שיהיה כך אזי מעיקרא לא היה נודר וכמו כן לענין התשובה שעיקר הוא החרטה, היינו גם כן להתחרט על הדבר ולעקור אותו מעיקרו ושרשו, היינו שצריך להתחרט גם על בחינת העבירה שבכח, היינו מה שהניח את מחשבתו להרהר כלל בעבירה שעל ידי זה בא לידי עבירה גם בפועל רחמנא ליצלן, וכשמתחרט באופן זה נמצא שמתחרט על כל הששה בחינות שיש בכח ובפועל שזה בחינת הפתח כנ"ל בפנים, ועל ידי זה מוחלין לו, כי חוזר ומייחד בחינת הכח והפועל בקדושה על ידי התשובה והחרטה כנ"ל ועיין בלקוטי הלכות יו"ד הלכות הכשר כלים הל"ד מבאר בזה ביותר עיין שם ותראה נפלאות ועיין מזה גם בהל' נזקי שכנים הל"ג:

אות ה

שם אות ג', וזה בחינת אל הויה ביצירה וכו' וזה בחינת הויה במילוי ההין וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על פי המבואר בפרי עץ חיים בשער הזמירות בכוונות הללי

נפשי את ה' (תהלים מ"ו) מלכות דיצירה וכו', ומסיים אלהיך ציון שהיא מלכות, ויש בו ט' פסוקים ט' הויות נגד ט' נקודות, ופ"ג תיבות כשם ב"ן ושם אל, שאל הויה הוא ביצירה, וכאן במלכות הויה דבן וכו', וכן הוא גם כן במשנת חסידים ובזה מבוארים קצת דברי רבינו ז"ל, כי כאן מדבר גם כן ממזמור זה שזה בחינת (תהלים קמ"ו) אהללה ה' בחיי שהזכיר לעיל, וגם כאן מבאר הפסוק (שם) אשרי שאל יעקב בעזרו ואפשר לומר בזה גם כן קשר הענין, כי מאחר שאמר אהללה ה' בחיי היינו שאני חי חיים שלי ואיני נצרך לבריות כנ"ל, וזה אזמרה לאלקי בעודי היינו בעודי בחיי וחיי רוחי מלובשים עדיין בתוך גופי, שזה בחינת מוציא מכח אל הפועל שהרוח דלתתא מלובש עדיין בתוך הגוף, ואינו נכלל ונסתלק לבחינת הרוח דלעילא לגמרי חס ושלום, רק אדרבא מושך בכל פעם חיות והארה מבחינת הרוח דלעילא, שהיא בחינת כח אל הפועל, שהוא בחינת הרוח דלתתא וזה שסיים (שם) אל תבטחו בנדיבים וכו' היינו שמזהיר להאדם שלא יהיה נצרך לבריות ולא יבטח בנדיבים (שעל ידי זה הוא רחוק חס ושלום מבחינת אמת שלימות הדיבור ולא יוכל להיות מוציא מכח אל הפועל), בבן אדם שאין לו תשועה תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתנותיו, כי איך אפשר לבטוח באדם מאחר שהוא בעצמו אינו בטוח בעצמו שיוכל להוציא מחשבותיו ועשתונותיו מכח אל הפועל, כי הלא אם תצא רוחו היינו שהרוח דלתתא יסתלק למעלה לשרשו שהוא בהרוח דלעילא בחינת כח, וכן הגוף ישוב לאדמתו שהוא שרשו גם כן, בחינת (בראשית ב) וייצר וכו' את האדם עפר מן האדמה, ואז ביום ההוא אבדו עשתונותיו ומחשבותיו ולא יצאו מכח אל הפועל, ואם כן איך אפשר לאדם אחר לבטוח בו וזה שסיים אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו וכו' כמבואר בפנים, וזה שסיים גם כן השומר אמת לעולם וכו':

אות ו

שם במאמר הנ"ל, לבחינת יצירה שהוא בחינות ימי החול וכו' רוצה לומר כידוע בזוהר הקדוש ובכתבים, כי שבת וימים טובים הן בבחינת בריאה, וששת ימי החול הן בבחינת יצירה:

אות ז

שם, וזה בחינת מלכות פה וכו' היינו שתיקון זה שמבואר עד כאן מענין שלימות האותיות עצמן של בחינת הדיבור זה בחינת תיקון המלכות שהוא בחינת מלכות פה ואחר כך מתחיל לבאר מענין הנקודות של האותיות וכו' ואפשר שמרמז בזה גם כן למה שמבואר בכוונות הנ"ל, שמזמור הללי נפשי הוא במלכות דיצירה כנ"ל, וזה שסיים ימלוך ה' לעולם וכו' וגם כי ידוע כי שם הויה שבמלכות הוא אותיות בלא נקודות וכו'

ועוד יש לפרש כי שבת הוא בחינת מלכות כידוע, ועל ידי בחינת שבת נשלמין אותיות הדיבור בחינת (ישעיה נ"ח) ודבר דבר כמבואר בפנים שם:

אות ח

שם במאמר הנ"ל אות ד', וכשיש לו החשק הראוי לאותה המניעה וכו' אזי ממילא נתבטל האונס והמניעה וכו' רוצה לומר כי על ידי החשק והכיסופין נעשין נקודות להאותיות ואז הדיבור בשלימות, ואז יוצא הדבר מכח אל הפועל כמבואר בפנים לעיל שם:

אות ט

שם בסופו, מעשה בחסיד אחד שהקניטתו אשתו וכו' יש לומר בדרך דרוש קצת על פי מה שמבואר לעיל בסוף אותו ב', שכשמוציא העבירה מכח אל הפועל אזי הוא רשע גמור וחשוב כמת כי (ברכות י"ח) רשעים בחייהם קרויים מתים וזה בחינת (תהלים פ"ח) כמו חללים שוכבי קבר וכו' ובארנו לעיל הענין קצת, כי בעשיית העבירה חס ושלום, אזי לא די שאינו יכול להמשיך הארה מהרוח דלעילא, אף גם הקצת חיות שהיה בו מרוח דלתתא גם זה נסתלק ממנו וכו' והנה בעוון הכעס החמירו רבותינו ז"ל מאוד, ואמרו כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה, וכבר ראינו חומר פגם עוון עבודה זרה שאפילו מחשבת עבודה זרה שהוא רק בבחינת כח בעלמא הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ועיין בזוהר תצוה דף קפ"ב בענין טורף נפשו באפו איהו טריף ועקר נפשו בגין רוגזיה ואשרי בגויה אל זר ועל דא כתיב (ישעיה ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו דההוא נשמתא קדישא טריף לה וסאיב לה בגין אפו אשר נשמה אחליף באפו, כי במה נחשב הוא עכו"ם אתחשיב ההוא בר נש, ומאן דאתחביר עמיה ומאן דאשתעי בהדיה כמאן דאתחבר בעכו"ם ממש מאי טעמא בגין דעכו"ם ממש שארי בגוויה, ולא עוד אלא דעקר קדושה עילאה מאתריה ושארי באתריה עכו"ם ממש כההוא וכו' עיין שם עוד וכן בכתבי האריז"ל החמיר מאוד בעוון זה והנה אמרו רבותינו ז"ל יזכור לו יום המיתה, ואפשר לומר לפי הנ"ל היינו שכמו שאז נסתלק הרוח דלתתא ויהיה חשוב כמת, בחינת רשעים בחייהם קרויים מתים כנ"ל, ועל כן יאמר אל לבו מוטב לי שאמות זכאי ואל אמות חייב, כי הלא אם הוציא מחשבת העבירה מכח אל הפועל חס ושלום, על ידי זה ארד חס ושלום לבחינת מיתה ממש, ולמה לי להוציא סטרא דמותא אל הפועל ממש ואהיה אובד על ידי זה שתי עולמות חס ושלום, מוטב לי לצייר בדעתי כאלו כבר נסתלק ממני הרוח דלתתא וכבר הוא לאחר מיתתי רחמנא ליצלן וממילא לא שייך כלל שום מחשבת עבירה חס ושלום ומכל שכן כשמגיע לו איזה כעס בוודאי צריך לשום אל לבו

את כל הנ"ל, כי בעוון הכעס אפשר שפוגם כל כך ביותר עד שנסתלקין חס ושלום בחינת שתי הרוחות, הרוח דלתתא עם הרוח דלעילא, וחוזר הדבר לבחינת חרון אף חס ושלום, שזה גם כן חומר פגם עבודה זרה שאמרו רבותינו ז"ל, כל זמן שעבודה זרה בעולם חרון אף בעולם כי עיקר הבריאה היתה בשביל אמונה כמו שכתוב וכל מעשהו באמונה וכמבואר במקום אחר ובזה מבואר קצת סמיכות המשנה (אבות ב) ואל תהי נוח לכעוס ושוב יום אחד לפני מיתתך ואמרו רבותינו ז"ל (שבת קכ"ג) ישוב היום שמא ימות למחר וכו', היינו בחינת יזכור לו יום המיתה הנ"ל שבזה מכניע הכעס כנ"ל ואפשר לומר שזה היה גם כן ענין החסיד שהקניטתו אשתו והיה מתירא שלא יבא לכלל כעס וחרון אף חס ושלום, על כן הלך ולן בבית הקברות היינו שצייר בדעתו כאלו כבר כעס חס ושלום ונסתלק נפשו ונשמתו ממנו, ואז הוא כמו מת ממש בבחינת (תהלים פ"ח) כמו חללים שוכבי קבר הנ"ל, ועל ידי זה נמתק כעסו וחרון אפו, ואז שמע השתי רוחות שמספרין זה על זה, היינו בחינת שתי הרוחות הנ"ל וכמבואר בפנים:

אות י

ובענין התבררות העשן עד שנעשה ממנו רוח אווירי וכו' ככל המבואר בפנים, הגם כי אין אתנו יודע עד מה לבאר בזה, אך אף על פי כן נראה לעניות דעתי שרימז בזה לכל סדר השתלשלות אצילות של הבריאה, שמתחלה היה הצמצום של בחינת חלל הפנוי והצמצום הוא כביכול מבחינת דין, וכמבואר בכתבים ואולי זה בחינת העשן וכו' ועיין זוהר בראשית דט"ו קיטרא בגילמא וכו', ויש מפרשים שם קיטרא כמו בחינת עשן וכו', ואחר כך היה בחינת שבירת כלים ומיתת המלכים מגודל הדינים שבהם, ועיקר השבירה היתה בבחינת אור העינים כידוע ואולי שזה בחינת כעשן לעינים ואחר כך היה התיקון על ידי אור מה החדש שהוא בבחינת רוח אוירי כמובא בכתבים, וגמר תיקון הבריאה היה על ידי בחינת הנסירה, שזה בחינת שם חת"ך כמובן לקמן בפנים בסי' ק"ח, ועדיין צריכין עיונא רבא לבאר קצת בזה ביותר והוא רחום יכפר:

סימן ס"ז

אות א

מאמר ויבן ה' אלקים את הצלע סי' ס"ז נאמר בזאסלאב בשבועות שנת תקס"ז שחל אז ביום ו' ז', ואז נפטרה זוגתו הראשונה ז"ל בערב שבועות גם באותו שבועות אמר דברי צחות מענין שאנשים פשוטים אוכלים בשביל שיהיה להם כח ללמוד, ואנשים הגבוהים במעלה לומדים כדי שיהיה להם דעת ומוח ושכל איך לאכול ואמר הם מתווכחים עמי כי

אני הייתי רוצה שיהיה סיום הסעודה בלימוד, שזה בחינת העבודה הפשוטה שאוכלים ואחר כך לומדים, דהיינו שאוכלים כדי שיהיה להם כח ללמוד כנ"ל, אבל הם מחזיקים אותי בגדולות, ונותנים בכל פעם עוד איזה מאכל, ורוצים שיהיה הסיום באכילה, שזה בחינת העבודה גבוה הנ"ל שלומדים ואחר כך אוכלים, דהיינו שלומדים כדי שיהיה להם דעת ושכל איך לאכול וכמבואר כל זאת בחיי מוהר"ן ועוד היה אז כמה וכמה ענינים וסיפורים נפלאים והכל נכלל בתוך המאמר הזה אחר כך בפירוש או ברמז:

אות ב

שם במאמר זה הנ"ל אות ה', וכנגד זה נזכר בתורה ה' פעמים צדקה וכו' רוצה לומר הגם כי תיבת צדקה נזכר בתורה רק ארבעה פעמים, היינו ויחשבה לו צדקה (בראשית ט"ו), לעשו"ת צדקה ומשפט (שם י"ח), וצדקה תהיה לנו וכו' (דברים ו), ולך תהיה צדקה וכו' (שם כ"ד), מוכרח לומר שחושב גם תיבת צדקה ממני וכו' (בראשית ל"ח), וצדקה אותיות צדקה בפרט כפי המבואר כאן שעל ידי צדקה נעשה בחינת תיקון הכבוד והמלכות, שזה היה כל ענין המעשה של יהודה ותמר שמהם יצא משיח ועיין זוהר אחרי מות ע"ב: מענין צדקה ממני הנ"ל ועיין בפרי עץ חיים בכוונות ואתה מושל בכל ותבין ביותר, כי על ידי זה נגדלת פרצופה ונעשה בבחינת צדקה שזה בחינת צדקה ממני, כי על ידי זה נעשית בבחינת צדקה כנ"ל ועיין שם בסוד מאמר רבותינו ז"ל (יבמות ל"ד:) כל מיעכות של בית רבי תמר שמם, תמר דייקא בחינת תמר הנ"ל ועיין שם עוד מבואר כל ענין של אותיות צדק וצדקה המבואר כאן במאמר זה הנ"ל, ושעל ידי צדקה ממשיכין לה ההא חסדים שלו כדי שתהיה עמו פנים בפנים, ואז נקראת צדקה שזה גם כן בחינת צדקה ממני וכו' הנ"ל וזה גם כן בחינת מה שמבואר כאן שיהיה פנים אל הכבוד והמלכות שזה בחינת (ישעיה נ"ח) והלך לפניך צדקיך וכו' כמובאר בפנים:

אות ג

שם אות ו', כשחוזר הכבוד אל המביני מדע וכו' נראה לעניות דעתי שרימז בזה להסוד המבואר שם בפרי עץ חיים בכוונות ואתה מושל בכל הנ"ל, שגידול קו המדה של המלכות הוא מהארת שם אהיה שהיא הבינה וכו' (ושם מבואר גם כן מענין חילוף שם אהיה שהם אותיות ב"ו"כ"ו המרומזין בתיבות בכל ובידך כח וגבורה וכו' ומבואר במאמר זה לקמן) וזה גם כן בחינת (בראשית ב) ויבן ה' אלקים את הצלע, היינו הכבוד והמלכות שהוא בחינת הצלע בחינת חוה אם כל חי, היינו שחזר הכבוד אל המביני מדע ונמשך עליהם הארת הבינה אך מחמת שנתן בה בינה יתרה היינו בחינת מותרות המוחין על ידי זה יונקין משם האויבים על ידי השערות, על כן קלעה לחוה בחינת

שערות קלועים כדי שיינקו במהרה כל המותרות וכו' כמובא בפנים ועיין עוד מענין שם בוכ"ו הנ"ל בכוונות האריז"ל על ברכת מלך עוזר ומושיע ומגן ואתה גבור לעולם אדנ"י ועיין נפלאות על פי מאמר זה בלקוטי הלכות חו"מ ה' חובל הל"ג:

סימן ס"ח-חומר איסור כעס

אות א

שם, ועושה לו מחומה חימה וכו' רוצה לומר על דרך שאמרו רבותינו ז"ל והמים להם חומה חמה כתיב וכו':

אות ב

שם, כי כשהממון יורד להאדם הוא בבחינת טרף נתן ליראיו וכו' כי הממון והפרנסה שרשו מבחינת גבורות כנ"ל שזה בחינת (איוב ל"ז) מצפון זהב יאתה יראה היא גם כן בחינת גבורות כידוע, ועל כן טרף נתן ליראיו, ומחמת זה נתהפך לפעמים לכעס ונעשה בזה טורף נפשו באפו, כי הכעס הוא גם כן מבחינת גבורות כמבואר לעיל בפנים:

סימן ס"ט-חומר איסור גזילה

אות א

שם, וזה סוד כוונת הגמרא הגוזל את חבירו שוה פרוטה יוליכנו אחריו אפילו למדי וכו' היינו לימודי ה' היינו הבנים וכו' אמר רבינו ז"ל להר"ר נתן ז"ל ששמע שהיו לומדים פירוש הגמרא כך במקום ששמע:

אות ב

שם, לב חכם לימינו וכו' היינו שנושא אשה כדי שילמוד תורה בטהרה וכו' רוצה לומר ועל ידי זה זוכה שיהיה לו בנים הגונים שיהיו בבחינת (ישעיה נ"ד) וכל בניך לימודי ה', מאחר ששורש יניקת האילן שהוא האשה והענפים והפירות הכל הוא מהבעל ושורש מחשבתו שנשא אשה הכל בשביל התורה כדי שילמוד תורה בטהרה, על כן גם הפירות הן בבחינת זאת בבחינת וכל בניך לימודי ה', מה שאין כן כשנושא אשה לשם ממון וכו' כמבואר בפנים:

אות ג

והנה בעת שאמר רבינו ז"ל זה המאמר עמד שם אחד מאנ"ש שלא היה לו בנים, ובאותו העת שגילה רבינו ז"ל זה המאמר הנ"ל אחר איזה ימים התחנן זה האיש מהחשוכי בנים לפני רבינו ז"ל אודות ענין שאין לו בנים, והשיב לו רבינו ז"ל הלא כבר שמעת ממני

תורה על זה, וזה האיש לא הבין כלל כוונתו ז"ל, עד שעמד אחר כך על כוונתו ז"ל על ידי איזה אנשים מאנ"ש, שגילה לפניהם רבינו ז"ל שזה שאין לו בנים הוא מחמת, שהיה אז איש אחד שהיה עשיר גדול מקודם ואחר כך ירד ממדריגתו, וזה האיש הנ"ל שלא היה לו בנים היה בתחלה במדרגה שפלה וקטנה, ואחר כך עלה ממדריגה למדריגה ונתעשר בכל פעם ביותר ומחמת זה היה להאיש היורד הנ"ל קנאה גדולה עליו וחמדה גדולה על ממונו ועשירותו, וגם לוה ממנו ממון הרבה ולא החזיר לו, ועל ידי זה לא היה להאיש העשיר הנ"ל בנים וכמובא בפנים במאמר הנ"ל אחר כך קודם הסתלקותו של רבינו ז"ל, צוה לקצת מאנ"ש שיאמרו להאיש הנ"ל שלא היה לו בנים שרצונו שיגרש את אשתו ויקח לו אשה אחרת ויהיו לו בנים ועברו כך כמה שנים אחר פטירת רבינו ז"ל, עד שאחר כך יצא הדבר אל הפועל וגירש את אשתו ובתוך כך מתה אשתו של האיש היורד הנ"ל, ונשא האיש היורד הנ"ל את אשתו של העשיר הנ"ל, ונתקיימו כל דברי רבינו ז"ל כמבואר במאמר זה הנ"ל ועיין בזוהר תזריע נ"ב ממונא באתתיה זכי ליה בר נש, הדא הא דכתיב (משלי י"ט) בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת מאן דזכי באשה משכלת זוכה בכולא, וכתיב (משלי ל"א) בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר וכו' עיין שם:

סימן ע"ב

אות א

להתחזק בכל פעם נגד היצר הרע

מאמר זה נאמר בשנת תקס"ה סמוך לברית מילה של הילד בנו הקדוש שלמה אפרים ז"ל שהיה סמוך לר"ח ניסן:

אות ב

שם במאמר הנ"ל, וגם למעלה אצלו יתברך מצינו בחינת יצר הרע וכו' זה הוא גבורת גבורתו שכובש את יצרו וכו' יש נוסחאות שגורסין שכובש את כעסו עיין רש"י שגורס שכובש את יצרו ועיין בבא בתרא דף ט"ו כאדם שמסיתין אותו וניסת וכו' יורד ומתעה עולה ומרגיז וכו' הוא שטן הוא יצר הרע וכו' ועיין סוכה דף נ"ט שבריאת היצר הרע הוא מהדברים שכביכול השם יתברך בעצמו מתחרט עליהם דכתיב (מיכה ד) ואשר הריעותי וכו', וכל זאת לשבר את האזן כפירוש המרש"א ז"ל בחדושי אגדות בבא בתרא שם:

אות ג

ולקרב אל השכל קצת הוא, כי בשביל שיהיה להאדם בחירה על ידי יצר טוב ויצר הרע האציל השם יתברך בחינת מדת הדין ושיתף עמה מדת הרחמים, ומזה נמשך ונשתלשל מה שיש גם בין המלאכים מיימינים ומשמאילים כמו שכתוב (מלכים א' כ"ב) וכל צבא השמים עומדין עליו מימינו ומשמאלו עיין רש"י שם, עד שנשתלשל גם בחינת השטן כ"ש באיוב (איוב ב) ויבא גם השטן להתיצב על ה' עיין רש"י שם, ומשם נמשך שורש היצר הרע שבלב האדם שעל ידי זה יש לו בחירה ועיין בתיקונים תיקון כ"א דף מ"ח בענין פרה אדומה שמטמאת טהורים דא גבורה דלסטרא סמ"א דנפיל מקדושתיה ומה דהוה טהור סאיב ליה וכו' ושם דף ס' וגבורה תמן סמ"א דאיהו יצר הרע ועיין זוהר ויצא סתרי תורה דף קמ"ח: וזוהר שמות דף כ"ו: בענין (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך וכו' לבבך יצר טוב ויצר הרע דאתכליל דא בדא ואיהו חד כדין תשכח כי (שם) ה' הוא האלקים דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד וכו' כי באמת גם מדת הדין של השם יתברך הוא רק בשביל טובות האדם, וכן השתלשלות היצר הרע הוא רק בשביל טובת האדם כמשל הבן מלך עם הזונה וכו' המבואר בזוהר הקדוש תרומה דף קפ"ג ואותן הזוכין לכבוש את יצרם ולהפכו גם כן אל הקדושה בבחינת (דברים י"א) ולעבדו בכל לבבכם בשני יצריכם כמו שאמרו רז"ל, על ידי זה שמאלא אתכליל בימינא, ונעשה יחוד גדול למעלה בחינת כי ה' הוא האלקים כמובן בזוה"ק וארא הנ"ל וכן מבואר בכתבי האריז"ל במקומות הרבה ששורש היצר הרע הוא מהגבורות ועיין בזוהר הרקיע על סבא משפטים דף צ"ח ועיין בספר שפע טל שער ג' פ"ג, ובספר נשמת אדם פ"ה ובמאורי אור אות יוד והנה אמרו רז"ל (אבות ד) צאיזהו גבור הכובש את יצרו וכו', היינו כי לכאורה ענין מדת הגבורה הוא להראות גבורתו על אחרים ולנקום נקם מאויביו מאחר שהוא גבור ויכול לעשו"ת נקמה בהם ובאמת אצל הצדיקים אינו כן, רק אדרבא מאחר ששורש היצר הרע שמפתה את האדם לכעוס ולנקום הוא מהגבורות, על כן משתמשים במדת הגבורה בעצמה להתגבר על יצרו ולכבוש אותו, שזה בחינת (משלי ט"ז) טוב ארך אפים מגבור וכו', וכמו שפירש הרע"ב שם וזהו גם כן מה שאמרו רז"ל שם ביומא לענין הקב"ה כביכול, שמתחלה אמרו איה גבורותיו מאחר שאינו נוקם מאויביו אם כן במה ניכר מדת גבורתו, ואחר כך אמרו אדרבא הן הן גבורת גבורותיו שכובש את יצרו ונותן ארך אפים לרשעים היינו ממש כמו בחינה הנ"ל, כי צריכין להשתמש במדת הגבורה עצמה לכבוש את יצרו ששרשו ממדת הגבורה, שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (ברכות ה) לעולם

ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו' ירגיז דייקא, ועל ידי זה זוכה לאכללא שמאלא בימינא כנ"ל ועיין נפלאות על פי מאמר זה בלקוטי הלכות הלכות שלוח הקן ה"ד:

סימן ע"ג-כי תעבור במים

אות א

מאמר זה נאמר בשבת הראשון אחרי שחזר מנסיעתו הקדושה לארץ ישראל, ואז אמר בליל שבת תורה על פסוק (במדבר כ"א) עשה לך שרף ושים אותו על נס, ואחר כך בסעודה שלישית אמר תורה על פסוק (ישעיה מ"ג) כי תעבור במים אתך אני שהוא מאמר זה הנ"ל וזה המאמר היה גדול ויקר בעיניו מאד (כל זאת בספר חיי מוהר"ן ועיין שם במקום אחר מבואר, שגם קודם נסיעתו לארץ הקודש בסמוך לנסיעתו אמר, שנודע לו עתה על פסוק כי תעבור במים אתך אני, איך יכולין לראות את האבות אברהם יצחק יעקב מתי שרוצין, והיה חידוש אצלו מפני מה נודע לו זה על פסוק זה דוקא אך הוא חושב שזה מחמת שצריך לעבור על הים על כן רימזו לו הענין בפסוק זה כי תעבור במים וכו' עיין שם עוד, ומהנראה שלא כיוון אז עדיין על מאמר זה הנ"ל):

סימן ע"ד-רומה על השמים

אות א

יש שני מיני דינים דינא דמסאבא וכו' ויש דינא קדישא וכו' עיין זוהר פקודי דף רכ"ג: דינא דקודשא בריך הוא איתרעי ביה איהו דינא ברור איהו דינא דאתער רחימו וחדוה (היינו בחינת יסורין של אהבה ובחינת ושמחין ביסורין שאמרו חז"ל) אבל חייביא כד אינון בעלמא כלהו דינא דזוהמא וכו', ועל דא לא בעא לאערבא דינא קדישא בדינא דמסאבא דזוהמא וכו':

אות ב

שם במאמר הנ"ל וזהו מאמר הכתוב (תהלים פ"ד) כי שמש ומגן ה' אלקים וכו' עיין זוהר פקודי הנ"ל דף רכ"ד: ושם לעיל מבואר גם כן מענין הזהב וסוספיתא דדהבא שזה בחינת מה שמבואר במאמר זה אחר כך, שבבחינת הדין יש שני בחינות, יעקב הוא הדיבור ובחינת עשו הוא הסיגים שזה בחינת אלה תולדות יצחק וכו' היינו כנ"ל וזה מרומז במה שאמר הכתוב (שמות כ"ח) וזהב התנופה, וכפירש שם בזוה"ק איהו ארמותא לעילא וכו' ובמקום אחר אמרו רז"ל תנופה תנו פה, כי כשמניפין ומרימין את הדין שהוא בחינת דינא דמלכותא בחינת מלכות פה בחינת (תהלים נ"ח) צדק תדברון, אז עולה אל שרשו

שהוא בחינת חכמה בחינת יעקב שהוא בחינת דיבור בידיעה, והסיגים שהם בחינת עשו נופלים למטה וכו':

סימן ע"ו-ויהי אחר הדברים

אות א

שם, וזה פירוש הפסוק (תהלים מ"ב) צמאה נפשי וכו' ואראה פני אלקים רוצה לומר כי צדיקייא אנפי שכינתא, ועל ידי התקרבות לצדיקים זוכה שתהיה עבודה שלו בבחינת ראיה בבחינת גבול וזמן ועוד יש לומר כי אלקים הוא בחינת דינים ומוחין דקטנות שמזה בא בחינת צמאון הנפש, ופני אלקים הוא בחינת שם הקדוש א"כ"ד"ט"ם שהוא השם של בטחון בסוד (ישעיה כ"ו) בטחו בה' עדי עד כידוע, והסתכלות ובטחון הוא בחינת העבודה שהוא בבחינת גבול וזמן, וזוכה על ידי זה להתחדשו"ת המוחין בכל פעם שזה בחינת מוחין דגדלות, ועיין בפרי עץ חיים בכוונות פסח ותבין:

אות ב

שם במאמר הנ"ל על כן בכל יום ויום צריך התחדשו"ת המוחין וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר כי כשהעבודה היא אצלו בבחינת גבול וזמן אז הוא בכל פעם בבחינת התחדשו"ת המוחין, שזה בעצמו בחינת (מנחות צ"ט) לפעמים ביטולה של תורה זהו קיומה, היינו כי על ידי זה נתחדשין המוחין שזה בחינת חידוש המוחין שבכל יום על ידי השינה, שזה בחינת (איכה ג) חדשים לבקרים וכו' וכמבואר לעיל במאמר אשרי זרקא סי' ל"ה מה שאין כן כשעבודתו את ה' הוא בלא גבול וזמן רק בבחינת צמאון, אז אין לו התחדשו"ת המוחין ואז המוחין שלו בבחינת מוחין דקטנות, שזה בחינת אחר הדברים כמובא בפנים:

אות ג

שם, אך על ידי הסתכלות בבטחון עושה להשפע גבול וזמן שתבוא בעת שהוא צריך וכו' רוצה לומר כי על ידי שמסתכל בכיוון על ההשפעה שרוצה לקבל (כגון על מזונות או מלבוש או דירה וכיוצא), והסתכלות הזה הוא בחינת אור הישר, ומגיע הראות והבטחון ומכה כביכול בבחינת ההשפעה הזאת, ואז חוזר הראות אליו בבחינת אור החוזר, ועל ידי זה הוא ממשיך עמו גם ההשפעה הזאת בעתו ובזמנו עוד יש לומר להיפך כי בחינת אור ההשפעה בהשגחתו יתברך הוא בחינת אור ישר, אך הוא עדיין בבחינת למעלה מגבול וזמן, על ידי שהאדם המקבל ההשפעה מסתכל ומצפה להשם יתברך בבטחון

חזק לקבל ההשפעה שזה בחינת אור חוזר שמצד המקבל בחינת נוקבא כידוע, ועל ידי זה נעשה כלי לקבל ההשפעה בגבול וזמן:

סימן ע"ח

אות א

מאמר ויתן עוז למלכו נאמר בזלאטיפאלי בר"ה תקס"א, שחל אז ביום שבת קודש וביום א':

סימן ע"ט-בטח בה'

אות א

ובחינת מט"ט גם כן בחינת שדי וכו' רוצה לומר כי אף על פי שמבואר לעיל שאלו שאין תשובתם שלימה עדיין רק משתנה בכל פעם מרע לטוב ומטוב לרע וכו' הוא בחינת מט"ט בחינת ששת ימי המעשה וכו', אל יאמר אדם שתשובה כזו איננה נחשבת כלל אצלו ית' מאחר שחוזר בכל פעם למקומו הראשון לא כן הדבר, כי גם בחינה זו הוא בכלל תשובה שהוא בחינת שבת בחינת שדי, כי לא סגי בלאו הכי כי אי אפשר לזכות לתשובה שלימה תיכף ומיד, וההכרח לעבור בתחלה דרך בחינות אלו שהם בחינת כשר ופסול טמא וטהור וכו', וכשאינו מייאש עצמו אף על פי כן, וחוזר ושב בכל פעם ונכסף ומשתוקק ומתגעגע ומצפה בכל פעם לזכות לתשובה שלימה באמת, אזי סוף כל סוף יזכה על ידי תשובות אלו בעצמן לתשובה שלימה, ואז ישלמו ויתתקנו גם כל התשובות הנ"ל על ידי שיוכללו גם כן בתוך בחינת התשובה שלימה שהוא בחינת שדי בחינת שבת באמת, מאחר שזכה על ידם לתשובה שלימה, שזה בחינת מה שמובא בפנים שבשבת גם מט"ט נכלל בבחינת שדי היינו כנ"ל:

סימן פ-ה' עוז לעמו יתן

אות א

שם ויבוא ישועות וברכות בנשמיות וברוחניות כ"ש (ישעיה י"ב) ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה ותרגומו ותקבלון אולפן חדת וכו' רוצה לומר שבזה מביא ראיה שעיקר תכלית כוונות הבורא יתברך בהברכות והישועות שמביא על ישראל, הוא בכדי שעל ידי זה יכירו יותר גדולתו וחסדו יתברך עמהם, ויזכו על ידי זה למוחין חדשים, שזה בחינת ושאבתם מים בששון ותרגומו ותקבלון אולפן חדת ממעיני הישועה, היינו שעל

ידי מעיני הישועה בגשמיות יזכו לקבל ולשאוב על ידי זה אולפן חדת שזהו עיקר תכלית הישועה וזה גם כן בחינת ה' עוז לעמו יתן, בחינת התורה ואולפן חדת על ידי שהשם יברך את עמו בשלום כמובא בפנים ויש לבאר יותר קצת, כי מאחר שעיקר הכלי שעל ידה באין כל הברכות לישראל הוא השלום, שהוא בחינת יוסף שעל ידי זה מושרש בכל אחד מישראל למסור נפשו על קידוש ה' כמבואר בפנים נמצא מובן ממילא שתכלית כוונות הברכות שמקבלין על ידי הכלי הזאת, הוא רק גם כן בשביל שעל ידי זה יתגדל ויתקדש שמו יתברך ביותר על ידי המוחין שמקבל על ידי זה שזה עיקר הקדושה כמובא בפנים, כי מאחר שכל אחד רוצה למסור נפשו וחיותו לגמרי בשבילו ית' וזהו בחינת הכלי שעל ידה באין כל ההשפעות וכל הברכות, ממילא אין להיות לו שום חפץ בהברכות כי אם שיבוא על ידם גם כן לתכלית הטוב, היינו שעל ידי זה יבא למוחין חדשים ויתקדש שם שמים על ידי זה כנ"ל:

אות ב

שם, אפילו פושעי ישראל הערו את נפשם למות על ק"ה וכו' רוצה לומר כי לכאורה גם דבר זה הוא בחינת שני הפכים, כי הפושע ישראל שקשה לו לעמוד בנסיון קל ולשבר איזה תאוה קטנה, ואף על פי כן יהיה מרוצה למסור נפשו על קידוש ה' אך הוא מחמת שנתעורר בו בחינת יוסף וכו':

אות ג

שם, כשני ישראל מי שהיה נה מבחינת ישראל אחר כך כונס רוצה לומר שזה בחינת יוסף שמאל דוחה וימין מקרבת:

סימן פ"ג-מתן בסתר וכו'

אות ד

והנה הקליפה הנ"ל יונקת מן הא"ב כמנין שמה היינו מן הפאין הנ"ל וכו' אמר המחבר ידוע מהקדמונים ז"ל הובא גם כן במדרש תלפיות ענף בנימין, ענין הפסוק (במדבר כ"ו) לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי, שיש בפסוק זה ששה תיבות ובכל תיבה יש פה אחד נגד ששה פאין הנ"ל וכו' עיין שם ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר קצת, כי מכירת יוסף למצריים שהוא ערות הארץ היה בבחינת פגם הברית על ידי קליפה הנ"ל, כי יוסף הוא בחינת ברית כידוע, ומצרים הוא בחינת הקליפה הנ"ל שזה בחינת הת"פ אלפים חיילות שהיה לפרעה כמבואר במגלה עמוקות אופן קפ"ד ועיין זוהר ויצא קנ"ג ע"ב מענין יוסף ובנימין וענין בני בנימין שנקראו כולם על שם מכירת יוסף וכו',

על כן רימזה התורה בשמם הששה פאין הנ"ל כי באמת אדרבא למחיה שלחני אלוקים, כי יוסף הצדיק הכניע שם הקליפה הנ"ל ותיקן בחינת הפאין הנ"ל:

סימן צ"ו

אות א

זומם רשע לצדיק ומבקש וכו'

מאמר זה נאמר זמן רב קודם נסיעתו לארץ ישראל ומה שכתוב שם דע כי יש קבלה בידי וכו', דבר זה הודיע לו הצדיק הקדוש וכו' כמוהר"ר ליב ז"ל מטראסטענעץ אחר פטירתו בעת שבא אל רבינו ז"ל לבקש ממנו שיקרב את בניו וכו', ויש בזה ספור נפלא ויבואר במקום אחר:

סימן צ"ז

אות א

ה"א בג' ציורין שלה גימטריא חלב עם ב' הכללות לכאורה צריך לומר בג' מילואין שלה, ורוצה לומר ה"י ה"ה ה"א גימטריא ל"א, והכולל של הששה אותיות והכולל של הג' ההין לבדם הם תשעה בסך הכל גימטריא חלב וזה שכתב עם ב' הכללות, רוצה לומר עם שני מיני כוללים הנ"ל כך מבואר בעץ חיים שער הכללים פ"ג ועיין מאורי אור אות ח' חלב שכתב שם בציורה ד"י ד"ו ג' וואוין עם הכולל כמנין חלב עם האותיות וכו' ואולי רוצה לומר גם כאן כך, הא בג' ציורין שלה היינו כנ"ל גימטריא חלב עם שני הכללות, רוצה לומר הה"א הנ"ל עם הכולל שלה גימטריא מ"ג, לכן חלב עם הכולל של השלש אותיות גימטריא גם כן מ"ג כנ"ל:

סימן ק"א-בקרוב עלי מרעים

אות א

יש אומרים שעל מאמר זה אמר רבינו ז"ל שהוא סוד כוונת קידוש ועיין פרי עץ חיים בסוד כוונת קידוש של שבת מובא שם ענין הג' שכליות שהם חכמה בינה דעת, וענין הג' י"ה גימטריא אדם, וענין הג' ידים וכו', וענין (ישעיה כ"ו) כי ביה ה' צור עולמים, וענין שני פעמים י"ה במילואין גימטריא עון ואחד פשוט, וכולם גימטריא פה וכו' ומענין עין תיבין שבקידוש וכו' עיין שם:

סימן ק"ד

אות א

איתא במדרש וכו' כי רצו ליטול חלק בארץ גם כן כמובא ובלשון החברים כתב יד איתא שם כמובא במסכת קידושין ובאמת במסכת קידושין לא נמצא מזה דבר, ואדרבא במקרא מבואר להדיא שאמרו (במדבר ל"ב) אל תעבירנו את הירדן, וכן אחר כך אמרו (שם) כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה וכו' על כן נראה לעניות דעתי דרוצה לומר שלא מאסו חס ושלום בישיבות ארץ ישראל, כמו שחשדם משה שהם כמו המרגלים שהניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ וכו' רק אדרבא גם אצלם היה חשוב מאד ישיבת ארץ ישראל, ורצו גם כן ליטול חלק בארץ, רק המקנה רב ועצום מאד שהיה להם דבר זה הכריחם לבקש את משה שיתן להם נחלתם מעבר לירדן נמצא שהם אנוסים בדבר ואינם נחשבים כמי שאין לו אלוק חס ושלום וזהו שאמרו (שם) כי באה נחלתינו אלינו מעבר הירדן מזרחה, כאילו אומרים בוודאי גם אנחנו היינו חפצים יותר ליטול חלקינו בארץ ישראל עצמה, אך מה נעשה כי סיבת המקנה רב גרם לנו שבאה נחלתינו מעבר הירדן מזרחה וזה שכתב רבינו ז"ל כי רצו ליטול חלק בארץ גם כן ידוע כי מאמר זה הוא לשון החברים, ועל כן הלשון בכאן מסורס קצת וכאילו כתיב כי רצו גם כן ליטול חלק בארץ רק שאונס המקנה גרם להם ומה שכתב כמובא במסכת קידושין רוצה לומר, כי שם דף סא מבואר שמה שהאריך משה לבאר שבאם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם בארץ כנען זה היה בשביל טובתם, כי באם לאו הוי אמינא שאבדו נחלתם שבעבר הירדן, וגם לא יטלו חלק בארץ ישראל גם כן עיין רש"י שפירש שהיו קצין בה מפני מקנה רב שלהם וכו', והתוספות פירשו שסלקו עצמו ממנה וכו' ע"ש ומאחר שמשה רבינו ע"ה השתדל לטובתם שלא יאבדו את חלקם בארץ ישראל גם אם לא יעברו לפני אחיהם, מובן מזה ממילא כי אחר כך עמד על כוונתם וסוף דעתם שאינם ממאסים חס ושלום בישיבת ארץ ישראל רק אדרבא כנ"ל:

סימן קיא

אות א

ראש בני ישראל ר"ת רבי וכו'

שמעתי מאבי ז"ל שלדעתו הפירוש בזה, כי שזוכין לרבי הגון אזי הוא מאיר עיני המקורבין אליו על דרך (קהלת ב) החכם עיניו בראשו כי הוא באמת ראש בני ישראל, וכמו שאור העינים רק מהראש והמוח, כמו כן כשזוכין לרבי הגון שהוא ראש בני ישראל

באמת אזי הוא מאיר להדור ופותח עיניהם ממש, וכמבואר גם כן במקום אחר בדבריו ז"ל אבל להיפוך חס ושלום רבי שאינו הגון, לא די שאינו מאיר עינים אדרבה הוא מחשיך עיניהם ביותר, שזה בחינת (שמואל א ב')בחשך ידמו כמבואר בפנים ועיין גם בספר הקנה שמאריך בגנות הרבי שאינו הגון, ושם נאמר רע בעיני ה' ראשי תיבות רבי וכבר צוחו על זה קמאי דקמאי ונראה לעניות דעתי דרוצה לומר על דרך שכתוב בזוהר נשא קכ"ב ע"ב ורשעים בחשך ידמו אינון ערב רב וכו' ואתהדרן רעיין על ישראל דאינון רישי עמא עלייהו אתמר (איכה א) היו צריה לראש וכן בפרשת פנחס רצז: כד ערב רב אינון מעורבין בישראל מה כתיב (איכה א) היו צריה לראש וישראל בתר דמתעברי מנייהו אלין מה כתיב (במדבר כ"ו) שאו את ראש כל עדת בני ישראל:

סימן קי"ב-צהר תעשה לתיבה

אות א

מאמר זה נאמר בתחלת חורף תקס"ג ויש בזה סיפור שלם ויבואר קצת במקום אחר:

סימן קי"ז

אות א

ענין שקשה לישן במוצאי שבת וכו' אין אליהו בא אלא לרחק המקורבין בזרוע וכו' (עדיות פ"ח), היינו לרחק השקר ולקרב האמת וכו' שמעתי שפעם אחת ישבו מסיבה אחת של גדולי הצדיקים והיה ביניהם הרב הגאון הצדיק וכו' משיפיטיווקיע ז"ל, והקשה על מה שאמרו רז"ל (בבא מציעא כ"ג) יהא מונח עד שיבא אליהו, והפירוש הוא עד שיבא אליהו ויאמר למי המנה ולמי המאתים, והלא אליהו איננו אלא עד אחד והתורה אמרה (דברים י"ט) על פי שנים עדים יקום דבר (וכבר הובאה קושיא זאת בספר הקנה דע"ט ע"ב ובדף פ' ע"ב עיין שם מה שתירץ בזה על פי סוד ואולי גם הרב הגאון הנ"ל הקשה זאת בשם ספר הקנה) ושתקו כולם ולא ענו דבר, וגם רבינו ז"ל ישב אז ביניהם ויהי כמחריש, אך הכרת פניו ענתה בו שאין הקושיא מקובלת אצלו והפצירו בו עד בוש והשיב להם כלאחר יד הלא ארז"ל (עדיות ח) אין אליהו בא אלא לקרב המרוחקין וכו' היינו לרחק השקר ולקרב האמת, כי ארז"ל (שבת ק"ד) שקר מקרבין מיליה אמת מרחקין מיליה וכו' כמבואר בפנים, נמצא שכשיבוא אליהו ויקרב העולם אל מדת האמת אז ממילא לא יצטרכו לעדותו כלל, רק השקרן בעצמו יודה על האמת ששלו המנה ושל חבירו המאתים וענו כולם ואמרו יישר (ועיין זוהר ויקהל קצ"ז ע"א

לענין יונה בן אמתי שפירש שם שאמתי היינו אליהו על שם (מלכים א י"ז) ודבר ה' בפיך אמת) ועדיין הדברים צריכין בירור כי לא שמעתים מפי אנ"ש רק העולם מספרין כן בשם רבינו ז"ל:

אות ב

לענין המבואר שם שעבד הוא מבחינת הנחש בחינת שקר עיין בבא מציעא דפ"ז לית המנותא בעבדי:

סימן קכ"ה

אות א

ויאמר משה אכלוהו היום וכו'

נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי רוב אכילת האדם בסעודת הרשו"ת בימי החול הוא, או שכבר הוא רבינו עובדיה מברטנורא מקודם ואוכל כדי למלאות נפשו, או שעדיין אינו רבינו עובדיה מברטנורא כל כך והיה יכול להסתפק עדיין בלא אכילה רק שיודע שיהיה רבינו עובדיה מברטנורא אחר כך ואז לא יהיה הזמן גורם לו לאכול, ועל כן הוא אוכל עכשיו כדי שלא יהיה רבינו עובדיה מברטנורא אחר כך אבל בשבת שהיא אכילת מצוה לכבוד שבת כמו שכתוב (שמות ט"ז) אכלוהו היום, אז צריך לכוון באכילתו רק לשם מצוה, היינו לקיום מצוות סעודת שבת, כי אכילת שבת היא יקרה וקדושה מאד כולה אלוקית כולה קודש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חול כמבואר בליקוטי תנינא סי' י"ז (ועי' זוהר ויקהל דרי"ח ובמק"מ שם) ועל כן אם יאכל סתם כדרך שאוכל בחול נמצא שאוכל בליל שבת מחמת שהוא רבינו עובדיה מברטנורא מערב שבת וכן אוכל בסעודה שלישית בשביל שלא יהיה רבינו עובדיה מברטנורא לאחר שבת, נמצא שיש חלק לימי החול באכילות אלו ועל כן דיקדק הכתוב במלת היום על כל סעודה וסעודה, היינו לזכור ולכוון בכל סעודה וסעודה שאינו אוכל כפשוטו כדרך אכילתו בחול, רק שאוכל בשביל כבוד שבת וקדושתו, ואז האכילה שלו יקרה מאוד, ואין לימי החול שום אחיזה בזה, וצריך דווקא לאכול ולשתות הרבה במעדנים (ועיין במשנת חסידים מבואר להדיא שאף על פי שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך להחיצונים כמו בחול אלא כולו נבלע באברים) ומה שאמרו רבותינו ז"ל שאסור לקבוע בערב שבת סעודה שאינו רגיל בה בימי החול וכו', ודרך אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת כדי שיאכל בשבת לתיאבון וכמבואר בש"ע סי' רמ"ט ע"ש, בזה אינו נותן אחיזה לימי החול באכילת שבת, רק אדרבא בזה מכניע ביותר ענין אכילת חול, כי ממעט באכילתו בחול

בכדי שיאכל יותר לתיאבון ביום השבת בשביל כבוד שבת וקדושתו דייקא כנ"ל ואפשר כי אדרבא בזה נתגלה ביותר שאוכל רק לשם מצוות סעודת שבת, ולא כפשוטו בשביל שהוא רבינו עובדיה מברטנורא מאתמול מערב שבת, כי אם כן היה יכול למלאות רבינו עובדיה מברטנוראונו ביום האתמול בעצמו, והוא אדרבא הרעיב את עצמו ומיעט באכילתו בערב שבת כדי שיאכל בשבת לתיאבון לשם מצוות סעודת שבת דייקא כנ"ל וזהו שפקפק רבינו על זה, היינו על שאין לשון המאמר מבואר כל צרכו, ונראה ממנו לכאורה שצריכין למעט באכילתו של שבת, ולדקדק שלא לאכול רק מעט בכל סעודה וסעודה בשביל אותה הסעודה לבדה, ובאמת לא כך היתה כוונתו ז"ל רק על אופן הנ"ל, ואולי יש כוונה אחרת במאמר זה ומי יודע כוונתו ז"ל:

אות ב

סימן קל"ב מעין דנפיק מאתר חד, וסימן קל"ג ואורח צדיקים וכו'

נאמרו אחר פסח תקס"ג בחזירתו מנסיעת החתונה של בתו שרה ז"ל היתה קודם פסח במעדווועדיווקע:

סימן קל"ה-כי אקח מועד

אות א

ובזה מיושב שפיר מה שהקשו בגמרא (סוכה כ"ז:) על ר"א וכו' רוצה לומר כי גם לתירוץ הגמרא כאן דאזיל ואתי ביומיה, היינו בזה אמר ר' יצחק שחייב להקביל פני רבו ברגל, ומה שאמר רבי אליעזר משבח אני את העצלנים ברגל, מיירי דלא אתי ביומיה מכל מקום קשיא האמר ר' יצחק סתם חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, ולא ביאר דבריו שדווקא דאזיל ואתי ביומיה ומטעם זה סתם הרמב"ם באמת בהלכות תלמוד תורה פ"ה הל"ז שחייב להקביל פני רבו ברגל ולא חילק כלל, ועיין בכמה מקומות שם ולדברי רבינו ז"ל ניחא כי גם מאן דלא אתי ביומיה שאז אינו מחוייב לילך לבית רבו להקביל פניו ממש מטעם שאמר ר' אליעזר ועל כל זאת מחוייב לקיים בביתו הקבלת פני רבו וממילא מובן כי מאן דאזיל ואתי ביומיה בוודאי מחוייב לילך לבית רבו להקביל פניו ממש:

אות ב

ועיין רש"י שם בסוכה כ"ז ע"ב ד"ה אינך משובתי הרגל הוא ולא עמדת בבית אצל אשתך וכן אחר כך ד"ה האי דאזיל ואתי ביומיה ומשמח שמחת הרגל עם אשתו חייב להקביל פני רבו וכו' נראה לכאורה מדבריו דרוצה לומר כי כשאינו בביתו עם אשתו בבחינת

(דברים י"ד) ושמחת אתה וביתך, אז אין גם שמחתו שלימה, ועל כן אמר לו אינך משובתי הרגל ועיין יבמות דס"ב ע"ב שרוי בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך, ועיין חידושי אגדות שם ועתה יש לומר בדרך צחות שכשהוא מקושר באמת להצדיק שעל ידי זה יוכל להרגיש קדושת יו"ט באמת שזה עיקר בחינת הקבלת פני רבו ברגל כנ"ל והתקשרות באמת הוא שיאהב את הצדיק אהבה שלימה בבחי' (שמואל ב א) נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים כמבואר בפנים, אז אדרבא כששובת הרגל אצל הצדיק אזי שמחתו יותר שלימה משמחתו כאשר הוא בביתו כמובן, אז באמת מחוייב להקביל פני רבו ממש ברגל, מאחר שאדרבא על ידי זה שמחתו יותר שלימה כנ"ל וכן יש לומר להיפוך כי מאחר שהוא מקושר להצדיק בהתקשרות אמת כל כך, אז יכול לקיים בחינת הקבלת פני רבו גם בהיותו בביתו, וכגון דלא אזיל ואתי ביומיה כנ"ל:

אות ג

ואולי יש לומר שזה ענין מה שאמרו רז"ל (מו"ק דף כג והובא בש"ע) מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו שלש רגלים, ופירשו שם שהוא כדי לשכוח אהבת אשתו הראשונה היינו כנ"ל כי קדושת הרגלים שהוא בחינת התקשרות לצדיקים הוא בבחינת נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים, וזהו שאמרו רז"ל (מו"ק ח') אין נושאין נשים במועד שנאמר (דברים ט"ז) ושמחת בחגיך ולא באשתך:

סימן קל"ו

אות א

אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו וכו' (אבות ב) אבל אם היו שניהם במדריגה אחת בוודאי לא יהיה מחלוקת כי בדבר אחד אין שייך מחלוקת וכו' עיין שם אין זה סותר למה שמבואר לעיל בסי' כה במאמר אחוי לן מנא אות ג', ודע שאין שני בני אדם שוין זה לזה, כי כל הנשמות הם זה למעלה מזה וכו' עיין שם דיש לומר שגם במאמר זה אין כוונתו שיהיה שניהם במדרגה אחת ממש, כי זה אי אפשר כמבואר שם במאמר אחוי לן הנ"ל, רק בכאן רוצה לומר גם כן שיהיה על כל פנים בבחינת מלבוש זה לזה, שהפנימיות של התחתון יהיה נעתק ועולה למדריגתו של העליון, ויהיה נעשה לבוש וחיצוניות לחיצוניות עליון כמבואר שם זה גם כן נחשב ששניהם הם במקום אחד ומדריגה אחת, מאחר שהפנימיות התחתון הוא לבוש להחיצוניות של העליון, וזהו גם כן בבחינת עד שתגיע למקומו, כי מאחר שהחיצוניות של העליון עומד שם עדיין הוא בחינת מקומו שזה בחינת מקום מקדשינו המבואר שם במאמר אחוי לן מנא הנ"ל:

סימן קמ"א-אם יזכה שירגיש

אות א

יש בזה סיפור שלם איך שמאמר זה נאמר בראש חודש אלול על ידי שנפל עליו פחד גדול בעת שתקעו אז בשופר ואחר כך באתה בתו ז"ל וסיפרה לו שגם עליה נפל פחד גדול ורעדה גדולה בעת ששמעה תקיעת שופר וכו' ומבואר כל הענין בספר חיי מוהר"ן (שיחות השייכים לתורות סימן ל"ט):

סימן קמ"ה-אין אדם מת וכו'

אות א

זה בחינת מחלוקת כתרגומו ורבו בעלי חצים בעלי פלגותא ועיין גם בסי' מ"ו מחאת כפים וכו' מביא שם גם כן וחץ לשון מחלוקת וכו' בעלי חצים בעלי פלגותא וכן כאן פירש וחצי מלשון חץ כמו (שמואל א כ) הנה החצי ממך והלאה וכו' ולכאורה נראה שפירש בעלי פלגותא מלשון פלוגתא ומחלוקת הרגיל בדברי חז"ל ועיין רש"י ז"ל שם שפירש בעלי פלגותא מלשון (במדבר ל"א) ותהי המחצה אותם שהיו ראוין לחלק ממנו נחלה אבל אליבא דידיה פירש בעלי חצים שלשונם כחץ וכן תרגם יונתן וזה גם כן בחינת מחלוקת, וגם לשיטת התרגום אונקלוס מודה גם כן שעל כל פנים ורובו הוא מלשון מריבה ומחלוקת שנעשו לו אחיו אנשי ריב וכו':

סימן קמ"ח-מדת היראה בעצמה

אות א

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל מה שעשתה ענוה עקב לסילותא וכו' נמצא שיש יראה למעלה מיראה וכו' עיין ירושלמי שבת סוף הל"ג, ובפירוש הפני משה שם ותבין עוד יש לומר כי בכתבי האריז"ל מובא מאמר זה בנוסח אחר מה שעשתה ענוה וכו' עשתה יראה עטרה לראשה עיין שם על פי סוד (ומוכרח לומר כי החכמה הנ"ל הוא בחינת חכמה תתאה שהיא בחינת מלכות בחינת יראה כידוע) וכפי נוסחא זו מבואר כי מדת היראה בעצמה יש לה גם כן בחינת יראה שהיא עטרה לראשה ועקב לסילותא של ענוה כי יש יראה למעלה מיראה כמבואר בפנים:

סימן קנ"ה-מאמר אריכת אפים

אות א

שם, שעל ידי ארץ ישראל זוכין לאריכת אפים ולבטל הכעס וכו' עיין נדרים כ"ב תמה ר' יוחנן מכדי כתיב (דברים כ"ח) ונתן ה' לך לב רגז וכו' בבבל כתיב ופירש רש"י תמה ר' יוחנן על דהוה ליה להוא בר חוזאה כעס כל כך וכו' הואיל דהוה בארץ ישראל אמר ליה בההוא שעתא לא עברינן ירדנא, ופירש הר"נ ז"ל ועבר הירדן לא נתקדש וכו' מבואר כדברי רבינו ז"ל, ומבואר גם כן מה שמשה רבינו ע"ה היה בעבר הירדן והשתוקק לבוא לארץ ישראל ממש דייקא ועיין עירובין דל"ב ע"א שהקפיד הקב"ה על יהושע שהיה לו זכותא דארץ ישראל ולא ביקש רחמים לבטל יצרא דעבודה זרה, מבואר גם כן לענינינו:

אות ב

שם במאמר הנ"ל וחד אמר אמת ראה, מא אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכו' לכאורה רוצה לומר דלא פליגי בפירוש הפסוק, ושניהם מפרשים (שמות ל"ד) ויקוד ארצה וכו' שהיה מתלהב לארץ ישראל (מלשון יקוד אש) ועיין בליקוטי הלכות הל' תפילין הל"ה אות מ"א שפירש דלא פליגי כי אמת ואמונה כחדא חשיבי, כי אמונה אתקריאת כד אתחביר בה אמת, וכן עיקר אריכת אפים שהיא בחינת אמונה הוא על ידי אמת וכו' ועיין שם בהלכות תפילין הנ"ל נפלאות רבות על פי מאמר זה ולפי דברי רבינו ז"ל יתבאר היטב סמיכות דברי רבותינו ז"ל בסנהדרין קי"א ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה (שמות ה) אמר לו הקדוש ברוך הוא חבל על דאבדין ולא משתכחין באשר שהאבות לא הרהרו על מדותיו וכו' ועכשיו אתה אומר לי והצל לא הצלת וכו' עתה תראה וכו', במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים, וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה וכו' ארך אפים ראה ורבנן אמרי אמת ראה תניא כמאן דאמר ארך אפים ראה וכו' כי מחמת שכבר ידע משה שלא יכנס את ישראל לארץ ממה שאמר לו שלא יראה במלחמת ל"א מלכים, ונענש בזה על שפגם כביכול בבחינת האריכות אפים ולא היה יכול לסבול צער ישראל עד שאמר והצל לא הצלת כנ"ל, ועל כן אמר לו הקדוש ברוך הוא אמרתי לאברהם (בראשית י"ג) קום התהלך בארץ ביקש לקבור את שרה ולא מצא וכו' אמרתי ליצחק גור בארץ הזאת וכו' אמרתי ליעקב הארץ אשר אתה וכו' ולא הרהר אחר מדותי וכו', היינו שהוכיחו על זה כי ארץ ישראל הוא בחינת אמונה בחינת אריכת אפים, והשם יתברך הבטיח לכל אחד מהאבות ירושת ארץ ישראל, ואם חס ושלום מהרהרין אחר מדותיו חס ושלום ולא היה להם אריכת

אפים כל כך בענין זה בעצמו, בזה היו פוגמין חס ושלום בקדושת ירושת הארץ ועכשיו אתה אומר לי והצל לא הצלת וכו', על כן אי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים ולא יכנס לארץ ישראל ועל כן כששמע שהקדוש ברוך הוא אומר שיש לו יתברך בעצמו גם כן מדת ארך אפים לצדיקים ולרשעים נתעורר בו התלהבות גדול להשתוקק ולכסוף גם הוא לארץ ישראל ששם זוכין למדה זאת, כי אף על פי שפגם כבר במדה זו כביכול שבשביל זה נענש כנ"ל, אף על פי כן הלא יש גם להקדוש ברוך הוא כביכול מדת אריכת אפים ואפשר לו להאריך אפו גם עליו ולהכניסו לארץ ישראל ועל כן גם בעת שפגמו ישראל בקדושת ארץ ישראל על ידי המרגלים התפלל משה לעורר מדה זו ואמר (במדבר י"ד) ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר כמו שדרשו רבותינו ז"ל שם (קי"א:) בענין זה עצמו עיין שם עוד בענין ה' לאורך ימים וכו' והכל סובב על קוטב זה הנ"ל:

אות ג

שם במאמר הנ"ל שיהיה לו כיסופין וגיעגועים לארץ ישראל וכו' רוצה לומר כי אף על פי שאינו זוכה לבוא לארץ ישראל מחמת מניעות רבות וכו', אף על פי כן על ידי הכיסופין שיש לו לזה נמשך עליו גם כן איזה הארה מקדושת ארץ ישראל, בפרט על ידי הגעגועים שיש לכל הצדיקים לארץ ישראל, שעל ידי זה נמשך ביותר קדושת ארץ ישראל גם לכאן, שזה בחינת ויקוד ארצה וישתחו הנאמר במשה, שעל ידי זה פעל אחר כך בתפלתו שיכנסו כל ישראל בארץ ישראל כמובן מדברי רבותינו ז"ל הנ"ל:

סימן קס"ה-ואהבת לרעך וכו'

אות א

כי מצינו רע בצירי שהוא גם כן מלשון רעה כמו שכתוב (דברים כ"ו) וירעו אותנו המצריים, וכן (בראשית כ"ו) אל נא אחי תרעו וכמוהם רבים וכן מרעים הם אנשים רעים כמו (תהלים כ"ט) בקרוב עלי מרעים וכיוצא, ומרעים דשמשון (שופטים י"ד) הם לשון אהובים ורעים ומצינו בדברי רבותינו ז"ל (ב"מ פ"ד ע"ב) ברבי אלעזר בן רבי שמעון שקרא להייסורין שלו ואמר להם אחי ורעי באו, וכתב בחדושי אגדות שם קראם אחי ורעי מאחר שקבלם באהבה וכו' וכמו כן במאמרינו הנ"ל מאחר שפירש רבינו ז"ל (ויקרא י"ט) ואהבת לרעך היינו שתקבל באהבה כל הרעות והיסורים הבאים עליך וכו' ומאחר שיקבלם באהבה אז נקראים באמת ריעים אהובים כנ"ל ועיין תמורה דט"ז (דברי הימים א ד) ועשית מרעה שיזדמנו לי רעים כמותי, נמצא שדורש רעה מלשון ריעות

ועיין חגיגה ט"ז אל תאמינו ברע דורש כמו ברע בפתח וכו' ועיין בפרי עץ חיים שער הלימוד בענין יום השבת, שפירש זה הפסוק גם כן על ענין זה רק באופן אחר:

סימן ק"ע

אות א

מאמר ה' מה רבו צרי וכו' כי כל אחד וכו' כך יש לו יסורין וכו' וכל אחד על ידי היסורין נושא האנשים שיש לו יסורין מהם וכו' לכאורה רוצה לומר שיש לו יסורין מהם, היינו שהם מצערין ומצירין אותו והוא נושא אותם עליו, כי מאחר שמצירין לו בוודאי כולם הם עליו כמשא כבד אך מחמת שעל ידי היסורין נכנע גופו וחומרו ונתגדל נפשו, על ידי זה יכול לישא עליו משא כבד של אנשים הרבה המצירין לו אך כפי זה אינו מובן מה שמסיים רבים קמים עלי, כי על ידי זה אני נושא ומקים ומרים רבים לשרשם, אם לא שנאמר שזה ענין בפני עצמו שלא נתבאר לעיל כלל, רק עכשיו מודיעינו עוד ענין חדש, שעל ידי שיש לו צרים רבים מתגדל נפשו ויכול להקים ולהרים רבים לשרשם ואפשר שרוצה לומר שמקים אותם הרבים עצמם המצירים לו לשורשם, כי דרכי הצדיקים ז"ל נפלאים מאתנו ויש עוד לפרש באופן אחר דרוצה לומר דכל אחד לפי נשמתו ולפי עבודתו כך יש לו יסורין יש שיש לו יסורים מבניו ומאביו ומשכן וכו', אינו רוצה לומר שהם עצמם מצירים לו חס ושלום, רק רוצה לומר שהוא משתתף בצרתם ונושא עליו גם כן היסורין שלהם, כגון מבניו ומאביו וכו' שאין להם פרנסה וכיוצא והוא יש לו יסורים מזה ואדם גדול נושא עליו היסורין מכל העיר ויש שיש לו יסורין מכל העולם היינו ממה שחסר להם, ועל פי רוב כל אחד מלא יסורים, והוא מצטער גם כן מזה ויש לו יסורים גדולים מזה, ועל ידי זה הוא נושא אותם עליו וכו' וכל זאת על ידי שנכנע חומרו על ידי היסורים הנ"ל ונתגדל נפשו וכפי זאת אתי שפיר מאוד מה שמסיים, כי על ידי זה אני נושא ומקים ומרים רבים לשרשם וצריכין לוק ולפרש (תהלים ג) ה' מה רבו צרי, היינו שאינם מתכוונים חס ושלום להציר לו, רק אדרבא על ידי שאוהב אותם יש לו יסורים וצרות רבות מהצרות והיסורין שעוברים עליהם, ועל ידי זה מתגדל נפשו ויכול להקים ולהרים רבים לשרשם כנ"ל:

סימן קע"ה

אות א

בכיה מתוך שמחה נאמר בשבת תשובה במוצאי שבת שנת תקס"ה:

סימן קע"ז

אות א

ויאמר ה' סלחתי כדבריך (במדבר י"ד)

זה נאמר בתחלת חורף תקס"ה, בשבת פרשת נח בר"ח חשוון ובשבת זה היה הפארשפיל של בתו מרים ז"ל, ואז נאמר מאמר זה הנ"ל בסעודה שלישית, ואז פסק הר"ר נתן ז"ל לומר קדיש על אמו, וגם זה נכלל במאמר זה הנ"ל, ובענין השבת הזה יש הרבה סיפורים נפלאים ונוראים וקצת מהם מבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן, מקום לידתו סימן י"א):

אות ב

שם במאמר הנ"ל, האומנם אלם וכו' ונעשה אלקים כי י"ה הם בחינת המוחין וכו' רומז למה שכתוב בכוונות קדיש יתגדל ויתקדש שמיה אותיות שם י"ה וכו' ע"ש, ושם מבואר ויתקדש אותיות ת"ק שדי רומז לבחינת יסוד אבא וכו' ואפשר שזה מרומז בדבריו ז"ל שכתב כאן וזה תלוי בשמירת הברית וכו', היינו כי ברית נקרא יסוד ושם עיקר הקדושה כמו שאמרו רז"ל ושם שדי רומז על בחינת יסוד בחינת שמירת הברית, ושם זה במילואו גימטריא יתקדש כמבואר שם בכוונות והיינו כנ"ל:

אות ג

שם, כי צריך האדם לבטל רצונו לגמרי נגד רצון השם יתברך שלא ירצה שום רצון אחר רק כמו שרוצה הש"י הן שיהיה לו בנים או ממון או לאו חס ושלום וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי הגם שצריך האדם בוודאי להתפלל על כל צרכיו, אבל לא יכוון בזה כדי שימלא השם יתברך רצונו של האדם עצמו רק לכוון בתפלתו בכדי לעשו"ת מזה עצמו גם כן רצון השם יתברך, כי כבר גילו לנו רבותינו ז"ל שהשם יתברך רוצה מאוד שיתפלל האדם לפניו על כל צרכיו, ויש אומרים שמצות התפלה היא דאורייתא, על כן הוא מחוייב לעשו"ת את שלו להתפלל לפניו על כל צרכיו שחסר לו אפילו על ענינים גשמיים הצריך להם, כי מי יודע אולי רצונו יתברך למלאות חסרונו, ומה שחסר לו הוא בכדי שיתפלל לפניו יתברך ועל דרך שאמרו רז"ל (יבמות ס"ד) מפני מה היו אבותינו עקרים בכדי שיתפללו לפניו יתברך על בנים, כי הקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים נמצא האדם מחוייב לעשו"ת את שלו ולהתפלל על כל דבר שחסר לו, רק שיכוון העיקר בכדי לעשו"ת בתפלה זו עצמה גם כן רצונו יתברך כנ"ל וכבר ידוע באמת מספרי יראים שעיקר התפלה צריכה להיות בשביל השכינה כביכול, שהיא בעצמה בחינת

מלכות בחינת כבוד בחינת רצון המבואר במאמר זה כי רצונו יתברך בוודאי להשפיע כל טוב לכל אחד מישראל, ועל כן כשחסר לו לאדם איזה דבר צריך לידע, שבוודאי זה בא מחמת שיש גם למעלה ברוחניות כביכול איזה בחינת פגם וחסרון כזה, ועל כן צריך להתפלל למלאות החסרון ברוחניות, ואז ממילא יתתקן בגשמיות גם כן, וכמבואר בסי' י"ד במאמר להמשיך שלום וכו':

אות ד

וכן ידוע מה שמבואר בספרי יראים על פסוק (תהלים קמ"ה) רצון יראיו יעשה וכו', כי היראים באמת אין להם שום רצון לשום דבר גשמי כלל מחמת שדבוקים תמיד באלוקות, אך השם יתברך בעצמו כביכול עושה להם רצון שיהיו רוצים איזה דבר בכדי שיתפללו על זה, ואז ואת שועתם ישמע ויושיעם, ונתגדל שם שמים על ידי זה, ועוד יש בזה כמה פרטים אשר אי אפשר לבאר כל כך נמצא כי היראים באמת שאין להם באמת שום רצון אחר רק רצון השם יתברך, אזי אדרבא כשבא על דעתם איזה רצון לאיזה דבר, אז הוא יודע שבוודאי רצון השם יתברך גם כן כך, והוא יתברך שלח בדעתו רצון זה בכדי שיתפלל אליו יתברך על זה ויעשה רצונו, ויהיו נעשין על ידי זה תיקונים גדולים ונפלאים ברוחניות ובגשמיות כפי חיוב חכמתו ורצונו יתברך כידוע גם על פי פשוט יש לומר גם כן, כי רצונו הפשוט יתברך בוודאי להטיב לכל נבראיו בפרט לעמו ישראל, רק שהעוונות של האדם מכריחין אותו יתברך כביכול לייסר אותו ולמנוע ממנו טובתו שזה היפך רצונו הפשוט, וגם זה לטובת האדם כידוע, ועל כן בוודאי מותר לו להתפלל שימחול לו, ואז ייטיב עמו ממילא כרצונו הפשוט יתברך וכנ"ל:

סימן קפ"א-כשמתקשרים בקשר וכו'

אות א

שם וכשמפילין איזה אדם עיקר הנפילה שנופל לתאוות ניאוף רחמנא ליצלן שמעתי מאבי זקני ז"ל שבזה מובן הטיב מה שאמרו רז"ל ויקנאו למשה במחנה שכל אחד קינא לאשתו ממשה, ואמרו רז"ל עוד שחשדוהו באשת איש, והוא פליאה גדולה ודברי המפרשים בזה ידוע אך כפי הנ"ל מובן כפשוטו גם כן, כי מאחר שסברו שעל ידי המחלוקת שלהם על משה יפילו אותו חס ושלום, ועיקר הנפילה לתאוות ניאוף, על כן חשדוהו כנ"ל:

סימן ק"צ

אות א

ויענו כל העם יחדיו וכו' (שמות י"ט) כי מאחר שיצא הדיבור מפי ה' לעשו"ת זאת המצוה הרי אין שום בחירה והרי אנו מוכרחים במעשינו וכו', והשיב לו הקדוש ברוך הוא הנה אנכי בא אליך וכו' בדברי עמך, היינו שלא אדבר הדברות רק עמך לבד וכו' ולא לנוכח ישראל וכו', ועל ידי זה יהיה להם בחירה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, הגם כי יש כמה מצוות שנאמרו בלשון רבים לכלליות ישראל, ואף על פי כן יש להם בחירה, יש לומר דזה מאחר שלא נצטוו עליהם מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו שידבר עמהם לנוכח רק על ידי שליח היינו על ידי משה רבינו ע"ה, על כן יש להם בחירה, אבל במעמד הר סיני שדיבר ה' עמהם פנים בפנים, ואם היה מדבר עמהם בלשון נוכח לכלל ישראל היה מתבטל הבחירה אצלם על כן דיבר ה' עם משה לבד והם שמעו הגם שכוונתו יתברך היתה עליהם גם כן, אף על פי כן מאחר שלא היה הדיבור עמהם לנכח, על ידי זה היה להם בחירה:

אות ב

ועיין בספר חיי מוהר"ן (נסיעתו וישיבתו באומן סימו י"ב) מבואר שהמובן מדברי רבינו ז"ל היה, שאצל הצדיקים הגדולים עיקר הבחירה שלהם הוא רק בבחינת (שבת פ"ז) משה הוסיף יום אחד מדעתו המבואר במאמר זה הנ"ל כי בדבר שיש בו מצוה מפורשת דאורייתא או דרבנן וכל כיוצא בזה, אין להם שום בחירה כלל שלא לעשותה, ומכל שכן בדבר עבירה ממש חס ושלום, בזה אין להם שום בחירה כלל לעשותה חס ושלום, ועיקר הבחירה שלהם הוא בדבר שצריכין להבין מדעתם, אם רצון השם יתברך לעשו"ת הדבר או שלא לעשותו, וצריכין לשקול בשכלם הדבר הטוב ולהכריע איך להתנהג בזה, בפרט בענינים הגבוהים והנוראים של הצדיקים הגדולים ז"ל, ויבואר עוד במקום אחר:

סימן קצ"ז

אות א

לשון הרע פוגם את העניוות זה נאמר קודם שבועות תקס"ה, ומבואר במקום אחר בספר חיי מוהר"ן (שיחות השייכות לתורות):

סימן ר"ד-מעלת הצדקה

אות א
שם, כי בעת שגילה זאת סיפר איזה מעשה לענין זה וכו' המעשה הזאת אינה לענין מעלת הצדקה לתלמיד חכם הנ"ל, רק לענין מעלת קביעת עתים לתורה שמסוגל למעות ופרנסה, ושם מבואר גם כן מענין מעות ראשי תיבות ו'אין ע'בירה מ'כבה ת'ורה וכו' ומבואר בספר חיי מוהר"ן:

סימן ר"ה-תיקון למקרה לילה

אות א
ענין זה נאמר אחר שבועות תקס"ה, ואז לא גילה עדיין בפרטיות איזה הן העשרה קפיטיל תהלים המסוגלים לתיקון זה, ואחר כמה שנים היינו בשנת תקס"ט אז גילה סוד ענין זה של העשרה קפיטיל תהלים בפרטיות, וכבר מבואר מזה במקום אחר באריכות קצת ונדפס (עיין שיחות הר"ן קמ"א):

סימן ר"ו-תעיתי כשה אובד

אות א
שמעתי מהר"ר נתן ז"ל, שבשעה שגילה רבינו זצ"ל לפניו את המאמר הנ"ל, אמר לו אז שזה המאמר הוא עכשיו (בעתים הללו) התבודדות שלו

אות ב
אמר המחבר, אתה המעיין עמוד והתבונן והתפלא מאוד על גודל תמימות צדקתו של רבינו זצ"ל, אם ידעת ושמעת קצת מגודל נפלאות יגיעתו וטרחתו בעבודת ה' מימי נעוריו ממש, וגודל נפלאות השגתו הקדושה והנוראה והנפלאה מאוד כידוע, וכמובן קצת לכל המעיין בספריו הקדושים אשר זכו העולם ליהנות מהם, לבד משאר חיבוריו הקדושים אשר לא זכו העולם ליהנות מהם, בבחינת (בראשית א) וירא ה' את האור כי טוב ליגנז, והם רזין ורזין דרזין שלו כמבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן נסיעתו ללעמבערג באריכות) אפס קצהו מזה לבד מתעלומות חכמה אשר זכה להשיג אשר לא זכינו לידע מהם כלל, אפילו רק על פי השמועה והידיעה לבד, ועל כל זאת נכנס בעבודת ה' בתמימות אמתי כל כך, עד שהתבודד לפני השם יתברך תעיתי כשה אובד וכו' ובאופן המבואר במאמר זה הנ"ל

אות ג

אך באמת הלא פסוק זה עצמו אמרו דוד המלך ע"ה בסוף המאמר של תמניא אפי, שיש בו סודות נוראים ונשגבים מאד כידוע, וכן בכל מזמורי תהלים שאמרם דוד המלך ע"ה, שכולם מלאים סודות נוראים ונפלאים מאד, ומי לא ידע ויאמין גודל מעלת ומדריגות דוד המלך ע"ה, ואף על פי כן אמר על עצמו תעיתי כשה אובד וכו', כי לגדולתו יתברך אין חקר ועיין לעיל במאמר סוד כוונת המילה בענין שלום לרחוק ולקרוב, שכל מה שהצדיק קרוב ביותר להשם יתברך הוא יודע שרחוק ממנו יתברך מאד וכו' ועיין בליקוטי הלכות חו"מ הל' אומנין בסוף הל"ד, מענין מה שאמרו רז"ל (סנהדרין ק"ט) עדת קרח עתידה להתבקש דכתיב בהם (תהלים קי"ט) ויאבדו מתוך הקהל, ובדוד המלך ע"ה כתיב תעיתי כשה אובד בקש עבדך וכו' עיין שם:

סימן רי"א

אות א

מה שנוסעין על ר"ה לצדיקים וכו'

מאמר זה מחובר ומקושר עם מאמר חדי ר' שמעון סימן ס"א, וכבר מבואר קצת בענין זה שמבואר במאמר חדי ר' שמעון הנ"ל:

סימן רט"ו

אות א

דע שיש כ"ד מיני פדיונות וכו'

נשמע מרבינו ז"ל שאמר שידע מזה גם קודם שנסע לארץ ישראל, ויש בזה סיפור שלם איך שגם קודם נסיעתו לארץ ישראל דיבר מענין זה, שאי אפשר לעשו"ת פדיון כי אם כשיודעין כל הכ"ד מיני פדיונות להמתיק כל הכ"ד בתי דינים ואמר משל כמו (להבדיל) כשתובעין את אחד לבית המשפט שלהם בגובערניץ קיוב, והוא מעמיד טוען ומליץ עליו (שקורין פלופוטענט) בקאמיניץ, כך איך אפשר לעשו"ת פדיון אם אינו יודע באיזה בית דין מהכ"ד בתי דינין דנין אותו ואמר אז גם כן שיש פדיון גבוה כל כך שיכול להמתיק כל הכ"ד בתי דינין ועוד יש בזה כמה שיחות וענינים שסיפר בזה מכבר, ואמר שאף על פי כן לא ידע אז כל הענין בשלימות כאשר ידע אחר כך, וכאשר גילה גם לנו קצת מזה במאמר הזה הנ"ל, שלפעמים גם פדיון זה אינו מועיל כי משתמשין עמו על ענין אחר, היינו לבטל כל העבודות זרות ושיהיו נעשין גרים וכו' כמבואר בפנים כל זאת לא

ידע אז עדיין בשלימות, רק אחר כך זכה להשיג כל הענין בשלימות וכו' ומזה תוכל גם כן להבין מעט ומקצת גדולות ונוראות השגתו גם קודם שהיה בארץ ישראל, כי הלא במאמר זה מבואר שאפילו הצדיקים לא כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כי אם חד בדרא שיודע זה הפדיון וכו' ורבינו ז"ל זכה להשיג ולידע מזה הפדיון גם קודם שהיה בארץ ישראל ואף על פי כן אחר שבא מארץ ישראל זכה להשגה נוראה כל כך, עד שאמר שהוא מתבייש בהשגות שהשיג קודם ארץ ישראל וכו', וגם אז אחר שבא מארץ ישראל זכה לעלות בכל עת ורגע למעלה ומדריגה יתירה בכל פעם ביותר בענין השגותיו הנוראות והנפלאות, וכמבואר במקום אחר קצת מזה (עיין חיי מוהר"ן נסיעתו לארץ ישראל באריכות):

אות ב

ועיין בליקוטי הלכות הל' ברכת השחר הל"ה נפלאות גדולות ורבות על פי מאמר זה הנ"ל ועיין שם אות ס"ה מבאר, מה שלכאורה אינו מובן הענין היטב במאמר זה הנ"ל, כי הלא האיש הזה שהוא בצרה ויסורים רחמנא ליצלן, ומביא מעות להצדיק לעשו"ת פדיון, והצדיק הזה עושה זה הפדיון הגדול הממתיק כל הכ"ד בתי דינים, שבוודאי היה צריך זה האיש שהביא הפדיון הזה לקבל על ידי זה ישועה שלימה, ואף על פי כן לפעמים אינו מועיל גם זה הפדיון, מחמת שגם למעלה תאבים מאד לפדיון כזה וכו', ועל כן משתמשים עמו על ענין אחר, דהיינו להמתיק החרון אף שבא על ידי עבודה זרה ולעשו"ת גרים, וכי בעבור זה שרוצין להשתמש עם זה הפדיון על ענין אחר לא יפעול האיש הזה שהביא המעות פדיון ישועתו בשלימות ויהיה בצער ויסורין חס ושלום, אף על פי שהצדיק עשה זה הפדיון וההמתקה לצורך האיש הנ"ל וביאר שם שבוודאי על ידי הממתקה הנ"ל יהיה טובה גדולה גם להאיש הזה שהביא הפדיון, רק שאם לא היו משתמשין למעלה ענין אחר הנ"ל, היה האיש הזה שהביא הפדיון הזה מקבל ישועתו תיכף, אך מחמת שצריך להשתמש עם זה הפדיון לטובת הכלל היינו להמתיק כל מיני חרון אף חס ושלום, ולבטל כל העבודות זרות ולעשו"ת גרים, בעבור זה אין מועיל לו המתקת הפדיון לקבל ישועתו תיכף רק צריך להמתיקן ולייחל קצת עדיין, ובאמת ההמתקה הזאת שמשתמשין עמה לטובת הכלל הוא לטובת זה האיש גם כן שהביא הפדיון, כי אף על פי שלא הביא הפדיון רק לקבל על ידי זה ישועה על הצער והיסורין שלו, כגון למשל שיש לו חולה בתוך ביתו רחמנא ליצלן או שאר יסורין כיוצא בזה, אבל באמת גם הוא צריך עוד לישועות רבות כאלה בכל פרט ופרט כל אחד לפי בחינתו, והעיקר לקבל ישועה שלימה לזכות להנצל מעוונות ולשוב אל השם יתברך בכל לבו

באמת, וזה זוכין רק על ידי הפדיון הכולל של הצדיק הגדול הנ"ל, שעל ידי זה ממתיק כל מיני חרון אף ומעלה משמד לרצון, שזה בחינת מה שנתבטלין על ידי זה כל העבודות זרות והכפירות רחמנא ליצלן, ונעשין גרים ובעלי תשובה, ושם בההמתקה הגדולה הנ"ל ממילא כלולין שם גם כן כל מיני ישועות שבעולם בגשמיות וברוחניות, וממילא בוודאי גם זה האיש שהביא הפדיון יקבל על ידי זה ישועתו בשלימות אך באיחור הזמן קצת כנ"ל וזה (תהלים ק"ל) יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד שבוודאי יעשה חסד, אך והרבה עמו פדות, היינו שיש עמו הרבה פדות וישועות שצריך להושיע את האדם ולפדותו מכמה וכמה מיני צרות בגשמיות ורוחניות, על כן אי אפשר למלאות חסרונו מיד וצריך רק לייחל ולהמתין לישועת ה' בבחינת (שם) קויתי ה' קותה נפשי ולדברו הוחלתי וכו', כי הוא יתברך מרבה לפדות את האדם וצריך להמתין עד שיפדה אותו מהצרה היותר גדולה מזאת ואחר כך יושיעו גם בזה כי (נדה ל"א) אין בעל נס מכיר בנסו, והעיקר מה שהוא יתברך פודה את ישראל על ידי הפדיון העליון הנ"ל (שזה גם כן בחינת והרבה עמו פדות היינו הפדיון הגדול הנ"ל שכולל כל הפדיונות של כל הכ"ד בתי דינים וכך שמעתי מפיו הקדוש בעל פה) מכל עוונותם וזה והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו, שזה בחינת עשיית גרים שעל ידי הפדיון הנ"ל, ועל כן צריכין להמתין בבחינת (איכה ג) טוב ויחיל ודומם לתשועת ה', וכל מה שיתחזק יותר לקוות לה' ולבלי לוק את השעה תתקרב ישועתו יותר, כי על ידי הקיווי והבטחון בעצמו תצמח ישועתו בקרוב וכו', ועיין שם עוד:

אות ג

שם במאמר הנ"ל וגם במותו נקבר מול בית פעור כדי להמתיק העכו"ם כדי שיהיו נעשין גרים וכו' וכו' כי כל עבודת משה בחייו וגם עכשיו לאחר מותו הוא רק לעשו"ת גרים כנ"ל אמר המחבר, אי לאו דמסתפינא הוי אמינא שבזה רימז רבינו זצ"ל לענין הסתלקותו באומין שהיה לו ז"ל בענין זה סודות נפלאים מאד וכמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומן עיי"ש), ומעט מן מעט אשר נשמע ממנו בענין זה הוא, מפני שהיה שם קדושת השם הרבה מאד על ידי הקדושים שנהרגו שם הרבה אלפים נפשו"ת ישראל על קידוש ה' (בגזרת שמד רחמנא ליצלן ונשמתם עלה לרצון לפני ה' כידוע) ואמר רבינו ז"ל על הקלי עולם שהיו שכיחים אז בימיו ז"ל באומין, שהם מבחינת (עיין זוהר ח"ב רלו:) סוספיתא דדהבא ועל כן הם אפיקורסים וכו' אך גם שם יש עדיין איזה טוב וכו', ועל כן היה לו ז"ל איזה קצת עסק עמהם, והם גם כן נמשכו אחרי רבינו ז"ל באהבה גדולה מאד, וקצת מהם אמרו בפירוש שאלמלא לא נפטר

רבינו ז"ל כל כך במהרה אחר התחלת ישיבתו באומין, בוודאי גם הם היו נעשים בעלי תשובה באמת עיין בזוהר תרומה דקנ"ז שעוסק שם לענין קדושת ארץ ישראל שהיא הנקודה הקדושה של כלל ישוב העולם, ובית קודש הקדשים היא נקודה הפנימית של קדושת ירושלים וארץ ישראל, וכן להיפוך המדבר שהלכו בו ישראל שלטא בו סטרא אחרא, ואי ישראל ישתכחו זכאין באינון ארבעין שנין הוה מתעברא ההוא סטרא אחרא מעלמא, ומדארגיזו ליה לקודשא בריך הוא וכו' איתתקיף ההוא סטרא אחרא ונפלו כולהון תמן תחות רשותיה ואי תימא והא משה דסליק על כל עלמא איך נפל תמן, לאו הכי דהא משה מהימנא לא הוה ברשותיה וכו' עיין שם, ובגין למינדע לכל דרין אחרנין דעלמא, דאינון מתי מדבר יקומון ההוא רעיא דלהון אשרי ליה בגוויהו למהוי כולהו באתערותא דקיומא לעלמא דאתי וכו' ועיין גם בזוהר פ' תצא דר"פ מענין סוד קבורת משה בחוץ לארץ בארץ ציה ועיף בלי מים וכו' (תהלים ס"ג), דהא אנת תועלת גדול לישראל בקבורתך, אי לא הוית קבור בחוץ לארץ לא הוה ישראל נפקין מן גלותא ובגינך אתמר (ישעיה נ"ג) והוא מחולל מפשעינו איתעבידת חול בגין חובה ופשע דישראל בקבורה דילך וכו', והאי איהו (שם) ובחבורתו נרפא לנו בחבורא דאתחביר עמנא בגלותא נרפא לנו כו' (ובזה תבין קצת ממה שכתבנו לעיל בשם רבינו ז"ל שאמר שהיה רוצה ליסע לארץ ישראל להסתלק שם רק אני רוצה לישאר ביניכם (איך וויל בלייבין צווישין אייך) ואתם תבואו על קברי וכו' כמבואר לעיל במה שביארנו על מאמר חדי ר"ש סי' ס"א עיין שם, מכוון ממש למה שדרשו כאן ובחבורתו נרפא לנו כנ"ל) ועיין בפרי עץ חיים בכוונת נפילת אפים מענין שהצדיקים אחר מיתתן יורדין לגיהנם ומעלין משם נפשו"ת הרשעים שזה סוד בירור ניצוצות הקודש מעמקי הקליפות הנקרא מיתה ממש, והצדיקים יורדין לשם ומעלין משם הניצוצות הקדושים וכו' שזה סוד (ברכות י"ח) צדיקים במיתתם קרויין חיים, וגורמין על ידי זה יחוד גדול וממשיכין שפע רב וכו' ועיין שם עוד מענין היחוד הגדול שנעשה על ידי מסירת נפש ממש על קידוש השם וכו', וכתב שם והנה אף על פי שהמוסר עצמו למיתה מייחד תפארת ומלכות וכו', וכן המוסר עצמו על קידוש השם מייחד חכמה ובינה וכו' זהו לפי שעה אבל אינו נעשה מרכבה תמיד לכך אלא אם כן ימסור עצמו תמיד למיתה על התורה ועל המצוות בפועל כמו ר' עקיבא וכו' ועיין זוהר פקודי רנ"ד: ובמקדש מלך שם ועיין בפרי עץ חיים בכוונות הודו בפסוק (תהלים צ"ד) אל נקמות ה' וכו' שכתב שם, כי הלא כוונתינו עתה על ידי תפלותינו להעלות העולמות ולכוללן עד אצילות, וללקט כל ניצוצות הקדושה שנתפזרו בין הקליפות וכו', ואמנם אותן שנפלו בעשיה וכו' ושם בעשיה קליפות עצומות ואין

יכולת להוציאן משם אותן הניצוצות אם לא על ידי עשרה הרוגי מלכות וכו', ועל ידי זכרינו אותם הם מתגברין ומלקטין נשמות וניצוצות שבקליפות העשיה וכו' ועיין שם בכוונות פרשת התמיד שכתב שם כי הקליפות אשר בעשייה הם קשו"ת מאד ונקראים עבודה זרה וכו' מבואר מכל זה שזה סוד מיתת הצדיקים הקדושים, בפרט אותן שמסרו נפשם על קידוש השם בפועל ממש וכו' כנ"ל, היינו ללקט ולברר ולהעלות הנשמות וניצוצות הקדושו"ת שבעמקי הקליפות דעשיה שהם בחינת עבודה זרה ממש ולהעלותם אל האצילות וכו', והוא בחינת מסירות נפש ממש וכו' עיין שם ועיין באדרא רבא נשא דקל"ו שם מבואר מענין הכ"ד בתי דינים וכולהו אקרין נצחים וכל חד אקרי נצח וכו' ואית מצח ואית נצח וכו' וענין המתקת הכ"ד בתי דינים על ידי מצחא דעתיקא מצח דרעווא דרעווין וכו', ועיין בקול ברמה שם ומובן קצת לענינינו גם כן מכל זה להבין מדעתו ברמיזה ועיין בלקוטי תנינא סי' ד' מענין מצח הרצון שלשם נסתלק משה בחינת (דברים ל"ג) כי שם חלקת מחוקק ספון וכו' ועיין במגלה עמוקות אופן ד' מה שרצה משה לכנוס לארץ ישראל בכדי לבטל יצרא דעבודה זרה וכו' והשיב לו הקדוש ברוך הוא רב לך, כי צריך להקבר בעבר הירדן להכניע רב החובל בקליפה שהוא נגד קברו של משה והוא חרון אף עומד לקבל משה חושבן דדין כחושבן דדין, וכשישראל חוטאין פוער פיו לבלוע אותם, וכשרואה קבדו של משה חוזר לאחוריו וכו' עיין שם, ולפי דברי רבינו ז"ל הנ"ל מבואר ביותר כנ"ל ועיין שם עוד במגלה עמוקות הנ"ל בענין (דברים ג) וצו את יהושע וכו' אין צו אלא עבודה זרה שעל יהושע מוטל לבטל יצרא דעבודה זרה וכו' (עיין זוהר ח"א כ"ז:) ובאמת מצינו בספר יהושע (כד) שהזהיר את ישראל מאד קודם מותו להסיר את אלוקי הנכר וכו', ואפשר שלזה רימז רבינו זצ"ל בהדברי צחות שאמר בנסיעתו לאומין מענין נחמן נתן וכו' כמבואר בחיי מוהר"ן (נסיעתו וישיבתו באומן סימן א) שאמר הלא נוסעין כאן נחמן נתן וכו', וכבר ידעת שיצרא דעבודה זרה בעתים הללו העיקר הוא התגברות והתפשטות האפיקרסות והמינות שזה בחינת שמד ממש רחמנא ליצלן, והם הם בחינת העבודה זרה והקליפה של פעור ממש שפוערים פיהם לבלי חוק ומדברים עתק על ה' ועל תורתו ועל משיחו וכו' ועל זה צעק רבינו ז"ל הרבה בחייו, וגם עכשיו אחר פטירתו עוסק בזה להכניע הכפירות וכו' ולהכניס אמונה בעולם ולהעלות משמד לרצון והנה עיקר עוון פעור היה על ידי פגם הברית עם בנות מואב, וכמו שכתוב (במדבר ל"א) הן הנה היו לבני ישראל בדבר פעור ועיין זוהר שמות ג: שחטא זה רחמנא ליצלן הוא בחינת עבודה זרה ממש, בחינת (שמות כ) לא יהיה לך אלוקים אחרים וכו' ועיין לעיל במאמר אבא שאול סי' נ"ה שהנואפים העוסקים בחכמת

פילוסופיא מזיק להם מאד ובאין על ידי זה לחירופין וגידופין שמגדפין כלפי מעלה בחכמתם וכו' ועיין באידרא נשא הנ"ל מענין הכ"ד בתי דינים ששרשם במצחא וכו', שעל ידי המצח הקדוש הזה מענישים את הרשעים צופין בחובייהו בבחינת (ירמיה ג) ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם וכו' ואפשר שזה סוד מיתת כ"ד אלף מישראל במגפה על דבר פעור פנחס מסר נפשו ממש בקנאו את קנאתי וכו' ועל ידי זה המתיק הדין מישראל, ונאמר (במדבר כ"ה) הנני נותן לו את בריתי שלום ועיין זוהר תצא דר"פ הנ"ל מענין מה שהסתלקות משה כתיב בפרשה פנחס וכו' ועיין סוטה די"ד מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור וכו' (עיין תוספות שם) ושם עוד (ישעיה נ"ג) לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל וכו' תחת אשר הערה נפשו למות שמסר עצמו למיתה שנאמר (שמות ל"ב) ואם אין מחני נא מספרך, ואת פושעים נמנה (ישעיה נ"ג) שנמנה עם מתי מדבר, והוא חטא רבים נשא (שם) שכיפר על מעשה העגל, ולפושעים יפגיע שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה וכו' שזה בחינת שמעלה משמד לרצון ועושה גרים ובעלי תשובה ועיין במדרש קהלת קפיטל א' בפסוק כל הדברים יגיעים (קהלת א) מעשה באשה אחת שבאה אצל ר"א להתגייר וכו', ופירש המתנות כהונה לעשו"ת תשובה וכו' ועיין בלקוטי תורה להאריז"ל בפרשה ואתחנן ע"פ ויתעבר ה' בי למענכם וכו' וכבר מבואר לעיל מה שנשמע בפירוש מפיו הקדוש ז"ל בסמוך להסתלקותו מה שאלפים ורבבות הרבה מנפשו"ת ישראל עומדין סביבו ומצפין על תיקונים שלו אשר בשביל זה מוכרח להיות נפטר מן העולם, ומה שחיזק את לב מקורביו ז"ל לבל יתייראו ויפחדו וכו' מאחר שהוא הולך לפניהם וכו', וממילא מובן למשכיל כי אי אפשר להרחיב הדיבור בענינים רוחניים ודקים כאלה:

אות ד

ועיין בספר ויקהל משה פרק ט"ז במסוה משה שם מענין התיקונים נפלאים ובירור ניצוצות הקדושים הרבה שנעשה על ידי סילוקן של צדיקים, בפרט על ידי עשרה הרוגי מלכות וכיוצא בהם ועיין שם גם בסמוך לסוף החיבור דנ"ז מה שמביא שם בשם האריז"ל בענין זה:

סימן רכ"א-ע"י שנותנין מעשר

אות א

שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים ט"ז) בחינת מתנגד שמעתי מהר"ר נתן זצ"ל שפירושו הוא, שלפעמים השם יתברך עושה את עצמו כביכול, כאלו הוא בעצמו מתנגד על האדם

וחולק עליו ומרחיקו (אך באמת ההתרחקות הזה הוא תכלית ההתקרבות וכמבואר לעיל בסי' קט"ו שזה בחינת (שמות ב) ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלוקים וכמבואר במאמר רומה על השמים וכו' סי' ע"ד ולקמן סי' רס"א וכמו שארז"ל היה ה' כאויב (איכה ב) ולא ואויב ממש חס ושלום) ולעניות דעתי נראה לפרש כפשוטו, כי דרך האדם להורות היתר לנפשו ולמצוא לו סברות וראיות כוזבות כאילו גם השם יתברך כביכול מסכים למעשיו שאינם הגונים, וכל זאת מחמת שהשם יתברך חנון ורחום ארך אפים וגדל חסד, על כן נדמה להאדם כאילו השם יתברך מוותר לו על מעשיו ובאמת אמרו רבותינו ז"ל (בבא קמא נ) כל האומר הקדוש ברוך הוא וותרן וכו', ועל כן אמר דוד המלך ע"ה שהוא אדרבא מצייר בדעתו לעצמו תמיד בכל עת כאילו השם יתברך מתנגד עליו ואינו מסכים למעשיו, רק אדרבא מדקדק הרבה אחר מעשיו להיות הגונים ביותר ובתכלית הזכות והצחות, ועל כן היה מלא יראת ה' תמיד, ובמקום גילה שם תהא רעדה כמו שדרשו רבותינו ז"ל ואפשר לומר שזהו שסיים כי מימיני בל אמוט, רוצה לומר כי לכאורה יכול האדם ליפול בדעתו על ידי זה ביותר כשיודע שהשם יתברך מתנגד עליו ומדקדק אחר מעשיו ביותר, על כן אמר שהוא אינו מתייראי מזה, כי ידעתי ובוטח אני בהשם יתברך כי הוא עומד תמיד לימיני לתמכני לבל אמוט חס ושלום בנפילה גמורה, וזה לכן שמח לבי וכו' כי לא תעזוב נפשי לשאול וכו', אבל אף על פי כן אדרבא מחמת זה עצמו אני מתייראי ממנו יתברך ביותר, וכאילו הוא מתנגד על כל מעשיו, כי מאחר שגומל עמי חסד כזה לעמוד על ימיני לתמכני בוודאי צריך אני לדקדק בכל מעשיי שיהיו הגונים בתכלית השלימות נמצא כי על ידי זה היראה והשמחה כלולים אצלו ביחד כנ"ל:

סימן רל"ד-סיפורי מעשיות מצדיקים

אות א

ודע שיש שם וכו' והשם הוא קמ"ה וכו' עיין בכוונות האוחז ביד וכו' הממליך מלכים וכו', הממליך גימ' הק"ם וכו' מכוון לענינינו, ושם זה הוא שם אחד מע"ב שמות ועיין בספר ויקהל משה פרקא קמא:

סימן רמ"ב

אות א

דע שיש בחינת אריך אנפין בקליפה וכו', (עיין בעץ חיים שער הקליפות פ"ג) מאמר זה נאמר בסמוך אחר פטירת הילד בנו הקדוש שלמה אפרים ז"ל בקיץ שנת תקס"ו ובמאמר זה רומז בו לענין נפלא ויבואר במקום אחר:

סימן רמ"ג

אות א

כל השירים קודש וכו' ומצינו בהם תיבות קדושה וטהרה וכו' עיין משלי ט' ודעת קדושים בינה, ושם כ' ילע קודש ושם ל' ודעת קדושים אדע ועיין קהלת ח' וממקום קדוש יהלכו וכן בתיבת טהרה, עיין קהלת ט' ולטהור ולטמא, ועיין משלי מ"ו וטהורים אמרי נועם, ושם כ' טהרתי מחטאתי, ושם כ"ב אהב טהר לב, ושם ל' דור טהור בעיניו:

סימן רמ"ו

אות א

לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות וכו' נראה לעניות דעתי לקרב הדברים אל השכל קצת, כי גדלות דקדושה הוא ההיפוך ממש מגדלות דסטרא אחרא כי גאוה הוא שמתגאה האדם במה שיש לו וכבר השיגו, היינו חכמה או גבורה או עשירות, ואף שיש שמחמת גאוותו אינו מספיק לו כל מה שיש לו ומשתוקק לעשירות יותר וכיוצא, אף על פי כן עיקר גאוותו הוא במה שיש לו כבר בבחינת (ירמיה ט) אל יתהלל חכם בחכמתו גבור בגבורתו עשיר בעשרו וכו', אבל הגדלות דקדושה הוא בחינת תכלית הענוה, בחינת (מגילה נ"א) במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, כי הוא רק בבחינת (דברי הימים ב י"ז) ויגבה לבו בדרכי ה', היינו שאינו מסתפק עצמו לעולם בשום השגה שמשיג ובכל עבודות שעובד את ה', רק הוא משתוקק בכל עת ומשתדל ומתחזק בכל עת לעלות במדריגה גבוה עוד יותר, בהשגה של התורה ועבודת השם, עד שמחמת זה הוא בכל עת בתכלית הענוה כי כל המדריגות והמעלות שהשיג כבר אינם נחשבים אצלו לכלום, ונדמה לו כאלו עדיין לא התחיל להשיג כלל וכמבואר לעיל בסי רמ"ה ועיין לעיל במאמר אנכי סי' ד' שהגאוה הוא מבחינת מדבר היינו מיסוד האש, כי טבע האש שמושך עצמו לעלות למעלה ושם מבואר שתלמיד חכם שהוא בתכלית הענוה עד שהוא בבחינת אין ממש הוא גם כן בחינת אש ועל פי הנ"ל מובן הדבר קצת, כי באמת הם שני

הפכים ממש, כי גאווה הוא מה שמרים ומגביה עצמו בטבע האש, אבל כל גאוותו הוא במה שיש לו כבר, ועל כן אמרו רבותינו ז"ל (פסחים ס"ו) כל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו, ואז ממילא אין לו כלום באמת כמאמר רז"ל (ויקרא רבה א ו) דעת חסרת מה קנית אבל האש דקדושה הוא בחינת תכלית הענוה, כי מרים ומגביה עצמו בכל פעם לעלות למעלה כטבע האש, היינו שמושך עצמו למעלה להשיג בכל פעם השגה יתירה עד שכל מה שהשיג כבר אינו נחשב אצלו לכלום, ועל ידי זה הוא תמיד בתכלית הענוה והביטול אליו יתברך בחינת אין, ועל ידי זה בעצמו זוכה בכל פעם להשיג השגה יתירה בחינת (איוב כ"ח) והחכמה מאין תמצא המבואר שם ובאופן זה יש לפרש גם כאן, כי על ידי גאוה כפשוטו חס ושלום על ידי זה חכמתו מסתלקת ממנו ונעשה שוטה ממש רחמנא ליצלן, אבל על ידי גאוה דקדושה בחינת ויגבה לבו בדרכי ה' על ידי זה נמשך גם כן עליו בחינת חכמתו מסתלקת הימנו רק שהוא בקדושה עליונה, היינו ששוכח לגמרי כל חכמתו שהשיג כבר, כי כל זאת אינו נחשב אצלו לכלום עד שכמעט ששוכח בה ומסלקה מדעתו לגמרי, ועל ידי זה בעצמו זוכה לבוא ולעלות להשגה חדשה ומדריגה גבוה יותר בכל פעם כנ"ל:

סימן ר"נ-בשעה שהקב"ה זוכר את בניו

אות א

שם וזה בחינת קץ בא הקץ וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי הגם שמקרא זה נאמר לענין פורעניות של ישראל חס ושלום, מכל מקום יוכל להתפרש גם כן באופן זה כי אולי היה יכול אז להגיע להם איזה טוב והצלחה על פי מערכת הטבע, ואמר להם הנביא שהשם יתברך ימשיך השגחה מקץ וסוף העולם שאז לא יהיה רק השגחה, ועל ידי זה יבטל גם עכשיו חיוב הטבע לגמרי מעליהם ממה שאפשר שהטבע תחייב הצלחתם ואז יקבלו עונשם וכו' רק שרבינו ז"ל עוסק בכאן לדבר אדרבא מישועות ישראל, ותפס כאן גם כן הכתוב הזה והביאו לטובת ישראל, ואולי שרבינו ז"ל פירש הפסוק זה עצמו גם כן לטובת ישראל, ועל דרך שאמרו רז"ל שלישראל מקדים השם יתברך רפואה קודם למכה, כמו כן גם כאן הנביא התנבא על פורעניות ישראל, רק שלפי זה אפשר שאבדה תקוותם חס ושלום, לכן הקדים להתנבאות ברמז על ההמתקה והישועה הנמשך עליהם בכל פעם מבחינת הקץ האחרון וכו' ועיין זוהר ויגש דר"י ע"ב מבאר שם גם כן הפסוק הזה קץ איהו לימינא דכתיב (דניאל י"ב) לקץ הימין קץ לשמאלא דכתיב (איוב כ"ח) קץ שם לחשך וכו' (ועיין רש"י שם שפירש שהשמים נמלחו והארץ תבלה וכו') קץ דימינא

היינו דכתיב (יחזקאל ז) לאדמת ישראל קץ, בא הקץ דא קץ דשמאלא קץ דימינא דא קץ דיצר הטוב וכו' וידוע שקץ הימין הוא בחינת הקץ האחרון, אז לא יהיה רק השגחה ואז יהיו ישראל למעלה כנ"ל שזה בחינת לאדמת ישראל קץ בחינת קץ דימינא כנ"ל רק שאז על ידי שנתדבקו ישראל בעוונותיהם בבחינת קץ דשמאלא שהוא בחינת היצר הרע, על כן נתן השם יתברך כח לקץ דשמאלא להתגבר בשביל פורעניות ישראל חס ושלום, ועל כן כשהשם יתברך רוצה להושיע את ישראל אז ממשיך עליהם השגחה מבחינת הקץ האחרון שהוא בחינת קץ דימינא, ואז עושה קץ וסוף מהמיצר להם וישראל עולין למעלה כנ"ל ועיין נפלאות על פי מאמר זה בהלכות נט"י שחרית הל"ב:

סימן רנ"א

אות א

דע שעל ידי מלחמות וכו'

גם במאמר זה רומז ענין נפלא לענין המחלוקת שהיה עליו ז"ל וכו' ויבואר במקום אחר:

אות ב

שם כי צדקה הוא בחינת אמת וכו' ועיין זוהר אמור פ"ט: צדקה אמת קשוט וכו':

אות ג

שם כיון שנצרך אדם לבריות פניו משתנין ככרום וכו' לפי פשוטו רוצה לומר מחמת בושה (ועיין גם לעיל בסי' מ"ז ואכלתם וכו'), ועיין זוהר שם בשת כסיפו רחיקו דקשוט מאן דאכסיף בגין דאמת דאיהו צדקה איתרחיק מניה וכו' וכן לענינינו, כי כיוון שנצרך האדם לבריות הוא רחוק מאמת, היינו כי קשה לו לעשו"ת המצוות בינו לבין קונו כמו שעושה בפני הבריות (ועיין לעיל במאמר ויהי נא פי שנים ברוחך סי' ס"ו), על כן פניו משתנין לכמה גוונין מה שאין כן כשהוא איש אמת היינו שאינו נצרך לבריות אז הוא בבחינת אמת בחינת צדקה שהוא רק בפנים אחד לבד כח אחד לבד וכו' כמבואר בפנים:

סימן רנ"ו

אות א

שם אתה מסוגל על הים וכו'

בעת שנסע לארץ ישראל בתחלת נסיעתו מביתו, שבת בקהילת סאקילע (הנקרא עכשיו ווזאזנישענסק) ויש בזה סיפור שלם בין אנ"ש, איך רבינו זצ"ל ראה אז ברוח קדשו שיהיה המקום הזה ישוב גדול לאחר זמן (וכן נתקיים בימינו אלה שנים רבות אחר פטירתו

ז"ל), ושם ראה את הצדיק הקדוש המפורסם וכו' מוהר"ר מנחם מענדיל ז"ל מוויטעפסק אחר פטירתו הקדוש שנפטר בארץ ישראל ושם גילה לו ששם את"ה מסוגל על הים וכו' כמבואר בפנים ושמעתי מאנ"ש ששמעו מפי הר"ר שמעון ז"ל שהפירוש של אתה הוא כך, כי אתה ר"ת אלף תיו הא על כן צריכין לכתוב חמשה מכתבים (שקורין קוויטליך), ועל כל מכתב יכתוב ורב חסד שגימטריא שלו ר"פ, וחמשה פעמים ר"פ עולים אלף תיו, והחמשה קוויטלעך בעצמם הם הא וזהו שם אתה מסוגל על הים היינו אלף תיו הא ובשעת הרוח סערה חס ושלום ישליך חמשה מכתבים שכתוב בהם ורב חסד (בכל אחד מהם כנ"ל) לתוך הים, ובוודאי יועיל להשקיט הים מזעפו רחמנא ליצלן ור' שמעון הנ"ל אמר שהוא בעצמו השתמש בזה בהיותו על הים והועיל מאד בעזרת השם יתברך

אות ב

ועיין בפרי עץ חיים בשער הסליחות שכתב, הנה אמרנו בכוונות אתה גבור שיש אלף ת"ה גבוראן וכו' (ועיין שם בכוונות אתה גבור שכתב כי חמשה גבורות מנצפך הם שורש לכל הגבורות וכו' וכו' נמצא כי חמש הגבורות מנצפך הם גימטריא אלף תיו הא וכו' וזהו אתה גבור), ושמעתי ממורי ז"ל כי יש גם כן אלף תיו הא חסדים, וכולם הם בשורש חסד אחד שהוא ורב חסד וכו' והנה ורב חסד עולה פ"ר והם סוד הא חסדים, וכל חסד כלול מכל הא, הרי הא פעמים פ"ר גימטריא אלף תיו, ועם הא חסדים שהם השרש הרי אלף תיו הא:

אות ג

ועיין זוהר פרשת נח סט: כתיב (תהלים פ"ט) אתה מושל בגיאות הים בשוא גליו אתה תשבחם בשעתא דימא קפץ בגלגלוי ותהומי סלקי ונחתי קוב"ה שדר חד חוטא ומשיך גלגלוי ושכיך זעפיה ולית מאן דידע לה וכו' בגין דקוב"ה שליט בההוא גאותא דימא וההוא גאותא דימא הוא חד חוטא דשמאלא דסליק ליה לימא לעילא וביה איסתלק וכו' הה"ד בשוא גליו אתה תשבחם וכו' תתבר לון לאתבא לאתרייהו ועיין שם במקדש מלך ולעניות דעתי רומז הזוהר הקדוש לשני בחינות אתה הנ"ל שזה בחינת אתה מושל בגיאות הים הוא בחינת אתה גבור שזה בחינת חד חוטא דשמאלא דסליק ליה לימא לעילא בשוא גליו אתה תשבחם הוא בחינת השם אתה הנ"ל של חמשה פעמים ורב חסד שזה בחינת קודשא בריך הוא שדר חד חוטא (היינו בחינת חוט של חסד הנ"ל) ומשיך גלגלוי ושכיך זעפיה וכו' כנ"ל ויראתי להרחיב הדיבור קצת יותר מזה בענין זה ואם שגיתי והוא רחום יכפר:

סימן רס"ב

אות א

על ידי התחדשו"ת התורה נעשה נהרות וכו' וענין ושיקויי בבכי מסכתי וכו' (תהלים קב) זה נאמר בקיץ תקס"ו בסמוך אחר פטירת הילד הקדוש שלמה אפרים ז"ל, ואז בכה הרבה לעיניהם ביום חמישי בשבת, ואחר כך ביום ואו גילה להם מאמר ויאמר בועז אל רות סי' ס"ה, ואחר כך ביום ש"ק אמר מאמר ושיקויי בבכי מסכתי הנ"ל, וכבר נתבאר לעיל קצת מזה:

סימן רס"ו

אות א

למקנהו עשה סוכות וכו' ו"יעקב נ"סע ס"כותה ו"יבן ר"ת סוון וכו' עיין שולחן ערוך אבן העזר סימן קכ"ז סע"ז מבואר דצריכין לכתוב בגט שם החודש הזה סיון ועל כן נראה לעניות דעתי דגם כאן כוונת רבינו לזה, היינו כי אותיות יוד ואו שבסיון, מרמזין לאותיות ואו יוד של תיבת ויעקב וכן של תיבת ויבן כי הואו שבשני תיבות אלו אינה מעצם שורש התיבה, ועל כן צריכין לרמז אותה ביחד עם היוד שבשורש התיבה כמובן:

סימן רע"ז-צדיק כתמר יפרח

אות א

מאמר זה נאמר בשמיני עצרת שחל בשבת בשנת תקס"ח, ויש בזה כמה סיפורים נפלאים ויתבאר במקום אחר אפס קצהו:

אות ב

שם במאמר הנ"ל בחינת שאור בככתובת וכו' לשון זה תמצא בסידור האריז"ל בכוונות של ביעור חמץ ולכאורה הוא פליאה גדולה, כי הלא אפילו בית שמאי סבירא להו דשאור בכזית וחמץ בככותבת ובית הלל זה וזה בכזית ועיין בשו"ת חתם סופר חלק או"ח סי' קצ"ג מה שמפרש בזה (אינו בידי כעת לעיין בו אך כמדומה לי שמפרש, כי מאחר דבית שמאי סבירא להו שאור בכזית וחמץ בככותבת אם כן יש בכזית שאור כח החימוץ של חמץ בככותבת, ועל כן גם לבית הלל דסבירא להו זה וזה בכזית אבל על כל פנים בכזית שאור יש כח החימוץ של הכותבת חמץ וזה בחינת חמץ בכזית ושאור בככותבת המובא בסידור האריז"ל היינו על כח החימוץ שבו כנ"ל) ועיין בספר עולם הפוך פרק ע"ז שמביא לבאר זה בשם ספר ד"נ ע"פ דרכי הקבלה וכו':

אות ג

שם במאמר הנ"ל תשמענה אזני צדיק כתמר יפרח שלא ישמע מן המחלוקת כי אם הטובות שעושין לו בזה וכו' אפשר שבזה מבואר מה שכתוב בשם האריז"ל צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח, היינו שבזה מרומז תיקונו כי מחלוקת קרח ועדתו הוא עיקר בחינת המחלוקת שלא לשם שמים כמו שאמרו רז"ל, ועל כן לא אמרו מחלוקת קרח ומשה, כי משה לא עמד כנגדם להחזיק במחלוקת חס ושלום, רק אדרבא כמו שכתוב (במדבר ט"ז) וילך אל דתן ואבירם, וכמו שאמרו רז"ל שזה בחינת (ברכות י"ז) ונפשי כעפר לכל תהיה המבואר כאן במאמר זה, ומחמת שהם החזיקו במחלוקת ביותר שזה ההיפוך ממדת הארץ שהכל דשין עליה והיא נותנת להם כל הטובות, על כן (משלי כ"ו) כורה שחת בה יפול ומיד (במדבר ט"ז) ותפתח הארץ את פיה ותבלעם, ומחמת ששורש המתקת המחלוקת דסטרא אחרא הוא על ידי המחלוקת שבקדושה שזה בחינת צדיק כתמר יפרח, על כן מרומז תיקונו של קרח בפסוק זה:

אות ד

שם במאמר הנ"ל גם כל הרפואות באין מן הארץ וכו' רוצה לומר מה שבתחלת המאמר מבואר מענין ונפשי כעפר לכל תהיה, כמו העפר שהכל דשין עליה והיא נותנת להם כל הטובות אכילה ושתיה וזהב וכסף וכו', מבאר כאן שגם כל הרפואות באין מן הארץ ונראה לעניות דעתי לפרש על פי המבואר בדבריו ז"ל במאמר להמשיך שלום סי' י"ד ובמאמר וביום הביכורים סי' נ"ו שעיקר החולאת רחמנא ליצלן הוא בחינת מחלוקת שאין היסודות ממוזגין כראוי להם בשלימות והרפואה שהוא בחינת התמזגות היסודות הוא בחינת שלום בחינת (ישעיה נ"ז) שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו ועל כן כמו כן לענינינו גם כן כשיש שלום ודעת הבריות נוחין זה מזה, כי כל אחד מקיים ונפשי כעפר לכל תהיה, אז גם הארץ משפעת כחות הרפואה שבה שהן בחינת שלום כנ"ל, וכן היא משפעת כל הטובות, מה שאין כן כשיש מחלוקת חס ושלום ואינם בבחינת ונפשי כעפר לכל תהיה, אז מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, כי גם הארץ אינה רוצה להשפיע את שפעה, ואז היא בבחינת ארץ כנען מלשון עניות כמבואר בפנים, וכן אינה משפעת כחות הרפואה שבה בשלימות ואולי גם להיפוך שעיקר שלימות כח הארץ להשפיע כל טוב, וכחות הרפואה הוא כשיש שלום בבחינת (ויקרא כ"ו) ונתתי שלום בארץ כידוע, מה שאין כן על ידי מחלוקת נתמעט שפעה חס ושלום ואינה יכולה להשפיע בשלימות, כי היא בבחינת עניות בחינת ארץ כנען וכו' ועל כן עיקר זמן הרפואה הוא בעת שהארץ משפעת כחה בכל האילנות והצמחים, שזה בחינת (תהלים ס"ז) ארץ נתנה יבולה שזה

בא על ידי שלום כנ"ל על כן הזמן הזה נקרא אייר ר"ת א'ויבי י'שובו י'בושו ר'גע וכו' המבואר בפנים:

אות ה

שם במאמר הנ"ל, ודע שעיקר כבוד שבת הוא האכילה וכו' קשר הענין למה שלמעלה עיין בליקוטי הלכות הל' בשר שנתעלם מן העין ה"ג, וגם לפי מה שנתבאר לעיל מענין שלום ורפואה ושבת הוא גם כן בחינת שלום כמבואר בזוהר הקדוש הובא לעיל במאמר רציצא סי' כ"ז, וכן הוא בחינת רפואה כמו שאמרו רז"ל (שבת י"ב) שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, והיא בחינת הכנעת האויבים גם כן בחינת (תהלים ח) להשבית אויב ומתנקם כמבואר לעיל במאמר שאלו את ריב"ק סי' נ"ז, ועיין בקרנים מאמר ז' מבואר גם כן מסוד חודש אייר וסוד הג' סעודות של שבת ועיין שם בפירושיו הקדושים, ושם מובא גם כן אייר ר"ת אויבי ישובו יבושו רגע כנ"ל:

אות ו

שם ובשבת עולין הרגלין וכו' בבחינת (ישעיה נ"ח) אם תשיב משבת רגליך וכו' עיין בלקוטי תנינא להאריז"ל פרשת בהר ובפירוש האריז"ל שאחר התיקונים במאמר ומבינה נביאים ואינון נצח והוד וכו' ועיין בפירוש ספרא דצניעותא פרק קמא בדף ק"כ עד דף קכ"ה מבואר באורך ענין זה ושבת הוא בחינת הבת זוג וכנסת ישראל הוא הבן זוג וכו':

אות ז

שם פוסעים בו פסיעה קטנה וכו' אך סועדים בו לברך וכו' היינו כי מחמת שבכל ימי החול היה להסטרא אחרא יניקה מן הרגלין, ועל כן אפילו בשבת שעולין הרגלין אבל אף על פי כן עדיין הם בבחינת פסיעות קטנות, רק שעל ידי אכילת שבת נתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה וכו', ואי לאו דמסתפינא הוי אמינא לבאר קצת עוד בזה על פי מה שמבואר שם בפירוש האר"י שאחר התיקונים הנ"ל מענין הנו"ה שהן בחינת רגלין שבה וכו' ונאחזין בהם הקליפות, וגם בראשה שיש נו"ה פנימיים הנרמזים בעינים אין לה וכו', ומקרה הרגלים יקרה לעינים כי פסיעה גסה סוד הקליפה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו וכו' ועיין שם עוד מענין אם תשיב משבת רגלך וכו' ודע כי דרכי הכלה וספירותיה נעשה מבינה וכו' ודינין מתערין מנה ולפיכך (משלי ה) רגליה יורדות מות וכו' ובשבת נעשין דרכיה מקדש שהוא חכמה ואז רגליה עולין בקודש וכו' וזה (תהלים קי"ט) חשבתי דרכי וכו' בסוד המחשבה שהיא החכמה ואז ואשיבה רגלי ממקום המות אל עדותיך וכו' ועיין בלקוטי תורה פרשת בהר הנ"ל שכתב שם בענין תחומי שבת וכו' כי נראה מכלל עבודת הארץ שהאדם דש עליה וכו' כי נצח הוד הם הרגלין ההולכין על

גבי קרקע שהיא המלכות וכשפוסע פסיעה גסה ביותר זה בחינה כאלו פוסע ודולג את בחינת המלכות עד שנכנס לרשו"ת החיצונים חס ושלום רק שבחול מחמת שבלא זה יש יניקה להחיצונים מבחינת הרגלין כנ"ל על כן אין בזה איסור רק משום סכנה שנוטלת ממאור עיניו, מחמת שנותן להם בזה אחיזה ביותר אבל בשבת יש בזה קצת חילול שבת כשפוסע פסיעה גסה מחמת טעם הנ"ל, אם לא כשרץ לבית הכנסת או לשמוע דרשת חכמים כמבואר בברכות דף ו' ע"ב, כי אדרבא הפסיעה גסה בעצמה הוא בחינת המלכות מאחר שהוא לצורך דבר שבקדושה ובזה תבין ליישב קצת דברי האריז"ל הנ"ל עם מה שפירש הרח"ו ז"ל בדרוש פסיעותיו של אברהם אבינו וכו', ושם מבואר שפסיעה גסה היא המלכות וכו' ע"ש והבן וזה שייך גם כן למה שהתחיל רבינו ז"ל במאמר זה מענין העפר שהכל דשין עליה והיא נותנת להם כל הטובות וכו' והנה אמרו רז"ל (סנהדרין כ"ב) מי שמתה אשתו הראשונה עולם חשך בעדו ופסיעותיו מתקצרות היינו בחינת שני הפגמים הנ"ל, הן ברגלין הן בבחינת העינים, מאחר שירדה כל כך לבחינת (יבמות ס"ג) רגליה יורדות מות עד שמתה ממש חס ושלום, על כן גם אצלו הוא כנ"ל ועי' חידושי אגדות שם שפירש שהוא על דרך שאמרו רז"ל נמצא מאירתו עיניו ומעמידו על רגליו בפרט כי האשה היא בחינת הרגלין שלו כמו שכתוב בזוהר וירא קי"ב רגלי חסידיו ישמור דא איתתא וכו' ועיין בלקוטי תורה וכו' פרשת עקב בענין כוונת האכילה שכתב שם כי הלא ידעת כי כל בירורי המאכלים הם על ידי חכמה וכו' וכו' כי השיניים הם ל"ב נתיבות חכמה המבררים את האכילה וכו' עיין שם וכבר נתבאר שעל ידי החכמה הרגלין עולין בקדש וכו', וזה שמצינו שעל ידי האכילה מאירין העינים כ"ש אצל יהונתן (שמואל א י"ד) ותארנה עיניו וגם נמשך כח אל הרגלין וזהו שדקדקו רבותינו ז"ל (שבת קנ"ב) דוק בבכי ותשכח בנגרי, דוק בבכי דייקא בחינת השיניים הנ"ל ועיין שם בלקוטי תורה ותבין, גם דקדוק לשון דוק דייקא, רק מחמת שבחול יש אחיזה להחיצונים גם בהאכילה בפרט במותרות האכילה שהולך אל החיצונים לגמרי חס ושלום, מה שאין כן על ידי אכילה של שבת שהיא כולה אלקות כולה קודש וכו' על ידי זה נמשך עיקר תיקון הרגלין עד שנעשה מפעמי הרגלין דרך כבושה כמבואר בפנים (ועיין בליקוטי הלכות הלכות עירובי תחומין שזה סוד מה שמניחין מזון שתי סעודות לערובי תחומין וכו'):

סימן רע"ח

אות א

דע שעל חליף טוב וכו' בקנאו את קנאתי וכו' נאמר גם כן בשמיני עצרת הנ"ל:

סימן רפ"ב

אות א

אזמרה לאלקי בעודי וכו' עד ודע שמי שיכול לעשו"ת אלו הניגונים וכו' כל זאת נאמר גם כן בשמיני עצרת תקס"ח הנ"ל, ואחר סוכות הנ"ל נסע ללעמברג ולן בק"ק קראסנע, ואחר כך בבקר נסע משם וכו', וביקש ממנו הר"ר נתן ז"ל לומר להם תורה, ענה ואמר אומר לכם התחלה מהנסיעה שלי, והתחיל אז מענין ודע שמי שיכול לעשו"ת אלו הניגונים וכו', וגמר המאמר עד באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקת קורים וכו' כמבואר בפנים (כל זאת מספר חיי מוהר"ן, ועיין בספר ימי מהרנ"ת מבואר ביותר) ועיין נפלאות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות, הלכות השכמת הבוקר ה"א, ובהלכות תחומין הל"ו:

אות ב

הנה נראה לעניות דעתי לבאר קצת ברמז איך שענין הנ"ל הוא ההתחלה מהנסיעה ללעמברג כי מובן במקום אחר שבלעמברג עסק רבינו זצ"ל להכניע המינות והאפיקורסות שראה ברוח קדשו שעתיד להתגבר על ישראל חס ושלום והנה ענין התגברות הנ"ל מבואר במקום אחר שעל פי רוב נמשך מהחלישו"ת הדעת שהתגבר עליו בתחלה מרוב פגמיו, והוא קשה לו להתחזק את עצמו באיזה נקודה טובה שיש בו עד שנופל על ידי זה לרשעות גמור ואפקורסות וכפירות רחמנא ליצלן, כמובא במקום אחר על מה שאמרו רז"ל (סוטה מב) שתחלת ניסה נפילה וכו' ועל כן רבינו ז"ל אחר חזירתו מלעמברג אז הרבה לעסוק בדברי התחזקות ובתיקון האמונה הקדושה איך שצריכין להתרחק מחקירות, וצווח הרבה אודות האפיקורסות שהולך ומתפשט בעולם רחמנא ליצלן וכמבואר כל זה במקום אחר גם מלעמברג שלח אחד מאנשיו לברסליב שישרוף ספרים קדושים שלו הנקראים אצלינו בשם ספר הנשרף ואחר זמן גדול לאחר חזירתו משם, רימז במאמר אחד שזה היה גם כן בשביל להכניע ברוחניות המינות והאפיקורסות ולחזק את ישראל בהאמונה הקדושה, וכמבואר בליקוטי תנינא סי' ל"ב במאמר יש צדיקים גנוזים והנה בדורותנו אלה רואים בחוש איך שנתקיימו כל דבריו ז"ל, ופשתה הנגע המספחת הזאת של אפיקורסות וכפירות רחמנא ליצלן, ועיקר מההתגברות על התינוקת של בית רבן ללמד אותם לשונות העמים וחכמות חיצוניות ומרגילין אותם מנעוריהם לכפור בכל דברי רבותינו ז"ל וכו' וכו' כמפורסם כל זה בעתים הללו בעוונותינו הרבים

אות ג

ורבינו זצ"ל שראה כל זאת מאד ברוח קדשו ועסק בתיקון דבר זה, וגם בשביל ענין זה היה נסיעתו ללעמבערג, על כן אמר אומר לכם התחלה מהנסיעה שלי כנ"ל ושם מבואר מענין הצדיק הגדול שיש בו בחינה גבוה כזו שכל הנקודות טובות שבישראל תאבין אליו להכלל בו, והוא יכול ללקט ולקבץ את כל הנקודות טובות הנמצאים בכל אחד מישראל אפילו בהפושעי ישראל והקלים והרשעים, כי משתדל לחפש ולבקש למצוא בכולם נקודות טובות, אף על פי שגם הטוב שבהם מלא פגמים ומעורב בפסולת הרבה אף על פי כן הוא מחפש ומוצא הנקודות טובות שבהם עד שמעלה אותם על ידי זה מכף חובה לכף זכות ושם מובא גם כן מענין שבכל דור יש רועה, שהוא בחינת משה רעיא מהימנא וזה הרועה הוא עושה משכן, ומשם מקבלין התינוקת של בית רבן הבל פיהם שאין בו חטא, ושם מתחילין לקרות ולהכנס לתוך התורה הקדושה, שזה בחינת (שיר השירים א) ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים ושם מבואר שזה הצדיק שיכול לקבץ כל הנקודות טובות שבישראל (שעל ידי זה נבנה המשכן הנ"ל וכמבואר במקום אחר) שעל ידי זה נעשין בחינת ניגונים, והצדיק הנ"ל הוא בחינת שליח צבור וחזן שמוציא את הרבים ידי חובתן, והוא יודע היטב כל העניינים וכל הבחינות שיש בענין זה של התינוקות הנ"ל, שזה בחינת החזן רואה היכן התינוקות קורין ועיין בסימן כ"ב במאמר חותם בתוך חותם מבואר, שהצדיקים הקדושים מנהיגי הדור הם מבחינת השבעה רועים, כי הם רועים האמונה לתקנה ולהשלימה, ועל שם זה נקראים רועים על שם (תהלים ל"ז) ורעה אמונה, וכל עיקר אמונת ישראל ממשיכין הם להדור וכו', ומשה נקרא על שם זה רעיא מהימנא

אות ד

וזה בחינת (שיר השירים א) הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים, היינו איך תוכל לחזק נפשו"ת ישראל בעת תוקף ההתגברות החום והשרב של היצר הרע והצרות והגזירות וכו' והכפירות רחמנא ליצלן שלמה אהיה כעוטיה על עדרי חבירך, היינו שלא יתערבו חס ושלום עם העכו"ם ממש בכל דרכיהם ומנהגיהם ודעותיהם וכמובן גם מדברי רז"ל ועל זה משיב אם לא תדעי לך וכו' צאי לך בעקבי הצאן ערש"י ותרגום, היינו ליילך בתמימות ובדרכי אבותינו הקדושים ולהחיות את עצמו עם הנקודות טובות, אף על פי שמעורבין בפסולת הרבה וזה בחינת מה שאמרו רז"ל על בת נקדימון בן גוריון שהיתה מלקטת שעורין מבין טלפי הסוסים וקראו עליה המקרא הזה (שם) אם לא תדעי לך וכו' צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות

הרועים אל תיקרי גדיותיך אלא גוויותיך (ועיין כתובות דף ס"ו בענין ר' יוחנן בן זכאי, ובאבות דר' נתן פרק י"ז מבואר שהיתה מלקטת השעורים מגללי הבהמות וקראו עליה המקרא הזה וכו'), היינו כי הבינו אז שבזה מראין להם שעיקר הגלות והחורבן הוא על ידי שלא הלכו ישראל בדרך זה לחזק את עצמם עם הנקודות טובות שנמצאים אפילו בהפחותים שבישראל שהם בחינת עקבי הצאן, אף על פי שבוודאי מעורבין בפסולת הרבה, ולהחיות את עצמם על ידי זה, ולדון כל אחד את עצמו ואת חבירו לכף זכות, והיו זוכין לתשובה שלימה, ועל ידי שלא הלכו בדרך זה, על ידי זה נפלו בדעתם מאד עד שבאו למה שבאו עד שביטלו בה תינוקות של בית רבן כמו שאמרו רז"ל (שבת קי"ט:), עד שחרב הבית המקדש שהוא בחינת המשכן הנ"ל, וגלו ישראל ובאו לשפל המדריגה כל כך עד שבת גדולים כזאת בת נקדימון הוכרחה ללקט שעורים מבין טלפי הסוסים להשיב את נפשה בזה, וזה היה מדה כנגד מדה כנ"ל על כן קראו עליה המקרא הזה צאי לך בעקבי הצאן, וזה ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים, היינו כי על ידי הרועים הקדושים רועי אמונת ישראל שעוסקים בכל דור לבנות משכנות דקדושה, שמשם מקבלין התינוקות הבל פיהם שאין בו חטא, בפרט על ידי בחינת החזן הקדוש שיודע כל הבחינות שיש בזה, על ידי זה גם בתוקף ההתגברות וכו' וכו', אף על פי כן נזכה להתקיים ולהתחזק באמונתינו הקדושה כיתד חזק בל ימוט לעולם (ועי' מדרש שיר השירים שדורש הפסוק צאי לך בעקבי הצאן על משה רבינו שיצא ממצרים בסוף בעקב ובאחרונה מחמת שעסק בעצמות יוסף כמו שכתוב (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו ואחר כך דורש פסוק זה על מה שנפטר משה במדבר עם דור המדבר ולענינו מרמז שהצדיקים הגדולים בחינת השבעה רועים בחינת יוסף ומשה וכיוצא, עוסקים גם אחר הסתלקותם בתיקון נפשו"ת ישראל על ידי בחינה הנ"ל, ועל ידי זה נמשך כל ישועות ישראל וגאולתם וכמבואר כל זאת במקום אחר)כל זאת כתבתי בדרך אפשר ולפי עניות דעתי, אבל עצם פנימיות כוונתו הקדושה ידענו כי נפלאת היא מאתנו ולית מחשבתינו תפיסא ביה כלל:

סימן רפ"ג

אות א

דע כי יש שני צדיקים וכו'

נראה לעניות דעתי שרומז בענין זה, למה שאמר הוא ז"ל לענין מעט מן המפורסמים שחלקו עליו כידוע, ואמר על קצת מהם שהם חולקים עליו בבחינת מחלוקת שבין

הצדיקים (שיש בזה ענינים גדולים כמבואר בדבריו ז"ל), ועל אחד אמר שחולק כפשוטו מחמת קנאה ושנאה וכו' ולזה רמז כאן שני בחינת המחלוקת הנ"ל, כי יש בחינת (תהלים קי"ט) כרו לי זדים שיחות וכו' ויש בחינת (תהלים כ"ג) אך טוב וחסד ירדפוני:

סימן רפ"ה

אות א

טעמה כי טוב סחרה וכו', זה אמר רבינו ז"ל לאיש אחד שבימי נעוריו נתקשר מאד לרבינו ז"ל בתשוקה גדולה, ושמע מרבינו ז"ל דברי תורה נפלאים וכו' ואמר לו רבינו ז"ל אני יודע שבימים הבאים לא תסע אצלי ולא תהיה מקורב שלי (וכן היה שאחר כך לא היה עוד אצל רבינו ז"ל), אך אף על פי כן יועיל לך מה שטעמת עתה מעט מדברייי, ואמר לו אז הפסוק (משלי ל"א) טעמה כי טוב סחרה כמבואר בפנים:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

שיחות השייך לתורה התבודדות ואזמרה מספר כוכבי אור

פתיחה

אמר מוהרנ"ת ז"ל, מה שהשם יתברך עזר לו כל כך לעת זקנתו, הוא מחמת שלקח עצמו להתבודדות ולפרש שיחתו בינו לבין קונו, ואמר שאינו יכול לעשו"ת שום דבר בלתי שיפרש מקודם שיחתו לפני השם יתברך:

וסיפר שפעם אחת בליל מוצאי שבת קודש דיבר עמו אדמו"ר זצ"ל ממערת אליהו שהיה שם בעת היותו בארץ ישראל, ואמר לו רביז"ל אז בתוך דבריו הקדושים "האב איך מיר אויס גימאלט אט דא איז גישטאנען אליהו און האט גיהאט התבודדות", וכשאדמו"ר זצ"ל אמר לו זאת נתעורר ונתחדש מאד מזה, כי הזכיר את עצמו הלא גם אליהו היה בן אדם בזה העולם והיה לו התבודדות ועל ידי זה זכה למדריגה כזו שלא טעם טעם מיתה וכו', כי הבין מדבריו הקדושים שגם אליהו לא זכה למדריגתו כי אם על ידי זה, כי כל הצדיקים הגדולים לא באו למדריגתם כי אם על ידי זה

דיבר פעם אחת מתבערת הלב של אברהם אבינו ע"ה שהוא היה הראשון שזכה לעבוד את בוראו יומם ולילה במסירת נפש ולפרסם שמו יתברך ויתעלה בעולם ובתוך שיחתו הקדושה ענה אחד לפניו בלשון צער וגניחה, האיך לוקחין לב כזה, גער בו מהרנ"ת ז"ל ואמר אליו: גם אתה יש לך לב כזה אלא שאין אתה מלבב אותה (דו האסט אויך דאס הארץ נור דו באהארצט עס ניט), כי הבחירה חפשית אצל כל אדם, וכל אחד אפילו

הגרוע שבגרועים יש בכחו לזכות למדריגה הגדולה שבגדולות, וכמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה כ"ה) שצריך כל אחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי

פעם אחת בא אליו הר"מ מטעפליק ושאל אותו מוהרנ"ת ז"ל על איש אחד מטעפליק שהיה קצת כרוך אחריו, והשיב לו כלאחר יד, כאומר שאין ממי לדבר ענה ואמר אליו, שמע נא בקולי אם תרצה להביט בעין כזה תחייב את כל העולם, כי תנסה עצמך ותביט בכל יושבי עירך הנודעים לך ותתחיל מן היושב בקצה העיר, וכשתביט בו היטב בודאי תחייבו וכן תלך מבית לבית עד שתבא לביתך שאתה האיש כשר (ערליכער יוד) מכל העיר [בלשון שאלה] והשיב לו גם אני איני איש כשר ענה מוהרנ"ת ז"ל ואמר לו (בלשון תימה) גם אתה אינך איש כשר, אם כן מי הוא האיש הכשר? אבל כשתביט בעין יפה, אזי גם כשתביט היטב בהגרוע שבגרועים תמצא בו איזה דבר טוב, ומכל שכן במי שאינו גרוע כל כך, וכן בכל אחד ואחד, וגם בך נמצא טוב, ובדרך זה יכולים לזכות את כל העולם עוד דיבר פעם אחת מהדרך הזה לדון את הכל לכף זכות אפילו את הגרוע שבגרועים ולחפש ולמצוא בכל אחד איזה מעט טוב, ועל ידי זה מעלין אותו באמת לכף זכות עד שיכולין להשיבו בתשובה על ידי זה, כמבואר כל זאת באריכות בספרי אדמו"ר זצ"ל ובעת שדיבר מזה ישב אצלו אבי הריני כפרת משכבו, ומתשוקת לבבו לדבריו הנעימים דיבר אחריו בלחש כל מלה ומלה, ענה ואמר אליו מהרנ"ת ז"ל: אתה חושב שזה דבר פשוט וקל, אני אסביר לך קושי הדבר, כי אל תשכח מאמר אדמו"ר זצ"ל שבאמת נתעלים על ידי זה לכף זכות ולשוב בתשובה, ואם היה ביכלתנו לקיים זאת, היה ביכלתנו להשיב את כל העולם בתשובה:

פעם אחת היה שרפה בברסלב, אחר כך הלך מוהרנ"ת ז"ל עם עוד איזה אנשים להביט על מקום השריפה, וראה שהבעל הבית בוכה מאד ומחפש אחר איזה חתיכת עץ או ברזל שיצטרך לו עוד בעת שיבנה ביתו מחדש וליקט אותם אחד אחד, ענה ואמר לאנשיו, הראיתם! איך שזה הבעה"ב שנשרף ביתו על כל זה אינו מייאש את עצמו מלחזור ולבנותו ומלקט כל הדברים שיצטרכו לו בעת הבנין, כן הדבר ברוחניות גם כן, אף שהבעל דבר מתגבר מאד על האדם וכמעט ששורף אותו לגמרי, אף על פי כן אסור לו לייאש את עצמו רק צריך ללקט ולחפש איזה נקודות טובות מתוך רבוי החטאים שנכשל בהם, ועל ידי זה יזכה לשוב להשם יתברך באמת כמבואר בהתורה אזמרה סימן רפ"ב:

סימן א-חקעו ממשלה

אות א

מאמר זה נאמר בראש השנה תקס"ט שחל אז ביום חמישי וששי, וקודם ראש השנה זה סיפר מעשה נפלאה וכו', ואמר אחר כך שהמאמר הזה הוא פירוש על המעשה וכו' וקצת מזה מבואר לקמן:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ב' ויבן ה' את הצלע נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה שיש לו ממשלה עליהם באשר שילוד אשה יזכה למעלה כזאת, ועל כן רוצין להפיל אותו, העיקר על ידי תאוות נשים חס ושלום, שמזה נמשך תולדתו שזה בחינת מעשה דרב עמרם המבואר לקמן ועל כן בתחילת הבריאה כשברא הקדוש ברוך הוא את חוה בשביל קיום המין המשיך תיכף התיקון, שלא יוכלו המלאכים להפיל אותו בתאווה הגשמיות חס ושלום על ידי קנאתם שמתקנאין בו ועיין בתיקונא שבעין סמוך לסופו שדרש שם (בראשית א) נעשה אדם וכו' למלכא דהוא ליה שלוחא מהימנא וכו', אמר לחיילוי אנא בעינא לשלטאה האי שלוחא דילי עלייכו וכו' נעשה אדם דיעביד פיקודי אורייתא וכו' ויהא ליה אגרא טבא ושלטנו עלייכו וכו', דהא מלאכי עילאי אף על גב דאינון (תהלים ק"ג) גבורי כח עושי דברו לא עבדין גבורה פולחנא דקודשא בריך הוא דאינון פלחין בהכרח ולית לון עירובא דבשרא ויצרא בישא, ובגין דא נעשה אדם וישלוט בכו, הדא הוא דכתיב (בראשית א) וירדו בדגת הים ובעוף השמים וכו', ומה דרעינא דליהוי שליט וממנא עלייכו אצדיקו דינא דילי ויהא ברעו דלכון דאנא אשרי שמי עליה וחותמא דילי בידיה דאיהו חותם הברית, מלאכייא דסטרא דימינא ברכו ליה וכו', והוו אחרנין דהוו שנאין ליה ואמרו (תהלים ח) מה אנוש כי תזכרנו, ומזה מובן כל ענין הנ"ל ביותר ועל כן תיכף המשיך השם יתברך התיקון והעצה שיוכל האדם להתקיים בהממשלה על ידי שיאחז בכסא כבודו ועל הכסא דמות כמראה אדם וכו', ועל ידי זה יש כח להאדם התחתון לעמוד בממשלה זו ובזה מובן ביותר גם כן מה שאמר רב עמרם אנא בשרא וכו' היינו כמבואר בתיקונים הנ"ל, רק מה שזכה לזה היא על ידי עצה הנ"ל כמבואר בפנים:

אות ג

שם אות ד', משמרה ראשונה חמור נוער וכו' כי מחמת שרוב טרדת האדם בעולם הזה הוא בתאוות ממון והיא מפורסמת ביותר, על כן נקראת משמורה הראשונה ואחריה

תאוות אכילה שמפורסמת גם כן קצת ואחריה תאוות משגל שהיא מדברים שבצינעא וכו':

אות ד

שם, וזהו שאמרו רז"ל (עבודה זרה ע"ב) לא היה דוד וכו' היינו שמביא ראיה מדברי רז"ל שפירשו (תהלים ק"ט) לבי חלל בקרבי שלא היה לו חמימות כל כך לתאוה זו ל'בי ח'לל ב'קרבי ראשי תיבות חל"ב, וכן ח'ם ל'בי ב'קרבי ראשי תיבות חל"ב, כי הכל לפי החלב:

אות ה

שם ושואג כארי היינו על הפסד היראה בחינת (עמוס ג) אריה שאג מי לא ייירא רוצה לומר, נמצא שעל ידי שאגת האריה בא יראה, ועל כן על כל משמר ומשמר שעל ידו בא הפסד היראה בחינת חורבן ירושלים, על כן שואג השם יתברך כארי על חורבן ירושלים כפשוטו שזה בחינת הפסד היראה, ועל כן שואג כארי דייקא שהוא בחינת יראה ונוכל לומר בדרך צחות, אריה שאג מי לא ייירא, היינו שזהו גופא בחינת שאגת האריה מי לא ייירא, היינו על הפסד היראה כנ"ל:

אות ו

שם אות ה', בבחינת (בכורות ו:) דם נעכר ונעשה חלב רוצה לומר כמובא בכוונות ספירה ושבועות ומובא גם כן בבאר היטב סימן תצד ס"ק ח' שזה רמז אכילת מאכלי חלב בשבועות:

אות ז

שם, אכילה כמו שכתוב (רות ד) וקרא שם בבית לחם וכו' רוצה לומר בדרך רמז ואסמכתא בעלמא, ודרש בית לחם מלשון לחם ומאכל ועיין בזוהר רות שבספר הר אדני שמפרש גם כן בית לחם מלשון לחם ומאכל (ויש לרמז עוד שאכילה הוא בחינת שם מדכתיב (יואל ב) ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה'):

אות ח

שם, וזהו בחינת קרואי מועד אנשי שם וכו' הגם כי זה כתיב אצל עדת קרח, הלא ידוע שקודם שנכשלו במחלוקת הזאת היו באמת במדריגה גדולה כמו שאמרו רז"ל ולפי מה שמבואר אחר כך באות ז' שזה שזוכה ליראה יש לו השתוקקות להתמנות, אפשר לומר שזה גם כן כוונת הכתוב שהודיע מעלתן שזכו להמשיך בחינת התלת מוחין שבג' רגלים שזה בחינת קרואי מועד, ועל ידי זה זכו לתקן הג' מדות הנ"ל וזכו ליראה שזה בחינת אנשי שם, ומחמת זה היה להם תאוה והשתוקקות להתמנות וכו':

אות ט

שם אות ז', אדני משה כלאם וכו' נראה לעניות דעתי כי רומז רבינו ז"ל, כי אז פגמו ישראל בכל הג' מדות הנ"ל כמו שכתוב (במדבר י"א) מי יאכילנו בשר בחינת תאוות אכילה, זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, חנם דייקא בלא ממון כפשוטו, כי הזמין להם השם יתברך דגים בכדיהם כמו שאמרו רז"ל ובזה מיושב כפשוטו מה שהקשה רש"י והלא מקנה רב היה להם וכו', כי לא רצו לאכול מהמקנה מחמת תאוות ממון כי חסו על ממונם, ורצו לאכול בשר בחנם דייקא בלא חסרון ממון על ידי זה ובזה מדוקדק לשון מי יאכילנו דייקא, כי הלוקח וקונה מחבירו מאכל אין שייך לומר על זה לשון מאכילו, מאחר שאוכל משלו ומאכיל שייך באם מאכיל אותו בחנם כמו המאכילך מן וכו', וכמו שפירשו המפרשים ז"ל על משנת (דמאי פ"ג א) מאכילין את העניים דמאי עיין שם נמצא מבואר בזה שפגמו גם בתאוות ממון, ורבותינו ז"ל דרשו ביומא דף עה אין חנם אלא עריות וכן (במדבר י"א) וישמע את העם בוכה למשפחותיו וכו' זה בחינת שפגמו בתאוות משגל וזה שאמרו רז"ל במדרש איכה הובא בילקוט פרשת בהעלותך, שתי בכיות בכו ישראל כאן בוכה למשפחותיו ובמרגלים, וגרם להם שתי בכיות קול ברמה נשמע וכו' ועל נהרות בבל וכו' גם בכינו וכו', כי ג' מדות אלו הם מחריבי ירושלים כנ"ל וזה שאמר לו השם יתברך (במדבר י"א) אספה לי שבעים איש ודרשו רז"ל (מובא בילקוט שמעוני שם) כנגד שבעים ימים טובים של ישראל, ז' ימי הפסח, ח' ימי החג, ראש השנה, יום הכפורים, עצרת, נ"ב שבתות היינו שרצה השם יתברך להמשיך אז תיקון לאלו המדות שתיקונם על ידי הרגלים, וראש השנה ויום הכפורים גם כן שייכים לענין זה כמבואר קצת במאמר זה בסופו, וכמובן בהמעשה שעל המאמר הנ"ל, ושבת היא תחלה למקראי קודש, ואי אפשר להאריך עוד בזה כאן אך אף על פי כן מחמת פגם אלו המדות מרמזת התורה הקדושה שנפגם אז הנבואה, ועל כן לא יכלו הזקנים לקבל נבואה בעצמם רק באמצעות משה רבינו ע"ה, כמו שכתוב (שם) ויאצל מן הרוח אשר עליו וכו', וזה שכתוב ויתנבאו ולא יספו ופירש"י לא נתנבאו אלא אותו יום לבדו (וגם לפירוש התרגום ומתנבאין ולא פסקין יש לומר בהיפוך, שרומז הפסוק שזה מחמת שקבלו מנבואת משה, אבל אם היו בעצמם מקבלין הנבואה היה הדבר רק לפי שעה ולא היו יכולים לעמוד בנבואתם מחמת התגברות הפגמים הנ"ל אך שיטת רוב המפרשים והמדרשים ז"ל הוא כפשוטו שלא הוסיפו להתנבאות עוד והוא מחמת הנ"ל) וזה שכתוב (שם) וישארו שני אנשים וכו' ותנח עליהם הרוח והמה בכתובים וכו' ויתנבאו במחנה, היינו שנבואתם היה רק מבחינת כתובים שהוא בחינת רוח הקודש ולא בחינת נבואה

(וכן מבואר להדיא פירוש זה בדברי הר' חיים ויטאל ז"ל בפירוש אחר התיקונים), ואז אמר יהושע אדוני משה כלאם וכו', כי המלאך הנ"ל הוא בחינת השכינה כמבואר בסוף המאמר, והוא עצמו בחינת הכתובים כאשר יבואר לקמן, ועל כן הטל עליהם וכו', ואז אמר משה מי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, היינו מי יתן שיתתקנו המדות הנ"ל אצל כל ישראל ואז יזכו ליראה ולהשפעת הנבואה עד שיהיו כולם נביאים, ויקבלו הנבואה מרוח ה' בעצמו ולא באמצעות שום אדם

אות י

וזה שאמרו רז"ל במדרש תהלים י"ד הקדוש ברוך הוא אמר (דברים ה) מי יתן והיה לבבם זה ליראה, משה אמר (במדבר י"א) מי יתן והיה כל עם ה' נביאים, ודוד אמר (תהלים י"ד, נ"ג) מי יתן מציון ישועת ישראל שני פעמים, ואז יתקיימו שני הבחינות הנ"ל (יחזקאל ל"ו) ונתתי לכם לב חדש, וכתיב (יואל ג) והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם, היינו כנ"ל שהשם יתברך אמר מי יתן והיה לבבם וכו' ליראה אותי וכו', היינו שיזכו ליראה שלימה התלויה בלב ומשה אמר מי יתן והיה כל עם ה' נביאים וכו', היינו בחינת השפעת הנבואה שנמשך על ידי שלימות היראה שבלב הנ"ל ודוד אמר מי יתן מציון ישועת ישראל וכו', היינו בנין ירושלים בפועל ממש אז יתתקנו שני בחינת הנ"ל בשלימות דכתיב ונתתי לכם לב חדש וכו', בחינת תיקון הלב על ידי שלימות היראה התלויה בלב (וכמו שכתוב ירמיה ל"ב ונתתי לכם לב אחד וכו' ליראה אותי וכו'), וכתיב אשפוך רוחי על כל בשר וכו' היינו בחינת השפעת הנבואה הנ"ל (ועיין ספרי שופטים פרשה קע"ו נביא אקים להם הא למדת שבשכר יראה זכו שעמדו להם נביאים היינו כנ"ל):

אות יא

שם אות ח' ט', ועל ידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות וכו' כי התפלה היא בחינת בורא ניב שפתים בחינת נבואה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי שלימות כוונת התפלה היינו לכוון לבו לשמים, ולשפוך את נפשו לפני השם יתברך כמדבר עמו פנים אל פנים, וזאת ההארה והתנוצצות אלקות שבלבו כאלו רואה אותו יתברך ומשיח לפניו את כל אשר עם לבבו זה בחינת רוח נבואה ממש כמובן וזה שאמר ר' חנינא בן דוסא לא נביא אנכי וכו' אלא אם שגורה תפלתי בפי וכו', ולמדו רז"ל דבר זה מפסוק בורא ניב שפתים וכו' כי כשיש השפעת הנבואה בעולם, אף על פי שאין מי שיתנבא ממש, אף על פי כן על ידי זה נגאלת התפלה עד שהיא בבחינת נבואה כנ"ל, ואז התפלה היא בבחינת

דבר ה' שזה עיקר בחינת נבואה בחינת (ישעיה נ"א) ואשים דברי בפיך וכו' (ועיין גם במאמר על אשר מעלתם סימן מ"ח):

אות יב

שם אות י' אך יש ג' עבודות המפסיקין עבודת התפלה וכו' רוצה לומר אפילו מי שזכה לתקן הג' מדות התלויים בלב שהם תאוות ממון ותאוות אכילה ותאוות משגל וכו', עד שזכה על ידי זה לגאול את התפלה מגלותה וכנ"ל, אף על פי כן צריך ליזהר מג' עבודות הללו המפסידין עבודת התפלה, והם ביזוי אנשים ופגם אמונה ופגם הברית כי אף על פי שזכה לכל הנ"ל עד שעל ידי זה זכה לבחינת בנין ירושלים שהוא בחינת יראה שלימה התלויה בלב, ואז בוודאי יש לו גם אמונה בשלימות, כי שלימות היראה תלוי באמונה כידוע, ומובא גם בדברי רז"ל, אף על פי כן צריך ליזהר שלא להכשל באיזה בחינת פגם אמונה בדקות גדול מאד (וכמובן במאמר סוד כוונת המילה סימן ס"ג ובשאר מקומות), כי על ידי זה נפגם עבודת התפלה שלא תהא בשלימות גדול כזה שהוא בחינת דבר ה' שהוא שורש הכל וכן אף על פי שזכה לתקן בחינת חמימות תאוות המשגל, אף על פי כן עדיין נשאר בו איזה חמימות מעט המוכרח למצוות הבורא יתברך כמבואר שם, על כן צריך להשמר מאד שלא לפגום בזה איזה פגם כל שהוא, שהוא בחינת פגם הברית ועיין בליקוטי הלכות, הלכות ערלה הלכה ד מה שמבואר בזה והכל עולה בקנה אחד:

אות יג

שם אות י"א, שסמך גאולה לתפלה וכו' היינו שגאל את התפלה מן הגלות וכו' והנה לעיל אות ח' מבואר בפנים שעל ידי נבואה נגאלת התפלה וכו' ואפשר שלזה תקנו רז"ל לסמוך גאולה לתפלה בפסוקי נביאים דייקא, כמו בשחרית ונאמר (ישעיה מ"ז) גואלנו ה' צבאות, ובערבית (ירמיה ל"א) כי פדה ה' את יעקב וכו' שהם פסוקי נביאים:

אות יד

שם אות י"ג, גם ואדעך בשם זה בחינת הנפשו"ת וכו' דהיינו התקשרות לשרשי הנשמות שהם בחינת כסא כבוד רוצה לומר כי אף על פי שכבר הוא במדרגה גבוה כזו, אף על פי כן צריך התקשרות לשרשי הנשמות בכדי שלא יפילו אותו המלאכים העומדים לשמאל (כמובן מלשון התיקונים הנ"ל), ומתקנאים בו ומקטרגים עליו, אף על פי שבאמת גם הם מקבלים מתפלתו שהיא בחינת דבר ה' וכמו כן לענין המפורסמים שהם רק על ידי עזות, ועזותם נופל לפניו כי (בבא מציעא ג) אין אדם מעיז פניו לפני בעל חובו, אף על פי כן נראה לעניות דעתי שרק הוא לבדו היינו הבעל תפלה הנ"ל מבין על דבר זה איך שעזותם נופל לפניו, כי באמת הוא ברוחניות ודקות גדול ורק לפי שעה בעלמא, ובתוך

כך יכולין להתגבר בעזותם עד שיעיזו פנים כנגדו גם כן וירבו במחלוקת עליו ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה שהוא בחינת משיח, שהתגברו כנגדו עדת קרח וחלקו עליו, וכן כנגד המלאכים אמר לו השם יתברך אחוז בכסא הכבוד כמבואר לעיל בפנים ולפעמים על ידי זה בעצמו שנופל בדעתו לפניו, הוא מתגבר אחר כך כנגדו לחלוק עליו, וכיוצא בזה מצינו במקרא כמה פעמים, כגון אצל קין והבל וכו', וכן אצל הצדיקים הגדולים, כגון השבטים עם יוסף (בראשית ל"ז) ויקנאו בו אחיו וכו', וכן שאול ודוד וענין זה מצינו כמעט בכל דור ודור:

אות טו

שם ואדעך בשם וכו' כנ"ל נמצא נעוץ סופן בתחלתן, כי על ידי בחינת שם המובא לעיל בפנים באות ה', היינו על ידי תיקון הג' מדות שהם בחינת שם, ועל ידי זה זוכה ליראה שבלב שהוא בחינת שם, על ידי זה זוכה לידע ולהכיר המפורסמים בעלי השם, ולקשר עצמו עם נפשו"ת ישראל שהם בחינת שם, בחינת (בראשית ב) נפש חיה הוא שמו:

אות טז

שם אות י"ד, (תהלים צ"ג) ה' לאורך ימים היינו שהוא יתברך יכול לעשו"ת ראש השנה שהוא יומא אריכתא וכו' רוצה לומר כי מה ששני ימים של ראש השנה הם כיומא אריכתא, הוא מחמת שראש השנה הוא בראש חודש (כידוע בדברי רז"ל בראש השנה ל: ומסכת ביצה ד') שזה בעצמו גם כן חסד גדול מהשם יתברך, כי הוא יודע מקומו של כל אחד ודן את הכל לכף זכות לכל אחד כפי מקומו וכמבואר בפנימבכסא ליום חגינו היינו ראש השנה רוצה לומר כי רז"ל דרשו בכסה ליום חגיגו (תהלים פ"א) איזה חג שהחודש נתכסה בו (רוצה לומר שהוא בראש חודש) זה ראש השנה היינו כנ"ל:

אות יז

שופר זה בחינת הלב וכו' וגם שופר הוא בחינת יראה ובחינת נבואה ובחינת תפלה וכו' הנה ג' דברים אלו שהם יראה נבואה ותפלה כולם הם תלויים בבחינת הלב יראה הוא דבר המסור ללב בחינת (דברים ה) מי יתן והיה לבבם זה ליראה וכו' כנ"ל נבואה שנאמר (תהלים צ) ונביא לבב חכמה כמו שדרשו רז"ל שהוא מלשון נבואה תפלה הוא עבודה שבלב כמו שדרשו רז"ל (תענית ב) ובדרך דרש נוכל לומר שתיקון ג' דברים אלו הם בחינה אחת עם בחינת תיקון הג' מדות שבלב יראה הוא בחינת תיקון תאוות המשגל בחינת (בראשית כ) כי אמרתי רק אין יראת אלקים וכו' והרגוני על דבר אשתי, וכתיב (משלי ל"א) שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, וכמבואר במאמר פתח ר' שמעון סימן ס' נבואה הוא בחינת תיקון תאוות ממון כמו שאמרו רז"ל נדרים

ד' לט שכל הנביאים היו עשירים וכו' וכמובן גם בדבריו ז"ל לקמן בסי' ס"ד כי הממון הוא מנפילת העשירות של הנביאים וכו' תפלה הוא בחינת תיקון תאוות אכילה בחינת (תהלים ס"ג) כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי, בפרט כי התפלה הוא בחינת פרנסתו של הקדוש ברוך הוא כמבואר במאמר תהומות יכסיומו בליקוטי א' סימן ט', והוא במקום קרבן שנאמר בו (במדבר כ"ח) את קרבני לחמי וכו', ועל ידה נמשך כל פרנסתן ואכילתן של ישראל, שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (ברכות י:) לא תאכלו על הדם (קדושים י"ט) לא תאכלו קודם שתתפללו וכו', בפרט כפי המבואר במאמר זה כי עיקר גידול כל הצמחים וכל מיני מאכל הוא רק על ידי התפלה שהוא בחינת דבר ה', וכמו שאמרו רז"ל על פתח הקרקע היו עומדין עד שבא אדם הראשון והתפלל וכו':

אות יח

שם, גם שופר הוא בחינת שיח השדה שחוזרים כחם לתוך התפלה וכו', יוב"ל ראשי תיבות ו'יצא, י'צחק, ל'שוח, ב'שדה יש לפרש כי יובל הוא בחינת חירות, והכח המלובש שבכל שיח השדה כשחוזר ועולה לשרשו שהוא התפלה בחינת דבר ה' זה בחינת יובל וחירות בחינת בשנת היובל וכו' תשובו איש אל אחוזתו:

אות יט

שם, כשהוא עולה למעלה מהם וכו' וכו' עיין בכוונת מוסף של ראש השנה מה שמקדימין אז פסוקי כתובים לפסוקי נביאים וכו':

אות כ

וזו הוא המעשה שסיפר רבינו ז"ל סוף קיץ תקס"ח קודם ראש השנה תקס"ט הנ"ל, ובאותו העת הביא לו השוחט דקהילת טעפליק כסא נפלאה (צבוע בצבע אש), וסמוך לזה סיפר שראה במראה או בחלום שהביאו לו כסא והיה אש סביבה, והלכו כל העולם אנשים ונשים וטף לראותה, וכשחזרו משם אזי תיכף נתקשרו זה עם זה ונעשו שידוכים ביניהם, וגם כל מנהיגי הדור כולם הלכו לראותה ושאלתי כמה היא רחוקה ומפני מה תיכף נעשו שידוכים, והלכתי והקפתי סביבם לילך שם ושמעתי שהולך ובא ראש השנה, והייתי מסופק אם לחזור אם להתעכב שם (והיה נבוך בדעתו בזה), ואמר בלבו איך אשאר בכאן על ראש השנה, ואמרתי בדעתי לפי הגוף חלש שיש לי למה לי לחזור, והייתי שם ובאתי להכסא וראיתי שם ראש השנה ראש השנה ממש, וכן יום הכיפורים יום הכפורים ממש, וכן סוכות סוכות ממש גם שמעתי שהיו צועקים (ישעיה א) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי, מה לכם לדון את העולם ראש השנה בעצמו ישפוט, וברחו כולם עם כל מנהיגי הדור כולם ברחו וראיתי שם שהיה חקוק על הכסא כל צורות

של כל ברואי העולם, וכל אחד היה חקוק עם בת זוגו אצלו, ובשביל זה נעשין תיכף שידוכים, כי כל אחד מצא שם וראה את בת זוגו ומאחר שבימים הקודמים למדתי, נפל בדעתי שפסוק (דניאל ז) כ'רסיה ש'ביבין ד'י נ'ור ראשי תיבות שדכ"ן, כי על ידי הכסא נעשין שידוכים כנ"ל גם כרסי"ה ראשי תיבות ר'אש השנה, י'ום הכ'פורים, ס'וכות, ועל כן בשמיני עצרת זווגא דמטרוניתא ושאלתי מה יהיה פרנסתי, ואמרו לי שאהיה שדכן, והאש הקיף סביבו:

אות כא

כי באמת ראש השנה הוא טובה גדולה, כי הוא מועד שהלבנה נתכסה, שעל זה נאמר (חולין ס:) הביאו עלי כפרה, והוא טובה גדולה להעולם, כי על ידי כל זאת אנו יכולין לבקש כפרה בראש השנה וכו' כמבואר בפנים במאמר הנ"ל וכו' והדברים סתומים ונעלמים מאד מאד גם חסר קצת כי לא נכתב בשלימות ואחר סיפור זה בראש השנה אמר מאמר תקעו ממשלה הנ"ל, ואמר שהוא פירוש על המראה הנ"ל ופעם אחת דיבר מהמעשיות וכו' והזכיר אז ענין זה מקשר המעשה הזאת עם התורה הנ"ל, כמה נורא ונפלא ונשגב מאד הענין הזה למי שיש לו לב להבין ואז אמר אם אין אתם שמחים איני יודע מה לכם, כלומר שראוי לנו על כל פנים לשמוח מאד תמיד כשזכינו לטעום אורות נוראות כאלו וכו' גם אחר שסיפר המעשה הזאת אמר שאתם יכולין לומר עליה תורה כל ימי חייכם

אות כב

אמר המחבר, כבר מבואר לעיל שהדברים סתומים ונעלמים מאד גם חסר קצת וכו' כנ"ל, ועל כן בוודאי אי אפשר להבין על נכון סוד הקדוש של הסיפור הזה עם המאמר תקעו הנ"ל, ואיך המאמר הזה הוא ביאור ופירוש על המראה הזאת אף על פי כן אמרתי לרשום איזה הערות קטנות בענין זה כפי הנראה לעניות דעתי הגם כי דברים פשוטים המה הכסא שהיה האש סביבה הוא בחינת הכסא העליון שעליה נאמר בדניאל ז' חזי הוית עד דא כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב (ופרש"י כסאות הוטלו ונתקנו לישב במשפט וכו' ועתיק יומין יתיב הקדוש ברוך הוא יושב למשפט וכו') כרסיה שביבין די נור גלגוהי נור דליק וכו' דינא יתיב וספרין פתיחין וזה שסיפר שהלך והקיף סביבם לילך שם אל הכסא ושמע שהולך ובא ראש השנה (שהוא יום המשפט וכתיב (תהלים ט) כונן למשפט כסאו וכמוהו רבים) וכשבא לשם ראה ראש השנה ראש השנה ממש, יום כפור יום כפור ממש, סוכות סוכות ממש (כי כל הימים הללו הקדוש ברוך הוא יושב על כסא המשפט עד גמר הדין בהושענא רבא כידוע), ושמע שהיו צועקין חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי,

מה לכם לדון את העולם, ראש השנה בעצמו ישפוט (כי ראש השנה הוא בראש חודש והוא בחינת חודש ומועד ביחד וכמו שדרשו רז"ל בכסה ליום חגינו איזה חג שהחודש מתכסה בו זה ראש השנה וכשאדם יושב לדבר בחבירו זה בחינת שעושה ראש השנה שיושב ודן את חבירו, ומי הוא זה שיכול לשפוט את חבירו כי המשפט לאלקים הוא, כי רק הוא יתברך מקומו של עולם ויודע מקומו של כל אחד ויכול לדון את כל אדם לכף זכות כל אחד כפי מקומו ואנו רואין רחמנותו יתברך במה שקבע יום הדין של ראש השנה בראש חודש וכו' כמבואר בפנים במאמר תקעו הנ"ל אות י"ד וזהו שהיו צועקין חדשיכם ומועדיכם, היינו היום הדין שלכם שאתם יושבין ודנין את האדם שזה בחינת ראש השנה שהוא חודש ומועד ביחד זה שנאה נפשי, מה לכם לדון את העולם מאחר שאין אתם בחינת מקומו של עולם לידע מקומו של כל אחד ולקיים אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו והוי דן את כל אדם לכף זכות, ועל כן מה לכם לדון את העולם ראש השנה בעצמו ישפוט, כי ראש השנה שהוא בראש חודש שאז אמר הקדוש ברוך הוא בעצמו כביכול הביאו עלי כפרה זהו בעצמו שורש הדבר לדון את כל אחד לכף זכות, ושיוכל כל אחד להרים פניו לפניו יתברך ולבקש ממנו כפרה כמבואר בפנים) וברחו כולם עם כל מנהיגי הדור כולם ברחו (כי אפילו המנהיגי הדור, לא מיבעיא המפורסמים של שקר שפרסומם הוא רק על ידי עזותם ואינם כלל בבחינת שרשי נשמות ישראל שהם בחינת הכסא הכבוד אלא אפילו מנהיגי הדור אמתיים שהם באמת בחינת שרשי נשמות ישראל וכל נשמות ישראל נחלקים תחתם, אף על פי כן עדיין לאו כל אחד מהם זוכה לבחינת כל התיקונים המבוארים בפנים בשלימות, עד שיהיה בבחינת (איוב כ"ו) מאחז פני כסא לאחוז בבחינת כסא הכבוד שרשי נשמות ישראל, עד שיהיה בבחינת מקומו של עולם, עד שעל ידי זה יוכל לעשו"ת ראש השנה כמבואר בפנים וזה מובן גם כן ממה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (שמות ל"ג) כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם וכו' על כן ברחו משם) וראה שם שחקוק על הכסא כל צורות של כל ברואי עולם, וכל אחד היה חקוק עם בת זוגו אצלו, ובשביל זה נעשין תיכף שידוכים וכו' כנ"ל (כי כסא זו היא בחינת כסא הכבוד שרשי נשמות ישראל, ושם כל הנשמות כל אחת עם בת זוגו כמובן בדבריו ז"ל בליקוטי א' סי' רס"ה (ועיין זוהר לך לך פה:) כ'רסיה ש'ביבין ד'י נ'ור ראשי תיבות שדכ"ן כי על ידי הכסא נעשין שידוכים (היינו כנ"ל) גם כרסי"ה ראשי תיבות ראש השנה יום כפור וכו' (היינו גם כן כנ"ל) ועל כן בשמיני עצרת זווגא דמטרוניתא (כי כמו שבחזירתם מן הכסא נעשו שידוכים כן הוא בשורש העליון גם כן שאחר ראש השנה יום כפור סוכות שהם בחינת הכסא אז הוא בחינת זווגא דמטרוניתא שמשם שורש

השפעת נשמות ישראל זכרים ונקבות כמובן בזהר לך לך הנ"ל ועיין בפרדס הרימונים שער מהות והנהגה פרק כב) ושאל מה יהיה פרנסתו, ואמרו לו שיהיה שדכן (היינו בחינת שדכן הנ"ל שהוא מאחז פני כסא שאי אפשר לזכות לזה כי אם מי שתפלתו הוא בבחינת דבר ה' שהיא שורש הכל והוא בחינת המלוה הגדול שכולם לוים אצלו וצריכין להחזיר כחותם אליו מי שזוכה לזה בוודאי פרנסתו בריוח, כי הפרנסה רודפת אחריו שזה בחינת (שמות כ"ג) (ועבדתם את ה' אלקיכם) ובירך את לחמך ואת מימך כפשוטו, היינו שיהיה לו ברכה בפרנסתו ובדרך צחות נוכל לומר כי מי שהוא בבחינת שדכן הנ"ל אז הוא יכול לעשו"ת ראש השנה ומשם נמשך פרנסה, על דרך שאמרו רז"ל (ביצה ט"ז) מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה) (והאש הקיף סביבו כי הכסא הוא בחינת אש כנ"ל ותיקוני הכסא היינו לזכות לזה לבחינת מאחז פני כסא שהוא על ידי בנין ירושלים, היא בחינת אש בחינת (בתפילת נחם) ובאש אתה עתיד לבנותה כאמור (זכריה ב) ואני אהיה לה חומת אש סביב גם ירושלים הוא בחינת הכסא כמו שכתוב (ירמיה ג) בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ה', וכמובא במאמר היכל הקודש בליקוטי א' סי' נ"ט ובנין ירושלים הוא בחינת יראה שלימה התלויה בלב, זה בחינת אש כמו שכתוב (דברים ה) כי יראתם מפני האש ועל ידי יראה בא השפעת הנבואה וכו', זה בחינת אש בחינת (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש הנאמר בתחילת נבואת משה, ואחר כך במעמד הר סיני כתיב (דברים ד) ודבריו שמענו מתוך האש, וכן כתיב הרבה פעמים אש בענין זה ועל ידי זה נגאלת התפלה עד שהתפלה היא בבחינת דבר ה', זה בחינת אש כמו שכתוב (שם) הלא כה דברי כאש וכו' גם כי שלימות התפלה הוא להתפלל בכוונת הלב ובהתלהבות רשפי אש שלהבת יה בבחינת (תהלים ל"ט) חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש וכו' ועל ידי זה יכול לעשו"ת ראש השנה שהוא יום המשפט, זה בחינת אש כמו שכתוב (ישעיה ס"ו) כי באש ה' נשפט וכמובן בסימן נ"ט

אות כג

וכן תיקון הג' מדות שבלב הוא גם כן בחינת אש תאוות ממון הוא בחינת נור דליק בחמימות תאוות ממון כמבואר במאמר אשרי העם סי' י"ג, ושם נאמר שתיקון תאוות ממון הוא על ידי צדקה עיין שם וזה בחינת (שמות ל) זה יתנו ואמרו רז"ל (מדרש מנחומא צ"א) שהראה לו כמין מטבע של אש אכילה הוא בחינת אש אוכלה, כי עיקר האכילה הוא לקיים הליחות שרשיות שבאדם שלא יכלו חס ושלום על ידי האש היסודי שבאדם כידוע וכשזוכין לאכילה דקדושה אז השלחן הוא בחינת מזבח, ואכילתו הוא בחינת קרבנות שנאמר בהם (במדבר ס"ח) את קרבני לחמי לאשי משגל הוא בחינת אש

בחינת (תהלים ל"ט) חם לבי בקרבי המבואר במאמר הנ"ל, ונאמר (משלי ו) היחתה איש אש בחיקו וכו', ואמרו רז"ל (סוטה י"ז) איש ואשה וכו' לא זכו אש אוכלתן, זכו שכינה שרויה ביניהם היינו על ידי שם י"ה שבאיש ואשה נמתק האש עד שהוא בקדושה בבחינת שכינה שרויה ביניהם, ואז האש בבחינת שלהבת י"ה המבואר בכוונת שבת כידוע וכן ענין תיקון הג' עבודות המפסידין עבודת התפלה זה גם כן בחינת אש אל תהי בז לכל אדם, על דרך שאמרו רז"ל (ברכות ו:) הנצרך לבריות כאלו נידון באש ובמים שנאמר (תהלים ס"ו) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים וכן דרשת רבותינו ז"ל בבא מציעא ע"ה: לענין מי שהנושה שלו עובר לפניו, ופירוש החידושי אגדות כי מחמת שנתבייש ואזיל סומקא ואתי חוורא ובתחלה פניו מאדימות מחמת בושה זה בחינת אש ואחר כך אתי חוורא זה בחינת מים וכתיב (תהלים ע"ח) בחוריו אכלה אש ובתולותיו לא הוללו ודרשו רז"ל במדרש תהלים על נדב ואביהוא שהיו אומרים איזה אשה הוגנת לנו וכו', שבזה פגמו בבחינת אל תהי בז הנ"ל ונידונו באש, ואמרו רז"ל (ברכות מ"ג:) מוטב שיפיל אדם עצמו לכבשן אש ואל ילבין פני חבירו וכו' תיקון פגם עבודה זרה הוא בחינת אש בחינת פסילי אלהיהם תשרפון באש ובענל כתיב (שמות ל"ב) ואשליכהו באש וכו' וכן התיקון היה על ידי אש שנאמר (שם) וישרוף את העגל וכו' ונאמר (דברים ט) ואשרוף אותו באש וכו' פגם הברית הוא בחינת אש כמו שכתוב (איוב ל"א) כי אש הוא עד אבדון תאכל ונאמר (משלי ו) היחתה איש אש וכו' כנ"ל ושמירת הברית היא בחינת אש בחינת בראשית ברית אש, וכמובא במאמר סוד כוונת המילה סי' ס"ג ועל ידי תיקון ג' עבודות הנ"ל זוכין לעבודת התפלה עד שהוא בבחינת דבר ה' שזה בחינת אש וכנ"ל, עד שזוכין על ידי זה לאחוז עצמו בכסא הכבוד שהוא בחינת אש כנ"ל, ועל ידי זה יש לו ממשלה על המלאכים שהם בחינת אש בבחינת שאמר רב עמרם (קידושין פ"א) אנא בשרא ואנת אש ואנא עדיפנא מנך כמבואר בפנים:

אות כד

והנה מבואר במאמר זה על פסוק (בראשית ב) ויבן ה' את הצלע שהיא חוה אם כל חי בחינת כסא הכבוד שרשי נשמות ישראל ומבואר בפרי עץ חיים בכוונת ראש השנה שהיה ראוי שיבוא העולם לשלימות תיקונו ביום שנברא בו אדם הראשון שהוא בראש השנה, אך מחמת הפגם נתקלקל הענין, וצריכין לעסוק בתיקון זה בכל שנה ושנה מראש השנה עד שמיני עצרת וכו' נמצא מבואר שהתיקון של בחינת ויבן ה' את הצלע הנ"ל שהוא בחינת הכסא הנ"ל נעשה בכל שנה מראש השנה עד שמיני עצרת כמובן שם

בכוונות הנ"ל ואפשר לומר שזה גם כן בכלל דבריו ז"ל שראה שם ראש השנה ראש השנה ממש, וכן יום כפור וסוכות הנ"ל:

אות כה

וכל זה כתבתי בדרך דרש בעלמא, כי מאד עמקו מחשבותיו של רבינו ז"ל, ודבריו עומדים ברום רומו של עולם וכלולים בהם סתרי תורה הרבה ותעלומות חכמה עד אין חקר, בפרט בענין זה אשר הוא בעצמו ז"ל הפליג בנפלאות הענין כנ"ל ועיין נפלאות רבות על פי מאמר תקעו ממשלה הנ"ל בליקוטי הלכות, הלכות ציצית הלכה ג, והלכות ערלה הלכה ד, והלכות שלוחין הלכה ד ועוד בכמה מקומות בדבריו ז"ל ועיין בזוהר פנחס רנ"ג: שהשלש רגלים הם כנגד השלשה אבות שהם בחינת חסד גבורה תפארת, וראש השנה הוא בחינת דינא דמלכותא וכו' עיין שם וידוע שהם בחינת רגלי הכסא עיין במאמר אבא שאול סי' נ"ה וזה גם כן בחינת הג' תפלות שתקנו האבות כמבואר שם ואפשר לומר שזה גם כן בחינת תיקון הג' מדות שנתתקנין על ידי השלש רגלים, ועל ידי זה נבנית ירושלים שהיא בחינת יראה שזה בחינת ראש השנה שהוא מקור היראה כידוע

אות כו

וזה בחינת תקעו בחדש וכו' המבואר בסוף המאמר, תקעו זה בחינת ממשלה הנ"ל וכו', בחודש זה בחינת התחדשו"ת המוחין שבשלש רגלים בבחינת (תהלים ק"ד) עשה ירח למועדים שכל המועדים והרגלים הם על ידי חידוש הירח וכו' וענין התיקון להתקיים בהממשלה הנ"ל שהוא על ידי שיאחז בבחינת כסא הכבוד וכו' כנ"ל, זה אינו מרומז להדיא בפסוק זה, רק באמת כל הבחינות האלו הם בעצמם גם כן בחינת הכסא כנ"ל ועיין בזוהר תצא רפ"ג שדרש הפסוק (ישעיה נ"ח) א"ז תקרא וה' יענה על ענין השלש רגלים וראש השנה וכו' א"ז ז' יומין דסוכות וחג שמיני עצרת א"ז מצה וז' יומין דפסח א"ז סוכה וז' מינין דלולב וכו' עיין שם

אות כז

ולעניננו אפשר לרמז שזה בחינת (תהלים צ"ג) נכון כסאך מאז היינו בחינת אז הנ"ל, שהם בחינת תיקוני הכסא מעולם אתה כי הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו כי הוא יתברך קודם לעולם וכן הכסא היא גם כן בבחינת (שמואל א ב) וכסא כבוד ינחילם כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל כמבואר בפנים וזה (תהלים צ"ג) נשאו נהרות ה' נשאו נהרות קולם וכו', היינו הקטרוגים שמתעוררים על האדם וכו' מקולות מים רבים וכו' אדיר במרום ה' כי השם יתברך אדיר מכולם וממתיק ומשתיק את כל הקטרוגים, כי הוא יתברך מקומו של עולם ודן את כל אחד לכף זכות לפי בחינת מקומו

של כל אחד וזה עדותיך נאמנו מאד, כי רק עדותו יתברך נאמנה, והוא יתברך יכול להעיד על כל אחד כפי שיודע תכלית נקודת מקומו של כל אחד, לביתך נאוה קודש ה' לאורך ימים כמבואר בפנים ובאמת שורש מקומו של כל אחד מישראל ברוחניות הוא בבחינת הכסא הנ"ל ששם שרשי נשמות של כל ישראל כנ"ל

אות כח

ועיין זוהר תרומה קל"ה: לית אתערותא דלעילא לאתרעא עד דישראל מתערי לתתא כמה דאוקימנא דכתיב בכסה ליום חגינו ליום חג לא כתיב אלא ליום חגינו וכו' (והוא על דרך שאמרו רז"ל שהמלאכים שואלים להקדוש ברוך הוא אימתי ראש השנה, והקדוש ברוך הוא אומר להם אני ואתם נשאל לבית דכן שלמטה וכן אמרו רז"ל במסכת ראש השנה כי חק לישראל הוא וכו' אין בית דין שלמעלה נכנסין לדין אלא אם כן קדשו בית דין של מטה את החודש) ואפשר שמרומז בזה הלשון של הזוהר הקדוש סוד הענין המבואר במאמר זה שצדיק הגדול וכו' יכול לעשו"ת ראש השנה שזה בחינת בכסה ליום חגינו המבואר בסוף המאמר ואפשר שגם הראש השנה של מעלה תלוי בו כמובן מלשון הזוהר הקדוש הנ"ל ועיין שם גם כן מענין תיקוני הכסא ומילוי הירח ועיין שם גם בדף קל"ח ומרומז גם בדברי רבינו ז"ל בהמעשה של הבנים שנחלפו וכו':

סימן ב-ימי חנוכה

אות א

מאמר זה נאמר בשבת חנוכה תקס"ט ויבואר עוד לקמן:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות ג', ומזה בא הולדה בנקל וכו' אמר המחבר בזה יובן סוד מאמר רז"ל בסנהדרין צא: המונע הלכה מפי תלמיד אפילו עוברים שבמעי אמן מקללין אותו וכו', כי על ידי לימוד ההלכות שהם בחינת תודה מזה באה הולדה בנקל ועל כן כשמונע זאת, אז העוברים מקללין אותו כי יהיה לידתם בקושי חס ושלום על ידי זה, בפרט כפי המבואר בסוף המאמר שהקישוי לילד הוא על ידי שיש קליפה שאומרת גם לי גם לך לא יהיה וכו', והמונע הלכה מפי תלמיד הוא גם כן חס ושלום בבחינה זו, כי גם לו היה מגיע טוב אם היה לומד לתלמידיו כמו שאמרו רז"ל שם, ואם למדו זוכה לברכות כיוסף וכו', היינו על ידי השפעת החסד שבא על ידי לימוד ההלכות כמבואר בפנים וכן אמרו שם שזוכה ללמד גם בעולם הבא, היינו בחינת שעשוע עולם הבא המובא בפנים:

אות ג

שם, כי ההלכות הם תיקון וקיום הרגלין וכו' רוצה לומר כי על ידי ההלכות שהם בחינת חסד חוזר ונתמלא החסרון של התמכי אורייתא כנ"ל:

אות ד

שם אות ד', הוא יהיה לך לפה וכו' היינו זה יהיה לך לפה, היינו זה יאיר להדיבור שלך מה שאתה תהיה לו לאלקים ותרגומו לרב כי על ידי שהרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו על ידי זה זוכה לבחינת (ירמיה ט"ו) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה וכו':

אות ה

שם, ה' זה בחינת שידוכים וכו' הגם כי מסתמא רוצה לומר גם כפשוטו, כי על ידי שידוכים הגונים נשלם הדיבור וכו' מכל מקום אי לאו דמסתפינא הוי אמינא, כי תורה ותפלה הם בעצמן בחינת תודה הלכה הנ"ל כי שלימות התפלה הוא בחינת תודה הודאה כמו שאמרו רז"ל כל התפלות בטלות לעתיד לבוא והודאה אינה בטילה כל הקרבנות בטלות לעתיד לבוא וקרבן תודה אינו בטל שנאמר (תהלים נ"ו) אשלם תודות לך שני תודות כנגד תפלה וכנגד הקרבן וכו' וכן לענין התורה העיקר הוא לימוד ההלכה למעשה, כי (אבות א) לא המדרש עיקר אלא המעשה, וכן אמרו רז"ל בכמה מקומות שעיקר תכלית הלימוד של פשטי תורה הוא לידע ההלכה למעשה נמצא שתודה הלכה הם בחינת תפלה ותורה בחינת אל אלקים, והחיבור של תורה ותפלה ביחד זה בחינת יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כידוע וזה בחינת שידוכים בשרשם כידוע וזה בחינת ה' ששם זה בעצמו קריאתו וכתיבתו ביחד מורה על יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכנ"ל, והוא בחינת שלימות הדיבור שהוא על ידי אמת, היינו שיהיה פיו ולבו שוים שזה גם כן בחינת יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, יחוד שני השמות הנ"ל כמבואר בזוהר הקדוש:

אות ו

שם אות ו', כי ר' אליעזר הלכה כמותו בכל מקום וכו' רוצה לומר כמו שאמרו שם שיצא בת קול מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום:

אות ז

שם, וזה בחינת עבדו את ה' בשמחה וכו' עיין בפרי עץ חיים בכוונת מזמור לתודה מבואר שם ענין מאמר רז"ל (מדרש רבה צו ט) כל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה וענין הריעו לה' כל הארץ ראשי תיבות הלכה וענין עבדו את ה' בשמחה, עבד הוא בחינת מט"ט וכו' עיין שם:

אות ח

שם שנתיים ימים בחינת הימים שנחשבים לשנים על ידי לימוד הלכות בחינת (ישעיה נ"ח) יום יום ידרושון וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי בזה מבואר ענין מאמר רז"ל (חגיגה ה:) על האי בר בי רב ד יומא שיום אחד בשנה חשוב שנה כי מאחר שלימוד הלכות הוא בחינת שיעשוע עולם הבא, ועולם הבא הוא בחינת יום שכולו ארוך, על כן יום אחד בשנה חשוב שנה גם לפי מה שנתבאר לעיל ששיעשוע עולם הבא הוא בחינת (ישעיה ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ופירש"י שבעה פעמים שבעה היינו מ"ט פעמים שבעה וכו' וידוע דברי המפרשים ז"ל על ענין (תהלים צ) שמחנו כימות עניתנו, היינו על פי הנ"ל כי לעתיד יהיה יום אחד ארוך כמו שנה שלימה ועל כן על ידי לימוד הלכות שהם בחינת שעשוע עולם הבא על כן יום אחד בשנה חשוב שנה כנ"ל ועיין נפלאות רבות על פי המאמר זה בליקוטי הלכות, הלכות כלאי בהמה, הלכה ד ושם מבאר בזה כל הכוונות של חנוכה ועיין גם כן בהלכות פריקה וטעינה הלכה ד:

אות ט

עיין בספר חיי מוהר"ן (שיחות השייכות לתורות כ) שכתב הר"ר נתן ז"ל שלפי דעתו המשיך רבינו ז"ל בזה המאמר בחינת תיקון הקרבן תודה שהיה צריך להביא על שחזר מלבוב לביתו קודם ראש השנה תקס"ט הנ"ל כי זה היתה ישועה גדולה ונפלאה מאד לנו ולכל ישראל כי אם היה נשאר שם בלעמברג אפשר האור היה מסתלק לגמרי חס ושלום ולא היינו שומעים כל הנוראות שגילה אחר כך בתורותיו ושיחותיו הקדושים, ובפרט המעשיות שעיקר המעשיות הגדולות גילה אחר כך, בפרט המעשה של הז' בעטלערס ובוודאי ראוי להביא קרבן תודה על ישועה כזאת גם כמה פעמים נשמע מפיו הקדוש בעצמו גם כן שנתן שבח והודיה גדולה להשם יתברך על שחזר משם גם מבואר שם שמה שנאמר במאמר זה בסוף המאמר מענין בר בי רב ד יומא, זה נתגלגל על ידי איש אחד מבני הנעורים שנסע אליו ז"ל על שבת חנוכה מבראהילוב ונתעכב בנעמריב ולא בא על אותו שבת ואחר שבת בא לכאן ורבינו ז"ל בעת שאמר התורה הנ"ל בשבת חנוכה לא סיים לפרש המקרא ויהי מקץ על פי המאמר הנ"ל, עד שבא האיש הנ"ל אחר שבת ואז התחיל לפרש המקרא הנ"ל על פי מה שאמרו רז"ל מענין בר בי רב ד יומא, והוה מענינא כי זה האיש הנ"ל היה אז ממש בר בי רב ד יומא, כי בשבת לא היה אצלו רק אחר כך בחול יום אחד לבד וכו' גם מה שכתב שם על הד' דברים שהראה ר' אליעזר חרוב יוכיח וכו', לא גילה בשעת אמירת התורה רק בדרך כלל אבל לא ביארם בפרט

כמו שמפורש עתה, עד שבא אחיו ר' יחיאל ז"ל עם עוד אנשים שנסעו גם כן על אותו שבת ונתעכבו גם כן, ואחר כך כשבאו אז דייקא גילה ענין הנ"ל, וביאר הד' דברים הנ"ל על פי המאמר הנ"ל בפירוש הנ"ל והכלל כי כל דיבור ודיבור יצא מפיו הקדוש בפלס ובמשקל גדול, והכל כפי הנפשו"ת שנמצאו אז לפניו וכו' עיין שם עוד:

סימן ד

אות א

מאמר ואת העורבים צויתי לכלכלך נאמר בשבועות תקס"ט שחל אז ביום א' וביום ב' ויבואר עוד לקמן:

אות ב

שם במאמר הנ"ל אות א', כי בתחלה כשמתחילין להתנדב לצדקה אזי צריכין לשבר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות רוצה לומר כפשוטו, כי בטבע ישראל הם רחמנים בני רחמנים, וענין האכזריות על העניים הוא רק מחמת שגובר אצלו הרחמנות שיש לו על עצמו ובני ביתו, עד שעל ידי זה הוא חס על ממונו ונתאכזר על העניים, ואינו רוצה לפזר להם ממונו על כן צריך כל אחד כפי בחינתו לשבר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות, היינו שאדרבא יתעורר ברחמנות כל כך על העניים עד שיתאכזר על עצמו ובני ביתו ולא יחוס עליהם יותר מעל העניים האחרים ויותר טוב שיקמץ קצת מהנהגת בני ביתו ויכלכל דבריו במשפט עד שיהיה נראה בעיניהם כאכזר קצת עליהם, וירחם על העניים שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (אבות א) ויהיו עניים בני ביתך, היינו שינהיג בני ביתו כעניים וכמו שפירשו הקדמונים ז"ל ודוד המלך עליו השלום אמר (דברי הימים א כ"ב) ואני בעניי הכנותי וכו' כמו שאמרו רז"ל ולקמן יבואר יותר:

אות ג

שם אות ה', ועיקר היראה נעשה על ידי התגלות הרצון בבחינת (תהלים קמ"ה) רצון יראיו יעשה וכו' רוצה לומר כי מה שתפס הכתוב בזה לשון יראיו דייקא רימז לנו בזה שורש טעם הדבר, כי מחמת שעיקר היראה נעשה על ידי התגלות הרצון, היינו שמתגלה שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך בלי שום חיוב הטבע כלל, על כן אלו היראים שבוודאי יש אצלם בחינת התגלות הרצון שעל ידי זה זכו ליראה כנ"ל, על כן השם יתברך משנה הטבע בשביל לעשו"ת רצונם:

אות ד

שם אות ו', וזה ניכר בשמחת יום טוב וכו' רוצה לומר כי כשחס ושלום אינו שומע קול הקריאה של יום טוב שמכריז וקורא ומגלה את הרצון, וזה בא על ידי שאגת הצוררים והחיות רעות שהם חכמי הטבע שכופרין ברצון ואפילו האותות נוראות שעשה עמנו השם יתברך בהימים טובים הקדושים משימין הכל בתוך דרך הטבע, אזי ממילא על ידי זה חס ושלום נשבת שמחת יום טוב, כי לשמחה מה זו עושה מאחר שהכל על פי חיוב הטבע, ואם היו שמחים אז בצאתם ממצרים אבל עכשיו אכתי עבדי אחשורוש אנן ועול צרות הגלות מתגבר בכל יום, ואם כן מה לנו לשמוח עכשיו במה דהוה הוה אבל כשזוכין לשמוע קול הקריאה של יום טוב שמכריז וקורא ומגלה את הרצון שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך ואין שום חיוב הטבע כלל, אזי יודעים שכמו שעשה השם יתברך עמנו נסים ונפלאות גדולות ונוראות בהוציאנו ממצרים, כמו כן יעשה השם יתברך עמנו עוד נסים ונפלאות ביותר, ויגאלנו מכל הגליות וינקום מהמצירים לנו, מאחר שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך ויש (תהלים נ"ח) אלקים שופטים בארץ ועל ידי זה בא שמחה בבחינת (שם) ישמח צדיק וכו', בפרט בשמחת יום טוב שאז עיקר התגלות הרצון כנ"ל, שבזה עצמו צריכין לשמוח מאד אשר בחר בנו מכל עם ועשה עמנו נסים נפלאים כאלה, להודיע לנו שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך, וזה עיקר שמחתינו בבחינת (שיר השירים א) נגילה ונשמחה בך דייקא כמו שדרשו רז"ל:

אות ה

שם, והחכמים האלו הם בחינת חיות רעות וכו' אפשר דרוצה לומר כי חיה הוא מבחינת חכמה כידוע וכ"ש החכמה תחי' וכו' על כן אלו החכמים הרעים חכמי הטבע הם בחינת חיות רעות וכו':

אות ו

שם, שאגו צורריך בקרב מועדיך וכו' רוצה לומר כפשוטו גם כן, כי כמו שבבחינת הזמן עיקר התגלות הרצון הוא בהימים טובים מקראי קדש, כמו כן בבחינת המקום עיקר מקום התגלות הרצון שהוא בחינת התגלות אלקותו יתברך היה בבית המקדש ועל כן באמת היו שם נסים ונפלאות הרבה כמו שאמרו רז"ל (אבות ה) עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, וכשנכנסו הצוררים ושאגו בבית המקדש בבחינת (תהלים ע"ד) שאגו צורריך בקרב מועדיך, זה בעצמו הוא גם כן ממש הבחינה זו שקול החיות רעות שהם חכמי הטבע נכנס בתוך קול הקריאה של יום טוב ושואגים שהכל רק על פי חיוב הטבע כנ"ל, בבחינת (שם) שמו אותותם אותות וכו' וכינה הכתוב כאן את מקום

המקדש בשם מועדיך לרמז על הנ"ל וזה שמאריך לבאר שם בקפיטל ע"ד הנ"ל אתה פוררת בעזך ים וכו' זה בחינת התגלות הרצון שעל ידי הנסים של קריאת ים סוף וכו' לך יום אף לך לילה וכו', היינו שגם הנהגת הטבע הוא מתנהג רק ברצונך יתברך זכר זאת אויב חרף ה' וכו' אל תתן לחית נפש תורך וכו', היינו שלא יבלעו החיות רעות הנ"ל את נפשו"ת ישראל שדבוקים בהשם יתברך כתור בבן זוגה אף בזמן הגלות כמו שפירש"י שם וזה שהתחיל בקאפיטיל זה זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט נחלתך הר ציון זה שכנת בו, הרימה פעמיך למשואות וכו' ודרשו רז"ל (מובא בילקוט שמעוני שם) שאמרת לנו שלש פעמים בשנה וכו', היינו שהתפלל שיתגלה הרצון על ידי קול הקריאה של השלש פעמים בשנה שעל ידי זה יכנעו האויבים והחיות רעות הנ"ל:

אות ז

אות ז', וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשורש הרצון וכו' יש לפרש דרוצה לומר, כי גם כל דרכי הטבע והנהגת העולם על פי מערכת השמים הוא גם כן רק ברצונו יתברך, כי רצונו יתברך היה לברוא עולם כזה ושמים וארץ כאלו עם כוחותיהם והנהגותיהם, הכל רק כפי חיוב רצונו יתברך רק מחמת שרצונו יתברך מתלבש בדברים אלו, הם מתנהגים בהנהגה חזקה מאד ובתמידיית וזרח השמש ובא השמש וכו', עד שעל ידי זה יש כח לחכמי הטבע לכפור לגמרי בהרצון כאלו אין שום רצון כלל חס ושלום רק טבע ועל כן זה החכם שבקדושה שיכול לקשר כל הרצונות שיש בעולם, היינו כל הרצונות שלו יתברך המלובשים בטבע והנהגת העולם, והוא יכול לקשרם לשורש הרצון, היינו לרצון הקדום העליון שהוא בחינת שורש ומקור של כל אלו הרצונות שמלובשין בטבע הבריאה, ועל ידי זה מכניע וסותר דעות חכמי הטבע ומגלה שהטבע עצמה מתנהגת רק ברצונו יתברך ועיין כעין זה בליקוטי הראשון סימן ד' מאמר אנכי וכו'

אות ח

עוד יש לפרש דרוצה לומר, כי שורש כל הדברים אפילו שורש כל המחשבות והדיעות הוא רק הרצון, כי יש רצון שהוא קודם לכל כידוע ומבואר בספרים ועל כן זה החכם שיכול לקשר כל הרצונות שיש בעולם, היינו כל הרצונות של כל ישראל אל שורש הרצון, על ידי זה מכניע וסותר דעות חכמי הטבע שכופרים ברצון, כי ממילא נופל ונתבטל חכמת הטבע, עד שאין שום רצון משום אדם מישראל נוטה כלל אל חכמת הטבע, רק להתקשר ולהכלל בשורש הרצון וגם בזה גופא מראה להם עין בעין, כי יש שורש הרצון שהכל מתנהג על ידו והוא שורש הכל, כי אם כדעת חכמי הטבע חס ושלום שאין שום רצון כלל רק עולם כמנהגו נוהג חס ושלום, אם כן מאין היה להחכם כח כזה

שיוכל להטות לב בני אדם ורצונם שלא יהיה להם שום רצון לחכמת הטבע רק להכלל ולהתקשר באמונת הרצון דקדושה והחכם פועל זאת בלי שום וויכוחים וטענות רק על ידי שמקשר כל רצונותיהם ברוחניות לשרש הרצון, ומזה עצמו נתגלה לעין כל בחינת התגלות הרצון, ונופל ונסתר דעות חכמי הטבע הכופרים ברצון

אות ט

ומזה מובן ומבואר ביותר קצת אחר כך באות ד' בביאור מאמר רז"ל (בבא בתרא ע"ד:) וחזינא האי אבן טבא דהדר ליה תנינא, זה מצח הנחש שמסבב ומתגבר על הרצון לפי הפירוש הראשון היינו כי המצח הנחש מתגבר להעלים ולהכחיש בחינת הרצון שלו יתברך המלובש בהנהגת הטבע, וכאלו אין שום רצון מלובש בזה מהשגחתו יתברך ונחית בר אמוראי לאתויי היינו שהחכם שבקדושה רצה להעלות ולקשר את הרצון המלובש בהנהגת הטבע אל שרש הרצון כנ"ל ולפי פירוש השני רוצה לומר שהמצח הנחש מסבב ומתגבר את עצמו על איזה רצון של אחד מישראל, ורוצה להטות רצונו אל חכמת הטבע ולכפור בהרצון חס ושלום והחכם שבקדושה מקשר הרצון של זה האדם אל שרש הרצון, ועל ידי זה אין לו שוב שום רצון לחכמת הטבע רק להכלל בהרצון העליון, ועל ידי זה בעצמו שרואין שיש להחכם כח כזה על ידי זה מכניע וסותר דעות חכמי הטבע כנ"ל והנה שרש הענין של מצח הרצון עיין באוצרות חיים דפוס קארעץ דרוש עתיק דף ל"א ושם מבואר שזה סוד המבואר בזוהר הקדוש כד סליק ברעותיה למברי עלמא וכו' עיין שם:

אות י

שם אות ח', אבל כשהזקנים וכו' פוגמים את ימיהם וכו' מזה יונק מצח הנחש חכמת הטבע וכו' אפשר לקרב זה אל השכל גם כן, כי כשמאמין שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ומאמין שהכל ברא השם יתברך רק לכבודו יתברך, דהיינו להוסיף בו תוספות קדושה ודעת בבחינת (בראשית א) ויקרא אלקים לאור יום, שקרא הקדוש ברוך הוא את היום רק בשביל אור, כי כל יום צריך שיאיר ביותר מה שאין כן אם אינו מוסיף קדושה ודעת בכל יום, מזה נראה כאלו סובר שאין היום מתחדש ברצונו יתברך ורק לכבודו יתברך כנ"ל, רק עולם כמנהגו נוהג חס ושלום ועל כן אף שבאמת אין זאת עולה על דעתו כלל, מכל מקום כיון שממעשיו נראה כן, על כן מנפילת הדעת של הימים הללו מזה יונק מצח הנחש ומתגבר חס ושלום דעת חכמי הטבע שכופרין בהרצון:

אות יא

שם אות ט', כי מניה וביה אבא ליזול ביה נרגא, מאחר שמתגבר ומהפך אכזריות שבטבעו לרחמנות על ידי זה נתהפך הרוגז לרצון וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי שרש הענין של נפילת הימים והדעת של המאריכי ימים שבדור שאין בהם שלימות, הוא ממה שהתחיל רבינו ז"ל בזה המאמר אות ג' לבאר כי צרכי הגוף הם רבים מאד וכו' שיכולין לבלות ימיו ושניו אפילו על ההכרחיות לבד והם מונעים את האדם מאד מעבודת הבורא ואף על פי שגם הם בעצמן עבודת הבורא יתברך כי הם בחינת אתערותא דלתתא וכו', אף על פי כן אם היה שופע עלינו חסדו לא היינו צריכין לכל זאת וכו' אך כשהחסד נתעכב חס ושלום ואין משפיע עלינו חסדו, אזי צריכין לעשו"ת מלאכה ועסק בשביל אתערותא דלתתא וכו' נמצא כשנתעכב חס ושלום השפעת החסד (והיינו על ידי שאין יראה שהוא הכלי לקבל על ידה השפעת החסד כמבואר אות ד'), אזי צריכין לבלות ימים ושנים על מלאכה ועסק, וזה מונע את האדם מאד מעבודת הבורא יתברך, היינו ממה שהיה צריך האדם בכל יום שנתוסף ובא לו מימי חייו להוסיף בו קדושה ודעת והוא נמנע מזה מחמת טרדת הפרנסה כנ"ל, ומזה יונק מצח הנחש שהוא בחינת (איוב י"ד) שבע רוגז, ועל כן התחלת הצדקה קשה מאד דהיינו לשבר האכזריות וכו'

אות יב

כי באמת (מכילתא פרשת יתרו) כל התחלות קשו"ת כמבואר באות ב', היינו כי עיקר היסוד של כל המצוות והעבודות דקדושה הוא אמונת הרצון, להאמין שהכל מתנהג רק ברצונו יתברך, והוא יתברך משגיח על הכל ולפניו יתברך עתידין כל אחד ליתן דין וחשבון על כל תנועה ותנועה וכו' וכמו שאמרו רז"ל (מכות כ"ד) בא חבקוק והעמידן על אחת (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה כי זה שרש הכל וכן היראה שבא על ידי התגלות הרצון, הוא גם כן יסוד ושרש כל העבודה כמאמר (קהלת י"ב) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' ונאמר (ישעיה ל"ג) יראת ה' היא אוצרו כפי מה שאמר רבינו ז"ל בהשיחות (שאחר הסיפורי מעשיות) סימן נ"א המתחלת העולם הזה אינו כלום וכו' והשיחה הזאת היתה בליל ראשון של שבועות תקס"ח הנ"ל ושייך למאמר הנ"ל כאשר יבואר לקמן ושם מבואר שאמר שעיקר פנימיות עבודתו יתברך הוא רצון להיות רצונו חזק ותקיף מאד ולכסוף בכיסופין גדולים ובהשתוקקות חזק מאד להתקרב אליו יתברך, ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות וכו' עיין שם

אות יג

ואחר כך כשאמר המאמר הזה מענין התגלות הרצון, היה מובן ממילא כי זה תלוי בזה כי כשזוכין להתגלות הרצון בשלימות אזי זוכין גם כן לעבוד את ה' ברצון חזק וכיסופין גדולים שזה עיקר שלימות העבודה כנ"ל, ומחמת נפילת הימים הנ"ל שמשם יונק המצח הנחש חכמת הטבע הכופרים ברצון, על כן ההתחלה של כל העבודות וכל התשובות קשה מאד וכו', ואפילו לאחר ההתחלה צריכין כמה יגיעות קודם שזוכין לעשו"ת איזה עובדא שיהיה לה הידור, היינו שיהיה הרצון מאיר לו בשלימות בעבודתו כנ"ל ואפשר שזה בעצמו גם כן בחינת הפתח שצריך לעשו"ת קודם שנכנס לאיזה עבודה, היינו לעשו"ת לו רצון חזק לזה ומחמת שעדיין לא נכנס להעבודה הזאת על כן אין רצונו חזק אליה עדיין כראוי ואז קשה לו ההתחלה, אך התחלת הצדקה קשה וכבידה מאד, כי היא ההתחלה של כל ההתחלות, היינו כי מאחר שעיקר הקישוי והכבידות של כל ההתחלות דקדושה העיקר הוא על ידי התגברות המצח הנחש שמתגבר כנגד הרצון דקדושה כנ"ל ומחמת שעיקר יניקת מצח הנחש הוא מנפילת הימים והדעת שבא על ידי טרדת הממון ופרנסה שרוב בני אדם מבלים כל ימיהם ושנותיהם כנ"ל, על כן שם בעצמו עיקר התגברות האכזריות והרוגז של בחינת מצח הנחש, ומזה בא האכזריות של האדם כנגד מצות הצדקה ועל כן ההתחלה של הצדקה שהוא לשבר את האכזריות ולהפכו לרחמנות, היינו לפזר ממונו שבא לו על ידי שבלה ימיו על זה, מחמת שנתעכב השפעת החסד עד שהיה צריך לבלות ימיו על מלאכה ועסק ומזה היה יניקה למצח הנחש שהוא בחינת אכזריות ורוגז ועל כן עכשיו שנתעורר ברחמים על העני ורוצה ליתן לו ממונו שהוא בחינת רוגז ואכזריות ולשבר האכזריות ולהפכו לרחמנות כנ"ל, אז מתגבר מצח הנחש מאד כי משם עיקר יניקתו ועל כן התחלת הצדקה היא קשה וכבידה מאד, כי הוא ההתחלה של כל ההתחלות בבחינת (דברים ט"ו) פתוח תפתח וכו' כמבואר בפנים היינו כי על ידי הצדקה שמשבר האכזריות ומהפכו לרחמנות על ידי זה מכניע המצח הנחש ומתגבר הרצון דקדושה לכל העבודות דקדושה שזהו עיקר ההתחלה של כל העבודות וזה עיקר שלימותן כנ"ל, ועל כן מתגבר מצח הנחש מאד על ההתחלה של מצוות הצדקה כנ"ל

אות יד

אך התועלת של הצדקה גדול מאד, כי בזה מתקן ומעלה פגם נפילת הימים והדעת שבא לו על ידי טרדת הפרנסה והממון ומזה היה יניקת מצח הנחש, ועל ידי זה בא לו כל כך התגברות האכזריות בלבו כנגד מצוות הצדקה, כי מצח הנחש הוא בחינת

רוגז ואכזריות, ועכשיו כשנותן זה הממון שבלה ימיו עליו להעניים על ידי שמשבר את האכזריות שבלבו ומהפכו לרחמנות, על ידי זה בעצמו מכניע מצח הנחש שהוא בחינת רוגז ואכזריות ומתגבר בחינת הרצון דקדושה, כי מניה וביה אבא ליזול ביה נרגא היינו שדייקא בממון הזה שבלה ימיו עליו, מחמת שנתעכב השפעת החסד מחמת שלא היה לו כלי היראה, ועל כן היה צריך לבלות ימיו על מלאכה ועסק, ומזה היה יניקה לבחינת מצח הנחש עכשיו כשמשבר האכזריות ומהפכו לרחמנות ונותן ממונו זה לצדקה, אז על ידי זה הממון בעצמו מכניע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, ונכנע בחינת חכמת הטבע ובא התגלות הרצון, ועל ידי זה נמשך יראה ויכולין לקבל השפעת החסד, ואז אין צריכין לעשו"ת שום עסק ומלאכה, ואפילו ההכרחיות נעשין על ידי אחרים בבחינת (ישעיה ס"א) ועמדו זרים וכו' ואתם כהני ה' דייקא בחינת חסד כמבואר בפנים וכן ברוחניות זוכין על ידי זה לבלות ימים ושנים רק על עבודת ה', שעיקר שלימות העבודה הוא הרצון החזק היינו לכסוף ולהשתוקק אליו יתברך ולהתקרב אליו יתברך ולעשו"ת רצונו באהבה גדולה ורצון חזק וכו' כנ"ל, שעבודה הזאת היא גם כן בחינת חסד בחינת (מיכה ו) אהבת חסד כמובן בדברי רבינו ז"ל במקום אחר (ועיין במאמר אית לן בירא סימן לא) וכשזוכין להשפעת החסד הנ"ל, שאז אין צריכין לבלות ימים ושנים אפילו על ההכריחות של העולם הזה, ואז ממילא אין שום יניקה למצח הנחש, ונתבטל ונופל חכמת הטבע ומתגלה הרצון בכל פעם ביותר, וזוכין לכלי היראה ולקבל השפעת החסד בכל פעם ביותר, והכל נמשך ונעשה על ידי הצדקה כנ"ל נמצא שתועלת הצדקה גדול מאד:

אות טו

שם אות יו"ד, כמו שאמרו רז"ל (בבא בתרא ט) ונוגשיך צדקה וכו' רוצה לומר לא מבעיא כמו שפרשו המפרשים ז"ל כי העשירים נותנים גם בעד העניים וכו', זה בוודאי צדקה גמורה כאלו נותן ליד העני ממש, וצריך גם בזה לשבר האכזריות שבלבבו ולהפכו לרחמנות ולקבל משא העני עליו, ועל ידי זה נעשין גם כן כל התיקונים הנ"ל אך אפילו כשנותן ממון להעכו"ם בשביל הצלת נפשו וממונו ולחפות קצת על השנאה שיש להעכו"ם בלבו עליו מחמת שנאת הדת, זה גם כן בחינת צדק, ונעשין על ידי זה גם כן כל התיקונים הנ"ל כי הגם כי בנתינתו זה הממון להעובדים כוכבים ומזלות אין צריך לשבר האכזריות ולהפכו לרחמנות רק אדרבא, וכמו שכתוב אצל יעקב (בראשית ל"ב) ותעבור המנחה על פניו ואמרו רז"ל (בראשית רבה ע"ו) אף הוא שרוי בכעס שהיה צריך לכל זאת, וכמו ששמעתי מאבי ז"ל בענין זה, אף על פי כן על ידי שבממון זה משבר

קצת האכזריות שבלב העכו"ם על ישראל ומהפכו לרחמנות קצת עליו, על ידי זה גם ברוחניות מכניע מצח הנחש ומתגבר הרצון דקדושה כנ"ל

אות טז

וזה שאמר יעקב לעשו (בראשית ל"ג) ולקחת מנחתי מידי בחינת צדקה וכו', כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים, היינו הימים טובים שנאמר בהם (שמות כ"ג) ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה', כי אז הוא התגלות הרצון שהוא ראיית פנים היפוך בחינת (מלכים ב ג) אם אביט אליך ואם אראך שבסוף אות ח' הנ"ל בפנים ועל כן ביום טוב שאז זמן התגלות הרצון מצוה ליראות פנים בבית המקדש ששם הוא מקום התגלות הרצון כנ"ל ועיקר קדושת יום טוב שהוא קול הקריאה של יום טוב שמכריז וקורא את הרצון נמשך ונתגלה על ידי צדקה כנ"ל, ועל כן מצוה לשמח לב עניים ביום טוב וזה כי על ידי צדקה מהפכין הרוגז לרצון ומכניעין את המצח הנחש ונתגבר הרצון ונשמע קול הקריאה של יום טוב כמו כן אני רוצה שעל ידי המנחה שהזאת יתהפך האכזריות שבלבך עלי לרצון בחינת ותרצני כנ"ל ואז גם ברוחניות יהיה נעשה כך כנ"ל:

אות יז

שם אות י"א, וזה בחינת מלחמת דוד וגלית וכו' אמר המחבר זהו שאמרו רז"ל ויגש הפלשתי השכם והערב כדי לבטלם מקריאת שמע שחרית וערבית וכו' ויתייצב ארבעים יום כנגד ארבעים יום שניתנה בהם התורה כי עיקר הקריאת שמע שחרית וערבית הוא בחינת התגלות הרצון וכן מ' יום של מתן תורה הם בחינת התגלות הרצון וזה שנאמר גם כן (שמואל א י"ז) ויבחר לו דוד חמשה חלוקי אבנים שהם כנגד החמשה תיבות (דברים ו) שמע ישראל ה' אלקינו ה' וכו' כמובא בתיקונים היינו בחינת אמונת הרצון וזהו שאמרו רז"ל חמשה חלוקי אבנים, אחד לשמו של הקדוש ברוך הוא, ואחד לשמו של אהרן, ושלשה לשלשה אבות העולם אמר אהרן לא אני גואל הדם (היינו על שהרג לבני עלי) עלי לפרוע ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא ולא לפני חירף וגידף עלי לפרוע ממנו היינו גם כן כנ"ל, אחד לשמו של הקדוש ברוך הוא, כי חירף מערכות אלקים חיים וכפר ברצון השם יתברך ואחד כנגד אהרן שבו נאמר (שמות כ"ח) והיה על מצחו לרצון, והוא אבי הכהנים בחינת (ישעיה ס"א) ואתם כהני ה' תקראו, בחינת השפעת החסד שזוכין לקבל על ידי היראה שבא על ידי התגלות הרצון שנתגלה על ידי הג' רגלים שהם כנגד האבות כידוע, שזה בחינת (במדבר י"ז) והנה פרח מטה אהרן וכו', וגלית שכפר ברצון ממילא פגם בכל זאת וזה ושלשה לשלשה אבות העולם שהם עיקר יסוד אמונת ישראל בחינת התגלות הרצון שבג' רגלים הנ"ל

אות יח

וזה שאמרו רז"ל במדרש פרשת קרח לענין דתן ואבירם שנאמר בהם (במדבר ט"ז) יצאו נצבים יצאו מחרפין ומגדפין וכו', ובגלית נאמר (שמואל א י"ז) ויתייצב ארבעים יום, כי הם שחלקו על משה ואהרן פגמו גם כן בבחינת הרצון הנ"ל בחינת הסתלקות משה שהוא בחינת מצח הרצון כמבואר בפנים ובזה מבואר יותר הסמיכות של (במדבר י"ז) והנה פרח מטה אהרן לבית לוי שנאמר אחר מחלוקת קרח וכו' וזה שאמרו שם גם כן (שם) ויוצא פרח ויצץ ציץ שנמצא עליו שם המפורש שהיה בציץ וכו', היינו בחינת והיה על מצחו לרצון שנאמר בציץ וכו' וזהו שאמרו שם ואותו המטה היה ביד כל מלך ומלך וכו' ובילקוט תהלים ק"י מבואר שהוא המטה שהיה ביד דוד שנאמר (שמואל א י"ז) ויקח מקלו בידו (היינו כאן במלחמת דוד עם גלית) כמבואר לענינינו ועיין מדרש רבה צו פרשה י' ציץ מכפר על המגדפים, כאן כתיב והיה על מצחו, ובגלית כתיב (שם) ותטבע האבן במצחו מכוון גם כן להנ"ל, שצריכין כאן להכניע המצח הנחש בחינת מצחת נחשת של גלית על ידי מצח הרצון שהוא בחינת הציץ שנאמר בו והיה על מצחו לרצון:

אות יט

שם באות הנ"ל ונשא זה מהעדר וכו' יש לומר כפשוטו גם כן כפי הקרי ונשא שה מהעדר, היינו שרצו החיות רעות לטרוף נפש אחת מישראל שנקראין שה פזורה ורצו להטות דעתו מן האמת ולכפור ברצון חס ושלום (רק שהכתיב שהוא ז"ה והוא פליאה לפי פשוטו מורה ביותר על רמז זה) וזהו שנאמר (שם) ויצאתי אחריו והכתיו והצלתי מפיו ויקם עלי, היינו כמבואר בסוף אות ז' שיש שנכנס המצח הנחש וכו' בתוך החכם שבקדושה וכו' והחזקתי בזקנו, היינו שתפס שם בשרש יניקתו בזקני הדור, והכתיו והמתיו, על כן והיה הפלשתי כאחד מהם וכו' כמבואר בפנים (והנה בענין זה רימז רבינו ז"ל להדיא, לענין המחלוקת שהיה עליו על ידי הידוע וכו' וזה ובא הארי וכו' והחזקתי בזקנו וכו' כמבואר במקום אחר, וכפי שהבאנו לעיל מה שאמרו רז"ל לענין דתן ואבירם יצאו נצבים וכו' מבואר ביותר):

אות כ

שם באות הנ"ל, ודע וכו' אם אין התגלות הרצון חזק ותקיף דהיינו שעדיין יש ספק ברצון וכו' עדיין יש יכולת חס ושלום למצח הנחש חכמת הטבע שיחזור ויתגבר וכו' רוצה לומר גם כן כנ"ל, כי מאחר שאין התגלות הרצון חזק ותקיף עדיין ממילא לא נשלם עדיין כלי היראה, ואין לו עדיין כלי שלימה לקבל בתוכה השפעת החסד, ואז צריך לבלות

ימיו על מלאכה ועסק, ומזה יש יניקה למצח הנחש כנ"ל, ועל כן יכול לחזור ולהתגבר כבתחלה ועל כן צריכין לחזור ולהשתמש עם כח הצדקה כנ"ל וכמבואר בפנים:

אות כא

שם, אתא פושקנצא דהיינו צדקה, כי עיקר עבודת הצדקה בבחינת עורב וכו' רוצה לומר כנ"ל, שצריך לשבר האכזריות ולהפכו לרחמנות, רוצה לומר לרחם על העני ולהתאכזר על עצמו ובני ביתו לקמץ בפרנסת ביתו בכדי שיוכל לרחם על העניים, שזה בחינת עורב ממש כמו שאמרו רז"ל (עירובין כ"ב) שנעשה אכזרי על בניו כעורב וכו' רק שבכאן האכזריות הזאת הוא בשביל רחמנות על העניים כנ"ל, ודייקא על ידי האכזריות הזאת שהוא בחינת עורב מכניע את מצח הנחש שהוא בחינת רוגז ואכזריות, כי מניה וביה אבא ליזול ביה נרגא כנ"ל וזהו ופסקיה לרישיה שפסק לראש הנחש היינו שהכניע את מצח הנחש הנ"ל:

אות כב

שם, הוו ציפרי מליחי בהדן וכו' היינו נפשו"ת ישראל שטעו אחריהם אחרי חכמי הטבע וכו' ועכשיו פרחו להו ויצאו לשלום וכו' וזה גם כן בחינת ופרחו להו בחינת (במדבר י"ז) והנה פרח מטה אהרן לבית לוי היינו בחינת השפעת החסד על ידי יראה שנעשה על ידי התגלות הרצון כנ"ל רוצה לומר כי שלימות פריחתם ויציאתם של נפשו"ת ישראל ממצודת הנחש חכמת הטבע לשלום, הוא כשזוכין על ידי הצדקה להמשיך בחינת התגלות הרצון חזק ותקיף, עד שנעשה על ידי זה כלי היראה בשלימות, ואז זוכין לקבל השפעת החסד, ואין צריכין לבלות ימים על שום מלאכה ועסק, ואז אין למצח הנחש שום יניקה, ואז נופל ונתבטל חכמת הטבע לגמרי על ידי החכם גדול שבקדושה שמקשר כל הרצונות לשרש הרצון, שהוא בחינת קבורת משה בחינת (דברים ל"ג) כי שם חלקת מחוקק ספון (כי משה רבינו ע"ה גם לאחר הסתלקותו עוסק בזה ללחום עם מצח הנחש ולהכניעו, ולהמשיך בחינת התגלות הרצון בעולם וכמובן גם בליקוטי א' סימן רט"ו שזה סוד קבורת משה מול בית פעור להעלות משמד לרצון ולעשו"ת גרים ועיין בליקוטי הלכות, הלכות ברכות השחר הלכה ה' שמקשר מאמר זה שבסימן רט"ו הנ"ל למאמר זה שאנו עוסקים בו עיין שם נפלאות ומזה תבין נפלאות הבירורים הקדושים שנעשו על ידי קבורת משה בארץ מואב מול בית פעור, עד אשר אחר כמה וכמה דורות היה המעשה של נעמי וכלותיה בארץ מואב, ואז נפרדה ערפה ממנה וחזרה לבית אביה לבחינת שמד שהוא בחינת קליפת פעור בחינת עורף כמבואר בעץ חיים שער הארת המוחין פ"ה, ועל כן נקראת ערפה, והוא בחינת מצח הנחש מצח אשה זונה, ועל כן זינתה אז הרבה כמו

שדרשו רז"ל (סוטה מ"ב:), ויצא ממנה גלית הפלשתי ימ"ש שמבואר ענינו במאמר זה ורות דבקה אז בחמותה ונתגיירה, ויצא ממנה דוד שלחם עם גלית והכניעו, וערפה ורות שניהם יצאו מבלק מלך מואב כמו שאמרו רז"ל (רות רבה ב ט) (ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא שלכך סיפר רב יהודה הינדואה ענין זה שהלך בספינתא, זה בחינת שרש הרצון ששם קבורת משה וכו' כי רב יהודה הנ"ל היה גר כמבואר במסכת קידושין כ"ב:, והמשכת הגרים הוא מסוד קברו של משה כנ"ל) ומחמת שעיקר המשכת התיקונים הנ"ל הוא על ידי צדקה, על כן נוהגין כשהולכין להשתטח על קברי צדיקים (וכל צדיק יש בו מבחינת משה כידוע) ליתן צדקה וכן ציוה רבינו ז"ל בפירוש ליתן צדקה כשבאים על קברו הקדוש היינו כנ"ל:

אות כג

שם במאמר הנ"ל אות יב, כי רפואת המכה הוא על ידי כמה בחינות וכו' לכאורה אין הדברים מובנים כלל מה תוכן ענינם למאמר זה הנ"ל, ובאמת הם דברים נפלאים מאד כמובן להמעיין אך לא נודע ענינם ושמעתי בזה סיפור שלם, היינו שקודם שבועות תקס"ט שנאמר בו המאמר הנ"ל נסעו אנשי לאדיזען להיות אצל רבינו ז"ל על חג השבועות שאז היה זמן קהלה לכל כמבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן אות כ"ב), והר"ר געציל מלאדיזין שהיה גם כן מהמקורבים של רבינו ז"ל לא נסע עמהם, כי היה מוטל על ערש דוי בסכנה גדולה עד שנתייאשו ממנו כל הרופאים והדאקטורים והחולאת שלו היה, שהיה לו מכה גדולה בתוך נקב הכרכשתא בפנים, ואמרו הרופאים באשר שלרפואת המכה צריכין כמה בחינות, היינו לפתוח פי המכה ולהמשיך ולהוציא ממנה כל הליחות והדמים המקולקלים וכו', ואחר כך לסגור פי המכה וכו' כמבואר בפנים, ומחמת שהמכה היתה במקום שאין יד אדם מגעת שם לעסוק ברפואות הנ"ל, על כן נתייאשו מרפואתו ואנשי לאדיזין באו וספרו ענין זה לרבינו ז"ל, ואחר כך ביום א' של שבועות סמוך לערב אמר רבינו ז"ל מאמר זה הנ"ל, וכלל בתוכו ענין רפואת המכה וכל הענין הנ"ל ואחר כך כשחזרו אנשי לאדיזין לביתם מצאו שכבר נתרפא הר"ר געציל הנ"ל, וסיפר להם שבלא שום תחבולות נפתח פתאום פי המכה ויצא ממנה ליחות הרבה וכו' עד שנתרפאה בשלימות, וכפי שסיפר להם העת והזמן של פתיחת פי המכה פתאום, היה במכוון ממש בעת שאמר רבינו ז"ל זה המאמר, וכלל בתוכו ענין רפואת המכה הנ"ל

אות כד

ותוכן הענין מה שיש לזה שייכות עם מאמר הנ"ל נראה לעניות דעתי, כי בזה גילה רבינו ז"ל כלל קשר כל המאמר, איך מקושר ומשולב זה בזה כפי אשר ביארנו לעיל כי כמו שענין צמיחת המכה וגודל כאבה רחמנא ליצלן הוא, כי מסתמא היה איזה קלקול קצת במקום ההוא, וגרם שנתקבצו לשם כל הקלקולים והעכירות שהיו בהדמים שבגוף, עד שעל ידי זה התחיל לצמוח שם הנגע, והמכה בכל פעם נתגדלה ביותר, והכאב היה הולך וגדול בכל פעם ביותר כידוע, עד שנפתח פי המכה ונתמעט הכאב קצת, אחר כך צריכין להוציא ממנה כל הליחות הרעות וכו' כמבואר בפנים וכל הבחינות הנ"ל עובר על האדם המתחיל לעסוק בעבודת ה' כפי המבואר במאמר זה הנ"ל, כי כל ההתחלות קשו"ת וצריך לצעוק כמה קלין וכו', וזה בא מחמת התגברות בחינת מצח הנחש וחכמת הטבע נגד הרצון דקדושה, עד שמעכרין ומבלבלין ומקלקלין מחשבותיו של אדם ורצונותיו, שהם בחינת מרוצת הדמים שבנפש כי כמו שהדמים הולכים ומסבבין את הגוף וכמבואר בפנים, כן המחשבות והרצונות הולכים ומסבבים כסדר בהנפש, וכשהם זכים ונקיים בלי שום עכירות אזי הולכים ומסבבין כסדר, ואז תמיד כל מחשבותיו ורצונותיו דבוקים בהשם יתברך, ונכסף ומשתוקק תמיד בכל לבבו ובכל נפשו וברצון חזק מאד להתקרב אליו יתברך שזהו עיקר שלימות העבודה כנ"ל אבל מחמת התגברות מצח הנחש על ידי שיונק מנפילת הימים והדעת שבא על ידי טרדת המלאכה והעסק בשביל ממון ופרנסה, על ידי זה נתעכרין מחשבותיו ורצונותיו של האדם, ומזה בא מה שקשה לו מאד להתחיל איזה עבודה מעבודת ה', בפרט התחלת הצדקה קשה וכבד מאד, כי לשם מתכנסין כל העכירות מחמת שעיקר יניקת מצח הנחש הוא משם, מבחינת הימים שנפלו על ידי שהיה צריך לטרוח במלאכה ועסק מחמת שנתעכב השפעת החסד, ומזה יש להם איזה אחיזה וסיוע קצת להטות לב האדם לסברתם שהוא חכמת הטבע, כי הלא הוא רואה שצריך לעשו"ת דייקא איזה עסק ומלאכה על פי דרך הטבע בשביל פרנסתו (ובאמת הוא סיוע של הבל, כי אדרבא מחמת זה בעצמו מוכרח לעשו"ת איזה מלאכה ועסק מחמת שאין התגלות הרצון אצלו בשלימות ואין לו כלי היראה לקבל בתוכה השפעת החסד כנ"ל), ועל כן לשם היינו לענין הכבידות של התחלת עבודת הצדקה שהוא לשבר את האכזריות, לשם מתכנסין כל העכירות שיש בהדמים, היינו כל הבלבולים והעכירות שהיו לו גם כשרצה להתחיל בעבודה אחרת מעבודות ה', אשר הכל בא על ידי התגברות מצח הנחש כנ"ל שהוא בחינת רוגז ואכזריות ועל כן עיקר התגברותו במדת האכזריות שיהיה האדם חס על ממונו מחמת שבילה עליו ימיו ושניו,

עד שנתאכזר על ידי זה באכזריות גדול ואין לו רחמנות על העניים כנ"ל, ועל כן שם במדת האכזריות שם עיקר צמיחת המכה והנגע ולשם מתכנסין כל הקלקולים ועל כן כשזוכה לשבר את האכזריות ולהפכו לרחמנות ולהתחיל בעבודת הצדקה, זה בחינת פתיחת פי המכה, כי שיבר ועשה פתח לשבר את האכזריות שהוא עיקר הנגע והמכה וזה בחינת (דברים ט"ו) פתוח תפתח שעל ידי הצדקה נפתח פי המכה, ועל ידי זה ממילא נתרחבין כל הפתחים של כל ההתחלות שהתחיל בעבודת ה' שזה גם כן בחינת פתוח תפתח כמבואר בפנים אות ב', נמצא ששני הפירושים של פתוח תפתח עולים בקנה אחד ממש ועל ידי הצדקה מעלה נפילת הימים והדעת שזה בחינת זקן זה קנה חכמה וחכמה הוא בחינת כח המושך שמושכת ומוציאה גם הליחות והקלקולים ממקומות הפנימיים, היינו שלא יהיה נמצא בו שום סברה ונטיה לחכמת הטבע אפילו בדקות וברוחניות ובהעלם גדול, ועל ידי זה שמוציא כל יניקותיו של מצח הנחש, אזי נתגלה בחינת מצח הרצון וזוכין לשמוע קול הקריאה של הרגלים, שקורין ומכריזין ומגלין את הרצון

אות כה

וזה בחינת הת וכיבוס הדמים שלא יהיה בהם שום קלקול ועכירות, היינו שלא יהיה לו שום ספק בהרצון, כי לפעמים אף שחכמת הטבע נכנעת (שזה בחינת שהוציאו כל הליחות שבגוף המכה אפילו הליחות הטמונות הפנימיית כנ"ל), אף על פי כן אם אין הרצון חזק ותקיף עדיין בשלימות, אז יכול חס ושלום להתגבר עוד מצח הנחש כנ"ל, שזה בחינת מה שמבואר גם כאן שצריך להדיח ולכבס את הדמים שיהיו זכים ונקיים, כדי שיהיו יכולים לסבב סיבובם כסדר, היינו כנ"ל שיהיו כל מחשבותיו ורצונותיו דבוקים תמיד להשם יתברך ברצון חזק ובאהבה גדולה (שזה גם כן בחינת ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל) ולא יתעכבו עוד הפעם במקום המקולקל, היינו שלא יצטרך עוד למלאכה ועסק על ידי שיש לו ספק ברצון כנ"ל ואז כשזוכה להתגלות הרצון נעשה יראה וזוכה לקבל השפעת החסד, ואז אין צריכין לעשו"ת שום מלאכה ועסק ואין להמצח הנחש שום יניקה, ואז נסגר פי המכה ונתרפא בשלימות, שזה בחינת (ויקרא י"ג) והסגיר הכהן את הנגע, שעל ידי הכהן בחינת חסד בחינת (ישעיה ס"א) ואתם כהני ה' תקראו נסגר פי הנגע והמכה לגמרי ונתרפא בשלימות (אמר המחבר בזה מובן גם מה שאמרו רז"ל בזוהר הקדוש בלק ר"י שזרחה צרעת במצחו של גלית, דכתיב (שמואל א י"ז) היום הזה יסגרך ה' בידי וכתיב (ויקרא י"ג) והסגירו הכהן, היינו מאחר שפגם בבחינת מצח הרצון שעל ידי זה זוכין לבחינת ואתם כהני ה' תקראו שזה בחינת רפואת הנגע והצרעת, על כן זרחה צרעת במצחו דייקא ועל כן מצינו להבדיל גם אצל עוזיהו כשרצה לשמש

בכהונה נאמר בדברי הימים ב' כ"ו והצרעת זרחה במצחו היינו כנ"ל) וזה שסיים גם בסוף המאמר (ויקרא כ"ג) כל מלאכת עבודה לא תעשו, כי אין צריכין לעשו"ת שום מלאכה ועסק, כי נתקיים העולם בחסדו בחינת ואתם כהני ה' תקראו, כי זה עיקר גמר התיקון כנ"ל:

אות כו

שם כי חכמת הטבע וכו' שאוחזין בחכמת הטבע להנאתם וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי לפי זה נמצא שהרצון שיש להם לחכמת הטבע הוא מלובש באיזה דבר שהוא להנאתם ועל כן על ידי שהחכם מקשר כל הרצונות לשרש הרצון, הוא מכניע וסותר כל חכמתם אבל מי שהוא בחינת מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה וכו' נמצא שאין הרצון שלו בחכמתו הרעה מתלבש בשום דבר להנאתו, על כן הוא בקליפה וסטרא אחרא כנגד בחינת הרצון הקדום, שאין בו טעם כמובא בספרים הקדושים כי אין טעם ברצון, על כן קשה להכניעו אם לא על ידי שמוציא ממנו על ידי הצדקה כל חיותו ויניקתו כמבואר בפנים:

אות כז

כבר מבואר לעיל שמאמר זה נאמר בשבועות תקס"ט שחל אז ביום ב', ובמוצאי שבת קודש שהוא לילה ראשונה של שבועות, אז סיפר רבינו ז"ל ענין השיחה הנדפסת [בסמפ"ע] בהשיחות סימן נ"א המתחלת, העולם הזה אינו כלום רק למשוך עצמו אל התכלית הנצחי, ואין להסתכל אם יהיה לו מעות אם לאו, כי בין כך ובין כך יבלה ימיו בשוה וכו' עיין שם מוסר השכל ולעניות דעתי זה שייך למה שנאמר במאמר זה, מענין שיכולין לבלות ימים ושנים רק על ההכרחיות לבד, ומענין נפילת הימים ודעת של הזקנים שאינם כראוי, שעל פי רוב העיקר הוא על ידי טרדת הממון והפרנסה כפי שביארנו לעיל ועיין שם גם כן מה שכתב שם ולעבוד ה' איני יודע וכו' רק עיקר הוא הרצון וכו', ובתוך כך מתפללין ולומדין ועושין מצוות וכו', זה שייך לבחינת התגלות הרצון שבמאמר הנ"ל, כי זה תלוי בזה כנ"ל

אות כח

וגם למה שכתוב שם במאמר הנ"ל שכשיש השפעת החסד אין צריכין לשום מלאכה ועסק וכו', שזה בחינת ואתם כהני ה' תקראו, בבחינת (תהלים ס"ב) ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו בשני אופנים כמבואר בפנים זה גם כן שייך לענין זה כי עיקר העבודה הוא הרצון דהיינו ההשתוקקות והכיסופין וכו' שזה בחינת אהבת חסד, וכל העבודה שעובדין בפועל ממש הוא רק בדרך כאלו וכו' כשזוכין להתגלות הרצון

וממילא מובן שבוודאי מחוייב האדם לעבוד את ה' בפועל ממש גם כן כדי שלא יהיו מעשיו סותרין את רצונו חס ושלום אבל אף על פי כן מי שזוכה להתגלות הרצון אז אפילו אם עובד את ה' הרבה מאד כמו שעובד, אינו יכול למלאות רצונו בזה כי יודע שהעבודה הזאת אינה כלום, והוא כמו שחוק בעלמא ממש כנגד גדולתו יתברך וכו' על כן העיקר הוא הרצון כמבואר בפנים גם אין טוב להיות זקן וכו' כי צריך רק להתחדש בכל יום וכו', זה שייך למה שמבואר במאמר הנ"ל מענין הזקנה דקדושה שהוא להוסיף אור קדושה ודעת בכל יום

אות כט

ועיין שם עוד בשיחה הנ"ל שסיים, רק יש מה שמשביח כשהוא זקן היינו דבר אחר וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על דרך שאמרו רז"ל בבא קמא פ"ב: ארור האיש שיגדל חזרים, וארור האיש שילמד את בנו חכמת יונית וכו' נראה מזה כי הם מבחינה אחת, שזה בחינת מה שמבואר במאמר זה שיניקת מצח הנחש שרש חכמת הטבע הוא מהזקנה דסטרא אחרא וכו', ועל כן אמרו בזה לשון ארור וכו' כנ"ל בחינת הנחש שנאמר בו ארור וכו' ועיין במאורי אור, ועיין מסכת שבת ע"ז: שיב שם ג' דברים שמוסיפין גבורה כשמזקינין והם דג נחש וחזיר, חזיר הוא כנ"ל ונחש מבואר גם במאמר זה היינו בחינת מצח הנחש שיונק מהזקנים וכו' וענין דג עיין בלקוטי הלכות, הלכות דגים הלכה ג' שדגים הם מבחינת מצח הרצון זקנה דקדושה שמתחדש בכל יום להוסיף גבורה בקדושה, רק שיש גם דגים טמאים שהם מבחינת מצח הנחש (ואפשר לומר שזה הענין מה שאמרו רז"ל חולין ק"ט: אסר לן חזירא שרי לן שיבוטא, היינו מוח דג ששמו כן וטעמו כטעם חזיר וכן מה שדגים נקראים תנינים וכן הנחשים כ"ש (שמות ז) והשלך לפני פרעה יהי לתנין גם במאמר זה מבואר דהדר ליה תנינא), ועל כן צריכין סימני טהרה שהם קשקשת וסנפיר, שמרמז על צדקה ורצון שזה בחינת זקנה דקדושה כמבואר שם ועיין עוד נפלאות רבות על פי מאמר זה בלקוטי הלכות, הלכות ברכות השחר הלכה ה' ובהלכות ערב הלכה ג' ועוד במקומות רבים מדבריו ז"ל:

אות ל

עוד יש לומר, כי ידוע כי הצדיקים והחסידים נקראים דגים כמאמר רז"ל (זוהר ח"ג מ"ב) מה דגים אסיפתן מטהרתן אף צדיקים נאמר בהם אסיפה וכן אצל חסידים מצינו לשון זה כמו שכתוב (ישעיה נ"ז) ואנשי חסד נאספים וכו' נאסף הצדיק וכן אספו לי חסידי וכו' וזה שכתב שם רבינו ז"ל הן חסיד זקן הן צדיק זקן זקן אינו טוב וכו', היינו כשנדמה בדעתו שכבר נזקן וכלה כחו מלעסוק ביותר בעבודת השם זה אינו טוב, רק צריכין

להוסיף כח בכל יום בעבודת השם כמו הדג שמוסיף גבורה וכו', ובזה מכניעין קליפת נחש וחזיר שהם בחינת מצח הנחש וחכמת הטבע כנ"ל:

סימן ה

אות א

מאמר תקעו אמונה נאמר בראש השנה שנת תק"ע שחל אז ביום ב' ג', ויש בענין זה המאמר סיפורים נפלאים הרבה ומעט מזה יבואר לקמן:

אות ב

שם אות א' וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק את עצמו באמונה וכו' רוצה לומר כי לפעמים אם האדם מחפש את עצמו בענין האמונה ורואה שאין אמונתו שלימה יוכל ליפול בדעתו על ידי זה ולפגום באמונתו עוד יותר חס ושלום על כן צריך להיות החיפוש העיקר באופן זה בכדי שיחזק את עצמו באמונה שלימה ביותר:

אות ג

שם אות ג', ולדלות ולגלות המים הנ"ל וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי התיקון של בחינת (איכה ב) צעק לבם אל ה' הנ"ל באות ב' בפנים, זה רק מחמת כי שם מקור העצה בחינת (משלי כ) מים עמוקים עצה בלב איש על כן כשצועק מעומקא דליבא ששם מקור העצות שמהם גדילה האמונה, על כן ממשיך על ידי זה איזה בחינת תיקון משם לגדל את האמונה אבל בחינה זאת הוא רק ליחיד ולפי שעה, בכדי שיוכל לקבל רפואה על ידי זה וגם כי לא נתגלה על ידי זה רק מקור העצות שהם בחינת מים עמוקים אבל לדלות ולגלות המים הנ"ל שהם העצות, ולדלותם ולגלותם לכל העולם שיהיה כל אחד מישראל יוכל ליתן עצה לנפשו בשלימות לזה צריכין איש תבונות וכו' ואפשר לומר כי בינה ליבא ובה אתמר (פתח אליהו) הלב מבין, ועל כן האיש תבונות הוא יכול לשאוב ולגלות העצות ממקורם שהם בעומק הלב בבחינת (משלי כ) מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה וכו':

אות ד

שם, כי על ידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים דהיינו לתוך גופים על ידי זה נכפל ונתרבה פרנסתו וכו' הגם כי הדברים עומדים ברום רומו של עולם ואין לנו שום השגה בהם, אף על פי כן נראה לעניות דעתי כי גם זה בכלל דבריו ז"ל, דהיינו על ידי שהצדיק ממשיך השגותיו ממקור עליון וקדוש מאד ושם הם רוחניות אלקות ממש, והוא ממשיך אותם לתוך אותיות המחשבה, ואחר כך לתוך אותיות הדיבור, והאותיות אלו

הם בחינת גופים ממש לגבי אור ההשגה במקורה ופנימיותה שהוא בחינת נשמה נגד בחינת האותיות, בפרט כשהאותיות עוברין במחשבתו של הצדיק המלובשת בגופניות שהם כלי המוחין הגופניים שלו, בפרט כשממשיך אותם לתוך בחינת הדיבור ומדבר אותם בכלי הדיבור הגופנים שלו, זה ממש בחינת בריאה חדשה

אות ה

ועל כן באמת אמרו רז"ל (עיין זוהר ח"א ה) שהצדיקים בוראים עולמות חדשים בדברי תורתם, וכמובא בדברי רבינו ז"ל כמה פעמים כי חידושי תורתם איך שמשיגין אותם בשרשם ברוחניות גדול ונורא מאד עד ששם הם רוחניות אלקות ממש, ואחר כך מצמצמין אותם בצמצומים נפלאים וממשיכין ומורידין אותם ממדריגה למדריגה דרך אלפים ורבבות מדריגות עד שבאים לתוך אותיות ודיבורים וכו', זה בחינת חידוש מעשה בראשית ובריאת עולמות חדשים ממש, ותיכף שיש בריאה תיכף השם יתברך נותן פרנסה וכו' כמבואר בפנים כי גם הרוחניים כשנתצמצמין בבחינת צמצום שהוא בחינת גוף נגד פנימיות רוחניותם אזי צריכין פרנסה, כמו שמצינו אצל המלאכים שהם גבוהים ורוחניים וצריכין גם כן פרנסה רוחניות, כמו שדרשו רז"ל (תהלים ע"ח) לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת ניזונין ממנו (ברכות ס"ג) ועל כן גם אלו הבריאות החדשו"ת ועולמות החדשים שנתהוו על ידי הצדיק צריכין בחינת פרנסה, ומחמת שכולם הם כלולים בהצדיק בעצמו מאחר שנתהוו על ידו, על כן כופלין לו פרנסתו על ידי זה, בבחינת כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו עיין שם ברש"י ובחידושי אגדות כי באמת גם בחינה זו של המשתף שם שמים בצערו כפירוש רש"י או כפירוש חידושי אגדות שפירש שהוא על דרך (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה וכו', גם זה הוא בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים להשיג השגת רוחניות אלקותו יתברך, כי בוודאי לא בא הצער ויסורין רק בשביל זה, וכמובן בדבריו ז"ל בליקוטי הראשון סימן ס"ה במאמר ויאמר בועז וכו' שהצדיקים זוכין על ידי היסורים שעוברין עליהם לבוא להשגות גדולות ולדברים גבוהים מאד וכו' עיין שם וזה בחינת משתף שם שמים בצערו בחינת (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך, כי יודע שהיסורין אלו הם בחינת שדי בחינת התלבשו"ת רוחניות אלקות בתוך צמצומים, כי השם יתברך כביכול מצמצם את עצמו ומתלבש עצמו בתוך הצער והיסורין האלו, שהם בכדי שהצדיק יתקרב אליו יתברך וישיג אותו ביותר (וכל הנ"ל קרוב גם לפירוש רש"י ולפירוש החידושי אגדות), והמשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים הוא בחינת בריאה וצריכה פרנסה ועל כן כופלין לו פרנסתו

אות ו

ובזה יש לומר בדרך צחות על מה שאמרו רז"ל (בראשית מ"ג) ואל שדי יתן לכם רחמים האומר לעולמו די יאמר לצרותי די (מובא ברש"י שם), כי ענין כלליות הבריאה הוא בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים שזה בחינת שדי, רק לפי זה היו יכולין הצמצומים שהם כלל הבריאה להתפשט עד בלי די, עד שאמר השם יתברך לעולמו די, היינו שיתצמצמו הצמצומים ולא יתפשטו יותר מדאי, ועל שם זה נקרא כביכול שדי שאמר לעולמו די על כן אמר גם יעקב אבינו, יודע אני שכל הצרות והיסורין שעברו עלי הם רק בחינת צמצומים ולבושים להשיג על ידם השגות רוחניות אלקותו יתברך על ידי הצמצומים האלו, שזה בחינת שדי בחינת והיה שדי בצריך כנ"ל, שזה בחינת כלל הבריאה גם כן כנ"ל, אך בכדי שלא יתפשטו ויתגברו עלי הצמצומין והיסורין יותר מדאי, על כן התחנן שבבחינה זו עצמו שהוא בחינת שדי, יתן גבול וצמצום להצמצומים והיסורין שלא יעברו עליו עוד, כמו שעל ידי בחינה זו נתן גבול וצמצום לכלל הצמצומים של כלל הבריאה שלא יתפשטו עוד, שזה בחינת האומר לעולמו די יאמר לצרותי די, בחינת ואל שדי דייקא יתן לכם רחמים וכו' כנ"ל ויש לומר שזה עצמו הוא גם כן בכלל המשתף שם שמים בצערו, היינו כמו שפירש"י בפירוש השני שמבקש רחמים מלפניו, והוא באופן הנ"ל שמבקש רחמים מלפני השם יתברך ואומר, יודע אני שהיסורין האלו הם לטובתי בכדי להשיג אותך ביותר ולשוב אליך באמת ולהתקרב אליך ביותר על ידי זה דייקא, שזה בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים בחינת שדי בחינת בריאה, אבל אף על פי כן מתחנן אני לפניך שבבחינה זו עצמה תסיר ממני היסורין בבחינת האומר לעולמו די יאמר לצרותי די, כי ירא אנכי שלא יתפשטו הצמצומים ביותר עד שיסתירו ממני אור רוחניות אלקותך ביותר וכשמתפלל לפניו יתברך באופן כזה, זה גם כן בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים בחינת המשתף שם שמים בצערו וכופלין לו פרנסתו כנ"ל וכל זאת כתבתי להפיס דעתו של המעיין ולקרב הדברים אל השכל קצת, אבל באמת ידעתי כי מאד עמקו מחשבותיו של רבינו ז"ל בכל עניניו כמבואר במקום אחר:

אות ז

שם אות ו', כי על ידי חרב הגאוה דקדושה מתגברים על תאוות ניאוף וכו' רוצה לומר כי כשמתגברין חס ושלום המחשבות רעות של תאוה זו רחמנא ליצלן אזי צריך לחגור חרב הגאוה על יריכו בבחינת חגור חרבך על ירך, היינו להזכיר אח עצמו גודל מעלת יקרת נפשו ונשמתו בשרשה העליון, ושהוא מבני אברהם יצחק ויעקב מזרע ישראל

הקדושים, אשר משה רבינו ע"ה אמר להם אשריך ישראל מי כמוך וכו' ואשר חרב גאותך, כי השם יתברך בעצמו כביכול הוא מגן עזרינו וחרב גאוותינו, ואיך יעלה על מחשבתו לטמא את נפשו הקדושה בתאוה זו רחמנא ליצלן, אשר הוא מעשה בהמה ממש ושייך רק לעכו"ם אשר (יחזקאל כ"ג) בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם וכו', ועל ידי חרב הגאוה הזאת הוא מתגבר על תאוה זאת:

אות ח

שם אות ז' וזה בחינת (שמות ג) ומשה היה רועה וכו' בחינת מוחין תפילין הוא רועה דקדושה היפך רועה זונות רוצה לומר כי מנהיג ישראל הוא בחינת רועה, ואלו המנהיגים שעל ידם מתגבר תאוות ניאוף הם בבחינת רועה זונות:

אות ט

שם, בחינת הצמצום שצריך כל אחד לצמצם את מוחו שלא לצאת חוץ לגבול שיש לו וכו' היינו כשם שצריכין לשמור את הליחות והשמנונית שהם בחינת קיום המוחין שלא לצאת לחוץ חס ושלום בבחינת (ויקרא ט"ו) החתים בשרו וכו', כמו כן צריכין לצמצם את המוחין עצמן שלא לצאת חוץ לגבול שלו וכו':

אות י

שם אות י"ד, כי ראש השנה הוא בחינת תיקון האמונה בבחינת (תהלים פ"ט) אף אמונתך בקהל קדושים וכו' וזה שכתוב ויודו שמים פלאך ה' אף אמונתך וכו', כי תיקון האמונה הוא על ידי בחינת פלא בחינת (ישעיה כ"ה) אודה שמך כי עשית פלא וכו' אמונה אומן כנ"ל באות ב' בפנים:

אות יא

שם אות ט"ו, היפוך ארץ לא זרועה (ירמיה ב) שהוא בחינת פגם האמונה רוצה לומר כי אמונה זה סדר זרעים כנ"ל באות א' וזה שכתב באות ט"ז ארץ לא זרועה זה בחינת פגם אמונה, שעל ידי זה נתקלקלו הזרעים, היינו כנ"ל:

אות יב

שם, מתוקה שנת העובד וכו' (קהלת ז) רוצה לומר שמסלק כל חכמתו ועושה עבדות כעבד ממש בשביל אהבתו יתברך כמבואר לקמן, שזה בחינת בנו העובד וכו':

אות יג

שם, כי אזי זוכה להשיג אפילו מה שהוא למעלה מהמוחין מה שגם משה בחייו לא השיג וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי בכל אחד מישראל בפרט בהצדיקים הגדולים יש בוודאי בכל אחד מהם בחינת משה שהוא בחינת הדעת והמוחין שלו שהם בחינת

(שמות ג) ומשה היה רועה וכו' בחינת שדי של תפלין, שמבואר שם באות ז' שבחינת שדי הזה הוא לכל אחד כפי ערכו ובאות ט' מבואר לענין הנעלם של שדי וכו', דהיינו כשבחינת שדי שהוא המוחין נסתלק וכו' שזה בחינת הסתלקות משה וכו' והנה בחינת שדי הוא הצמצום של המוחין לכל אחד לפי ערכו שזה עיקר תיקון המוחין שלו, ועל כן יש לכל אחד לפי ערכו השגות כאלו, שגם בשעת קיום המוחין שלו בשלימות שזה בחינת משה בחייו לפי בחינתו, אף על פי כן אסור לו לכנוס בהם בחינת (חגיגה י"ג) במופלא ממך בל תדרוש וכו', כי אי אפשר לו להשיג אותם שזה בחינת מה שכתב כאן באות ט"ו, כי אפילו הבן שהוא מחפש בגנזיא דמלכא, אף על פי כן יש מקומות שגם הבן אסור ליכנס לשם ועיין בזוהר בדף קיא: שבכל אדם מישראל צריך להיות עבודתו את ה' בבחינת בן ובבחינת עבד בן היינו לחפש בגנזיא דמלכא על ידי הארת המוחין שלו שזה בחינת בן בחינת משה שיש בו ועבד הוא לעבוד את ה' בתמימות וכו' כמבואר כאן וכל אחד לפי בחינתו יש בחינת השגות שאסור לו לכנוס בהם אפילו עם בחינת הבן שלו, היינו עם הארת המוחין שלו שהם בחינת משה בחייו, כי לפי בחינתו הם בחינת במופלא ממנו, אף שהגדול ממנו במדריגה מותר לו ליכנס בהשגות אלו עם בחי' הארת המוחין שלו, כי בחינת משה בחייו שיש לו הוא גדול ממדריגת השני, על כן מותר לו לחפש בגנזיא דמלכא במקום שאסור לו להשני ליכנס לשם נמצא שכל צדיק וצדיק לפי בחינתו יש בו בחינת מה שמשה בחייו לפי בחינת המוחין שלו לא השיג, שזה בעצמו בחינת שדי בחינת צמצום וגבול המוחין שיש לכל אחד לפי ערכו דייקא וכל צדיק כפי ערכו כשזוכה לסלק במכוון השגת המוחין שלו ועובד את ה' בתמימות, זוכה על ידי זה להשיג אפילו מה שהוא למעלה מבחינת השגת המוחין שלו, שלפי בחינתו הוא בחינת מה שמשה בחייו לא השיג, היינו מה שלא היה יכול להשיג עד הנה עם הארת המוחין שלו שהם בחינת משה בחייו כנ"ל ועל ידי זה נמשך לפי בחינתו בחינת תיקון המשפט

אות יד

(ועיין בסוף המאמר מענין (תהלים ל"ו) משפטיך תהום רבה, ועל ידי העבודות הפשוטות שעובד את ה' בתמימות ובפשיטות שזה בחינת השיתין שמחוללין עד התהום על ידי זה מעלין את המשפט מנפילתו עד התהום וכו' ונראה לענ"ד דרוצה לומר, על פי המובא בסוף מאמר לשמש שם וכו' בלקוטי א' סימן מט גם כן מענין השיתין שמחוללין עד התהום ושם מבואר תהום דא לבא וכו' וכמו כן לענינינו מבואר לעיל אות יג טז כי מקום המשפט הוא בלב כמו שכתוב (שמות כ"ח) ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו וזה גם כן בחינת משפטיך תהום רבה תהום דא לבא, כי מאד עמקו

מחשבות לבו של השם יתברך ומי יוכל להשיג יושר משפטיו, ועל כן הצדיק על ידי שמשליך כל חכמתו ושכלו והשגתו ועובד את ה' בתמימות ופשיטות, ובאמת העבודה הזאת הוא רק מבחינת עומקא דליבא בלי שום השגת המוחין רק בפשיטות מעומק הלב, על כן על ידי זה זוכה להשיג מה שהוא בבחינת למעלה מהמוחין, שאין המוחין יכולין להשיג שם רק כל חד כפום דמשער בלביה, היינו שזוכה להשיג בחינת תיקון המשפט ולהעלות המשפט מן בחינת התהום הנ"ל וזה בחינת (תענית כ"ה) תהום אומר לחבירו אבע מימך, היינו שעבודתו שעובד את ה' מעומקא דליבא שהוא בחינת תהום פועל זאת שיגלה לו השם יתברך בחינת יושר משפטיו ששרשם גם כן בבחינת עומק מחשבות לבו יתברך, שזה בחינת שער החמשים של בינה שגם משה בחייו לא השיגו עד אחר הסתלקותו (ועיין בזה בכתבי האריז"ל ובסידור קול יעקב בכוונת שבועות) שזה בחינת תהום רבה הנ"ל וזה אבע מימך בחינת (עמוס ה) ויגל כמים משפט, ואם שגיתי והוא רחום יכפר)

אות טו

נמצא כל צדיק וצדיק לפי בחינת השגתו יש לו בחינת השגות כאלו שהם אצלו לפי בחינתו מה שמשה בחייו לא השיג, היינו מה שבחינת משה שלו בחייו היינו בזמן הארת המוחין שלו אינו יכול להשיג אותם, כי הם בחינת במופלא ממנו והם בחינת שער החמשים אצלו לפי בחינתו, ועל ידי שמסלק במכוון את חכמתו והשגתו ועובד את ה' בתמימות וכו', על ידי זה השם יתברך מרחם עליו וזוכה להשיג גם השגות אלו, שזה בחינת (מלאכי ג) וחמלתי עליהם וכו' כמבואר בפנים ומה מאד יומתק בזה התכת הכתוב (תהלים ל"ו) משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה' ודרשו רז"ל (חולין ה:) שערומים בדעת כאדם ומשימין עצמן כבהמה, היינו כנ"ל שמסלק כל חכמתו ועובד את ה' בפשיטות ותמימות, על ידי זה נתתקן ועולה המשפט מבחינת משפטיך תהום רבה כנ"ל:

אות טז

ועיין שם בסוף המאמר מענין כשמנסכין מים בחג תהום אומר לחבירו אבע מימיך, ורבותינו ז"ל סיימו שם (תענית כ"ה:) קול שני רעים אני שומע רוצה לומר נסכי יין ונסכי מים כי המים הן פשוטים בתכלית הפשיטות כידוע, וזה בחינת תמימות ופשיטות, ויין הוא בחינת חכמה ודעת כידוע, והחכמה והתמימות הם שני ריעים זה לזה, כי גם בתמימות אסור להיות שוטה כמבואר בהשיחות וכן עיקר שלימות החכמה היא על ידי תמימות, ועל ידי כל זה נתתקן המשפט והארכתי בזה קצת הגם כי דברים פשוטים

המה ומבוארים בפנים, אף על פי כן אמרתי לבאר קצת הענין ביותר, בכדי שלא יפול לב המעיין בראותו פשטות הלשון מה שכתב שם, שאזי זוכה להשיג מה שגם משה בחייו לא השיג, על כן הוכרחתי לבאר איך שבחינה זאת נמצאת אצל כל צדיק כפי בחינתו כנ"ל ובאמת ידעתי כי מאד עמקו מחשבותיו ז"ל, אך אף על פי כן צריכין לבאר קצת גם לפי קט שכלנו ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הלכות תחומין ה"ה ר"ח ה"ו הפקר ונכסי הגר ה"ד נזיקין וכו' ה"ה:

אות יז

השיחה הנדפסת (בסוף סיפומ"ע) סימן כ"ד מעלת הזוכה ליתן מעות לצדיקי אמת וכו' ושם מבואר שהצדיק זוכה על ידי פרנסתו ואכילתו לבחינת אורות הצחצחות בבחינת (משלי י"ג) צדיק אוכל לשובע נפשו בחינת (ישעיה נ"ח) והשביע בצחצחות נפשיך וכו', זה נאמר בסוף קיץ תקס"ט סמוך לראש השנה הנ"ל, וכפי הנראה הוא מעין המבואר במאמר זה אות ג' גם קודם לראש השנה הנ"ל סיפר, שהרבה אנשים קבלו לפניו בקובלנא רבה על חסרון אמונה, וכמה סובלי חולאים היו מהם שקיבלו גם כן לפניו ז"ל על חסרון אמונה אחר כך נכלל זאת במאמר הנ"ל אות א' גם קודם לראש השנה הנ"ל סיפר מענין מה שקרא החולק הידוע להר"ר נתן והר"ר נפתלי ז"ל בשם מגיני ארץ וכו', וגם זה נכלל במאמר זה אות ז', ואינני בקי בסיפור זה היטב כי בחיי מוהר"ן כתוב זה רק ברמז, וכתב שם הר"ר נתן ז"ל על זה בזה הלשון, ואז ראיתי מרחוק נפלאות ה' אשר עדיין אני רחוק להשיגם אפס קצתם עד כאן לשונו ועיין שם גם באות ח' במאמר הנ"ל, בענין שיש נשמות שנפלו וצריכין להחיות ולהשיב אותם בכל מיני מטעמים המשיבים את הנפש, ועל ידי תיקון וזיכוך המוחין שנעשה על ידי המגיני ארץ, על ידי זה נעשין דיבורים כשרים שהם בחינת אמרות טהורות להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות בבחינת שבעה משיבי טעם, עד שיהיה בבחינת (משלי כ"ד) שבע יפול צדיק וקם ועיין שם גם באות ט' שכשהמוחין זכים שעל ידי זה נעשין האמרות טהורות הנ"ל, אזי גם כשנסתלק המוח שהוא בחינת (שמות ג) ומשה היה רועה וכו', ואין נשאר רק הרשימה של המוח שהוא בחינת הדיבור, אז גם הרשימה זכה בבחינת חלום על ידי מלאך, שזה בחינת שאחר הסתלקות משה בא שר צבא ה' ואמר (יהושע ה) עתה באתי וזה בחינת (תהלים ס"ח) ה' יתן אומר המבשרות צבא רב, כי אלו המאמרות טהורות הן בחינת מלאך, שזה בחינת מה שנעלם של שם שדי גימטריא צבאות, היינו כשבחינת שדי שהוא בחינת המוחין נעלם ונסתלק ואזי נשאר רק הרשימה שהוא בחינת נעלם של שדי, אזי זאת הרשימה הוא בבחינת צבאות בחינת מלאך וכו', ושזה בחינת (בראשית א) בצלמנו

כדמותינו שגם כח המדמה הוא בצלמינו בבחינת מלאך וכו' וזה אותיות מלא"ך ראשי תיבות כ'י ל'אלקים מ'גיני א'רץ וכו'

אות יח

ולעניות דעתי רומז בדברים אלו דברים גבוהים ונעלמים בענין מה שעיקר השארת הרשימה הקדושה של רבינו ז"ל היה על ידי הר"ר נתן ז"ל, ומה שעסק הר"ר נתן ז"ל כל ימיו לדבר עם אנשים הרבה מעבודת השם, והקים הרבה נפשו"ת הנפולות והחיה והשיב אותם בשבעה משיבי טעם ממש, כנראה קצת גם מהרשימה הקדושה שנשאר אחרי הר"ר נתן ז"ל בהחיבורים הקדושים שחיבר שהם ליקוטי תפלות וליקוטי הלכות, ויותר מזה אשר הרבה לדבר עם אנשים הרבה בעל פה והשיב את נפשם ממש, והכל הוא על ידי האמרות טהורות שנעשו מהרשימה הקדושה של המוחין הקדושים של רבינו ז"ל, וביותר עסק בזה הר"ר נתן ז"ל אחר הסתלקותו של רבינו ז"ל

אות יט

גם בראש השנה הנ"ל קודם שאמר המאמר הנ"ל, הלך רבינו ז"ל לומר תשליך ונפל על הרפש וכו' ואחר כך נכלל גם ענין זה במאמר הנ"ל בדרך נפלא ונורא מאד כמבואר שם באות ט"ו שצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשו"ת נחת רוח לאביו שבשמים, ועיין שם מה שזוכין על ידי זה גם לעניות דעתי רומז בענין זה ענין נפלא מהתיקונים הגדולים שנעשו גם אחר הסתלקותו ז"ל, על ידי שבאים על קברו הקדוש וצועקים שם אל השם יתברך מעומק הלב כל אחד לפי בחינתו, בפרט על אודות תיקון הברית תיקון הכללי כאשר פקד עלינו בחייו ז"ל על ענין זה, והבטיח לנו להשתדל בטובתינו ובתיקון נפשותינו לנצח, ושרק בשביל זה בחר לו להסתלק במדינתנו באומין בשביל שיוכלו אנ"ש לבוא על קברו וכו' וזה עיקר בחינת העבודה של הצדיק הגדול שמבואר שם באות ט"ו שמסלק כל חכמתו והשגתו שהוא בבחינת בן שמחפש בגנזיא דמלכא ועובד את אביו שבשמים בעבדות פשוט ומשליך ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת ה' ולעשו"ת איזה רצון ונחת רוח להשם יתברך

אות כ

והנה באמת הצדיק הגדול זוכה גם בחיים חיותו להיות בבחינת בן ולחפש בגנזיא דמלכא וכמבואר בליקוטי הראשון סימן ער"ה וגם אז הוא משליך ומסלק כל חכמתו ועובד את ה' בתמימות ובפשיטות, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כפשוטו כנ"ל וגם מקבל על עצמו כל מיני מחלוקות ובזיונות והכל בשביל לעשו"ת רצונו יתברך, וזוכה על ידי זה למה שזוכה כמבואר באות ט"ו הנ"ל וגם מה שמוריד את עצמו ממדריגתו

והשגתו הגבוה והנוראה בבחינת בן המחפש בגנזיא דמלכא, והוא מסלק עצמו מכל זאת ומוריד את עצמו אל נפשו"ת הקטנות והנמוכות והירודות והנפולות מאד, ומשתדל עמהם ביגיעות הרבה ובכל טצדקי דאפשר להעלות אותם מנפילתם וירידתם ולקרבם אל השם יתברך, זה בוודאי בכלל מה שמגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט בשביל לעשו"ת רצונו יתברך, וכמו שאמר רבינו ז"ל על עצמו בפירוש כמה צלם אלקים היו מונחים ברפש וטיט וכו' ואני הוצאתים משם וכו' וכן אמר על עצמו ואני ידיי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא וכו', וכל זה היה בחיים חיותו אבל באמת גם עכשיו אחר הסתלקותו כפשוטו ממש שאז בוודאי מחפש בגנזיא דמלכא, אף על פי כן גילה רצונו שגם עכשיו חפץ ביותר שיבואו על קברו, וכל אחד כפי בחינתו יהרהר בתשובה ויתחרט על מעשיו שאינם הגונים, ויצעק אל ה' מעומק הלב, ויאמר שם העשרה קפיטיל תהלים הידועים, ולא עוד אלא אפילו אם יאמרם כמו שיאמרם, ואז יוריד את עצמו כביכול מבחינת מדריגתו הגבוה והנפלאה והנוראה מאד מאד, בפרט אחר הסתלקותו זה שנים רבות, וישתדל ביותר בטובת ותיקון נפשו"ת השפלות והירודות מאד באופן שיזכו גם המה לשוב בתשובה שלימה ולהתקרב אליו יתברך, והעבודה הזאת הוא ממש בבחינת שמגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט בשביל לעשו"ת רצונו יתברך, ועל ידי זה זוכה גם עכשיו בכל פעם ביותר להעלות המשפט מתהום רבה, ולברר בירורים נפלאים ונוראים מאד עד שעל ידי זה יתתקנו כולם וכמו שדרשו רז"ל סוכה י"ד לענין קברו של משה, ויתן את רשעים קברו וכו' ואת פושעים נמנה וכו' תחת אשר הערה את נפשו למות וכו' ולפושעים יפגיע (ישעיה נ"ג), שביקש בעד פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, וכבר נתבאר מזה קצת לעיל במה שביארנו בלקוטי א' סימן רט"ו

אות כא

ובזה תבין קצת מה שמבואר במ"א (עיין חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומין, סימן ז' ח') שאמר סמוך להסתלקותו, כמה קדושת השם היו כאן (כי גם קדושת השם הוא בבחינה זו שמסרו גופם למלכות בשביל לברר בירורים וכו' כמבואר בכתבי האריז"ל בענין עשרה הרוגי מלוכה וכו'), כמה משפטים יש כאן וכו', היינו שנפל המשפט בתהום רבה בהריגת הקדושים כאלה ותינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא על ידי עכו"ם רוצחים כאלה וכו', שעל זה נאמר (תהלים ל"ו) ומשפטיך תהום רבה, והוא ז"ל עוסק אחרי הסתלקותו בתיקון ענין זה, ובזה תלוי תיקון נפשו"ת ישראל גם בחיים חיותם על ידי זה שממשיך בחינת תיקון המשפט כמובן במאמר זה הנ"ל:

אות כב

וכלל הדברים האלה הוא, שבכאן אות ט"ו עוסק רבינו ז"ל לבאר מענין התיקונים הגדולים שנעשים על ידי הרבי אמתי עם התלמידים, ומענין תיקון האמונה שנעשה על ידי לימוד הישיבה הקדושה הזאת, ומענין הגרים ומענין תיקון המוח שנעשה על ידי זה ועיקר זמן הקיבוץ הוא בראש השנה, ושעל ידי זה נתתקן בחינת החותם דקדושה שזה בחינת תיקון הברית ותיקון המוחין בחינת תפילין וכו', ואחר כך מתחיל לדבר מענין שכשנתתקן המוח בבחינת משה בחינת תפילין אזי גם בבחינת ההסתלקות משה וכו' אזי גם הרשימה שנשאר שהוא בחינת שינה היא טובה גם כן מאד בבחינת (קהלת ה) מתוקה שנת העובד ראשי תיבות משה וכו' (וכבר ידוע מה שדרשו רז"ל (מדרש קהלת שם) פסוק זה על ענין הצדיק לאחר הסתלקותו שאז הוא בבחינת שינה וכו'), מתוקה דייקא בחינת מיין מתיקין בחינת תיקון הברית וכו', ושצריכין דייקא לסלק את המוח, כי צריכין להשליך כל החכמות ולעבוד את ה' בפשיטות וכו' ועל ידי זה זוכה וכו' ולהמשיך בחינת תיקון המשפט וכו' ומסיים נמצא שעל ידי רבי אמת עם תלמידים נעשין ונתתקנין כל הבחינות הנ"ל

אות כג

ולפי פשוטו רוצה לומר, שהתיקונים אלו נעשין על ידי קיבוץ התלמידים אל הישיבה של הרבי האמתי בחיים חיותו, בפרט בראש השנה שאז עיקר זמן הקיבוץ וכו' כמבואר בפנים ולעניות דעתי רומז בזה גם על ענין קיבוץ הקדוש שמתקבצין ומתאספין אליו על ראש השנה גם עכשיו אחר הסתלקותו, וקודם ראש השנה משתטחין על קברו הקדוש ומרבין בתפלות ותחנונים כל אחד כפי ענינו, והעיקר לזכות לתשובה שלימה ולתיקון האמונה ולתיקון הברית ולתיקון המוחין וכו' ואחר כך מתפללין באגודה אחת בבית המדרש הקדוש הנקרא על שמו ז"ל, בוודאי נעשין על ידי זה גם כן כל התיקונים הקדושים המבוארים במאמר זה הנ"ל וביתר שאת, כי (חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם ואפילו משה רבינו ע"ה השיג אחר הסתלקותו מה שלא השיג בחייו וכמו שאמרו רז"ל (עיין בליקוטי הש"ס להאריז"ל מסכת ברכות על מאמר רז"ל (סוף ברכות) תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר (תהלים פ"ד) ילכו מחיל אל חיל הענין כי בעולם שלאחר המיתה תלמידי חכמים עוסקין בתורה ועולין ממדריגה למדריגה ומישיבה לישיבה, כי אפילו משה רבינו ע"ה בכל יום ויום עולה ומשיג יותר, כי כמו שהשם יתברך אין לו סוף כך תורתו אין לה סוף וכו'), ולא מיבעיא תיקון האמונה שבוודאי נתתקן גם עכשיו על ידי קיבוץ התלמידים, שעל ידי

זה נתקבצין ונתלקטין חלקי האמונה, כי כל הקיבוץ הוא רק על ידי נקודת האמונה המושרשת בכל אחד כפי בחינתו, וכמבואר בפנים שהרב האמת הוא משגיח על כל חלקי האמונה של כל אחד ואחד לקבצם ולהעלותם בבחינת (תהלים ק"א) עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי וכו' כי ידוע שכל עסקו של רבינו ז"ל גם בחיים חיותו, היה העיקר להכניס מדת האמונה הקדושה בישראל לגדלה ולהשלימה בבחינת (תהלים ל"ז) ורעה אמונה כמבואר במאמר חותם בתוך חותם בליקוטי הראשון סימן כ"ב עיין שם, וכמובן בכמה מאמרים ממאמריו ז"ל, וכאשר נשמע מפיו הקדוש בעל פה גם כן הרבה מענין זה וכמבואר במקום אחר וביותר עוסק בזה גם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל וכמובן בסימן רט"ו הנ"ל

אות כד

ואפשר שזה בחינת שכן ארץ ורעה אמונה, כי הצדיק הגדול אחר ששוכן בארץ ובעפר שמרמזת על מדת האמונה בחינת (תקוני זוהר ק"כ:) עפר מאנא דכלהו המבואר במאמר זה אות א' ובאות ט"ו, אז דייקא עוסק ביותר לתקן מדת האמונה אצל כלל ישראל לגדלה ולהשלימה נמצא שבחינת תיקון האמונה נמשך גם על ידי הקיבוץ של עכשיו, בפרט על ידי שבאין על קברו וצועקין מעומק הלב בבחינת (תהלים ק"ל) ממעמקים קראתיך וכו', שעל ידי זה נתגדל האמונה בבחינת (ישעיה כ"ה) אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן המבואר באות ב' בפנים:

אות כה

כי עכשיו בוודאי אין עצה ואין חכמה ואין תבונה כי אם לצעוק אל השם יתברך מעומק הלב בבחינת (איכה ב) צעק לבם אל ה' המבואר שם, ועל ידי קיבוץ חלקי האמונה נעשין גרים בכח או בפועל, כמו שגם בימינו אלה נתגיירו גרים הרבה הן במדינתנו והן במדינות אחרות כידוע, בפרט מי יודע כמה גרים נעשו בכח כמבואר באות ד', אף גם בחינת תיקון המוחין בוודאי נמשך גם עכשיו ביתר שאת על ידי הקיבוץ, כי כבר מבואר במאמר זה שעיקר תיקון המוחין הוא על ידי תיקון הברית, היינו על ידי שמעלין מבחינת החתים בשרו וכו' לבחינת חותם דקדושה בחינת מוחין תפילין וכו', והלא עיקר הקיבוץ עכשיו הוא בשביל לבוא ולהתפלל על קברו וכו', שזה בחינת תיקון הברית כאשר הבטיחנו בחייו ז"ל, וזה ממש בחינת התיקון של (ירמיה ט"ו) אם תוציא יקר מזולל המבואר באות י"ד, עד שנעשה על ידי זה בחינת מוחין תפילין שנקראים יקר כמבואר באות ז', ובוודאי על ידי זה נמשך בחינת התנוצצות המוחין כל אחד לפי בחינתו וזה בחינת מה שמוח התלמידים נתחדש ונתתקן על ידי הרב (גם מוח הרב נתחדש על ידי התלמידים אפשר

שבחינה זו גם כן נעשה גם עכשיו, כי על ידי שמוריד את עצמו אלינו לעסוק בתיקוני נפשותינו, על ידי זה בא גם הוא להשגה גדולה ונוראה ביותר כנ"ל, ואז יכול להשלים תיקון נפשותינו ביותר וכן מבואר גם בליקוטי הלכות בכמה מקומות, אך אין לנו עסק בענינים גבוהים ונוראים כאלה)

אות כו

וכן תיקון החמשה חושים שבמוח נעשה גם עכשיו, כי חוש הריח שנתתקן על ידי היגיעות וטירחות שיש לכל אחד, וכן חוש המישוש שנתתקן על ידי ההוצאות שיש לכל אחד לבוא אל הרב זה בוודאי נעשה גם עכשיו, אף גם חוש הראיה והשמיעה והטעם נתתקן גם עכשיו על ידי שמסתכלין על ציונו הקדוש ועל כלל הקיבוץ הקדוש המתאספין ומתקבצין אליו והכל בכחו וזכותו הקדושה ז"ל, ובכל אחד מהקיבוץ בוודאי יש איזה בחינת הארה ונקודה הקדושה מה שקיבל על ידי התקרבותו אליו ז"ל, ועל ידי שנכלל גם כן בהקיבוץ הקדוש הזה נמצא שזה גם כן בכלל (ישעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך, בפרט שכבר מבואר בדבריו ז"ל בליקוטי הראשון בסימן קצ"ב ובסימן ר"ל שעל ידי שמקבל חכמת רבו ודברי אמת שלו על ידי זה הוא מקבל בחינת פניו ועיין גם בסימן קנ"ג מענין קבלת פני תלמיד חכם, שתלמיד הגון כראוי זוכה לקבל פני הרב היינו שיתראה בתוכו פני הרב וכו', וכבר מבואר מזה במקום אחר גם כן וכן חוש השמיעה שנתתקן על ידי שכל אחד שומע המוסר של הרב זה שייך עכשיו גם כן, דעל ידי ששומע ההתעוררות הגדול והקולות והצעקות והבכיות הגדולות מעומק הלב שיש אז בין כלל הקיבוץ שאין צריכין מוסר גדול מזה, כי מתפעל נפש הרואה והשומע גם מרחוק כידוע וכן חוש הטעם מה שכל אחד טועם מתיקות וכו', זה בוודאי שייך גם עכשיו, כי אז כל אחד טועם מתיקות טעם הזכות הקדוש שזכה להתקרב אליו ז"ל ולהכלל בכלל הקיבוץ הקדוש שלו, עד שכל אחד נותן הודאה על חלקו ואומר בפה מלא (תהלים ט"ז) חבלים נפלו לי בנעימים וכו', בפרט כי כבר מבואר באות ט"ו הנ"ל שגם אצל הצדיק הגדול הבעל מוחין ובעל השגה אמיתית אף על פי כן הוא מסלק כל חכמתו והשגתו ועובד את ה' בפשיטות וכו' ועל ידי זה דייקא זוכה להשגות גבוהות מאד וכו'

אות כז

ומזה מובן ממילא כי אדרבא דייקא עכשיו שאין אנו זוכין לראות את מורנו בעיני אדם ממש, וכן לשמוע מוסר מפיו הקדוש ולטעום מתיקות אמרי נועם שלו בפועל ממש בשעת הקיבוץ כמו שהיה בחיים חיותו ז"ל, ואף על פי כן מתקבצין אליו ונשענין על זכותו הקדושה, וכל אחד צועק מעומק לבבו בתמימות ובפשיטות גדול לזכות לשוב אל

ה' ולהתקרב אליו יתברך באמת והחולקים רואים את כל זה ותמהים ושואלים וחורקין שיניהם מאד על ענין הקיבוץ הזה בכל שנה ושנה ביגיעות וטירחות גדולות כל כך ומה אתם רואים ומה אתם שומעים וכו', ואי אפשר להשיב להם שום תשובה נוצחת כלל, כי ענין זה הוא רק כל חד כפום מה דמשער בלביה יודע ומרגיש גודל קדושת הענין הזה, וגודל הפעולה הקדושה והתועלת הגדול שמגיע על ידי זה לכל אחד מהקיבוץ הזה נמצא שהעבודה הזאת היא עבודה פשוטה ותמימה שצריכין לסלק כל החכמות ולעבוד את ה' בתמימות ולעשו"ת גם דברים הנראים כשגעון ממש בעיני העולם, והכל בשביל אהבתו ועבודתו יתברך בבחינת (משלי ה) באהבתה תשגה תמיד המבואר שם באות ט"ו הנ"ל, ועל ידי זה דייקא זוכה כל אחד לפי בחינתו להשיג מה שהוא למעלה מבחינת המוחין שלו, שזה עיקר תכלית שלימות תיקון המוחין כנ"ל נמצא שגם עכשיו זוכין על ידי הקיבוץ הנ"ל לקבל גם בחינת תיקון המוחין, וכן כל התיקונים המבוארים בפנים כנ"ל:

אות כח

והנה רבינו ז"ל בשנת תקס"ט סמוך לפסח ואיני יודע אם לפניו או לאחריו גילה ענין הנורא של העשרה קפיטיל תהלים בפרטיות שהם תיקון למקרה לילה חס ושלום ואז אמר שכמה וכמה צדיקים גדולים שרצו לעמוד על ענין זה וכו' וקצתם לא ידעו כלל מה הוא ענין זה וקצתם התחילו לידע קצת וכו' כמבואר בהשיחות (שבסוף סיפורי מעשיות) סימן קמ"א ואחר כך בראש השנה תק"ע אמר רבינו ז"ל מאמר זה הנ"ל, ובו מבואר הרבה מענין זה ואולי גם זה נוגע להשיחה הזאת רוצה לומר של היוד קפיטיל הנ"ל, ואז בשעה שגילה ענין התיקון הנ"ל אמר שגם כי ימלאו ימיו אזי אחר הסתלקותו מי שיבוא על קברו ויאמר שם אלו היו"ד קפיטל תהלים ויתן פרוטה לצדקה וכו' אזי אתאמץ ואשתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו וכו' כמבואר בשיחה הנ"ל:

אות כט

והנה אחר ראש השנה הנ"ל בין כסא לעשור סיפר רבינו ז"ל ממה שחלם לו על איש אחד וכו' שנפטר ושאל אותו מדוע לא היה אצלו ז"ל על ראש השנה, והשיב לו שכבר נפטר לעולמו ואמר לו רבינו ז"ל ואם האדם נפטר אינו רשאי לבוא על ראש השנה ושתק ומחמת שכמה בני אדם דיברו עם רבינו ז"ל מאמונה כנ"ל דיבר עמו גם כן רבינו ז"ל מזה וכו', והגביה עצמו האיש הנ"ל עד החמה וכו', והיה לרבינו ז"ל רחמנות גדול עליו וכו' והכלל שצריך להתחזק מאד בהאמונה ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן וכו' כמבואר כל זאת בחיי מוהר"ן ז"ל ולעניות דעתי יש לסיפור זה גם כן איזה שייכות למה

שמבואר במאמר הנ"ל באות ט' מענין (תהלים מ"ט) אדם ביקר בל ילין וכו', שצריכין לזכך המוחין כל כך עד שגם לאחר שנסתלקין המוחין בבחינת שינה ולא נשאר רק הכח המדמה ובחינת הרשימו של המוחין יהיה גם זה בבחינת חלום על ידי מלאך ולא חלום על ידי שד רחמנא ליצלן וכן באות ט"ו לענין התיקונים שנעשין על ידי רבי אמתי עם תלמידים וכו', מדבר גם כן מזה שזה בחינת מתוקה שנת העובד וכו' והגם שכאן מדבר מבחינת הסתלקות המוחין בחיים חיותם בבחינת שינה, אף על פי כן נראה מהסיפור הנ"ל שזה שייך גם לאחר הסתלקות האדם ממש, כי אם אינו זוכה אזי יכולין להטעותו אחר כך ביותר בבחינת חלום על ידי שד, שזה בחינת העונש של עולם התוהו רחמנא ליצלן כידוע ואם הוא זוכה והמוחין שלו זכים, אזי זוכה לאחר הסתלקותו להשגה יתירה ביותר כנ"ל:

סימן ז

אות א

מאמר כי מרחמם ינהגם נאמר בשבת חנוכה ב' ימים לחדש טבת תק"ע:

אות ב

במאמר הנ"ל אות ה"א, אמנם מי שרוצה לדבר עם חבירו ביראת שמים רוצה לומר כי מי שיש לו י"ש דבריו נשמעין לכל בני אדם כמו שאמרו רז"ל (ברכות ו:), ולמדו הדבר ממה שכתוב (קהלת י"ב) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' (עיין חידושי אגדות שם) רוצה לומר שאז נשמעין דבריו לכל, מה שאין כן מי שאין בו יראת שמים, אז דבריו שמדבר בענין יראת שמים אין נשמעין, רק לאיש כשר החפץ ביראת ה' באמת בוודאי זה יכול לקבל מוסר מכל אדם על דרך (רמב"ם בהקדמתו לאבות) קבל האמת ממי שאמרו וכו', היינו אפילו מי שאין בו יראת שמים, כשמדבר דברי מוסר ויראת ה' בוודאי צריכין לקבל גם ממנו, רק מחמת שאין בו יראת שמים ויראת חטא על כן אין חכמתו מתקיימת אצל חבירו, ואף על פי שחבירו קיבל דבריו הוא רק לפי שעה ותיכף ומיד הולך ועובר הדיבור מלב חבירו ואינו מתקיים אצלו כלל מחמת שיצא הדיבור ממי שאין בו יראת חטא על כן מי שרוצה להכניס דעת בחבירו עד שיתקיים זה הדעת אצל חבירו וכו' כמבואר בפנים, צריך שיהיה לו בעצמו גם כן יראת שמים כדי שיהיה דבריו נשמעין וכדי שיתקיימו דבריו היינו כנ"ל:

אות ג

שם אות וא"ו, על ידי זה נכנסין אורות המקיפים כו' עיין מסכת עבודה זרה ל"ה:

אות ד

שם אות ח', על כן אם לא יהיה נזהר בדבריו וכו' על ידי זה יהיה נכנס בקשיות ותירוצים שאין הזמן מספיק לבארם כי הם בחינת מקיפין שהם למעלה מהזמן רוצה לומר כי אף על פי שכבר נתבאר למעלה באות ו' שהמקיפים של החכם והרבי שבדור הם בחינת עולם הבא שהוא יום שכולו ארוך כי שם הוא למעלה מהזמן וכו' רוצה לומר שהוא למעלה מכל בחינת הזמן של עולם הזה, אבל אף על פי כן גם שם יש בחינת סדר הזמנים ברוחניות בחינת תקופת הימים תקופת השנים וכו' כמבואר שם באות ו' הנ"ל ועל כן זה החכם אם לא יעשה סייג לדבריו, אזי יוכל ליכנס בהשגת המקיפים שהם למעלה מהזמן גם לפי בחינת הזמן הארוך והרוחני שלו שהוא בחינת סדר הזמנים של עולם הבא וגם כי אף על פי שהמקיפים שלו הם בחינת עולם הבא שהוא בחינת למעלה מהזמן, היינו שמשיג אותם בשרשם ברוחניות בהארה גדולה ובהרחבה כל כך עד שהם בבחינת למעלה מהזמן, אבל אף על פי כן עדיין הוא עצמו בבחינת הזמן של עולם הזה, כי הלא הוא מלובש בגופניות כשאר בני אדם, ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה והיו ימיו מאה ועשרים שנה ועל כן ההכרח לצמצם כל כך את אור השגתו הגדולה והרחבה מאד עד שתוכל להתלבש בתוך הזמן, ועל כן אם לא יעשה סייג לדבריו אזי יוכל ליכנס בהשגות מקיפים כאלו שהם למעלה מהזמן, היינו שלא יוכל להלביש ולצמצם אותם כל כך עד שיתלבשו בבחינת תוך הזמן כנ"ל וגם כי הלא החכם והרבי שבדור כל עסקו הוא להאיר הדעת בבנים ותלמידים, וכל השגות שלו אף על פי שהוא משיג אותם בבחינת השגת עולם הבא שהוא בחינת למעלה מהזמן, אף על פי כן הוא מוכרח לצמצם אותם ולהלביש אותם בצמצומים ולבושים רבים עד שיוכל להמשיך הארת הדעת הזה בבנים ותלמידים שהשגתם עדיין הוא בבחינת תוך הזמן, ואם לא יעשה סייג לדבריו אזי יוכל ליכנס בהשגות מקיפים כאלו שהם בבחינת למעלה מהזמן, היינו שלא יהיה יכול להלביש אותם כל כך עד שיאיר מהם גם לבחינת תוך הזמן בבנים ותלמידים שזה עיקר שלימות ההשגה של הצדיק כמבואר בפנים וכל אלו האופנים הנ"ל שביארנו הכל עולה בקנה אחד למבין קצת ועיין במדרש שיר השירים על פסוק (שיר השירים ח) האלף לך שלמה וכו' אין הרב נוטל שכר על תלמודו עד שישלימנו לאחרים, מבואר מזה שהצדיק צריך לצמצם השגתו שהיא בבחינת אלף להתלמידים שהשגתם בבחינת מאתים עיין שם ותבין לענינינו:

אות ה

שם, כשעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות וכו' (מנחות כ"ט:) רוצה לומר כי כל ענין מאמר רז"ל הזה מבואר בזה, כי גם הקדוש ברוך הוא בעצמו מקיים גם כן בחינת הסייג הנ"ל כי באמת שלימות ביאורי התורה הוא בחינת אין סוף, רק מחמת שאין ביכלתנו להשיג כל כך, על כן צמצם הקדוש ברוך הוא את אור התורה ועשה סייג לדבריו ושיער בדעתו הקדושה מה לגלות בפרטיות בכתב ועל פה, ומה שלא לגלות רק ברמז בעלמא, וכמבואר לקמן בפנים באות יו"ד שגם החכם אומר לפעמים דיבורים שהם רק בחינת רמזים בעלמא בחינת ידים וכו', וזה גם כן מחמת שצריך לעשו"ת סייג לדבריו כאשר יבואר לקמן וכו'

אות ו

וזה בחינת מה שהיה הקדוש ברוך הוא קושר כתרים לאותיות, לרמז על ידם מה שאי אפשר לגלות בפרטיות מחמת הסייג הנ"ל וזהו שאמרו קושר כתרים וכו' כתרים דייקא, לרמז בהם על בחינת המקיפים העליונים והגדולים מאד שהם בחינת כתר כנ"ל אמר לו משה רבינו ע"ה רבונו של עולם מי מעכב על ידך, כי בשלמא החכם צריך לעשו"ת סייג לדבריו מחמת שהוא מלובש עדיין בגופניות בבחינת תוך הזמן, ואם לא יעשה סייג לדבריו אזי יוכל ליכנס בהשגות מקיפים כאלו שהם למעלה מהזמן ככל האופנים הנ"ל, אבל אצל השם יתברך אין שייך זאת ואם תאמר שאי אפשר לבאר הכל בפרטיות כי יהיה למעלה מאד מהשגת דעתינו, אם כן למה לי הכתרים כיון שאי אפשר לנו להשיג אותם אמר לו הקדוש ברוך הוא עתיד אחד לעמוד וכו' שיהיה דורש על כל קוץ וקוץ וכו' כי ר' עקיבא ישיג סוד הרמזים שבכתרים הללו ואז אמר אם כן ראוי שתנתן תורה על ידו ומסתמא היה לו למשה רבינו ע"ה בשאלה זו עמקות גדול וחכמה עליונה מאד אך תיכף כשאמר משה הקשיא נפל בשכלו תירוץ על הקשיא, כי נכנסו בו מקיפים עליונים ביותר אך אם היה אומר גם את התירוץ היו נכנסים בו מקיפים עליונים עוד יותר, והיה בא אל שאלה וקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה על כן אמר לו שתוק על התירוץ כנ"ל כמבואר בפנים:

אות ז

שם, (אבות א) הוו מתונים בדין וכו' שצריך החכם להיות לו מתינות לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד שלפני בחינת דרי מעלה יגלה להם ההשגה שלימה וכו' רוצה לומר היינו כי זה עיקר לימודם, כי כבר הם בעלי השגות גדולות ותכלית הידיעה אשר לא נדע, על כן צריך ללמוד עמם ולהאיר להם שעדיין אינם יודעים כלל מגדולתו יתברך, שזה בחינת

(בקדושה) משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו וכו' כי זה תכלית השגתם ואם ידבר עמהם מבחינת הלימוד של מלא כל הארץ כבודו, ויאיר להם איך שהם סמוכים וקרובים אליו יתברך, וכבר יש להם ידיעה שלימה בהשגת אלקותו יתברך, אין הלימוד הזה להם תכלית השלימות (וכמובן גם כן בליקוטי הראשון סימן ס"ג במאמר סוד כוונת המילה), כי שלימות לימודם הוא להאיר להם ביותר בכל פעם שאינם יודעים עדיין כלל מגדולתו יתברך שזה בחינת מה, וכמבואר בזוה"ק בהקדמה א: כיוון דשאל בר נש ומפשפש לאסתכלא ולמנדע מדרגא לדרגא עד סוף כל דרגין, כיון דמטי תמן מ"ה מה ידעתה מה אסתכלת מה פשפשת, הא כלא סתים כקדמיתא וכו' עיין שם במפרשי הזוהר, כי אדרבה מאחר שהם בעלי השגות ומפשפשין למנדע מדרגא לדרגא וכו' כנ"ל, צריך להאיר להם בכל פעם ביותר כי עדיין אינם יודעים כלל כי גדולת השם יתברך אין סוף וכו'

אות ח

אבל לפני הדרי מטה שהם בני אדם המונחים במדריגה התחתונה ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו יתברך, ואם גם החכם ידבר עמהם ויאיר להם כפי חכמתו הגדולה וכפי מה שהוא יודע מגדולתו יתברך, עד שגם הדרי מעלה עליונים מאד כביכול הם רחוקים ממנו יתברך כפי פחיתות ושיפלות דעתם הקטנה בידיעת הבורא יתברך, גם זה מחליש דעתם מאד וגורם להם התרחקות ביותר מכל שכן אם יאיר להם החכם ידיעת ריחוקם מהשם יתברך כפי מה שהוא יודע מגדולת הבורא יתברך, אזי יתרחקו על ידי זה ביותר עד שיכולין ליפול על ידי זה בנפילה גדולה ביותר רחמנא ליצלן על כן צריך החכם אדרבא לעוררם ולהקיצם בבחינת (ישעיה כ"ו) הקיצו ורננו שוכני עפר, כי טל אורות טליך, כי יש אצל השם יתברך טל של תחיה שיוכל להחיות בו את המתים ממש שוכני עפר ממש, ולגלות להם כי אדרבא כפי מה שהוא יודע מגדולתו יתברך הוא יודע שעדיין ה' עמם ואצלם וסמוך להם, ואפילו בתוך הארץ ממש אפילו אם נפל לשאול תחתיות חס ושלום, אף על פי כן גם שם נמצא כבודו יתברך כי מלא כל הארץ כבודו וכו' כמבואר בפנים, ועל ידי זה הוא מחיה אותם ומקים אותם מנפילתם עד שזוכין לשוב אל השם יתברך ולהתקרב אליו יתברך באמת

אות ט

נמצא שזה החכם העוסק להכניס הארת הדעת האמת בבני אדם לכל אחד כפי בחינתו ומדריגתו, צריך להיות לו מתינות גדול לידע בחינתו ומדריגתו של כל אחד בכדי שיוכל לידע מה לדבר עמו, שזהו בעצמו כוונת דברי רבינו ז"ל במאמר זה אות א' שצריך לידע

איך להתנהג עם הרחמנות כי על רשעים וכו' אסור לרחם וכו', וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות יוכל לרחם על תינוק וכו' ליתן לו מאכל הצריך לגדול וכו', וכן על כל אחד ואחד צריך לרחם במה שצריך לו וכו' היינו כנ"ל כי כבר מבואר שם באות ב', ג', שעיקר הרחמנות הוא להאיר להם הדעת, על כן צריכין לידע כי על רשעים גמורים חס ושלום אסור לרחם, כי הם בבחינת (משלי כ"ט) ושחק ורוגז ואין נחת, כי אם יאיר להם גודל ריחוקם מהשם יתברך יתרחקו ביותר כנ"ל, ואם יחזק אותם כנ"ל אפשר שיתחזקו ברשעתם ביותר, על כן גם הצדיק צריך לרחק אותם אם יודע ומכריע בדעתו שהרשעות שלהם והרע שבהם גבר כל כך עד שאי אפשר להכריע אותם אל הטוב, וכמובן דבר זה גם בדברי רבותינו ז"ל במקומות הרבה, רק שגם על אלו שצריכין לרחם עליהם צריכין לידע איך להתנהג עם הרחמנות, היינו שלהגדולים במעלה יאיר להם בחינת הדעת של בחינת איה מקום כבודו שזה בחינת מה חמית מה פשפשת כנ"ל, ולהדרי מטה שהם בחינת שוכני עפר ממש צריך להאיר להם הדעת של מלא כל הארץ כבודו כנ"ל (ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא, שמה שתפס רבינו ז"ל בלשונו הקדוש לרחם על תינוק של ד' ימים לזונו על ידי חלב דייקא, רומז בזה על דרך שאמרו רז"ל על פסוק (דברים ד) כי שאל נא לימים ראשונים ולמקצה השמים וכו' ועיין בזה גם בזוהר הנ"ל ובמפרשיו ז"ל ועל כן מי שהוא במדריגה קטנה, הוא בבחינת תינוק של ד' ימים, שמרמזין על מדריגות התחתונות של הקדושה שהם בחינת נ"ה"י"מ, או שהוא בבחינת מלכות לבד העומדת נגד נ"ה"י"ם הנ"ל, או רק בבחינת נ"ה"י"ם שבבחינת מלכות לבד כידוע ותינוק כזה צריכין לזונו במאכל דק ורוחני דייקא שהוא החלב כי האמת שבהלימוד הזה של מלוא כל הארץ כבודו יש עמקות גדול ורוחני ביותר, וצריכין להמשיכו ממקור עליון וגדול ביותר, שזה גם כן בחינת מה שכתב רבינו ז"ל גם באות ד', שמי שיודע קצת בידיעתו יתברך הוא יודע שעיקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך כמו שכתוב (בפייט) ואבית תהלה מגושי עפר ומקרוצי חומר וכו'):

אות י

שם (אבות א) ועשו סייג לתורה וכו' כי באמת כל הגדרים וסייגים שגדרו חז"ל הם באמת בוודאי גם כן רצונו יתברך, וכאשר מצווין אנחנו מפיו יתברך לשמוע דברי חכמים ולקיימם רק שאף על פי כן לא ציוה השם יתברך בפירוש, גם על עניני הגדרים וסייגים ובאופנים שגזרו החכמים עצמם כגון בספקן להקל וכל כיוצא בזה הנוהג בדברי חכמים כי שיער השם יתברך בחכמתו מה לגלות בפירוש והשאר לא ביאר בפירוש מחמת

הסייג שצריך לעשו"ת לדבריו, וידע שהחכמים אמיתים ישיגו רצונו יתברך והם יעשו הסייגים והגדרים נמצא מבואר שהסייג לתורה שהם הגזירות שגזרו רז"ל הכל נמשך מבחינת (אבות ג) סייג לחכמה שתיקה הנ"ל:

אות יא

שם אות ח', כי משה ראה באספקלריא המאירה וכו' וישעיה אמר (ישעיה ו) וארא את ה' וכו' עיין זוהר וארא כ"ג: משה זכה באספקלריא דנהרא וכו' ורזא דעינא סתים וגליא סתים חמי אספקלריא דנהרא, אתגליא חמי אספקלריא דלא נהרא ועל דא וארא וכו' באספקלריא דלא נהרא דאיהו באתגליא כתיב ביה ראיה וכו' מבואר לענינינו:

אות יב

שם אות ט', וצריך לכלול העולמות וכו' כדי שיהיה להם יראה וכו' רוצה לומר כי מדת היראה אינו שייך אלא בשנים שזה ירא מפני זה, וזה צריך הרגשת שניהם דהיינו שירגיש את עצמו וירגיש את חבירו שמתיירא מלפניו, מה שאין כן אם הוא בעצמו בטל במציאות עד שאינו מרגיש את עצמו כלל מי יתיירא וכן אם אין לו הרגשה בחבירו שאינו יודע ממנו כלל אז לפני מי יתיירא וכמו כן למעלה ברוחניות בענין יראת ה', צריך להאיר להבן מבחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו, שזה בחינת וארא את ה' שיש לו הרגשה קצת בידיעת אלקותו יתברך בכדי שיהיה לו יראה וכן להתלמיד צריכין להראות לו קצת מההשגה של בחינת מה, בכדי שלא יתבטל במציאות לגמרי ואז יש יראה כנ"ל

אות יג

ובזה תבין דבר נעלם מה שתקנו חז"ל בתפלה לומר ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך, בחינת עשיה בחינת דרי מטה ואימתך על כל מה שבראת בחינת עולם הבריאה בחינת דרי מעלה והוא על דרך מה שפירש"י בפרשת בשלח (שמות ט"ו) תפול עליהם אימתה ופחד אימה על הרחוקים ופחד על הקרובים כי לפי הלימוד הזה הנ"ל בדרי מעלה הם הרחוקים בחינת איה מקום כבודו, והדרי מטה הם הקרובים בחינת מלא כל הארץ כבודו, שזה בחינת עליונים למטה ותחתונים למעלה המבואר בסוף המאמר (ובזה מיושב היטב קושית הש"ס בגמרא ברכות ל"ד: על פסוק שלום לרחוק ברישא והדר לקרוב, והא אמר ר' יוחנן שגדולה מעלת הצדיקים ממעלת הבעלי תשובה עיין שם מה שתרצו לרחוק רוצה לומר לרחוק מעבירה וכו' ולפי הדברים הנ"ל מיושב על נכון, כי אדרבא הצדיקים גמורים שהם רחוקים מעבירה והם בבחינת דרי מעלה הם נקראים רחוקים בחינת עליונים למטה, כי זה עיקר השגתם לידע שהם רחוקים ממנו יתברך בחינת איה מקום כבודו כנ"ל), אך מחמת שעיקר היראה הוא על ידי כלליות העולמות

כנ"ל, שזה בחינת שמראין להדרי מטה גם קצת מההשגה של איה הנ"ל שהוא בחינת התרחקות, וכן להדרי מעלה מראין קצת מההשגה של מלא שהוא בחינת התקרבות, וכל זאת בשביל היראה כנ"ל על כן אמר אחר כך ויירא וכל המעשים על דרך שפירש"י סוף פרשת עקב מורא על הרחוקים וזה ויירא וכל המעשים, כי מראים להם גם בחינת התרחקות בכדי שיהיה להם יראה וישתחוו לפניך כל הברואים, זה בחינת ההתקרבות שמראין לבחינת הדרי מעלה כנ"ל וזה ויעשו כולם אגודה אחת וכו', היינו בחינת כלליות העולמות הנ"ל עליון בתחתון ותחתון בעליון כמבואר בפנים:

אות יד

שם אות יו"ד, ועל ידי כלליות בן ותלמיד נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, שאז נמשך על ידי הדעת הקדושה של המקיפין גם בחינת יראה שהוא בחינת מלכות, בחינת מוראה של מלכות כמבואר לקמן בפנים באות י"ג ועל כן על ידי זה מי שהוא איש חיל וכו', היינו שיש לו קצת ממשלה ויש לו איזה שייכות עם המלכות, על כן יכול לקבל בשעת האכילה הארת הרצון שהוא בחינת הארת הרצון בחינת הארת המקיפים העליונים הנ"ל, שמשם מקבלת המלכות שהיא בחינת יראה את הפרנסה וזה גם כן בחינת (רות כ) לעת האוכל גשי הלום אין הלום אלא מלכות וכו' המבואר לקמן, היינו בחינת היראה הבאה להאדם בעת האכילה כמבואר לקמן במאמר רצועה היתה יוצאת וכו' סימן ע"ז עיין שם וזה גם כן בחינת (קהלת י) אשריך ארץ שמלכך בן חורין המובא לקמן, היינו כשיש בחינת כלליות בן ותלמיד שהוא בחינת יובל בחינת חירות, ועל ידי זה נמשך יראה שהוא בחינת מלכות, והמלכות מקבלת פרנסה מן המקיפים העליונים, ואז (שם) ושריך בעת יאכלו, היינו שמי שהוא איש חיל ויש לו איזה שררות וממשלה זוכה לקבל בשעת האכילה הארת הרצון שהוא בחינת בעת יאכלו כמבואר בפנים:

אות טו

שם, כי כשהחכם מגלה חכמתו לפעמים אומר איזה דיבור שמרמז בו רמזים לתלמידיו דהיינו מה שאי אפשר לבאר בפיו בפירוש וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על פי המבואר למעלה באות ז' שהחכם צריך לעשו"ת סייג לדבריו כי יש מקיפים שאין צריך להמשיכם על כן יש דברים שאסור לגלותם וכו' רק מחמת שהחכם הנ"ל רוצה להטיב מטובו לאחרים ולהודיע לתלמידיו הארת דעתו הקדושה בשלימות, על כן גם הדברים שאינו רשאי לגלותם לפני התלמידים הוא מרמז להם על כל פנים בדיבורים כאלו, שאם יזכו התלמידים אז יבינו כוונת רבם גם באלו הרמזים, והרמזים האלו הם בחינת הידים שיש בים החכמה וממילא מובן שבאלו הידים שהם בחינת הרמזים שם

מאירין המקיפים ביותר, כי בהם מרומז השכל העליון של החכם שאינו רשאי לגלותם בפירוש לפני תלמידיו, בכדי שלא ימשיך על ידי זה מקיפים עליונים מאד שאין צריך להמשיכם כנ"ל ומחמת שהמלכות מקבלת הפרנסה מהידים הנ"ל, על כן מתגלה שם בתוך האכילה והפרנסה הארת המקיפים שהם בחינת הארת הרצון וזה שסיים רבינו בסוף אות יו"ד הנ"ל וזה בחינת (תענית ה:) אין מסיחין בסעודה, כי אז בשעת סעודה מאיר הארת הרצון שהוא בחינת הארת המקיפים שהם בחינת שתיקה בחינת (מנחות כ"ט:) שתוק כך עלה במחשבה, כי בחינת הרמזים הנ"ל הוא מחמת שיש דברים שאינו רשאי לגלותם, והם בבחינת סייג לחכמה שתיקה בחינת שתוק כך עלה במחשבה כמבואר לעיל באות ז', ומשם מקבלת המלכות הפרנסה כנ"ל וזה בחינת אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט וכו', רוצה לומר שלא יבוא להמשיך בעולם הזה מקיפין כאלו שאי אפשר להמשיכם עד לעתיד לבוא בעולם הבא כי קנה הוא בחינת עולם הבא, וושט הוא בחינת עולם הזה כמבואר בזוהר פינחס רל"ב:

אות טז

שם, (תהלים ק"ד) זה הים גדול ורחב ידים וכו' היינו שהים החכמה שנתגלה על ידי החכם האמת בוודאי הוא ים גדול ורחב ידים, כי יש בו דיבורים כאלה שהם בחינת רמזים בחינת ידים, והם רמזים רחבים וגדולים מאד וכלולים בהם דברים עליונים וגדולים מאד שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות, כי הלימוד של ים החכמה הזה עם הרמזים שבו הוא כולל את כולם גדולים וקטנים דרי מעלה ודרי מטה וזה שם אניות יהלכון, היינו ששם מאירין המקיפין שהם בחינת אניות בחינת (משלי ל"א) היתה כאניות סוחר המבואר לקמן באות י"ג לויתן זה יצרת לשחק בו, לויתן זה בחינת מלכות וכו' כמבואר בפנים כולם אליך ישברון וכו', והמלכות מלקט ומקבץ כל אלו הבטחונות וכו' ועולה עמהם ומקבלת הפרנסה מהידים כנ"ל וזה לתת אכלם בעתו, בחינת הארת הרצון שמתגלה בתוך הפרנסה וכו'

אות יז

נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי הפרנסה הוא לכאורה רק קיום החיות של האדם וצריכין לצפות ולקוות ולייחל על זה ולישא עיניו למרום שישפיעו לו פרנסתו, והחיות עצמו של אדם שופע והולך כסדר, כל זמן שהשם יתברך רוצה שיחיה האדם אזי שופע והולך לו שפע החיים כסדר ואין צריך לקוות ולייחל על זה כל כך והגם כי מסתמא ישרים דרכי ה' ואין לנו להרהר אחריהם חס ושלום, מכל מקום לפי דברי רבינו ז"ל הנ"ל יכולין להבין קצת רמזים בענין זה כי באמת החיות של האדם בעצמו צריכין להאיר

בו בכל פעם הארה עליונה והתחדשו"ת חדש ממקור עליון שהוא שורש החיים והנה ידוע כי החיים הוא בחינת החכמה כמו שכתוב (קהלת ז) והחכמה תחיה וכו', ושורש חיות החכמה בעצמה הוא מהרצון העליון שהוא בחינת כתר ועל כן על ידי האכילה שמאיר בה הארת הרצון העליון הנ"ל, על ידי זה נתחדש חיות האדם ומאיר ביותר, ומזה נשתלשל שורש הענין שצריכין לקוות ולייחל על פרנסה, שזה בעצמו בשרשו הוא בחינת הארת הרצון, שזה בחינת השתוקקות וגיעגועים וקיווי ויחול אליו יתברך וזה שכתוב (תהלים קמ"ה) עיני כל אליך ישברו, היינו הגם שנראה שבוטחין ומייחלין ונושאין עיניהם על הפרנסה, אבל באמת אליך ישברו אליך דייקא, שבשרשו נמשך זה מבחינת הארת הרצון, שצריך כל אחד לכסוף ולהשתוקק ולהתגעגע אליו יתברך תמיד בכל עת ועל כן על ידי הבטחון שנמשך בשרשו מבחינת הארת הרצון, על ידי זה ואתה נותן להם את אכלם בעתו דייקא, בחינת הארת הרצון שבשעת האכילה, וזה פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון כמבואר בפנים וזה שדקדק לכל חי דייקא, כי הרצון הזה מאיר בהחיות כנ"ל, ואם שגיתי בענין זה והוא רחום יכפר ויהיה איך שיהיה, על כל פנים מחמת שבחינת הבטחון שהכל מצפין ומסתכלים ומייחלים על השפעת הפרנסה זה גם כן בחינת רצון, על כן המלכות מלקט ומקבץ כל אלו הבטחונות ועולה עמהם אל בחינת הידים שבים החכמה שבהם מאירין המקיפין שהם בחינת רצון ומקבלת משם הפרנסה, ועל כן יכולין לקבל בשעת האכילה והפרנסה הארת הרצון כנ"ל, וזהו כולם אליך ישברון לתת אכלם בעתו וכו' כמבואר בפנים:

אות יח

שם אות י"א, כל אחד כפי מה שזוכה לפעול בקשת סלח נא וכו' כמו כן נעשה בחינת חנוכת הבית בחינת חנוכה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, על דרך שאמרו רז"ל (ברכות ל"ג) כל מי שיש בו דעת כאלו נבנה בית המקדש בימיו, נמצא כי הדעת הוא בחינת בנין בית המקדש ועל ידי הדעת ניצולין מעוונות כנזכר לעיל אות ג', שזה בחינת הבית המקדש שעל ידו היינו נקיים מעוונות וכו' כמבואר בפנים, והדעת הזה הוא כלול מבחינת בן ותלמיד, ובחינה זו היה גם כן בבית המקדש וכו', וכן כל הבחינות הנ"ל כמבואר בפנים:

אות יט

שם אות י"ג, נזדעזע ר' יהושע וננער ר' אליעזר וכו' נראה לעניות דעתי שרומז בזה למה שמבואר לעיל באות ד' שצריכין לדבר אחד עם חבירו ביראת שמים, ואז כשאחד מאיר לחבירו באיזה דיבור נחשב חבירו אצלו בחינת תלמיד ולפעמים הוא להיפך, דהיינו

שהוא מקבל מחבירו אז הוא בבחינת תלמיד לגבי חבירו וכו' ובאות ט' מבואר מענין כלליות בן ותלמיד והגם כי רוצה לומר שהחכם בעצמו צריך לכלול העולמות ולהאיר גם להדרי מעלה מבחינת הלימוד של מלא כל הארץ כבודו, וכן להדרי מטה גם בחינת הלימוד של איה כנ"ל, אף על פי כן לפעמים נעשה זאת הכלליות גם בין התלמידים בעצמן שהם כלולים מבנים ותלמידים, כי יש בהם דרי מעלה ודרי מטה ומדברים זה עם זה ומקבלין דין מן דין, ואז הדרי מעלה נכללין גם בבחינת הלימוד של הדרי מטה, והדרי מטה נכללין גם בבחינת הלימוד של דרי מעלה ונעשה יראה וזה מרומז גם כאן, שעל ידי זה שנזדעזע ר' יהושע נער ר' אליעזר, ונכלל מבחינת השגה של התלמיד אמר לו מה זה יהושע שר' אליעזר הביא את ר' יהושע לבחינת ההשגה של הבן שהוא בחינת מ"ה וכו' כמבואר בפנים:

אות כ

שם ויהי מקץ וכו', ופרעה הוא בחינת יובל וכו' היינו שמבחינת המקיפים העליונים של החכם והרבי שבדור, שהמקיפין שלו הם בחינת עולם הבא בחינת תקופות הימים תקופות השנים, משם נמשך ונתגלה בחינת הלימוד של כלליות בן ותלמיד שהוא בחינת יובל וכו' והנה פשוטו של מקרא מספר איך שהודיעו לפרעה בחלום אודות שנות השבע והרעב שעתידין לבוא, וזה מחמת שהיה מלך על כן הודיעו לו כמו שאמרו רז"ל ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר היטב, כי הפרנסה נמשכת דרך המלכות וכו' כנ"ל, ועיקר התיקון היה על ידי יוסף שכלול מכל הבחינות הנ"ל, כי יוסף הוא בחינת הצדיק שנקרא כל, והיו לו בנים ותלמידים שהם מנשה ואפרים, וגם הוא בעצמו היה כלול מבחינת בן ותלמיד, כמו שכתוב (בראשית ל"ז) כי בן זקונים הוא לו, שכל חכמתו של יעקב נמסרה לו, ונאמר בו (שם מ"א) אין נבון וחכם כמוך, ונאמר בו (שם מ"ב) את האלקים אני ירא, ונאמר בו ויוסף הוא השליט בחינת מלכות, הוא המשביר לכל עם הארץ בחינת הפרנסה שנמשך על ידי המלכות, ונאמר בו (שם מ"א) איש אשר רוח אלקים בו:

אות כא

שם, וזה בחינת קבורת משה וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי קברו של משה כלול גם כן מבחינת המקיפים הנ"ל שהם בחינת (תהלים ל"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (ליראיך דייקא כי מהם נעשה יראה כנ"ל), כי הם ספונים וטמונים מעין כל, והם בחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע וזה בחינת (דברים ל"ד) ולא ידע איש את קבורתו וכו' ודרשו רז"ל (סוטה י"ד) שגם משה בעצמו לא ידע, כי הוא בחינת תכלית הידיעה הנ"ל, ושם הוא בחינת הארת הרצון שהוא למעלה מכל הידיעות, שזה בחינת רעוא

דרעווין רצון שברצונות שנסתלק בו משה ומאחר שקבורת משה הוא בחינת המקיפין הנ"ל, ועל כן עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה כמבואר בפנים:

אות כב

שם, וענוה גדולה מכולם וכמו שאמרו רז"ל וכו' עיין תוספות שם במסכת ע"ז כ: ד"ה ענוה וכו' שענוה גדולה מיראה וכן הוא בתוספות יבמות קג: ד"ה המסוליים, שהביאו שם מאמר רז"ל (ירושלמי שבת א- ג) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה היינו יראה עשתה ענוה עקב לסוליתה וכו' וכבר מבואר לעיל שיראה הוא בחינת מלכות, וענוה מבואר בכתבים שהיא נמשכת מבינה ועל כן משה רבינו ע"ה שזכה למ"ט שערי בינה נאמר בו (במדבר י"ב) עניו מאד וכו' (ועיין גם במאמר כי אקח מועד בליקוטי הראשון סימן קל"ה), ובינה הוא בחינת יובל הנ"ל שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד שנמשך מהמקיפין הנ"ל, שכל זה הוא בחינת חנוכה כמבואר לעיל אות י"א או יש לומר, דרוצה לומר ענוה גדולה מכולם, כי ענוה הוא בחינת מ"ה בחינת (שמות ט"ז) ונחנו מ"ה בחינת מה הנ"ל שהוא בחינת שפע הכתר (ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא שזה רומז רבינו ז"ל בפסוק ויהוש"ע ב"ן נו"ן מל"א רו"ח חכמ"ה כ"י סמ"ך מש"ה א"ת ידי"ו עלי"ו בסופי תיבות יש בהם צרוף חנוכ"ה כמבואר בפנים, ויש בהם צירוף עני"ו את"ה, עניו הוא בחינת יובל הנ"ל או בחינת שפע הכתר הנ"ל, אתה הוא בחינת יראה שהוא בחינת גבורה כידוע, והם אלף ות"ה גבוראן שזה בחינת אתה כמבואר בכוונות אתה גבור וכו'):

אות כג

שם כי אלו הדברים נאמרו וכו' היינו מענין וזה בחינת קבורת משה וכו' עד כאן הם מהדברים שאמר רבינו ז"ל לפני אנשי שלש סעודות אחרים היינו לפני העליונים כי יש אנשי שלש סעודות אחרים שאומר לפניהם גם כן, ומובן מדבריו שבשעה שאומר תורה לפני מקורביו ותלמידיו (שהם דרי מטה ממש), עומדים שם אז מי שעומדים (היינו דרי מעלה ממש), ואומר לפניהם גם כן מעין התורה שאומר לפני התלמידים מקורביו אבל בוודאי אותה התורה שהוא אומר לפניהם אז היא גבוהה יותר הרבה ומעט מעט מן אותן הדיבורים אמר לפני התלמידים אז ברמז בעלמא וכו', והן הן הדברים הנכתבים שם אחר המאמר הנ"ל, כך כתוב בס' חיי מוהר"ן ז"ל:

אות כד

עיין לקמן בסימן ס"ח עיקר שלימות הצדיק וכו', ושם מדבר גם כן מבנים ותלמידים וכו' ושייך גם כן למאמר הנ"ל וקודם שגילה הענין שבסימן ס"ח הנ"ל אז דיבר שהיו כמה גדולים שכל אחד עשה ותיקן מה שתיקן ואחר כך נפסק וכוונתו לענין ההארה שהאירו

דעתם בתלמידיהם וקרבו כמה אנשים להשם יתברך אבל אחר כך נפסק הארתם, אבל צריכין לעשו"ת דבר שלא יהיה נפסק לעולם, שאלו אנשים יעשו אנשים אחרים ויקרבו אותם להשם יתברך והם יעשו עוד אנשים וכן לעולם וכן נשמע מפיו הקדוש מכבר גם כן, שהמקורבים שלו בהכרח שיאירו בחבריהם ותלמידיהם, וכל אחד מוכרח שיעשה איזה פעולה ויאיר בחבירו וחבירו בחבירו, כי יש ענפים להאילן ומאותן ענפים יוצאים עוד ענפים וכן להלן יותר וכו' וכו', וכבר מבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומין סימן מה) מה שאמר שהאש שלו תוקד לעולם ולא תכבה, (ואמר בזה הלשון מיין פאייריל וועט שוין טליען ביז משיח וועט קומען) והתחלת השיחה שבסימן ס"ח הנ"ל התחיל, ממה שהוכיח לאיש אחד שיחזיק בלימודו וכו' המבואר במקום אחר ואחר כך ענה ואמר הלא גם אנכי לומד גם כן והלימוד שלי הוא חידוש וענה ואמר אני יכול ללמוד, אני יכול להראות ללמדן הגדול שבגדולים שעדיין אינו יכול ללמוד כלל ואינו יודע כלל וכן להיפך אני יכול להראות להקטנים במעלה שגם הם קרובים להשם יתברך ולהתורה וכו', ונכנס משיחה זאת לתוך שיחה הנ"ל, וגילה כל הענין הנאמר שם מענין בן ותלמיד מה שדרי מעלה שואלים דייקא איה מקום כבודו ולהיפוך דרי מטה אומרים מלא כל הארץ כבודו וכו' וכל הענין שם ואחר כך בשבת חנוכה הנ"ל נכלל כל זאת גם כן במאמר הנ"ל, עיין בספר חיי מוהר"ן:

אות כה

גם בימים האלו נאמר השיחה (הנדפסת בסוף סיפורי מעשיות) סימן ל"ב המדבר שם הרבה מחיזוק אמונה, ושעל ידי אמונה יכולין לבוא לבחינת רצון שהוא למעלה אפילו מבחינת חכמה וכו' כמבואר שם גם אז נאמר השיחה שנדפסת שם בסימן מ"ם מענין גלגל החוזר שקורין דריידיל, ומענין חנוכת הבית המקדש ששם היו בחינת עליונים למטה ותחתונים למעלה וכו' וכל זאת שייך למאמר כי מרחמם ינהגם הנ"ל כמבואר שם:

אות כו

אמר המחבר שמעתי מאבי ז"ל ששמע מגדולי המקורבים של רבינו ז"ל, שהבינו מרמיזותיו הקדושים של רבינו ז"ל, שבזה המאמר הקדוש סמך ידיו על הר"ר נתן ז"ל שהוא יהיה המוציא והמביא בכל ענייניו הקדושים של רבינו ז"ל לאחר פטירתו, כמו שראינו בעינינו שכן היה שכל עיקר קיום השארתו הקדושה של רבינו ז"ל לנצח היה רובו ככולו כמעט רק על ידי הר"ר נתן ז"ל כידוע ולעניות דעתי רימז רבינו ז"ל במה שמבאר בסוף המאמר ברמז בענין קבורתו של משה ומענין ויהושע בן נון וכו' כי סמך משה את ידיו עליו, לענין שקיום ההשארה הקדושה של הדעת הקדוש שלו שצריכין

להאיר אותה לנצח בבנים ותלמידים וכמו שאמר בפירוש קודם שאמר המאמר הנ"ל (והנ"ל), וכמבואר להדיא גם במאמר הנ"ל אות ד' שזה עיקר שלימות הצדיק שגם אחר הסתלקותו יאיר דעתו הקדושה בבני עולם הזה השפל בבנים ותלמידים, כי הדעת הקדושה שלו כלול מבנים ותלמידים בחינת דרי מעלה ודרי מטה וכו' כמבואר בפנים ורימז כאן שעיקר הארת דעתו הקדושה לאחר פטירתו הוא על ידי קדושת קברו הקדוש שציוה בחיים חיותו לבוא לשם ולהתפלל שם הרבה להשם יתברך ולומר תהלים וכו', ומי שיקיים דבריו הבטיח לו שבוודאי ישתדל לטובתו בכל טצדקי דאפשר וכמבואר כבר כמה פעמים ורימז לנו כאן שממש כמו בחיים חיותו היה מאיר דעתו הקדושה לכל אחד ממקורביו כפי בחינתו, למי שהוא מבחינת הדרי מעלה היה מאיר בו ההשגה של מה בחינת איה מקום כבודו ולמי שהוא מבחינת הדרי מטה היה מאיר בו בחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו וכו' כמו כן ממש גם עכשיו יש כח זה בבחינת קבורתו של משה שמקבל משם כל אחד תועלת לנפשו כפי בחינתו בחינת עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה כמבואר בפנים, והעיקר על ידי שיקיימו כאשר פקד עליהם שיחזיקו את עצמם כולם באהבה ואחדות גדול כמבואר כבר במקום אחר (חיי מוהר"ן שם ל"ד)

אות כז

ורוצה לומר על דרך שמבואר כאן במאמר זה אות ד' שצריכין ליזהר להשתדל בזה לדבר אחד עם חבירו ביראת שמים, שזהו העיקר מה שהיה רצונו ז"ל שיחזיקו את עצמו אנשי שלומינו באחדות והתחברות ואהבת החבירים, היינו להתוועד יחד ברוב הפעמים ולדבר אחד עם חבירו ביראת שמים ולחזק אחד את חבירו מאד בהאמונה הקדושה ולילך בתמימות וכו' כמבואר בהשיחות הנ"ל שהיה אז, ולחזור ולשנות בכל פעם אחד עם חבירו מגודל נפלאות קדושת הארת הדעת הנפלא והנורא שנמשך ממקור עליון קדוש ונורא מאד שעסק רבינו ז"ל כל ימי חייו הקדוש להאיר בתלמידיו, וצוה בפירוש שהתלמידים אלו יאירו עוד להלן בתלמידים וכן עוד להלן להלן וכו' כנ"ל, וכמבואר גם במקום אחר מה שאמר ברתת וזיעה ורעדה גדולה את הפסוק (דברים ד) והודעתם לבניך ולבני בניך, ואמר בזה הלשון: אייערע קינדער זאהלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאהן וכו' נמצא שכל אחד מאנשי שלומינו עד דורות עולם מחוייבים להשתדל בזה להמשיך קדושת הארת הדעת הזה מדור לדור עד עולם כנ"ל ועל ידי זה נכנסין אורות המקיפין דהיינו שזוכין לידע ולהבין בכל פעם בעניניו הקדושים מה שלא ידעו מתחלה

אך בוודאי עיקר הכח והזכות לקיים קשר האחדות והעסק בענייניו הקדושים של רבינו ז"ל לדורות עולם הוא על ידי בחינת קבורתו של משה כנ"ל

אות כח

ובמה שביאר עוד אחר כך בפסוק ויהושע בן נון וכו' כי סמך משה את ידיו עליו וכו' נראה לעניות דעתי כי בזה רימז בחינת הסמיכה להר"ר נתן ז"ל, אשר על ידו יהיה עיקר קיום ההשארה הקדושה של רבינו ז"ל, כי כבר מבואר גם במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן סימן ב) בביאורינו על מאמר קרא את יהושע סימן ו' בליקוטי הראשון שאמר רבינו ז"ל להר"ר נתן ז"ל אז שבכל מקום שנתוועדים יחד רבי אמיתי עם תלמידים הוא בחינת משה ויהושע וכו' ועיין גם בביאורינו למאמר חדי ר' שמעון סימן ס"א ולסימן רט"ו, ובביאורינו למאמר תקעו אמונה סימן ה"א, ומבואר משם שרבינו ז"ל רימז על עצמו שיש בו מבחינת משה, ועל תלמידו הר"ר נתן ז"ל שיש בו מבחינת יהושע וגם במאמר כי מרחמם הנ"ל אות ז' שמתחיל לבאר המשנה (אבות א) הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין וכו', נראה לעניות דעתי גם כן שרבינו קיצר בדבריו, כי כן דרכו בקודש כידוע, וכוונתו גם כן על מה שנאמר שם בתחלה (שם) משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', כי במשנה זו הורה לנו סדר שלשלת קבלת תורה שבעל פה איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה כי כן העיקר שצריך החכם האמת שהוא בחינת משה שיהיה הארת דעתו הקדושה מאיר מדור לדור עד עולם גם אחר הסתלקותו

אות כט

וזהו שכשאמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אל הר העברים וכו', ביקש מלפניו יתברך (במדבר כ"ז) יפקוד אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה וכו' רוצה לומר על דרך שאמרו רז"ל בששי נברא האדם שיש בו מעליונים ותחתונים וכו' נמצא שכל אדם מאחר שיש בו גוף ונשמה הוא כלול מבחינת דרי מעלה ודרי מטה בפרט לפי מה שפירש"י אלקי הרוחות וכו' שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, היינו שידע להמשיך הארת הדעת לכל אחד כפי בחינתו, להדרי מעלה כפי בחינתם ולהדרי מטה כפי בחינתם וזה (במדבר כ"ז) אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, היינו שהוא בעצמו יהיה בבחינת עייל ונפיק, שזה בחינת הלימוד של בן ותלמיד והכל לטובת ישראל וזה אשר יוציאם ואשר יביאם, היינו שיכניס בהם גם כן זה הלימוד וזה (שם) ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה, כי בוודאי צריכין ישראל רועה נאמן מנהיג אמתי שיהיה בבחינת משה רבינו ע"ה שהיה רחמן אמתי ועסק בזה לרחם על ישראל ולהאיר להם הדעת וכו'

אות ל

וזה שאמרו רז"ל (ילקוט שמעוני פנחס) שביקש משה שיירשו בניו את גדולתו, והוא על דרך ששמעתי מפיו הקדוש של הר"ר נתן ז"ל שיחה נפלאה ונוראה בענין זה, באשר שרבינו ז"ל היה משתוקק שישאיר אחריו בן זכר ממלא מקומו והאריך הר"ר נתן ז"ל אז בביאור דבר זה קצת על פי מאמרינו זה הנ"ל, כי באם היה נשאר מרבינו ז"ל בן שהוא תלמיד אמיתי שיקבל הארת דעתו הקדושה של אביו הקדוש, בוודאי כבר היה העולם בא לתכלית השלימות והתיקון ויש לומר שבעבור זה התפלל משה גם כן שיירשו בניו, שהם בחינת ר' אליעזר שהשגתם קרובה להשגת אביהם והם יירשו את גדולתו, והשם יתברך השיב לו (במדבר כ"ז) קח את יהושע בן נון איש אשר רוח בו שיוכל להלוך נגד רוחו של כל אחד כי אף על פי שהוא תלמיד ועיקר לימודו הוא התחזקות והתקרבות בחינת הלימוד של מלא כל הארץ כבודו, שזה בחינת מה שאמר הקדוש ברוך הוא (דברים ג) וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו, וכן הקדוש ברוך הוא בעצמו אמר גם כן ליהושע אחר פטירת משה שלשה פעמים חזק, אף על פי כן הלא התלמיד כלול גם מבחינת הלימוד של איה מקום כבודו בחינת מה הנ"ל, על כן גם יהושע יוכל להלוך נגד רוחו של כל אחד ולדבר עם כולם לכל אחד כפי בחינתו ומחמת שעיקר התענוגים שלו יתברך הוא דייקא מהעבודה של עולם השפל הזה שזה בעצמו בחינת מלא כל הארץ כבודו הנ"ל, על כן דייקא יהושע צריך להנהיג את העולם והכל בכחו של רבו משה רבינו ע"ה ועל כן נאמר באמת ביהושע (יהושע ו) ויהי ה' את יהושע ושמעו הולך בכל הארץ בחינת מלא כל הארץ כבודו וגם נקרא איש אשר רוח בו על שם שקיבל הארת המקיפים הקדושים שהם בחינת רוח כמבואר באות י"ב וזה (במדבר כ"ז) וסמכת את ידך עליו, היינו להאיר עליו הארת הידים הקדושים שבים החכמה בכדי להבין הרמזים שבהם עיקר הארת המקיפין כנ"ל וכו' ונתת מהודך עליו פירש"י זה קרון אור הפנים, בחינת המקיפין הנ"ל שהם בחינת אור הפנים ולפני אלעזר הכהן יעמוד וכו', כי הכהונה הוא בחינות כלליות בן ותלמיד כמובא באות י"א וזה על פיו יצאו ועל פיו יבואו, שזה בעצמו בחינת בן ותלמיד כנ"ל ועיין מגלה עמוקות אופן א' שפירש שביקש משה שיהיו לישראל שני מנהיגים, היינו בניו ויהושע וכו' עיין שם לשיטתו ולשיטת רבינו ז"ל מבואר ביותר, כי רצה שאחר פטירתו יהיה שני מנהיגים לישראל, אחד שיהיה בבחינת בן שידבר עם אותן שהן בחינת דרי מעלה, ואחד שיהיה בחינת תלמיד שידבר ויעסוק עם בחינת הדרי מטה והשיב לו הקדוש ברוך הוא כי צריך להיות רק מנהיג אחד שיהיה בו בחינת כלליות בן ותלמיד כלליות דייקא בכדי שיהיה הכל בבחינת אחדות אחד, רק שהעיקר יהיה

כלול מבחינת תלמיד כפי הדור שהיה אחרי מות משה ואז היו צריכין דייקא ליהושע (ועיין זוהר בראשית דכ"ב ותבין יותר) ואף על פי כן אמרו רז"ל סנהדרין ח' שאמר משה ליהושע אתה והזקנים שבדור עמהם (שזה בחינת מה שרבינו ז"ל לא אמר בפירוש על הר"ר נתן ז"ל), ואמר לו הקדוש ברוך הוא דבר אחד לדור וכו'

אות לא

והנה רמזנו לעיל שבסופי תיבות של פסוק ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וכו', מרומז בזה עניי"ו את"ה ותיבת חנוכה כנ"ל ובזה תבין מה שכתב בתרגום יונתן על פסוק (במדבר י"ג) ויקרא משה להושע בן נון יהושע, וכדי חמי משה ענוותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע, ורז"ל דרשו (סוטה ל"ד:) שהתפלל עליו י"ה יושיעך מעצת מרגלים וכן פירש"י היינו כי משה ראה שהמרגלים יפגמו בעצתם עד שעל ידי זה ימותו כולם במדבר, וגם הוא יהיה מוכרח לישאר עמהם במדבר בשביל זה ולא יכניס את ישראל לארץ, וגם יהיה על ידי זה חורבן בית המקדש, ועל כן התפלל שעל כל פנים יהושע ינצל מעצתם בכדי שיוכל הוא על כל פנים להכניס את ישראל לארץ בחינת (תהלים ל"ז) וענוים ירשו ארץ וזה יה יושיעך וכו', היינו (תהלים מ"ט) פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות שהכנסתי בך, שזה בחינת יה שהם חכמה ובינה, זה יעמוד בעזרתך להנצל מעצת מרגלים בכדי שיהיה יוכל הוא על כל פנים להכניס את ישראל לארץ, ושיהיה בחינת חנוכת הבית וזה יש לומר בדרך צחות הרמז בתיבת עניו אתה חנוכה כי בשביל שהיה עניו התפלל משה עליו שיהיה ניצול מעצת מרגלים, ושיהיה לישראל בחינת חנוכה כנ"ל וזה שאמרו רז"ל (סוטה ל"ד:) על כלב שאמר יהושע בטוח שינצל בתפלתו של משה אבל אני מה אעשה, הלך ונשתטח על קברי אבות, היינו שהשתמש עם הכח של קברי הצדיקים, שכל צדיק הוא בחינת משה כידוע ובפרט האבות, וכמובן גם בדברי רבינו ז"ל במאמר תלת נפקין מחד סימן נ"ח בליקוטי הראשון

אות לב

והנה מבואר בכוונת חנוכה שחנוכה הוא בחינת תיקון ההוד וכן מבואר בתיקוני תליסר, ועיין זוהר בראשית כ"א: יהושע אתנבי מהודו של משה דכתיב (במדבר כ"ז) ונתת מהודך עליו וכו' ומבואר גם כן בכוונת הדלקת נר חנוכה, שהוא להמשיך לה הג' יחודים שהם בגימטריא נר, כי בג' ראשונות שם יש יחוד הוי"ה אהי"ה, ובחג"ת הויה אלקים, ובנה"י שם היחוד הויה אדני (ועיין גם בכוונות של ברכת שים שלום וכו'), והמלכות עומדת אז נגד נה"י דז"א ואין לה אלא היחוד התחתון הנ"ל, וצריך להמשיך לה גם השני יחודים העליונים, והיחוד העליון ביותר שהוא הויה אהיה הוא במילוי ע"ב קס"א

גימטריא רגל, וזה בחינת עד שתכלה רגל מן השוק גם להדליק גימטריא ע"ב ס"ג מ"ה, חנוכה אותיות חנ"ה כ"ו, כי המלכות יונקת מאימא שבה שם ס"ג בגימטריא חנה וכו' ומשם זה יוצא שני פעמים אל וכו' ובמילוי הם גימטריא ש"ע ועל ידי זה נמתק הבחינת אלקים שביחוד השני שבמילויו הוא גמטריא שין ועם האותיות הוא ש"ה וזה שעשה נסים וכו' עיין שם עוד נמצא שבחינת נר חנוכה להמשיך להמלכות אור הג' יחודים שהם בחינת מן הראש ועד הרגל וכו' שזה בחינת הענוה של משה שאמר ונחנו מה כנ"ל וגם הם בחינת עולם הבא שהוא בחינת בינה אימא עילאה כידוע שהוא גם כן בחינת ענוה כנ"ל עד שמאיר אותם בבנים שהם בחינת חג"ת בחינת מה שם בנו דא תפארת וההלכות בעצמם הם בחינת חסד וגבורה שהיא בחינת יראה כמבואר שם בסוף המאמר וגם מאיר אותם בתלמידים שהם בחינת לימודי ה' בחינת נצח והוד, והצדיק הוא בחינת כל דא יסוד וצריך לכלול העולמות וכו' וכלליות בן ותלמיד הוא בחינת יובל בחינת אימא עילאה בחינת בינה דכל נהורין אתפרען ואתגליין מינה ועל ידי זה נעשה יראה שהוא בחינת מלכות ומשם גם כן מקבלת המלכות פרנסה ושם נתגלין אורות המקיפין שהם בחינת ש"ע נהורין של אור הפנים בחינת שני פעמים אל הנ"ל וזה גם כן מרומז בהסופי תיבות של הפסוק הנ"ל שהם אותיות עניו אתה חנוכה כי עניו הוא בחינת אור היחוד העליון שבג' ראשונות על ידי שממשיך החכם והרבי שבדור אור המקיפין שלו שהם בחינת שפע הכתר בחינת מ"ה בחינת עניו הנ"ל ומדבר מזה עם בניו ותלמידיו בבחינת פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות וגם הם בחינת עולם הבא בחינת ענוה בחינת בינה כנ"ל את"ה הוא בחינת היראה כנ"ל, כי צריך שיהיה לו יראה כדי שיהיו דבריו נשמעין, וכדי שיתקיימו דבריו גם על ידי כלליות בן ותלמיד נעשה יראה, ומשם מקבלת המלכות שהוא בחינת יראה את הפרנסה שזה בעצמו בחינת חנוכה שמרמז שהמלכות יונקת מאימא בחינת היראה שנתגלה על ידי כלליות בן ותלמיד שהוא בחינת יובל בחינת אימא וכן הפרנסה שמקבלת משם וגם חנוכה מרמז על כל התיקונים הנ"ל, ובו נתתקן ההוד שהוא בחינתו של יהושע שנתנבא מהודו של משה כנ"ל ועיין במקדש מלך בפירושו על הזוהר בראשית כא:
הנ"ל ותבין ביותר

אות לג

ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא שזהו שהתפלל משה רבינו ע"ה שיכנס לארץ, כי רצה שיושלמו הג' יחודים כנ"ל על ידו ואז היה התיקון בוודאי בתכלית השלימות וזה שהתפלל אדני יקוק ובניקוד אלקים, ובזה רימז בחינת היחודים של הויה אדני והויה

אלקים שצריך לכוון בו גם כן על דרך זה הויה בניקוד אלקים כמבואר בכוונות וזה הפסוק מתחיל בא' ומסתיים בכ' וגם יש בו כ"א תיבות רומז לשם אהי"ה כמבואר בבעל הטורים, ורומז על היחוד העליון של הויה אהיה כנ"ל, כי רצה להמשיך בעצמו הג' יחודים הנ"ל ויכניס בעצמו את ישראל לארץ, והשיב לו השם יתברך (דברים ג) רב לך וכו' וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו וכו' ויש עוד לבאר בזה על דרך המבואר בכוונות החילוק שבין נר שבת לנר חנוכה וכו' ואין אנו עתה בביאורם

אות לד

(ונחזור לענינינו שבזה מבואר יותר ענין רמז הסמיכה שסמך להר"ר נתן ז"ל בחנוכה דייקא, ומרומז בפסוק הנ"ל בהצירופים שבסופי תורה כי כבר ידוע מעלת הענוה הקדושה שהיה להר"ר נתן ז"ל כידוע לכל יודעיו ומכיריו, וכאשר רבינו ז"ל בעצמו הפליג בשבחו בענין המדה זו של ענוה וענוה גדולה מכולם כנ"ל על כן היה ראוי ביותר לקבל הלימוד הזה של כלליות בן ותלמיד בחינת עליונים למטה ותחתונים למעלה שזה בחינת חנוכה כנ"ל כי מדת הענוה שהוא בחינת מה אינו תופס מקום והוא למעלה ולמטה וכו' כנ"ל אך בוודאי עיקר הכל הוא בכח קבורתו של משה, כמו שאמרו רז"ל (סוטה יג:) משה לא מת אלא עדיין עומד ומשמש במרום ועוסק בזה שיתקיים השארת דעתו הקדושה בישראל לנצח לדורות עולם כנ"ל):

אות לה

עוד יש לפרש בענין הג' יחודים הנ"ל באופן אחר קצת היינו שהדיבורים שמדבר החכם עם בניו ותלמידיו ומגלה להם הים החכמה, זה בחינת היחוד שנעשה בבחינת נה"י העליונים שהם בחינת השפתים ולשון כידוע והיחוד הזה הוא בבחינת הויה אדני בחינת אדני שפתי תפתח, ועיין בליקוטי הראשון סימן ל"ב והדיבורים שאומר החכם ומרמז בהם רמזים לתלמידיו והרמזים הם בחינת ידים, זה בחינת היחוד של חג"ת העליונים ופנימיות החכמה שנשאר בדעת החכם שאינו רשאי לגלותה כלל מחמת בחינת (אבות ג) סייג לחכמה שתיקה, זה בחינת היחוד העליון שבשלש ראשונות ואם שגיתי והוא רחום יכפר וכבר אמר רבינו ז"ל בעצמו שהמאמר הזה מדבר מכל העשר ספירות, ויש ספירות שמדבר מהם כמה פעמים כמבואר בסוף המאמר בפנים ועיין נפלאות רבות מענין המאמר הזה בליקוטי הלכות במקומות רבים בפרט בהלכות נטילת ידים לסעודה הלכה ו', ובהלכות נדרים הלכה ד', ובהלכות פדיון בכור הלכה ה', ובהלכות חזקת מטלטלין הלכה ג', ובהלכות שותפין בקרקע הלכה ה':

אות לו

נשמט שם אות י"ג, מבואר בפנים שר' אליעזר הוא בחינת בן וכו' ועיין בזוהר חדש סוף איכה מבואר שר' אליעזר הנ"ל הוא בחינת ראובן וכו' וזה שאמרו רז"ל ברכות ז: ובמדרש רבה על שם ראובן ראו בן היינו בחינת בן הנ"ל וזהו שנאמר אצלו יתר שאת ויתר עז כי היה ראוי ליטול כהונה ומלכות, היינו בחינת הנני לכהונה הנני למלכות המבואר בסוף אות י"א כי תיבת ראובן עצמו מורה על בחינת כלליות בן ותלמיד שהוא בחינת כהונה ומשם מקבל המלכות הפרנסה כנ"ל כי ראו הוא בחינת השגת התלמיד שהוא בחינת ראיה בחינת וארא את ה' וזה ראו בן כי צריכין לכלול התלמידים גם בבחינת השגת הבן בכדי שיהיה להם יראה כנ"ל ועל כן זכה ראובן דייקא למצוא הדודאים שעל ידי זה נמשך לידת יששכר וזבולון כמו שאמרו רז"ל (עיין מדרש אגדה בראשית מ"ד י"ד) וכתיב (דברי הימים א י"ב) ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים לדעת מה יעשה ישראל, שזכו להעמיד תלמידים הרבה ולגלות הים החכמה שמשם מקבלת המלכות הפרנסה, שזה בחינת מה שזבולון היה עוסק בפרנסה כמו שכתוב (דברים ל"ג) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך וכמו שדרשו רז"ל (בראשית רבה צ"ט ט) וזה (בראשית מ"ט) זבולון לחוף ימים ישכון בחינת הימים הנ"ל

אות לז

ובזה יש לכוון קצת דברי המדרש פליאה הובא בספר מים יחזקאל ובשאר ספרים, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שמצא את הדודאים וכו', ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה כי כל הנ"ל כלול במצות נר חנוכה כנ"ל, וזה נתנו ריח דייקא כי הארת הרצון שזוכין על ידי שמקבלת המלכות הפרנסה מהידים שבים החכמה הנ"ל זה בחינת ריח כמובא בלקוטי הלכות וכן היראה שזוכין על ידי כלליות בן ותלמיד הוא גם כן בחינת ריח כמו שכתוב (ישעיה י"א) והריחו ביראת ה' וזה (שיר השירים ז) חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, כי צריכין לעסוק בהמשכת הארת הדעת הזה בתמידיות, הן עם התלמידים הישנים שנתקרבו כבר, גם צריכין להעמיד בכל פעם תלמידים חדשים כנ"ל, ועל ידי כל זה נכנסין אורות המקיפין והחכם הדור זוכה על ידי זה להמקיפין הגדולים שהם בבחינת מה רב טובך אשר צפנת וכו' וזה שדרשו רז"ל במדרש שיר השירים על פסוק זה אתם צופנים לי ואני צופן לכם וכו' דכתיב מה רב טובך אשר צפנת וכו' היינו כנ"ל:

אות לח

שמי שרוצה לקבל פרנסה וכו' צריך שיהיה איש חיל ולא ההיפוך וכו' בכדי שיהיו לו איזה שייכות עם בחינת המלכות שעל ידה נמשכת הפרנסה וכו' אמר המחבר בזה יש להבין ענין הפסוק לך אל הנמלה עצל וכו' (משלי ו), היינו שהכתוב מזרז את העצל ומוכיחו שילמוד דעת מן הנמלה אשר אין לה קצין שוטר ומושל ואף על פי כן תכין בקיץ לחמה וכו', היינו אף על פי שאין ביניהם בחינת מלכות היא מזדרזת מעצמה להכין פרנסתה מכל שכן אתה העצל שיש לך מלך שעל ידו ממשיכין הפרנסה ממילא, בוודאי צריך אתה להזדרז ולהיות איש חיל ולא ההיפוך כנ"ל, בכדי שיהיה לך איזה שייכות עם בחינת המלכות ותוכל לקבל פרנסה, כי על ידי הזריזות יש לו שייכות עם בחינת המנהיגות והמלכות בבחינת (משלי כ"ב) חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב, וכמובא במקום אחר על פסוק (בראשית מ"ט) משם רועה אבן ישראל, וזה רועה דייקא מלשון מנהיג ומושל ופרנס כי ממשיך להם פרנסה גשמיות גם כן כנ"ל, ובפרנסה זאת מלובש שפע רוחניות נפלאה ונוראה שהוא בחינת הארת הרצון המבואר בפנים וזה גם כן בחינת הנמלים עם לא עז ויכינו בקיץ לחמם (משלי ל), כי כאן מדבר בפרטיות מענין הנמלים, כי מלבד שאין להם בחינת מלך בכלל, הלא גם בפרטיות הן עם לא עז שהוא ההיפך מבחינת המלכות שהוא בעזות ותקיפות בחינת (שמואל א ב) ויתן עוז למלכו ואף על פי כן מזדרזין בזריזות גדול בשביל פרנסתם, ומזה ילמוד האדם לעצמו מוסר ודעת כנ"ל:

סימן ח

אות א

מאמר תקעו תוכחה נאמר בראש השנה תקע"א שחל אז ביום שבת קודש וביום א':

אות ב

שם אות א', מושכין עליו חוט של חסד וכו' יש לומר דרוצה לומר שמושכין ופושטין עליו את החוט שנקלע ונשזר מע"ב נימין שהם גימטריא חסד, ועליהם יתנגן השיר שלעתיד כשיחדש את עולמו בבחינת (תהלים פ"ט) עולם חסד יבנה וכו':

אות ג

שם, מענין הקול המשקה את הגן ששם גדלים כל הריחות וכו' אפשר לומר שזה סוד מה שאמרו רז"ל (ירושלמי יומא פ"ד ה"ה) שהקול יפה לבשמים:

אות ד

שם אות ג', ויפל"ל ראשי תיבות והשלך לפני פרעה יהי לתנין וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי ידוע שגלות מצרים היה על חטא עץ הדעת שהיה על ידי שינק הנחש מן הרחמנות והדעת שזה בחינת (בראשית ג) והנחש היה ערום שמזה בא חס ושלום תאוות ניאוף, שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (עיין ילקוט ראובני בראשית לט:) על אדם הראשון עצמו שפגם בזה שלא המתין בזווגו עד שבת וכו', וכן אחר כך באו שדים וחממו אותו וכו' כמו שאמרו רז"ל, ואחר כך גבר הפגם הזה מאד בפרט בדור המבול וכו' וגלות מצרים היה לתקן את הדורות ההם כמבואר בכתבי האריז"ל, והתיקון היה על ידי בחינת התפלה בבחינת דין שזה בחינת מטה עוזו של משה רבינו ע"ה וזה שציוה עליו השם יתברך להשליך המטה לפני פרעה ויהיה נעשה ממנו נחש ותנין, לרמז שהנחש בלע את התפלה בבחינת דין ואחר כך נחזר הנחש למטה, ויבלע מטה אהרן את מטותם, לרמז שזו התפלה בבחינת דין תעמוד בצווארם עד שיהיו מוכרחים להחזיר כל הקדושו"ת שבלעו וכו' וכן אחר כך בקריעת ים סוף שאז היה גמר הכנעת מצרים היה גם כן על ידי בחינת המטה עוז בחינת (תהלים ע"ד) אתה פוררת בעזך ים וכו', וכן אצל מלחמת עמלק נאמר (שמות י"ז) ומטה האלקים בידי וכו' וזה (שמות י"ח) וישמע יתרו ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ובא ונתגייר, כי על ידי זה נעשין גרים כמבואר בפנים (חסר עדיין קצת ועיין מ"ש בסוף המאמר):

אות ה

שם אות ו' רוצה לומר תיבה בת ג' אותיות כגון אשר יכולין לעשו"ת ממנו ששה צרופים שהם אשר שאר רשא ראש שרא ארש וכיוצא בכל תיבה בת ג' אותיות ד' אבנים בונות כ"ד בתים היינו תיבה בת ד' אותיות יכולין לעשו"ת ממנה כ"ד צירופים כי כשנתוסף האות הרביעית נתוספו הצירופים ארבעה פעמים נגד הקודמים, דהיינו שמתחלה שהיה רק ג' אותיות היו בונין ששה צירופים, ועכשיו שנתוסף אות הרביעית ונעשו ארבע אותיות ביחד הם בונין ד' פעמים ששה שהם כ"ד צירופים וגם כן כפי הנ"ל ועל כן בשם אד"ני יש בו כ"ד צירופים כידוע חמשה אבנים דהיינו תיבה בת חמשה אותיות בונים חמש פעמים כ"ד צירופים שהם מאה ועשרים צירופים ועל כן בשם אלקים יש בו מאה ועשרים צירופים כידוע ששה אבנים היינו תיבה בת ששה אותיות הם בונים ששה פעמים ק"כ שהם תש"כ צירופים שבתיבת בראשית שבעה אבנים היינו תיבה בת שבעה אותיות בונים שבעה פעמים תש"כ צירופים וכן עוד להלן עד שמשלשה עשר אבנים נעשו ששה אלפים ושני מאות ושבעה עשרים מיליאן ועשרים אלף ושמונה מאות

צירופים וכן עוד להלן כשנתוסף עוד אבן אחד על הי"ג הנ"ל נתוסף הצירופים י"ד פעמים ככל הנ"ל וכן עוד להלן עד שאין הפה יכול לדבר והפה לחשוב, כל זה מבואר בספר יצירה לענין צירופי אותיות ממש

אות ו

ורבינו ז"ל ביאר גם כן ענין זה לענין מעלת הקיבוץ הקדוש של ישראל לדבר מצוה, ועל דרך שאמרו רז"ל (תורת כהנים ויקרא כ"ו) אינו דומה מרובין העושין מצוה למועטין העושין מצוה (ועיין בזה במגלה עמוקות אופן קצז) ורבינו ז"ל ביאר ענין זה העיקר לענין תיקון התפלה, כי נפשו"ת ישראל נקראים אבנים בחינת (איכה ד) תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, וצריכין להכניס אותם לתוך בחינת בית שהם בתי התפלה, בחינת (ישעיה נ"ו) כי ביתי בית תפלה ועל ידי שנתוסף עוד שכן אחד להקיבוץ העוסקים בתיקוני התפלה, על ידי זה נתרבין בתי התפלה בריבוי גדול ומופלג מאד מאד כנ"ל ועל ידי ריבוי התפלה על ידי זה הוא סליחות עון שהוא בחינת רפואה וכו' כמבואר בפנים

אות ז

ויש לפרש דרוצה לומר שעל ידי התפלה בבחינת דין שמתפלל הבעל כח הגדול שעל ידי זה מוכרחת הסטרא אחרא להקיא ולהוציא כל הקדושו"ת שבלעה אף גם מוכרחת להקיא ולהוציא עצמות החיות שלה ממש שזה בחינת גרים שמתגיירין, שזה בחינת ענני דשפכי מיא כמבואר באות ד' שהקליפות שהם בחינת עננים המעכבים את התפלה הם מחזירים מימי הדעת שבלעו וכו' ואפשר שזה בעצמו גם כן ענין העננים שמבואר כאן שהם בחינת העוונות שהם בחינת חושך שמחשיכים את אור השמש שעל ידה הרפואה, היינו שמונעים הארת זריחת אור כבודו יתברך שעל ידי זה בא התפשטות הנבואה שהוא בחינת הרפואה ועל ידי התפלה נתכפרין העוונות והעיקר הוא על ידי ריבוי ושלימות הגדלת התפלה שנעשה על ידי שנתוספין ונתרבין השכנים, היינו על ידי התפלה בבחינת דין הנ"ל שעל ידי זה נעשין גרים נמצא שנתוספין שכנים על ישראל, כי גם הגרים האלו שנתקרבו אל הקדושה על ידי התפלה הנ"ל מסתמא יש בהם גם כן מבחינת חלקי נפשו"ת ישראל שהם בחינת אבני קדש וכן הבעלי תשובה הם גם כן בבחינת גרים, כמובא במדרש קהלת רבה א כ"ה) מעשה באשה אחת שבאת לפני ר' אליעזר להתגייר ופירשו שם לקבל תשובה (וכמובא כבר לעיל מענין זה), כי כבר היו משוקעים כל כך ביד הסטרא אחרא עד שכמעט שנטמעו בין העכו"ם והיו נאבדין לגמרי חס ושלום ועכשיו חזרו ונתקרבו לקדושת ישראל

אות

וכן כל הניצוצות הקדושו"ת היוצאות מבטן הסטרא אחרא והקליפות, על ידי התפלה של הבעל כח הנ"ל כולם הם בחינת חלקי נפשו"ת ישראל בחינת אבני קדש רק שהיו מושלכין בראש כל חוצות, כי היו נטבעים ומשוקעים אצל החיצונים שהם הסטרא אחרא והקליפות רחמנא ליצלן ועכשיו יצאו משם וחזרו ונתוספו אל הקדושה בבחינת שכנים, ועל ידי זה נשלמה התפלה מאד, כי נתרבו בתי התפלה בריבוי עצום ומופלג מאד עד שעל ידי זה נעשה סליחת עוונות, ואז כל העננים שהם הקליפות והחיצונים שנעשו על ידי העוונות כלים והולכים לגמרי בבחינת מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך, ואז הוא בחינת זריחת השמש שמשם הרפואה כנ"ל:

אות ח

שם, ובל יאמר שכן חליתי וכו' (ישעיה ל"ג) היינו כי על ידי שנתקרב אל הקיבוץ הנ"ל בבחינת שכן, על ידי זה הוא ניצול מיסורים וחולאת שבא על ידי עוונות, כי (שם) הלא העם היושב בה נשוא עוון, על ידי שנתרבה ונתגדלה התפלה על ידי השכן הנ"ל, וממילא גם השכן זוכה ביניהם לסליחת עוון וניצול מחולאת אמנם כשאין בני הקיבוץ זכאים, אזי אין זוכין לבחינת נשוא עוון היינו כי בוודאי הבחירה חפשית והצדיק פועל בתפלתו שהסטרא אחרא מוכרחת להוציא מבטנה כל הקדושו"ת שבלעה, ועל ידי זה נתוספין שכנים ונתרבין בתי התפלה, עד שכל העוונות נתכפרים, וכל העננים כלים והולכין וזוכין לזריחת השמש ועל ידי זה בא רפואה אף על פי כן חס ושלום כשאין בני הקיבוץ זכאים אזי נותנין כח על ידי זה חס ושלום לבחינת העננים והקליפות להתגבר, ואז היו באין עליהם יסורים וחולאת חס ושלום אך הצדיק מקבל על עצמו יסורים בשביל ישראל, ועל ידי זה הם ניצולין מחולאת, והצדיק חולה חס ושלום בשבילם בבחינת (ישעיה נ"ג) אכן חליינו הוא נשא וכו', וכתיב שם ועוונותם הוא יסבול

אות ט

ובזה מיושב מה שרואין לפעמים שמתקבצין אצל הצדיק קיבוץ גדול ומתפללין ביחד שעל ידי זה נתרבין בתי התפלה בריבוי גדול מאד, עד שזוכין על ידי זה כל הקיבוץ לסליחת עוונות, וגם השכן הנתוסף עליהם זוכה לזה, ועל ידי זה בא רפואה וניצולין מחולאת ואם כן הצדיק בעצמו שהוא הראש של כל הקיבוץ ושל כל בתי התפלה שנתרבו על ידי זה, בוודאי היה צריך לקבל רפואה שלימה על ידי זה ולהנצל מכל מיני יסורין וחולאים רחמנא ליצלן אך זה אם היו בני הקיבוץ ותפלתם הגונה בוודאי היה גם הצדיק ניצול מחולאת, אך אם אינם זכאים אזי הצדיק בעצמו דייקא אינו ניצול

מחולאת על ידי הקיבוץ, כי אדרבא הוא מקבל על עצמו יסורין בשביל הצלת ישראל כך נראה לעניות דעתי לפרש אמנם מפשיטות הלשון נראה, שהצדיק קורא לעצמו שכן בשעת הקיבוץ כי עושה עצמו כשירים, אף על פי שהוא עיקר הקיבוץ כי כולם נתקבצו אליו להתפלל בעבורם ולעסוק בתיקונם, אף על פי כן הוא עושה עצמו כשכן בבחינת (שמות כ"ה) ושכנתי בתוכם בפרט כי באמת הוא רחוק מאד ממדריגת כולם רק שמוריד את עצמו אליהם ונעשה שכן אצלם בשביל טובת הקיבוץ וגם מחמת כי עיקר תוספת השכנים הוא רק על ידו, על כן נקרא הוא גם כן שכן, ואם כן ומה אם כל הקיבוץ זוכה על ידו לבחינת כפרת עוונות ולהנצל מחולאת ויסורין, מכל שכן הצדיק בעצמו בוודאי היה ניצול מיסורין וחולאת על ידי זה, רק שזה תלוי באם בני הקיבוץ זכאים כנ"ל:

אות י

שם אות יו"ד, וזה בחינת (בראשית מ"ט) וירא מנוחה כי טוב וכו' עיין מדרש רבה ויחי פרשת צ"ו שדרש שם ישששכר חמור גרם וכו' פירותיו של ישששכר גסין היו וכו' והרבה גרים היו באין ומתגיירין וכו', ועל ידי גרים בא התגלות הכבוד ועל ידי זה בא התפשטות הנבואה כמבואר שם באות הנ"ל ובאות ד' ה' וזה שנסמך לזה וירא מנוחה כי טוב וכו' כמבואר בפנים:

אות יא

המאמר הזה נאמר בראש השנה תקע"א כנ"ל, והוא ראש השנה האחרון מימי חייו וסמוך להסתלקותו, ומתחיל לדבר בו מענין תוכחה וכו', ואחר כך מבאר בו מאמר רז"ל מענין מלחמת עוג, ובכל זאת יש דברים נפלאים ועמוקים מאד כמובן קצת ממה שנאמר אצל משה רבינו ע"ה (דברים א) אלה הדברים אשר דיבר משה וכו' אחרי הכותו את סיחון וכו' ואת עוג וכו' ורז"ל דרשו על זה (דברים רבה נ"ד) לפי שהן דברי תוכחות מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה וכו', וכן יהושע וכן שמואל וכן דוד וכו' ובכל ימי הקיץ הקודם לזה היה מצפה מאד על ענין הקיבוץ שיתקבצו אליו ז"ל שם על ראש השנה, כי העיקר הוא אצלו ראש השנה, ואמר שכל עסקו הוא ראש השנה ובימי חג השבועות נתקבצו לשם גם כן הרבה מאנ"ש והיו סבורים שיאמר לפניהם תורה כאשר היה מנהגו בכל חג השבועות, אבל לא אמר אז שום תורה בשבועות הנ"ל ואמר אז דברי צחות על ענין זה כמבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומין סימן י"ח) (ולעניות דעתי מרומז זה גם כן בסוף המאמר שכתב שם, ועל כן ראש השנה שהוא בחינת אמונה עיקר ראש השנה תלוי בסיון וכו' היינו שרימז שגמר הענין של סיון שהוא קבלת התורה, שזוכין על ידי זה לתיקון האמונה הוא בחינת ראש השנה וכן ענין ראש

השנה שהוא בחינת חידוש העולם תלוי בסיון, על דרך שדרשו רז"ל (שבת פ"ח) על ה"א דהששי, שכל העולם היה תלוי עד ששה בסיון שקבלו התורה כמבואר בפנים לעיל אות ח' ועל כן באמת בתפלת ראש השנה אומרים אתה נגלית וכו', ומזכירין פסוקים הרבה ממתן תורה כי קשורים וכלולים זה בזה)

אות יב

ואחר כך בראש השנה שחל אז ביום שבת קודש וביום א', אמר אז מאמר תקעו תוכחה הנ"ל בלילה שאחר יום א' של ראש השנה דהיינו מוצאי שבת קודש, ואמרו במסירת נפש בפועל ממש, כי ביום א' של ראש השנה הנ"ל התגבר עליו החולאת שלו מאד מאד ויצאו ממנו דמים הרבה מפיו כמו קילוח מים ממש ונתמלאו כמה כלים מדמו והיו לו אז הקאות הרבה וכו', ותוקף ההתגברות החולאת אז היה בלי שיעור שכמעט שנגוע ונסתלק ונמשך כך עד כמה שעות בלילה וכמה מאות אנשים שנתקבצו אליו ז"ל על ראש השנה הזה לבד מאנשי העיר הרבה מאד, וכלם היו עומדים ומצפים ומייחלים שיכנוס רבינו ז"ל אליהם לומר תורה, ולא היה שום אופן לזה מחמת התגברות החולאת שלו ואחר כך שלח רבינו ז"ל לקרוא להר"ר נתן ז"ל שיכנוס אליו, ודיבר עמו מזה ושאל אותו מה לעשות, כי אי אפשר לו כעת לומר תורה, אך שיש לו רחמנות גדול מאד על אנשי הקיבוץ שנתקבצו אליו קיבוץ גדול כל כך ובטירחות ויגיעות כאלה וכולם עומדים ומשתוקקים מאד מאד לשמוע דברי תורה מפיו הקדושה, והבין הר"ר נתן ז"ל שרצונו של רבינו ז"ל הוא שיחזק אותו בענין זה שיכנוס אל בית הקיבוץ ויאמר לפניהם תורה, והתחיל לחזק אותו בענין זה וכו', ענה רבינו ז"ל ואמר אם כן אמסור נפשי, והרים ידיו כמדבר ואומר הריני מוכן ומזומן למסור נפשי בשביל זה לומר תורה, וציוה להעמיד הכסא שלו סמוך לפתח, כי אולי יהיה ההכרח להוציאו באמצע חס ושלום ואחר כך נכנס בחלישו"ת גדול מאד וישב על כסאו בשתיקה קצת כדרכו ואחר כך אמר תורה נפלאה הנ"ל בקול נמוך, וכשהתחיל לומר לא היה אפשר לו לדבר כמעט אפילו דיבור אחד מעוצם חלישותו, אך השם יתברך היה בעזרו וגמר כל המאמר הנ"ל בשלימות, רק סיום הפירוש על הפסוק תקעו וכו' לא אמר אז עד אחר יום כפור וכו', ואחר אמירת התורה התגבר עליו החולאת שלו ביותר וכו' כמבואר כל זאת באריכות בס' חיי מוהר"ן ובספר חיי נתן (ימי מוהרנ"ת)

אות יג

ואני רשמתי הענין בקיצור בכדי שידע המעיין איך שרבינו ז"ל מסר נפשו ממש באמירת המאמר הנ"ל, והכל לטובת נפשו"ת ישראל, וגם זה מבואר במאמר הנ"ל אות י"ב שכתב

שם, כי זה הבעל כח וכו' הוא בחינת ציר נאמן לשולחיו כי הוא מוסר נפשו בשביל ישראל, וכן ענין הדמים שיצאו ממנו מרומז באות ו' בענין (איכה ד) תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות שאמרו רז"ל (מדרש רבה שם), שזה אמר ירמיה שהיה מתאונן על הדמים שיצאו מהצדיק יאשיהו המלך וכו' וכן פירש"י שם, ועליו אמר גם כן רוח אפינו משיח ה' וכו', וזה מובא שם גם כן בסוף אות יו"ד, והכל קיבל על עצמו ז"ל בשביל תיקון נפשו"ת ישראל הקדושים שהם בחינת אבני קדש הנ"ל, לקבץ אותם מבחינת הראש כל חוצות ולהכניסם לתוך בחינת הבתים דקדושה כמבואר שם באות ו' שהוא בחינת אכן חליינו הוא נשא ודברים כאלו אי אפשר להאריך בהם, והמבין יבין מדעתו כל חד כפום מה דמשער בלביה

אות יד

גם סמוך להסתלקותו בעת התגברות החולאת עליו ז"ל מאד מאד וכמעט שנגווע בכל עת, סיפר עם אנ"ש מגודל יסוריו, ובתוך כך סתם ידיו בחזקה ועשה אגרוף ונענע באגרוף ידו בכח והמובן מדבריו שגם בעוצם חלישו"ת הגוף עדיין כחו חזק ואמיץ, ועדיין כחו הולך ומתגבר לגמור הכל כרצונו בעזרת השם גם פעם אחד כשהיה שוכב וגונח גניחות הרבה מאד מגודל חלישותו, אחר כך אמר אין זה שייך אלי כלל, רק אחד עומד ומכה והוא במקום שהוא (כאומר שהוא עוסק בחזקה בענין שלו לגמור דייקא על ידי היסורים הגדולים הנ"ל מה שרוצה לגמור) וכבר נתבאר גם במקום אחר (חיי מוהר"ן שם מ"א) שכבר הבטיח רבינו ז"ל בחייו וייחד על זה שני עדים כשרים, שכשיסתלק ויבואו על קברו ויאמרו העשרה קפיטיל תהלים הידועים לנו בשביל תיקון למקרה לילה חס ושלום, אז יניח רבינו ז"ל את עצמו לאורך ולרוחב ובוודאי יושיע לזה האדם, ואמר שבהפיאות יוציא אותו מהגיהנם אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה אפילו אם עבר מה שעבר, רק שמעתה יקבל על עצמו שלא ישוב עוד לאוולתו חס ושלום ובלילה שקודם הסתלקותו אמר בפירוש לאנ"ש העומדים לפניו מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם ומה הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפין על תיקונים שלי מכל שכן אתם וכו' כמבואר במקום אחר (עיין חיי מוהר"ן שם סימן ז) וכבר גילה דעתו בפירוש וברמז שכל מה שעסק עם אנ"ש המקורבים אליו, הוא את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, וכמו שפירש"י אף עם דורות העתידין לבוא ונשמע מפיו הקדוש שאמר באומין כצאתי את העיר אפרוש את כפי (היינו כאומר שאחר הסתלקותו אז יעסוק בשלימות תיקוני התפלה לגמור את שלו כרצונו)

אות טו

וקודם ראש השנה האחרון הנ"ל סיפר עם אנ"ש מענין הסתלקותו, ואז היו אנ"ש מתאנחים לפניו מאד כאומרים מה נעשה ועל מי יעזוב אותנו, והשיב רק אתם תחזיקו עצמכם ביחד אז תהיו אנשים כשרים, ולא כשרים בלבד אלא אפילו צדיקים וטובים תהיו, כי השם יתברך יעזור לי בוודאי שיהיה כרצוני כאשר רציתי מכבר, כי בעזרת השם יתברך גמרתי ואגמור כרצונו בוודאי בעזרת השם, איך האב אויב גיפירט אין וועל אויס פירין ואמר שכל מי שיגע ויתחבר לאחד מאנ"ש בוודאי יהיה איש כשר באמת ולא איש כשר לבד אלא אפילו צדיק גמור כמו שאני רוצה וכו' ובערב ראש השנה האחרון הנ"ל דיבר הרבה מגודל מעלת יקרת הבאים אליו ז"ל על ראש השנה, ואמר בפירוש מה אומר לכם אין דבר גדול מזה דהיינו להיות אצלו על ראש השנה וכו', ואמר שכל עסקו הוא רק ראש השנה, והפליג אז מאד מאד בגודל האזהרה להיות אצלו בראש השנה גם בקיץ הזה נשמע ממנו הרבה פעמים שסיפר בשבח מעלת קדושת הבית חיים שבאומין, כי מונחים שם קדושים הרבה אלפים ורבבות, והיה שם קידוש ה' הרבה מאד וכל פעם אמר בפירוש לפני אנ"ש שטוב לפניו לשכוב שם מחמת שהיה שם קידוש ה' הרבה מאד, וכבר מבואר מזה במקום אחר ופעם אחד בקיץ תק"ע שקודם ראש השנה הנ"ל סיפר עם אחד מאנ"ש מגודל יקרת תפארת החידושים והצירופין והשיעשועין הנעשים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע על ידי ישיבתו באומין והתפלות העולין בכל פעם על ידי זה וכו'

אות טז

ותוכן דבריו היו כי ישראל נקראים אבני קדש כמו שכתוב תשתפכנה אבני קדש, ומבואר בספר יצירה מענין שתי אבנים בונות שתי בתים ג' אבנים בונות ששה בתים וכו' וכו' כמבואר לעילוהבתים הם בחינת כי ביתי בית תפלה נמצא כשיש קיבוץ של ישראל אזי בכל פעם ופעם שנתוסף אבן אחד היינו נפש אחד מישראל נעשה צירוף אחר לגמרי ונתחדש הצירוף לגמרי, וגם נעשים בתים חדשים לגמרי כי מקודם שהיה רק שתי אבנים היו בונים רק שתי בתים וכל בית רק מצירוף, ועכשיו שנתוסף אבן אחד אזי נעשים בתים אחרים חדשים לגמרי וכל בית מצורף מג' אבנים וכן נתוספין ונתחדשין בתים חדשים ויקרים ונפלאים בכל פעם שנתוסף עוד אבן אחד, וכל פעם שנתוסף אבן ביותר נתרבין הבתים ביותר וכו' עד שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב כנ"ל ועל פי זה ראה והבן והבט גודל השיעשועים והצירופים והחידושים והתפלות היקרים והנפלאים והנוראים הנעשים בכל עת ובכל שעה על ידי נפשו"ת ישראל (היינו על ידי הצדיק הגדול העוסק

לקבץ נפשו"ת ישראל ולהכניסם ולקרבם אל הקדושה) ודע שיש אבנים בחינת נפשו"ת שהם מושלכים בחוצות בחינת תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, אבל כשנתוספין אבנים ונעשין בתים חדשים כנ"ל אזי מכניסים בתוך הבתים האלו את האבני קדש שהיו מושלכים בראש כל חוצות, כי נכנסין ונתאספין בתוך אלו הבתים החדשים שנעשו כנ"ל והבן ענה ואמר זה זמן רב שיש לי חלק בתפלות ישראל וכו' כמבואר במקום אחר, כל זאת הועתק מספר חיי מוהר"נ (שם כ"א) (וכתב על זה הר"ר נתן ז"ל אמנם לא ביאר רבינו ז"ל מה שייכות ענין זה הנ"ל לאומין דייקא, אך כפי המבואר במקום אחר ממה שרימז לנו רבינו ז"ל מענין ישיבתו באומין, כי היה שם קידוש ה' הרבה מנפשו"ת רבות שנהרגו שם וכו' על פי זה יכולין להבין קצת רמז הענין הנ"ל, כי הריגת ישראל חס ושלום זהו בעצמו בחינת תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות אבל עדיין הדברים סתומים וחתומים מאד מאד ואין אתנו יודע עד מה וכו' עיין שם) וגם בקיץ הנ"ל ישב באומין בשכינות, ענה ואמר מעולם לא ישבתי בשכינות עתה אני שכן ראוי שיתבטל החולאת שלי, ואז אמר פסוק זה (ישעיה ל"ג) ובל יאמר שכן חליתי בדרך דברי צחות שקורין ווערטיל וכו' אחר כך בראש השנה נכלל זה הפסוק במאמר תקעו תוכחה הנ"ל, והוא מחובר להשיחה הנוראה של הבתים הנ"ל עיין שם באות ו', והבט והתבונן היטב עד היכן היו מגיעין שיחותיו ודיבוריו הקדושים ובפרט דברי צחות שלו (גם זה הועתק מספר חיי מוהר"ן)

אות יז

גם מבואר במקום אחר מה שהזהיר רבינו ז"ל מאד להר"ר נתן ז"ל בעת שעסק להעתיק המאמר הנ"ל, שיזהר מאד להעתיק היטב מה שמבואר שם באות ח' שצריכין לחפש ולבקש מאד אחר מנהיג אמתי להתקרב אליו, כי על ידי בחינת רוח נבואה שלו בחינת רוח הקודש שלו, על ידי זה כל המתקרבים אליו זוכין לבירור המדמה ולשלימות האמונה אמתיית דקדושה וכו', ושצריכין ליזהר מאד מלהתקרב למנהיג של שקר חס ושלום וכו' כמבואר בפנים ועיין בלקוטי הלכות, הלכות שלוחין הלכה ה' שהאריך שם לבאר, שעיקר הכוונה הוא שצריכין לחפש ולבקש מאד את הרוח הקודש רוח נבואה של הצדיק המנהיג האמתי, ואפילו כשכבר זכה להתקרב להצדיק האמת והוא בחיים חיותו ויושב אצלו בסמוך לו ממש, אף על פי כן לפעמים נחשך אצלו אור הצדיק, על כן גם אז צריכין ליזהר מאד לחפש אחר אור קדושת הרוח הקודש שלו וכן גם אחר הסתלקות הצדיק צריכין לידע ולהאמין כי עדיין הוא חי, כי (ברכות י"ח) צדיקים במיתתם קרויים חיים ולא מת ונסתלק כי אם מסיטרא דילן, וצריכין ליזהר ולהזדרז אז ביותר לחפש

ולבקש אחר הרוח הקודש שלו הגנוז בתוך ספריו הקדושים ובין תלמידיו הקדושים וכו' עיין שם שהאריך בזה בדברים נפלאים:

אות יח

אמר המחבר, עיין בסוף המאמר בפירוש מאמר רז"ל (ברכות נ"ד:) מחנה ישראל כמה וכו' שעיקר קדושת מחנה ישראל הוא על ידי שמירה מתאוות ניאוף חס ושלום בחי' מקרה לילה חס ושלום ועיקר השמירה מתאווה זו הוא על ידי התלת מוחין שמשם נמשך ג' מיני רחמנות שהם בחינת הג' תפלות שביום והסטרא אחרא שיש לה יניקה מן הדעת חס ושלום בחינת עוג, היא רוצה לעקור חס ושלום תפלת ישראל ולהמשיכם אליהם ולבולעם חס ושלום, ואחר כך כשיהיה לו אחיזה בתפלות ישראל אזי הוא מרוצה לחזור ולהשליכם על ישראל וכו' עיין שם ועיין גם באות ב' שכשהדעת נפגם חס ושלום על ידי שיונקת הסטרא אחרא מן הרחמנות שעל ידי זה נקטן הדעת ונעשה בבחינת מוחין דקטנות, ואזי הם יונקים חס ושלום מפגם הדעת שזה בחינת והנחש היה ערום ומזה בא חס ושלום תאוות ניאוף (שזה בחינת מקרה לילה חס ושלום שבא על ידי בחינת עמלק כמבואר באות ג'), ואזי אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים ואז התפלה בבחינת דין, ואזי הסטרא אחרא נאחזת חס ושלום בתפלה זו שהיא בבחינת דין ובולעת אותה חס ושלום ועיין שם באות ג' שאז צריכין בעל כח גדול שיתפלל תפלה בבחינת דין והסטרא אחרא רוצה לבלוע אותה, ואזי זאת התפלה עומד בבית הבליעה שלה בבחינת (איוב מ"א) בצווארו ילין עוז, ואז הסטרא אחרא מוכרחת להקיא ולהוציא כל הקדושו"ת של הדעת והרחמנות והתפלות שבלעה בבחינת (איוב כ) חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל, כי היא מוכרחת להקיא ולהוציא גם עצמות חיותה ממש וזה בחינת גרים שמתגיירין, ועל ידי זה בא התגלות הכבוד, ועל ידי זה בא התפשטות הנבואה ונתברר המדמה וזוכין לאמונה שלימה בחידוש העולם, ועל ידי זה נמשך בחינת חידוש העולם שלעתיד, שאז יתנהג העולם על ידי השגחה ונפלאות ונתבטל הטבע לגמרי, ואז יתער שיר חדש, והשיר הזה הוא בחינת הקול המשקה את הגן, שעל ידי זה מכניעין העקב דסטרא אחרא שנתגדל על ידי מזונא דגופא, וזוכין לבחינת הריח בחינת יראה שהוא בחינת מזונא דנשמתא וכו' בחינת משיח וכו' כמבואר בפנים

אות יט

והנה הגם כי בוודאי דברי רבינו ז"ל הנ"ל עומדים ברום רומו של עולם ומי יודע עד היכן הדברים מגיעין, אף על פי כן אמרתי לקרב אל השכל קצת גם לאנשים פשוטים כערכינו הנה ידוע כי רבינו ז"ל עסק כל ימיו להכניס אמונה בישראל בפרט בסוף ימיו

עסק הרבה לדבר בזה, והיה מתאנח וצועק מאד בקולות משונות ואנחות וזעקות גדולות על הכפירות ואפיקורסות שעתיד להתפשט בעולם רחמנא ליצלן כמבואר במקום אחר (שיחות הר"ן סימן ל"ה ל"ו), אשר בעוונותינו הרבים בימינו אלה פשתה הנגע המספחת הזאת במדינות אחרות, וכבר היו אז באומין קצת אנשים קלי עולם שנלכדו גם כן במצודה הזאת ורבינו ז"ל היה לו קצת עסק עמהם, הגם שלא היה בדרך ויכוח ותוכחה, אך אף על פי כן קצת מהם נמשכו מאד אחר רבינו ז"ל ונתבטלו ונכנעו לפניו מאד, עד שאמרו בפה מלא שאם לא היה נסתלק רבינו ז"ל בקירוב הזמן כל כך מישיבתו באומין אזי היו גם הם חוזרים בתשובה וכו' כמבואר במקום אחר גם היה עוסק רבינו ז"ל הרבה לזכות את ישראל בשמירת הברית כמבואר בדבריו ז"ל הרבה מזה גם גילה תיקון לפגם הברית על ידי מקרה לילה חס ושלום, היינו העשרה קפיטיל תהלים שגילה שהם התיקון לדבר זה ואמר שגם אחר הסתלקותו כשיבואו על קברו ויאמרו שם אלו העשרה קפיטיל תהלים אזי ישתדל בטובתם כנ"ל, ואמר שהוא תיקון הכללי

אות כ

והנה רואין בחוש שדרך אלו האפיקורסים הרוצים להתעות את ישראל לדעתם הרעה של כפירות ואפיקורסות חס ושלום, אזי בתחלה אינם מגלים רשעתם כל כך, כי יודעים קדושת ישראל שהם מאמינים בני מאמינים, על כן תחלת דבריהם מתחילין מבחינת רחמנות, שיש להם רחמנות על ישראל ורוצים להכניס בהם גם השכלה טבעית להיות מלומדים בלשונות העכו"ם ובקיאים בטבעי העולם והנהגותיו וכו', ומכנים זאת רק בשם רחמנות שאומרים להם בפירוש שרצונם שיחזיקו באמונת ישראל בתכלית השלימות רק שיהיו מלומדים גם בעניינים אלו לטובתם ולהבדיל כמו שבקדושה עיקר הרחמנות על האדם הוא להאיר לו הדעת האמתי שזה בחינת (תהלים מ"א) אשרי משכיל אל דל וכמבואר במאמר כי מרחמם ינהגם סימן ז' כמו כן זה לעומת זה מכנין הם גם כן בשם רחמנות מה שרוצים להשכיל את ישראל, וכן כל דרכי הסטרא אחרא הכל על ידי התלבשו"ת תחלה ברחמנות ובאמת (משלי י"ב) רחמי רשעים אכזרי, כי הם בוודאי כוונתם רק להרע חס ושלום, אך אפילו הרחמנות שנשאר אצל ישראל נפגם על ידי זה ונעשה אכזריות ועל ידי זה נקטן הדעת, ואז הם יונקים מפגם הדעת בבחינת והנחש היה ערום, ואז מגלים קלונם ביותר שרוצים להטות את לב ישראל לדעתם הרעה ממש חס ושלום שבאמת הוא רוח שטות ממש ומזה בא חס ושלום תאוות ניאוף ומקרה לילה (ועיין בהשיחות (בסוף סיפורי מעשיות) סימן ק"ו אמונה הוא בחינת אור וכו'), ואז אין התפלה בבחינת רחמים ותחנונים רק בבחינת דין כמבואר בפנים

אות כא

ובדרך השתלשלות נמשך מזה מה שבני אדם מזלזלין בתפלה ואינם מקיימין מה שאמרו רז"ל (אבות ב) אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים והם פוגמים בזה, כי תפלתם הוא רק שרוצים לפטור את עצמם ממה שהדין מחייב אותם להתפלל, ועל כן הם מתפללין בבחינת תפלת קבע ובלי כוונה מעומק הלב בבחינת רחמים ותחנונים וזה נמשך ממה שגברו הפגמים כל כך עד שאינה יכולה להיות התפלה בבחינת רחמים ותחנונים רק בבחינת דין כנ"ל, ואז בולעת הסטרא אחרא כל התפלות האלו חס ושלום, ואז צריכין בעל כח גדול שיתפלל תפלה בבחינת דין כפשוטו בבחינת (תהלים ק"ו) ויעמוד פנחס ויפלל שעשה פלילות עם קונו, והסטרא אחרא רוצה לבלוע גם זאת התפלה אך מחמת שיצאה מבעל כח גדול, היא עומדת להסטרא אחרא בבית הבליעה שלה, עד שמוכרחת על ידי זה להוציא כל הקדושו"ת שבלעה כנ"ל, ועל ידי זה נמשכים כל התיקונים הנ"ל

אות כב

והנה הענין הזה הוא אצל הבעל כח מסירת נפש ממש כמובן בפנים באות י"ב הנ"ל ובאמת מסירות נפש ממש על קדושת השם הוא גם כן בבחינת התפלה של הבעל כח הנ"ל, וכמובן בזוהר הקדוש ובכתבי האריז"ל, שזה סוד הבירורים הגדולים שנעשים גם עכשיו, על ידי שמזכירין זכות העשרה הרוגי מלכות שמסרו גופם למלכות דסטרא אחרא, בשביל לברר בירורי ניצוצי הקדושה מהסטרא אחרא עד עולם שזה בחינת (איוב ב) חיל בלע ויקיאנו הנ"ל, וכמבואר גם כן בליקוטי הלכות, הלכות עכו"ם ובהלכות חול המועד הלכה ד', ושם מבואר שזה גם כן סוד מיתת הצדיקים בחוץ לארץ וכו' עיין שם (ועיין בספר ויקהל משה פרק ט"ז מענין הבירורים הגדולים שנעשה על ידי מיתת הצדיקים בפרט על ידי עשרה הרוגי מלכות וכיוצא בהם) אך לא מדריגות כל הנפשו"ת שוין, ולא בחינת כל המסירות נפש שוין, ויש שמסרו נפשם וכו' ואף על פי כן גם הם צריכין תיקון עדיין כידוע ועל כן עיקר התיקון על ידי זה הבעל כח הגדול שיש מסירות נפש ממש בכל עת גם בחיים חיותו בכמה וכמה בחינות, אשר אי אפשר לבאר כלל ואינם ידועים לנו כלל כי גבהו דרכיו מדרכינו וכו', והוא עוסק בזה לגמור התיקון להוציא כל הקדושו"ת מבטן הסטרא אחרא שבלעם, בפרט על ידי פגם הברית חס ושלום שזה בחינת חיל בלע ויקיאנו הנ"ל, שמרומז בו השם הקדוש שמסוגל לזה כמובא בתפלת תקע בשופר וכו' כי הוא גומר ומשלים התיקון שנעשה על ידי המסירות נפש של הקדושים שבכלל ישראל שנהרגו על קידוש השם ממש, והתיקונים שנעשים על ידי

בחינת המסירות נפש שלו ועל ידי התפלה בבחינת דין שלו ואז הסטרא אחרא מוכרחת להקיא כל קדושת הדעת והרחמנות והתפלות שבלעה (שזה בחינת איזיל ואיעקר טורא וכו' ואשדי עלייהו, כי כיון שיש להם אחיזה חס ושלום בהתפלות אזי ממילא פגומים אף שמחזירים לישראל, והיינו כנ"ל כי נמשך מזה בלבול התפלה וזלזולה חס ושלום כנ"ל), ואזי בוודאי נעשים שעשועים גדולים למעלה על ידי הניצוצות הקדושים שהם בחינת נפשו"ת ישראל שעולים בכל פעם ומצטרפין אל הקדושה וכן על ידי התפלות שעולין בכל פעם על ידי שמוציאין מהסטרא אחרא כל התפלות שבלעה, בפרט על ידי השכנים הקדושים שנתרבים בכל פעם ונצטרפין אל הקדושה, שעל ידי זה נתרבין בתי התפלה בריבוי גדול מאד כנ"ל, ועולים צירופים חדשים ונפלאים ובריבוי גדול מאד, ותפלות יקרות וקדושו"ת בכל עת ובכל רגע, ונשלמה התפלה בכל פעם ביותר גם אצל כלל ישראל וכמובן בהשיחות הנ"ל

אות כג

ורימז לנו בהשיחות הנ"ל ובמאמר הנ"ל, שזה עסק ישיבתו באומין, והטלטולים אשר עברו עליו שם מדירה לדירה וכו', וגודל היסורים ומסירות נפש ממש שהיו לו שם, בפרט באלו הימים האחרונים שהיו סמוך להסתלקותו וכמבואר קצת מזה במקום אחר (עיין ימי מוהרנ"ת סימן נ"ח) וכן ההסתלקות בעצמו וגניזתו הקדושה שהיה בשם, הכל היה בשביל לגמור התיקונים הנ"ל, ולעסוק שם בתיקון נפשו"ת ישראל ולזכותם לבחינת תיקון הברית ולשלימות האמונה הקדושה כמבואר בפנים, שעל ידי התיקונים הנ"ל זוכין לשלימות האמונה בחידוש העולם, שעל ידי זה נמשך בחינת חידוש העולם שלעתיד, שיהיה בבחינת ארץ ישראל שיתבטל הטבע ויתנהג העולם על ידי השגחה ונפלאות, שבזה תלוי עיקר הכנעת דעת האפיקורסים הנ"ל שכל חכמתם בנויה על חכמת הטבע גם על ידי זה נתבטלין כל האמונות כוזביות, שכל זאת נמשך מצד זוהמת הנחש שנאמר בו (בראשית ג) והנחש היה ערום בחינת הדעת דסטרא אחרא הנ"ל וגם משם נמשך בחינת כל המנחשים והקוסמים, בחינת אמונות כוזביות כמבואר באות ח' ועל ידי התפשטות הנבואה שזוכין על ידי כל הנ"ל, על ידי זה נתברר המדמה וזוכין לאמונה שלימה וישרה על כן צריכין לחפש ביותר אחר המנהיג האמתי שיש לו בחי' רוח נבואה רוח הקודש אך עיקר זמן הקיבוץ אליו הוא בראש השנה כמבואר לעיל מה שהזהיר על זה הרבה בערב ראש השנה האחרון, כי אז הזמן של המשכת כל התיקונים הנ"ל ביותר כמבואר באות י"א

אות כד

וזה גם כן בחינת מה שהזכרנו לעיל שהזהיר לאנ"ש שיחזיקו עצמן ביחד וכו', כי אף על פי שעיקר תיקון נפשו"ת ישראל תלוי רק בהצדיק האמת הבעל כח הגדול הנ"ל, אף על פי כן גם עיקר כח הצדיק תלוי בקדושת הקיבוץ של ישראל כמארז"ל (ברכות לב) כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, וכמבואר גם בדברי רבינו ז"ל במאמר לשמש סימן מ"ט בליקוטי הראשון ובסימן קס"ו כשהעולם אצל הצדיק וכו' בפרט זה העסק שצריך לעסוק בתיקון נפשותם בעצמם, שצריכין לזה איזה אתערותא דלתתא גם מהם עצמם על כל פנים, שהוא על ידי מה שבאין אל הצדיק בכדי שישתדל בטובת נפשם, והעיקר הוא על ידי מעלת הקיבוץ שמתקבצין הרבה נפשו"ת ביחד שעל ידי זה נתרבין הצירופין והבתים מאד, עד שגם הנפשו"ת הנשפכין בראש כל חוצות חס ושלום נכללין גם כן בהבתים הנ"ל ומקבלין תיקון כמבואר לעיל בשיחתו הקדוש ועיקר ריבוי הצירופין הוא על ידי שמחזיקין עצמן ביחד שאז הם בחינת תיבה אחת של הרבה אותיות שנצטרפין ממנה צירופין הרבה מאד כנ"ל מה שאין כן אם היו אלו האותיות מתחלקין לכמה תיבות קטנות, שאזי לא היה ריבוי צירופים כל כך כמו למשל שתי תיבות של שלש אותיות אזי יש ששה צירופים לכל תיבה ולא יותר, אבל תיבה אחת של ששה אותיות אזי יש לה תש"ך צירופים כנ"ל ומזה תבין מעלת האחדות של רבים מישראל ועל כן כשיחזיקו עצמם ביחד ויהיו נקראים על שמו ז"ל, אזי בנקל לו יותר גם אחר הסתלקותו ז"ל להשתדל בתיקון נפשותם עד שיהיו אנשים כשרים וצדיקים כנ"ל

אות כה

וכבר מבואר במקום אחר (עיין לעיל ח"א סימן ס"א) שזה אנו רואין בחוש גם כן, שעיקר קיום קשר האחדות שבין כלל אנ"ש הנקראים על שמו ז"ל, הוא רק על ידי הקיבוץ הקדוש שנתקבצין רובם ככולם על ראש השנה באומין ומי יודע גם עכשיו גודל התיקונים הנפלאים והשיעשועים הגדולים מאד והצירופין החדשים והנפלאים ונוראים שנעשו בכל שנה ושנה על ידי הקיבוץ הנ"ל, בפרט כי אז הזמן מסוגל לכל התיקונים הנ"ל ביותר כנ"ל ועיין מדרש רבא ויקרא פרשה ד' עשו שש נפשו"ת היו לו, ונקראים נפשו"ת הרבה על שעובדין אלהות הרבה, ויעקב שבעים נפש ונקראין נפש על שעובדין לאלוק אחד ועל כן הם הרוב וכו' עיין שם היינו כנ"ל כי עיקר מעלת הריבוי הוא כשנצטרפין ונכללין באחד וכמשל האותיות הנ"ל כל זאת כתבתי להפיס דעתו של המעיין להבין קצת רמזים מהשיחות הנ"ל וממאמר הנ"ל גם בשכל הפשוט והנמוך מאד אמנם בוודאי יש בכל ענינים הנ"ל רזין דרזין עמוקין ונוראים מאד מאד עין לא ראתה

וכו' ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות במקומות רבים מדבריו ז"ל בפרט בהל' ציצית ה"ז ובהל' ברכות הריח והודאה ה"ד ובהל' חוה"מ הנ"ל ובהל' קה"ת ובהל' ביהכ"נ ה"ו ובהל' ס"ת ומזוזה ה"ה ובהל' שילוחין הנ"ל ובהל' פ"ו ה"ו:

אות כו

ודע עוד אחי המעיין, שבעניין השיר חדש שיתער לעתיד המבואר במאמר זה שהוא בחינת הקול המשקה את הגן ששם גדילים כל הריחות והיראות שזה בחינת קול המוכיח הראוי שזה יסוד כל המאמר הנ"ל כמו שמבאר באות א' מענין השיר והקול הנ"ל, ואחר כך באות ב' מתחיל לבאר איך זוכין לבוא להקול הנ"ל, וזה הקול הוא מוסיף ונותן ריח טוב בנשמות ישראל שזה בחינת משיח בחינת (בראשית מ"ט) ויהי למס עובד המבואר באות יו"ד, יש בכל אלה סודות עמוקים וגבוהים מאד סתרי נסתרות רזין דרזין גבוהים ועמוקים ונוראים מאד כמובן מרמזיו הקדושים בשעה שהזכיר הפסוק (רות ב) ברוך ה' אשר לא השבית לך גואל וכו' ושמעתי שמתנועותיו הקדושו"ת ז"ל אז, ומנעימת הקול והניגון שאמר פסוק זה, היה נראה כנותן בעצמו גם כן שבח והודאה להשם יתברך שנתן להם גואל כזה לעסוק בתיקון וגאולת נפשותם, ובהמשכת רוחו של משיח על ידי המשכת תיקונים נפלאים ונוראים כאלה ואז בראש השנה הזה סיפר מענין הניגון והשיר שיהיה העולם הבא של כל הצדיקים והחסידים כמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן סימן מ"ד ש"מ):

אות כז

והמובן היה שזה שייך לבחינת השיר חדש המבואר במאמר זה וגם התבונן היטב בענין קברו של משה בארץ מואב מול בית פעור וכיפר על עוון פעור שהיה כלול מפגם הברית על ידי בנות מואב ופגם אמונה על ידי עוון פעור ומשה רבינו עליו השלום נקבר שם דייקא, בכדי לעסוק גם אחר הסתלקותו בתיקון נפשו"ת ישראל לברר בירורים קדושים מהסטרא אחרא ולהעלותם מבחינת שמד לרצון שזה בחינת גרים כמבואר בליקוטי הראשון סימן רט"ו (ועיין גם כן מה שביארנו שם בזה), עד שאחר כמה דורות באה רות בת בתו של בלק מלך מואב ונתגיירה, וממנה יצא דוד שריוה להשם יתברך בשירות ותשבחות וחיבר כל ספר תהלים, וממנו יסוד התיקון של כל תפלות ישראל, כמו שדרשו רז"ל (מועד קטן ט"ז:) על פסוק (שמואל ב) הוקם על ונאמר בו (תהלים קי"ח) אבן מאסו הבונים, כי נפשו"ת ישראל הם בחינת אבנים כנ"ל, ובהאבן הקדושה הזה שהוא נפש דוד רצו הבונים למאוס בו, כי רצו לפסול אותו מלבוא בקהל ישראל ולהצטרף עמהם, אפילו רק בבחינת שכן על כל פנים להיות מותר בבת ישראל כשאר בן גרים, ושיהיו

נבנין ממנו בתי ישראל הקדושים, ולבסוף היתה לראש פינה, כי בו תלוי יסוד ותיקון כל נפשו"ת ישראל ובנין כל הבתים הקדושים הנעשים על ידי נפשו"ת ישראל ותפלתם הקדושה, שזה בחינת מה שביארנו לעיל בענין הצדיק הקדוש שהוא יסוד כל הקיבוץ, ויסוד כל בנין הבתים שנעשין ונבנין על ידי זה וקורא את עצמו שכן כנ"ל ואצל דוד המלך היה כמה וכמה ספיקות ויגיעות, עד שנתקבל לשכן על כל פנים לכלל קהל ישראל, ואחר כך ראו ונתגלה לכל שהוא יסוד כל הבנין דקדושה וממנו יצא משיח, שזה בחינת מה שמבואר במאמר זה מענין הגרים שנעשים על ידי התפלה בבחינת דין של הבעל כח שעומדת להסטרא אחרא בבית הבליעה שלה עד שמוכרחת להקיא ולהוציא גם עצמות חיותה ממש, שזה בחינת הגרים, שזה ממש בחינת הענין של קברו של משה מול בית פעור (כמובן בזוהר הקדוש וכמו שמבואר לעיל), ושם עוסק לעשו"ת גרים כנ"ל

אות כח

ואחר כך מבאר שם באות וא"ו מענין ריבוי הבתים הקדושים שנבנין על ידי שנתוספין שכנים להקיבוץ, שזה בעצמו בחינת ענין הגרים שנתוספין על כלל ישראל כנ"ל, ועל ידי זה נתרבין הצרופין כל כך ונבנין בתי התפלה בריבוי גדול ובשלימות כזה, שזה בחינת מה שהילד הראשון שנולד לרות נאמר בו (רות ד) ותקראנה לו השכנות שם וכו' השכנות דייקא כנ"ל (וכמובא גם בליקוטי הלכות) לאמור יולד בן לנעמי (דייקא שמרמזת על מדריגה עליונה מאד בחינת הא עילאה בחינת בינה כמבואר בזוהר הקדוש) ותקראנה שמו עובד שהוא בחינת (מלאכי ג) בנו העובד אותו המבואר במאמר תקעו אמונה סימן ה"א, שאף על פי שהוא במדריגה גבוה כזו שהוא בבחינת בן לנעמי, אף על פי כן יעבוד את ה' במסירות נפש עצום כזה בכל עת ובכל רגע, ועל כן על ידו יהיה גמר ישועת ישראל על ידי שיצא ממנו דוד ומשיח, שזה בחינת הוא אבי ישי אבי דוד וכו' ועיין במדרש רות בסופו שדרש שם הפסוק (תהלים מ) אז אמרתי הנה באתי, שירה הייתי צריך לומר שבאתי, ואין אז אלא שירה שנאמר (שמות ט"ו) אז ישיר משה, בכלל לא יבא הייתי ובאתי, היינו כנ"ל כי אז ישיר משה מרמז על השיר שישיר לעתיד כמו שדרשו רז"ל (סנהדרין צ"א:) שר לא נאמר אלא ישיר, וזה נאמר אחר קריעת ים סוף על ידי בחינת מטה עוז הנ"ל, שעל ידי זה נמשכין כל התיקונים הנ"ל עד שזוכין לבחינת השיר שיתער לעתיד וזהו שאמר דוד לאחר שנתבררה נשמתו ממקום רחוק כזה עד אשר היה בכלל לא יבוא, שלא רצו לצרף אותו גם בבחינת שכן אל קהל ישראל, ואחר כך הנה באתי ונתקרבתי אל הקיבוץ הקדוש של ישראל, וזה נעשה רק על ידי בחינת התפלה של הבעל כח הנ"ל שעל ידי זה נמשכין כל התיקונים הנ"ל, עד בחינת השיר של נפלאות

שהוא בחינת השיר שיתער לעתיד, על כן צריך אני גם כן לומר שירה בבחינת אז ישיר ובאמת ענין זה בעצמו של הבירורים הקדושים של בחינת הגרים שהם בחינת שכנים, עד שלפעמים נתברר מהם ניצוץ הקדוש כזה שהוא בחינת ראש פינה כנ"ל, הוא גם כן בבחינת נפלאות שזה בחינת מה שאמר דוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו (תהלים קי"ח) ועיין בהשיחה הנפלאה מענין נפלאות ריבוי הצירופים והבתים וכו' שהיה בקיץ תק"ע הנ"ל, שמתחיל שם מענין שאמר תמה אני כמו שאין לנו שום חלק בעולם הזה כלל (שזה בחינת שאין לו מקום אפילו להיות שכן), אף על פי כן בכל מקום שאנו באים יש לנו מקום והכל שלנו:

אות כט

נשמט שם בפנים אות א' כי עיקר יניקת הנשמה הוא מהריח וכו', כי יש מזונא דנשמתא ומזונא דגופא, ועל ידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא וכו' אמר המחבר בזה מובן דברי רז"ל בברכות מב: והוא אומר על המוגמר אף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה, ופירש"י שהיו רגילין להביא אחר הסעודה עצי בשמים וכו' לריח טוב היינו כנ"ל כדי לחזק את הנשמה על ידי הריח ולהגביר מזונא דנשמתא על מזונא דגופא (אחר כך מצאתי כעין זה בספר חסד לאברהם מעין רביעי עין יעקב נהר כב עיין שם):

אות ל

שם אות חי"ת, כי באמת חידוש העולם הוא על ידי בחינת אמונה כמו שכתוב (תהלים ל"ג) וכל מעשהו באמונה וכו' ועל ידי אמונה יהיה חידוש העולם לעתיד וכו' עיין אותיות דרבי עקיבא אות ה"א, אהיה אשר אהיה, אמר הקדוש ברוך הוא במדת אמונה בראתי את העולם, ובמדת אמונה אני מנהיגו, ובמדת אמונה אני עתיד לחדשו:

אות לא

שם אות יו"ד, וירא מנוחה כי טוב (בראשית מ"ט) זה בחינת נבואה וכו' ואת הארץ היינו ארץ ישראל וכו' ושם אות י"א תרועה זו בחינת נבואה וכו' ותרועת מלך בו (במדבר כ"ג) ותרגומו ושכינת מלכהון בהון וכו' אמר המחבר בזה יש להבין קצת מה שאמרו רז"ל (יונה א) ויקם יונה לברוח תרשישה, לפי שאין השכינה והנבואה אלא בארץ ישראל וכו' היינו כנ"ל כי מאחר שעיקר קדושת ארץ ישראל נמשך על ידי בחינת נבואה שהוא בחינת השראת השכינה, על כן שם דייקא עיקר הנבואה ועל כן באמת מבואר פה לעיל אות ה"א שגלות בני ישראל הוא בחינת ביטול הנבואה, כי מאחר שנתגרשין וגולין מארץ ישראל לחוץ לארץ זה בחינת ביטול הנבואה שעיקרה בארץ ישראל כנ"ל ומחמת שעיקר התפשטות הנבואה בא על ידי התגלות הכבוד שנעשה על ידי הגרים שנעשין על ידי

התפלה בבחינת דין וכו', שעל ידי זה בא סליחת עוונות בבחינת (ישעיה ל"ג) ובל יאמר שכן חליתי וכו' היינו כנ"ל

אות לב

והנה ענין יונה הנ"ל שברח תרשישה וכו' (יונה א) ויהי סער גדול בים וכו' ויאמר אליהם שאוני והטילוני אל הים וישתוק הים מעליכם וכו' וישאו את יונה ויטילוהו אל הים וכו' וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה וכו' ויתפלל יונה אל ה' אלקיו ממעי הדגה וכו' מבטן שאול שועתי וכו' וכל התפלה שם ויאמר ה' לדג ויקיא את יונה אל היבשה וכו', וכבר נאמר על ענין זה סודות נפלאות בזוהר הקדוש ובתיקונים כידוע, ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא שזה סוד התפלה בבחינת דין שמתפלל הבעל כח הגדול, והסטרא אחרא בולעת אותה חס ושלום והתפלה הזאת עומדת בבית הבליעה שלה, ואזי הוא מוכרחת ליתן הקאות בבחינת (איוב כ) חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל, שזה בחינת הגרים שמתגיירין על ידי זה וזה בחינת (תהלים ע"ד) אתה פוררת בעזך ידם וכו' ועל ידי זה בא יתרו ונתגייר וכו' וזהו שאמר יונה גם כן בתפלתו (יונה ב) משמרים הבלי שוא חסדם יעזובו ופירש רש"י שמלחים של הספינה הזאת נתגיירו ובזוהר פקודי רל: מבואר, שכל אותן שהיו בספינה הזאת כשראו שהדג פלט את יונה ליבשה לעיניהן דכולהו אתו לגביה ואתגיירו כולהו וכו' הדא הוא דכתיב משמרים הבלי שוא חסדם יעזובו וכו' עיין שם וזה מובן ביותר על פי מה שאמר רבינו ז"ל באות י"ב שבחינת גרים זה בחינת הבל נחית הבל סליק וכו' ועיין זוהר ויקהל קצ"ט שמפרש שם כל הענין על חולאת האדם ומיתתו וכו' ונונא דבלע ליה דא איהו קיברא וכו' וזמינא קלא חדא לאתערא בבי קברי ויימא (ישעיה כ"ו) הקיצו ורננו שוכני עפר וכו' אימתי יהא דא בזמנא דיתעבר מלאך המות מעלמא דכתיב (שם כ"ה) בלע המות לנצח וכו' כדין כתיב ויאמר ה' לדג ויקיא את יונה וכו' כדין כל קבריא יקיאון לאינון מיתייא דבהון וכו' עיין שם

אות לג

ובזה מבואר ביותר מה שכתבנו לעיל, כי עיקר מיתת הצדיקים וגניזתם בקבר הוא בחינת התפלה בבחינת דין שבולעת אותה וכו', ועל ידי זה דייקא מוכרחת ליתן הקאות ועיין בקרנים מאמר ג נפלאות מענין יונה בן אמתי הנ"ל, יונה במילואו (כזה יוד וו נון הה) בגימטריא נצח וכו' הדא הוא דכתיב בלע המות לנצח וכו' ומזה תבין גם כן לענין המבואר לעיל מגניזתן של הצדיקים ז"ל בפרט וכו' ועיין זוהר ויקהל ר"כ בהאי זמנא דאתערו מיתי עלמא וכו' יקומון חיילין חיילין כלהו על ארעא דגליל וכו' בגין דאיהו חולקיה דיוסף וכו' עיין שם, מרומז שם גם כן כי עיקר הגאולה ותחיית המתים יהיה

בזכות עצמות יוסף וכו' בחינת קבר הצדיק כמו שכתוב גם בגאולה הראשונה (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עצמו ובתחלה כתיב אצלו (בראשית נ) ויישם בארון במצרים דייקא, עד אשר אחר כך ביציאתן ממצרים העלו את עצמותיו וכו' כי ירידת יוסף למצרים יש לומר שהיתה גם כן בבחינת התפלה של הבעל כח הנ"ל ועל כן באמת עיקר קריעת ים סוף בחינת אתה פוררת בעזך ים וכו', אמרו רז"ל שהיה בזכות ארונו של יוסף וכו' ועיין זוהר פקודי ר"ל הנ"ל ששאלו ליונה אי מזרעא דיוסף קא אתי וכו' ועיין זוהר ויקהל קצו יונה מחילא דאליהו קאתי, אליהו סליק יונה נחית וכו', שהביא שם במקדש מלך בשם האריז"ל שאליהו נתן ליונה החלק שהיה בו מנשמת יוסף וכן ידוע מה שאמרו רז"ל (מדרש שוחר טוב כ"ו) על יונה בן אמתי שהוא בן הצרפית והוא עתיד להיות משיח בן יוסף עיין תוספות בבא מציעא קי"ד ד"ה מהו שיסדרו ועיין קרנים מאמר ג' הנ"ל בפרשת אליעזר שם, ובילקוט חדש ערך אליהו ואלישע אות יב לט:

אות לד

בענין מה שמבואר שם באות ב' ג' שלפעמים אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים, ואז התפלה בבחינת דין וכו' ודייקא על ידי זה נעשין תיקונים נפלאים עיין שבת פ"ט: מה שעיקר הצלת ישראל לעתיד יהיה רק על ידי תפלתו של יצחק דייקא שהוא בבחינת דין כידוע, וזה שכתוב (בישעיה ס"ג) הבט משמים וכו' וכתוב (שם) המון מעיך ורחמיך אלי התאפקו (היינו שנפגם כביכול בחינת רחמנות) וזה (שם) כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, כי אברהם וישראל הם בחינת חסד ורחמים, ועל ידם אי אפשר לקבל הצלה כעת רק על ידי יצחק שזה בחינת אתה ה' אבינו וכו' כמו שדרשו רז"ל בשבת שם וזהו שאמר יצחק הא קריבת נפשי קדמך, כי מסירות נפש על קדוש ה' על ידי זה נמשך ביותר שלימות התפלה עד שנעשה על ידי זה בחינת סליחת עוונות כמבואר לעיל ואפשר שזהו שאמרו רז"ל (ברכות ו:) להיות זהיר בתפלת המנחה דייקא, מחמת שתפלת המנחה תיקן יצחק ועיין בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק ז' על פסוק (ישעיה נ"ב) חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, כי הגאולה שלעתיד יהיה מבחינת זהב בחינת יצחק דין קשה וכו' ומובא שם גם כן מאמר רז"ל שבגמ' שבת הנ"ל ועיין שם גם כן לעיל מזה מה שדרשו על פסוק (ישעיה א) לכו נא ונוכחה וכו' לכו אל אבותיכם ויוכיחו וכו', מובן גם כן קצת לפי דברי רבינו ז"ל שבמאמר זה הנ"ל:

אות לה

נשמט ושייך קודם אות ב' הנ"ל, שם באות ג' מבואר שקריעת ים סוף הוא בחינת תיקון למלחמת עמלק ועיין שמואל א' ט"ו ויחמול שאול והעם על אגג, שזה בחינת

מה שהסטרא אחרא ינקה מבחינת הרחמנות, עד שעל ידי זה נפגם הרחמנות ונעשה אכזריות (שזה בחינת מה שדרשו רז"ל (ילקוט שמעוני שם) על ענין זה בעצמו כל המרחם על אכזרים לבסוף נתאכזר וכו'), ועל ידי זה בעצמו מתגבר ביותר קליפת עמלק שיונק מבחינת הדעת וזה שכתוב שם ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם וכו' ויאמר שמואל הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וכו' וישלחך ה' בדרך ויאמר לך והחרמת את החטאים את עמלק וכו' ופירש רש"י בשם התרגום יונתן ראש שבטי ישראל אתה, שבטא דבנימין עבר בימא בריש כל עמא וכו' כי על ידי קריעת ים סוף זוכין בשלימות לבחינת מלחמת עמלק ללחום בו עד כלותם וכו' ועיין מדרש רבה וירא פרשה מ"ט, זה שהוא עובר לפני התיבה אין אומרים לו וכו' אלא בא וקרב עשה קרבנינו ומלחמותינו מבואר על פי הנ"ל שלפעמים צריכין להתפלל בבחינת דין, ותפלה זו היא בחינת מלחמה כמובן ועיין עוד במדרש רבה ויצא פרשה ס"ח מענין התנין של נבוכדנצר שהכניעו דניאל עיין שם, נטל תבן והטמין לתוכו מסמרים והשליך לפניו ובלעו ונקבו מסמרים את בני מעיו הדא הוא דכתיב (ירמיה נ"א) והוצאתי את בלעו, עיין שם מפיו מכוון ממש לענין התפלה בבחינת דין הנ"ל:

סימן י"ב

אות א

במאמר איה מקום כבודו, ואפילו כשנופל חס ושלום בספיקות רוצה לומר שמסופק באיזה דבר אם כבוד השם יתברך לעשותו או שלא לעשותו וזה גם כן בחינת נפילה, כי מאחר שכבר זכינו לקבל התורה וכו' לא שייך שוב להסתפק בשום דבר, כי איך אפשר להסתפק בדבר מהיפך אל היפוך, אם הוא כבוד השם יתברך אם לאו שהוא ההיפוך חס ושלום לגמרי וזה רק מחמת ששכלו מבולבל ואינו יכול להכריע על פי התורה לידע אמתת הדבר, ועל כן בוודאי זה נחשב לבחינת נפילה גדולה ויש שנפילתו גדולה מאד מאד רחמנא ליצלן וכו', ואף על פי כן אם זוכה לחפש באמת אחר כבודו יתברך אזי הירידה הוא תכלית העליה וכו' כמבואר בפנים:

אות ב

שם, וזה בחינת בעשרה מאמרות וכו' רוצה לומר על דרך שפירש בספר מבוא שערים חלק ב' פרק ב' דף י"א דפוס קארעץ וכן הוא באוצרות חיים שער העבורים סו: דפוס קארעץ, על ענין המשנה בעשרה מאמרות הנ"ל, כי המלכות לא יצאה וכו' רק חלק יוד שבה וכו' והענין הוא כי אין שליטת החיצונים והקליפות אלא בזו"נ וכו', וכשישראל

חוטאין חס ושלום, אזי בתחלה מגיע הפגם במלכות וכו' ויש פגם שיכול לפגום בחלק העשירי התחתון שבה, וכתיב בו (תהלים ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע וכתיב (ישעיה מ"ב) וכבודי לאחר לא אתן, ולכן לא חלק הכבוד ההוא לאחר שהיא הקליפה אלהים אחרים וכו' והוא יכול להתקרב שם בדין גמור מחמת עוונות ישראל, ואז מוכרח החלוקה ההיא להסתלק משם ולהתכסות מעיניהם לבל ינקו מהם וכו' ויש פגם יותר שעולה עד היסוד בה שהוא החלק התשיעי שבה ואז מסתלקים ב' החלקים הנ"ל שהם התשיעי והעשירי וכן כיוצא בהם, עד שיוכל הפגם לסלק ולהעביר טית חלקים התחתונים שבמלכות מחכמה שבה ולמטה, אך חלק העליון שבה שהוא הכתר אי אפשר להסתלק, עיין שם הטעם לזה וכו' ונמצא המלכות נתמעטה טית חלקים תחתונים, אשר להיותם תחתונים יכולין להתאחז בהם הקליפות ולכן מסתלקים אמנם הכתר שבה אינו מסתלק לעולם, כי אין בה כל כך שליטת ואחיזת הקליפות וכו', שגם אם יתאחזו הקליפות בה ברדתה למטה ביניהם בסוד (משלי ה) רגליה יורדות מות אינה מתבטלת ביניהם וכו' עיין שם עוד הנה העתקתי לפני המעיין קצת בדברי האריז"ל בכדי שיבין על ידי זה ביותר דברי רבינו ז"ל שבמאמר זה ועיין גם כן בשער ההקדמות דף מה:

אות ג

שם, במאמר זה ואיה השה לעולה וכו' היינו על דרך שאמרו רז"ל (ילקוט שמעוני רמז ק"א) שהס"מ הלך תחלה אצל אברהם ואחר כך אצל יצחק וכו' עד שהביאו לזה ששאל (בראשית כ"ב) ואיה השה לעולה נמצא ששאלה זו היתה מבחינת הספיקות הנ"ל, רק שמסתמא היה בדקות גדול מאד כמובן ועל כן בזה בעצמו מרומז התיקון לזה, שזה בחינת ואיה השה לעולה כמבואר בפנים:

אות ד

שם, בראשית ברא תיש וכו' ויש לומר שזהו שאמרו רז"ל (אבות ה) שנברא בערב שבת בין השמשו"ת שאז נגה נכללת בקדושה כידוע:

אות ה

שם, ואלו הספקות הם בחינת עץ הדעת וכו' ויש לומר שזהו שאמר לו הקדוש ברוך הוא איכה, היינו שרימז לו התיקון הנ"ל שעל ידי בחינת איה וכו' ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בלקוטי הלכות, הלכות נפילת אפים ה"ו ובהלכות תחומין ה"ו ובהל' גביית חוב מהיתומים ה"ג ועוד בשאר מקומות בדבריו ז"ל:

סימן י"ט

אות א

עיקר התכלית וכו' כי זה כל האדם היינו כי זה יכול כל אדם לקיים ולהשיג על ידי זה את התכלית וכו' רוצה לומר אף על פי שרז"ל דרשו על זה (ברכות ו:) כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה וכו', נמצא גם זה התכלית לאו כל אדם זוכה להשיג ומי שזוכה להשיגו אז בשבילו נברא כל העולם, אבל על כל פנים כל אדם יש בבחירתו להשיג זה התכלית של האלקים ירא וכו', רק שלא כל אדם בוחר בזה ומי חייב לו בזה מאחר שהוא עצמו הגורם בדבר, מה שאין כן השגת התכלית על ידי חקירות וחכמות כפי דעת המחקרים חס ושלום, זה אינו תלוי בבחירת האדם כלל, כי רוב ועיקר העולם אינם מסוגלים לזה כלל מה שאין כן השגת התכלית על ידי תמימות ויראת ה' וקיום מצוותיו בפשיטות גמור, לזה מסוגל כל אדם וכו' כמבואר בפנים:

אות ב

שם, וזהו עיקר התכלית אצלינו שתהיה התפלה נכללת באחדותו יתברך וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי לדעת המחקרים התכלית הוא שיהיה נעשה אחד מהמשכיל ומושכל והשכל וכו' כמבואר בפנים בתחלת המאמר ובאמת כל חכמתם וחקירתם הולכים על פי הטבע ובחינת טבעיות הוא בחינת פירוד וגבול בין דבר לחבירו בין גלגל לגלגל ובין שכל לשכל כידוע, ואיך אפשר על ידי חקירות כאלו לבוא לבחינת אחדות, מאחר שהם בעצמם בבחינת הטבע וענין האחדות אפילו לפי דעתם הוא למעלה מהטבע, וכמובן אפילו בשכל הפשוט מה שאין כן על ידי מצוות מעשיות שהם בחינת אמונה בחינת תפלה שמשנה הטבע, על ידי זה בעצמו זוכה האדם גם כן לצאת מבחינת הטבעיות לבחינת למעלה מהטבע, ואז זוכה להתפלל בדביקות גדול עד שבא להתפשטות הגשמיות, ויוצא מבחינת הגבול והטבעיות לגמרי, ונכלל בבחינת האחדות האמיתי שזה בחינת (דברים י) הוא תהלתך והוא אלקיך, שהתפלה והשם יתברך הם אחד ממש כביכול, וזהו עיקר התכלית באמת אך שהמחקרים רוצים לפרש גם ענין קיום המצות מעשיות שהם רק בבחינת אמונה, כי הם למעלה מהשכל הטבעי שבאדם, רק בבחינת אמונה כמו שכתוב (תהלים קי"ט) כל מצותיך אמונה, והם רוצים למצוא להם טעמים על פי שכל הטבעי ויש שכופרין בפשוטן של המקראות וקיום מצוות מעשיות לגמרי חס ושלום, ואומרים שמרמזין רק על השכליות שלהם ועיקר הכנעתם הוא על ידי אמונה, היינו לבלי לכנוס עמהם בטוען ונטען על פי שכל כלל, רק לרחק עצמו

מהם ומסברותיהם לגמרי, ולהחזיק רק באמונה שלימה ובקיום המצוות וביראת אלקים, אזי זוכין לבוא על ידי זה לשלימות התפלה עד שמשנה הטבע, ואזי ממילא נתבטלין החכמות והחקירות שלהם ההולכין על פי הטבע, וזוכין ליכלול באחדותו יתברך באמת כנ"ל:

סימן ל"א

אות א

על ידי הנגינה וכו' וסימן בכתף ישאו וכו' אמר המחברתב יש לפרש בזה בדרך צחות מאמר רז"ל בסוכה ל"ה מפני מה נענש דוד בעוזא וכו' מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר (תהלים קי"ט) זמירות היו לי חוקיך עיין רש"י שם ובחידושי אגדות, אמר לו הקדוש ברוך הוא וכו' הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין דכתיב (במדבר ז) ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו, ואיהו אייתיה בעגלה כי באמת פירוש הפשוט של בכתף ישאו שישאו את הארון על הכתף ולא על העגלה, רק שרז"ל דרשו מזה לענין שירה, דאי כתיב בכתף לבד ידעינן גם כן דישאו, על כן דרשו אין ישאו אלא שירה שנאמר (תהלים פ"א) שאו זמרה וכו' כמבואר בש"ס שם ומחמת שעל ידי נגינה אדם ניכר אם קבל עליו עול תורה, על כן אמר דוד זמירות היו לי חוקיך והקדוש ברוך הוא הקפיד על זה כי לשון זמירות משמע אדרבא שאינם עליו עול, אלא לשעשע בהם בשעת צער כפי פירש"י, או שאין צריך לחזור עליהם כפי פירוש חידושי אגדות על כן אמר לו הקדוש ברוך הוא דברי תורה דכתיב בהם (משלי כ"ג) התעיף עיניך בו ואיננו וכו', היינו שצריכין להיות לעול על האדם שיהגה בהם תמיד ויחזור עליהם בכל עת ואתה קורא אותן זמירות, חייך שאני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין וכו' כנ"ל כי זה הפירוש הפשוט שצריכין לישא את הארון בכתף דייקא, זה יודעין אפילו תינוקות של בית רבן והגדולים יודעים שמרמז גם על השיר מדכתיב ישאו ולא בכתף לבד כנ"ל אבל הפירוש הפשוט שיודעים אפילו תינוקות של בית רבן בוודאי צריכין לקיים, ואיהו אייתי לה בעגלה נמצא שיש בענין זה קצת מבחינת מדה כנגד מדה, מחמת שאמר זמירות היו לי חוקיך נענש בזה שדרש ישאו לשון זמרה ושירה דכתיב שאו זמרה ושכח הפירוש הפשוט כנ"ל

סימן ל"ב-יש צדיקים גנוזים

אות א

מאמר זה נאמר בשבת פרשת יתרו תקס"ט, ושמעתי שנאמר על ידי שאלה ששאל הרב הצדיק וכו' מוה' יקותיאל ז"ל המגיד דק"ק טארהאויצע ששבת אז אצל רבינו ז"ל, ושאל אותו ענין זה כאשר שבוודאי הצדיקים הגדולים הקדמונים עשו ספרים הרבה והיכן הם, ועל ידי זה נתגלה ענין זה המבואר במאמר הנ"ל ושמעתי שהמגיד ז"ל הפליג מאד בשבח נפלאות המאמר הזה ואמר שדיבר מהשאלה הנ"ל עם כמה צדיקים גדולים ולא מצא בפיהם מענה על זה עד ששאל את פי רבינו ז"ל כנ"ל, ואמר שבשעה שאמר רבינו ז"ל המאמר הנ"ל ראה להבות אש יוצאין מפי רביז"ל, ולא היה יכול לצייר עצמו כלל איך יהיה נכתב זאת בספר ואחר שבת בא הר"ר נתן ז"ל והביא זה המאמר כתוב על הספר והתפלא המגיד הנ"ל מאד:

אות ב

שם, וכמו שמספרין מעשה מהבעל שם טוב עם הדרשן וכו' רוצה לומר כמבואר במקום אחר שדרשן אחד ישב פעם אחד בסעודה אצל השלחן שהיה מיסב עליו הבעל שם טוב ואמר הדרשן הזה דברי תורה לפני המסובין, והם שחקו ממנו על שמילא את לבו לומר תורה על השלחן שהיסב עליו הבעל שם טוב ז"ל, וחרה להדרשן קצת על זה ששחקו ממנו ונשמע להבעש"ט ז"ל וציוה על הדרשן לומר לפניו הדברי תורה שאמר לפניהם ואמר אחר כך הבעל שם טוב ז"ל שהדרשן הזה הוא אומר תורה מפי אליהו ז"ל:

אות ג

שם, או שמשקה אותה מים מאררים ואזי נבדקת וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי פרשת סוטה נקראת ספר כמו שכתוב (במדבר ה) וכתב את האלות האלה הכהן בספר, ושם שורה גם כן הרוח קנאה של משיח ועל כן כשנמחק זה הספר אל המים והיא שותה המים, אזי אם נטמאה נענשת תיכף על ידי הרוח קנאה הנ"ל, ואם לאו ונזרעה זרע כי אלו הספרים הם שורש כל התולדות בחינת (בראשית ה) זה ספר תולדות אדם וכמובא בזוהר הקדוש דף לז:

הנ"ל (משלי י"ח) מגדל עוז שם ה' וכו' דא הוא ספר תולדות אדם וכו' עיין שם (ועיין ספרי ומדרש רבה נשא פרשה ט' אמר המקום ספר שנכתב בקדושה ימחה על המים ספרי מינין וכו' על אחת כמה וכמה וכו'):

אות ד

שם, ודע שיש יחודא תתאה וכו' אחי המעיין ראה והתבונן גודל מעלת יקרת קדושת היחודא תתאה כשהיא בקדושה וטהרה כראוי, עד שכדאי אצל הצדיקים הגדולים בני עליה שזכו לחבר ספרים יקרים וקדושים מאד מלאים רזין דרזין, ויש בהם שמות הקדושים בחינת שמי שנכתב בקדושה גם כלל הספר בעצמו הוא בחינת שם ה', ואם היה הספר נתפשט בעולם היה עושה שם גדול בישראל, ואף על פי כן כדאי אצלם לשרוף הספרים קדושים הנ"ל, בשביל שלא יקלקל חס ושלום השלום של הזוג הקדוש שיחודא תתאה שלהם בקדושה ובטהרה כראוי כמבואר בפנים:

סימן מ

אות א

מי שיודע מארץ ישראל וכו'

כבר מבואר במקום אחר שענין זה המאמר נוהג גם עכשיו כי על ידי שמסתכלין על כלל הקיבוץ שמתקבצין אליו ז"ל על ראש השנה, ובערב ראש השנה משתטחין על קברו הקדוש ואומרים העשרה קפיטיל תהלים כפקודתו ז"ל, ומתפללין שם הרבה על התשובה, ולזכות לעבוד את ה' כראוי כל אחד כפי בחינתו ואחר כך בראש השנה מתפללין ביחד בבית המדרש הנקרא על שמו ז"ל ובוודאי השם יתברך מקבל התפארות גדול מזה ומי שמסתכל על זה בעין האמת ומתבונן בגודל כח וזכות הצדיק שזכה וזיכה את הרבים בחייו כל כך, עד שגם עכשיו זה שנים רבות אחר פטירתו ז"ל עומד ומשמש במרום ומזכה את הרבים כל כך בספריו הקדושים ובקברו הקדוש, וזה מה שנראה גם לעיני בשר הגשמיים, מלבד מה שעוסק ברוחניות בתיקון נפשו"ת ישראל, להחזירם בתשובה ולקרבם להשם יתברך, וביותר נראה זכות ההתפארות הזאת בראש השנה בזמן הקיבוץ הגדול ומי שיש לו עינים לראות הוא מתפלא מאד בכל שנה ושנה בעת וזמן הקיבוץ כי מי פועל ועוסק זאת לקבץ בכל שנה ושנה קיבוץ גדול כזה ה' עליהם יחיו, ורובם ככולם הם בעלי תורה, והרבה מהם גם בעלי עסק, ויש שיש להם עסקים גדולים מאד בביתם, ולפני ראש השנה משליך כל אחד מהם כל עסקיו שבביתו ובא ביגיעות וטירחות גדולות ויש שבאים ממקומות רחוקים וכו' ואין עושים שם שום דבר, רק כל אחד מבקש ומתחנן ושופך נפשו לפני ה' לזכות לתשובה שלימה וכו', ושיתתקנו כל פגמיו שפגם עד עתה ושמעתה לא יפגום עוד, ומרבים שם בתחנונים רבים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול עד אין חקר, הן על קברו הקדוש קודם ראש

השנה הן בבית מדרשו הקדוש בראש השנה בעצמו, וכל אחד מקבל הארה והתעוררות מחבירו ובכל שנה ושנה מתחדש ומתחזק בעזרת השם האהבה וההתקשרות והאחדות שבין כל הקיבוץ לשם שמים ושאינה תלויה בשום דבר כלל וגם בעזרת השם בכל שנה נתוספין נפשו"ת חדשו"ת אל כלל הקיבוץ ורואין בחוש ממש הפעולה הטובה שיש לכל אחד מאנשי הקיבוץ בכל השנה על ידי זה ברוחניות וכמעט שהחיות וההתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה כולה הוא על ידי החיות דקדושה וההארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקיבוץ וכשנתתקן ברוחניות ממילא מסתמא נתתקן גם בגשמיות גם כן כמבואר במקום אחר ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת (וממילא מובן כי אי אפשר לבאר בשלימות כל ענייני ההתפארות הקדושים שיש להשם יתברך על ידי זה) בוודאי הוא גם כן בבחינת (ישעיה ל"ג) מלך ביפיו תחזינה עיניך וזוכה גם כן לכל הבחינות המבוארים בפנים:

אות ב

שם, אבל יש שפע כפולה וכו' הקשר לענין זה עם המאמר הנ"ל עיין בליקוטי הלכות הל' ברכת המזון הלכה ד' אות ט"ז מה שביאר בזה, ועיין שם נפלאות ע"פ מאמר הנ"ל:

סימן מ"ג

אות א

על ידי חלישו"ת הלב וכו' וזה שכתוב (דברים כ) איש הירא ורך הלבב פירש רש"י וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כמו שלענין מלחמה גשמיות עיקר הגבורה הוא בלב שאל ירך לבבו ולא יתפחד מאויביו, רק יבטח בהשם יתברך שיעמוד בעזרתו לנצח המלחמה כמו כן לענין מלחמת מצוה בעבודת ה', עיקר הגבורה הוא בלב שיחזיק את לבו בה' שיהיה בעזרתו להתגבר על יצרו ולנצח המלחמה בשלימות, ואל ירך לבבו כלל אפילו מעבירות שבידו מכבר חס ושלום, רק יאמץ לבו בהשם יתברך ויתגבר בכל כחו להתגבר על יצרו מעתה על כל פנים, ולעסוק בעבודת ה' בכל כחו ויכלתו ועל העבר מה שפגם כבר יבקש סליחה ומחילה מלפני השם יתברך ויתחרט על זה מעומק לבבו, ויאמין בהשם יתברך כי הוא רב סליחות, ויהיה איך שיהיה אפילו אם חס ושלום אינו בטוח בשלימות שלא יקבל עונש על חטאיו בעולם הבא, כי יודע כי גדלו פשעיו רחמנא ליצלן, אף על פי כן יחזק את לבו שלא יתבלבל על ידי זה מעבודת ה' באמת מעתה על כל פנים כי הנפילה שנופל בדעתו על ידי זה זה גורם לו שיתגבר עליו יצרו ביותר חס ושלום, כי תחלת נפילה ניסה כמו שאמרו רז"ל (סוטה מ"ב:) ועל כן עיקר הגבורה

והנצחון בשלימות מעתה על כל פנים הוא בלב, שיחזק את לבו שלא יבלבל אותו שום דבר כלל, ויהיה איך שיהיה לא יניח את מקומו מלעסוק בעבודת ה' ואם יהיה חזק בלבו באמת בזה, אזי סוף כל סוף יזכה לנצח המלחמה בשלימות כרצונו יתברך, וכמבואר מזה הרבה בדברי רבינו ז"ל ובספרי ליקוטי הלכות הקדושים:

סימן ס"א

אות א

השם יתברך למעלה מהזמן וכו'

שם, ועל כן יאמר לו השם יתברך (תהלים ב) אני ילדתיך וכו', כי כל הזמן שעבר אין ואפס לגמרי וכו'

אות ב

אמר המחבר, בזה מובן מה שאמרו רז"ל סנהדרין צ"ח ששאל ר' יהושע בן לוי למשיח אימתי יבוא ואמר לו היום, ולמחר כשלא בא פירש לו אליהו דרוצה לומר, (תהלים צ"ה) היום אם בקולו תשמעו, היינו על ידי תשובה שהוא גם כן בחינת למעלה מהזמן שזה בחינת אם בקולו תשמעו גם כן כמבואר לקמן בסימן ע"ט ובספר המדות על ידי זה יבוא משיח, ואז יבינו כל ישראל אמתת דברי משיח שאמר שיבוא היום- היום ממש, כי כל הזמן שעבר אין ואפס לגמרי כנ"ל ובזה יש לפרש גם כן הפסוקים (איכה ה) אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור, כי השם יתברך בוודאי למעלה מהזמן, ואין כל הזמן של הגלות עולה אצלו כהרף עין אך למה לנצח תשכחנו תעזבנו לאורך ימים, כי דעת שלנו קטן ואנחנו בתוך הזמן וקשה לנו לסבול אורך הזמן של הגלות, השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם היינו כנ"ל

אות ג

ועיין בליקוטי הלכות הל' מילה והל' עבדים אות י"ז, שנשמע מפי רבינו ז"ל סמוך להסתלקותו שאמר שהוא הולך עתה רק עם זה המאמר הנ"ל שגילה על פסוק (תהלים ב) אני היום ילדתיך שהוא בחינת למעלה מהזמן וכו' והמובן מדבריו היה שאמר זאת, לענין מה שהוא עושה ביגיעות גדולות כל כך לקרב נפשו"ת ישראל להשם יתברך ועדיין לא עלתה בידו כרצונו, והמחלוקת והמניעות בגשמיות ורוחניות מתגברין ומתפשטין מאד מאד בכלליות ובפרטיות על כל אחד ואחד עד אשר כשל כח הסבל וכו' ולענין זה אמר שהוא מחיה את עצמו עם ענין זה של אני היום ילדתיך, היינו שהשם יתברך יעזרהו לדלג על הכל, וסוף כל סוף יתגלה האמת וכולנו נשוב להשם יתברך באמת, וכל

הימים הראשונים יפלו כי כל הזמן יתבטל ויוכלל הכל בבחינת למעלה מהזמן וכו' ועיין שם עוד דברים נפלאים מאד על פי מאמר הנ"ל:

אות ד

שם במאמר הנ"ל, וכן אנו רואים במקום גם כן וכו' הגם כי הדברים מבוארים בפנים, אף על פי כן נראה לעניות דעתי כי גם זה בכלל כוונת דבריו ז"ל כי המקום מקושר לזמן והזמן מקושר למקום כמו למשל המעת לעת שהוא יום אחד ולילה אחת הוא מחמת המקום, כי במקום זה נראה השמש ונקרא יום ובמקום זה כבר אינו נראה ונקרא לילה וכן כלל המעת לעת הוא מה שהגלגל מקיף כל הכדור עד שחוזר למקומו זה הוא שיעור מעת לעת וכן שיעור החודש מה שהירח מקיף כל הכדור עד שחוזר למקומו וכו' וכן השנה מה שהשמש מקיף וכו' עד שחוזר למקומו ונקודתו נמצא כי שיעור הזמן הוא על ידי המקום וכן שיעור המקום הוא לפי הזמן, כי ממקום זה למקום זה מהלך שעה אחת, ולמקום זה מהלך שני ימים וכו', וכל זה כפי מהלך הבינוני, ומי שכחו גדול עוד יותר יכול לילך מהלך זה בזמן עוד פחות מזה, אבל על כל פנים הכל מקושר בהזמן אבל כשזוכין לדעת כזה שהוא בחינת ביטול הזמן בחינת למעלה מהזמן, אז ממילא נתבטל גם המקום והגם כי אין לנו שום תפיסה בענינים כאלה, אף על פי כן גם לפי קטנות דעתנו יכולין לפרש, דרוצה לומר כי רוב מחשבות האדם ותחבולותיו נופלין תחת בחינת הזמן ותחת בחינת המקום אבל מי שזוכה לדעת שלם כזה, אזי כל מחשבותיו ועניניו בבחינת למעלה מהזמן למעלה מהמקום מאחר שדעתו גדול כל כך עד שבחינת הזמן והמקום בטלים אצלו לגמרי כנ"ל אך גם זה אי אפשר לבאר היטב בפרט בכתב:

סימן ס"ב

אות א

אלה מסעי בני ישראל וכו'

שם, וזה ישראל ר"ת וכו', כי הרחמנות נעשה על ידי מסעי בני ישראל נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי שם ישראל מורה על בחינה זאת כשזוכין שנמסר בידינו הרחמנות אז נקראים ישראל בחינת (בראשית ל"ב) כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל, מאחר שכביכול הממשלה בידינו לרחם על עצמינו כפי חיוב דעתינו ולעניות דעתי בא ליישב בזה קושית המפרשים מה שכתוב תחלה (במדבר ל"ג) ויסעו מרעמסס, ואחר כך כתיב (שם) ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות כי בתחלה מספר בכלל מיציאתן ממצרים שיצאו מרעמסס, ואחר כך כשמתחיל לספר בפרטיות כל המסעות שלהם,

שעל ידי זה נתתקן פגם אמונה וכו' אז קראם בני ישראל והנה אף על פי שבמסעות האלה יש מסעות שהיו קודם לחטא העגל, היה לתקן בזה פגם אמונה שהיה מכבר מדורות הראשונים שזה היה גם כן כל ענין גלותם במצרים לתקן הפגמים שמכבר כידוע ובמסעות אלה השלימו התיקון של פגם אמונה הנ"ל אך אחר כך על ידי חטא העגל חזר הקלקול למקומו, והוצרכו למסעות הרבה לתקן הפגם של (שמות ל"ב) אלה אלקיך וכו'

אות ב

ויש לבאר בזה עוד כי עיקר ענין העגל וכן הענין של כל עבודות זרות היה מחמת זה הענין המבואר כאן כי בוודאי כל מה שעושה השם יתברך להאדם אפילו אם מביא עליו יסורים ועניות חס ושלום הכל הוא מחמת רחמנות אך להאדם קשה להבין את הרחמנות הזאת, ועל כן עשו את העגל להמשיך ההשפעה על ידו כרצונם וכפי דעתם בעל כרחו של השם יתברך כביכול (ועיין בליקוטי תורה פרשת כי תשא מבואר כעין זה) וזה היה הענין של כל העבודות זרות של הקדמונים כמבואר ברמב"ם הלכות עבודה זרה וגם עכשיו יש בחינות כאלו שפוגמין באמונה ובטחון, ואינו רוצה להשליך יהבו על ה' ולהתנהג בפשיטות ובתמימות לעשו"ת משא ומתן באמונה, ושיהיה תורתו קבע ומלאכתו עראי וכמו שאמרו רז"ל (אבות א), ולסמוך על השם יתברך שבוודאי יצליח אותו גם במלאכתו המועטת, וכן כל כיוצא בזה בשאר צרכי האדם וכל זה מחמת שהאדם יודע שאי אפשר להבין רחמנותו יתברך, והוא רוצה דייקא שיהיה הרחמנות כפי רצונו דייקא שיהיה לו עושר וכבוד וכל כיוצא בזה, ומחמת זה הוא טרוד אחר פרנסתו ביגיעות גדולות ומחליף בדיבורו וכן כל כיוצא בזה, אף על פי שהוא יודע שהוא נגד רצונו יתברך, והוא בחינת פגם אמונה ועבודה זרה כמו שאמרו רז"ל (סנהדרין צ"ב) באמת כל המחליף בדיבורו כאלו עובד עבודה זרה ועיין בזה במאמר צוית צדק וכו' סימן כ"ג בליקוטי הראשון ועיין גם כן במאמר ויסב וכו' סימן ס"ב מענין שלא לעשו"ת מהסיבות עיקר וכו' נמצא כי כל תחבולות האדם שהם נגד האמונה הקדושה, הכל הוא מחמת שהוא רוצה דייקא שיהיה הרחמנות כפי רצונו וחיוב דעתו ועל כן גילה לנו רבינו ז"ל במאמר זה כי הדיבור בהיפוך ממש חס ושלום, כי אדרבה על ידי זה שפוגם באמונה שזה בחינת פגם עבודה זרה, על ידי זה יש חרון אף חס ושלום ואז יתנהג עמו בוודאי ההיפוך מרצונו ודעתו חס ושלום ודייקא על ידי שזוכה לתקן פגם אמונה, על ידי זה זוכה שיהיה הרחמנות כפי רצונו בבחינת (בראשית מ"ג) ואל שדי יתן לכם רחמים וכו' כמבואר בפנים ועיין נפלאות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות, הלכות תחומין הלכה ג' ועיין בפרשת ראה (דברים י"ג)

ולא ידבק בידך מאומה וכו' למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך, מכוון ממש לדברי רבינו ז"ל הנ"ל:

סימן ס"ו

אות א

הצדיק מוכרח לעשו"ת תשובה וכו'

שם, שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט שממנו נמשכין כל הד' יסודות בבחינת (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן וכו' עיין זוהר בראשית כ"ז, אי זכה לנטרא לה איהו יהא רישא על ד' יסודין ואתעביד נהר דאתשקיין על ידיה ולא על ידא אחרא ואשתמודעין ביה דאיהו רבון ושליט עלייהו וכו' עיין שם עוד:

אות ב

שם, ביקש משה שיעשה למען שמו הגדול וכו' עיין מדרש רבה כי תשא פרשה מ"ד אשר נשבעת להם בך בעבור קדושת שמך עשה וכו' ועיין ברכות ל"ב ועיין יהושע ז' ומה תעשה לשמך הגדול ופירש"י המשותף בשמנו, וכן הוא בליקוטי שם בשם הירושלמי עיין שם וכן בירמיהו י"ד אם עוונינו ענו בנו ה' עשה למען שמך פירש"י ומדרש אגדה שמך המשותף בשמנו ועיין מדרש רבה קהלת בפסוק (קהלת ד) ושבח אני את המתים מבואר גם כן כיון שאמר משה (שמות ל"ב) אשר נשבעת להם בך למען שמך, באותה שעה נתמלא הקדוש ברוך הוא רחמים:

סימן ס"ז-בראשית וכו'

אות א

מאמר זה נאמר בליל שבת בראשית תק"ע ויש בזה סיפור שלם ותוכן הדברים הוא, כי בקיץ שלפני זה היינו בקיץ תקס"ט נסע הרב הצדיק המפורסם וכו' מוה' לוי יצחק ז"ל מבארדיטשעב על המדינה, והרחיק נדוד למדינת וואליחייא שקורין מאלדאווע, מה שלא היה דרכו כן לנסוע לשם, וסיפרו זאת לפני רבינו ז"ל וביום שלאחריו ציוה רבינו ז"ל לבדוק תפליו ונבדקו, והיו כשרים ויפים מאד מאד אחר כך ענה ואמר רבינו ז"ל, מה שבדק תפליו הוא מחמת הסיפור של נסיעת הרב הק' הנ"ל על המדינה, וכמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, גדולת נוראות השגתו, סימן ל) ביאור הענין בשלימות בדרך נפלא ונורא ומתוך כלל דבריו נשמע שקורא להרב הנ"ל פאר ישראל (בחינת תפילין שנקראים פאר כמו שאמרו רז"ל (ברכות י"א), ובשנה הזאת היינו סמוך לימים טובים

של שנת תק"ע הנ"ל היה צער גדול בעולם מחמת שלא היו אתרוגים מצויים במדינתנו כלל, ואז בין יום כפור לסוכות נאמר המאמר המבואר במקום אחר לפי הימים נוראים וכו' כן הוא האתרוג בבחינת והנה נער בוכה וכו' כנדפס בהשיחות (שבסוף סיפמ"ע) סימן פ"ז ועיין שם גם בסימן קכ"ה ואחר כך כשבאו האתרוגים והיה לו לרבינו ז"ל שמחה גדולה מזה עד אין שיעור כמבואר במקום אחר, ואז אמר רבינו ז"ל שהיה בטוח על הרב הנ"ל שהוא פאר הקהלה שלנו (היינו של כל המפורסמים שהיו אז), שבוודאי יפעול בתפלתו שיהיו אתרוגים וכו' כמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, שיחות השייכות לתורות מ"ה)

אות ב

גם בין יום כפור לסוכות הנ"ל נאמר המאמר שבסימן ס"ו הנ"ל מענין שהצדיק מוכרח לעשו"ת תשובה בעד ישראל, שיש לו גם כן שייכות למאמר בראשית הנ"ל כמבואר להמעיין בפנים והר"ר נתן ז"ל לא היה אז אצל רבינו ז"ל, ואחר שמחת תורה תיכף באסרו חג שהיה אז ביום ד' פרשת בראשית, בא הר"ר נתן ז"ל אצל רבינו ז"ל ושמע מהחברים העניינים הנ"ל שנאמרו בין יום כפור לסוכות וכתבם על הספר ואחר כך בלילה השייך ליום ה' הביא לפני רבינו ז"ל כתיבת המאמר שבסימן ס"ו הנ"ל, ולקח רבינו ז"ל הכתב ועיין בו אז היטב, והיה ניכר שהיה טרוד בצער גדול ועיניו היו מלאים דמעות קדושים ולא נודע אז כלל מה ענין הצער שלו אחר כך בליל שבת קודש פרשת בראשית אז גילה הענין שבמאמר בראשית סימן ס"ז הנ"ל, ואמרו בהתלהבות גדול וביראה גדולה כדרכו, ועיניו היו מלאים דמעות, ושום אדם לא ידע מה הענין הזה אחר כך בלילה השייך ליום ב' פרשת נח הביא הר"ר נתן ז"ל לרבינו ז"ל המאמר בראשית הנ"ל ועיין בו היטב, וגם אז ישב משתומם בצערו אחר כך ענה ואמר התורה שלי גבוה מאד והיא כולה רוה"ק ויכולין לידע ממנה עתידות, מכל שכן כשכבר הדבר נעשה בוודאי יכולין למצוא הכל בתוך תורתי וכו' כמבואר בהשיחות הנ"ל אחר כך ביום ב' נשמע בבראסלב שהצדיק הנ"ל נסתלק אך שלא היה הדבר עדיין בבירור כל כך, אך מחמת המאמר הנ"ל שמדבר שם מענין הסתלקות והעלמת הצדיק שהוא בחינת הפאר וכו', וכבר מבואר לעיל שהצדיק הנ"ל היה נקרא אצל רבינו ז"ל פאר, וגם ממה שאמר רבינו ז"ל אז דייקא שמהתורה שלו יכולין לידע עתידות כנ"ל, מזה נתאמת אצלם הדבר שבוודאי נסתלק הצדיק הנ"ל אך אף על פי כן היו נשמרים מאד שלא לגלות הדבר בפירוש לפני רבינו ז"ל אחר כך בליל שבת פרשת נח אז אמר הענין המבואר במאמר הנ"ל שבראשית הוא הספד על נח היינו על סילוק הצדיק שהוא בחינת נח וכו' ואז זלגו עיניו דמעות וכל העומדים

עליו רובם הורידו דמעות, מחמת שכבר ידעו כולם מענין הסתלקות הצדיק הנ"ל ואחר כך נמשך עוד איזה זמן ולא הודיעו לו בפירוש, עד שקרא רבינו ז"ל לאיש אחד שבא מבארדיטשוב, וציוה עליו שיספר לו מענין הסתלקות הצדיק הנ"ל וכו' ואחר כך נודע שבאותה הלילה שהביאו לפניו ז"ל המאמר שבסימן ס"ו הנ"ל שהוא מקושר ומחובר למאמר בראשית הנ"ל, אז נסתלק הצדיק הנ"ל, ואז הבינו למפרע שמחמת זה היה טרוד אז בצער כל כך כנ"ל

אות ג

והנה במאמר הנ"ל מבואר שכשנסתלק ונתעלם זה הצדיק שהוא בחינת שם ה' ונתפרסם חס ושלום מי שאין בו שם ה' כלל וכו', אז נתגדלין בעולם בעלי שמות הטומאה הקדריים שקורין טאטערין וכו', וגם על ידי זה באים שריפות בעולם רחמנא ליצלן ואז אחר כך ראו זאת בחוש שתיכף בשנה הזאת שנת תק"ע הנ"ל, נתפרסמו בעולם מאד בפרט במדינתנו בעלי שמות הטומאה הקדריים במקומות הרבה, וגם היו אז שריפות גדולות כמעט בכל העולם, ונשרפו עיירות הרבה כמעט כל הבתים שבהם כידוע ומפורסם בעולם מענין השריפות שהיו אז בשנת תק"ע הנ"ל ומחמת השריפות היו נפשו"ת הרבה מישראל מושלכים בראש כל חוצות ממש מחמת שלא היו להם בתים ליכנס בהם וזה מרומז גם כן במאמר הנ"ל גם ענין הידור האתרוג שמבואר במאמר זה שייך גם כן לזה כפי המבואר לעיל שנשמע מפי רבינו ז"ל מקודם שהיה בטוח על זכות הרב הנ"ל שיהיו אתרוגים:

אות ד

ויש בזה עוד דברים בגו כי עיקר ההספד הנ"ל נאמר על ענין ההסתלקות של רבינו ז"ל בעצמו (כי כבר דיבר אז הרבה מענין הסתלקותו כמבואר במקום אחר) אך שנסמך על ענין הסתלקות הצדיק הנ"ל כדרכו הנפלא בכל המאמרים שלו שכולל דברים הרבה בלי שיעור במאמר אחד וכו' וכבר מבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן נ"ט) מה שסמוך לכניסתו לאומין דיבר הרבה מהתורה בראשית לעיני כל ישראל הנ"ל, ואמר אז ענין (ירמיה ל"א) רחל מבכה על בניה זה בחינת עולימתא שפירתא דלית לה עיינין וכו' המבואר בסוף המאמר הנ"ל ואחר כך בסמוך מאד לכניסתו לאומין סיפר המעשה מהבעש"ט ז"ל, שבא לעיר אחת שהיו שם נשמות הרבה מכמה מאות שנים שהיו מצפים על ביאתו לשם לתקנם והבעש"ט ז"ל הבין שאי אפשר לו לתקנם בשלימות כי אם על ידי שיסתלק חס ושלום וכו' כמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומין ו) ואחר כך סמוך להסתלקותו של רבינו ז"ל הזכיר זאת המעשה, ואז אמר שאלפים ורבבות רבבות נשמות עומדים סביבו ומצפים על התיקונים שיקבלו על ידי הסתלקותו ז"ל, וכמבואר

במקום אחר (שם ז) שזה היה כל ענין נסיעתו וישיבתו באומין והסתלקותו בשם, וכל זה אי אפשר לבאר בכתב ועיין מזה הרבה בספר חיי מוהר"ן ובספר ימי נתן (מוהרנ"ת), כי כל הדברים הנ"ל העתקתי משם

אות ה

ועיין במאמר תקעו תוכחה סימן ח' שנאמר בראש השנה אחרון סמוך להסתלקותו ז"ל ושם מבואר גם כן מענין (איכה ד) תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות שמרמז על הנשמות שצריכין תיקון כמובן מהשיחה שהיה בקיץ שלפני זה (ועיין במה שבארנו שם קצת בזה), ומענין הבהים שצריכין להכניסם לשם, ומענין שעל ידי שמקרבין עצמן למפורסמים ומנהיגים של שקר על ידי זה נתבלבל המדמה ובאין לאמונות כוזביות להאמין במנחשים וכוזבים שזה בחינת זוהמת הנחש ועל ידי התקרבות למנהיג אמתי נתברר המדמה וזוכין לאמונה שלימה וכו'

אות ו

ולעניות דעתי יש לכל זה גם כן שייכות למאמר הנ"ל מענין הראש בית ושהוא מאיר עיני ישראל וכו' כי זה עיקר בחינת הראש בית שעוסק לבנות הבתים בתי התפלה המבואר שם במאמר תקעו הנ"ל אות ו', ושעל ידי זה בא התפשטות הנבואה בעולם וכו' כמבואר שם וגם במאמר זה של בראשית הנ"ל נראה לעניות דעתי שרומז על ענין התנהגות שלאחר הסתלקותו ז"ל, שהעיקר הוא להתרחק מהמפורסמים שאין בהם שם ה', שעל ידי זה נתעלם ביותר שם ה' ונכנעין המאורי אור ומתגברין המאורי אש חס ושלום כמבואר בפנים על כן צריכין להתרחק מאד מהם וליזהר לקום בחצות לילה ולבכות ולהתאבל מאד על חורבן בית המקדש, ועל סילוקן של צדיקים שקשה כפליים כחורבן בית המקדש כמאמר רז"ל (רש"י ישעיה כ"ט, ועיין איכה רבה א ל"ט), כי הם בחינת שם ה' בחינת המוחין של התפילין, בחינת תלת גווני דעינא ובת עין המאירין לבית המקדש שהוא בחינת עינים כמבואר בפנים, והשם יתברך הבטיח לשום לאבילי ציון (ציון הוא בחינת הצדיק יסוד עולם כידוע) פאר תחת אפר, היינו שעל ידי זה נכנעין המאורי אש שהם בחינת אפר ומתגברין המאורי אור שהם בחינת פאר בחינת תפילין בחינת מוחין בחינת ראש בית הנ"ל, היינו שעל ידי זה עצמו שמתרחקין מהמנהיגים שאין בהם שם ה' שמתפרסמין אחר הסתלקות הצדיק הנ"ל, רק מתאבלין ומקוננים על הסתלקות הצדיק הנ"ל שהוא בחינת שם ה', על ידי זה בעצמו זוכין שנמשך עליהם הארת הדעת והמוחין הקדושים של הצדיק הנ"ל שהם בחינת ראש בית בחינת הפאר הקדוש, ונכנעין המאורי אש ומתגברין המאורי אור כנ"ל

אות ז

ועיין במקום אחר (חיי מוהר"ן) מבואר מענין התורה שאמר באומין על פסוק (שמות כ"ג) ושם אלקים אחרים לא תזכירו וכו' ושיש צדיקי אמת שנתעלם שמם (היינו שאין להם שם ופירסום) והוא בבחינת (שמות ג) זה שמי לעולם ודרשו רז"ל (פסחים נ ולעניות דעתי יש לזה גם כן שייכות לענין המאמר הנ"ל ועיין בסימן ל"ב יש צדיקים גנוזים וכו' מבואר שם גם כן מענין הספרים הקדושים שהם בבחינת שם ה' בחינת שמי שנכתב בקדושה, שלפעמים מתעלמין הספרים הנ"ל וכו' עיין שם ועיין גם במאמר זה שמדקדק ואומר וזה בחינת ההעלמה וכו', שהמשמעות מזה שלפעמים הצדיק בחיים חיותו ואף על פי כן נתעלם שמו הק' שאין העולם זוכין לידע שהוא היופי והפאר והחן וההידור של כל העולם, וכשנתגלה זה הצדיק וכו' אזי כל מי שזוכה להתקרב ולהכלל בהחן האמת שלו אזי נפתחין עיניו וכו' כמבואר בפנים וזה נוהג גם אחר הסתלקות הצדיק, על ידי שמתאבלין על הסתלקותו ומדבקין עצמם בספריו הק' שהם בחינת שם ה' כנ"ל ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הל' תפלין ה"ז ובהל' שבת ה"ה ובהל' חלוקת שותפים ה"ה ובהל' מצרנות ה"ד ועוד בכמה מקומות מדבריו ז"ל:

סימן ס"ח

אות א

עיקר שלימות הצדיק וכו' מאמר זה איך שנאמר נתבאר למעלה במה שביארנו במאמר כי מרחמם ינהגם סימן ז':

סימן ע"א

אות א

חבלים נפלו לי בנעימים

זה המאמר נאמר בליל שבת שירה, לענין השיחה שהיה אז מענין המחלוקת הגדול שהיה אז בין המפורסמים אודות המעות של ארץ ישראל וכו' וקצתם היה בהם פניות של כבוד וכו' וגם בארץ ישראל יש על פי רוב מחלוקת כעין זה כידוע ואחר כך ענה רבינו ז"ל ואמר כל המאמר הנ"ל, ושם נכלל כל ענין השיחה הנ"ל ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הל' בה"פ ה"ד ובהל' תפלות המנחה הל"ו ובהל' כיבוד אב ואם ה"ב:

אות ב
שם במאמר הנ"ל שפרה זה בחינת יוסף בחינת נועם עיין זוהר תולדות קמ"ב: לענין שופריה דיעקב:

אות ג
שם בסוף המאמר וזה בחינת השירה וכו' וזה שאמרו רז"ל (ערכין י:) אין אומרים שירה אלא על נס שבארץ ישראל, כי שם בחינת נועם בחינת נועם זמירות ישראל:

סימן ע"ב

אות א
מאמר חיים נצחיים וכו'

נאמר בשבת פרשת יתרו (ונראה שזה היה בשנת תק"ע), שבא אצלו על שבת קודש צדיק אחד מפורסם גדול ורבינו ז"ל לא אמר אז שום תורה בליל שבת קודש ולא ביום שבת קודש ואחר סעודת שחרית של שבת וכבר ברכו ברכת המזון נשאר רבינו ז"ל עדיין יושב על מקומו וגם הצדיק הנ"ל עדיין נשאר יושב לפניו בתוך כך ענה רבינו ז"ל ואמר כשרואין את עצמו עם הצדיק, אפילו כשאין שומעין תורה מפיו גם זה טוב מאד, כי על ידי זה מקבל גדולה, והתחיל לומר תורה הנ"ל בתוך דבריו כשנכנס באמירת התורה הנ"ל, ענה ואמר הלא בתוך כך אני אומר תורה, ואף על פי כן גמר כל התורה הנ"ל

אות ב
ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הל' תפילין ה"ו ובשאר מקומות בדבריו ז"ל, ועיין שם בהל' תפילין הנ"ל אות כ"ז, מובן משם שכשמעיינין היטב לשם שמים בספרים הקדושים של הצדיק האמת, ומתבוננין היטב בנפלאות נוראות השגתו הקדושה, ובנעימות אמתת דבריו ועצותיו הקדושים והתמימים וכו', על ידי זה ממשיכין התיקונים המבוארים בפנים שזוכין על ידי ראיית פני הצדיק, כי בהספרים הקדושים הנ"ל שם מאיר פניו ושכלו ונשמתו של הצדיק וכו':

אות ג
שם, וזה אותיות יתרו וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי יתרו הוא מלשון שמשים עצמו כשירים בבחינת (ישעיה ב) הנשאר בציון והנותר וכו', היינו בחינת שפלות:

אות ד
שם במאמר הנ"ל למרק שתי חזיונות, דהיינו כפי מה שרוחצין עצמן מתאוה הזאת כמו כן ממרק ומצחצח שתי חזיונות בחינת (שמות י"ח) ואתה תחזה וכו', ובחינת (משלי

כ"ב) איש מהיר במלאכתו וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי התחלת המאמר הוא שהראיה לבד שזוכה לראות עצמו עם הצדיק הוא גם כן טוב מאד כי על ידי זה מקבלין גדולה וכו', ועיין שם מענין חזית איש מהיר במלאכתו וכו' ואחר כך מבאר שעל ידי שזה החכם הכולל רואה ומסתכל בו, על ידי זה מתנוצץ מוחו ועל ידי זה מקבל גדולה, ושזה בחינת ואתה תחזה וכו' על כן נראה לעניות דעתי, כי אף על פי שעיקר התיקון הוא על ידי שהחכם מסתכל בו בבחינת ואתה תחזה שנאמר על משה רבינו ע"ה, כי על ידי זה מאיר חכמה ומוחין, אף על פי כן צריך גם הוא להסתכל ולראות בפני החכם בבחינת (ישעיה ל) והיו עיניך רואות את מוריך, בכדי שעל ידי זה יזכה לקבל הארת התנוצצות המוחין שרוצה החכם להאיר בו ועל דרך שאמרו רז"ל עירובין י"ג: האי דמחדדנא טפי מחביראי זיתיה לר' מאיר וכו' דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך וכו', וזה בחינת השתי חזיונות הנ"ל כי ואתה תחזה נאמר על הראיה שהחכם מסתכל בו ופסוק (משלי כ"ב) חזית איש מהיר במלאכתו נאמר על החזיון והראיה שחוזין ומסתכלין בפני החכם שהוא איש מהיר במלאכתו, וכמו שדרשו רז"ל (פס"ר ו ח) שזה נאמר על משה רבינו ע"ה ועל ידי קדושה ופרישו"ת של הצדיק והחכם שזה בחינת (מלכים א כ"ב) והזונות רחצו, על ידי זה ממרק ומצחצח שתי חזיונות, כי לא די שהחכם עצמו זוכה על ידי זה לעינים זכים, עד שעל ידי ההסתכלות שלו לבד מאיר התנוצצות המוחין וכו' כנ"ל, כי אם אף גם על ידי זה ממרק ומצחצח העינים של תלמידיו המסתכלים עליו, כי גם עליהם נמשך קדושה ופרישו"ת על ידי זה, שזה בחינת מה שבשעת מתן תורה זכו כל ישראל לקדושה ופרישו"ת כמבואר בפנים לקמן, ועל ידי זה יש להם גם כן עינים זכים שיקבלו על ידי זה התנוצצות המוחין שרוצה החכם להמשיך להם כנ"ל:

סימן ע"ה-אחר פורים וכו'

אות א

כי פורים הוא דרך לפסח אמר המחבר עיין חסד לאברהם עין הקורא נהר נ"ז ששלשים יום קודם לפסח מתחיל הקדוש ברוך הוא להוציא נפשו"ת ישראל מהיכלות הטומאה מעט מעט, באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח וכו' עיין שם מבואר שהתחלת התיקון של פסח מתחיל מליל פורים וזה שכתוב בשלחן ערוך סימן תכ"ט שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום, וכתבו האחרונים על זה ומתחילין מיום הפורים עצמו היינו כנ"ל:

סימן ע"ח

אות א

בענין הנהגת הפשיטות וכו'

זה נאמר בשבת נחמו שנת תק"ע באומן וכבר מבואר הענין קצת בהשיחות (שבסוף ספמ"ע) סימן קנ"ג קנ"ד עיין שם:

אות ב

שם, כי יש אוצר של מתנת חנם וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, וזה האוצר הוא בוודאי מבחינה גבוה מאד, מאחר שמשם מקבל אפילו מי שאין לו זכות כלל ואם כן איך אפשר לומר שזה האוצר מוכן רק בשביל הרשעים שאין להם זכות, כי אם כן הרשע מקבל מבחינה גבוהה ממדריגת הצדיק אך האמת כי מזה האוצר בוודאי אינו מקבל רק הצדיק לבד, אך על ידי שהוא מקבל משם על ידי זה יכול להגן בזכותו ולהמשיך חיות גם למי שבאמת אין לו זכות כלל על כן מוכרח הצדיק לירד וליפול לפעמים לתוך פשיטות להיות איש פשוט ממש איזה עת, כי על ידי זה הוא ממשיך חיות לכל הפשוטים אפילו אותם שרחוקים באמת מן התורה, אף על פי כן הוא ממשיך להם חיות מהתורה הנעלמת בתוך העשרה מאמרות וכל מה שהאדם סמוך ביותר אל קדושת התורה ואל הצדיק, הוא מקבל על ידי זה חיות גבוה יותר מבחינת התורה הנעלמת הנ"ל כמבואר בפנים:

אות ג

שם, וזהו בחינת הדרך של ארץ ישראל וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי באמת ארץ ישראל ניתנה לישראל רק בשביל שקבלו התורה ובשביל שיקיימוה כמו שכתוב (תהלים ק"ה) ויתן להם ארצות גוים וכו' בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצרו אך אם כן היו יכולין העכו"ם לטעון ליסטים אתם, כי מה יש לכם אצל המקום שלנו, כי לפי דעת העכו"ם נדמה שהם מקבלים חיות שלא על ידי התורה, כי באמת הם רחוקים ממנה מאד, ואם כן יכולין ליטעון לישראל מה לכם ולנו אך על ידי בחינת כח מעשיו וכו', היינו שמגלין שכל העולם אפילו עכו"ם מקבלים חיות רק על ידי התורה, כי אף על פי שהם רחוקים מהתורה, אף על פי כן מקבלים חיותם בכמה וכמה השתלשלות ולבושין ובדרך נעלם מאד מהתורה הנעלמת בתוך העשרה מאמרות, רק שכל מה שהאדם סמוך להתורה ביותר מקבל חיות יותר גבוה משם, והכל מקבלין רק על ידי הצדיק שזכה לקיים התורה בשלימות, ואף על פי כן הוא מוכרח לפעמים להיות איש פשוט בכדי להמשיך חיות משם לכל הפשוטים, ודייקא הוא יכול לקבל משם מחמת שהוא סמוך

להתורה ביותר ואז כשנגלה להם ענין זה שגם הם אינם הפקר לגמרי ורשו"ת בפני עצמם חס ושלום, רק הם מקבלים בהעלם גדול גם כן חיות מהתורה הנעלמת, ודייקא על ידי ישראל שזכו לקבל התורה בנגלה גם כן, ודייקא על ידי הצדיק הגדול שבישראל שהוא סמוך ביותר להתורה, ואז כשנודע להם זאת בטלה טענת ליסטים אתם וכו' כי באמת כל העולם לא נברא אלא בשביל ישראל ובשביל הצדיקים שבישראל, ומה שהם ישבו שם עד עכשיו היה רק ברצונו יתברך, כי התורה היתה עדיין בהעלם וקדושת ארץ ישראל נעלמת, ועכשיו בא העת לגלות קדושת ארץ ישראל וליתנה לישראל דייקא וזה שכתוב לקמן שעל ידי כח מעשיו וכו' יש לנו רשו"ת לכבוש כל העולם ולקדשו בקדושת ארץ ישראל וכו':

אות ד

שם, וזה בחינת דרך ארץ וכו' אמר המחבר בזה יש לפרש מה שאמרו רז"ל בברכות ל"ב: ד' דברים צריכין חיזוק תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ היינו כנ"ל, כי בוודאי צריכין להתחזק ולהתאמץ מאד בלימוד התורה ובעשיית מעשים טובים שזה עיקר קיום העולם וחיותו, אך אף על פי כן מחמת שאי אפשר להיות דבוק בהתורה בתמידיות וצריכין להיות איש פשוט לפעמים, ואז צריכין לקבל חיות מבחינת האוצר מתנת חנם שזה בחינת דרך ארץ, והחיות שמקבלין משם הוא על ידי תפלה ותחנונים שזה בחינת ואתחנן המבואר לקמן וכמבואר בלקוטי הלכות הל' תפלה על כן צריכין להתחזק ולהתאמץ גם בתפלה ודרך ארץ, כי שניהם הם מבחינה אחת כנ"ל, על כן ואתחנן גימטריא תפלה כמובא, וכן הוא גימטריא דרך ארץ היינו כנ"ל

אות ה

וזה שאמרו רז"ל (ברכות ל) יכוון את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר (מלכים א ח) והתפללו אליך דרך ארצם, דרך ארצם דייקא בחינת דרך דדרך ארץ הנ"ל היה עומד וכו' יכוון את לבו כנגד בית קדשי קדשים, ששם נקודת האבן שתיה שממנה הושתת העולם על ידי העשרה מאמרות, ושם היה עומד הארון והלוחות שבהם עשרת הדברות וזה שאמרו רז"ל שם דף ל"ב הנ"ל גדולה תפלה יותר ממעשים טובים, מי לנו גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו ולא נענה אלא בתפלה וכו', עיין תוספות שם היינו כנ"ל כי במעשים טובים אינו נענה אלא כפי ערך המעשים טובים, ועל כן לפעמים גורמין לו מעשיו שלא יהא נענה אפילו אם הוא אדם גדול, מה שאין כן בתפלה ממשיכין מהאוצר מתנת חנם כנ"ל:

אות ו

שם במאמר הנ"ל, ועל כן משה רבינו ע"ה כשביקש לבוא לארץ ישראל ביקש מתנת חנם כ"ש (דברים ג) ואתחנן אל ה' וכו' יש לומר שביקש על דרך זה, הלא עיקר הדרך לכבישת ארץ ישראל הוא על ידי בחינת כח מעשיו וכו', היינו על ידי שמגלין שגם קודם מתן תורה, שנתקיים העולם רק בחסדו יתברך בחינת מתנת חנם, היה גם כן קיום העולם על ידי התורה הנעלמת בעשרה מאמרות, שבשביל זה מוכרח הצדיק להיות איש פשוט לפעמים בכדי שימשיך משם חיות להחיות כל הפשוטים כנ"ל, כי דייקא הצדיק הגדול שסמוך ביותר אל התורה שבנגלה, הוא יכול לקבל מבחינת התורה הנעלמת שהוא בחינת אוצר מתנת חנם הנ"ל ולהחיות בזה את הכל כנ"ל, ואם כן ראוי ביותר שאבוא לארץ ישראל, כי מי לנו גדול במעשים טובים וסמוך אל התורה יותר ממשה רבינו ואף על פי כן אמר לו השם יתברך לא תעבור את הירדן הזה נמצא שעל פי התורה ומעשים טובים שלו אינו יכול לבוא לשם אבל אף על פי כן מי לנו סמוך ביותר אל התורה עד שעל ידי זה יוכל לקבל גם מהתורה הנעלמת מבחינת האוצר מתנת חנם כנ"ל יותר ממשה רבינו ע"ה ועל כן אדרבא דייקא על ידי שאירע לו ענין מי מריבה וכיוצא עד שאפילו על פי התורה אינו רשאי לבוא לארץ ישראל, ומוכרח מחמת זה להמשיך מבחינת התורה הנעלמת בחינת אוצר מתנת חנם, ואם יבוא לארץ ישראל על ידי זה כי זה עיקר הדרך לכבישת ארץ ישראל כנ"ל, על ידי זה ימשיך ביותר החיות מהאוצר מתנת חנם להחיות בו כל הפשוטים והשיב לו השם יתברך שמוכרח לישאר שם במדבר בכדי להעלות מתי מדבר (עיין מדרש ואתחנן), ובזה נתגלה ביותר ענין זה שהצדיק בעצמו מוכרח לירד לפעמים ממדריגתו להיות איש פשוט שזה בחינת מדבר (שאינו מקום ישוב, כי עיקר קיום העולם וישובו הוא על ידי התורה וכנ"ל) בכדי שעל ידי זה יחיה כל הפשוטים שהם בחינת מתי מדבר וזה בחינת (דברים ג) ויתעבר ה' בי למענכם היינו כנ"ל ויאמר אלי רב לך וכו' וידוע מה שאמרו רז"ל לא נתאוה משה לכנוס לארץ ישראל רק בכדי לקיים כל המצוות הנוהגות בה נמצא שרצה לפעול בתפלתו להמשיך בחינת החסד חנם בחינת התורה הנעלמת, ולכנוס על ידי זה לארץ ישראל בכדי שיקיים התורה כפשוטה בפועל ממש, כי זהו העיקר באמת לקבל חיות מהתורה הנעלמת על ידי הצדיק הגדול, עד שיזכה על ידי זה בעצמו לקיים התורה בשלימות, שזה בחינת מה שכתב בסוף המאמר אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו להצדיק האמת וכו' היינו כנ"ל, כי אז יכול לקבל ממנו עד שיזכה על ידי זה לקיום התורה ולתשובה שלימה בפועל ממש מה שאין כן הטובה שמקבל האדם אחר פטירתו על ידי הצדיק האמת הוא

רק חסד חנם לבד, ואף על פי כן אמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו ע"ה שהתיקון הזה שלא בא לארץ ישראל לקיים את התורה שם בשלימות ונשאר במדבר שזה בחינת שירד לפשיטות, על ידי זה ימשיך ביותר מבחינת האוצר מתנת חנם הנ"ל, עד שדייקא על ידי זה יוכל יהושע להכניסם לארץ ושם יקיימו כל ישראל כל המצוות בפועל ממש נמצא שהוא יהיה לו חלק בכולם שזה בחינת מה שדרשו רז"ל (סוטה ד' י"ד עיין שם ותבין ביותר לענינינו) על פסוק (ישעיה נ"ג) לכן אחלק לו ברבים וכו' ואת עצומים יחלק שלל אלו האבות היינו שזכו לקיים התורה הנעלמת גם כן כמבואר בזוהר על יעקב שפיצל את המקלות וכו' ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הל' תפלה הל"ב, בהכנ"ס הל"ה, נדרים ושבועות ה"ב, מילה הל"ג, שומר שכר ה"ד, גזילה ה"ג, ובשאר מקומות בדבריו ז"ל:

אות ז

ולעניות דעתי יש למאמר זה שייכות עם מה שמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן קמ"ב) שבחזירתו מהנסיעה לארץ ישראל אמר שבהדרך הזה קיים כל התורה בכל האופנים, כי השיג קיום כל התורה ברוחניות שאפילו אם יהיה בין העכו"ם חס ושלום ולא יהיה לו טלית ותפילין וכו' ולא שום מצוה וכו' אף על פי כן יקיים כל התורה כולה וכו' עיין שם, היינו על ידי בחינת התורה הנעלמת הנ"ל ועיין בשבחי הר"ן הנדפסים בנסיעתו לארץ ישראל סימן כ"ד מבואר שם גם כן שזכה להשיג בחינת קיום התורה של האבות וכו' היינו כנ"ל, אך שם היה בעת חזירתו משם:

סימן ע"ט

אות א

הקול קול יעקב וכו'

יצחק זמן קוף צדיק ישנים ויש אומרים שהוא טעות סופר וצריך לומר קוף צדיק שנים רוצה לומר הקוף צדיק שנה שהיה מלידת יצחק עד שירד יעקב למצרים כי חשבון הגירות והגלות של (בראשית ט"ו) כי גר יהיה זרעך וכו' ועבדום וכו' ארבע מאות שנה התחיל מלידת יצחק כמו שאמרו רז"ל (בראשית רבה מ"ד) וגירות וגלות הוא בחינת אחרית הימים, שזה בעצמו גם כן בחינת קץ כמבואר לקמן ועל כן יצחק הוא מרמז לבחינת זמן, וגם נולד למאה שנים של אברהם ותשעים של שרה שזה גם כן בחינת קוף צדיק שביצחק כמו שאמרו רז"ל (שם נ"ג), וקץ הוא בחינת זמן כנ"ל:

סימן פ"ב-כי תצא

אות א

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפיך (תהלים נ"ג) אל תקרי כפיך אלא כפיך היינו יוד גימ' כף וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי כשהמלכות בחינת שלא כסדר נכללת בבחינת כסדר אזי נעשה על ידי זה בחינת כלי וצמצום לקבל האור הגדול של החכמה בחינת מ"ה שזה בחינת ותשת עלי כפיך, שזה בחינת הצמצום והכסוי שלא יזיק לו האור, שזה בחינת וראית את אחורי דייקא ושכותי כפי עליך המבואר בפנים לקמן ועיין בעץ חיים בהקדמה כלל יט, שם מבואר בשלימות כל ענין היוד הנ"ל וענין יוד ודוי ואדם וחוה וכו':

אות ב

שם במאמר הנ"ל וזה הסוד נרמז בעץ חיים בכלל יט (כצ"ל היינו כנ"ל) ובכונות של ראש חודש אלול עיין במאמר קרא את יהושע סימן ו' בליקוטי הראשון, שם מבואר כל הכוונות של אלול שהם בחינת ס"ג וקס"א גימטריא דרך, וצריך לכוון השם ס"ג בחיריק, והשם קס"א בסגול וכו' עיין שם ומזה תבין גם לכאן, כי גם כאן מבואר מענין ס"ג בחינת (שם) כולו סג יחדיו וכו', וזה בחינת חיריק וכו', וגם מענין (שם קל"ט) אם אס"ק שם אתה בחינת קס"א הנ"ל ובחינת סגול וכו' כמבואר בפנים, וס"ג וקס"א גימטריא דרך, היינו בחינת הדרך כבושה שעשה משה וכו' ועיין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הל' נטילת ידים שחרית ה"ג, ובהל' עדות ה"ה ובשאר מקומות בדבריו ז"ל:

סימן צ"ב

אות א

תיקון למקרה לילה חס ושלום וכו'

ענין המאמר הזה איך שנאמר ומתי נאמר וכו' מבואר כבר בהשיחות (שבסוף סיפמ"ע) סימן קמא אך מה שכתב שם בהגה כי המעשה הזאת היתה בשבת פרשת שקלים שנת תק"ע לפ"ק וכו', נראה לעניות דעתי שהוא טעות סופר, שהרי כתב שם לעיל אחר כך אחר שעברו קרוב לארבעה שנים וכו' עיין שם, וזה היה בשנת תקס"ט, כי המאמר שבסימן ר"ה נאמר בשנת תקס"ה כמבואר לעיל, אם לא שנאמר שאז בשנת תקס"ט ציוה ליכתוב הרמזים לעשרה מיני נגינה שהם תיקון הנ"ל ומה שגילה בפרטיות העשרה קפיטיל זה היה אחר כך בשנת תק"ע וצריך חקירה ודרישה אצל אנ"ש בזה הגם שאין נפקא מינה בזה כל כך:

אות ב

שם במאמר הנ"ל, כמבואר מזה שם בספר הראשון וכו' עיין שם בסימן ר"ה שמבואר ענין אשרי והללויה ומשכיל איך הם היפוך הקליפה והפגם הנ"ל ובכאן מביא רמזים ואסמכתות לכל העשרה מיני נגינה שהם תיקון לפגם הנ"ל כי הנה ידוע כי טומאה הזאת נקראת מקרה לילה וכו' כמו שכתוב בפרשת כי תצא (דברים כ"ג) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וכו' ועיין זוהר אחרי מות ד' עז שכתב מקרה לילה דייקא וכן דרשו רז"ל (שה"ש ג) איש חרבו על ירכו מפחד בלילות שהם זהירים בחטא שהוא מושל בלילה והקליפה הזאת שממנה בא החטא נקראת לילית כידוע

אות ג

וזה שהביא רבינו ז"ל ברכה אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי (תהלים ט"ז) נמצא שנאמר לילה אצל לשון ברכה (וגם כי תיקון העצות הקדושו"ת בחינת כליות יועצות הם גם כן בחינת שמירת הברית כמבואר בליקוטי הראשון במאמר אלה המשפטים אמונה סימן ז'):

אות ד

אשרי אשרי נשוי פשע כסוי חטאה (שם ל"ב) מבואר לעיל בסימן ר"ה הנ"ל משכיל ומה' אשה משכלת (משלי י"ט) מבואר גם כן שם ובמאמר תפלה לחבקוק סימן י"ט:

אות ה

שיר ובלילה שירה עמי (תהלים מ"ב) נמצא שנאמר שיר אצל לילה:

אות ו

ניצוח למנצח על תשחת (שם נ"ט) היינו כי הפגם הנ"ל הוא בחינת (בראשית ו) כי השחית כל בשר את דרכו וכו', ונאמר (שם ל"ח) ושיחת ארצה, וניצוח הוא היפוך מזה בבחינת למנצח אל תשחת:

אות ז

ניגון אזכרה נגינתי בלילה (תהלים ע"ז) נמצא שנאמר ניגון אצל לילה:

אות ח

תפלה היא כל תפל מבלי מלח (איוב ו) וסיים שם אם יש טעם בריר חלמות וכתב רש"י ויש פותרין לשון חלום וכו' או רוצה לומר כי ברית נקרא מלח כ"ש (ויקרא ב) מלח ברית אלקיך ופגם הברית הוא בחינת תפל מבלי מלח, ותפלה הוא התיקון לזה (ועיין בתיקון שבע וארבעין תפלה איהי בגין דאיהי סוס לקודשא בריך הוא, ואיהי איתעבידת טפלה

לרוכב וכו', אית טפל בטית, ואית תפל בתיו כגון היאכל תפל מבלי מלח, והאי תפלה הכי הוא בתיו:

אות ט

הודו פן תתן לאחרים הודך (משלי ה) ועיין בזוהר ויחי ר"מ: שדרש שם (תהלים מ"ה) חגור חרבך על ירך על תיקון הברית וסיים ועל דא הודך והדריך ועיין בזוהר בשלח סמ"ך: מאן דזכי בצדיק זכי בנצח הוד וכו' ושם בדף סא דרש גם כן הפסוק חגור חרבך וכו' הודך והדרך וכו' ועיין בפרשת תצוה קפ"ו: אף על גב דאיהו דרגא טמירא הידורא איהו דכל גופא ולא אישתכח הידורא לגופא אלא ביה וכו':

אות י

מזמור הנותן זמירות בלילה (איוב ל"ה) נמצא שנאמר זמירות אצל לילה, ודרש זמירות מלשון זמר ועיין זוהר תרומה קע"ב: שמפרש גם כן מלשון זמר ועיין עירובין יח:

אות יא

הללויה אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי ל"א) כי הפגם הנ"ל בא מהאשה רעה מר ממות כידוע והלל הוא ההיפוך מזה בבחינת (שם) שקר החן והבל היופי (בחינת (שם ו) אל תחמוד יפיה בלבבך שנאמר על אשה זונה) אשה יראת ה' היא תתהלל היא דייקא (ועיין גם כן לעיל בסימן ר"ה מה שביאר שם בזה כי הללי הוא היפך יללה שהיא בחינת אשה רעה אשה זונה הנ"ל):

אות יב

והנה בענין העשרה מיני נגינה הנ"ל יש נוסחאות שונות בדברי רז"ל בפסחים קי"ז, מבואר שנאמר בניצוח בניגון במשכיל במזמור בשיר באשרי בתהלה בתפלה בהודאה בהללויה וכו' עיין שם ובמדרש שוחר טוב הובא בילקוט שמואל ב' כב מבואר שנאמר בניצוח בניגון במזמור בשיר בהלל בתפלה בברכה בהודאה באשרי בהללויה וכן הוא ברש"י בתהלים על פסוק (תהלים א) אשרי האיש והנה אפשר לומר, כי הלל ותהלה הם בחינה אחת אך במקום משכיל שבגמרא תפס כאן לשון ברכה ובזוהר אמור ק"א מבואר שנאמר בניצוח בניגון במשכיל במכתם במזמור בשיר באשרי בתפלה בהודאה בהללויה (נמצא שבמקום ברכה והלל שבמדרש הנ"ל תפס כאן משכיל ומכתם) ועיין שם במקדש מלך כי משכיל הוא היסוד דבינה דתליא ביה סליחה חירו ירין ולפעמים מרמז על יסוד דזעיר אנפין וכו' ועיין שם ברמז כי אל אלקים במילואם גימטריא תהלים, והשני שמות אלו הם כללי חסדים וגבורות (וזה מכוון למה שכתב רבינו ז"ל גם כן בסימן ר"ה הנ"ל) ומתחיל מן נה"י דהיינו ניצוח ניגון משכיל שמשם התחלת בנינה ואחר כך

מכתם תפארת וכו' מלמטה למעלה עד שהללויה הוא העליונה בכתר שלה שמגיע עד אימא ולכן הללויה גימ' אדנ"י אהי"ה וכו' ושם מבואר גם כן כי אלו עשרה מיני זמר הם תיקון לנוקבא להאיר אליה מכל קומת זעיר וכו' והנה תהלה הוא סוד מלכות ולפי שאלו הן מן הזכר נקרא תהלים ולא תהלות וכו' משכיל הוא יסוד זעיר מפני שממשיך האור מן הדעת ששם יסוד אימא שהוא המשכיל האמתי שמאירין בו חכמה ובינה והוא השכל השלם וכו' עיין שם ועיין בפרדס רימונים שער ערכי הכינויים בערך תהלה שכתב גם כן, כי יוד מיני תהלים הם בעשר ספירות בסוד המלכות וכו' עיין שם ועיין זוהר פנחס רכ"ג: למנצח תמן נצח וכו' הוד ביה הודו לה' וכו' צדיק ביה רננו צדיקים בה' (תהלים ל"ג), תפארת ביה (שם ק"נ) הללו אל הלליה וכו' בניגון ובזמר חסד וגבורה בשיר וברכה חכמה ובינה באשרי כתר בתהלה מלכות ועיין שם עוד בענין מכתם מך איהו צדיק תם עמודא דאמצעיתא וכו' גוף ובריתא חשבינון חד וכו' ועיין בתיקונים תיקונא תליסר, אשרי איהו אקיה אשר אקיה רישא לכל רישין וכו' עיין שם תנינא בשיר דא חכמה וכו' תליתאה בברכה ודא שכינתא עילאה וכו' דא בינה וכו' רביעאה במזמור דא דרועא ימינא וכו' חמשאה בניגון מסטרא דשמאלא וכו' שתיתאה בהללויה וכו' ודא עמודא דאמצעיתא וכו' שביעאה בניצוח דאיהו נצח ישראל וכו' תמינאה בהודאה וכו' ודא הוד ודאי וכו' תשיעאה ברינה ודא דרגא דצדיק חי עלמין וכו' והנה רבינו ז"ל תפס בענין זה נוסחת הגמרא בפסחים קי"ז הנ"ל רק שבמקום תהלה שבגמרא הביא רבינו ז"ל לשון ברכה שבנוסחת המדרש וזוהר פנחס ושבתיקונים הנ"ל ואולי מצא רבינו ז"ל נוסחא כזו בדברי רז"ל:

אות יג

ויותר נראה שתפס נוסח הירושלמי הנ"ל ודילג תיבת ברינה כדי שיהיה עשרה עם הללו ולא אחד עשר, וכאשר נק בזה בקרבן עדה ורצה למחוק תיבת בברכה, ורבינו ז"ל קיים נוסחת בברכה מאחר שמוזכר גם בשוחר טוב והובא בליקוטים וברש"י כנ"ל:

אות יד

והנה ידוע כי בפגם עוון זה פוגמין בכל השיעור קומה רחמנא ליצלן כמבואר בכל הספרים הקדושים ועיין בראשית חכמה שער הקדושה פרק י"ז כי הטפה נמשכת מן הדעת עד היסוד, וכשיוצאת לבטלה רחמנא ליצלן שאזי נתאחזין בה הקליפות רחמנא ליצלן, ואזי הוא פגם גדול בכל המדות, והעיקר נוגע אל המלכות שהוא בחינת ארץ כידוע, שזה בחינת (בראשית ו) וירא ה' את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וכמבואר בזוהר הקדוש פרשת נח דף ס"א ס"ב ובלקוטח תורה להאר"י

ז"ל בפרשת נח ועל כן העשרה מיני נגינה שהם גם כן העשר מדות הנ"ל הם תיקון לזה ואם שגיתי והוא רחום יכפר:

אות טו

והנה רבינו ז"ל רומז בפסוקים אלו הנ"ל איך שעשרה מיני נגינה הם תיקון לענין זה, וכבר מבואר בהשיחה שבסימן קמ"א הנ"ל שקודם שגילה בפרטיות איזה עשרה קפיטיל תהלים שיאמרו, אז אמר בפירוש שכל עשרה קפיטל תהלים איזה שהם כולם הם נגד עשרה מיני נגינה שהם תיקון לזה אך אחר כך גילה בפרטיות איזה הם העשרה קפיטל שצריכין לומר לתיקון זה ואמר שהוא דבר חדש לגמרי ולא נודע זאת מיום בריאת העולם וכו' כמבואר בהשיחה הנ"ל וטעם הדבר מה שבחר באלו העשרה קפיטל דייקא, זה עמוק עמוק מי ימצאנו עין לא ראתה וכו', כי הוא מפלאי פלאות גודל נוראות השגותיו הקדושו"ת ז"ל אשר לא יכילם כל רעיון וכו' ואלו העשרה קפיטל כלולים גם כן מעשרה מיני נגינה כפי כל הנוסחאות שבדברי רז"ל ולא עוד אלא שבכאן התחיל מלשון מכתם שהוא מכתם לדוד שלשון זה לא רימז כלל ברמז עשרה מיני נגינה שבפסוקים הנ"ל וכבר מבואר שבזוהר אמור דף ק"א שם חשב לשון מכתם בין העשרה מיני נגינה ובזוהר פנחס רכ"ג: לא חשב אותו אך שם מבואר שמכתם מרמז על יסוד וטמירא דאמצעיתא בחינת גוף וברית חשבינן חד כנ"ל ועיין גם ברש"י בתהלים שהביא בשם רז"ל שפירשו מכתם על שנולד מהול ורש"י ז"ל בעצמו פירש שהוא מלשון כתם ועטרה (עיין זוהר נח ס"ב כל חטאי דבר נש כלהו חבלותא דיליה תליין בתשובה, וחטאה דאושיד זרעא על ארעא וכו' ועליה כתיב (ירמיה ב) נכתם עוניך לפני וכו' עיין שם ועיין בראשית חכמה שהאריך בזה ועתה ראה נפלאות ד' איך שהתחלת התיקון לענין זה של מקרה לילה רחמנא ליצלן הוא מלשון מכתם כנ"ל), ובקפיטל זה כלול בו גם לשון ברכה כאמור (תהלים ט"ז) אברך את ה' אשר יעצני וכו' ונאמר בו שמחה שהוא ההיפוך מענין זה שבא על פי רוב על ידי עצבות כמבואר במקום אחר (ליקו"מ ח"א קס"ט) וכאן נאמר לכן שמח לבי וכו' כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת (תהלים ט"ז) כי על ידי עוון זה יורדין חס ושלום לשאול ולשחת כמבואר בזוהר פקודי רס"ג: עיין שם ודף רס"ו: תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח (שם) הכל מרומז על תיקון עוון זה כמובן (גם נאמר בו (שם) לקדושים אשר בארץ המה וכו' בחינת קברי הצדיקים):

אות טז
לדוד משכיל אשר נשוי פשע וכו' (שם ל"ב) מבואר בסימן ר"ה ובסימן צ"ב הנ"ל וכלול ממשכיל ואשרי ורינה ומרומז בו גם כן כמה לשונות מתיקון עוון זה, בפרט במה שהזהיר שם אל תהיו כסום כפרד וכו' כמבואר בזוהר הקדוש פרשת קדושים דף פ' שמרמז על ענין זה של התאוה הזאת וכן מבואר בכתבים כידוע ומסיים גם כן בלשון שמחה שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו וכו' שהוא לשון רינה הנ"ל:

אות יז
למנצח מזמור לדוד אשרי וכו' (שם מ"א) כלול בו ג' לשונות ניצוח מזמור אשרי ומסיים בו בלשון ברכה ברוך ה' וכו' ויש בו גם כן כמה לשונות שמרמזין על תיקון עוון זה כמובן:

אות יח
למנצח משכיל וכו' ניצוח ומשכיל וכו' ובלילה שירה עמי תפלה וכו' שיר ותפלה ויש בו גם כן לשונות מרמזין על תיקון עוון זה כמובן:

אות יט
למנצח אל תשחת לדוד מכתם (תהלים נ"ט), ניצוח ומכתם ואני אשיר עוזך וארנן לבוקר חסדך וכו' עוזי אליך אזמרה וכו' (שם) שיר ורינה וזמר, ויש בו גם כן כמה לשונות מרמזין על תיקון עוון זה כמובן:

אות כ
למנצח על ידותון לאסף מזמור (שם ע"ז) ניצוח ומזמור אזכרה נגינתי בלילה וכו' ניגון ויש בו גם כן כמה לשונות מרמזין על תיקון עוון זה כמובן:

אות כא
למנצח על ידותון לאסף מזמור ניצוח ומזמור אזכרה נגינתי בלילה וכו' ניגון ויש בו גם כן כמה לשונות שמרמזין על תיקון עוון זה כמובן אלקים בקדש דרכך מי אל גדול כאלהים בחינת שני השמות הקדושים אל אלהים שבמילואם עולין כמספר תהלים וכמבואר בסימן ר"ה הנ"ל וגם דרך מרמז על תיקון הברית בחינת (ישעיה מ"ג) הנותן בים דרך כמבואר בליקו"ת סימן פ"ז וזה בחינת בים דרכך וכו':

אות כב
תפלה למשה (שם צ) לשון תפלה ותפלה למשה מרמז על מדריגה עליונה שבבחינת תפלה כמובן בתיקונא שבעה וארבעין הנ"ל, ויש בו גם כן כמה לשונות שמרמזין על תיקון עוון זה כמובן, ומוזכר בו שני פעמים לשון שמחה וכן ונרננה לשון רינה הנ"ל:

אות כג

הודו לה' וכו' לישראל ברית עולם וכו' (שם ק"ה) ומבואר שם בפרטיות ענין גלות מצרים שהיה לתקן עוון זה כמובא בכתבים ויציאתם ממצרים וירושת ארץ ישראל שכל זאת הוא בחינת תיקון עוון זה כידוע:

אות כד

על נהרות בבל וכו' בזכרנו את ציון (שם קל"ז) (שמרמז על בחינת ברית בחינת יסוד כידוע ועיין בכוונות תיקון חצות), שירו לנו משיר ציון איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר וכו' זכור ה' וכו' ערו ערו עד היסוד בה בחינת פגם ענין הנ"ל, אשרי שישלם לך את גמולך וכו' בחינת מיתת הילדים רחמנא ליצלן על ידי עוון זה כמבואר בזוהר הקדוש אשרי שיאחז וניפץ את עולליך וכו' בחינת הזרע מרעים שלהם שנעשה על ידי זה רחמנא ליצלן, שיכלו ויאבדו וימחו לגמרי וכו' עיין גיטין דף נ"ח ובחידושי אגדות שם:

אות כה

הללויה הללו אל וכו' כל הנשמה תהלל וכו' (שם ק"נ) נמצא שיש בו הללויה והלל ותהלה ויש בו עשרה הילולים כנגד עשר מדות שבמלכות הנ"ל כמו שאמרו רז"ל במסכת ראש השנה דל"ב הני עשרה מלכות כנגד מי כנגד עשרה הילולים שבספר תהלים וכו' ומסיק שם דרוצה לומר עשרה הילולים במזמור זה ועיין בכוונות שעל מזמור זה:

אות כו

עיין זוהר בראשית ד' נ"ה שמדבר שם מענין זה ועיין שם בדף נ"ז מאן דמחבל ארחוי וכו' ולא עאל בפלטרין ולא חמי אפי שכינתא וכו' עי"ש ועי"ש בפרשת נח ס"ב כל חטאוי דבר נש וכו' תליין בתשובה וכו' ועל עוון זה כתיב (ירמיה ב) נכתם עוונך לפני וכו' לא יגורך רע (בר בתשובה סגי), וכתיב (בראשית ל"ח) ויהי ער וכו' רע בעיני ה' וימיתהו ה' ועי"ש מה שנענשו דור המבול במים דווקא וכו' ועי"ש בדף ס"ו: ובדף ס"ט מאן דמחבל ארחי' וכו' לא חזי אפי שכינתא ולא עאל בפלטרין וכו' ועיין בפ' וישלח ד' קסט ע"ב ועיין בפרשת וישב דף קפ"ח בגין דא לא עאל לפרגודא ולא חמי סבר אפי עתיק יומי וכו' ועיין בפרשת ויחי דף ריט: ועיין זוהר פיקודי דף רס"ג: ובדף רס"ד ובדף רס"ו: ובדף רס"ז רס"ח ועיין זוהר אחרי מות דף ע"ו:

ובדף ע"ז ועיין בפרשת אמור דף צ כל מאן דאפיק זרעיה לבטלה לא זכי למחמי אפי שכינתא וכו' ועיין עוד במקומות הרבה בדברי הזוהר והתיקונים מה שמבואר בענין זה ומשם תבין באר היטב כמה וכמה ענינים ולשונות שבקפיטלך הנ"ל שמרמזין על תיקון עוון זה כנ"ל:

אות כז

אך כל זאת רשמתי להפיס קצת דעת המעיין מה שיש למצוא איזה רמזים קטנים גם לפי פשטות עניות דעתינו הקלושה אך עומק פנימיות מחשבותיו הקדושים שהיה לו לרבינו ז"ל בזה איך שדווקא אלו העשרה קפיטל הם מסוגלים לתיקון זה ושהוא תיקון גמור בוודאי וכו' כמבואר בסימן קמ"א הנ"ל ושגם אחר הסתלקותו יבאו על קברו ויאמרו שם אלו העשרה קפיטל וכו' כמבואר שם ובמקום אחר זה בוודאי נורא ונשגב ומרומם ומופלא מאד מדעתנו כי גבהו שמים מעל הארץ וכו' כן גבהו וכו' ומחשבותיו ממחשבותינו ועיין זוהר שופטים רע"ה: ובלילה שירה עמי וכו' ודא יסוד בן ישי חי על האדמה דתיקון עשר מיני תהלים בשירה ואיהו צדיק וכו', מובן גם כן שעשרה מיני תהלים הם תיקון הברית שהוא בחינת יסוד בחינת צדיק וכו':

סימן ק"ח

אות א

הלא אדם בשביל תענוג קטן אחד של רבע שעה הוא יכול לאבד ולהפסיק כל העולם הזה עם העה"ב וכו' אמר המחבר עיין מדרש תלפיות ענף חלקים של השעה מענין מה שרבע שעה הוא ר"ע חלקים מתתר"ף חלקים שבשעה וכתב שם רמז לדבר (בראשית ל"ח) ויהי ער וכו' רע בעיני ה' וימיתהו ה' היינו ר"ע חלקים הנ"ל עיי"ש:

סימן קי"ב-לענין התחזקות כו'

אות א

עיין דברי רז"ל ברכות ס"ג: על פסוק (דברים כ"ז) היום הזה נהיית לעם וכו' שהרי אדם קורא קריאת שמע וכו' מכוון לענייננו:

סימן קי"ט

אות א

מענין יסורי העולם הזה וכו'

הנה הכל אומרים שיש עולם הזה ועולם הבא וכו' נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי באמת כפי מה שאנו מאמינים בוודאי שיש עולם הבא, אם כן איך שייך כלל להפריד ולחלק בין עולם הזה לעולם הבא, כי כל מה שעובר על האדם בעולם הזה בגוף ונפש וממון, וכל מחשבה דיבור ומעשה שעובר עליו בכל יום, הכל הוא רק בשביל התכלית

שהוא עולם הבא, וכמבואר להדיא בליקו"א במאמר ויהי מקץ זכרון וכו' סימן נ"ד, שצריך האדם להעמיק מחשבתו ולהגדיל בינתו בזה להבין הרמזים שיש בכל דבר מהעולם הזה להתקרב על ידי זה לעבודתו יתברך, שזה בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בפרטיות, כי העולם הזה הוא בחינת רגלי הקדושה וכו' עיין שם וממילא מובן מזה, כי כמו שרגלי האדם הם גם כן בכלל קומת האדם ואי אפשר להפריד ביניהם כלל כי הכל קומה אחת, כמו כן ברבי רבבות קל וחומר בקומה הרוחנית כביכול, כי בוודאי הכל אחדות פשוט בלי שום פירוד כלל ועיקר חס ושלום וזה מרומז גם בדברי רז"ל שאמרו (אבות ד) העולם הזה דומה לפני עולם הבא כפרוזדור לפני טרקלין, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין נמצא שעיקר מעמד האדם בפרוזדור עם כל הכנותיו שהוא מכין עצמו שם הכל הוא רק כדי שיכנס לטרקלין וממילא מובן כי מאחר שעיקר ביאת האדם לעולם הזה וכל מה שעובר עליו הכל הוא רק בשביל התכלית הטוב של עולם הבא, אם כן אי אפשר להפריד ביניהם כלל וכעין שרואין בגשמיות בענין חיבור הגוף עם הנשמה, כי אף שהגוף הוא גשם עב נראה וניכר להדיא והנשמה היא רוחניות ואינה נראית כלל, אף על פי כן עיקר עצמיות האדם הוא הנשמה והגוף הוא רק בשר אדם (ועיין בתיקונא תלתין וחד ד' עו וגופא דהאי עלמא שפלא איהו סנדל לנשמתא וכו'), ותיכף כשהנשמה נפרדת ממנו אזי הגוף הוא כלא ממש ונעשה ממנו מה שנעשה אך כל זמן שהנשמה מחוברת בו אזי הגוף גם כן בכלל האדם אבל אי אפשר להפריד ביניהם כלל אפילו רגע אחת, כי אז שב הגוף אל העפר כשהיה והרוח תשוב אל האלקים וכו'

אות ב

ועיין במאמר כי תצא סימן פ"ב שצריכין לחבר בחינת שלא כסדר בבחינת כסדר, ובאתר דאית דכר נוקבא לא אידכר תמן, ואז הולך לו להאדם כסדר וכו' וכמו כן לענינינו, העולם הבא הוא בחינת כסדר כי הוא עלמא דקשוט וקטן וגדול שם הוא ושם מתנהג הכל כסדר, והעולם הזה הוא בחינת שלא כסדר בחינת (פסחים נ) עולם הפוך צדיק ורע לו רשע וטוב לו עליונים למטה ותחתונים למעלה, אך כל זאת הוא רק בשביל הבחירה, שבשביל זה העלים השם יתברך את אור הקדושה בעולם הזה והסתירה מאד בבחינת אכן אתה אל מסתתר וכו' (ישעיה מ"ה), עד שאפשר להאדם בבחירתו להפריד בין העולם הזה לעולם הבא ולעשו"ת איזה עיקר מעולם הזה חס ושלום שזה בחינת שמפריד בחינת שלא כסדר מבחינת כסדר, ואז בוודאי הולך לו שלא כסדר והוא מלא יסורים גדולים תמיד וכל ימיו כעס ומכאובות, כי העולם הזה כשאינו מחובר בבחינת עולם הבא חס

ושלום אזי הוא גיהנם ממש שהוא היפוך מעולם הבא שהוא בחינת גן עדן, ואז אין לו בוודאי שום נחת גם בעולם הזה ועיקר שלימות העולם הזה הוא, כשהוא מחובר ומקושר היטב בבחינת עולם הבא, אז גם העולם הזה שלו הוא בחינת כסדר בחינת עולם הבא, כי באתר דאית דכר נוקבא לא אידכר תמן כי באמת גם העולם הזה מתנהג הכל כסדר ובהשגחה אמתיית עם כל אחד ואחד כפי בחינתו וכפי טובתו הנצחית בעולם הבא ומי שזוכה לידע זאת ולהאמין בזה באמונה שלימה בוודאי הוא חי חיים טובים גם בעולם הזה, וכמובן גם במאמר אנכי בליקוטי הראשון סימן ד' ובמאמר ויאמר בועז סימן ס"ה ובשאר מאמרים

אות ג

ובזה יש לפרש כוונות דברי רבינו ז"ל במאמר זה שכתב אפשר יש עולם הזה גם כן באיזה עולם כי בכאן נראה שהוא הגיהנם וכו' היינו שכל מהות ענין עולם הזה מה שאפשר לכנות אותו בשם עולם הזה לבד ובלתי מחובר בעולם הבא הוא רק על צד הספק והאפשרות לומר כך בשביל הבחירה כנ"ל, ומי שפוגם בבחירתו ומפריד באמת העולם הזה מהעולם הבא חס ושלום אז הוא ממש בגיהנם גם בעולם הזה ומלא יסורים וכו' כנ"ל ומי שזוכה לדבק מחשבתו היטב בעולם הבא כנ"ל אז יש לו חיים טובים גם בעולם הזה, רק שבאמת חיי העולם הזה שלו הם גם כן בחינת חיי עולם הבא בחינת עולמך תראה בחייך, כמו שאמרו רז"ל (אבות ד) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא ועיין חגיגה דף ט"ו בענין אחר שקיצץ בנטיעות, ואחר כך אמר הואיל ואיטרד מההוא עלמא ליפק ליתהני בהאי עלמא וכו' כי על ידי זה שקיצץ בנטיעות בשרשו וכו' נשתבש אחר כך, עד שנדמה לו שיש איזה הנאת עולם הזה בלא עולם הבא חס ושלום שבאמת הוא להיפוך כנ"ל כי מט"ט שלטנותיה בימי החול שהם בחינת עולם הזה, אבל באמת כי שמי בקרבו, ועיין חידושי אגדות שם ותבין ובזה מובן היטב מאמר רז"ל במשנה סוף ברכות (פרק ט ה) כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם ועד העולם משקלקלו המינים וכו' התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם עיין רש"י שם דף ס"ג בשם התוספתא להודיע שאין העולם הזה לפני העולם הבא כלום אלא כפרוזדור לפני הטרקלין וכו' היינו כנ"ל כי בתחלה היו אומרים רק מן העולם כי שני העולמות הם אחדות אחד כנ"ל, רק משקלקלו המינים וכו' הוכרחו לברר דבריהם, שאף על פי שהם שני עולמות מכל מקום העולם הזה זה אינו נחשב כלל נגד העולם הבא וכנ"ל ועיין בהשיחות (שבסוף סיפמ"ע) סימן מ' מענין שכל הד' בחינת שהם היולי נבדל גלגל שפל הם בחינת גלגל החוזר, כי בשורש הכל שם כולו אחד,

ועיקר התגלות ענין זה היה בבית המקדש ששם היה בחינת עליונים למטה ותחתונים למעלה וכו'

אות ד

ובזה מובן ביותר מה שכל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם כנ"ל, היינו כי יש שם עיקר התגלות ענין זה, שבחינת עולם הזה מקושר ומחובר באחדות אחד עם בחינת עולם הבא, כי השם יתברך שהוא למעלה מהכל צמצם את עצמו כביכול והשרה שכינתו למטה בבית המקדש שהיה בעולם הזה הגשמי וכן הקרבנות מדברים גשמיים עלו לריח ניחוח לה' וסילוקא דקרבנות עד אין סוף כמובא בזוהר הקדוש נמצא מבואר להדיא כי הכל מקושר באחדות אחד, על כן היו אומרים מן העולם (ועל כן בבית המקדש ניתן רשו"ת לזכיר את השם המפורש בבחינת (שמות כ) בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכו' כמו שאמרו רז"ל (סוטה ל"ח) ומובא בפירש"י שם, שזה בחינת עולם הבא שאז בשם שהוא נכתב הוא נקרא כמו שאמרו רז"ל ברכות פרק ט), משקלקלו המינים ואמרו אין עולם אלא אחד, שכפרו לגמרי בעולם הבא שהוא פנימי ורוחני ואמרו שאין רק גשמיות העולם הזה, על כן התקינו לומר מן העולם ועד העולם וכו' היינו שאף על פי שהם נראין כשתי עולמות, כל זאת בשביל כח הבחירה, אבל באמת עולם הזה אינו נחשב לכלום כנגד עולם הבא, כי ממה נפשך אם מפרידים אותו חס ושלום לגמרי מעולם הבא אזי בוודאי אינו נחשב לכלום רק אדרבא הוא עיקר הגיהנם וכו', ואי אפשר לכנותו בשם עולם כלל (כי טוב לו שלא נברא וכו'), ועיקר שם עולם הזה באמת הוא כשהוא מקושר ומחובר בעולם הבא, ואז באתר דאית דכר נוקבא לא אדכר תמן, כי אז הוא כלול באחדות אחד עם העולם הבא (ועיין בזוהר הקדוש בהקדמה דף א: בענין (ישעיה מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וכו' אתחברו אתוון אלין באלין ואתעביד אלקים וכו' עיי"ש ושייך גם כן לענינינו)

אות ה

ובזה מובן גם כן סמיכות המשנה שאמרו שם תיכף והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם, ופירש הר"ב ולא אמרינן מזלזל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להמציא שם שמים עליו וכו' היינו כי כל זאת היה שייך לפי סברת האומרים שהעולם הזה עם כל הנבראים שבו הם דבר בפני עצמו, אבל לפי האמת שגם בעולם הזה מלובש בו רגלי הקדושה, והשם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית ומזמין לכל אדם מחשבה דיבור ומעשה לפי האדם ולפי המקום ולפי הזמן, ומלביש לו בזה רמזים להתקרב לעבודתו יתברך כמבואר במאמר ויהי מקץ סימן נ"ד הנ"ל, וצריך

האדם להעמיק מחשבתו בזה להבין הרמזים הנ"ל, וזה עיקר בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בפרטיות כמבואר שם במאמר הנ"ל אם כן אדרבא כשפוגע בחבירו ושואל בשלומו, צריך דייקא להזכיר שמו יתברך, בכדי להודיע כי הכל מקושר בשמו יתברך ואדרבא זהו כבודו יתברך, כי דייקא מלא כל הארץ כבודו, כמובן במאמר כי מרחמם ינהגם בלק"ת סימן ז' ועל כן למדו דבר זה מבועז שאמר לקוצרים ה' עמכם (רות ב), היינו שהודיע להם שגם העוסקים במלאכתם צריכין להיות מקושרים ודביקים בהשם יתברך כי הוא עמכם ומלא כל הארץ כבודו

אות ו

ובדרך צחות על פי המאמר ויאמר בועז סימן ס"ה כי קצירה מרמז על ענין התכלית, על כן הודיע להם שידבקו מחשבתם בשעת קצירה בגשמיות גם כן אל התכלית שהוא עלמא דאתי ומחמת שלשמור את הזכרון לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי צריכין להיות טוב עין וטוב עין הוא יבורך (משלי כ"ב) כמבואר שם במאמר מקץ סימן נ"ד הנ"ל, על כן אמרו לו הקוצרים יברכך ה' וזה גם כן שאמרו שם (שופטים ו) ואומר ה' עמך גבור החיל, וזה נאמר אצל ירובעל גידעון שהיה חובט חטים בגת שהוא עסק מעסקי העולם הזה, ועל כן אמר (שם) ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת, היינו אם כן למה ישראל בשפלות כל כך בעולם הזה מאחר שהוא מקושר גם כן בעולם הבא ויאמר לך בכחך זה והושעת את ישראל, עיין רש"י גם כי גדעון היה קטן ושפל בעיניו כמבואר שם (שופטים ו) שאמר הנה אלפי הדל במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי וגם רז"ל אמרו ראש השנה דף כ"ה שקל הכתוב שלשה קלי עולם וכו' והודיע לו המלאך שדייקא ה' עמך שזה בחינת תחתונים למעלה כמבואר במאמר כי מרחמם הנ"ל ושם בסימן ס"ח גם כן לשון זה עצמו ה' עמך ואתך ואצלך וכו' וזה שאמרו שם גם כן ואומר (משלי כ"ג) אל תבוז כי זקנה אמך, ואומר עת לעשו"ת לה' הפרו תורתיך (תהלים קי"ט) ושניהם הם לימוד אחד כמבואר בגמרא ובפירוש הר"ב שם גם כן היינו שמה שמצינו אצל בועז שהזכיר את ה', יש לו על מה לסמוך שנאמר עת לעשו"ת לה' הפרו תורתיך, היינו ע"ד המבואר במאמר פתח ר"ש סימן ס' על פסוק זה שמרמז על ענין שהצדיק מוכרח לפעמים לעסוק בסיפורי מעשיות בכדי לעורר בני אדם שנפלו מבחינת הפנים דקדושה לבחינת שינה ובאמת הסיפורי מעשיות ושיחות חולין אלו מלביש בהם הצדיק תורה גבוה דייקא וכו' כמבואר שם ומזה יש להבין וללמוד בקל וחומר שגם בעולם הזה עולם העשיה בודאי הלביש בו השם יתברך קדושה גבוה דייקא, והוא מקושר באחדות גמור עם בחינת עלמא דאתי

כנ"ל וזה אל תבוז כי זקנה אמך, כי אלו הסיפורים הם בחינת זקנה בחינת תיקוני עתיק המבואר שם במאמר פתח ר"ש הנ"ל

אות ז

ועיין בליקות"נ במאמר ואתחנן סימן ע"ח בסופו ושם מובא גם כן הפסוק הזה לענין מה שבכל עניני עולם הזה מלובש בהם תורה הנעלמת שמזה היה קיום העולם קודם מתן תורה ובשביל זה מוכרח הצדיק להיות איש פשוט לפעמים וכו' עיין שם מבואר גם כן מזה שהעולם הזה עם כל עניניו הוא מקושר בעולם הבא, ושכל חיותו הוא רק על ידי התורה, ואפילו קודם מתן תורה היה כל חיותו וקיומו רק על ידי התורה רק שהיה בהעלם וזה ר' נתן אומר הפרו תורתיך משום עת לעשו"ת לה', היינו שגם הצדיק צריך לפעמים להתבטל מתורתו ולהיות איש פשוט בכדי לגלות שכל עניני עולם הזה נעלם בהם תורה שהוא בחינת עולם הבא כנ"ל ועיין בתיקונים בד' הנ"ל עלמא דין ועלמא דאתי אינון שמיא וארעא דקודשא ברוך הוא אינון, ועליהו אמר דוד השמים שמים לה' (תהלים קט"ו) ארעא אתהלך לפני ה' בארצות החיים (שם קט"ז) עליהו אתמר עלמא דין ועלמא דאתו בשמא דהוי אתנהרן הדא הוא דכתיב "ישמחו "השמים "ותגל "הארץ (שם צ"ו) אימתי בזימנא דאיתמר לגבי שמים וארץ דסמא' ונחש כי (ישעיה נ"א) שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וכו' עיי"ש ועיין בהקדמת התיקונים ד' ב' תלת עלמין נינהו וכו' הדא הוא דכתיב (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימיך בעולם הזה, כי הוא חייך בעולם הזה דא גן דלתתא, ואורך ימיך דא עלמא דאתי עלמא אריכא, על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך דא עלמא שפלא וכו' ועיין בזוהר חדש פרשת אחרי מות נ"ו: לרעות בגנים גן עדן דלעילא וגן עדן דלתתא דאיקרי העולם הזה והעולם הבא וכו' (ועיין בשיחות (שבסוף סיפמ"ע) סימן ק"ב)

סימן ק"כ-מענין כוונות וכו'

אות א

והיה טוב יותר להתפלל בלשון לעז שמדברים בו וכו' אמר המחבר עיין שלחן ערוך או"ח סימן ק"א סעיף ד' ובהרא"ש דברכות פרק היה קורא סימן ב' וזה שייך גם למה שכתב לעיל בסימן כ"ה לענין התבודדות שצריך להיות דייקא בלשון שרגילים לדבר בו וכו' ועיין במגן אברהם סימן ק"א הנ"ל ס"ק הא בשם ספר חסידים, ובילקוט חדש ערך מלאכים אות מא מה שהביא שם בשם בעל עשרה מאמרות:
תם ונשלם שבח לאל בורא עולם